

Eseménytár
a 2002. év zsidó vonatkozású krónikája

január hónap

január 2.

A Farkasréti zsidótemetőben kísérték utolsó útjára Singer Ödön budai főrabbit. A búcsúztató beszédet Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Tordai Péter Mazsihisz elnök mondta el. A „Budai Sófár” című körzeti havilap 2002/május és júniusi számában kétrészes írás jelent meg Singer Ödön főrabbi életének főbb állomásairól Gál Juli újságíró tollából „A rabbi” címmel (4. p). Schweitzer József búcsúztató beszéde az Új Élet 2002. január 15-i számában olvasható (1. p.).

január 3.

A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre megtekintette Fehér László Kossuth-díjas festőművész tárlatát a Múcsarnokban. A látogatóknak a művész személyesen mutatta be munkáit.

január 4.

Bacher Vilmos ügyvéd tartott előadást az Országos Rabbiképző Intézet keddusán „Emlékezés dédapámra, Bacher Simon költőre, és nagyatyámra, Bacher Vilmosra, a Rabbiképző mindmáig világhírű igazgatójára” címmel.

január 7.

Jeruzsálemben az izraeli külügyminisztérium szervezésében tanácskozott az antiszemitizmus elleni fellépést koordináló nemzetközi fórum. Az izraeli külügyminiszter-helyettesen kívül a svéd miniszterelnök-helyettes, egy kanadai parlamenti képviselő és Vince Mátyás, „Az antiszemita közbeszéd Magyarországon 2000-ben” című kötet társszerzője vett részt a fórumon. A tanácskozáson nemzetközi antiszemitizmus ellenes szervezetet hoztak létre ICCA néven. Tevékenysége elsősorban nem zsidó résztvevőkre épül.

január 10.

„Noé szövetsége” címmel 23 kortárs képzőművész alkotásából nyílt kiállítás a Budapesti Zsidó Múzeumban. A műveket a Mazsike felkérésére készítették el a művészek, a kiállítás ötlete Hajdú Istváné volt, a kurátor szerepét Bálványos Anna képzőművész látta el. A felkért művészek mindegyike elfogadta a meghívást a kiállításra, melynek témája az Isten és Noé szövetsége volt. A tárlaton Bak Imre, Erdélyi Gábor, Havas Bálint, Klimo Károly, Baranyay András, Thury Levente, Nádler István, Fehér László, Für Emil, Herczeg Nándor, Gerber Pál, Gáyor Tibor, Keserü Ilona, Radák Eszter, Fajó János, Maurer Dóra, Chilf Mária, Dévényi Mónika, Gábor Áron, Győri Márton, Magén István, Szilágyi Szabolcs művei szerepeltek. A tárlatot Glatz Ferenc, az MTA elnöke, Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, B. Turán Róbert múzeumigazgató, és Janklovics Tibor, a Mazsike elnökségi tagja nyitotta meg.

január 11.

1. Az ÉS 2002. január 11-én megjelent számában Várkonyi Benedek készített interjút Alain Finkielkraut francia filozófussal, „Emlékezés, új nyugtalanság” címmel (7. p.). Finkielkraut a Francia Intézet „Az emlékezés feladata” címmel tartott előadást a holocaustról egy budapesti konferencián.

2. Diósi Lajos, a fizikai tudományok doktora az Országos Rabbiképző Intézet kiddusán tartott előadást „Az elit sikere az antiszemitizmussal szemben Svédországban” címmel.

január 12.

1. A Budai Micve Klubban Schweitzer József főrabbi tartott előadást „Egészségügyi és gyógyászati ismeretek a Talmudban” címmel.

2. Az Oneg Sabbath Klubban Toronyi Zsuzsa tartott előadást „Vallás kulturális reformok a magyarországi zsidóságban a két világháború között” címmel.

január 13.

A Mazsihisz közgyűlésén az elnök, az ügyvezető igazgató és a Szeretetkórház igazgatója beszámolt az

előző évben végzett fontosabb feladatokról. Zoltai Gusztáv, Tordai Péter és Deutsch Zsuzsa beszámolójának meghallgatása után arról döntöttek, hogy a sajoszentpéteri temetőt átadják az ortodox hitközségnek (MAIOH). A beszámolókhöz Streit Sándor Bzsh elnök, Orbán Ferenc oktatási felelős, Feldmájer Péter a nagykőrösi, Gergely Judit a debreceni, Lengyel Lajos a zalaegerszegi, Lednitzky András a szegedi, Villányi Tibor a győri hitközség nevében szólott hozzá a beszámolókhöz. A temetők helyzetéről Winkler Miksa adott tájékoztatást.

január 16.

A Keresztény - Zsidó Társaság évnyitó rendezvényén Tordai Péter Mazsihisz elnök úgy fogalmazott, hogy passzivitás érzékelhető a kormány részéről az antiszemita jelenségek megfékezése terén. Az elnök szerint a harcot a zsidóságnak kell vállalnia az antiszemitizmus és a gyűlöletkeltés ellen. Az ország politikai jobbra tolódásának jele, hogy sem holocaust-tagadás, sem a gyűlölet-keltés ügyében nem sikerült előre lépni a törvényalkotásban. Harmati Béla evangélikus püspök elismerte, hogy a keresztény nagy egyházak többet tehetnének az antiszemitizmus ellen. Kihaszíratlanok a tömegtájékoztatás, a könyvkiadás és az oktatás nyújtotta lehetőségek, bár a nagy egyházak között e téren is van különbség. A hittankönyvek tartalmát is át kellene vizsgálni zsidó szempontból.

január 17.

1. A zsidó szervezetek nem a megszokott helyszínen, Dohány utcai zsinagóga kertjében rendeztek megemlékezést a budapesti gettó felszabadulásának évfordulójáról, hanem demonstrációt szerveztek a Parlament előtt a Kossuth téren. A demonstrációra „Ne adjuk a gyűlöletnek a XXI századot!” címmel zsidó szervezetek felhívást tettek közzé a Mazsihisz, a Bzsh, a Mazsike, a Maoih, a Macesz, a B,nai B,rith, a Nüb, a Muszoe, a Füst Milán Szellemi Páholy és a Raoul Wallenberg Egyesület aláírásával. A felhívásra a becslések szerint 5-10 ezer ember jelent meg a téren. A hitközség vezetőin, a zsidó szervezetek képviselőin kívül megjelentek az állami-, és a

pártélet vezetői is. Kardos Péter főrabbi ünnepi beszéde után Mádl Ferenc köztársasági elnök üdvözlését Gáti Oszkár színművész tolmácsolta. Ezt követte Martonyi János külügyminiszter, majd Demszky Gábor főpolgármester szólott az egybegyűltekhez. Jelen volt Pokorni Zoltán, a Fidesz alelnöke, Medgyessy Péter miniszterelnök-jelölt, Torgyán József FKGP elnök. A megemlékezésen nagy feltűnést keltett Szántó T. Gábor beszéde, amelynek szövegét közölte az ÉS 2002. február elsejei száma „Amit ajánlunk, és amit kérünk – Ezer szó polgári közéletünkről a budapesti gettó felszabadulásának 56. évfordulóján” címmel (9. p.). „Aki Auschwitz után antiszemita, nem ugyanazt a vétket követi el, mint annak előtte” – mondta egyebek mellett a Szombat főszerkesztője. A Szombat folyóirat 2002/márciusi számában olvasható Kardos Péter, Mádl Ferenc, Martonyi János Demszky Gábor és Szántó T. Gábor a gettó felszabadulásának 56. évfordulóján elmondott beszéde (3-8. p.).

2. Letartóztatásának 57. évfordulóján Raoul Wallenbergre és Langfelder Vilmosra emlékezett a Raoul Wallenberg Egyesület a XIII. kerületi Szent István parkban felállított emlékműnél. A megemlékezés egyben nyitánya volt a Wallenberg emlékévknek, amit a diplomata születésének 90. évfordulója alkalmából rendeznek. Beszédet mondott Schiffer János főpolgármester-helyettes.

3. Nyíregyházán a város központjában idegengyűlölet elleni tüntetést szervezett az Eötvös Károly Magyar-Izraeli Baráti Kör. A megmozduláson mintegy 100 fő vett részt, az egyik könyvesbolt előtt tiltakoztak az ellen, hogy zsidó és cigányellenes kiadványokat is forgalmaz az üzlet. 2001. december 8-án ugyanazzal a követeléssel vonultak a bolt elé, hogy semmisítsék meg a fajgyűlöletre buzdító kiadványokat. Akkor Franka Tibor dedikálta „Cigánysorsok cigányúton” című irományát. Gáll Ottó, a baráti kör elnöke 2002. január 17-én Budapestre vezette a tüntetőket, hogy részt vegyenek a gettó felszabadulásának évfordulója alkalmából a Kossuth téren rendezett megemlékezésen is.

január 19.

1. A Budai Micve Klubban Krausz Tamás történész tartott előadást „A zsidóság egysége és különbözősége a Talmudban” címmel.

2. A Mazsike Garay Klubjában Perczel Anna építész tartott előadást „A régi pesti zsidónegyed egy építész szemszögéből” címmel.

január 20.

„A zsidó morál problémái” címmel Tatár György tartott előadást a Bálint Zsidó Közösségi Házban délelőtt. Délután pedig Spiró György író volt Érdi Sándor vendége.

január 22.

„Bátorságért Érdemjelet” adott át 31 Yad Vasem kitüntetettnek Pintér Sándor belügyminiszter a Duna palotában. Az eseményen jelen voltak a Mazsihisz vezetői és Judit Várnai izraeli nagykövet is.

január 25.

Az ÉS 2002. január 25-i számában megjelent Karsai László „Rasszizmus a m. kir. honvédségben a második világháború idején” címmel egy konferencián tartott előadásának szövege. (8-9. p.).

január 26.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Sigmund Freud és Ferenczi Sándor a két kötetben megjelent levelezéséről rendeztek beszélgetést. A századfordulós Bécs és Budapest szellemi és társadalmi életéről, a pszichoanalízisről Erős Ferenc szociálpszichológus irányításával Békés Vera filozófus, Bókay Antal irodalomtörténész, Gyáni Gábor történész, Litván György történész, Hidas György pszichoanalitikus, Mészáros Judit pszichoanalitikus és Vezér Erzsébet irodalomtörténész beszélgetett.

2. A Mazsike Klubban Gábor György tartott előadást „Van-e közös történelem? Zsidók és muszlimok” címmel.

január 31.

1. A Füst Milán Szellemi Páholy a 2001-es népszámlálás és a zsidóság kérdésével foglakozott. Az est meghívott vendége Rózsa Ferenc a KSH népszámlálási osztályának munkatársa, és Kovács

András szociológus volt. A beszélgetéshez csatlakozott Heisler András Mazsihisz elnök is.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Tatár György filozófus tartott előadást Franz Rosenzweigről és Matrtin Buberről „Nép és kinyilatkoztatás” címmel.

A Chabad Lubavicsi közösséghez új vallási vezetők érkeztek az év elején. Shmuel Raskin rabbi és felesége, Dvora Lea Izraelből érkezett, s a Magyarországon dolgozó izraelieknek szerveztek programokat. A rebbecen a Gán Menachem óvodában tanít. Sholem Hurwitz rabbi a Pesti Jesiva tanulmányi felelőse, felesége az óvodában és a Bét Menáchem iskolában tanít.

A Budapesti Operett Színház Raktárszínháza (VI. Nagymező u. 17.) a „Gólem” című kétrészes darabot játszotta a Budapesti Bábszínházzal közös produkcióban. A rendező Almási-Tóth András, a főbb szerepekben Rajhona Ádám, Sáfár Mónika, Siménfalvy Ágota, Szloboda Tibor, Földes Tamás.

A Mazsihisz Oktatási Módszertani Központjában (VIII. Bérkocsis u. 2.) március végéig tartott nyitva az a könyvkiállítás, amely a zsidó oktatási intézmények publikációiból mutatott be válogatást.

A holocaust óta használaton kívül álló orosházi zsinagóga épületét a tulajdonos helyi önkormányzat Konferencia központként, és az orosházi zsidók életét bemutató kiállításnak helyet adó intézményként kívánja hasznosítani. A helyreállításához szükséges mintegy százmillió forintot az oroszországi önkormányzat pályázat útján próbálta előteremteni.

február hónap

február 1.

1. Martonyi János külügyminiszter izraeli látogatása során megígérte, hogy a kormány fellép az

antiszemita atrocitások, náci kiadványok terjesztése ellen.

2. A gyűlöletbeszéd büntetőjogi korlátozásáról tartott tanácskozást a „Társaság a Szabadságjogokért Egyesület” a CEU épületében. A vitavezető Szikinger István alkotmányjogász, az előadók Sólyom László, az Alkotmánybíróság első elnöke, Halmai Gábor alkotmányjogász és Kis János filozófus voltak.

3. A Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány 2001. évi tevékenységéről olvasható beszámoló az Új Élet 2002. február elsejei számának 4. oldalán. Ugyanebben a számban a 3. oldalon az Osztrák Általános Kárpótlási Alapítvány egész oldalas felhívása olvasható. Eszerint 2003. május 27-ig jelentkezhetnek azok a holocaust idején üldözött károsultak, illetve örökösök, akik a jelenlegi Osztrák Köztársaság területén szenvedték el sérelmeiket. Az Osztrák Köztársaságban hosszú előkészítés után 210 millió dolláros „Általános Kárpótlási Alapítványt” hoztak létre.

február 2.

Szabó István filmrendezővel Mélykúti Ilona beszélgetett a Bálint Zsidó Közösségi Házban a zsidóság ábrázolásáról a filmművészetben. A beszélgetés utolsó, harmadik részére 2002. május 4-én került sor.

február 1-3.

Az Arachim (Értékek) izraeli szervezet hatodszor rendezte meg önköltséges zsidó önismeretei előadássorozatát Dobogókőn. Az előadásokat az érdeklődők 5000 forintos díj ellenében hallgathatták meg.

február 4.

Fűzfa Júlia dalestjén héber, jiddis, szefárd dalokat, valamint Bartók, Kodály, Ligeti, Kurtág és Fischer Sándor néhány művét adta elő a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

február 6.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban „Ósi kérdések, mai válaszok – ahogy a reformzsidóság látja” című

sorozatban Kelemen Katalin rabbi „Mit jelent számunkra a Szentírás?” címmel tartott előadást.

február 7.

Gál Magdolna festőművész kiállítása nyílt meg a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

február 8-

A Rabbiképző templomának keddusán Sanders Iván, a New York-i Columbia Egyetem professzora tartott előadást.

február 9.

1. A Mazsike Klub vendége Dr. Kende Péter újságíró volt, akinek a legutóbbi „A Viktor” című politikai könyve vihart kavart.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Heller Ágnes filozófus „Képzőművészeti kiállítások a New York-i zsidó Múzeumban” címmel tartott előadást.

február 10.

Bárdos András íróval Gordon István beszélgetett a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

február 11.

1. A Magyar Auschwitz Alapítvány nevében Vámos Tibor kuratóriumi elnök, írásban tiltakozott a kulturális kormányzatnál amiatt, hogy a Terror Háza három milliárd forintos gyorsított beruházással 2002 februárjára elkészült, a Páva utcai, 15 éve használaton kívüli zsinagógában 1999-ben elhatározott Holocaust Dokumentációs Központ és Múzeum építése viszont el sem kezdődött. A beruházásnak 2001. első felében el kellett volna kezdődnie, de még nem történt semmi. Vámos Tibor összefüggést lát a sokkal később kigondolt, de már át is adott Andrássy úti Terror Háza Múzeum, illetve a Páva utcai emlékhely építésének késleltetése között. A minisztériumban cáfolták, hogy politikai okai lettek volna a Páva utcai építkezés csúszásának. A hivatalos indoklás szerint az engedélyek megszerzése és a tervezés elhúzódása okozta a késést, de 2002. májusában elkezdődhet a zsinagóga rekonstrukciója. Erre még 1999-ben 350 millió forintot különítettek el a

tárcánál. A minisztérium gazdasági ügyekben illetékes helyettes államtitkára, Ács Tamás azt is közölte, hogy a Mazsihiszt folyamatosan tájékoztatták az ügyek állásáról.

2. Egyed László grafikus kiállítása nyílt meg a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

február 15.

1. A Szim Shalom Klubban Perczel Anna építész tartott előadást „A zsidó Budapest építész szemmel” címmel.

2. Az Új Élet 2002. február 15-i számában tette közzé a Mazsök a 2001/2002 évi nyertes pályázatok listáját (6. p.). A 21,87 millió forintból a legtöbbet könyvkiadásra, illetve azokat előkészítő kutatásra ítélte oda a kuratórium. Támogatást kapott többek között a Budapesti Holocaust Múzeum CD-ROM tanári segédkönyvre; Deutsch Gábor könyvre. A Gödöllői Városi Múzeum Györe Zoltán „A gödöllői anyakönyvi körzet adatai”-nak megjelentetésére; Mélykúti Csaba „A gödöllői hitközség és temető története” című kutatásra. A Halasi Múzeum Alapítvány izraelita emlékkönyv megjelentetésére. Hosána Jánoshalmi Zsidók Egyesülete ismertető és dokumentációs gyűjteményre. Kertész Péter „A szentendrei zsidóság és temető története” című kiadványra. A Lauder Iskola tankönyvsorozatra. Lebovits Imre „Magyarországi zsidótemetők”; Logos Kiadó „Felsőoktatási segédlet” megjelentetésére. A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár Kolbach Bertalan „A zsidó néprajz”; a Makkabi Kiadó „Zsidó Évkönyv”; Maesz „Rabszolgasors: Bor és vidéke” című kiadványokra. Mocsár Gábor Irodalmi Alapítvány „A hajdúhadházi zsidóság történetének kutatására”; A Múlt és Jövő Kiadó folyóirat könyv és tankönyv kiadásra; Osiris Kiadó Ethinger „A zsidó nép története” című könyv megjelentetésére. Papp Zsolt „A szolnoki hitközség története”; PolgArt Kiadó Gereben Ágnes „Antiszemitizmus a Szovjetunióban” 2. kötetére. Savaria University Press Hoffmann János emlékiratainak megjelentetésére; Scheiger Sándor Iskola Angol nyelvű CD-Rom kiadására az iskoláról. Schóner Alfréd kétnyelvű Talmud szöveggyűjteményre; a Szombat folyóirat cionizmussal foglalkozó kiadványára.

Török Petra Lesznai Anna dokumentum kötetre; Váradi Iván Attila a váci zsinagógáról készülő kiadványra. Vince Kiadó Novák Attila: Herzl Tivadarról írott könyvének és Marx József Szabó István filmrendezőről írt könyvének megjelentetésére. Támogatást nyert el a B,nai B,rith Zsidó Dokumentációs Központ; a Szavasi Tábor, a Hasomér Hacair Somér Kórusa, a Chábád nyári Jesivakációja; a Maccabi VAC; Oneg Sabbath Klub és Kórustábor működése; UJS Maimunidesz Kör és Chanukka bálra. A Mazsike felmérésre a zsidó iskolák végzettjeiről, a zsidó kultúra napjának megrendezésére, a „Noé szövetsége” című. kortárs képzőművészeti kiállítás megrendezése. Berzsenyi Dániel Gimnázium héber oktatásra, és a holocaust tanításához továbbképzésre. Kékesi Zsolt MTV-dokumentumfilm sorozatra, Mazsihisz Levéltára ősnymtatvány restaurálására.

február 16.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház és a Ferenczi Sándor Egyesület bemutatta a Ferenczi Sándorról interjúk és dokumentumok alapján készült filmet. A bemutató vendége volt Szendi Judit rendező, Mészáros Judit pszichoanalitikus, Erős Ferenc szociálpszichológus és Hidas György pszichoanalitikus, akikkel Balassa Péter esztéta beszélgetett.

február 18.

Rába Lilla festő- és grafikusművész munkáiból nyílt kiállítás a Bálint Zsidó Közösségi Házban. A Margulies Amatőr Zsidó Színtársulat Ionescu „Különóra”, valamint „A kopasz énekesnő” című darabját játszották el ugyanitt.

február 19.

A Maoih közgyűlése ezúttal is formális volt, a 2001-es gazdálkodásról Fixler Herman elnök beszámolója ellenőrizhetetlen volt. Bár a szokásoktól eltérően hangzott el kérdés a gazdálkodásra vonatkozóan, de válaszra sem méltatták. A 2002-es költségvetést pedig nem ismertették.

február 22.

Az amerikai Rabbinical Assambly konzervatív rabbi tanács meghívására öt magyarországi neológ rabbi utazhatott New Jersey-be egy rabbi konferenciára.

február 24.

A Keresztény - Zsidó Társaság Pécsen szervezett szimpóziumot „A párbeszéd lehetőségei - egy dialógus szükségessége” címmel. Szécsi József előadásának szövegét megjelentették az Új Élet 2002. április 1-jei számában „A magyar közélet és a zsidóság” címmel (3. p.).

Februárban önálló körzette alakult a Szeretet-kórház. A hitközség elnöke a kórház gazdasági igazgatója, Szinai T. József lett. A kórház templomának funkcionáriusa Davidovics László rabbi jelölt lett. A tisztségviselő választó ülésen megjelent Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, és Deutsch Zsuzsa igazgató főorvos is.

Február elején 98 éves korában meghalt Klein Lipót ortodox hitközségi titkár. Kérésére Sátoraljaújhelyen a Jiszmach Majse temetőben Hoffmann Áron ortodox főrabbi és Herczog László főkantor búcsúztatta.

A zsidó származású miniszterek és parlamenti képviselők VI. nemzetközi konferenciáján Fónagy János közlekedési és vízügyi miniszter és Eörsi Mátyás Szdsz képviselő vett részt az ötnapos jeruzsálemi rendezvényen. A konferenciára 27 országból 65-70 prominens személyiség ment el, a szakmai programok mellett a résztvevők találkozhattak Izrael Állam vezetőivel is.

Esterházy-émlékplakettel tüntették ki Lazarovits Ernőt, a Mazsihisz külügyi vezetőjét az Esterházy János zsidómentő tevékenységének nemzetközi elismertetéséért folytatott eredményes munkája jutalmául. A kitüntetést gróf Esterházy Alice adta át a Magyarok Házában rendezett Esterházy János emlékülésén.

A Váci és az érsekújvári hitközség tagjai együtt köszöntötték a Purimot Érsekújváron, ahová a testvérhitközség hívta meg a váciakat.

Az európai antiszemitizmusról és Izrael-ellenességről Londonban tartotta konferenciáját több mint félszáz amerikai zsidó szervezet február közepén. A konferencián meghívottként részt vett Kovács András szociológus és Szántó T. Gábor főszerkesztő, valamint Bán György, a Ronald S. Lauder Alapítvány ügyvezető elnökhelyettese is.

A Szombat 2002/februári száma „Közel-Kelet: Médiakép és valóság” címmel tematikus összeállítást közölt. Ebben Gadó János „Akkor és most – Európa és a Közel-Kelet” (13-14. p.); Götz Nordburch „A holocaust-tagadás társadalmi-történelmi háttere az arab országokban” (ford: Rajki András 15-17. p.); Seres László „A gyűlölet kommunikációja – Palesztin uszítás és kettős beszéd” (18-19. p.); Novák Attila „Települések keresztútban” (19-21. p.), valamint „A palesztin menekültügy története” címmel közölt tanulmányt (22-23. p.).

március hónap

március 1.

Az Új Élet március elsejei számától kezdve folytatásokban közölte Domán István „Rabbik, rófok, rebbék” című tanulmány-sorozatát.

március 2.

1. A Budai Micve Klubban rendhagyó magyar-zsidó irodalom és történelemórát tartott Garai Róbert színművész az 1848-as szabadságharc emlékére.

2. A Mazsike Klub vendége Tardos Márton közgazdász professzor volt.

március 4.

Fröhlich Ida ókortudós és Gábor György vallásfilozófus kapta a 2002-es Scheiber Sándor-díjat. A néhai főrabbi özvegyének jelenlétében a

díjat Rockenbauer Zoltán kulturális miniszter adta át, a díjazottak érdemeit Voigt Vilmos és Schweitzer József professzorok méltatták.

március 5.

A Duna Televízió „Halld Izrael!” című műsorában Halmos Sándor Purimi ünnepmagyarázatát, Benedek István Gábor sajtószemléjét, Raj Tamás Talmud magyarázatát, valamint a „Noé szövetsége” című kiállítást mutatták be. Schöner Alfréd rektor Smuél Glickkel, a jeruzsálemi Shocken Intézet főigazgatójával beszélgetett, Martonyi János külügyminisztert izraeli látogatásáról kérdezték.

március 9.

1. Szombathelyen nyitották meg az Oktatási Minisztérium által szervezett Raoul Wallenberg vándorkiállítást. A tárlatot Győrben, Veszprémben, Szolnokon, Nyíregyházán, Miskolcon és Budapesten mutatták be.

2. Fellegi Tamás, a „Bárki lehet tőzsdés” című könyv szerzője volt a Mazsike Klub vendége.

március 10.

1. A felújított makói ortodox zsinagógát Deutsch Róbert főrabbi és Kálmán Tamás főkantor avatta újjá. Beszédet mondott Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, Buzás Péter, Makó polgármestere, Menachem Lemberger izraeli főrabbi, és Margalit Dávid, az izraeli Makói Zsidók Egyesületének elnöke. Felvetődött, hogy a Jángori temetőbe vezető utat, valamint a zsinagóga udvarán lévő rituális fürdőt is helyreállítják. 2002. május 28-án a Makóról elszármazottak világszervezete itt tartotta világtalálkozóját több ezer résztvevővel. A templom rekonstrukciója 90 millió forintba került, ebből 70 milliót a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, 20 milliót pedig a Mazsihisz állt. A helyreállított épületről Tari János TV operatőr forgatott dokumentumfilmet. A felújítást Benkő Ágnes és Wirth Péter építészek tervei alapján a Kánon Építési Stúdió, a Kisterenyei és Bálint restaurátor Bt végezte el.

2. Szegeden a Keresztény - Zsidó Társaság Teológiai napot tartott a hitközség dísztermében. Markovits Zsolt rabbi „Egy lehetséges dialógus felé”; Pál József kandidátus „Izraelita egyesületek karitatív tevékenysége a dualizmus időszakában”; Benyik György katolikus teológiai professzor „A Kohelet könyvéről” címmel tartott előadást.

március 13-14.

A Collegium Budapest konferenciát rendezett „Zsidók a modern Európában” címmel. Jonathan Webber „Mennyire transznacionális a modern zsidó diaszpóra?” című előadásának szövege megjelent a Szombat 2003/szeptemberi számában (1,17-23. p.), Ábrahám Zoltán fordításában.

március 16.

1. Bokros Lajos korábbi pénzügyminiszter volt a Mazsike Klub vendége.

2. Róbert Péter a Nagyfuváros utcai Klubban tartott előadást „Magyar zsidók 1848-49-ben” címmel.

március 17.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Jancsó Miklós filmrendező mutatta be Szilárd Gyula verseskötetét, melyet „...Sodrában a szörnyű malomnak” címmel a szerző adott ki. Több jelenlévő művész tolmácsolásában hangzottak el az új versek, Fekete László főkantor énekelt. Szilárd Gyula iparművészként 2000-ban Erzsébetváros díszpolgára kitüntetést kapott. A mostani esten jelen volt a kerület több vezetője, valamint az izraeli nagykövet is.

március 19.

Az osztrák nagykövetség rezidenciáján Ludwig Steiner nagykövet kárpótlást nyújtott át második világháborús kényszermunkásoknak.

március 21.

1. A Mazsichisz Síp utcai székházában konferenciát rendeztek „A régi budapesti zsidónegyed történetéről és lehetséges jövőjéről”. A konferencia időszerűségét az a lehetőség adta, hogy a pesti zsidónegyed az Andrassy úttal együtt felkerülhet a világörökség-

listára. A Mazsihisz együttműködési szerződést írt alá a konferencián a régi pesti zsidónegyed területén működő kereskedelmi vállalkozásokkal, kulturális, oktatási és egészségügyi intézményekkel arról, hogy összehangolt tevékenységükkel újjáélesztik a régi városrészt. A konferencián előadást tartottak a Mazsihisz vezetői, Zoltai Gusztáv és Tordai Péter, valamint Pintér Tamás, a világörökség magyar nemzeti bizottságának titkárságvezetője. Vadas Vera, a ZsIKK igazgatója a terület idegenforgalmi lehetőségeiről beszélt, és megemlítette a prágai és a krakkói zsidónegyed hasonló szerepét. Szabó Zoltán polgármester a terület felértékelődésének várható hasznáról beszélt. Az UNESCO Világörökségi szakbizottságának júniusi közgyűlésén azonban csak az Andrassy utat és Tokajt vették fel a világörökség listájára, a pesti zsidónegyedet egyelőre nem. Az Erzsébetvárosi önkormányzat előterjesztésében a Dohány utca, Kisdiófa utca, Paulay Ede utca és a Kiskörút által határolt terület védettségét, együttes kezelését javasolta, mivel 1786-tól ezen a területen nagyszámú zsidó élt.

2. Jeszenszky Géza amerikai magyar nagykövet olvasói levél formájában a The Washington Post hasábjain úgy nyilatkozott, hogy „a zsidó közösségnek meg lehetősége van a kormányban és a magyar politikai élet minden szintjén.” A Nyilvánosság Klub ügyvivő testülete 2002. március 21-én kelt közleményében határolódott el Jeszenszky szemléletétől (ÉS 2002. márc. 29. 2. p.). „A civilizált világban sehol sem lehetne származási kvótákra hivatkozni a közéletben” - áll a közleményben. Az írás az országról hírló antiszemitizmus vádját óhajtja cáfolni - legitimálva ezzel a Fidesz kormányzat belpolitikai irányvonalát. Ám ezért az országnak külpolitikai árat kell fizetnie: nem csak ez ország imázsát rombolja, hanem lakóinak erkölcsi épségét is veszélyezteti a Nyilvánosság Klub állásfoglalása szerint.

3. A Mazsók kuratóriumába Vályi György személyében új titkárt választottak a mandátumának júniusi lejártá előtt leváltott Sebes Gábor helyére. Sebes Gáborral, a kárpótlási ügyek szakértőjével a Szombat 2002. januári számában Gadó János készített interjút

„Idegen test vagyok a magyar zsidóságban” címmel (12-14. p.). Több személyi változás is bekövetkezett 2002-ben a Mazsók kuratóriumában. Megváltak Peresztegi Ágnes nemzetközi jogásztól is. Lemondott kurátori tisztéről Szeszlér Tibor, a B,nai B,rith küldötte, a pályázatokért felelős Szenes Iván a Maesz részéről, és a pénzügyeket felügyelő Weisz Péter a Mazsihisz képviselőjében. Feladataikat Kardi Judit (Macisz) és Korányi László (Mazsike) vette át. A Szombat 2002. októberi számában olvasható Szeszlér Tibornak a Mazsók kuratóriumához írt, lemondást megindokoló levele (2. p.). A Szombat 2002/áprilisi számában Gadó János „Negatív egyenleg – A Fidesz-kormány négy éve zsidó szempontból” című cikkében (4-6. p.) foglalkozott a Mazsók személyi változásaival is.

március 24.

1. Az Or-Zse épületében tartották meg a Balázs Pál tanulmányi versenyt. Az óvodások „Növények a Bibliában” témakörű rajzokkal pályázhattak, a középiskolások dolgozatai a „Földrajzi nevek a Bibliában egykor és ma” témában készültek. Az egyetemi és főiskolai hallgatóknak kiírt pályázatra, melynek témája „Nagy rabbik, illetve kántorok élete és munkássága” volt, 24 pályázat érkezett. „Az épített környezetünk védelme – zsidó vonatkozásai”, valamint az „Egy település zsidó emlékei” pályázatokra 17 munka érkezett. Ezekben Sárbogárd, Paks, Tótkomlós, Tiszafüred, Mátészalka, Hajdúböszörmény, Máramaros, Hódmezővásárhely, Gödöllő, Baja, Hatvan és Óbuda zsidó emlékeiről születtek írások. Az utóbbi témában Szigeti János, Mélykúti Csaba és Molát János nyugdíjas is küldött pályamunkát. A zsűri tagja voltak Schőner Alfréd, Staller Tamás, Borsányi Schmidt Ferenc, Kármán György, Oláh János és Róbert Péter tanárok. A jutalomkönyveket és vásárlási utalványokat a Balázs Pál Alapítvány, a Scheiber Sándor Alapítvány, a Zsidó Egyetemért Alapítvány, és a Dohány utcai Zsinagóga Alapítvány forrásaiból finanszírozták.

2. Felavatták Csepel – Pesterzsébet – Soroksár zsinagógáját a XX. Téglagyár tér 9. szám alatt. A Mazsihisz, a pesterzsébeti önkormányzat és a hívek

adományából létesített imatermet Kardos Péter főrabbi, Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, Streit Sándor BZSH elnök, Kövesi György körzeti elnök, Kálmán Tamás főkantor és Szabados Ákos polgármester avatta fel.

március 27-április 4.

Peszach második napján a Mazsihisz közleményben ítélte a palesztin terrort. Az ünnep első napján az izraeli Netanján az iszlám terror újabb 21 áldozatot szedett, köztük ezúttal magyar származásúak is voltak. Budapesten és vidéken minden hitközségben megünnepelték a Peszachot. Akik nem a hitközségek termeiben ünnepeltek, több rendezvény közül is választhattak. A Bálint Zsidó Közösségi Házban rendezett széder esten Schöner Alfréd, a Pesti Jesiva Grand Hotel Hungáriában rendezett ünnepén Oberlander Baruh és Köves Slómó rabbik látták el a házigazda szerepét. A Szim Salom a Duna Palotában tartott az ünnepet.

A Népszabadság 2002 márciusának közepétől június közepéig keddenként, a „Budapest” mellékletében közölte Feivel Lipót önéletrajzát 12 folytatásban. Az egykori szegény zsidó lakatosinas 1810-es évektől papírra vetett naplója a vándor évektől számol be arról, hogyan vált a század 50-es éveire a pesti és a magyar iparostársadalom megbecsült tagjává. Tehetsége és szorgalma révén számos hazai és külhoni kiállításon vehetett részt, uralkodói kitüntetésekhez jutott, és a zsidó hitközség megbecsült tagjaként vett részt a Rumbach utcai templom építésében. Adományaival támogatta a zsidóság intézményeit: a Chevra Kadisát, a Rókus és a Zsidó kórházakat.

A magyar kormány 2002 márciusában döntött a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány létrehozásáról. A 15 tagú kuratóriumban helyet kapott az izraeli Yad Vasem Intézet, a washingtoni Holocaust Múzeum, és a francia kormány képviselője is. A francia kormány 500 dollárral járult hozzá a közalapítvány működtetéséhez.

Márciusban „Zsidóság és modernség” címmel rendezett közös konferenciát a CEU Jewish Studies és a Collegium Budapest. Kovács András szociológus irányításával végeztek kutatásokat „Zsidóság a modern Európában” címmel. A munkacsoport tagjai voltak: Andor Eszter, Esther Benbassa, Alina Cała, Zvi Gitelman, Diana Pinto, Prepuk Anikó, Joachim Schlör és Jonathan Webber.

A Szombat 2002T/márciusi számában Ungváry Krisztián „A titkos kapcsolat” címmel közzétett egy 1951 októberében keletkezett dokumentumot, amely bizonyítja, hogy Bosnyák Zoltán az ÁVH szolgálatában állt (23-25. p.). Gereben Ágnes tanulmánya jelent meg „Szovjet zsidók válaszüton: 1953 tavasza” címmel (26-28. p.).

A Szociológiai Szemle 2002/1 számában jelent meg Kamarás István tanulmánya „Józsa Péter művészetszociológiai munkássága” címmel (106-121.p.).

április hónap

április 6.

A Mazsike Klub vendégei voltak Falusi Mariann és Lang Györgyi, a Pa-Dö-Dö együttes tagjai.

április 8.

Pécsett a Kisgalériában mutatták be a „Hologrammok a bécsi zsidóság emlékeiből” című vándorkiállítást. A fővárosi Bálint Házban, Debrecenben és Keszthelyen már látható volt a tárlat. Szombathely, Nagykanizsa, Zalaegerszeg, és Szeged volt a következő állomás.

április 9.

„A holocaust izraeli emléknapja” alkalmából a Wallenberg-emlékparkban a hat millió zsidó áldozatra emlékeztek. Beszédet Frölich Róbert főrabbi mondott, az Emlékfánál az izraeli nagykövet, a Mazsihisz és a Bzsh képviselői helyeztek el koszorút. A Jeruzsálemben tartott rendezvényen részt vett Kertész Imre is, és élményiról az Élet és Irodalom 20002.

május 3-i számában számolt be „Jeruzsálem, Jeruzsálem” című cikkében. Eörsi Istvánt a cikk palesztin-izraeli kapcsolatra, valamint az iszlám terrorizmusra vonatkozó része vitára ingerelte, s az ÉS 2002. július 19-i számának 4. oldalán „A túlélés öröksége” című írása jelent meg. Bruck András „A védhetetlen védelme” című írása az ÉS 2002. augusztus 9-i számának 6. oldalán jelent meg, Bányai László „Amikor az áldozat a hóhérral szolidáris” címmel szállt vitába az ÉS 2002. szeptember 20-i számának 15-16. oldalán. Eörsi István az ÉS 2002. szeptember 27-i számában újabb írást közölt „A túlélés öröksége II.” címmel (10. p.), és ismét kísérletet tett arra, hogy összefoglalja Izrael állam palesztin politikájáról alkotott nézeteit a terrorizmus körülményei között.

április 10.

1. A Haifai Kortárs Művészeti Múzeum szervezésében fiatal izraeli képzőművészek kiállítását rendezték a Budapest Galéria Lajos utcai kiállítótermében. A tárlatot Judith Varnai Shorer izraeli nagykövét és Zsigmond Attila, a Budapest Galéria igazgatója nyitotta meg.

2. A Dohány utcai zsinagóga előtti Herzl téren szolidaritási nagygyűlésen tiltakoztak az intifáda és a Hamasz Netanján, peszachkor elkövetett robbantásos merénylete miatt. A rendezvényen felszólalt Tordai Péter Mazsihisz elnök, Schőner Alfréd rektor, valamint Ruff Tibor, a Szent Pál Teológiai Akadémia tanára. Ruff beszéde olvasható az Új Élet 2002. április 15-i számának első oldalán „Szolidaritás Izraellel! – Miben különbözött az az éjszaka...?” címmel. Schőner Alfréd beszéde az Új Élet 2002. május 15-i számában jelent meg „Minden nemzedékben felkeltek, támadtak ellenünk...” címmel (3. p.).

április 11.

1. A Mazsike Művészetet Kedvelők Köre a Várfok Galériába látogatott. Bak Imre és Konok Tamás művészetéről beszélgettek Készmann József művészettörténésszel.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban levetítették Sipos András 1993-ben készült „Igazak” című

dokumentumfilmjét, amelyben hét „Világ Jámora” kitüntetéssel jutalmazott embermentő történetét mutatta meg. A meghívott vendég Szita Szabolcs történész volt.

április 12.

A Szim Salom Oneg Sabbatján Kovács András szociológus ismertette a 2001-ben a magyarországi zsidóságról készült felmérés eredményét.

április 12-14.

A Pilisben rendezett önköltséges Jesiva Hétvégén a zsidó misztikával és a zsidó szombattal foglalkoztak az érdeklődők.

április 13.

1. A Macisz Oneg Sabbat Klubjában Ölvendi Gabriella csempe-mozaik képeinek kiállítását Toronyi Zsuzsanna történész nyitotta meg. A Jom Haacmaut alkalmából rendezett tárlat megnyitóján közreműködött Keres Emil színművész és Fellegi Balázs operaénekes.

2. Gadó János beszélt az antiszemitizmusról és az anticionizmusról a Mazsike Klubban.

április 14.

A Keszthelyen tartott Keresztény - Zsidó Teológiai napon Domán István „Talmudi traktátus a peszachról” címmel, Domonkos István „Egy katona megy a hóban”, Szécsi József pedig „Vallás és politika” címmel tartott előadást.

április 15.

1. A Budai Micve Klubban Demszky Gábor főpolgármester és Randolph L. Braham professzor nyitotta meg a magyarországi holocaust emléknapi rendezvénysorozatot. Az április 15-17. közötti időszakban a két zsidógimnáziumon kívül 13 budai középiskola diákjai vettek részt rendhagyó történelemórán a Budai hitközségben. Szegeden első alkalommal tartottak holocaust emléknapot, amelyen a helyi középiskolások közül több mint 1000 középiskolai tanuló vett részt, akiket Markovits Zsolt főrabbi, és Gráf Imre ügyvezető elnök fogadott.

2. Hajdúdorogon a városi önkormányzat és a görög katolikus egyházközség rendezett holocaust emléknapot, melynek fővédnöke Keresztes Szilárd megyés püspök és Kujbus Mihály polgármester voltak. A településen jelenleg már nem élnek zsidók. A helyi középiskolákban előadásokat tartottak a hajdúböszörményi, és a hajdúdorogi zsidók történetéről, majd emléktáblát avattak a város zsidó orvos dinasztiája, a Rittersporn család egykori lakóhelyének a falán. Az emléktábla avatáson megjelent és beszédet mondott a település zsidóságának történetéről Gábor Zoltán, a Debreceni Zsidó Hitközség elöljárója is.

3. A holocaust emléknapja alkalmából a Mazsike a Terror Háza előtt szervezett megemlékezést „Egy név - egy áldozat” címmel. A meggyilkolt több százezer zsidó mártír nevét iskolások, közéleti személyiségek, művészek, politikusok, túlélők és a demokrácia iránt elkötelezett állampolgárok olvasták fel. A felolvasásra jelentkezni lehetett, s az egymást hárompercenként váltó felolvasókat folyamatosan több ezer ember hallgatta. Az esemény szervezésében, és névsor olvasásban részt vettek: Alföldi Róbert színész-rendező, Almási Tamás filmrendező, Arató András, Bálint András színművész, Baráth Etele miniszter, Bíró Antal, Bogdán Melinda, Böhm Judit, Burger Péter, Bürg Judit, Csengery Adrienne előadóművész, Deák Andrea, Deák Krisztina filmrendező, Deák Gábor, Déri Erzsébet, Dósa László, Drejő Ágnes, Erdei László festőművész, Feldmájer Péter és Sándor Mazsike elnök és Mazsihisz képviselő, Forgács Zsuzsa író, Földes Gyula, Földes Sándor, Gadó János szociológus, Galkó Balázs színész, Gálvölgyi János színész, Gerendás Péter előadóművész, Gerő András történész, Görög Mária, Hanti Vilmos, a Maesz elnöke, Harsányi László, Hegedűs D. Géza színész, Jeles András filmrendező, Lendvai Ildikó parlamenti képviselő, Kárpáti György, Kelen Dénes, Kende Péter történész, Kerényi György, Kertész Ákos író, Kirschner Péter, Kivovics Judit, Klein Ágnes, Korányi László, Kórodi Péter, Kovács Kriszta, Kulka János színművész, Laufer Judit, Lakatos Izabella, László Klári szociológus, Malova Vivian, Mandur László, Maurer Dóra festőművész, Mécs Imre, Németh Erzsébet,

Nógrádi Péter, Olti Ferenc, Orsós József a cigányság képviselőjében, Pálos Miklós, Pécsi Katalin, Rédei Éva, Rajk László, Ránki Júlia, Rózsa András, Sarlós Júlia, Sándor Erzsébet táncdalénekes, Schiffer János főpolgármester-helyettes, Sommer László, Székely Gábor főpolgármester-helyettes, Szegvári Katalin riporter, Székelyi József színész, Szerényi Gábor, Sziklai János, Szunyogh Szabolcs, Tallós Rita, Tamás Pál szociológus, Tóth Géza, Várai Emil, Várlaki György, Victor Máté dalszerző, Zelki János, Zwack Péter, Zsiga Jenő és Zsigmond Attila parlamenti képviselő.

3. A Gundel Étteremben a kormányzat ünnepélyes keretek között jelentette be a Páva utcai zsinagógában létesítendő Holocaust Emlékhely létesítését, 2004. április 15-re tervezett átadási határidővel.

április 16.

A holocaust emléknapja alkalmából a Mazsihisz ajánlására megnyitották az ország valamennyi működő zsinagógáját a megemlékezők előtt. Számos templomban középiskolás csoportokat fogadtak, túlélők vallottak a holocaust tragédiájáról. Bodrogkeresztúron a település és a térség lakói az 1992-ben felavatott emléktáblánál emlékeztek a holocaust áldozataira. A rendezvényen a Mechon Simon Alapítvány vezetője, valamint a helyi önkormányzat alpolgármestere és Gyulai László katolikus pap mondott beszédet. Számos településen több napos konferenciát tartottak a Mazsihisz, a Joint és a Főváros szervezésében. Randolph L. Brahm professzor „A történelmi emlékezés szükségessége” címmel tartott előadást a Mazsihisz székházában április 17-én. A megelőző napon a MAESZ Radnóti-díj kitüntetését vette át a New Yorkban élő professzor Vitányi Ivántól, Maesz tanácsadó testületének társelnökétől. Pálincás József oktatási miniszter a holocaust emléknapján avatta fel Giorgio Perlasca szobrát a róla elnevezett X. kerületi Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskolában. A szobor Gulyás Gyula alkotása, avató beszédet Schiffer János főpolgármester-helyettes, valamint György István, Kőbánya polgármestere mondott. Az ünnepségen megjelent az olasz nagykövet, és Perlasca fia is. A

József Attila Színházban Pálinkás József oktatási miniszter nyitotta meg azt a vándorkiállítását, amely Raoul Wallenberg embermentő tevékenységéről szólt. A miniszter felolvasta Kofi Annan ENSZ-főtitkár üzenetét, majd Tordai Péter Mazsihisz elnök, Staffan Carlsson svéd, és Günter Birbaum osztrák nagykövet szólt az egybegyültekhez. Az Uránia moziban néhány napig vetítették Varga Ágota „Fekete lista – Cigány munkaszolgálatosok 1944-ben” című dokumentumfilmjét. Az emléknep záróeseményeként bemutatták a Giorgio Perlasca életéről készült „Egy igaz ember története” című filmet, a rendezvényen Giorgio Pressburger olasz nagykövet mondott ünnepi beszédet. Az olasz-magyar film Enrico Deaglio „A jótett egyszerűsége” című könyve alapján készült. Az eseménysorozat 2002. április 18-án a Kossuth Klubban zárult „A szolidaritásra nevelés lehetőségei az oktatásban” címmel rendezett konferenciával.

április 17.

Izraelben az ország nemzeti ünnepén adták át Efrajim Kishon 77 éves magyar származású írónak az „Izrael díjat”, a legmagasabb izraeli állami kitüntetést.

április 18.

Radák Eszter festőművész kiállítása nyílt meg a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

április 20.

„A rasszizmus és diszkrimináció pedagógiai kihívásai” címmel rendezett konferenciát a Magyar Auschwitz Alapítvány és a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata.

április 26.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság elsőfokú ítéletében eljárásjogi okra hivatkozva elutasította Székely Gábor magánkeresetét, amelyben annak megállapítását kérte, hogy ifj. Hegedűs Lóránd parlamenti képviselő MIÉP-alelnök őt, mint zsidó személyt a XIV. kerületi „Ébresztő!” című lapban tavaly szeptemberben megsértette. Az indoklás szerint a hatályos magyar joggyakorlatban mindenki konkrétan

csak saját személyéhez fűződő jogok védelmében fordulhat bírósághoz, közösségi tagság miatti sérelem következtében nem. A bíróság azonban nem vitatta, hogy ezen a területen szükség van jogi szabályozásra. Székely fellebbezett. Még folyamatban volt az ügyészség által indított eljárás ifj. Hegedűs ellen - közösség elleni izgatás címén. A nyomozás 2002. június 6-án vádemelési javaslattal fejeződött be. Ennek értelmében közösség elleni izgatás vádjával állítják bíróság elé ifj. Hegedűs Lórándot és M. Györgyöt, az „Ébresztő!” című kerületi lap főszerkesztőjét.

április 27.

Az Oneg Sabbath Klubban Karsai László történész tartott előadást „A holocaust-tagadókról”. Az előadás szerkesztett változatát az ÉS 2002. július 5-i száma közölte 14. oldalán.

Áprilisban a Budapester Klezmer Band a Győri Balettel közösen turnézott az Egyesült Államokban, és nagy sikerrel, kilencszer adták elő a Jávori Ferenc által komponált „Purim” című táncjátékot.

A Salgótarjáni úti zsidótemetőben emlékeztek Weiss Manfréd születésének 145. évfordulójára. A Csepeli önkormányzat, és a Csepel Helytörténeti és Városszépítő Egyesület által rendezett ünnepségen Nagy S. Szabó Ferenc ismertette Weiss Manfréd és családja életútját. A család nevében megjelent Chorin Daisy, a báró unokája, Lazarovits Ernő a Mazsihiszt képviselője.

Salgótarjában a városi közgyűlés helyi védettség alá helyezte a zsidó temetőt a területén lévő épületeket is. A védettség kimondásával a hitközség számára kötelezővé vált a jelenlegi állapot megőrzése.

A németországi „Emlékezés és jövő” ökonomikus alapítvánnyal együttműködésben a Mazsihisz és az Orzse 28 tagú német iskoláscsoportot fogadott. Megmutatták a „zsidó Budapestet”, Dunaföldvár, Paks,

Esztergom és Gönyű zsidó emlékeit. A fiatalok találkozhattak a holocaustot túlélte Barta Ágnessel, Erdélyi Lajossal és Gyulai Katóval.

A Szombat 2002/áprilisi számában Novák Attila „Négy év - halkuló remények” és Gadó János „Negatív egyenleg” című írásukban értékelték a Fidesz-kormány négy évét (3-6. p.). Yehuda Lahav „Kis zsidó demográfia”-t közölt a világ zsidóságáról (8-9. p.). Gadó János az izraeli kormány Budapestén tartózkodó független arab és palesztin szakértőjével, Salom Hararival készített interjút „Az iszlámista ideológia semmilyen kompromisszumra nem hajlandó” címmel (10. p.). A lapban olvasható, hogy az Európai Zsidó Kulturális Szövetség pályázatán támogatást nyert el a Szombat és a Múlt és Jövő folyóirat, valamint Egyed László és Für Emil képzőművészek. (12. p.). Stanislaw Krajewski „Zsidók, kommunizmus, zsidó kommunisták” című tanulmányát a lap 2002/áprilisi és májusi száma közölte két részben, Ábrahám Zoltán fordításában. Simon Markish „Az orosz irodalom a második világháború és a peresztrojka között” című tanulmányát Ábrahám Zoltán fordította (18-22 p.).

május hónap

május 1.

Az Új Élet 2002. május elsején megjelent számában Borsányi Schmidt Ferenc írása olvasható a Rabbiképző általa vezetett könyvtáráról „Egy híres könyvtár - fél évszázad tükrében” címmel (3. p.) „Homályfoltok a tükrön” címmel Schweitzer József nyugalmazott főrabbi pontosította a cikkben foglaltakat az Új Élet 2002. június 1-jei számában (5. p.).

május 2.

A Bzsh rendes közgyűlésén megvitatták és elfogadták az ügyvezető igazgató beszámolóját a 2001-es évről, valamint a 2002. költségvetést. Zoltai Gusztáv beszámolójában ismertette a zsinagógáknak nyújtott támogatást. A Dohány utcai templom 16 millió forintot kapott, jelentős felújítási munkálatok folytak a

Frankel Leó utcai, az Újpesti, a Bethlen téri, a Nagyfuváros utcai és a Hegedűs Gyula utcai zsinagógákban is. A szociális osztály 650 ingyen ebédet, gyógyszer-támogatást, segélyeket nyújtott, napközi otthonokat működtet. A Chevra adatai szerint 459 temetés volt 2001-ben. Olti Ferenc a gazdálkodással kapcsolatos problémákat vetette fel, szinte mindenki függőségi viszonyban van a hitközségtől, ami veszélyezteti a gazdálkodás átláthatóságát. Szeszler György, Hajabács Júlia, Keszler László és Tordai Péter visszautasították Olti „bizalmatlanság ízű” hozzászólását, de a zárszámadást a közgyűlés csak 4 ellenszavazattal fogadta el. Az ügyel kapcsolatban a Szombat 2003/2. számában „Síp utcai csaták II.” című összeállítást közölt (6-9. p.) Ebben a szerkesztőség körkérdezt intézett a zsidó szervezetek vezetőihez a hitközségi választások előestéjén. Az összeállítás Olti Ferenc és Zoltai Gusztáv véleményét közli.

2. Engel Teván István grafikus emlékkiállítás nyílt meg a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

május 2-6.

A B,nai B,rith Első Budapesti Közössége több európai páholy - köztük a londoni, a kassai, a pozsonyi és a zágrábi - vezetőjét és tagjait látta vendégül. A vendégeket Hajósne Vértés Antónia, a budapesti páholy nemrég megválasztott elnöke fogadta, a korábbi elnök, Korányi László pedig filmvetítéssel egybekötött előadással ismertette a páholy tevékenységét. A látogatók a három nap alatt megismerkedtek a magyarországi zsidóság életével és intézményeivel /Dohány utcai templom, Zsidó Múzeum, Hanna Étterem, Síp utcai Mazsihisz székház, Szociális Segély Alapítvány, Füst Milán Szellemi Páholy/. A résztvevők egyetértettek abban, hogy az európai zsidó közösségeknek össze kell tartaniuk, és támogatniuk kell Izrael Államot. Az egyik vacsorán megjelent és beszédet mondott Judit Várnai izraeli nagykövet, és Lusztig József is, a cfáti magyarul beszélő zsidók múzeumának igazgatója.

május 3.

1. A Svájc második világháborús szerepét vizsgáló, Jean-Francois Bergier nevét viselő bizottság csaknem ötévi kutatás után közzétette 600 oldalas jelentését. Minden kétséget kizáró bizonyítékok alapján megállapítja, hogy Svájc minden lehetséges és fontos területen támogatást nyújtott a náci Németországnak. A bizottság 1996. december 19-én kapott megbízást a berni kormánytól a vizsgálat elvégzésére, miután az alvó számlák ügyében számos bírálattal érte az országot a világ zsidó szervezetei részéről. Azóta pénzügyi jóvátétel címén 1,25 milliárd dollárt fizetett ki az ország. a meghökkentő ismeretekkel lepte meg a világot.

2. Az Or-zse Dísztermében az istentisztelet után Kármán György tartott előadást a kidduson „A templomi ének összekapcsoló ereje” címmel.

május 5.

1. Jom Háácmáut - Izrael 54. születésnapja alkalmából a Magyar-Izraeli Baráti Társaság a Vigadóban tartott ünnepséget. Az ünnepi beszédet Várnai Shorer Judit izraeli nagykövet és Kovács Árpád, az Állami Számvevőszék elnöke mondott, közreműködött Tóth Emil főkántor. Több zsidó szervezet a Szent István parkba szervezett közös fesztivált. Ezen a Pannónia Klezmer Band, Gerendás Péter, Somló Tamás, Zalatnay Sarolta és Kishonti Ildikó lépett fel. Az ünnepi beszédet itt is Judit Várnai Shorer nagykövet mondott. Felszólalt Engländer Tibor, a Macisz elnöke, valamint Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója. Az évforduló tiszteletére a Magyar - Izraeli Baráti Társaság Max Nordau képével díszített emléklapot adott ki, amelyet a posta alkalmi bélyegzéssel látott el.

2. A Mazsihisz közgyűlésén megvitatták a 2001. évi gazdálkodást, és megszavazták a 2002-es költségvetést. Itt is megismétlődött az a vita, amelyet Olti Ferenc kezdeményezett a gazdálkodás átláthatatlansága miatt. Feldmájer Péter is korszerűtlennek nevezte a pénzgazdálkodást, Fehérvári András külső ellenőrzést javasolt. Továbbra is vitatott a járadékok elosztása a vidéki és a fővárosi hitközségek között. Végül a beszámolót a közgyűlés egy ellenszavazattal fogadta el. A szegedi hitközség

kérésére a közgyűlés Markovits Zsolt rabbit főrabbivá nevezte ki.

május 5-8.

Brüsszelben tartották az Európai Rabbik 23. konferenciáját, melynek fő témája a zsidó családi élet volt. A konferencián Magyarországot Oberlander Baruch képviselte.

május 7.

„A zsidó nő” című kiállítást Várnai Shorer Judit izraeli és Nancy Goodman Brinker amerikai nagykövet nyitotta meg a Budapesti Zsidó Múzeumban. A kiállítás anyagát Toronyi Zsuzsanna gyűjtötte össze.

május 8.

1. A Keresztény - Zsidó Társaság szervezésében Várnai Shorer Judit nagykövet tartott előadást a Deák téri Evangélikus templom nagytermében „Izrael ma” címmel.

2. A Muszoe közgyűlésén elfogadták a 2001. évi zárszámadást, amelyet Gonda Istvánné ügyvezető igazgató terjesztette elő, és megszavazták a 2002-es költségvetési is. A közgyűlésen új vezetőséget választottak: elnök: Örley Pál, az elnökség tagjai: Adler László, Lazarovits Ernő, Lebovits Imre, Lónyai Sándor és Mogyorós László. Az új vezetőség fő feladatának a szociális ellátáson kívül a Holocaust Emlékmúzeum létrejöttének támogatását jelölte meg. Az ülésen a Bzsh és a Mazsihisz vezetőin kívül megjelent Szenes Iván, a NÜB elnöke, Várnai Judit izraeli nagykövet, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi. Székely Judit, a Claims Conference, Vági György főtitkár pedig a Mazsok tevékenységéről tartott tájékoztatást.

május 9.

1. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete a IX. Nemzetközi Filmfesztiválon az Ulpus-ház kiadónak adta át az évi kiadója kitüntetését. A kiadó 30 éves igazgatója, Kepets András főleg zsidó tárgyú irodalom kiadására vállalkozott az eddigi három és fél év alatt.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban mutatták be Groó Diána „Córesz” című dokumentumfilmjét, amelyet 2002. május 22-én a Szim Salom Klubban is levetítettek az rendező jelenlétében.

május 10.

Szabó István „Szembesítés” című, Furtwängler és a nácik kapcsolatát elemző filmjéről írt személyes hangon Sipos András az ÉS 2002. május 10-i számában (13. p.). Ugyanebben a számban jelent meg Petőcz György interjúja „Végre büszkék lehetünk” címmel a közelmúltban elszaporodott franciaországi zsidóellenes provokációkról, és Le Pen előretöréséről, majd választási bukásáról. Beszélgető partnerei Esther Benbassa és Jean-Christoph Attias voltak. (7. p.). A házaspár néhány napig a Collegium Budapest vendége volt, s a Francia Intézetben is tartottak előadást „A zsidóság jövője” címmel. A szerzőpáros Párizsban azonos címmel megjelent könyve később magyarul is megjelent.

2. Az Or-Zse Dísztermében az istentisztelet után Heller Ágnes tartott előadást a kidduson „Korok korlátai feletti kultúrértékek a zsidóságban egy mai filozófus szemével” címmel.

május 12.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban a Ferenczi Egyesület bemutatta Sipos András „Lőrinc” című filmjét, amely egy hatéves kisfiú pszichoterápiáját követte nyomon. A terapeuta Virágh Teréz volt.

2. Temesváron 85. születésnapja és rabbivá avatásának 62. évfordulóját ünnepelte Neumann Ernő főrabbi. Az ünnepségen a romániai zsidó hitközségek vezetőin kívül a Mazsihisz is képviseltette magát. Köszöntőt mondott Schőner Alfréd rektor és Weisz Péter, a Debreceni Hitközség elnöke is.

május 13.

A Hunyadi téri körzet Generációk Klubjának vendége volt Karvaliszky Éva izraeli előadóművész, aki barátaival, és Lisznyai Mária zongorakíséretével adott műsort a Jom Haacmaut alkalmából.

május 17-20.

Bécsben a Zsidó Fiatalok Európai Egyesülete (European Union of Jewish Students) történelem és identitás szemináriumot tartott a Herman-Cohen Akadémiával közösen. A szemináriumon az UJS is képviseltette magát.

május 20.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége volt Erős Ferenc szociálpszichológus, akivel a tavaly megjelent „Az identitás labirintusai” című könyvéről beszélgettek a résztvevők.

május 21.

A Zeneakadémia Nagytermében közös lemezbemutató koncertet adott a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Budapester Klezmer Band. Itt mutatkozott be a nagyközönségnek a Budapester Klezmer Band új hegedűművésze, Fenyő Katalin.

május 22.

Megalakult a Magyar Hebraisztikai Társaság, amely ószövetségi bibliakutatással, valamint a postbiblikus héber nyelvű irodalommal és történelemmel foglalkozik. A társaság elnöke Schweitzer József professzor, alelnöke Rózsa Huba professzor, titkára Zsengellér József. A társaság 2002. május 27-én tartotta első tudományos ülését. Ezen Komoróczy Géza tartott előadást „Ezékiel profétáról és a prófétai hagyományokról”, Schweitzer József pedig egyes bibliai és talmudi fogalmakat elemzett.

május 23.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban a soros kortárs irodalmi felolvasóesten Karafiáth Orsolya, Lackfi János és Péterfi András költők „ültek a cicaszékben”.

május 23-31.

Az Örökmozgóban újra megrendezték a már hagyományosnak számító izraeli filmhetet. A programban levetítették a Kései házasság (R: Dover Kosashvili); Kadosh (R: Amos Gitai); Yana barátai (R: Arik Kaplun); Afula expressz (R: Julie Schles); Örült szerelem a Nana utcában (R: Sabi Gabi); és a Vulcan junction (R: Riklis Eran) című filmeket.

május 24.

Debrecenben negyedszer rendezték meg a határon túli hitközségek találkozóját. Weisz Péter Mazsihisz alelnök ebből az alkalomból elmondott beszéde olvasható a Budai Sófár 2002. augusztusi, szeptemberi és októberi számában „A világörökség zsidó értékei” címmel (6-7. p.). A „Tolerancia-díj” kitüntetettjei voltak Glatz Ferenc, az MTA közelmúltban leköszönt elnöke, Bereczki Lajos, vezető baptista lelkész, Bölcskei Gusztáv református püspök, Muzsnay Árpád, az Erdélyi Magyar Közművelődési egyesület alelnöke. Életmű-díjban részesült Neumann Ernő temesvári főrabbi, Yisaja Grósz USA-ban élő rabbi, aki a debreceni kóser konyhát újból létrehozta, tovább megírta a hitközség történetét. Schőner Alfréd főrabbi és Sorin Iulian, a Romániai Zsidó hitközségek Szövetségének főtitkára ugyancsak Életmű-díjat kapott. Az „Európai Zsidóságért” kitüntetésben részesült Halbrohr Tamás, a Szabadkai Zsidó hitközség elnöke, Koppelman T. Félix, a Nagyvárad Zsidó Hitközség elnöke, valamint Lang Tamás, az Érsekújvári zsidó hitközség elnöke. A találkozón a kitüntetetteken kívül az Izraelből érkezett Smiel Glick professzor is előadást tartott, „Babilon és Jeruzsálem - múlt, jelen és jövő” címmel. Az Or-Zse oktatói közül Kármán György, Gábor György, Borsányi-Schmidt Ferenc, Staller Tamás, Ungárné Komoly Judit és Halmos Sándor, a debreceniek közül Gergely Judit professzor, és Weisz Péter tartott előadást. Felszólalt Drucker Tibor könyvkiadó igazgató is, a Mazsihisz részéről Zoltai Gusztáv, Olti Ferenc, Sommer László és Orbán Ferenc tartott előadást. Deutsch Gábor főrabbi, Fekete László főkantor látták el a vallási teendőket.

2. Az ORI Dísztermében az istentisztelet után Ungár Richárd, a Mazsihisz jogtanácsosa mutatta be legújabb, „Dob utcai mesék” címmel megjelent könyvét.

május 26.

Szigligeten 66 évesen meghalt Orbán Ottó költő. 2002. október elsején a Múcsarnokban emlékeztek rá a „Parnasszus” című folyóirat őszi számának bemutatóján. A Kossuth díjas íróról, költőről való

beszélgetés résztvevője volt Jancsó Miklós filmrendező, Kézdy György színművész, Komoróczy Géza professzor és Lengyel Balázs író, szerkesztő. A Szombat 2002/októberi száma Gartner Éva 1998-ban készült rádiós interjút közölte „Orfeusz az árvaházban” címmel (26-28. p.). Petőcz András pedig „Orbán Ottó távozonak” című versével búcsúzott tőle (28. p.).

május 26-28.

A Hosana Jánoshalmi Zsidók egyesülete /1131. Bp. József Attila tér 7/C. 1. em. 1./ önköltséges zarándokutatót szervezett Auschwitzba.

május 28.

A Makóról elszármazottak világtalálkozóján avatták fel a felújított Eötvös utcai zsinagógát. Az ünnepségen több százan vettek részt a világ minden tájáról. Az ünnepséget Medgyessy Péter miniszterelnök nevében Vastagh Pál országgyűlési képviselő nyitotta meg, majd Buzási Péter polgármester következett. Az Izraelben működő Makói Zsidók Egyesülete nevében Márgálit Dávid elnök és Menachem Lemberger főrabbi mondott beszédet. Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója is szólt az ünneplőkhöz, akik délután meglátogatták a Jángori úti zsidótemetőt is.

május 31.

A Magyar Akkreditációs Bizottság 2002/5/II. számú határozata alapján az Or-zse jogosultságot szerzett a hittudomány területén doktori képzésre és doktori fokozat odaítélésre, valamint külföldön szerzett tudományos fokozatot honosítására is. Az ősszel megalakult doktori tanács titkára Gábor György lett. A doktori iskolán 2003. februárjában tervezték az oktatás kezdetét, a jelentkezési határidő 2002. november 10. volt.

Engländer Tibor Macisz elnököt 70. születésnapja alkalmából „Szólj Izrael fiaihoz...” című kötetet köszöntötték. A Macisz által kiadott kötetet Farkas Éva szerkesztette, Birnbaum Ervin rabbi bevezető tanulmányban köszöntötte a szervezet elnökét. A tisztelgő kötetben többek között Mezei András, Eli

Necer versei, Rami Kornblum, Eliezer Gilád, Angyal S. Tibor, Dan Dalmat, Tuvija Ruviv, Balázs Gábor, Bódog Gyula, Erős Ferenc, Gadó János, Novák Attila, Toronyi Zsuzsa, Tatár György írásai szerepeltek. A Bethlen téri templomban is köszöntötték a Macisz elnökét, Deutsch Róbert és Polnauer Sándor németországi főrabbi köszöntője, Kálmán Tamás főkantor zsoltár éneke után a tokaji születésű ünnepelt a közösség megtartó erejéről beszélt. Az Or-Zse tanárai és munkatársai 2002 decemberében köszöntötték a Macisz elnökét.

Májusban felnőttoktatási kurzust indítottak a VI. Desseffy u. 23. templomban „A zsidó életélmény - vallási gyökereink” címmel. Az előadók az Or-Zse tanárai voltak.

Május második felében mutatták be a Mazsihisz Dísztermében Meir Wagner „Igaz emberek Svájcban” című, angol nyelven kiadott könyvét. A bemutatón megjelent a szerző, a hitközség vezetői, Judit Várnai izraeli nagykövet, Rudolf Weiersmüller svájci nagykövet, Karl-Josef Rauber pápai nuncius, valamint Carl Lutz lánya, Agnes Hirschi. Előadást tartott Paul Eisenberg osztrák főrabbi és Philippe Gaillars, a Nemzetközi Vöröskereszt vezetője is.

Salkaházi Sára és Bernovits Vilma emléktábláját avatták fel a Közgazdaságtudományi Egyetem előtti rakparton. A táblát a Ferencvárosi önkormányzat, a Szociális Testvérek Társasága és a Salkaházi Sára Alapítvány készítette a nyilasok által megölt nővérek emlékére, avató beszédet Szolnoki Andrea főpolgármester-helyettes mondott.

Május elején avatták újra a szentendrei zsidó temetőt. A rekonstrukciós munkákat Kertész Péter publicista kezdeményezésére a Mazsihisz és a városi önkormányzat, valamint magánszemélyek anyagi támogatásával végezték el. Jávor Piroska szentendrei festőművész tervei alapján Kovács Endre kovácsmester díszes kapuval látta el a temetőt. Az avató ünnepségen beszédet mondott Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, a szertartáson

közreműködött Tímár Károly főkántor. A szentendrei önkormányzatot Miakich Gábor polgármester és a képviselőtestület több tagja képviselte. Az avatáson megjelent Fónagy János miniszter és Josef Lustig, a cfáti Magyarajkú Zsidók Emlékmúzeumának igazgatója, és az emlékmúzeum baráti körének tagjai.

A Nemzetközi Bibliaverseny magyarországi döntőjén a Lauder Javne öt diákja és az Amerikai Alapítványi Iskola öt diákja mérte össze tudását. Az első négy helyen Lauder növendékek végeztek, felkészítő tanáruk Oláh János volt. Az első helyezett Fehér Dávid, a második Gémesi Róbert, a harmadik Selmeczi Dániel, a negyedik Gémesi Eszter lett. Az ötödik Tóth Noémi, az Amerikai Iskola hallgatója volt.

A Budapesti Zsidó Múzeum az „Az év múzeuma 2001” pályázaton az ICOM Magyar Nemzeti Bizottsága különdíját nyerte el nemzetközi kapcsolataival és népszerű kiállításával.

A Budapesti Izraelita Hitközség Fiúárvaháza egykori növendékeinek május végén tartott világtalálkozója 40-en jöttek el. Az árvaház egykori Munkácsy utcai épületén kívül a vendégek meglátogatták a zsidóság intézményeit, majd Szentendre, Visegrád és Esztergom zsidó emlékeit a Bzsh szervezésében.

A Hunyadi téri Generációk Klubja vendégül látta a Révkomáromi Zsidó Hitközség idelátogatott tagjait. A hitközség és intézményeinek történetét Domán István, a körzet főrabbija ismertette, a találkozón megjelentek a Bzsh vezetői is. Lisznyai Mária zongorán kísérte Derzsi Katalint és Szilágyi Gábor kántort.

Keszthelyen a Keresztény - Zsidó Teológiai Napon Czoma István kastély-igazgató, Domán István főrabbi, Szécsi József, a Keresztény - Zsidó Társaság főtitkára, és Goldschmied István, a keszthelyi hitközség elnöke tartott előadásokat.

Május végén a Szegedi Hitközség Dísztermében tartotta újjáalakulásának tízedik évfordulóját a

Szegedi Rotary Klub. Benyik György, a klub elnöke adományt ajánlott fel a zsinagóga rekonstrukciójának folytatására. Az „Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért” ugyanezzel a céllal minden hónapban jótékonyági hangversenyt rendezett. Az ünnepségen Lednitzky András hitközségi elnök emlékezett meg a közösség hajdan volt rotaristáiról, Markovits Zsolt főrabbi a hitközség történetéről beszélt, majd mindkét közösség tagja, Nárai György kórházi főigazgató köszönte meg a várostól kapott Pro Urbe kitüntetést. A hangversenyen Onczay Csaba Kossuth-díjas orgonaművész, Onczay Zoltán cselló-, és Homor Zsuzsa zongoraművész lépett fel.

A Szombat 2002/5 számában „Esztertáska” melléklet készült (8-11. p.). Gadó János: „Holocaust Múzeum: átadás 2004. április 16-án?” című írásában összefoglalta a múzeum létesítése körüli huzavonát (3-5. p.).

június hónap

június 3.

Egykori lakóháza, a Király u. 76. számú ház falán avatták fel Kabos Gyula (1887-1941) emléktábláját. A Terézvárosi Önkormányzat nevében Schiffer János főpolgármester-helyettes, a szakma nevében Gálvölgyi János színész és Bános Tibor színháztörténész méltatta Kabos művészetét. A Kabos Emlékbizottság nevében Székelyi József színművész méltatta a nagy komikust.

június 6.

A Mazsike Művészetet Kedvelők Klubja a MEO Kortárs Művészeti Gyűjteménnyel ismerkedett Lóska Szilárd művészettörténész kalauzolásával.

június 9.

Dombóváron a holocaust áldozataira emlékeztek a Deák Ferenc utcai emlékműnél.

június 10.

A Francia Intézetben francia Holocaust Emlékalapítvány elnöke, Simon Weil tartott előadást a „Gondolatok az emlékezetéről” címmel.

június 15.

Az Új Élet 2002. június 15-én megjelent számában tette közzé a Karen Heyosod Magyarországi tagozata „Szolidaritási felhívását” a terrorista robbantások miatt huszadik hónapja rémuralomban élő izraeli lakossággal(1. p.). Ugyanebben a számban jelentette meg a Holocaust Auschwitz Alapítvány azt a felhívást, amelyben a majdani múzeum számára dokumentumokat, emléktárgyakat keres. Orbán Ferenc pedig „A magyarországi zsidó szervezetek bemutatása” című cikkében (4. p.) összefoglalta a működő szervezetek történetét, valamint a fontosabb praktikus ismereteket (Cím, vezetők, telefon stb.).

június 15-16.

A Mazsike az Európai Zsidó Kultúra Napján tartotta meg a Magyar Zsidó Kultúra Napját is. A rendezvény a Vörösmarty téren térzenével kezdődött, melyet a Klezmer R,s együttes szolgáltatott. Este a Garay utcai Klubban Dés László és zenész barátai, Kaltenecker Zsolt és Dés András zenéltek, Szántó T. Gábor legújabb regényéből, a „Keleti pályaudvar, végállomás” címűből olvasott fel. Második nap délelőtt a Szent István parkban játszóházat, gyermek programokat és kézműves foglalkozásokat szerveztek. Este a budai Trombitás étterem kertjében „Mondja kedves Hacsek” címmel a régi pesti kabarét idézte fel Heller Tamás, Beregi Péter, Nádas György és Kovács Erzsébet (II. Retek u. 12.).

június 16.,.

Tatán a József Attila Kollégium kápolnájában adta elő Kárpáti Péter „A negyedik kapu” című drámáját a Jászai Mari Színház.

június 20.

1. A Mazsike Művészetet Kedvelők Köre Fehér László Kossuth-díjas festőművész magángyűjteményével ismerkedett a Bálint Zsidó Közösségi Házban. A Balázs Béla Stúdió kortárs művészek magángyűjteményeit vette

videóra JAVA sorozat címmel. Ennek első darabjaként a Fehér-gyűjteményről készült felvételt vetítették le Kodolányi Sebestyén producer hozzájárulásával.

2. Az ÉS 2002. június 20-án megjelent számában Karsai László „Feljelentők és feljelentettek 1944-ben Magyarországon” című tanulmánya olvasható (14. p.).

3. A Hunyadi téri Generációk Klubja megtekintette a Róth Miksa emlékházat. (VII. Nefelejcs utca 26.).

június 21.

1. A Kozma utcai temetőben temették el a 63 éves korában elhunyt Fehér György filmrendezőt.

2. Szarvason június 30-tól augusztus 23-ig működött a Lauder-Joint Nemzetközi Ifjúsági Tábor, melynek fő témája „A menóra nyomában” volt.

3. A Dohány utcai zsinagóga körzet is felújította a kiddus hagyományát. A Goldmark Teremben Heisler László elnök és Tímár Károly főkantor köszöntője után Kende Péter professzor tartott előadást „A köztársaság törékeny rendje” címmel. A moderátor Benedek István Gábor volt.

június 14.

Az UJS éves rendes közgyűlésén az év hátralévő részére Zóber Tamás és Balla Zsófia lemondtak vezetőségi tagságukról külföldi tartózkodásuk miatt. Utódaik a Maimonides kör vezetője Halász György, és Jung Tamás lettek. Az UJS megválasztott tisztségviselői: Alföldy Kata elnök, Halász György alelnök, Nádor György, Jung Tamás, Szigeti Zsuzsanna.

június 30.

1. Tolnán holocaust emlékművet avattak. Beszédet mondott Szulák Mihály polgármester és Kardos Péter főrabbi, Tímár Károly főkantor énekelt, Gordon Zsuzsa színművésznő mondott verset. A falu Helytörténeti Múzeumában Várnai Judit izraeli nagykövet nyitotta meg az tolnai zsidóság történetéről készült fotókiállítást.

2. A Kisalföldön lévő Beled községben a felújított zsidótemető újjászentelésével együtt emlékeztek a mártírokra.

A hónap közepén tartotta esküvőjét Verő Tamás rabbi és Bán Linda a Lauder Javne iskola udvarán felállított chupe alatt. A szertartást Deutsch Róbert főrabbi és Tóth Emil főkantor vezette. Ünnepi beszédet Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi mondott, a hét áldást Baruch Oberlander rabbi, Daton Kotel horvát rabbi, Phil Specter svéd főrabbi, Solom Duchmann New York-i rabbi, valamint Lówy Tamás, Deutsch Róbert főrabbi, és Radnóti Zoltán rabbi mondták el. A több száz vendég között voltak a Mazsihizs vezetői és Varnai Judit izraeli nagykövet is. A Verő házaspár a Frankel Leó utcai közet vallási vezetőiként ősztől számos új, rendszeresen megtartott programot indítottak el. Például Talmud tórákat korosztályi csoportosításban, héber nyelvtanfolyamot, felkészítés bar/bat micvára, esküvőre, betérésre stb.

Az Or-Zse tanérvzáró ünnepeén a tanári kar tagjain, a Mazsihizs vezetőin, a budapesti és vidéki templomkörzetek vallási vezetőin és elöljáróin kívül megjelent és Izrael állam nagykövete, Platthy Iván kormány-főtanácsadó, Vermes Géza professzor, Kissné Papp Margit és Orbán Ferenc az Oktatási Minisztérium képviselőében. Jelen volt a Szuchnut igazgatója, és Giora Sharon indianapolisi főkantor. A 2002. október 4-én 125 éves fennállását ünneplő intézmény tanérvzáróján 54 végzett hallgató kapott diplomát, köztük első ízben a 10 fős zsidó művelődéstörténet szakos, illetve 24 liturgiátörténet szakos hallgató. Nem kapott meghívót a tanérvzáróra Schweitzer József, korábbi rektor.

A debreceni hitközség megalakulásának 150. évfordulóján az indianapolisi főkantor, Sándor György adott hangversenyt, majd a Marosvásárhelyen élő Izsák Márta költő verseskötetét mutatták be. A Debreceni Nagytemplom kiállító termében Paul Glendell brit-zsidó fotóművész kiállítását közösen rendezte meg a debreceni és az érsekújvári zsidó hitközség, valamint a debreceni református egyházközség.

Szegeden a városi Művelődési Házban mutatták be Bécsi Zsidó Múzeum vándorkiállítását "A bécsi

zsidóság holografikus közelítése" címmel. A kiállítás létrehozásában közreműködött a Szegedi Magyar - Izraeli Baráti Társaság is.

A „Kisvárdáról elszármazottak” első találkozóját a budapesti Vasvári utcai körzet kultúrtermében tartották meg. Ezután minden évben itt tervezik megtartani a találkozót.

Adományokból avattak emléktáblát Pécssett a hitközség székházának falán Ernster Géza és Dezső főkantor és operaénekes emlékére. Vargha Dezső levéltáros emlékbeszédét Sándor György indianapolisi főkantor éneke követte.

A „Kisebbségkutatás” című folyóiratban Glück Jenő tanulmánya jelent meg „Az aradi zsidóság átrendeződése” címmel (2002/2. sz. 480-486. p.).

A Szombat 2002/6 számában Tatár György tanulmánya jelent meg „Versengő világtörténelmek” címmel (6-10. p.). Szabó Istvánal „Szembesítés” című filmjéről Halász Tamás beszélgetett (26-30. p.).

2002. július hónap

július 7.

Mint évek óta mindig, ebben az évben is a Dohány utcai zsinagóga mögötti Wallenberg parkban emlékezett az Emmanuel Alapítvány a holocaust 600 ezer magyar áldozatára. Jelen volt Israel Singer, a ZSVK elnöke, Nancy Goodman Brinker, az Egyesült Államok, és Judith Varnai Shorer izraeli nagykövet, Demszky Gábor főpolgármester, a kormány nevében Kiss Péter munkaügyi miniszter. Singer mint a ZSVK és a Claims Conference vezetője, magas rangú magyar állami tisztségviselővel, és a Mazsihisz vezetőivel is tárgyalt a kárpótlással összefüggő, még megoldatlan kérdésekről.

július 7-19.

Oberlander Baruch és Köves Slomo rabbik vezetésével kéthetes intenzív nyári egyetemet szervezett a Pesti Jesiva. A napi 10 órás tanuláshoz speciális jegyzetet adott ki a Chabad Lubavich. A JesiVakációt a XII. Tamási Áron u. 41-ben tartották. Az Egység 2002/szeptemberi száma több írással, nagy terjedelemben értékelte a JesiVakációt.

július 15.

1. A Hunyadi téri Generációk Klubja kirándulást szervezett a Miskolci hitközséghez, ahol Raguczky Gábor hitéleti vezető számolt be a miskolci zsidó életről. Az Új Élet 2002. július 15-i és augusztus 15-i számában Balázs Pál számolt be a Miskolcon hallottakról. A mintegy 200-400 főt kitevő zsidóságnak Miskolcon jelenleg nincs rabbija, ezért ritkák a vallási események (2. p.). 2002 őszére azonban a Mazsihisz a zsinagóga világítástechnikai berendezését és tetőszerkezetét felújította, így a Kol Nidré már ismét a templomban hangozhatott fel. Sokan látogattak el a templomba, köztük külföldiek is. A Pesti Jesiva növendékei rendszeresen ellátogattak az éledező hitközségbe, ahol konyha, fűtött mikve, szociális otthon és bőséges szálláshellyel rendelkezik a hitközség.

2. A Mazsihisz vezetőinek Horn Gyula, korábbi miniszterelnök 70. születésnapjára küldött üdvözlő távirata az Új Élet 2002. július 15-i számának 2. oldalán olvasható. Tordai Péter és Zoltai Gusztáv úgy fogalmazott, hogy „felekezettünk soha nem felejtí el: Ön volt az, aki miniszterelnökké választása után alig néhány héttel első hivatali dolgai között tartotta fontosnak, hogy a magyar nép nevében bocsánatot kérjen zsidó honfitársaitól a holocaustért.”

július 23-24.

Luxemburgban ünnepelte fennállásának 50. évfordulóját a Claims Conference. A szervezetet a Német Szövetségi Köztársaság hozta létre 1952. szeptember 10-én a holocaust németországi áldozatainak kárpótlására. A jubileumi tanácskozáson Tordai Péter Mazsihisz elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató vett részt. A szervezet elnöke, Israel Singer többször járt Budapesten, és az itt folytatott tárgyalásai hathatós segítséget jelentettek a magyarországi kárpótlások ügyének előremozdításához. A Mazsihisz vezetői a tárgyaláson felvetették, hogy az 1600 magyarországi zsidótemető állagának megóvásához segítségre lenne szükség. Ígéretet kaptak a téma megvitatására. Israel Singer egyébként az amerikai kongresszusban átfogó beszámolót tartott a magyarországi zsidóság helyzetéről július eleji látogatása után, s tervek szerint vizsgáló bizottság érkezik Magyarországra a kárpótlás kérdésének megvizsgálására.

július 23.

Pennsylvániában, merioni otthonában 73 éves korában meghalt Chaim Potok (1929-2002) rabbi, író.

július 26.

Az ÉS 2002. július 26-án megjelent számban Petőcz György ismertette azt a Jedwabne-jelentést, amelyet a lengyel kormány a vérengzés 60. évfordulóján, 2001-ben rendelt meg egy erre a feladatra alakult szakértői bizottságtól. A munkát koordináló bizottság a 61. évfordulón, július 11-én tette közzé. A 98 tanú kihallgatásával készült vizsgálat megállapította, hogy a jedwabnei zsidók a helyi lengyelek áldozatai,

a tanúvallomásokat mellékletben közölte a jelentés (9. p.).

július 30.

1. A Neuer Zürcher Zeitung Kelet-Európa populista és idegengyűlölő szervezeteiről készített kommentárjában a Csurka István vezette MIÉP rádiójáról, a „Pannon Rádióról” azt írta, hogy Kelet-Európa leggonoszabb fóruma. A lap ismertette, hogy Magyarországon, az utcákon vásárolható Adolf Hitler Main Kampf-ja, és más antiszemita irodalom. Ezek terjesztését Nyugat-Európában szigorúan büntetik.

2. A Nobel békedíjas Elie Wiesel tiszteletére múzeumot rendeztek be Máramarosszigeten álló szülőházában - adta tudtul a Népszabadság 2002. július 30-án megjelent száma..

3. Tolnán a városi önkormányzat, a Mazsihisz, a NKÖM és adományozók közösen létesítettek Holocaust emlékművét. A helyi önkormányzat által helyreállított zsidótemetőben, valamint a lebontott zsinagóga helyén felállított emléktáblánál Kardos Péter főrabbi mondott emlékbeszédet.

Tel-Avivban a Bét haTefuc Múzeumban mutatták be az angolul kiadott „In the Land of Hagar” című kötetet a magyarországi zsidóság történetéről, társadalmáról és kultúrájáról. A magyarországi zsidók történetét bemutató kötet képanyaga az 1972-ban a Goldmark Teremben rendezett kiállítás kibővített anyagára épült, a kötetben főleg magyarországi, vagy onnan elszármazott szerzők tanulmányai olvashatók. Az összeállítást Szalai Anna, a Jeruzsálemi Héber Egyetem munkatársa szerkesztette, a bevezetőt Elie Wiesel Nobel-díjas író készítette. A kötet izraeli bemutatóját levélben üdvözölte Medgyessy Péter miniszterelnök, az eseményen Magyarország részéről Schweitzer József és Haraszi György professzorok, valamint Toronyi Zsuzsanna, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár munkatársa vett részt. A bemutatót Hóvári János nagykövet nyitotta meg, majd Csengeri Imre talmud tudós, Jozsef Weis, a Magyar Köztársaság tiszteletbeli Tel-Aviv-i konzulja, valamint Schweitzer József tartott előadást. A diaszpóra

történetét bemutató sorozatában már jelentetett meg kötet a csehországi, a grúz és a szefárd zsidóság történetéről a múzeum.

A Salgótarjáni úti temetőben emlékművet avattak a budapesti gettó áldozatainak emlékére. Az emlékbeszédet Schweitzer József főrabbi és Stark Tamás történész mondta el. Az ünnepségen a Mazsihisz és a Bzsh vezetőin kívül megjelent Lomnici Zoltán, a Legfelső Bíróság elnöke, Szili Katalin, az országgyűlés elnöke, Hegedűs D. Géza Radnóti verset mondott.

A Claims Conference támogatásával új, idősek ellátását szolgáló szociális épületszárny alapkövét rakták le a Szeretetkórházban a hónap végén. A létesítmény költségeihez jelentősen hozzájárult az izraeli Weinberger-család is.

A deportálások emlékére gyászistentiszteletekkel emlékeztek meg Debrecenben (ahol a 150. éves fennállást ünneplő hitközségi rendezvényre mintegy 500-an látogattak el), Szegeden, Békéscsabán, Hódmezővásárhelyen, Baján, Galántán, Keszthelyen, Hévízen, Veszprémben, Kispesten, Szombathelyen, Karcagon, Kisújszálláson, Újpesten, Kecskeméten, Győrött, Sopronban, Salgótarjában, Sárbogárdon, Kaposvárott, Bácsalmáson, Nagykanizsán, Pásztón, Mohácson, Jászberényben, Jánoshalmán, Devecseren, Gyöngyösön, Egerben, Szekszárdon, Miskolcon és a Frankel Leó utcai zsinagógában. A hitközségek képviselőin kívül mindenütt megjelentek a helyi önkormányzatok és más egyházak képviselői is.

Villányban emlékművet avattak az elhurcoltak emlékére a felújított zsidótemetőben. Az avatóbeszédet Markovits Zsolt szegedi főrabbi és Kerekes Béla főkantor végezték, Vargha Dezső pécsi levéltáros a hitközség veszteségeiről beszélt. A temető felújítását a Klein Ferenc és családja fogta össze.

A Theológiai Szemle 2002/3 számában Czövek Tamás tanulmánya jelent meg „Három karizmatikus vezető -

Saul, Dávid, Salamon" címmel. Ugyanebben a számban Karasszon Dezső „Elég-e a hebraica veritas?" címmel írt tanulmányt.

A Valóság 2002/júliusi számában Schwara Dusenka tanulmánya jelent meg „A szefárd zsidóság történelmi múltjáról" címmel.

augusztus hónap

július 31-augusztus 6.

Az óbudai Hajógyári szigeten rendezett nyári fesztiválon Holocaust emléksátrat állított fel a Chabad Lubavics Egyesület. A sátor felállításához csatlakozott a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Alapítvány is. A Szigeten évről-évre bővült a rendezvények köre. A látogatók száma is nőtt, és felmérések alapján az ellenséges érzelmű látogatók harmadánál érzékelhető pozitív változás. A látogatók közül 700-an töltötték ki a kérdőíveket, míg egy évvel korábban csak 226-an. A sátor látogatói között volt Medgyessy Péter miniszterelnök, Demszky Gábor főpolgármester, Görgy Gábor kultuszminiszter és Várnai Judit izraeli nagykövet is. A rendezők három tipikus zsidó család sorsát bemutató fotók segítségével érzékeltették a holocaust rémségét. A sátorban előadásokat és filmvetítéseket is tartottak. Külön rendezvényen emlékeztek meg a sátorban Raoul Wallenbergről, a „Jelképek, stigmák, ideológiák" című vitaest meghívott előadója Erős Ferenc szociálpszichológus és Huff Endre Béla filozófus voltak. A filmvetítéseken bemutatták a Shoah Alapítvány kelet-európai holocaustot bemutató dokumentumfilmjeiből a „Megtört csönd" című sorozatot. Az öt epizódból álló sorozat rendezője Szász János (A holocaust szeméi), a lengyel Andrej Wajda (Emlékszem), az argentin Luis Puenzu (Túlélő kevesek), az orosz Pavel Csuhráj (Gyerekek a szakadékban) és a cseh Vojtech Jasny (Pokol a földön) voltak.

augusztus 4.

1. Raoul Wallenberg 90. születésnapjáról Budapesten kívül is sok helyen emlékeztek meg. Többek között a svédországi Linköpingben is, ahonnan a család származik. Itt avatták fel a budapesti XIII. kerületben a Wallenberg és a Pozsonyi utca sarkán lévő Wallenberg-dombormű másolatát, Bottos Gerő alkotását. Az ünnepségen a magyarországi zsidóság képviselőjében beszédet mondott Schweitzer József főrabbi és Lazarovits Ernő, a Mazsihisz külügyi szóvivője. A Wallenberg család képviselőjében Nina Lagergren, Raoul húga mondott beszédet, őt Eva Joelssen polgármester és Björn Eriksson tartományi kormányzó követte. Az ünnepség előtt a város katedrálisában Martin Lind helyi evangélikus és Harmati Béla budapesti evangélikus püspök közös misét celebrált Raoul Wallenberg tiszteletére. Stockholmban a parlament épületében 1998-ban állítottak először emlékművet Wallenbergnek. Ezt a magyar származású svéd művész, Lenke Rothman készítette.

2. Szécsényben az önkormányzat, a Mazsihisz és a Mazsók támogatásával helyrehozták és újrászenteszték a zsidó temetőt. A faluban egyébként a holocaust óta nem élnek zsidó lakosok. Az avatáson jelen volt Frölich Róbert főrabbi és Hajszel Miklós polgármester.

3. Az Újlipótvárosi Klub Galériában a Wallenberg születésnapjának emlékére „A humánus napjának” nevezett egész napos rendezvényen Raoul Wallenbergre emlékeztek. Délelőtt Deli Bálint esztéta vezetésével „Voltál-e már bajban?” címmel rendeztek rajzversenyt. Délután KZ címmel performance-ot, este pedig „Jelképek, stigmák, ideológiák” címmel beszélgetést rendeztek. Ez utóbbi moderátora Szécsi Éva volt, a résztvevők: Donáth László evangélikus lelkész, Csepeli György szociálpszichológus, Huff Endre Béla filozófus voltak.

4. Az Új Lipótvárosban az egykori védett gettóban Szita Szabolcs történész és Deák Gábor vezettek Wallenberg emléktúrát.

augusztus 9.

Az ÉS 2002. augusztus 9-én megjelent számában jelent meg Chaim Potok egy 1986-ban elhangzott előadásának szövege Zsámboki András fordításában

„Engedelmes kiválasztottak, konok elvegyülők” címmel (8-9. p.).

augusztus 10.

A Fővárosi Bíróságnál új bíró vette át ifj. Hegedűs Lóránt, a MIÉP alelnökének közösség elleni izgatás címén a Legfőbb Ügyészségnél egy évvel korábban indított ügyét. Akkor ifj. Hegedűs a 12 ezer példányban megjelenő XVI. kerületi „Ébresztő!” című lap augusztusi számában a zsidóságra utalva kirekesztésre szólított fel. A „Pannon Rádió” 2001. szeptember 4-i „Zsinórmérték” című adásában ifj. Hegedűs felolvasta a cikket, így az országos nyilvánosságot kapott. A Fővárosi Bíróság közösség elleni izgatás miatt 2002. december 7-én első fokon másfél évi, három év próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte a MIÉP alelnökét.

augusztus 20.

A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje kitüntetést kapott Feldmájer Péter, a Mazsike elnöke a kárpótlási folyamat törvényes és alkotmányos lezárása, továbbá a zsidóság és az állam kapcsolatának rendezése érdekében végzett tevékenysége elismeréseként. Keleti Éva több évtizedes fotóművészi tevékenysége elismeréséül a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje, Szilárd Klára festőművész Magyar Köztársasági Érdemkereszt, Karády Viktor szociológus-akadémikus a Magyar köztársasági Érdemrend Középkeresztje a csillaggal (Polgári tagozat) elismerésben részesült. A Parlamentben Mádl Ferenc köztársasági elnök adta át a kitüntetésekét. Orbán Ferenc, az Oktatási Minisztérium egyházi oktatási ügyek titkárságának vezető főtanácsosa miniszteri kitüntetésben részesült.

augusztus 24-szeptember 1.

A Zsikk ötödik alkalommal rendezte meg a Budapesti Zsidófesztivált. A rendezvény mottója ebben az évben „Nemzedékről nemzedékre” volt. A rendezvény sajtófőnöke Albert Györgyi volt. A hivatalos megnyitót augusztus 24-én este a Holocaust Emlékfánál tartották, beszédet mondott Zoltai Gusztáv Mazsihisz

ügyvezető igazgató, valamint Várnai Shorer Judit izraeli nagykövet. A megnyitón bemutatták az „Ezüst levelek” című balettet a magyar Ladányi Andrea és Horváth Csaba balett művészek, valamint az izraeli Yuval Pick, és a finn Jorma Uotinen előadásában. Egyik esemény megnyitóján Görgey Gábor kulturális miniszter is beszédet mondott, amelyben a tárca vezetőjeként bocsánatot kért a magyarországi zsidóktól az őket itt valaha ért sérelmekért és atrocitásokért. Köszöntötte a fesztivált Glatz Ferenc, az MTA korábbi főtitkára is.

A fesztivál ideje alatt a MENSCH Nemzetközi Közhasznú Alapítvány jótékonyági rendezvényének vendége volt a Gundel étterem különtermében Peter Zvi Malkin, aki 1960. május 11-én a Moszad ügynökeként Argentínában elfogta Adolf Eichmant. Malkin a 2001. szeptember 11. utáni terrorral foglalkozik szakértőként, itt tartózkodása alatt több napilap is készített vele interjút (Magyar Hírlap, 2002. augusztus 31., Ahogy tetszik melléklet, Népszabadság 2002. augusztus 31. Hétvége melléklet.). A Dohány utcai zsinagógában szeptember 1-én nemzetközi klezmer fesztivált tartottak. Fellépett a Di Goyim Hollandiából, a lengyel Sejny Színház Klezmer Zenekara, a Pannónia Klezmer Band, valamint Fellegi Balázs és vendégei. A Művész moziban izraeli filmhetet tartottak, a Hunnia Moziban pedig „Zsidó Filmek Európából” címmel rendeztek vetítéseket. Ez utóbbi sorozatban levetítették például Andrej Wajda „Sámson” és Szabó István „Apa” című alkotását. Az izraeli filmhét műsorán bemutatták a Hanna Krall írása alapján készült „Messzebb az ablaktól” (rendező: Jan Jakub Kolsi) című legyel, az „Életvonat” (r: Radu Mihailescu) című román, az „Üzenet a korzón” (r: Kadar-Klos) című cseh filmet. „Az izraeli” játékfilmek közül a 2001-ben forgatott „Az idő szorításában” című alkotást (r: Ayelet Menahemi és Elona Arial); „A Tel-Aviv árnyai” (r: Assi Dayan); „Fekete doboz” (r: Yeud Levanon); „A szirán dala” (r: Eitan Fuchs.). A Bálint Zsidó Közösségi Házban Flamm Ferenc Göteborgban élő zsidó származású képzőművész egyetemi hallgató litográfiáit állították ki, a Budapest Galériában „Nekem ne lenne szülőhazám?” címmel Moholy-Nagy László, Schandl János festőművész

és Telcs Ede szobrászművész alkotásaiból rendeztek kiállítást. A Budai Micve Klubban Győri Márton képzőművészeti egyetemi hallgató képeit állították ki. A Zsidó Múzeumban a fesztivál utolsó napján zárt „A zsidó nő” című kiállítás. Az utolsó nap estéjén a Szombat című folyóirat Esztertáska Műhelyének tagjai felolvasó estét tartottak a múzeum második emeleti termeiben. Fenákel Judit, Szászné Sherer Ibolya, Margit Patricia, Lángh Júlia, Valachi Anna, Kun Anna és Pető Katalin saját írásaikból olvastak fel. A történeteket Sipos Mihály, a Muzsikás együttes tagja kísérte improvizációval. A Dohány utcai templomban Händel „Izrael Egyiptomban” című oratóriumának magyarországi ősbemutatóján Pitti Katalin, Vajda Júlia, Derek Lee Ragin, Timothy Bentch, Szvétek László és Fekete László főkantor énekeltek, az Állami Operaház Failloni Kamarazenekara és a Budapesti Tomkins Énekegyüttes közreműködésével. Vezényelt Daniel Grossman magyar származású Münchenben élő karmester. A Thália Színházban Jevgenyij Svarc „A király meztelen” című darabját a kecskeméti Katona József Színház vendégjátékában láthatták. A fesztivál „Klezmer rapszodiával” zárult, amelyet a Budapest Klezmer Band és az 50 éves Rajkó zenekar adott elő a Budapest Kongresszusi Központban. A fesztivál ideje alatt állandó programként a Dohány utcai zsinagóga előtti Herzl téren zsidó tárgyú könyveket árultak a kiadók, illetve dedikáltak szerzőik. Sátorral állított a C.E.T. Belvárosi Kiadó, az E.M.I., a Makkabi Könyv- és Zeneműkiadó, a Múlt és Jövő Lap- és Könyvkiadó, a Talantum Kiadó, az Ulpius-Ház Kiadó és a Vince Kiadó. Az összesen mintegy százezer látogató 60 százaléka külföldről érkezett.

augusztus 28.

1. Az Európai Zsidó Kongresszus Budapesten tartózkodó főtitkára, Serge Cwajgenbaum találkozott Kovács László külügyminiszterrel és László Csaba pénzügyminiszterrel. A kormány tagjaival a kárpótlás és a Mazsók támogatásának hiányosságairól tárgyalt a Mazsihisz vezetőinek jelenlétében.

2. A Népszava 2002. augusztus 28-án megjelent számában „Közép-Európa” melléklete ismertette a TVS-OBOP lengyel közvélemény kutató felmérésének

eredményét az antiszemitizmus alakulásáról „Az antiszemitizmus rejtett tartalékai” címmel (10. p.).

3. A Goldmark Teremben emlékeztek meg a MIKÉFE megalakulásának 160. évfordulójáról. Az 1842-ben alakult MIKÉFE alapszabályban meghatározott célja izraelita ifjak kézművesekké, ipari munkásokká, földművesekké nevelése. Borsányi Schmidt Ferenc a MIKÉFE első 50 évének főbb eseményeiről, a Jeruzsálemből érkezett Eliezer Even a Mikéfe és a cionista szervezetek kapcsolatáról tartott előadást.

augusztus 28-szeptember 1.

Az UJS hetedik alkalommal rendezte meg nyári táborát Szarvason.

augusztus 30.

1. A budapesti svéd követségen adták át Klein György Stockholmban élő magyar származású immunbiológusnak, és ugyancsak akadémikus feleségének, Klein Évának az Európai Rákkutató Társaság legnagyobb elismerést jelentő, tiszteletbeli tagságot elismerő dokumentumot. A rákkutatók Budapesten rendezett konferenciáján itt tartózkodó házaspárnak az elismerést Oláh Éva professzor asszony, a szervezet jelenlegi elnöke nyújtotta át. Ebből az alkalomból készített interjút Kardos Zoltán a tudós házaspárral a Népszava 2002. szeptember 5-i számában „Belső elismerés a legnagyobb sikerélmény” címmel (11. p.).

2. Svédországi otthonában 89 éves korában elhunyt Per Anger, Wallenberg egykori segítőtársa. Dési János a Népszava „Szép Szó” mellékletében írt róla nekrológot 2002. szeptember 28-án „Per Anger halálára” címmel.

Augusztus végétől a XII. Váci u 50. szám alatti új helyén kezdte meg működését az UJS irodája.

Az Erec 2002/augusztusi számától folytatásokban mutatta be a 2002-ben Világ Jámhora címmel kitüntetetteket, és a megmentettek nevét is közölte a lap. Az 2002/augusztusi számban Benkovics Gizellát és Bodula Jánost (9. p.), a 2002/szeptemberiben Buday Józsefet és feleségét, Dencz Ákosnét, Eröss Tibort,

Indig Andorné Fialkovics Máriát, valamint Jakab Zoltánt és feleségét mutatta be a lap (8. p.). A 2002/ októberi lapszámban özv. Lukács Kálmánné Kiss Annát és gyemekeit, Annát és Kálmánt, Sági Kálmánnét, Szabó Gyuláné Pál Ilonát és Ocskay Lászlót mutatták be (9. p.). Először a díj történetében az Új Élet 2002. július 15-i számában is olvasható rövid összegzés a kitüntetettek tevékenységéről (4. p.). Az előbb felsoroltakon kívül kitüntetést kapott még Tamás Annus, Tubrucz Ilona, Beck Judit, Nagy Endre, Szontágh Béla, Várkonyi Elvira és Richárd, dr. Victor Jánosné, Jakab Zoltán és Zoltánné. Az emléklapok átadására az MTA Dísztermében került sor.

A Magyar Auschwitz Alapítvány - Holocaust Dokumentációs Központot a kormányzat augusztus elején közalapítványi státuszba emelte „Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény” névvel. A közalapítvány új kuratóriumának elnöke Vámos Tibor akadémikus, alelnöke Verő Gábor, ügyvezető igazgatója Darányi András lett. A kormányzat határozott az intézmény központjának a 1,6-1,7 milliárd forintos állami pénzből való létrehozásáról is a Páva utcai zsinagóga épületében.

A VII. Jósika u. 25. szám alatt megnyitotta budapesti raktárirodáját a „Chaim - Életekért Karitatív Alapítvány”, amely a „Jótett - Micve Karitatív Alapítvánnyal” együtt a kárpátaljai, romániai, szerbiai magyar ajkú zsidók megsegítését tekint fő céljának. A raktárhelyiséget tulajdonosa, Tordai Péter térítésmentesen bocsátott az alapítvány rendelkezésére. A szervezet Kiskunmajsán és Debrecenben működtetett még raktárakat.

Cfáton a Magyar Nyelvterületről Származó Zsidóság Emlékmúzeuma évente megrendezett Herzl-napjára felállították a restaurálás alatt álló, Tokajból 76 darabban Cfátra szállított tóraszekrényt. Az emlékmúzeum baráti körének rendezvényére több száz vendég érkezett. A rendezvény fő témája a szlovákiai deportálások kezdetének 60. évfordulója volt. Ebből az alkalomból Andreas Lacko fotóit állították ki a mai magyar és szlovákiai zsidóság életéről. Jungbert

Béla, a magyar követség tanácsosa Herzl Tivadarról és a cionizmusról tartott előadást.

szeptember hónap

szeptember 1.

Meghalt Hahn Lívia, az IBUSZ Rt. nyugalmazott vezérigazgató-helyettese, Hahn István akadémikus özvegye. Nem sokkal halála előtt jelent meg vele egy interjú a Budai Sófár című lap 2002/augusztusi számában (4-5. p.).

szeptember 2.

Az újév közeledtével Lőwy Tamás főrabbi és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató avatta fel a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga új üvegkupoláját, tórafüggőnyét, bimatakaróját és szószerterítőjét. A mintegy 350 látogatót vonzó esemény után a hitközség keddön látta vendégül a megjelenteket.

szeptember 5.

1. A Mazsihisz kérte azok jelentkezését, akik az 1944-ben lefoglalt és elszállított, „Aranyvonat” néven ismertté vált, és a zsidók tulajdonát képező vagyonról információval, dokumentációval vagy egyéb értékelhető okiratokkal rendelkeznek. A Mazsihisz azért döntött a jelentkezések összegyűjtéséről, mert egy floridai szövetségi bíróság minapi ítélete nyomán immár beperelhetik az amerikai államot kárpótlásért azok a magyar holocaust-túlélők és örököseik, akiknek elrabolt javait az úgynevezett aranyvonaton Ausztriába vitték, majd a szövetségesek lefoglalták és hadizsákmányként kezelték. Az ítélet kizárta ugyan a kollektív kártérítés lehetőségét, de zöld utat adott az egyéni igényeknek. A 13 felperes, akik közül nyolcan Miami-ban élnek, 2001 májusában adta be keresetét. 2002 szeptemberének végéig több mint százan jelentkeztek a Mazsihisz felhívására.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Sigmund Freud és Ferenci Sándor levelezéséről tartott előadást Erős Ferenc szociálpszichológus.

szeptember 6.

1. Ros Hasana alkalmából Tordai Péter, a Mazsihisz elnöke az Új Élet ünnepet köszöntő számában úgy vélte, hogy a kormány hamarosan a parlament elé terjeszti a gyűlöletkeltés és a holocaust-tagadás szigorúbb büntethetőségével kapcsolatos törvényjavaslatot, s napirendre kerülhet a kárpótlás rendezése is.

2. A Páva utcai zsinagóga épületében létesítendő Holocaust emlékhely kivitelezésére kiírt közbeszerzési pályázatot a Baucont Rt. nyerte. A kultusztárca pályázati felkérését a Zalai Általános Építőipari Vállalatnak, a Középülettervező Rt-nak, a Baucont Rt-nek, és az Architekton Rt-nek adott. A győztes pályamű alapján a Baucont 1,7 milliárd forintból 2003 augusztusára megépíti és műszakilag átadja a Holocaust emlékhelyet.

szeptember 7.

Bemutatták a Szombat kiadásában megjelent „Zsidók és zsidóság a mai Magyarországon” című kötetet, amely az 1999-ben az ELTE Szociológiai Intézetében működő Kisebbségkutató Intézet által készített felvétel eredményeit összegezte. A vizsgálat során 2015 interjú készült 1999-ben március - november között. A Mazsike Klubban Kovács András szociológussal Gadó János beszélgetett a szociológiai felmérés eredményéről 2002. szeptember 14-én.

szeptember 8.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban a Vodku v glotku együttes koncertjén orosz zsidó kocsmai zenét játszottak.

szeptember 10.

Először jelentetett meg teológiai évkönyvet a több mint egy évtizede működő Keresztény - Zsidó Társaság a Magyar Katolikus Püspöki Kar, valamint a Fővárosi Közgyűlés Kisebbségi, Emberi Jogi és Vallásügyi Bizottsága támogatásának köszönhetően. A Róbert Péter történész által jegyzett összegzésben 22 szerző ír az együttélés és a hit kérdéseiről. A Keresztény - Zsidó Társaság négy társelnökén - Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, Bölcskei Gusztáv református

püspök, Harmati Béla evangélikus püspök és, Tordai Péter, a Mazsihisz elnöke – kívül Szebik Imre evangélikus elnök-püspök és Schweitzer József főrabbi is az évkönyv szerzői között van. További tanulmányok szerzői Domán István főrabbi, Dobner Győző baptista lelkész, Raj Tamás főrabbi, Hamar István református és Gyürki László katolikus teológusok.

szeptember 15.

Felavatták a már csak 16 sírkőből álló felújított zsidótemetőt Györszemerén. A munkát a falu közössége végezte el, a fedezetet a Mazsihisz biztosította. A sírkertet a továbbiakban az önkormányzat gondozza – mondta el az avatáson Nagy Ferenc polgármester. A helytörténészek szerint a XIX. század elején létesített temetőben a jelenleginél több sírkő volt, de a második világháború végén a sírkövekkel az „utat erősítették” a tankok alatt.

szeptember 16.

Jom Kippur.

szeptember 19.

A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre a Dovin Galériába látogatott, ahol Ötvös Zoltán festőművész munkáiról Késmán József művészettörténésszel beszélgethettek a résztvevők.

szeptember 22.

1. Chaim Potok rabbi, író, filozófus emlékét és műveit idéző műsoros programot szerveztek az Akácós Udvarban (VII. Akácfa u. 61.) emlékezve a nemrég elhunyt tudósra. Közreműködött Bálind István festőművész, Bálint András színész, Bárdos András újságíró, Bíró Eszter énekes, Donáth László evangélikus lelkész, Fellegi Balázs énekes, Szántó T. Gábor újságíró, Szerényi Gábor újságíró és Vallai Péter színész.

2. A debreceni főrabbi tisztségbe iktatásának 80 évfordulója alkalmából emlékező cikket közölt Schlesinger Sámuelről Halmos Sándor, a Debreceni Zsidó Hitközség elnöke az Új Élet 2002. szeptember 15-i számában (7. p.) „S elment Sámuel, hogy megpihenjen a maga helyén” – címmel.

szeptember 23-október 4.

A Zsidó Múzeum első emeleti kiállítótermében „Hazatérő képek” címmel rendezett kiállítást Jankovits József 1994-ben Amerikában elhunyt művész hazaszállított 110 festményéből Gábor Anna muzeológus. A műveket a Kieselbach Galéria segítségével hozták be az országba, a művek rövidesen közgyűjteményekbe (Zsidó Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest Történeti Múzeum Képtára, Ludwig Múzeum, székesfehérvári István Király Múzeum, pécsi Janus Pannonius Múzeum) kerülnek.

szeptember 29.

Hasomér Hacair zsidó ifjúsági szervezet szeptember végén kiköltözött a Páva utcai zsinagógából az ott folyó építkezés miatt. A Dohány utcai zsinagóga szomszédságában lévő ifjúsági székház a BZSH, Erzsébetváros önkormányzata és a Macisz anyagi hozzájárulásával létesült. A 430 négyzetméteres, kétszintes ingatlan helyreállítása mintegy 10,5 millió forintba került. Az avató ünnepségen jelen volt Tordai Péter Mazsihisz elnök és Judit Várnai izraeli nagykövet. Az épületet tulajdonosa, a Mazsihisz elnöke két évre ingyen adta a Somér használatába.

Szeptemberben a 60 éves Váli Dezső műveiből nyílt kiállítás az Ernst Múzeumban.

A Goethe Intézet „A zsidó élet nyomában Erdélyben” címmel rendezett kiállítást.

A Kiscelli Múzeumban egész nyáron látható volt Ország Lili kiállítása.

Az UJS Budapesti Klubja és Maimonides Köre szeptembertől új helyre költözött: VIII. Mária u. 54. I. em.

A Zala megyei Alsólendván állandó kiállítást rendeztek a helyi zsidóság életéről.

Ősztől a Pesti Színház tűzte műsorára Grumberg „Varrónók” című darabját.

A Szombat 2002/szeptemberi számában Papp Kornélia „Német zsidó együttélés a holocaust után” (5-16. p.) című összeállításának második része a Szombat 2002/októberi számában „Feljegyzések Berlinről” címmel jelent meg (13-19. p.). A lap szeptemberi számában részletek olvashatók „A zsidó nő” című tanulmánykötetből (17-21. p.). Daniel Pipes amerikai orientalista „Az iszlám igény Jeruzsálemre” című könyvéből olvashatók részletek Rajki András fordításában (21-27. p.). Csáki Márton Röhrig Géza költészetével foglalkozott „nyers pátosz” című írásában (32. p.).

október hónap

október 2-3.

A ZSVK Jeruzsálemben rendezett, kibővített kongresszusán Tordai Péter vett részt a Mazsihisz képviseletében. A Mazsihisz elnöke tárgyalásokat folytatott a Schechter Intézet vezetőivel az Or-Zse és az izraeli intézet együttműködéséről. Megállapodás született arról, hogy a Pedagógium tanárképző izraeli szemeszterét biztosítja a jeruzsálemi intézet, a Mazsihisz viszont a Budapesten tanító izraeli vendégprofesszorok díjazását biztosítja. A Claims Conference vezetőivel folytatott megbeszélésen szorosabb együttműködést határoztak el az osztrák kárpótlás ügyében.

október 3.

A Mazsike Művészetet Kedvelők Köre megtekintette a szentendrei Vajda Lajos Stúdió 30 éves jubileumi kiállítását a Múcsarnokban.

október 3.,

A hírhedt „Cion bölcseinek jegyzőkönyve” című zsidóság elleni uszító könyv két különböző kiadásának megjelentetői és terjesztői ellen indult per Fővárosi Bíróságon. A hét vádlott ellen közösség elleni

usztítás címén indított eljárást a Fővárosi Főügyészség. Az elsőrendű vádlott, a „Cion bölcseinek jegyzőkönyvét” kiadó Szenft Lajos Csaba 1999-ben szerezte meg a röplapként Londonban megjelentetett kiadvány egy fénymásolatát. Édesanyjával a könyvet 1999-ben mintegy 3000 példányban nyomtatták ki, és könyvkereskedő cégeknek adták el. A másik vádlott, Mónus Áron 1999-ben az általa írt előszóval, maga által adott fejezetcímekkel szintén megjelentette és terjesztette a „Cion bölcseinek jegyzőkönyvét”. A vád szerint a 24 részre tagolt szöveg alkalmas azoknak az olvasóknak a megtévesztésére, akik a zsidóság és a cionizmus történetéről nem rendelkeznek ismeretekkel. Mónus ügyéhez csatoltak egy másik büntetőügyet is, amelyben Mónus Áront és társát Adolf Hitler „Mein Kampf” című könyvével kapcsolatosan szerzői jogok megsértésével és sajtórendészeti vétséggel is vádolják. Mónus Áron 1996-ban nyomtatta ki a könyv 1942-es változatának utánnymását, amelyet kiadás előtt stilizált. A megjelentetett műben a fordítókat nem nevezte meg. A kiadás idején hatályos jogszabályok alapján a mű szerzői jogi védelem alatt áll Adolf Hitler feltételezett halálától számítva 70 évig, a szerzői jog tulajdonosa pedig a bajor állam. Szerzői jogi védelem alatt áll a könyv magyar fordítása is. A Mónus Áron által képviselt kiadót az Egyesült Királyságban jegyezték be, a brit jog azonban nem védi a könyvet. Bűncselekményt csak a magyar szerzői jog megsértése esetén lehetne megállapítani. A közösség elleni izgatás miatt folyó eljárásban később szakértőként hallgatják meg Csepeli György szociálpszichológust és Gereben Ágnes történészt is.

október 4.

1. 125 évvel ezelőtt alapították az Országos Rabbiképző Intézet- Zsidó Egyetem jogelődjét

2. Az Uránia moziban az OktóberfilmFest bajor filmhét megnyitó előadásán mutatták be a Stefanie Zweig azonos című regényéből készült „Hontanul Afrikában” című filmjét. Rendező: Caroline Link.

3. Bányai Viktória megvédte „Zsidó oktatásügy Magyarországon 1780-1850 - Különös tekintettel a későbbi főváros területének zsidó népességére és

intézményeire" című (PHD) doktori értekezését az ELTE Jogi karán.

4. A Makkabi Kiadó 30 előadásból álló térítéses, nyilvános Bibliaiskolát indított a Lauder Javne Iskola épületében. A tanfolyam időtartama két év, amelyek végén beszámoló után oklevelet kaptak a hallgatók.

október 6.

A Dohány utcai templomkörzetbe látogatott el az Amerikai Hagyományörző Díszegység, ahol a kille tagjaival együtt emlékeztek meg a holocaust áldozatairól. A program magyar és amerikai díszegységek felvonulásával kezdődött a zsinagóga előtt, majd az Emmanuel emlékműnél tisztelgés után Fekete László főkantor énekelte el a kaddist. Az amerikai díszegység köszöntötte az amerikai követség megjelent munkatársait, Várnai Judit izraeli nagykövetet és hitközség megjelent vezetőit, majd megkoszorúzták az Emlékfát. Zoltai Gusztáv köszöntője után a zsinagógában Heisler László körzeti elnök és Schöner Alfréd főrabbi emlékezett meg a magyarországi holocaustról.

október 9.

A Zsidó Múzeumban Edward Sarolta fotóiból nyílt kiállítás „Egy újjáéledő világ – Zsidó élet Kelet- és Közép-Európában” címmel.

október 9-10.

Tízéves jubileumát konferenciával ünnepelte a Magyarországi Zsidó Szociális Alapítvány a Bálint Zsidó Közösségi Házban. Az előadók között volt Nancy Goodman Brinker amerikai nagykövet, Judith Shorer Várnai Judit izraeli követ, Hutás Imre, a MAZS Alapítvány kuratóriumának elnöke, Ferge Zsuzsa szociológus, Ungárné Komoly Judit, Tordai Péter, Zoltai Gusztáv és Deutsch Róbert főrabbi. Az Új Élet 2002. november 15-i számában részletes beszámoló olvasható a konferenciáról (4-5.p.)

október 10.

1. A Svéd Királyi Akadémia Kertész Imrének ítélte oda a 2002. évi irodalmi Nobel-díjat. A

hagyományoknak megfelelően a kitüntetést Alfred Nobel halálának évfordulóján, december 10-én adtak át. A Svéd királyi Akadémia indoklását a Népszabadság 2002. október 11-én címlapján közölte. A grémium a kitüntetés indoklásában kiemelte Kertész 1975-ben megjelent önéletrajzi ihletésű első regényét, a Sorstalanságot. Későbbi műveiben a kelet-európai történelem és társadalom csapdáiba szorított, a kiszolgáltatott és tragikus sorsra ítélt egyén elemzését adta. „Ha egy új regényre gondolok, mindig Auschwitzra gondolok” - idézte az író honlapján a svéd Királyi Akadémia. Művei több mint egy tucat nyelven - cseh, francia, holland, német, norvég, portugál, spanyol és svéd - jelentek meg. Kertész Imre 1983-ban Füst Milán-díjat, 1989-ben József Attila-díjat és Déry Tibor-jutalmat, 1990-ben Örley-díjat és az Év Könyve-jutalmat, 1992-ben Soros-életműdíjat, 1996-ban Márai-díjat kapott. 1997-ben Kossuth-díjjal tüntették ki, majd 1999-ben a Magyar Zsidó Kultúráért címben részesült. 1995-ben Brandenburgi Irodalmi Díjat, 1997-ben a lipcsei könyvvásár nagydíját kapta, elsősorban a Sorstalanság című művéért. 1997-ben a német kultúra külföldi terjesztéséért megkapta a Német Nyelvészeti és Költészeti Akadémia fődíját, a Friedrich Gundolf-díjat. 2000 májusában Herder-díjjal, majd novemberben a Die Welt című német országos hetilap irodalmi díjával tüntették ki. 2001-ben tagja lett a német Becsületrendnek, ez a művészeknek adható legmagasabb németországi kitüntetés. Kertész Imrét eddigi életművéért - két nappal a Nobel-díj kihirdetése előtt - Hans Sahl-díjjal tüntették ki Németországban, amelyet a náci elöl menekülni kényszerülő író és újságíró, Hans Sahl emlékére adományoznak. A Nobel-díjjal 2002-ben 10 millió svéd koronának (mintegy 1 millió USA-dollárnak) megfelelő összeg járt. A Kertész Imre műveit gondozó Magvető Kiadó közleményben gratulált ahhoz, hogy a magyar író kapta az irodalmi Nobel-díjat. A kiadó hangsúlyozta, hogy Kertész Imre olyan neveket utasított maga mögé, mint Philip Roth vagy John Updike. A Mazsihisz és a magyarországi zsidóság nevében Tordai Péter elnök gratulált az írónak. Az elsők között gratulált a Párizsban élő 93 éves Fejtő Ferenc, aki Kertész Imrét

igazi nagy írónak nevezte, olyan magyar írónak, akit Németországban, az Egyesült Államokban és még Franciaországban is szinte jobban ismernek és értékelnek, mint saját hazájában. Kertészt a hazai hivatalos körök sokáig mellőzték, műve örök szemrehányás a magyarságnak, azért hogy nem nézett mindmáig szembe a múltjával. A Népszabadság 2002. október 11-i számában Radnóti Sándor és Konrád György köszöntötte az író, Göncz Árpád, Medgyessy Péter, Mádl Ferenc, Szili Katalin, Görgey Gábor, Balassa Péter, Réz Pál és Sebes György a Népszavában, Kozma György, Dalos György, Spiró György, Szilágyi Ákos a 168 Óra című politikai magazin 2002. október 17-én megjelent számában tisztelgett az író előtt. A „Magyar Hírlap” október 11-i számában Tamás Gáspár Miklós „Kertész Imre magyar író Nobel-díjas”, és Görgey Gábor „Imre, hanyas vagy? 1929-es?” című írása jelent meg a 7. oldalon. A lapok bőséggel számoltak be a díj külföldi fogadtatásáról.

2. Kertész Imre Nobel-díjának itthoni fogadtatása azonban kellemetlen mellékszöveggel volt terhes a jobboldal részéről. Hírek szerint az MTA Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia például Esterházy Pétert jelölte Nobel-díjra, Kertész Imre németországi kiadójának javaslatára nyerte el a kitüntetést. Voltak olyan vélemények, hogy a díjat odaítélő bizottság politikai döntést hozott. Voltak olyan honfitársak, akik a Nobel-bizottságnál tiltakoztak Kertész kitüntetése ellen. Mások fiatalkori plágium vádjával illették. Sokak számára azonban az volt a legkínosabb, hogy Kertész kitüntetése ismét a holocaust társadalmi feldolgozatlanságára irányította a figyelmet. Babarczy Eszter a Népszabadság 2002. október 19-én „Nobel-dilemma - itt az alkalom” című cikkében részletesen elemzi az öröm természetét az örömben, Pelle János „A büntudat ritusai” című írása a Népszabadság 2002. október 30-i számában, Ungvári Tamás „A kivégzőosztag újratölt” című írása a Népszabadság 2002. október 31-i számában jelent meg. Pelle János „Nobel-díj és holocaust recepció” (ÉS 2002. november 8.) című cikkének pontatlanságait Radnóti Sándor „A Nobel-díj mint bunkósbot”, Litván György pedig „Jászi és Lukács” címmel glosszázta meg az ÉS 2002. november 15-i számának „Visszhang”

oldalán. Földes Anna „A mi Kertész Imrénk” című írása a „Magyar Hírlap” 2002. november 2-i számában jelent meg (10. p.) J. Győri László „Magyar lobogók” című cikkében az „Éjjeli menedék” című jobboldali műsor 2002. november 24-én sugárzott, Kertész Imre Nobel-díjával foglalkozó összeállítását elemezte az ÉS 2002. november 29-i számában (8. p.), kiemelve Szentmihályi Szabó Péter és Döbrentei Kornél gyalázkodó szereplését. A Népszavában Fekete György „Sorsérzések - A holocaustban megjelenő Gonosz tettenérése mindinkább ellehetetlenül” című írása 2002. december 7-én jelent meg. A Népszabadság 2002. december 11-i számában Kőbányai János „Kertész Imre és Jób” című írására Földes Anna reagált „Kirekesztés - másként” című írásában, amely a „Magyar Hírlap” 2003. január 4-i számában jelent meg. Földes Anna jegyzetére a „Magyar Hírlap” 2003. január 11-i számában Kőbányai János „Egy „vírushordozó” feljegyzései” című írásával, Fischer István filmrendező „Aki a gázkamrába rekesztette magát”, valamint Faragó Vilmos „A stockholmi beszéd” című írásaikkal reagáltak. Az ÉS 2002. december 13-i számában Kálmán C. György ismertette a Kertész Imréről „Az értelmezés szükségessége” címmel megjelent tanulmánykötetet „Kertész Imre közöttünk” címmel (29. p.) Ugyanebben a számban jelent meg Ungváry Rudolf esszéje „Az önfelmentés körei” címmel (3. p.) A Népszabadság 2002. december 21-i száma közölte Vági Zoltán - Kádár Gábor tanulmányát „Amnézia” címmel (21-23. p.) Spiró György a Népszabadság 2002. karácsonyi mellékletében „A Szellem” címmel írt esszét arról az 1962-1972 közötti időszakról, amikor Kertész Imre és kortárs író kollégái főbb műveiket alkották (24. p.). Az ÉS 2003. január 10-i számában Varga Domokos György „A feladvány” címmel közölt vitairatára ugyanebben a számban Petőcz András válaszolt „A talány” címmel (10-14. p.). Boros János „Auschwitzről beszélni” című írása az ÉS 2003. január 24-i számában jelent meg, Földes Anna „Nemcsak Kertészről van szó” című esszéje az ÉS 2003. január 31-i számában olvasható. Sándor Iván „Mi a magyar /író/ most? - A Nobel-díj szindróma” című írását az ÉS 2003. február 21-i száma közölte. Vörös Kati történész az Élet és Irodalom

2003. március 28-i számában közölt tanulmányt „A meg nem született párbeszéd” címmel. Ebben a Sorstalanság kapcsán kirobbant vita összefoglalása mellett Szabó István „A napfény íze” című művének vegyes fogadtatására is emlékeztet.

2. Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke volt a Füst Milán Szellemi Páholy vendége a Goldmark Teremben. (VII. Wesselényi utca 7.)

3. A Magyar Tudományos Akadémián mutatták be Szita Szabolcs „A Gestapo Magyarországon” című tanulmánykötetét, amely az első kísérlet a német titkos államrendőrség magyarországi történetének összefoglalására. A kötetet Tilkovszky Loránt, az MTA Történettudományi Intézetének tanácsadója, Vilhelm József, a Korona Kiadó igazgatója, és Vámos Tibor akadémikus, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumának elnöke mutatta be.

4. A Budai Micve Klubban Ölvedi Gabriella képzőművész mozaik képeinek kiállítását nyitotta meg Tordai Péter és Toronyi Zsuzsanna. Verő Tamás rabbi köszöntője után Garai Péter és Bittner Judit előadóművészek műsora következett.

október 11.

1. A Szim Salom Klubban Salamon András „Oneg Sabbath” című dokumentumfilmjét vetítették le, és vitatták meg a rendezővel (Csalogány u. 5.).

2. Michael Freidmant, a Németországi Zsidók Központi Tanácsának 46 éves alelnökét választották meg Jeruzsálemben az Európai Világkongresszus elnökévé.

3. Révkomáromba látogatott az UJS vezetősége, hogy részt vegyen a Zsidó Fiatalok Nemzetközi Találkozóján. A háromnapos rendezvényen megismerték a városban működő hitközséget, a szertartásokat Schőner Alfréd és Arnold Thuretzky főrabbi vezették. A szlovákiai és csehországi zsidó ifjúsági szervezetek képviselői mutatták be szerveztük tevékenységét. A prágai zsidó életen kívül szó esett a galántai, érsekújvári, dunaszerdahelyi, kassai és rimaszombati zsidók életéről is. A magyarországi UJS tevékenységét Alföldy Kata elnök, valamint Gádor György, Halász György és Stern Gábor vezetőségi tagok ismertették. A

résztevevők Várnai Gábor vezetésével meglátogatták a komáromi zsidó temetőt, a programot óra tanfolyammal zárták.

október 13.

Tanítványai, hívei, kollégái és barátai köszöntötték Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit 80. születésnapján a Bálint Zsidó Közösségi Házban. Ebből az alkalomból délelőtt az M2 közszolgálati TV csatorna „Vallási műsorok főszerkesztősége” portréfilmet sugárzott a nyugalmazott országos főrabbról az „Utódok reménysége” című műsorban. A Budai Sófár 2002. októberi számának első oldalán Verő Bán Linda rebbecen köszöntötte a főrabbit. Az Új Élet 2002. október 15-i száma 2. oldalán köszöntötte a főrabbit. A Mazsihisz és a Bzsh a Síp utcai székház Dísztermében adott fogadást Schweitzer József tiszteletére, amelyen megjelent Várnai Judit izraeli nagykövet, a társegyházak részéről Paskai László bíboros érsek, Seregély István, a Katolikus Püspöki Kar elnöke, Szebik Imre evangélikus püspök, Németh Sándor, a Hit Gyülekezete vezető lelkésze, Pajos Tamás lelkész, Rázmány Csaba unitárius püspök, akik köszöntőket mondtak. A kollégák nevében Domán István főrabbi köszöntötte az ünnepeletet, a hitközség vezetése nevében Tordai Péter Fekete László és Tóth Emil főkántorok gratulációja következett.

október 14.

Sir Sigmund Sternberg előadást tartott az Or-Zse hallgatóinak az általa alapított, illetve vezetett szervezetek működéséről, amelyeknek célja a zsidók, keresztények és muzulmánok közötti párbeszéd elősegítése.

október 15.

1. Lampert Mónika belügyminiszter „Bátorságért Érdemjelet” adott át huszonnégy olyan magyar állampolgárnak, akik a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet által igazoltan részt vettek üldözött zsidó honfitársaik mentésében a második világháború alatt, s ezért már kaptak „Világ Igaza” oklevelet. 17 érdemjelet már csak a hozzátartozók vehettek át. Az

Alapítvány az Igaz Emberekért elnevezésű szervezet évek óta támogatásban részesíti a nehéz körülmények között élő Yad Vasem kitüntetetteket. Az alapítványt Székely Gábor, a Szerencsejáték Rt. igazgatója működteti.

2. A Dohány utcai zsinagógában Varnus Xavér adott koncertet Fekete László főkantor közreműködésével. Műsoron olyan művek szerepeltek, amelyek valamilyen módon kötődtek a zsidósághoz. Lully, Albinoni, Beethoven és Bach művek mellett felhangzott Ravel Kaddis című műve, valamint a Hevesi Simon tiszteletére 1910-ban Gottshalk Jakab karmester által írt héber zsoltár.

3. Weisz Arthur emléktábláját avatták újra az V. Vadász utca 29. számú, egykori Üvegház ház falán. „Az Üvegház legendájáról” Böhm Ágnes cikke jelent meg a Népszabadság 2002. október 14-i számának 10. oldalán. A cikk pontatlanságait Karsai László korrigálta a Népszabadság 2002. november 5-i számában „Az Üvegház legendája és a történelmi tények” című írásában (12. p.).

4. 79 éves korában, Izraelben meghalt Jákov Farkas, alias Ze, ev, „Izrael díjas” karikatúrista.

október 16.

Az ösztöndíjjal Berlinben élő Kertész Imre a Nobel-díj odaítélése óta először érkezett Budapestre. A Malév berlini járatánál újságírók tömege és barátok várták a Ferihegyi repülőtéren. „Kicsit élvezni a szeretetet, amely felém árad, ezért jöttem most haza” - mondta az újságírók kérdésére Kertész Imre, aki négy napot töltött Budapesten. Ez alatt az idő alatt Medgyessy Péter miniszterelnök magánbeszélgetésen fogadta Kertész Imrét. A kormányfő parlamenti dolgozószobájában rendelkezett találkozáson jelen volt Görgey Gábor, a nemzeti kulturális örökség minisztere és a Nobel-díjas író felesége, Kertész Magda is. A Mazsihisz fogadást adott a Nobel-díjas író tiszteletére a Síp utcai székházában. A fogadásra meghívást kaptak az állami, társadalmi és kulturális élet vezető személyiségei is. Tordai Péter Mazsihisz elnök köszöntőjét a Népszava 2002. október 30-i száma közölte „Laudáció Kertész Imrének” címmel (7. p.) Az Új Élet 2002. november 1-jei számában „Kertész Imre

köszöntése a Goldmark Teremben" címmel egész oldalas tudósítás jelent meg.

október 17.

A Civil Rádió péntekenként Mazsike félórát közvetített az FM 98.00 frekvencián.

október 18.

1. Az Élet és Irodalom 2002. október 18-i bővített kiadással tisztelgett Kertész Imre előtt, s az 2002. október 25-i számban is számos tanulmány foglalkozott munkásságával, és annak recepciójával. Az 2002. október 18-i számban Megyesi Gusztáv „Szép, kicsi ország” (1. p.); Nádas Péter „Kertész munkája és témája” (3. p.); Sándor Iván „Szemben Wittgenstein mesterrel” (3. p.); Kornis Mihály „Sors” (4. p.); Nirenstein, Susanna „Aki megmenekült Auschwitz poklából” (ford: Petőcz György) (4. p.); Vásárhelyi Mária „Nobel-díj történeti keretben” (6. p.); Vári György „A Sorstalanság történelemszemléletéről – Cselekményesítés, történelmi tapasztalat és fenséges művészete” (7. p.); Pályi András „Derült égből Nobel-díj” (36 p.) című írása jelent meg. Az író műveinek svéd fordítójával, Rosenberg Ervinnel Rádai Eszter készített interjút „Világkisebbségi helyzet” címmel (5. p.). Az 2002. október 25-i számban Esterházy Péter „Az örömről” (3. p.); Balla Zsófia „Ajándék” (3. p.); Varga László „Barcelona – a közben egy magyar Nobel-díj” (10-11. p.) című írásán kívül közölték az MTV egyes csatornáján 2002. október 11-én, a Nobel-díj odaítélésének másnapján készített „Záróra” című műsor kerekasztal-beszélgetésének szerkesztett változatát (8-9. p.). A beszélgetés résztvevője volt Balassa Péter, Dérczy Péter, Radnóti Sándor és Szilágyi Ákos esztéták, a műsort Mészáros Tamás szerkesztette.

2. A Magyar Rádió 1992 óta lényegében Kertész Imre teljes életművét feldolgozta, így nem okozott nehézséget műveinek ismételt műsorra vétele – folytatásokban.

3. A Szombat című folyóirat 2002/decemberi (10.) számában Vári György „A kő marad” című írásában Kertész Imre „A kudarc” című művét elemzi (7-11. p.); Koltai Nelli „A regény az élet igenlése” című

tanulmányában a „Kaddis a meg nem született gyermekért” című művéről ír tanulmányt (12-14. p.); Várnai Pál „A száműzött nyelve” című írása olvasónapló Kertész naplóiról és esszéiről, a „Valaki más”-ról és a „Száműzött nyelv” című Kertész művekről (15-17. p.); Böhm Ágnes az íróval az izraeli Jediot Ahronot című napilap 2002. október 13-án készített interjúját közölte a Szombat „Én Auschwitzot igazán a magyar kommunista diktatúrában értettem meg” címmel (5-7. p.).

4. A Múlt és Jövő 2002/4. számában Heller Ágnes „A Sorstalanságról -húsz év után” (4-13. p.); Vajda Mihály „Nem egészség ez, inkább betegség” (14-19. p.) Selyem Zsuzsa „Egyetlen időm és a minyonok - Kertész Imre regényeiről” (20-32. p.); Appelfeld, Aharon: „Káin és Ábel narratívája” - Kőbányai János interjúja Kertész Imre Nobel-díjáról (33-38. p.); Dalos György „Széljegyzetek egy Nobel-díj körül” (39-42.p.); Saked, Gerson „Megbírkozni a borzalommal” (ford: Sröckl Judit) (43. p.); Kőbányai János „Kertésznapló” (44-66. p.) című írásával tisztelgett az író előtt.

5. A Budapesten vendégszereplő Schiff András zongoraművész 2002. december 3-i koncertjén az előadáson jelen lévő Kertész Imrének ajánlotta a ráadást: Beethoven op.111-es c-moll szonátáját. Kettőjük hatalmas sikerének a Bartók Rádió hallgatói is tanúi lehettek, mivel a koncertet program szerint közvetítette. Kertész Imre másnap vehette át „Budapest díszpolgára” címét a budapesti Városházán.

október 19.

A Budai Micve Klub vendége volt Hidvégi Máté biokémikus, az Avemar rákellenes készítmény feltalálója, és édesapja, Hidvégi György, a Magyar-Izraeli Baráti Társaság főtitkára. A baráti társaság elnökének nyolcvanadik születésnapját a nyáron ünnepelték az izraeli nagykövetségen. A köszöntők között volt Várnai Judit nagykövet, Tordai Péter Mazsihisz elnök, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Szénási Jonathan Sándor református lelkész is.

október 21-23.

A Hunyadi téri Generációk Klubja három napos Prágai kirándulásán megtekintették és megkoszorúzták Prága és Teresienstadt zsidó emlékeit.

október 24.

Miskolcon az Avasi temetőben emlékeztek meg az 1944-ben ezen a napon, Gadótanyán a németek által meggyilkoltakra. Az emlékezésen Deutsch László újpesti főrabbi mondott beszédet, Raguczki Gábor miskolci hitközségi vezető látta el a kántori teendőket.

október 25.

1. Bemutatták a Lauder Javne Iskola Menóra formájú logóját. A Balla Margit által tervezett jelképet Trischler Ferenc szobrászművész készítette el, az avatást Raj Tamás főrabbi, Weisz Ferenc kántor és Szeszlér Anna főigazgató végezték.

2. A Maesz és a Nüb közösen szervezett találkozót azok számára, akik az egykori csillagos házakban, illetve gettókban éltek túl a vészkorszakot. A találkozóra a Síp utcai székház Dísztermében került sor.

október 27.

Újraavatták a Lauder Javne Iskola diákjai által 2001-2002 nyarán felújított zsidótemetőt Budakeszin. A temető és a Winkler Ferenc által készített emlékművet Raj Tamás főrabbi és Vasadi Péter judaisztika tanár avatta fel. Az eseményen jelen volt Budakeszi korábbi és jelenlegi polgármestere, valamint a Lauder Javne több tanára és diákja.

október 30.

„Egy újjáéledő világ: Zsidó élet Közép- és Kelet-Európában 1985-2000” címmel Edward Serotta fotókiállítása nyílt meg a Budapesti Zsidó Múzeumban. A tárlatot Goethe Intézettel közösen rendezték, a fényképész egy amerikai támogatású nonprofit szervezet, a Közép-európai Kutatási és Dokumentációs Központ igazgatója, maga is közép-európai származású. A kiállítás megnyitóján jelen volt Koltai Lajos operatőr is, aki már két éve készül a Sorstalanság megfilmesítésének rendezésére.

A pécsi Jelenkor című folyóirat 2002/októberi száma Nádas Péter előtt tiszteleg 60. születésnapja alkalmából. Az Élet és Irodalom 2002. október 11-i számában Esterházy Péter, Földényi F. László, Pályi András és Bojtár Endre köszöntötték az író. A Szombat 2002/ novemberi számában Sanders Iván, a New York-i Columbia Egyetem tanára „Lábjegyzetek nélkül – hevenyészett sorok a 60 éves Nádas Péterről” című írása jelent meg (31. p.).

Október végén harmadszor rendezték meg Debrecenben a Kardos Albert Nemzetközi Vers és Prózamondó Versenyt. A rendezvényen a debreceni hitközség vezetőin jelen volt Szabó Magda író, aki a zsidó irodalmár Kardos Albert emlékét felelevenítette és gondolja. Ezért a verseny örökös zsűri-elnökké választották. A zsűriben helyet foglalt Bölcskei Gusztáv, a Református Zsinat lelkes elnöke, Drucker Tibor, az Ex libris Kiadó igazgatója, Aczél Géza, az Alföld című folyóirat főszerkesztője, Berecz György főigazgató főorvos, Boda István költő, Csikós Sándor érdemes művész, Feuermenn László középiskolai tanár, Várhalmi Ilona, az Ady gimnázium igazgatóhelyettese és Vitéz Ferenc költő. A 15-70 éves versenyzők Szatmárnémetiből, Abaújszinzáról, Kiskendről, Komáromból, Érsekújvárról és Budapestről érkeztek. Az ifjúsági kategóriában az első díjat Czuczor Nóra komáromi tanuló, a másodikat Szilágyi Ágota szatmárnémeti gimnazista, a harmadikat Fehér Dávid, a Lauder Javne diákja nyerte. A felnőtt kategóriában Szeidl Mariann debreceni tanítóképzős lett a győztes, Kereskényi Hajnal Szatmárnémetiből második lett, a harmadik helyezett Motyka Ildikó szlovák prózamondó kapta.

A 11. alkalommal megrendezett Bar Vilmos Talmud Tóra Versenyen 62 gyermek vett részt, valamennyien a zsidó oktatási intézmények tanulói.

Pusztavámon október közepén avattak emléktáblát a Horthy-proklamációt követő napokban az SS által kivégzett orvos-mérnök munkaszolgálatos század meggyilkolásának emlékére. A megemlékezést Erdős

Hugóné szervezte, akinek két családtagját végezték ki 1944-ben. A bronz emléktáblát közadakozásból helyezték el a falu kultúrházának falán. Beszédet mondott Petrovics István polgármester és Deutsch Róbert főrabbi. A kántori teendőket Kálmán Tamás látta el.

„Vallás és pszichiátria” címmel tartották Szegeden a Magyar Pszichiáter Rezidensek Egyesületének éves összejövetelét. Stark András, Tringer László és Szilágyi Erzsébet beszélgettek a különböző vallások képviselőivel. A zsidóságról Schweitzer József nyugalmazott főrabbit faggatták.

Szombathelyen izraeli filmnapokat rendezett a Magyar-Izraeli Baráti Társaság helyi szervezete, a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola és a Budapesti Örökmozgó. Levetítették a „Kados”, az „Új világ” és a „Vulcan Junction” című filmeket.

A németországi „Emlékezés és jövő” ökonomikus alapítvánnyal együttműködésben a Mazsihisz és az Or-Zse Rávensbrückbe vitte túlélők egy csoportját, akiknek Berlin, Neustrelitz és Spandau zsidó emlékeit is megmutatták. Ravensbrükben Róna Tamás rabbijelölt és Várnai Gábor kántorjelölt irányításával köszöntötték a szombatot.

A Hunyadi téri körzetben, majd a Mazsihisz Székházban köszöntötték Domán István főrabbit 80. születésnapja alkalmából kollégái, tanítványai és hitsorsosai.

A Hollán és Sziget utca sarkán álló egykori izraelita elemi iskola diákjai 60 éves találkozót rendeztek 20 egykori diák részvételével. Elment a találkozóra többek között Popper Péter, Gergely Ágnes, Fényes István (Dán Dalmat), László Daisy. Az épületben 1943-tól zeneiskola működik, amelyben a numerus clausus idején menedéket lelt Kadosa Pál, Sándor Frigyes, Szabolcsi Bence, s amelynek növendéke volt Schiff András is.

A Szombat 2002/októberi számában Shlomo Avineri professzorral az izraeli-palesztin kérdésről beszélgetett Gadó János „A nemzetközi közösség egy fikció” címmel (20-23. p.). A lap körkérdezt intézett zsidó szervezetek vezetőihez, hogyan vélekednek az egyházi átvilágításról, az egykori ügynökök megnevezéséről (5-7. p.).

november hónap

november 1-3.

Az UJS Maimonides Köre Kassán rendezett hagyományörző hétvégét mintegy 20 fő részvételével.

november 6.

Az MTV1 csatornáján bemutatták Radó Gyula kétrészes dokumentumfilmjét „A Lőw család száz éve” címmel.

november 7.

A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre Nádler István művészetével ismerkedett a St.Art Galériában Németh Antal tulajdonos művészettörténész vezetésével.

november 8.

Az ÉS 2002. november 8-án megjelent számában az 1944. november 7-9.én felállított budapesti gettóra emlékeztetve „Olyanok voltunk, mint a halálos ítéletet kimondó bírák” címmel jelent meg részlet Theo Tschuy: „Beccsület és bátorság - Carl Lutz és a budapesti zsidók” című könyvéből (11. p.). Pelle János: „Nobel-díj és holocaust-recepció” című írása a lap 18. oldalán jelent meg.

november 9.

1. Szegeden a helyi Magyar-Izraeli Baráti Társaság, a hitközség és az UJS szegedi tagozat megrendezte az 1996. óta rendszeressé vált hagyományörző vacsorát.

2. Spiró György „Borowski” című tanulmánya a Népszabadság 2002. november 9-i számának „Hétvége” mellékletében jelent meg az író születésének közelgő 80. évfordulója, alkalmából. Tadeusz Borowski ugyancsak nagy túlélője volt a koncentrációs

táboroknak, mint Kertész Imre. Borowski azonban nem tudott megbirkózni a sokkoló élménnyel, 1951. július 3-án öngyilkos lett.

november 10.

Izraeli-magyar jótékonyági operagálát rendeztek az Andrássy úti Ybl-palotában. A gála fővédnökei Mádl Ferenc köztársasági elnök és hitvese, Mádl Dalma, Varnai Shorer Judith, Izrael Állam budapesti nagykövete. A műsorban Leoncavallo-, Mascagni-, Puccini-, Halevy-, Verdi-, Rossini-, Donizetti-, Catalani- és Gershwin-művek hangzottak el, illetve Goldmark Károly „A makrancos Kata” című táncjátékának részletei voltak láthatók. A kétrészes gálán a Tel Aviv-i operaház képviselőjében Felix Livshitz tenorista, Anna Skibinsky és Larissa Tetuev szopránok léptek fel, közreműködött Alekszej Volzsanyin, a szentpétervári Muszorgszkij Színház tenoristája. A hazai operisták közül Bándi János tenor, Fokanov Anatolij bariton, Gál Erika, Gonzalez Mónika és Sümegi Eszter szoprán, Kováts Kolos basszista, valamint Kálmán Péter bariton, illetőleg Hágai Katalin és ifjabb Nagy Zoltán balett művészek léptek fel. A Magyar Állami Operaház Ének és Zenekarát Lukács Ervin vezényelte, a látványterveket Csikós Attila készítette, a gálaest rendezője Palcsó Sándor volt.

november 11.

Costa Gavras „Ámen” című, 2002-ben forgatott filmjét három moziban - Mammut, Puskin, Művész - kezdték vetíteni. A francia-német film Rolf Hochhuth „A helytartó” című drámája alapján készült. A film magyarországi forgalmazója, a Budapest Film számított arra, hogy a katolikus egyház esetleg tiltakozni fog a holocaustról szóló, valós eseményeket feldolgozó alkotás kapcsán. A görög származású Oscar-díjas rendező filmje Kurt Gerstein SS-tisztről szól, aki úgy tudta, hogy a Cyklon-B gázt a tífusz megfékezésére szállítják a haláltáborokba. Amikor megbizonyosodik arról, hogy a gázt nagy töménységben emberek meggyilkolására használják, egyebek között az egyházat - XII. Pius akkori római pápát - igyekszik rábírni a holocaust elleni állásfoglalásra. Ám az egyházfő hallgatott. A film reklámplakátján a

keresztény keresztet és a náci horogkeresztet egyesítő motívumot a Benetton egykori reklámembere, a viharos kampányairól elhíresült Oliviero Toscani készítette. A külföldön bírált és egyes magyar kritikusok által is botrányosnak ítélt plakátot csak a Pesti Műsor merete vállalni címlapján. A film kapcsán Karsai László történésszel készített interjút a Népszava munkatársa „A pápai hallgatás felelőssége” címmel (2002. november 29. 13. p.). A Népszabadság 2002. november 16-i „Hétfége” mellékletében Vági Zoltán és Kádár Gábor írása jelent meg „A bukott angyal: Kurt Gerstein” címmel (30-31.p.). A Népszabadság 2003. február 8-i számának „Hétfége” mellékletében Szóts László Costa Gavrassal készített interjút „A hallgatást filmesítettem meg” címmel (33. p.).

november 12.

Halálának évfordulóján a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) posztumusz Magyar Örökség díjjal ismerte el Hajós Alfréd kétszeres olimpiai bajnok, építész munkásságát. A MOB megkoszorúzta Hajós Alfréd síremlékét a Kozma utcai temetőben, ahol beszédet mondott az Argentínában született unoka is. A kitüntetést ugyancsak Michael Alexander Hargrave (alias Hajós) szemorvos vette át.

november 13.

61 éves korában, Izraelben meghalt Israel Sela, a Joint Magyarországi igazgatója. Később róla nevezték el Újpesten a Bzsh Idősek Otthonát.

november 15.

Az Élet és Irodalom 2002. november 15-én megjelent számában Karsai László történész fűzött kiegészítéseket Theo Tschuy Carl Lutzról most megjelent könyvéhez „Carl Lutz és a magyar holocaust” címmel (8. p). Bernben a németajkú Evangélikus - Református Egyházközség újjáépített székesegyházában emlékeztek meg Carl Lutzról. A hős életéről Theo Tschuy és Ódor László, egykori berni magyar nagykövet tartott előadást, a Mazsihisz képviselőjében felszólalt Lazarovits Ernő. Carl Lutz életéről a Pro Helvétia Alapítvány rendezett kiállítást

megtekintette az osztrák nagykövet, a pápai nuncius, valamint Harmati Béla evangélikus püspök is.

november 16.

Darvas László „Fahrenheit 451 – Komoróczy Gézának ajánlva” című írása a Magyar Hírlap 2002. november 16-i számának 10. oldalán jelent meg.

november 18.

Pécsett a Művészetek Házában Ámos Imre magántulajdonban lévő festményeiből és grafikáiból rendezett tárlatot Csordás Gábor nyitotta meg. A beszéd az ÉS 2002. december 13-i számában olvasható „Kontúr és illumináció, avagy kétségbeesés és remény Ámos Imre képei előtt” címmel (19. p.).

november 19.

A Zsidó Világkongresszus öttagú delegációja az Igazságügyi Minisztériumban tárgyalta arról, hogy miként iktatható be a magyar jogrendbe a gyűlöletbeszéd, a holocaust tagadás és a rasszizmus megnyilvánulásainak büntetése. A ZSVK küldöttségét Avraham Becker főtitkár vezette. A tárgyaláson hivatkoztak Medgyessy Péter New Yorkban a témáról folytatott tárgyalásaira. A Mazsihisz részéről Tordai Péter és Zoltai Gusztáv vett részt a megbeszélésen.

november 20.

1. Szolnokon a Művelődési Központban a Keresztény - Zsidó Társaság összejövetele keretében Jutta Hausmann evangélikus teológiai professzor „Istenről beszélni Auschwitz” után címmel, Róna Tamás rabbijelölt „A Messiás nyomában” és Varga Béla közgazdász „Egy tizennégy éves fiú naplója a vészidőkből” címmel tartott előadást.

2. Az izraeli hadsereg, a CÁHÁL szlovákiai születésű főrabbija, Háráv Jiszráel Vájsz dandártábornok magyarországi tartózkodása során ellátogatott az Or-Zse épületébe kollégája, Frölich Róbert főrabbi, dandártábornok kíséretében.

november 21.

A Bzsh közgyűlésén Olti Ferenc oktatási elöljáró napirend előtt bírálta a hitközség vezetését, az

alapszabály olyan értelmű módosítását sürgette, amelyben négy alelnökkel kell egyeztetnie az igazgatónak. Majd felszólította Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgatót, hogy mondjon le. Zoltai lemondott, majd sértetten elhagyta a termet. Két órán át tartó szenvedélyes vita végén a közgyűlés bizalmat szavazott Zoltainak, és megvont bizalmát Oltitól. Az elnöklő Streit Sándor csak eztán kezdhette el a naprend szerinti beszámolóját a 2002-es tevékenységről, majd sok hozzászólás után elfogadták Hajabács Júlia előterjesztését 2003. évi költségvetésről, és döntöttek néhány, a hitközség tulajdonában lévő ingatlan értékesítéséről. A Szombat 2003/januári száma „Síp utcai csaták – Zoltainak mennie kell” címmel számolt be az indulatos epizódokban, személyeskedő vádaskodásokban bővelkedő Bzsh és Mazsihisz közgyűlésekről (7-10. p.). A beszámolókból kiderül, hogy éles szóváltásra került sor Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Schőner Alfréd rektor között is. Schweitzer főrabbi ugyanis felelősségre vonta Schőnert, hogy a Rabbiképző diákjai egy 120 éves hagyományt megtörve miért hagyták ott az intézmény templomát, és miért a Páva utcában tartják istentiszteleteiket. Schőner nem vállalta a nyilvános válaszadást, írásban ígért magyarázatot. Schweitzer ezért gyávának nevezte a rektort. Többeknek feltűnt, hogy a Szombat 2003/januári számában megjelent Székfoglaló című novella Szántó T. Gábor tollából kísértetiesen hasonlít a hitközségi viszonyokra (22-26. p.).

november 22.

Az Élet és Irodalom 2002, november 22-i számában jelent meg Randolph L. Braham tanulmánya „Pásztor László esete – a magyar emigráció és a szélsőjobb Amerikában” című tanulmánya 11-12. p. (ford: Hoppe Mariann.)

november 24.

1. A Mazsihisz közgyűlésén a 2002-es beszámoló és a 2003. költségvetés elfogadása után lényegében megismétlődtek a Bzsh közgyűlésén történtek. Olti Ferenc azt javasolta, hogy ha Zoltai nem mond le, hozzanak létre pénzalapot a jövő tavaszi hitközségi

választás kampányának finanszírozására. A hosszú, indulatos és semmilyen eredményt nem hozó vita következett. A számvizsgáló bizottság nevében Sessler György az Új Élet 2002. december 15-i számában „Az üvegsebű Hitközségért” címmel felhívást tett közzé (2. p.), ebben az javasolta, hogy a közelgő választások előtt a tagság mondja el véleményét a körzetek gazdálkodásáról és tevékenységéről.

2. A Makkabi Kiadó Szent István körúti irodájában rendezte meg a szokásos judaika aukciót a Biblical World Gallery

3. Harmadszor rendezték meg a Jótétemény - Micva napját a Bálint Zsidó Közösségi Házban. A gyűjtés során könyveket, folyóiratokat is kértek az Alma Utcai Szeretetotthonban létesítendő könyvtár számára.

4. Az MTV „Éjjeli menedék” című, szélsőségesen jobboldali műsorában elhangzottak miatt mintegy 100 véleményformáló értelmiségi tiltakozott aláírásával a „Magyar Hírlapban”. A petíció szövege szerint a műsor készítői és a műsorban szereplők elfogadhatatlan módon foglalkoztak Kertész Imre személyével és műveivel. Az aláírók követelték, hogy a köztelevízió - amely a Magyar Köztársaság intézménye - az európai normák szerint működjön, és ne készüljenek olyan műsorok, amelyek származásuk, vallásuk alapján hátrányosan különbözteti meg az ország polgárait.

november 25.

A Magyar-Izraeli Baráti Társaság vendége Bársony András külügyminisztériumi politikai államtitkár volt. A Mazsihisz Dísztermében rendezett beszélgetésen a magyar-izraeli külügyi kapcsolatok alakulásáról volt szó. Az Izraelben kialakult háborús helyzetben a magyar álláspont konszolidált politikai rendezést támogat az elmélyült palesztin válsággal kapcsolatban. Az államtitkár szerint féltő, hogy az izraeli választásokon nem a békés rendezést pártoló kormány győz majd. A két ország gazdasági kapcsolatairól Radó Iván, az agrártárca főtanácsosa szólt. Felszólalt a rendezvényen Drucker Tibor, Ember László, Molát Ferenc, Hidvégi Máté és Heisler László.

november 27.

Pécsett a zsinagógában újjáavatták az adakozásból és állami támogatásból restaurált Angster-orgonát. Az 1869-ben Angster József által készített hangszer restaurálására 2000-ben alapítványt hoztak létre Szili Katalin országgyűlési képviselő elnökletével. Hozzájárult a költségekhez a NKÖM, a városi önkormányzat és a Pécsi zsidó hitközség is. Az avatóbeszédet Kocsi László, a NKÖM politikai államtitkára mondta. Az orgonát Kármán Györgyön kívül Lisznyai Mária, a Dohány templom, Szamosi Szabolcs, a Pécsi Bazilika, Baróti István, az Esztergomi Bazilika és Hock Bertalan, a Mátyás-templom orgonistája szólaltatta meg. Közreműködött a Goldmark Kórus és Fekete László, Tímár Károly és Tóth Emil főkantorok. A zsinagóga homlokzati felújításával folytatódott a rekonstrukció.

november 28.

1. „Antiszemita közbeszéd Magyarországon 2001-ben” címmel a sajtóban tavaly közölt, illetve nyilvános fórumokon elhangzott megnyilvánulásokat dokumentáló esszékötet sajtóbemutatóját rendezték meg Budapesten. A B,nai B,rith Első Budapesti Közösség immár második alkalommal, s az előző évihez hasonlóan magyar és angol nyelven tette közzé a kiadványt. A kiadvány a Zsidó Dokumentációs Központ (Révay u. 16.) anyagaira támaszkodik. Varga László történész beszéde megjelent az Élet és Irodalom 2003. január 3-i számának 8. oldalán. Endreffy Zoltán az ÉS 2003. január 10-én megjelent számának 6. oldalán „Isten, nemzet, környezet” című írásában hivatkozott a B,nai B,rith kötetekre.

2. A Füst Milán Szellemi Páholy vendége volt három erdélyi magyar költő, Ferences István, Kovács András Ferenc és Kányádi Sándor a Goldmark Teremben rendezett esten. A beszélgetést Mészáros Sándor irodalomtörténész és Benedek István Gábor vezették, a Duna Televízió pedig felvételt készített az estről.

november 29.

A Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyezte azt a 2000. október 20-án a Fővárosi Bíróság által kihirdetett elsőfokú ítéletet, amely a Herzog-gyűjteményből származó műkincseket az Amerikában élő

örökösnek, Martha Nierenbergnek rendelte visszaadni. Az indoklás szerint a rokoni kapcsolat foka és az öröklés magyarországi rendje alapján nem bizonyított az örökös személye.

november 30.

A 2002. évi chanuka bált a SAP rendezvénytermében (XIV. Ifjúság útja) rendezte meg a Bzsh, a Bálint Ház és az UJS. Fellépett a Pannónia Klezmer Band és a Nigun együttes, Hernádi Judit, Antal Imre, Király Linda és Varnus Xavér.

Novemberben befejeződött a váci nagy zsinagóga épületének külső helyreállítás. A mintegy 100 millió forintot felemésztő munkálatok után a belső helyreállítás mintegy 200 millió forintba kerül majd, amit adományok, illetve pályázatok útján kíván előteremteni a Váci Zsidó Hitközség. A teljes rekonstrukció 5-6 évet vehet még igénybe, ám az épületben addig is lehet vallási rendezvényeket tartani, ezen kívül 2003-ban szeretnének bekapcsolódni az őszi Zsidó Fesztivál rendezvényeibe. A belső helyreállításához hirdetés útján kerestek dokumentumokat, fényképeket, mivel az eredeti dokumentáció elveszett. Szeptember elején avatták fel a 135 éves kis zsinagógát a temetőben Vácon, ezzel ismét lett működő temploma a váci hitközségnek. Az avatást Frölich Róbert és Zoltai Gusztáv végezte a tóra tekercsek elhelyezésével a frigyszekrényben.

A Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga hároméves folyamat eredményeként november végén visszakerült a Mazsihisz tulajdonába, cserébe a hitközség lemondott a tulajdonában lévő, a Kanadai Követségnek otthont adó ingatlanról.

A Maesz küldöttgyűlését a BM Duna Palotában rendezték meg november elején. Hanti Miklós elnök éves beszámolója után bejelentették, hogy a társadalomban megnyilvánuló szélsőséges jelenségek elleni hatékonyabb fellépés érdekében létrehozzák a Maesz Nemzeti Tanácsát. Ezzel módosult a szervezet szabályzata is. A 15 tagú újonnan választott elnökség

tiszteletbeli elnöke Sárközi Sándor, elnöke pedig Hanti Miklós maradt.

Novemberben Magyarországon járt Serge Klarsfeld francia történész, aki a Magyarországról deportált zsidóság történetét kutatja. A Bukarestben született történész a deportálási listák kiadása érdekében konzultált a magyar belügyminiszterrel. Először 1990-ben kapott ígéretet az akkori belügyminisztertől, de 12 év alatt nem történt semmi.

November végén Budapestre költözött Köves Slomo, felesége Debóra és kisfiuk, Sálom Bert. A Köves család az ötödik rabbi-család Pesten amelyik a Chábád Lubavics Egyesület munkáját segíti. A rabbi Izraelben a főrabbinátusnál letette a móhél vizsgát, így hosszú izraeli gyakorlat után vállalhatja a magyarországi körülmétéléséket.

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem és a Keresztény - Zsidó Társaság holocaust szimpóziumot rendezett a Rózsavölgyi közben lévő egyetemi épületben. Szabó Lajos rektor bevezetője után Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi tartott előadást „Az Igazak emlékezete” címmel, Lazarovits Ernő pedig a svédországi Linköpingben felállított magyar Wallenberg emlékmű keletkezéséről, és a svéd városban tett látogatásról számolt be. Harmat Béla püspök az evangélikus Wallenberg tevékenységét méltatta, Szita Szabolcs történész pedig „Az aranyvonat - a zsidóság kirablásának mába nyúló szálai és következményei” címmel tartott előadást. Zárszót Szécsi József, a Keresztény - Zsidó Társaság főtitkára mondott.

November elején Izraeli napot rendeztek Tatabányán a Modern Üzleti Tudományok Főiskolájának Dísztermében. A szervezők a Kossuth Szabadegyetem és a Komárom-Esztergom megyei Magyar - Izraeli Baráti Társaság voltak. Ebből az alkalomból a „Hetek” című országos közéleti hetilap Izraellel foglalkozó tematikus blokkot állított össze. A rendezvényen beszédet mondott Várnai Judit nagykövet, aki terrorhullám megfékezésének nehézségeiről beszélt. Grüll Tibor történész, a szabadegyetem elnöke és

Sándor Tamás, a baráti társaság elnöke megnyitotta a „Jeruzsálem gyermekei” című fotókiállítást, majd Horányi Ágnes iparművész emlék pakettjét nyújtotta át néhány holocaust túlélőnek. Levetítették Varga Ágota „Visszajöttek” című dokumentumfilmjét. Az ünnepségen részt vett Bencsik János polgármester, Streit Sándor, a Bzsh elnöke és Lazarovits Ernő is.

A Szimchát Tórat minden hitközségben hagyományos halvacsorával ünnepelték, néhány körzetben felekezeten kívüli vendégeket is hívtak. A Nagyfuváros utcában például Csécsei Béla polgármester és Iványi Gábor metodista lelkész ünnepeltek együtt a hitközség tagjaival, a Hegedűs Gyula utcában pedig kihirdették, hogy kéthetente más-más hitközségi tag látja vendégül a közösség tagjait péntek esti vacsorán.

A Szombat 2002/novemberi számában Szántó T. Gábor „A katarzis reményében – Kertész Imre kapta az idei Nobel-díjat” című írásával köszöntötte a Sorstalanság íróját (3. p.). Roth Sámuel „Temetői rapszódia (avagy valahol Kelet-Európában)” címmel foglalkozott a Kozma utcai temetőben uralkodó állapotokkal (4-6. p.). Rajki András Jacques Attalival, az Európai Központi Bank elnökével beszélgetett „Zsidók, keresztények és a pénz” címmel megjelent könyvéről (14-16. p.). A Pesti Sűlben Cvi Gittelman „Zsidók a mai Oroszországban és Ukrajnában” címmel tartott előadásának rövidített változatát tette közzé Gadó János (17-20. p.). Ugyancsak az orosz bevándorlásról szól Rajki András összeállítása a Jerusalem Post tudósításai felhasználásával készült „Mit csinálnak ezek itt?” című írása (21-23. p.). Gereben Ágnes „Izrael állam születése és a szovjet zsidók” című (24-27. p.) írásával zárul a lap orosz zsidókról szóló blokkja. Adolf Eichmann kivégzésének 40 évfordulójára Gáspár Ferenc „Az Eichmann-per és a magyar politikai vezetés” című írása jelent meg (27-30. p.).

A Remény 2002/4 téli számában jelent meg Balogh István tanulmánya „Jó zsidók, tót atyafiak” címmel (62-66. p.).

december hónap

december 1.

1. A Kossuth téren másodszor rendezett nyilvános hanuka ünnepet a Mechon Simon Alapítvány, a gyertyagyújtáshoz csatlakozott a Magyar-Izraeli Baráti Társaság is. A Nyugati téren 2002-ben is a Chabad Lubavics volt a főszervező. Mádl Ferenc köztársasági elnök levélben köszöntötte a zsidó ünnepet. Kovács László külügyminiszter az éppen Budapesten tartózkodó Adrian Nastase román államfővel együtt vett részt a gyertyagyújtáson a Parlament előtt. A nyolc nap alatt ellátogatott a hanukiához Jánosi György sportminiszter, Demszky Gábor főpolgármester is. A Szombat 2003/2. számában Blau Jenő New York-i ortodox zsidó olvasói levélben fejtette ki véleményét az amerikanizált hanuka ünnepegről „A „magyar” orthodoxia” című írásában. Ebben úgy fogalmaz, hogy a chabad mozgalmat nem kellene a magyar ortodoxia csomagolópapírjában árulni (2. p.).

2. A Lauder Javnéban harmadszor rendeztek könyvfesztivált az iskola növendékei számára. A program egyik fénypontja a „Titkos kincsek” című pályázat eredményhirdetése, amelyre az iskola hallgatói nyújthattak be írásműveket vagy rajzokat. A fesztiválon Tóth Eszter mutatta be Gróf András „Átúsztam” című könyvét. A fesztivál vendége volt Csányi László etológus és Janikovszky Éva író.

december 4.

A Nyugati téren a Chabad Lubavics Hanuka ünnepejét egy revizionista csoport zavarta meg nem bejelentett rendezvényével. Másnap a budapesti rendőrfőkapitány felmentette beosztásából a rendezvény-bejelentésekért felelős osztályvezetőt.

december 5.

1. A Mazsihisz közleményben üdvözölte azt a kormányzati szándékot, hogy az egyházak részére nyújtott állami támogatást nem a népszámlálási adatok alapján, hanem a személyi jövedelemadó egy százalékát felajánlók arányában kívánják elosztani. Számítások szerint a Mazsihisz a népszámlálás alapján 93 millió forintot, az adófelajánlás alapján 134 milliárd forintot kapna.

2. A Mazsike Festészetet kedvelők köre Harasztý István Kossuth díjas szobrászművész műtermébe látogatott el a XIX. Áchim András u. 55 szám alá. Az alkalmat kihasználva a házigazda tárlatvezetésével megtekintették a mester kortárs művészeti gyűjteményét.

december 6.

Budapesten ülésezett az Európai Zsidó Kongresszus Végrehajtó Bizottsága. Az ülésre idelátogatott küldöttséget Michael Friedman elnök és Serge Cwajgenbaum főtítkár vezette. Az ülés napirendjén a szervezet jövő évi munkaterve mellett aktuális kérdések is szerepeltek. A küldöttség vezetői a többnapos programot kihasználva találkoztak a magyar kormányzat néhány vezető képviselőjével is. Kovács László külügyminiszterrel, Csillag István gazdasági miniszterrel és Szalay István egyházi kapcsolatokért felelős államtitkárral a kárpótlásról és az antiszemitizmus elleni fellépésről tárgyaltak a kormány vendégházában, ahol a találkozó vacsorával ért véget. A találkozón jelen voltak a Mazsihisz vezetői és Schweitzer József nyugalmazott főrabbi.

december 7.

A Mazsike az Új Udvar Bevásárló Központ Limonádé Klubjában megrendezett hanuka-bálon adta át a „Magyar Zsidó Kultúráért díjat” Komoróczy Géza professzornak, a „Várhegyi György díjat” pedig Ádám Máriának, a Goldmark kórus karnagyának. Fellépett a Chagall Klezmer Band, Dunai Tamás színművész, Farkas Renáta magyar hastánc bajnok, valamint a Scheiber Sándor iskola alsó tagozatos énekkara Vida Györgyi vezetésével. Valamilyen formában az összes hitközség megünnepelte a hanukát országszerte, ráadásul a

Magyar Televízió is műsort készített az ünnep alkalmából.

december 8.

Az Élet és Irodalom 2002. december 8-i számának első oldalán (1-3. p.) közölte Kertész Imre Stockholmban, a svéd királyi akadémián december 7-én elmondott beszédét a Nobel-díj átadását megelőző fogadáson. A „Heuréka!” című beszédet a Magvető Kiadó azonnal megjelentette könyv formájában is.

december 10.

1. Kertész Imre délután vehette át a Nobel-díjat Stockholmban, ebből az alkalomból a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma közleményt bocsátott ki. „A kormányzat és a főváros is a magyar kultúra rendkívüli, de régen megérdemelt kitüntetéseként értékeli, hogy Kertész Imre veheti át a világ legrangosabb irodalmi díját. Magyarország egésze számára nagy dicsőség és öröm Kertész Imre irodalmi Nobel-díja” – áll a közleményben. November közepén a kulturális tárca Magyarország 3800 közkönyvtárának mindegyikébe ingyenesen juttatta el Kertész Imre Sorstalanság című könyvét, az Oktatási Minisztérium pedig az ország valamennyi, összesen 4492 általános és középiskolájába, Budapest főpolgármestere a főváros középiskoláiba küldte el a Nobel-díjas művet. A svéd Királyi Akadémia is gondoskodott arról, hogy minden svéd általános iskolás is ingyenesen megkapja a Sorstalanságot. A világ minden magyar nyelven értő olvasója a Digitális Irodalmi Akadémia honlapján, a www.irodalmiakademia.hu címen olvashatja Kertész Imre műveit. A Digitális Irodalmi Akadémia december elején CD-ROM formájában is kiadta Kertész Imre életművét, amely a könyvesboltokban már kapható. A kulturális tárca Kertész Imre Sorstalanság, Gályanapló, Kaddis a meg nem született gyermekért, Jegyzőkönyv, A kudarc, Az angol lobogó és A gondolatnyi csend, amíg a kivégzőosztag újratölt című munkáit, letölthető formában – úgynevezett e-book-ként – hozzáférhetővé tette a Neumann János Digitális Könyvtár honlapján, a www.neumann-haz.hu cím alatt is. A kulturális minisztérium a 17 külföldi magyar kulturális intézet számára komplett összeállítást juttatott el Kertész

Imréről. Az összeállítás tartalmazza a szerző minden megjelent munkáját és műfordítását, idegen nyelvre átültetett műveit, írásairól megjelent legfontosabb tanulmányokat, az író díjait, valamint a vele készült televíziós és sajtóinterjúkat.

2. Bárándy Péter igazságügy-miniszter a parlamentben azt javasolta, hogy az élet elvesztéséért járó kárpótlás összege négyszázezer forint legyen, és a kifizetés 2003-ban történjen meg. A javaslatot a Mazsihisz örömmel fogadta.

3. A Kongresszusi Központban Giora Feidman és zenekara adott koncertet „Klezmertangó” címmel. A koncert előtt ellátogatott a Lauder Javne Iskolába is, ahol az iskola klezmer zenekara fogadta. Szeszler Anna főigazgató elmondta, hogy évekkel ezelőtt a zeneiskola első hangszereit éppen abból az adományból vásárolták meg, amit Giora Feidmantól kaptak.

december 13.

Randolph L. Braham professzort Pro Cultura Hungarica díjjal tüntették ki 80. születésnapja alkalmából a Magyar Kultúra Alapítvány Házának dísztermében. A Mazsihisz, a Hit Gyülekezete és a Wesley János Lelkészképző főiskola által szervezett ünnepségen a NKÖM államtitkára, Kocsi László adta át a kitüntetést. Karsai László és Molnár Judit által szerkesztett mintegy negyven tanulmányt tartalmazó tanulmánykötettel tiszteltek a professzor életműve előtt, melynek címe „Küzdelem az Igazságért”. Göncz Árpád levélben köszöntötte Braham professzort, a New York City University meghívott tanárai, Herbert Orowitz és Egon Mayer előadással méltatták a magyar származású holocaust-kutató életművét. A Múlt és Jövő 2002/4 számában Karsai László készítette „Életút interjút levélben a 80 éves Randolph L. Braham professzorral” (93-101. p.). Varga László levéltáros beszédét az ÉS 2002. december 13-i száma közölte „Küzdelem az Igazságért” címmel (15 p.).

december 14.

A Mazsike évi rendes közgyűlésén a Garay Klubban Feldmájer Péter elnök értékelte az elmúlt év rendezvényeit, Rajki András gazdasági elnökhelyettes pedig beszámolt az éves költségvetésről. Az egyesület

mintegy 5,4 millió forintos bevételéből 930 ezer forint a személyi jövedelemadó felajánlott egy százalékából, 500 ezer forint pedig a tagdíjakból folyt be. A Mazsöktől 1 millió, a Mazsihiztól 1,5 millió forintot kapott. A kiadásokat a rendezvények, a Hírlevél megjelentetése okozták. Olti Ferenc a szervezet nemzetközi reputációjáról beszélt. Az egyesület a következő évben fotópályázatot hirdetett „Tegnap és ma - zsidóság Európában és Magyarországon” címmel, a pályaműveket a 2003. évi zsidó kultúra napján tervezik kiállítani.

december 15.

Az év legnagyobb zsinagóga koncertjén a Budapesti Klezmer Band és a Budapest Ragtime Band lépett fel a Dohány utcai templomban.

december 16.

Medgyessy Péter miniszterelnök, Görgey Gábor kulturális miniszter és Vámos Tibor akadémikus ünnepélyes keretek között helyezte el a Holocaust Múzeum és Dokumentációs Központ alapkövét a Páva utcai zsinagógában. A kormányfő beszédét az Élet és Irodalom 2003. január 3-i számában közölte a 9. oldalon. (Lábjegyzetben megjegyezve, hogy hivatalban lévő miniszterelnök beszédét az ÉS hagyományosan nem közli. Ezalól a szabály alól az elmúlt 12 évben mindössze egyszer tettek kivételt, amikor 1990. július 17-i számukban Antall József akkori miniszterelnöknek a zsidó mártírok emlékművénél elmondott beszédét közölték.) Görgey Gábor, Vámos Tibor és Ács Tamás, a kulturális minisztérium helyettes államtitkára bemutatta az intézmény terveit. A központ létrehozására tulajdonosként a Bzsh bocsátotta a magyar állam rendelkezésére a Páva utcai telket, és az 1982 óta használaton kívüli zsinagógát. Az eseményen megjelent Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök, Judith Varnai Shorer, Izrael Állam budapesti nagykövete, továbbá a Mazsihiz vezetői. Az épületben megnyíló kiállítás koncepcióját a Karsai László, Sipos Péter és Szita Szabolcs alkotta történeשבizottság állította össze, amelyet több tucat szakember, köztük Kosáry Domokos és Ormos Mária bírál felül. A szakanyagból a tervek

szerint Jerger Krisztina készíti el a kiállítás forgatókönyvét. A Múlt és Jövő 2002/4. számában Dési János „Holocaustmúzeum Budapesten - A vita, amely már évtizedek óta tart, de még nincs vége” (67-79. p.) című írásában foglalja össze a múzeumépítés körüli vitákat, Vajda Júlia „Emlékezés a gonoszra” (80-86. p.) és Fehéri György „A terror topográfiája - Két kiállítás-két előítélet ellen, Berlin 2002” (87-92. p.) című írásában a holocaustra való emlékezés már működő intézményeit mutatta be.

december 17-18.

A 125 éve alapított Országos Rabbiképző Intézetben kétnapos konferenciát tartottak a magyar tudomány napján „Zsidó oktatás és nevelés” címmel. Az Or-zse Oktogonális termében tartott konferencián jelen voltak a Mazsihisz és a BZSH vezetői. Az előadók közül is sokan hiányoztak, akiknek ott-lett volna a helyük. Sokakkal együtt nem kapott meghívót a konferenciára az intézet nyugalmazott főigazgatója, Schweitzer József sem. Az első napon a levezető elnök Haraszi György tanszékvezető egyetemi tanár volt, de előadást is tartott a Rabbiképző előtörténetéről. Orbán Ferenc, a Miniszterelnöki Hivatal Egyházi Kapcsolatok Főosztályának munkatársa felolvasta Magyar Bálint oktatási miniszter köszöntő beszédét. Domán István főrabbi „A hagyományos zsidó oktatás Magyarországon” címmel, Staller Tamás rektor-helyettes „A 25 év krónikája, az Or-Zse története” címmel, Borsányi Schmidt Ferenc „Orientalisztikai kutatások a Rabbiképzőben” címmel, Schőner Alfréd rektor pedig „Régi célok és kihívások” címmel tartott előadást. Ugyancsak az első napon kapott szót Sommer László egyetemi docens, aki „Zsidó közép- és felsőoktatás 1989 után” címmel, Popper Péter egyetemi tanár pedig „A vallásszociológia helye a rabbiképzésben” címmel tartott előadást. A konferencia második napján a levezető elnöki tisztet Ungárné Komoly Judit egyetemi tanár töltötte be, aki „A zsidóoktatás megújult feladatairól” beszélt. Szita Szabolcs „A Soa hatása a Rabbiképző szellemi arculatára”, Oláh János docens „A szentírás tanítása a múltban és a jelenben”, Fröhlich Róbert főrabbi pedig „Or-Zse és a Dohány utcai zsinagóga” címmel

tartott előadást. Az előadások szöveg olvasható az egyetem honlapján.

december 20.

Az Élet és Irodalom 2002, december 20-i számában Kószeg Ferenc tanulmánya jelent meg „Erdélyben Komlóssal” címmel (6,8 és 9-10. p.). Komoróczy Géza „Állam-történetek - az ókori Kelet és a Biblia világából” című tanulmánya (16-17. p.), és Ladányi János „Zsidóság, szegregáció - a budapesti zsidó népesség lakóhelyi szegregációjának alakulása” című tanulmánya a (21. p.) ugyanebben a számban olvasható.

december 21.

Sződligeten a művelődési házban neonáci ifjúsági találkozót tartottak „Fehér karácsony” címmel. A Népszabadság közlése szerint a rendezvényen elhangzott, hogy februárban nemzetközi neonáci összejövetelet terveznek Budapesten. 2003. január 3-án a Mazsihisz közleményében hívta fel a kormányt és a belügyminisztert: tegyen meg minden szükséges intézkedést, hogy ne lehessen a neonácik számára Budapest az új központ és az utolsó menedék. "Amennyiben a hatóságok nem akadályozzák meg megnyugtató módon a találkozót, úgy saját biztonságunk érdekében a szükséges intézkedéseket megtesszük" - fogalmazott a Mazsihisz.

Decemberben Benda Iván fotóművész képeiből nyílt meg kiállítás Izraelben. A kiállításra a két ország közötti Kulturális Együttműködési Csereprogram keretében került sor. A tárlat viszonzásaként tavasszal Andres Lacko izraeli fotós képeit állították ki Budapesten. A művész 20 éven keresztül fotózta a magyarországi zsidó közösségek életét.

Decemberben lejárt Eliezer Gilád (alias Glázer Vilmos) igazgatói megbízatása az Szochnut élén, amelyet hat éven át töltött be. Utóda Tova Pinto lett. Az őrsváltást a Goldmark Teremben rendezték meg, ahol a zsidó szervezetek vezetőin és Izrael nagykövetén kívül megjelent Kovács László külügyminiszter is.

Gönyűn december elején gyászünnepeket tartottak az egykori hegyeshalmi halálmenet emlékére. Törzsök Gyula polgármester, Sej László, az Or-Zse hallgatója, Villányi Tibor, a győri közösség elnöke és Gedai Istvánné mondott beszédet.

December végén emlékeztek Gidófalvy Lajos ezredesre, aki KISKA ezredével 1944. karácsonyán a zsidó fiúárva ház lakóit megmentette a Dunába lövéstől. A volt zsidó fiúárva ház (VI. Munkácsy M. u. 5-7.) előtt Lazarovits Ernő mondott beszédet.

A francia zsidó hitközség L.Arche című folyóiratának decemberi száma ismertette annak a szociológiai felmérésnek az eredményét, amelyet Erik H. Cohen professzor vezetésével végeztek a francia zsidóságról ezer főt valamivel meghaladó mintán. A tanulmány fontosabb megállapításait összefoglalta a Szombat 2003/októberi száma „Optimisták- körkép a francia zsidóságról” című írása (11-13. p.)

A Lauder Iskola tanulói minden nyári szünetben rendbe tesznek egyet-egyét az országban található 1200 zsidótemető közül.

Az Or-Zse ettől az évtől „Purim” címmel periodikát adott ki - szerkesztője Schőner Alfréd rektor.

A Valósság 2002/12. számában Kecskeméti Károly „A zsidókérdés Magyarországon” címmel jelentetett meg tanulmányt (94-102. p.).

A 2001. évi személyi jövedelemadó egy százalékából 2,224 milliárd forintnyi támogatás jött össze az egyházak javára, ezen belül az egyházak közül az első tíz sorrendje változatlan. Az első a katolikus egyház, 335 ezer nyilatkozó 1,346 milliárd forint. Második a református egyház 111 ezer támogató 458,2 millió forint. Harmadik evangélikus egyház 33 ezer támogató 151,7 millió forint. Negyedik a Hit gyülekezete 9,9 ezer fő 26,74 millió forint. Ötödik Mazsihisz 6,4 ezer támogató 54,19 millió forint.

Spiró György Elsötétítés című darabját játszották a Pesti Színházban.

Kertész Imre összes korábbi művét ismét kiadta a Magvető Kiadó.

Tízéves lett az Igaz Emberét Alapítvány, amelyet a rászoruló Yad Vasém kitüntettek támogatására hoztak létre 1992-ben. Tíz év alatt összesen 375 támogatást teljesített az alapítvány 9,978 millió forint összértékben, amit magánszemélyek adakozásain kívül a Soros Alapítvány 2001-ig nyújtott támogatása is fedezett. A 29 kitüntetett alkalmanként 30-50 ezer forint támogatásban részesült szociális helyzetétől függően.

A Mazsihisz elhatározta a sümegi zsidótemető helyreállítását. A programban helyi civil szervezeteken kívül a sümegi Püspöki Palota rekonstrukciójára alakult kuratórium is részt vett. A temető felújítása mellett zsidó helytörténeti kötet összeállítására kért pénzt és dokumentum adományokat a Mazsihisz.

„Mély kútba tekinték” címmel Virág Teréz pszichológus emlékére forgatott dokumentumfilmet Mátis Lilla szerkesztő-riporter.

A „Nevék” sorozatból 2002 végéig megjelent: Zala, Békés, és Hajdú megye adatainak feldolgozása. Előkészítés alatt Somogy megye és Debrecen, valamint a Mauthausenbe hurcoltak listája.

Eseménytár
a 2003. év zsidó vonatkozású krónikája

január hónap

január 4.

A holocaust óta először avattak ortodox rabbit Magyarországon a néhai Silberstein Salamon sarkadi rabbi unokája, Köves Slomo, személyében. A Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület a VI. kerületi, Vasvári Pál utcai zsinagógájában tartották a szertartást, amelyet Mordecháj Elijáhu és Jehuda Jeroszlavszky izraeli ortodox főrabbi vezettek. Az eseményt megtisztelte jelenlétével Mádl Ferenc köztársasági elnök és Demszky Gábor Budapest főpolgármestere. Az esti fogadáson a kormány nevében megjelent Magyar Bálint oktatási miniszter és Medgyessy Péter miniszterelnök. Jánosi György sportminiszter levélben üdvözölte az új rabbit, több amerikai szenátor - köztük Joseph Lieberman ortodox szenátor és Tom Lantos - is eljuttatta jókívánságait. Az avatáson Oberlander Baruch ismertette a Chábád tevékenységét, benne Köves Slomó munkásságát. Az Egység című folyóirat 2003/márciusi száma bő terjedelemben (1-8. p.) foglalkozott az avatással.

január 6.

A 2003as év a „Vér és Beccsület Kulturális Egyesület” (VBKE) újfasiszta ifjúsági szervezet 2002. december 21-i Sződligeten tartott „Fehér karácsony” elnevezésű rendezvénye miatti tiltakozásokkal indult. Akkor mintegy kétszázan vettek részt a Sződligeten azon a zártkörű találkozón, amelyet kívülről a rendőrség biztosított. A gyűlés hajnalban rendbontás nélkül ért ugyan véget, de a közfelháborodást kiváltó esemény miatt vizsgálat indult a szervezet ellen. 2002. december 31-én a polgári titkosszolgálatokat felügyelő politikai államtitkár úgy nyilatkozott, hogy a

sződligeti rendezvényt a szervezők teljes illegalitásban készítették elő. A művelődési ház illetékesei a szervezőktől nem a valóságnak megfelelő információkat kapták arról, kik, és milyen célból bérelték a helyiségeket. 2003. január 6-án Salgó László országos rendőrfőkapitány megbeszélést folytatott a belügyminiszterrel az ügyről. A miniszter határozott fellépést sürgetett a szélsőségek ellen: meg kell akadályozni rendezvényeik megtartását. A Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) munkatársai valószínűleg tisztában voltak azzal, hogy kik állnak a VBKE mögött. A bíróság 2001 februárjában jegyezte be az egyesületet. A Nemzetbiztonsági Hivatal kezdeményezte a bejegyzés felülvizsgálatát a Fővárosi Főügyészségen a 2002 decemberi rendezvény miatt. A VBKE azonban panasszal fordult az állampolgári jogok országos biztosához, mondván, hogy az egyesült sem nevében, sem tevékenységében nem azonos a vele kapcsolatba hozott, Németországban betiltott „Blood and Honour” nevű fasiszta csoportosulással. A vizsgálat során bebizonyosodott, hogy a kinyilvánított kulturális céloktól eltérően az egyesület tagjai vállaltan olyan újfasiszta eszményeket követnek, amelyek ellentmondanak a Magyarország által is aláírt 1947-es párizsi békeszerződésben foglaltaknak. Ezért a Fővárosi Főügyészség 2003. február 6-án a szervezet bejegyzésének törlését kezdeményezte. A Mazsihisz 2003. január 30-án „Közleményben” tiltakozott a Hősök terére, 2003. február 9-re tervezett "náci felvonulás" ellen. A Népszabadság 2003. február 12-i számának „Fórum” rovatában Kis János írása jelent meg „Gyülekezési szabadság: jog és politika” címmel (12. p.). A Vér és Becsület újfasiszta szervezet tüntetését a Hősök terén megtiltó, majd a Kossuth téren 2003. február 15-én engedélyező rendőrségi procedúra kapcsán álláspontja az, hogy „a náci kérdéssel a jogalkotónak nem kell foglalkoznia. Ez nem az ő dolga. A nácikat csak a közmegegyezés teheti helyre”. A 2003. február 15-i neonáci felvonulásra válaszul a Mazsihisz ugyancsak a Kossuth téren a fasizmus áldozatainak emlékére

rendezett demonstrációt, tiltakozott a fasiszta eszmék újraéledése, illetve a neonáci csoportok megjelenése ellen. Így a két szervezet – a VBKE és a Mazsihisz – egyszerre, és azonos helyszínen demonstrált, a két csoportot csak az úttest és a villamossínek, illetve az ezek szélén lévő kordonok választották el. A Mazsihisz ellendemonstráció résztvevőinek hangos tiltakozása kísérte VBKE megemlékezését a Kossuth téren: hangos pfújolással, "nácik haza", "Európa balra van", "Magyarország szégyenei vagytok" és "Mi vagyunk a magyarok" kiabálásokkal kísérték a Budapestről és vidékről érkezett mintegy kétszáz fekete ruhás, bőrfejű megemlékezését. Az ellendemonstrálók egy békéről szóló izraeli dalt, és a magyar Himnuszt énekelték el. A VBKE a szovjet csapatok gyűrűjéből 1945. február 11-én kitörést megkísérlő német és magyar katonákra emlékezett, egyben tiltakozott az esetleges iraki háború ellen. A mintegy ötven, árpádsávós zászlót a magasba emelő újfasiszták csöndben hallgatták végig vezetőik kihangosított beszédeit. A szónokok kijelentették: "Mi nem vagyunk nácik, nem vagyunk fasiszták, mi magyar hungaristák, nemzeti szocialisták vagyunk". A bőrfejűek a "Kitartás" köszöntéssel reagáltak, és a hozzájuk csapódott szimpatizánsokkal együtt a "ria, ria, Hungária" rigmust skandálták, majd elénekelték a Himnuszt. – A VBKE megszüntetése érdekében a Fővárosi Főügyészség által indított polgári per 2003. március 26-án kezdődött, majd 2003. október elsején az egyesület tagjainak meghallgatásával folytatódott. Akkor a több órája tartó tárgyalást a hallgatóság soraiból szimpatizánsok zavarták meg, ezért a tárgyalást felfüggesztették, és a per 2004. márciusában folytatódott.

2. A Maesz közleményben fordult a kormányhoz, a demokratikus pártokhoz és a magyar közvéleményhez, hogy lépjen fel mindenféle újfasiszta szervezkedés ellen! 2003 januárjában a Maesz tagjai és szimpatizánsai mintegy 10 ezer képeslapot küldtek a miniszterelnöknek azért, hogy felhívják a figyelmet: az iskolákban sokszor nem hitelesen mutatják be az antifasiszta

ellenállás történetét. Az újkori történelemnek ez a szakasza aktuálpolitikai jelleget ölthet, a pedagógusok ki vannak szolgáltatva az adott önkormányzat politikai színezetének.

január 7.

A Duna Televízió „Halld Izrael!” műsorában Kertész Péter bemutatta a helyreállított szentendrei zsidótemetőt. A műsor tudósított a Parlament előtti chanuka ünnepegről, halvacsorával mutatkozott be a Nagykőrösi Zsidó Hitközség.

január 8.

Depo címmel nyílt kiállítás a Magyar Zsidó Múzeumban Für Emil képzőművész alkotásaiból. A tárlatot Réz András esztéta, és Presser Gábor zenész nyitották meg.

január 11.

1. A Budai Micve Klubban a Lőw család 100. évére emlékeztek Radó Gyula filmjével.

2. A Népszabadság 2003. január 11-i számának „Hétvége” mellékletében Varsányi Gyula készített interjút Hajdú István egykori filmlaboratóriumi munkatárssal, aki együtt raboskodott Kertész Imrével „Nem hitte, hogy érdekel valakit” címmel. A „Sorstalanság” megfilmesítésében részt vett Hajdú is, ekkor derült fény Hajdú Gyula és Kertész Imre ismeretségére is.

január 12.

Yeshurun Élijáhu (Szabó Ödön) történész, nyelvész 89 éves korában Netanján meghalt. Az Új Élet 2003. február elsejei számában Schőner Alfréd és Naftali Kraus emlékező írásai jelentek meg (3. p.).

január 16.

A Raoul Wallenberg utcában rendezett megemlékezésen Hegyesiné Orsós Éva helyettes államtitkár helyezte el koszorút az emlékműnél, a hitközségek nevében Schweitzer József és Lazatovits Ernő koszorúzott.

január 17.

A József Attila Színház Stúdiószínházában Darvas Iván színművész olvasott fel részleteket Kertész Imre „Sorstalanság” című művéből. Darvas Iván úgy nyilatkozott, hogy a felolvasást vezeklésül szánta, amiért 1944-ben a körúti járdán közömbösen szemlélte a sárga csillagos zsidók menetét. A másfél órás esten megjelent Kertész Imre és felesége, valamint Medgyessy Péter miniszterelnök és felesége, Magyar Bálint oktatási miniszter, Morcsányi Géza, a Magvető Kiadó igazgatója, Koltai Lajos operatőr, továbbá Esterházy Péter és Kornis Mihály író, Schiffer János főpolgármester-helyettes és több országgyűlési képviselő.

január 19.

Beszámoló és vezetőségválasztó közgyűlést tartottak a Pesterzsébet – Soroksár – Csepel körzetben. A beszámolót Kövesi György Tamás, a három év után leköszönő elnök tartotta. Az új vezetőség tagjaivá Jordán Dánielt, Réti Erőt, Budai Lászlónét és Perger Istvánnét választották meg.

január 28.

A Kossuth Klubban vitaestet rendeztek „Szereti-e Kertész a magyarokat” címmel. Pomogáts Béla, az írószövetség korábbi elnöke, Sándor Iván író, Bojtár Endre irodalomtörténész és Bozóki András politológus mondta el véleményét. Pomogáts Béla az irodalmi Nobel-díjról elmondta, hogy esélyes magyar jelölt volt a két világháború között Kosztolányi Dezső és Herczeg Ferenc, a világháború után pedig Déry Tibort, Illyés Gyulát, Németh Lászlót, Pilinszky Jánost és Weöres Sándort is fölterjesztették, utóbbi csak az utolsó rostán esett ki. A három magyarországi jelölőszervezet – a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar PEN Club és a Magyar Írószövetség – Szabó Magdát, Mészöly Miklóst, Esterházy Pétert és Nádas Pétert is felterjesztette a díjra 2002-ben.

2. Hódmezővásárhelyen ugyanezen a napon Kertész-ellenes röplapokat találtak postaládákba bedobva. A röplapok azt a szöveget tartalmazták, amelyben Mónus Áron 2003. január 6-án a hódmezővásárhelyi városi ügyészségnél feljelentette Kertész Imrét közösség elleni izgatás miatt.

3. A Bárka Baptista Gyülekezet (Bp. XV. Adria u. 24.) termében rendezte meg a Keresztény - Zsidó Társaság Szilárd Gyula vészszövegéről írt verseinek estjét „...Sodrában a szörnyű malomnak” címmel. Az estet Dobner Győző baptista lelkipásztor nyitotta meg, közreműködött Sümegi Eszter és Szécsi Máté, az Állami Operaház tagjai, valamint Csipkay Éva zongoraművész.

január 29.

1. Soros Györgyöt „Budapest díszpolgára” címmel tüntette ki a fővárosi polgármesteri hivatal. Az üzletember a magyarországi demokratikus átmenet előkészítésében és sikere érdekében végzett tevékenysége elismeréséül kapta az elismerést.

2. Feldmájer Péter, a Mazsihisz Közép-Magyarországi Területi Csoportjának elnöke nyitotta meg a „Teológiai Napot” Nagykőrösön, az Arany János Művelődési Központban. Fodor Ferenc református teológiai professzor „Mózes elhívása”, Miklós János katolikus plébános „Az Exodusok mának szóló üzenete”, Róna Tamás rabbijelölt „Mózes második könyvéről” tartott előadást.

január 30-31.

1. A B,nai B,rith és a Konrád Adenauer Alapítvány nemzetközi konferenciát rendezett a „Zsidó - keresztény viszony 2001. szeptember 11-ike után”, valamint „A gyűlöletbeszéd és a véleményszabadság jogi értékelése” témakörökben. Az első témáról Ludwig Erlich, a B,nai B,rith Európa tiszteletbeli elnöke, Zsengellér József, a Pápai Református Teológiai Akadémia tanszékvezető tanára és Horányi Özséb professzor, a Magyar Pax Romana elnöke tartott előadást. A második témakör előadói Friedrich Kübler professzor, a frankfurti Jogtudományi

Egyetem korábbi dékánja, Györgyi Kálmán korábbi legfőbb ügyész és Halmai Gábor alkotmányjogász voltak.

2. 82 éves korában meghalt Örley Pál, a Muszoe elnöke. Helyét a soros közgyűlésig Szeszler György elnökhelyettes töltötte be.

3. Jeruzsálemben a Héber Egyetemen tartották mintegy 600 egyetem héberoktatási konferenciáját, melyen a magyarországi héberoktatásról Schweitzer József nyugalmazott főrabbi tartott tájékoztatót.

Januárban halt meg Gál Dezső, a kémiai tudományok doktora, a Zsidó Gimnazisták Baráti Társaságának elnöke.

február hónap

február 1.

Elkezdődtek az előadások a Chábád Lubavics által szervezett Zsidó Tudományok Szabadegyetemének első szemeszterén. A szabadegyetemet a Chábád Lubavics - Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület szervezte a Rabbinical College of America (Morristown, New Jersey) és a L. A. Pincus Foundation (Jeruzsálem) közreműködésével. Az első félév 2003. április 27-ig tartott, az előadásokat Köves Slomó és Oberlander Baruch szervezték vasárnaponként 10-16 óra között. Az első szemeszter a zsidó esküvőről szólt. A szemeszter indulásával egyidejűleg a szabadegyetem tankönyv sorozatot indított „Zsidó Tudományok - Fejezetek a klasszikus forrásokból” címmel.

február 2.

1. A Hanoar Hacioni a három éve kihasználatlanul álló Dózsa György úti zsinagógában kapott állandó helyet, abban az épületben, amelyet hosszú ideig a Honvéd SE vívóteremként használt. A BZSH ugyan már korábban felújíttatta az épületet, de megszűnt a közösség, amely

a templomba járt volna, mivel az elnök is meghalt. A Hanoir Hacioni vezetőinek, Schwarcz Andrásnak és Maleczki Balázsnak közreműködésével kicsi, de lelkes új gyülekezet alakult, melynek vezetői Kerekes Béla, Breuer Péter és Szalai György lettek. Február elején más istentiszteletet is tartottak a megújult templomban.

2. Az Új Élet 2003. február 15-i számában Molát Ferenc „Új helyiségben, tartalmaz életet és a Somér” című cikkében foglalta össze a Dohány utca 10 megújulásának történetét. Ismertette a Hasomér Hacıair, benne a Nagy Ákos vezette, 18-30 évesek számára fenntartott Kidma Klub tevékenységét (5. p.). Az ingatlan Tordai Péter Mazsihisz elnök tulajdonában van.

február 7.

Az UJS Klub új helyre, a VII. Mária utca 54 harmadik emeletére költözött. A klub vezetője 2002. novemberétől Pető Borbála joghallgató lett.

február 12.

A Frankel Leó utcai körzetben 2003. január 26-án megválasztott új budai előljáróság megtartotta alakuló ülését. A körzet elnöke ismét Tordai Péter lett, az alelnöki tisztet Sárosi Tamás látja el. Az előljáróság tagjai: Medgyesi Tibor, Salamon Edit, Kovacsics Péter, Vajda Károly, Ziegelau György és Kovács Tibor lettek. A nőegylet vezetője továbbra is Fredmann Ferencné maradt, akiről a Budai Sófár 2003/márciusi száma közölt portrét „Peri” címmel (4-5. p.)

február 14.

Az Or-ZsE Dísztermében felavatták Magén István festőművész Scheiber Sándorról készített új portréját. A tudósról korábban készült képet özvegye vette magához.

február 15.

„Friedmann Dénes élete és halála” címmel Kovács Péter emlékezett a soá idején meggyilkolt újpesti rabbira az Új Élet 2003. február 15-i számában (3. p.).

február 17.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban „Magyar zsidó fiatalok az izraeli ortodox társadalomban” címmel élménybeszámolókra került sor.

február 19.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége Sándor Pál filmrendező volt, akivel Albert Györgyi beszélgetett.

február 21-23.

Szentendrén az UJS kétnapos rendezvényen mutatta be Izrael kultúráját és művészetét külföldi előadókkal.

február 21.

Izraelben meghalt Iszer Harel, a Moszad alapítója, Adolf Eichmann felkutatója.

február 22.

1. Klimó Károly festőművész volt a Mazsike Klub vendége, akivel Rácz Péter, az ÉS rovatvezetője beszélgetett.

2. Az Oneg Sabbath Klubban Heisler András a Mazsihisz, Szeszler György a Muszoe, és Székely Gábor a Holocaust Dokumentációs Központ és Alapítvány képviselőjeként mondta el véleményét „A zsidóság helyzetéről napjainkban”.

február 23.

1. „Egymást keresve” címmel Debrecenben rendezett dialógus szimpóziumot a Keresztény - Zsidó Társaság (KZST). A Debreceni Zsidó Hitközség dísztermében tartott találkozón előadást tartott Bölcskei Gusztáv református püspök, a Magyarországi Református Egyház zsinatának lelkes elnöke, Bosák Nándor római katolikus megyés püspök, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia alelnöke, Keresztes Szilárd görög katolikus

megyés püspök, Gergely Judith egyetemi tanár, Imre Sándor egyetemi tanár, Halmos Sándor, a DZSH elnöke, Weisz Péter, a Mazsihisz alelnöke, valamint Szécsi József a KZST főtitkára.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége Jordán Tamás, a Nemzeti Színház frissen kinevezett igazgatója volt.

február 24.

1. Amsterdamban nyolc európai ország zsidóműsor szerkesztői, filmkészítői részvételével megalakult a „Jewish - European Broadcasters Association”, amelynek célja az európai zsidóság identitásának erősítése a közös műsorok készítése és sugárzása útján.

Magyarországot Kármán György képviselte a szervezetben, aki 13 éve szerkesztette „Az utódok reménysége” című zsidó vallási televíziós műsort.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Ház Salom Klubjának vendége Kepets András, az Ulpius-ház Könyvkiadó tulajdonosa volt

február 26.

1. Az Or-Zse rendkívüli ünnepi tanácsülésén adták át Staller Tamás, rektor-helyettes, tanszékvezetőnek a rektori tanács habilitációs oklevelét a 2002. november 22-én megtartott habilitációs előadására. Az ülésen a rektori tanács tagjain kívül jelen voltak a Hallgatói önkormányzat képviselői, valamint a fenntartó Mazsihisz részéről Tordai Péter elnök.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Ház Salom Klubjának vendége Demszky Gábor főpolgármester volt, akivel Kazs László, az egykori „Szabad Európa Rádió” riportere beszélgetett.

február 27.

Budapesten hunyt el 83 éves korában Keller László, a Zsidó Világkongresszus kelet-európai elnöke; Végakarátának megfelelően Jeruzsálemben temették el. Keller László a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány kurátora, az Emmanuel Alapítvány létrehozója és elnöke is volt. Az Új Élet 2003. március

15-i számában Lazarovits Ernő ismertette életútját (2. p.).

február 28.

Az ÉS-ben Papp László Tamás „Egy rasszista bacilusfarm” című tanulmányában a Magyar Ház Alapítvány által kiadott, illetve forgalmazott antiszemita kiadványokkal, valamint azok reprintjeivel foglalkozik. (Ezek: Kolosváry-Borcsa Mihály: A zsidókérdés magyarországi irodalma; Ónody Géza: Tiszaeszlár a múltban és jelenben; Hermes Fekst: Bolsevizmus és zsidóság; Kmoskó Mihály: A zsidóság viláгурalmi törekvései; Harwood, Richard E: A hatmillió zsidó áldozat mítosz nyomában; Szabó Kálmán: Mindennapi erkölcsünk; Bartha Miklós: Mindennapi erkölcsök.)

Február elején nyílt meg a Budapesti Zsidó Múzeumban Perlmutter Izsák (1866-1932) festőművész életmű kiállítása, a hónap végén pedig Böröcz András szobraiból és faragványáiból nyílt tárlat ugyanott.

A Joint Magyarországi szervezetének új igazgatója, Jorge Diener 2003 februárjától megkezdte munkáját.

A Hegedűs Gyula utcai körzetben köszöntötték Héber Imrét, a MIOK és a BIH korábbi elnökét 80-ik születésnapján. A tiszteletére adott kedduson a körzet elnöke, Zoltai Gusztáv és Löwy Tamás főrabbi köszöntötték.

Vácon meglátogatta a hitközséget Várnai Judit izraeli nagykövet. A városházán tartott rendezvényen a hitközség vezetőin kívül jelen volt Bóth János polgármester, országgyűlési képviselő és a Magyar - Izraeli Társaság helyi szervezetének tagjai.

A Szombat 2003/februári számában ismertette annak a szociológiai felvételnek az eredményét, amelyet a londoni székhelyű Institute for Jewish Policy Research

készített London zsidó közösségéről. A felmérésről összefoglalót készített Gadó János „Mintazsidóság? Londoni mintavétel” címmel (15-17. p.).

március hónap

március 1.

1. Az Új Élet 2003. március elsejei száma közölte a Bzsh Lágymányosi, Bethlen téri, Dohány utcai, Dózsa György úti, Hegedűs Gyula utcai, Hunyadi téri, Nagyfuvatos utcai, Páva utcai, Pesterzsébet – Soroksár – Csepeli, Szeretetkórházi, Vasvári Pál utcai és a Zuglói körzeteiben megtartott választások eredményét (4. p.).

2. A Scheiber Sándor Iskola aulájában Sólet bált rendeztek. A zenét Fenyő Miklós és zenekara szolgáltatta.

március 2.

1. A Mazsihisz közgyűlésén Tordai Péter elnök számolt be a vezetőség négyéves tevékenységéről. A 2003-as költségvetést Hajabács Júlia terjesztette elő, egy ellenszavazattal, négy tartózkodással elfogadták a költségvetést. Tordai Péter és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató első ízben adta át a Mazsihisz emlékérmét a zsidó hitélet kiemelkedő szereplőinek. Kitüntetést kapott Cselényi György (Salgótarján), Heimann Sándor (Debrecen), Kaufmann Pál (Pécs), Lakatos János (Szombathely), László Miklós (Hunyadi tér), Israel Sela (Joint posztumusz), Szedő-Neuwirth Sándor (Páva), Török László (Kaposvár posztumusz), Zóber Jenő (Nyíregyháza posztumusz), Lipkovics Tibor (Kaposvár). Tordai Pétert a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki a magyarországi zsidóságért végzett négyévi munkájáért. Az Új Élet 2003. március 15-i számában Molát Ferenc készített interjút Tordai Péterrel a szervezet négyéves munkájáról „Választások előtt” címmel (3. p.). Az Új Élet 2003. április elsejei

száma tematikus összeállítása a hitközségi választásokkal foglalkozott (4-5. p.). Heisler András „A jelenre épülő jövő”, Weisz Péter „A jövő rajtunk múlik”, Feldmájer Péter pedig „Mazsihisz: sodródás az eseményekkel” című írása jelent meg. A közgyűlésre delegált vidéki küldöttek, és a Maoih megválasztott küldötteinek neve a lap 5. oldalán olvasható.

2. Az OR-ZSE Oktogonális termében hangversenyt adott az egyetem nyolc Kántorképző szakos hallgatója: Szerdócz Ervin, Kardos László, Vencel György, Biczó Tamás, Zucker Immanuel, Anatolij Klavanszkij, Szilágyi Gábor és Gara István. A koncert bevezetőjeként Kármán György tanszékvezető ismertette a kántorképzés folyamatát, a zenei alapképzés fontosságát. Utána Székelyhidi Hajnal hangképzés tanár szólt a kántorhallgatók felkészítéséről, zongorán kísért Neumark Zoltán.

március 3.

A 2003. évi Scheiber Sándor-díjat Neumann Ernő temesvári főrabbi és Haraszti György professzor kapta. Az elismeréseket Görgey Gábor kulturális miniszter adta át a minisztériumban. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi a 85 éves Neumann Ernő főrabbi laudációját mondta, Voigt Vilmos professzor Haraszti György történész és levéltáros munkásságát méltatta. Görgey Gábor miniszter az ünnepségen bejelentette, hogy 2004-től évente három személy kaphatja meg az elismerést, s a kuratórium két új taggal, Fröhlich Ida ókortudóssal és Komoróczy Géza professzorral egészül ki. Az ünnepségen jelen volt az elismerés névadójának özvegye, valamint Tordai Péter, a Mazsihisz elnöke és Szalay István, a Miniszterelnöki Hivatal egyházi ügyekért felelős címzetes államtitkára.

március 4.

1. A kormány elfogadta az élet elvesztéséért járó egyösszegű kárpótlás végrehajtásáról szóló rendeletet: Medgyessy-kabinet több mint tízszeresére, 30 ezerről 400 ezer forintra emelte a kárpótlás összegét. A pénz

folyósítása 2003. július közepén kezdődött, és az év végéig minden érintett - mintegy 120 ezer fő - megkapta. /182 ezer igény érkezett a Központi Kárrendezési Intézethez, amelyből 120 ezret találtak megalapozottnak. / Az Alkotmánybíróság 2000. decemberében alkotmányellenesnek ítélte és 1999. január 1-jére visszamenőleges hatállyal megsemmisítette az előző évi költségvetési törvénynek azt a rendelkezését, amely az élet elvesztéséért járó kárpótlás összegét 30 ezer forintban állapította meg.

2. Kármán György egyetemi magántanárt születésnapján köszöntötték kollégái és tanítványai az Or-Zse Liturgia Tanszékén. Szakmai útját Deutsch László újpesti főrabbi ismertette kiemelve „A zsidó liturgikus zene” című kétkötetes művet, amelyet tankönyvként használnak a zsidó egyetemen. Az OR-ZSE vendégprofesszora, rabbi Arnold Turetzky, az American Rabbinical Assambly tagjai, Streit Sándor elnök a Bzsh, Róna Tamás rabbijelölt a tanítványok nevében köszöntötte az ünnepeltet.

3. A Fészek Klub Galériában Fehér László festőművész 50-ik születésnapját a műveiből rendezett kiállítással ünnepelték. A tárlatot Néray Katalin, a Ludwig Múzeum igazgatója nyitotta meg.

március 7.

A pénteki kiddus keretében Lengyel László politológus tartott előadást az OR-ZSE Dísztermében „Magyar zsidók a magyar gazdasági életben” címmel.

március 8.

1. A Népszabadság 2003. március 8-i számának „Hétvége” mellékletében Kácsor Zsolt riportja jelent meg „Tiszaeszlár, S. E. 1867-1882” címmel a Solymosi Eszter halálát vizsgáló nyíregyházi tárgyalás 120 éves évfordulója alkalmából (28-29. p.). A riporter annak járt utána, hogyan történhetett, hogy 1994-ben, egy Spanyolországban élő magánszemély, bizonyos K. Csaba saját pénzén síremléket állított a tiszaeszlári temetőben „Az én drága kislányom, Solymosi Eszter

emlékére" felirattal, azt sugallva, mintha a hozzátartozók állították volna. A Nyíregyházi Zsidó Hitközség nevében Kertész Gábor elnök 2003. február 10-én levélben tiltakozott a tiszzaeszlári önkormányzati hivatalnál a síremlék miatt. Az ügy kapcsán fény derült arra is, hogy néhány évvel ezelőtt a faluban valakik „S. E. 1867-1882.” feliratú kőpjafát állítottak a falu szélén. Napokkal később mások szétverték a kőpjafát. A „sírhelyet” azonban hungaristák rendszeresen látogatják a falubeliek szerint. Juhász Imre polgármester úgy vélte, az önkormányzatnak nincs tennivalója az ügyben. A nyíregyházi hitközség képviselőit meghívták a nyári falunapra. Akkor az ügyészség által rendezett vándorkiállítás keretében bemutatták a per eredeti dokumentumait is.

2. A Mazsike nőnap rendezvényén a meghívott vendégek női szempontból beszélgettek a szombat szertartásairól. Az előadók Judith Varnai Shorer nagykövet, Lévai Katalin szociológus, Szeszler Anna, a Lauder Iskola főigazgatója, Galambos Ágnes újságíró és Pécsi Katalin irodalomtörténész voltak.

3. A Budai Micve Klubban „A Lów család száz éve” címmel kerekasztal-beszélgetést rendeztek Radó Gyula rendező, és Buryák István dramaturg filmjéről. Az est vendégei voltak a film készítői, valamint Schőner Alfréd főrabbi, Haraszti György történész, Kármán György szerkesztő és Csiszér Ferenc, az MTV Vallási Szerkesztőségének vezetője.

március 10-12.

A Pécsi Tudományegyetem és az Izraeli Nagykövetség első alkalommal szervezte meg az Izraeli Napokat Pécsen. A rendezvény célja itt is az, hogy élménybeszámolókkal, fotókiállítással, könyvbemutatóval, filmvetítéssel, előadásokkal és közvetlen találkozásokkal közelebb hozza és bemutassa Izraelt.

március 11.

1. A jeruzsálemi Yad Vasem Intézet „Világ Igaza” kitüntetéseit Judith Varnai Shorer, Izrael Állam nagykövete adta át az MTA Székházában. A kitüntetettek közül 17-en posztumusz részesültek oklevélben. Lukács István, Asbóth István, Bauer Gusztáv, Bontos Ferenc, Bolesláv József és felesége, Sára, Fazekas József, Gombay Jenő nagybányai főtörzsőrmester, Bors Frigyes (Csepel) és felesége, Ozoray Mária és testvére, Imre, Dencz Ákos és felesége Balatonboglár, Halmi Gyula és felesége, Lujza nevét örökítik meg Jeruzsálemben.

2. A Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség (MAOIH) zárszámadó közgyűlésén a 45 millió forintos éves hiánnyal az összes deficit 340 millióra nőtt – mondta el Flór Ferenc főkönyvelő. Fixler Herman elnök szerint a hiány a szociális kiadások növekedéséből adódott. A hitközség tartalékait felélte, forrásokat, illetve támogatókat kell találni – mondta az elnök. Fixler Herman a beszámolót, illetve a 2003-as 500 millió forintot kitevő költségvetést illető kérdésekre szokás szerint nem válaszolt. A közelgő választások szavazatszámláló bizottságának minden tagjára az elnök tett javaslatot, közöttük fiatalok nem kaptak helyet. A közgyűlésen jelen voltak a Maoih elöljárói: Herczog László főtitkár, Kővári Dezső, Klein Gábor és Ungár Richárd. A Mazsihiszt Tordai Péter, a Mazsikét Feldmájer Péter, a Joint-ot Seifert Géző és Jorge Diener képviselte. A 2003 júliusában tartott tisztújító közgyűlésen megválasztották a Maoih vezetőségét és elöljáróságát. Az elnök 30 év után is Fixler Herman maradt, alelnök Moskovits Dávid, főtitkár Herczog László. Elöljárósági tagok Klein Gábor és Paskesz (Somlói) Tamás.

március 14.

1. Fajó János festőművész, Kassák tanítványa kalauzolta a Mazsike Festészetet Kedvelők Körének tagjait a Kassák Múzeumban Kassák Lajos életmű kiállításán.

2. A pénteki kiddus keretében Haraszti Miklós író tartott előadást az Or-Zse Dísztermében „Izrael probléma a világi sajtóban” címmel.

3. A Magyar Sajtó napja alkalmából Kertész Pétert Pulitzer-díjjal tüntették ki.

3. Egerben a 2002 nyarán alakult Bródy Sándor Zsidó Kulturális Egyesület vendége volt Esterházy Péter és Dész László. Március 20-án Kornis Mihály felolvasóestet tartott, március 27-én pedig Gerendás Péter adott műsort. Az egyesület 15 alapító tagja között voltak orvosok, országgyűlési képviselők, színészek. Az alapítók szándéka elsősorban a város szülötte, Bródy Sándor szellemi örökségének gondozása, emellett a zsidó kultúra hagyományainak ápolása is.

március 16-18.

A legtöbb hitközségben vidám, műsoros Purimi rendezvényeket tartottak. Az Andrásy Palotában (VII. Andrásy u. 62.) a Mazsike rendezett purimi bált. A bálon fellépett Gerendás Péter, Bíró Eszter és Csonka András színművész, valamint a Klezmer R,s zenekar. A Dohány utcai templomkörzet a Goldmark Teremben, az UJS Purimi Bállal nyitotta meg Klubját, amelynek vezetője 2002 novemberétől Petó Borbála. A Dózsa György úton újra működő templomban Schöner Alfréd főrabbi és Kerekes Béla főkántor vezették az ünnepet, amelyet meglátogattak a Scheiber Iskola harmadikos növendékei is.

március 19.

1. Az Európa Parlament (EP) megkezdte a Herzog-gyűjtemény ügyének tárgyalását Brüsszelben. Az EP az ügy kapcsán uniós jogszabályt sürget annak érdekében, hogy a tulajdonosaiktól a második világháború alatt és után elvett műtárgyak visszakerülhessenek jogos tulajdonosaikhoz. Martha Nierenberg, a Herzog-gyűjtemény örököse a bíróság előtti vallomásaiban elmondta, hogy a magyar állam vonakodik visszaadni a családja birtokában volt képeket. A hazai kárpótlási rendszert alááshatja, ha az EU megkérdőjelezi hazánk

múkinccsekkel kapcsolatos gyakorlatát. Rendezetlen követelése volt az állammal szemben a Herzog, a Vida, a Dános, az Andrássy, a Delmár és a Hatvany örökösöknek is 2003 végén. A Múlt és Jövő 2003/4. számában Németh István tanulmánya jelent meg Nemes Marcell (1866-1930) németalföldi képgyűjteményéről „A flamand primitívektől a holland expresszionistákig” címmel (107-117. p.).

2. Roman Polanski „A zongorista” című filmjét az alkotó kérésére és jelenlétében jótékonyági est keretében mutatták be az Uránia Nemzeti Filmszínházban. Az est fővédnöke Mádl Ferenc köztársasági elnök volt. A bemutatót a budapesti francia és lengyel nagykövetség, és a film magyarországi forgalmazója, a Best Hollywood Kft. rendezte. A jegyeladásból befolyó 3,07 millió forintot a 2004 áprilisában nyíló Holocaust Múzeum és Dokumentációs Központ támogatására szánták. A filmet 2003. március 24-én hét Oscar-díjjal ismerték el. 2009 február 15-én a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet a Világ Igaza kitüntetését adományozta a néhai Wilhelm Hosenfeld Wermacht-tisztnek. Hosenfeld történetét dolgozta fel Polanski filmje. A német tiszt nemcsak a film címszereplőjének, a neves lengyel zongorista Szpilmannak segített, de egy Treblinkába tartó deportáló vonatról szökött zsidó férfinak is munkát adott. A „Világ Igaza” elismerést adományozó bizottság tanulmányozta az 1952-ben egy orosz börtönben elhunyt Hosenfeld pályafutását, és 2009-re bizonyíthatóvá vált, hogy nem követett el háborús bűnöket.

3. Zalaegerszegen Siklósi Miklós hitközségi elnök bejelentette, hogy a táborok zalaegerszegi és környékbeli áldozatának emlékművet állítanak a holocaust 60. évfordulójára. Az 1,9 méter magas kompozíció a városközpontban, az Eötvös utca és Tompa utca közötti átjárónál kapott helyet. A munkára Koplár Katalin helyi szobrászművészt és Nagy László vállalkozót kérték fel.

4. A kőszegi Jurisics várban „Horthy Miklós katonái és Szálasi Ferenc nyilasai” címmel nyílt kiállítás. Zoltai Gusztáv és Heisler András Mazsihisz vezetők a kiállítás megtekintése után közleményben tiltakoztak a

kiállítás ellen. A 2003. április 7-i közlemény megfogalmazása szerint "a történeti és tudományos álca mögé bújtatott gyalázatos kegyeletsértésről" a Mazsihisz kénytelen tájékoztatni a nemzetközi zsidó szervezeteket. "Példátlan támadás az áldozatok emlékével szemben, hogy háborús és emberiség elleni bűntettekért méltán halálra ítélt és kivégzett nyilas vezetőnek ilyen, semmivel sem magyarázható emléket állítsanak közpénzből az állami és helyi vezetők tudtával, az uniós csatlakozás hajnalán" - fogalmazott a Mazsihisz. A kiállítást rendező Vas Megyei Múzeumok Igazgatóságának igazgatója, Horváth Sándor úgy nyilatkozott, hogy „részrehajlás és harag nélkül kell foglalkozni a magyar történelem minden időszakával, így a Szálasi Ferenc nevével jelzett nyilas korszakkal is.” Elmondta, hogy a 2003. március 19-én megnyitott tárlat anyagának összeállítása előtt arra kérte Bakay Kornél történész professzort, a Kőszegi Jurisics Miklós Vármúzeum igazgatóját, hogy a bemutató legyen tényszerű és mértéktartó, hiszen az eltelt több mint öt évtized ellenére is igen "kényes" a téma. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) szakértőket kért fel arra, hogy adjanak tájékoztatást a kiállításról. Ennek során kiderült, hogy a minisztérium és Kőszeg város önkormányzata nem adott anyagi támogatást a kiállítás megrendezéséhez. A Kőszegi Vármúzeum nem városi intézmény, fenntartója a Vas Megyei Közgyűlés, szakmai felügyeletét pedig a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága látja el. Gál Vilmos, a Magyar Nemzeti Múzeum muzeológusa és Stark Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa szakértői véleményében a kiállítást hiányosnak nevezte, amely egyoldalúan, tendenciózusan mutatja be mind a Horthy-, mind pedig a nyilas korszakot. Az idézetekből a látogató egyoldalúan pozitív képet kap Szálasi Ferencről. A kiállításon nem derül ki, hogy Szálasi felelős volt a háború folytatásáért, „homályban marad felelőssége a még Magyarországon lévő zsidóság kiszolgáltatásáért, a mintegy 50-70 ezer embert érintő halálmenetekért, deportálásokért, a pesti gettóért, és

a fővárosban végrehajtott tömeggyilkosságokért". 2003. április 13-án a Mázsihisz a kőszegi kiállítás azonnali bezárását kérte a NKÖM-től. 2003. április 16-án bombariadó miatt ki kellett üríteni a Vármúzeumot, április 17-én pedig bezárták a nagyrészt kölcsönzött anyagokból rendezett, állandónak szánt kiállítást. A kiállítás rendezőjének indoklása szerint azért, mert a kiállítás anyagát kölcsönzők visszakövetelték emléktárgyaikat. Bakay Kornél múzeumigazgató egyébként a MIÉP országos listáján 9-ikként indult a 2002-es parlamenti választásokon, és megkísérelte a Szálasi bunker emlékhelyé nyilvánítását. Vele és róla készített interjúkat Cseri Péter és Hajba Ferenc a Népszabadság 2003. május 31-i számában „Kőszeg, harangszó dél előtt - A Szálasi-bunkerből nem kegyhelyet akarunk csinálni, hanem egy történelmi emlékhelyet, amellyel tovább gazdagodhat városunk turisztikai kínálata” címmel. Ungváry Krisztián a „Beszélő” 2003/júniusi számában közölt tanulmányt az esetről „A nyilasok és a legendák” címmel.

5. Az Evangéliumi Pünkösdi Közösség Székházában rendezett Keresztény - Zsidó Teológiai Napon Fábián Attila, a közösség elnöke köszöntötte a résztvevőket. Kardos Péter főrabbi „A zsidó ima dramaturgiája” címmel tartott előadást, a vendéglátók részéről Komesz Mihály professzor a „Prédikátor könyvét” elemezte. Orbán Ferenc a zsidó oktatásról, Erdei Ildikó lelkésznő Jézus zsidóságaról beszélt. A főiskola hallgatóinak kórusa héber dalokat adott elő.

március 20.

Az Európai Unióhoz csatlakozásról rendezett népszavazás előtt előbb Budapesten, később több városban, így Debrecenben is láthatók voltak azok a Dávid csillagos jelvények, amelyek nemet mondanak az EU tagságra. A Debreceni Zsidó Hitközség az eset kapcsán feljelentést fontolgatott amiatt, hogy a Magyar Köztársaság tekintélyét antiszemita mocskolódással lejárató szűk csoport kedvét elvegyék a hasonló akcióktól. Weiss Péter elnök egyidejűleg arra kért

minden magyar zsidót, hogy a népszavazás napjára eső sabbat beköszönte előtt vagy után menjen el, és szavazzon Magyarország Európai Unió tagóságára. A magyar zsidóság nevében köszönetet mondott az Országgyűlésnek, hogy a szavazási időtartam meghosszabbításával lehetővé tette, hogy a zsidók is elmelessenek szavazni. 2003. április 12-én az EU népszavazás után Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató is köszönetet mondott az Országgyűlésnek, hogy a zsidóság a szombatra vonatkozó vallási előírásokat betartva vehetett részt a voksoláson. Zoltai Gusztáv Heisler Andrással, a Mazsihisz elnökével a körzeteket végigjárva azt tapasztalták: a zsidó közösség tagjai közül sokan a templomból egyenesen a szavazóhelyiségbe mentek.

március 21.

A pénteki kiddus keretében Jeheszkél Lázár, a Szochnut osztályvezetője tartott előadást az OR-ZSE Dísztermében „A Szochnut tevékenysége Magyarországon” címmel.

március 22.

A Mazsike Társasági Kör vendége volt Kertész Ákos író, akivel Garai Péter beszélgetett.

március 23.

1. A Moszkvai Zsidó Férfikar a Dohány utcai Zsinagógában adott koncertet. Alekszandr Csaljuk vezényletével vallásos énekek, népdalok, klasszikusok és úgynevezett örökzöldek hangzottak el a műsorban. A kórus a JOINT, valamint Oroszország főrabbijának kezdeményezése nyomán jött létre 1991-ben.

2. A Mazsike Klubban az Esztertáska - Szombat szalon rendezvényén „Nőnek, zsidónak és feministának lenni a mai Berlinben” című rendezvényre került sor. A vendégek a berlini Bét Debora csoport alapítói: Lara Daemmig és Elisa Klapchek voltak.

március 24.

1. Kőszegen a mártírhalált halt munkaszolgálatosokra Lazarovits Ernő emlékezett a Mazsihisz képviselőjében. Megemlékezett, hogy a minap éppen Kőszeg környékén fedezték fel Szálasi Ferenc volt nyilas vezér egykori bunkerét.

2. Az 1930-40-es évek náci kiadványok újra kiadásával és forgalmazásával leginkább a Gede Testvérek Kiadó híresült el. Egy-egy újranyomásból olykor 20 ezer példányt is el tudtak adni, előfizetői felhívásaik akadálytalanul jelentek meg a Magyar Fórumban, illetve a Demokrata című szélső jobboldali orgánumban. 2003-ban Bosnyák Zoltán „Harc a zsidóveszély ellen”, és „Harc a zsidó sajtó ellen” című uszító műveit tervezték kiadni. Korábban Fiala Ferenc „Zavaros évek”; Marschalkó Lajos „Gömbös Gyula, a fajvédő vezér”; Ónody Géza „Tiszaeszlár a múltban és jelenben”; Endre László „A zsidókról (A berni per tanulságai)”; Bosnyák Zoltán „A magyar fajvédelem úttörői”; Dövényi Nagy Lajos „Ternopolból indult el”; Marschalkó Lajos „Világhódítók”; Johannes Öhquist „A Führer birodalma”; Egon von Winghene „Hová tegyük a zsidókat?”; Fehst, Hermann „Bolszevizmus és zsidóság”; Chaldeue Simon „A zsidó világszövetség veszedelme az emberiségre”; Bosnyák Zoltán „Zsidókérdés I-II; Magyarország elzsidósodása; Budapest elzsidósodása”; Fehér Lajos: „Zsidóság”; Zajti Ferenc „Zsidó volt-e Jézus?”; Szálasi Ferenc „Hungarizmus I. A cél” című könyvek reprintjét jelentették meg. Az októberben Szekszárdon nyílt Szkítia könyvesbolt ugyancsak széles választékát kínálta az antiszemita irodalomnak. A bolt megnyitásán Braun Márton Fideszes parlamenti képviselő mondott beszédet./A bolt az alacsony forgalom miatt 2006 elején bezárt. A helyette 2007 novemberében Álmos-Szkítia néven nyílt üzlet ugyancsak antiszemita főprofillal. A boltot Horváth István, Szekszárd Fideszes polgármestere nyitotta meg./ A Gede testvérek - Tibor és Sándor - ellen folytatólagosan elkövetett közösség elleni izgatás címén indult eljárás, de elsőfokon felmentő ítélet született. Az indoklás szerint a megjelentetett kiadványok reprintek voltak.

3. A Hunyadi téri Generációk Klubja látogatást szervezett a Róth Miksa Emlékház és üveggyűjtemény megtekintésére (VII. Nefelegs u. 26.)

március 26.

A Budapesti Zsidó Múzeum „Erec Izrael” című kiállítását Haraszti Miklós nyitotta meg, a beszéd olvasható a Szombat 2003/5. számában (24. p.). A kiállítás kurátora Toronyi Zsuzsanna volt.

március 28.

1. A pénteki kiddus keretében Schweitzer Gábor egyetemi adjunktus tartott előadást az OR-ZSE Dísztermében „A 2001. évi népszámlálás egy lehetséges olvasata” címmel.

2. Konrád György 70 születésnapja alkalmából Kálmán C. György „A beszélgetés ünnepe” és Pályi András „A „cenzúratörés” ars poétikája” című írásával köszöntötte az ÉS 2003. március 28-i számában ezen a napon megjelent számában (9. p.). Az író németországi munkahelyén, az Akademieder Künste dísztermében megrendezett ünnepségen jelen voltak Németország politikai vezetői, köztük Johannes Rau államelnök, Gerhard Schröder kancellár, valamint a német parlament és kormány több tagja. A Szombat 2003/áprilisi számában Várnai Pál interjújával „Sohasem járhatunk egészen jól” (28-30. p.), májusi számában pedig Vári György és Koltai Nelli írásával köszöntötte a 70 éves Konrád Györgyöt (27-32. p.).

3. „A meg nem született párbeszéd” címmel Vörös Kati történész közölt tanulmányt Kertész Imre Nobel-díja, valamint Szabó István „A napfény íze” című filmje kapcsán kialakult viták kapcsán az Élet és Irodalomban 2003. március 28-i számában (16-17. p.).

4. A Szim Salom Klubjában Braun Róbert, a Miniszterelnöki Hivatal helyettes államtitkára beszélt identitás és politika kapcsolatáról.

március 29.

A Mazsike Klub vendége volt Koltai Lajos Oscar-díjas operatőr, a Sorstalanság rendezője. Az operatőrrel Báron György filmesztéta beszélgetett.

Márciusban ismeretlen tettesek megrongáltak több síremléket a szigetvári zsidótemetőben.

Márciusban a Marom „Ki a zsidó?” című programja keretében (VII. István u. 15.) Braun Róbert és Schein Gábor tartott előadást.

Március végén mutatta be a Radnóti Miklós Színház Kárpáti Péter „A negyedik kapu” című klezmer darabját, mely a haszidok világáról szól.

A Dob utca 35-ben nyitotta meg Kővári Dezső a korszerősített és kibővített kóser hentesüzletét.

A Budapesti Zsidó Múzeumban rendezték meg Böröcz András újabb műveinek kiállítását.

A Magyar Építőművészet című folyóirat 2003/1. számában Bihari Ágnes írása jelent meg „A Győri zsinagóga-felújításról” (19-20. p.).

A História 2003/1. számában Kádár Gábor -Vági Zoltán közölt cikket „A Höss-akció - A magyar zsidók megsemmisítése Auschwitz-Birkenauban” címmel (19-23. p.).

A Kritika 2003/márciusi számában Kádár Judit „Az antiszemitizmus jutalma - Tormaí Cécile és a Horthy-korszak” című tanulmánya jelent meg (9-12. p.).

A Szombat 2003/3. számában a Visegrádi utca 3. szám alatt egy lakásból kialakított ortodox zsidó imaházat, a Pesti Súlt, és az ebben működő közösséget mutatta be Margot Patricia (10-11. p.). A zsinagóga a háborúban lebombázott Csáky utcai zsinagóga mintájára jött létre.

Az imaházban rendszeresen magas színvonalú előadásokat tartanak neves előadókkal a kiddusok után, vagy azoktól függetlenül.

A Múlt és Jövő 2003/1 számában Lakner Judit „Hágár földjén” című tanulmányában elemezte a Tel-Avivban, Szalai Anna szerkesztésében megjelent „Zsidók Magyarországon: Történelem, társadalom, kultúra” című albumát. A kötet bevezetőjét Elie Wiesel írta, a megjelentetését a Magyar Zsidó Örökséget Megőrző Bizottság kezdeményezte.

A Regio 2003/1. számában Karsai László „A Yad Vashem Magyarországi Kutatócsoportja” című írása jelent meg (129-135 p.).

április hónap

április 3-6.

1. A BZSH rendkívüli tisztújító közgyűlésén újraválasztották az eddigi vezetőket. Streit Sándor újabb négy évre kapott megbízást a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) elnöki tisztének betöltésére. A választásokat megelőzően a Szombat 2003/3. számában összeállítás jelent meg a hitközségi választások kapcsán. Ebben Feldmájer Péter Mazsike elnök, Korányi Gábor, B,nai B,rith elnök, és Sebes Gábor a Mazsök korábbi vezetőjének véleménye kapott nyilvánosságot (6-9.p). A szerkesztőség kérdéseit elküldte a többi zsidó szervezet vezetőinek is, ám csupán a három választ kaptak, ezt közölték. A választások előtti kérdéseket megkapták még: Alföldy Kata, a Zsidó Fiatalok Magyarországi Egyesületének elnöke, Bán György, a Ronald S.Lauder Alapítvány európai ügyvezető igazgatója, Engländer Tibor, a Macisz elnöke, Fixler Herman, a MAOIH elnöke, Herczog László, a MAOIH főtitkára, Hajósné, Vértés Antónia, a B,nai B,rith Első Magyarországi Páholy elnöke, Olti Ferenc, a Mazsihisz

alelnöke, Szeszler György, a Muszoe elnöke, Peresztegi Ágnes, a Mazsök korábbi munkatársa, Streit Sándor, a Bzsh elnöke, Szenes Iván, a Nüb elnöke, Székely Gábor, a Mazsike korábbi elnöke, Szeszlér Tibor, a B,nai B,rith egykori elnöke, Tordai Péter, Mazsihisz elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató. A közgyűlés megerősítette tisztségében Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgatót is. A Bzsh tisztújító közgyűlésén 90 százalékos részvétellel zajlott a választás. Olti Ferenc - aki az előző közgyűlésen lemondásra szólította fel Zoltai Gusztávot - nem vehetett részt a tisztújító közgyűlésen, mert a saját templomkörzetében nem választották meg küldöttnek. Olti Ferenc az Új Élet 2003. március elsejei számában „Mérleg?!” című írásában összegezte a hitköztség vezetőségében tapasztalt ellentéteket (4. p.). A Bzsh közgyűlésén Zoltai Gusztávot egyetlen jelöltként 66 igen és 6 nem szavazattal újra választották ügyvezető igazgatónak. Újra választották az ugyancsak ellenjelölt nélkül indult Streit Sándort is az elnöki tisztségre. Viharos, többször megismételt részszavazás után választották meg az előljáróság tagjait. Ezek: Balog Tibor, Deutsch György, Engländer Tibor, Erdős Ádám, Friedmann Józsefné, Goldberger Tamás, Heisler András, Köves Péter, Lajtai Tamásné, László Miklós és Tordai Péter. Általános meglepetést okozott, hogy Torai Péter a Mazsihiszben betöltött vezető tisztsége ellenére az első körben nem került be a Bzsh előljáróságába. A Rabbiság 2003. április 10-én Deutsch László és Radnóti Zoltán rabbikat delegálta az előljáróságba. A számvizsgáló bizottság tagjaivá Lebovics Imrét, König Tamást, Vinkler Miksát, Nógrádi Pétert és Nobl Tamást választották meg. A Maszihisz 2003. április 6-i küldött gyűlésén 98 igen és 11 nem szavazattal választották meg az egyedül induló Zoltai Gusztávot ügyvezető igazgatónak. Az elnökségre Tordai Péter, Feldmajer Péter, Heisler András és Weisz Péter indult a választáson, amelyet két körben megismételt szavazás után egy szavazattöbbséggel Heisler András nyert meg Tordai Péter előtt. A négy alelnök Fixler Hermann,

Lednitzky András, Tordai Péter és Feldmájer Péter lett. A kilenctagú vezetőségbe a 16 jelölt közül az alelnökön kívül megválasztották Freund Jenőt, Krausz Istvánt, Grosz Andort, Kertész Gábort, Fekete Miklóst. A rabbikar Frölich Róbertet és Schönberger Andrást delegálta a Mazsihisz vezetőségébe. A számvizsgáló bizottság tagjai Sessler György, Jávor Mátyás, Tepper Ágnes, Moskovits Sándor és Madej Ferenc lettek. A Szombat 2003/júniusi számában Csáki Márton készített interjút Heisler Andrással, a Mazsihisz új elnökével „A kritikák egy része jogos” címmel (18-20. p.). Az Új Élet május elsejei számában Molát Ferenc készített interjút Heisler Andrással, a Mazsihisz új elnökével (3. p.).

2. A Mazsike Művészetet Kedvelők Köre a Vadnai Galériában (V. Mérleg u. 12.) nézte meg Harasztý István kiállítását, ahol a művész kalauzolta a látogatókat.

április 4.

1. Zoltai Gusztáv Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (polgári tagozat) kitüntetésben részesült 40 éves szakmai, közéleti életútja, a kultúra, a társadalom, a hitélet területén kifejtett kimagasló teljesítményének, és a zsidóság érdekében végzett munkájának elismeréseként. Az ünnepelt érdemeit Kiss Péter, a MEH vezetője méltatta.

2. Az Or-zse kidusán Balog Iván, a szegedi tudományegyetem adjunktusa tartott előadást Bibó István zsidókérdésben írt tanulmányairól.

április 5.

A Mazsike Klub vendége volt Léner Péter, a József Attila Színház igazgatója.

április 3-8.

1. „Eltűnt kultúra nyomában” címmel lengyel-jiddis filmek fesztiválját rendezte meg a Magyar Nemzeti Filmarchívum az Örökmozgóban a varsói gettófelkelés 60. évfordulóján. Műsoron lengyel-jiddis játék-, és dokumentumfilmeket vetítettek. Az Egyesült Államok után

a legtöbb jiddis filmet Lengyelországban gyártották. A programban szerepelt a „Purimjátékok”, a „Hontalanság”, az „Eskü”, a „Jidl, a hegedűs”, a „Levél anyámhoz”, és az 1938-ban készült „Dybuk” című film Michal Waszynski rendezésében, az 1934 és 1945 közötti archív dokumentumokat tartalmazó Lengyelországi zsidók című dokumentumfilm, valamint „A varsói gettó felkelésének krónikája Marek Edelman szemével” című, 1993-ban forgatott dokumentumfilm.

2. Nagykanizsán Izrael napot rendeztek a két ország gazdasági kapcsolatairól. A rendezvényt Judith Várnai nagykövet nyitotta meg. Leora Hadar nagykövetségi első titkár áttekintette a két ország gazdasági kapcsolatát. Megemlítette, hogy az utóbbi 10-12 évben másfél milliárd dollár izraeli tőkét fektettek be Magyarországon, és mintegy 30 kisebb-nagyobb cég települt ide. Nagykanizsán gazdasági kerekasztal-beszélgetést, a túlélők emléklakettjének átadását rendezték meg, Keszthelyen pedig gálaműsort rendeztek neves művészek részvételével.

április 10.

Hatvanban a zsidóság emlékére márványtáblát állítottak az 59 évvel ezelőtt gyűjtőtáborként működő cukorgyár falán. A megemlékezésen Fodor Gábor, az SZDSZ országgyűlési képviselője és Érsek Zsolt, a város polgármestere, országgyűlési képviselő (MSZP) mondott beszédet.

április 10-13.

Az Alefbész happeningen képzőművészeti kiállítást és árverést rendezett a Gag Galéria (Andrássy u. 13.) a Mazsike javára. Az árverés szervezője Komlós János és a galéria tulajdonosai, Kiss Barna és Tűzkő Péter voltak. Az árverésen szereplő művészeket Thury Levente kérte fel. Az aukcióra Baranyai András grafikus, Böröcz András képzőművész, ef. Zámbó István képzőművész, Fehér László festőművész, Forgách András író, képzőművész, Für Emil festőművész, Gábor Áron festőművész, Gellér B. István szobrász, Gerber Pál festőművész, Gergely Nóra

keramikus, Heller Zsuzsa képzőművész, Roskó Gábor képzőművész, Swierkiewicz Róbert festőművész, Szegő György építész, Szerényi Gábor grafikus, Szirtes János képzőművész, Szotyory László festőművész, Thury Levente gólemkészítő és Tooth Gábor Andor grafikusművész ajánlották fel zsidó témájú alkotásaikat. Az alkotásokról - amelyek közül az összes elkelt - készült fotókat a Szombat 2003/májusi számában közölte.

április 11.

Az Élet és Irodalom 2003. április 11-én megjelent számában Tábor Ádám „Fantázia és valóságérzék gyógyító ereje - Vikár György titka” című írásában (8. p.) méltatta a Soros Alapítvány életmű díjával jutalmazott pszichológus munkásságát. Papp László Tamás pedig „Az emlékezetlyukak befoltozása” című (16. p.) írásában a Terror Háza Múzeum kiállítási anyagának egyoldalúságára hívja fel a figyelmet. A Szombat 2003/3. számában Kádár Gábor és Vági Zoltán köszöntötte a 80 éves Randolph L. Braham-et „Fizetség a halottaknak” című írásukkal (11-12. p.). Komoróczy Géza „Négyezer tétel a Holocaustról” című írásában méltatta Randolp L. Braham: The Hungarian Jewish Catastrophe. A Selected and Annotated Bibliography címmel 1984-ben kiadott, és a folytatásaként 2001-ben The Hungarian Jewish Catastrophe. A Selected and Annotated Bibliography 184-2001. címmel 2001-ben, New Yorkban kiadott munkáit. (24. p.) Vári György a lapszám 25. oldalán ismertette a Randolph L. Braham professzor 80. születésnapjára a Mazsihisz által 2002-ben kiadott „Küzdelem az igazságért” című kötetet, amelyet Karsai László és Molnár Judit szerkesztett.

április 11.

Az Élet és Tudomány 2003. április 11-i számában Gózon Ákos beszélgetése jelent meg Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbival „A szabadulás ünnepéről” (454-456. p.).

április 14.

Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Erdő Péter prímás, Esztergom-budapesti érsek tartott előadást a Mindentudás Egyetemén. Az előadásokat a Magyar Televízió 2 közszolgálati csatornája egyenesben közvetítette. A rendezvényen megjelent Mádl Ferenc köztársasági elnök, Kiss Péter kancelláriaminiszter, jelen volt továbbá számos politikus és egyházi személyiség. Az alkalom különlegességét Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke méltatta a pészach előtt két nappal, a keresztény nagyhét hétfőjén tartott rendezvényen. Az előadást a nagy sikerre való tekintettel felvételtől többször megismételte az MTV.

április 15.

1. Los Angelesben elutasították, hogy per kezdődjön a náci időkben, Ausztriában árjásított zsidó vagyon visszajuttatása érdekében. Florence-Maria Cooper bírónő azzal indokolta Herbert L. Fenster ügyvéd indítványának elutasítását, hogy az ügyben politikai kérdésről van szó, amelyet kormányok között döntenek el, s nem bíróságok szintjén. Az ügyvéd bejelentette, hogy fellebbez.

2. A Duna Tv a holocaust emléknapja alkalmából sugárzott tematikus esti programját Sipos András rendező szerkesztette. Először Mátis Lilla gimnazista kortársait szólaltatta meg a vézskorszakról, majd Sipos András filmje mutatta be a Berlini Zsidó Múzeumot. Levetítették a Schweitzer József főrabbról és László Károly Svájcban élő műgyűjtőről korábban készült portréfilmeket, végül Andrej Wajda „Korczak” című filmje és Pilinszky János „Apokrif” című verse zárta a programot.

3. Az Írók Könyvesboltjában a Szombat folyóirat munkatársaival: Gadó János szociológussal, Pécsi Katalin irodalomtörténésszel, Szántó T. Gábor és Ungvári Rudolf íróval beszélgetett Rózsa Péter.

4. A Nagyfuváros utcai körzet „Ígélet” címmel hírlevelet indított.

április 16-17.

1. Pészach - Széder este. Minden zsidó szervezet rendezett peszachi ünnepeket. Az ifjúsági szervezetek /Habonim Dror, Kadima, UJS/ a Scheiber Sándor Gimnázium épületében ünnepeltek 2003. április 17-én 17 órakor. A Bethlen téri Oneg Sabbath Klub a Mazsihisz Dísztermében rendezett Széder estét 20 órakor. A Szim Salom a Duna Palotában ünnepelt 16-án. A hitközségek által rendezett széder esteken a legtöbb helyen megjelentek a terület állami, politikai vezetői, emblemikus személyiségei. A Goldmark Teremben a Dohány utcai templomkörzet tartott széder estét mindkét napon. A vidéki hitközségek közül a Debreceni Hitközség együtt ünnepelt a több mint tíz éve testvérvárosának, Lison Lezion küldöttségével.

2. A magyarországi holocaust áldozatainak emléknapja alkalmából két napig ingyenesen volt látogatható valamennyi budapesti zsinagóga és hitközségi múzeum, s ha volt rá igény, a vidéki zsidó templomokat is belépő nélkül tekinthették meg az érdeklődők. Az emléknap alkalmából a Holocaust Dokumentációs Központ kétnapos eseménysorozatot rendezett a fővárosban. Ennek keretében a "Félelem - Szabadság" címmel kerekasztal-beszélgetést tartottak György Péter esztéta, Erős Ferenc pszichológus és Orsós László Jakab újságíró részvételével. Az emléknapon, április 16-án bemutatták a majdani Holocaust Múzeum és Dokumentációs Központ látványtervét, csoportos alkotóműhelybe várták a középiskolásokat, valamint - beszélgetéssel egybekötött rendezvény keretében - levetítették a „Schindler listája”, a „Jób lázadása” és az „Amen” című filmeket.

3. A holocaust-emléknap alkalmából Medgyessy Péter miniszterelnök üzenetet intézett a köztársaság polgáraihoz, a Parlamentben pedig Szili Katalin, az országgyűlés elnöke fogadta a Mazsihisz vezetőit. Zoltai Gusztáv Heisler András a megbeszélésen a házelnök segítségét kérték a „Horthy katonái - Szálasi nyilasai” című kőszegi kiállítás kapcsán. A házelnök elítélte, hogy a bemutató állandó kiállításként nyílt

meg, s úgy látja, a kulturális tárca intézkedései nem kielégítőek. A Mazsihisz elöljárói közölték: az Országgyűlés elnökével folytatott megbeszélés napján - még pészach ünnepének beköszönte előtt - levélben fordulnak a parlament emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi, valamint kulturális bizottságához, kérve a kiállítás azonnali bezárását.

4. Kegyeleti megemlékezést tartottak a holocaust áldozatainak emléknapján a Terror Háza Múzeumban is, ahol felolvasták Medgyessy Péter miniszterelnöknek a Holocaust Múzeum és Dokumentációs Központ alapkövetételekor, 2002 decemberében mondott beszédét. A kormányfő nem tudott személyesen megjelenni a megemlékezésen, mert a Magyar Köztársaság képviselőjében Magyarország EU-csatlakozásának dokumentumait írta alá aznap Athénban. A Terror Háza igazgatónöje, Schmidt Mária szintén nem volt jelen a megemlékezésen, ő Krakkóban, a Terror Házához hasonló intézmény megnyitóján vett részt. Az esemény résztvevői megkoszorúzták a nyilas és a kommunista terror áldozatainak emléktábláit. Koszorút helyezett el Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, továbbá koszorúztak a köztársasági elnök, a kormány, a kulturális minisztérium, valamint a Fidesz, az MDF, az MSZP és a Fidelitas nevében. Ugyancsak koszorút helyezett el a Zsidó Keresztény Társaság és a Nácizmus Üldözötteinek Bizottsága, valamint a Belga Királyság, az Egyesült Államok, Németország és Románia képviselői. A belga követség egyébként az év elején tett közzé felhívását, melyben kártérítési lehetőséget nyújt azoknak a zsidó áldozatoknak, akik 1940. május 10. és 1945. május 8. között Belgiumban éltek, és még nem részesültek kárpótlásban.

5. Szolnokon ötnapos rendezvény keretében emlékeztek a holocaustra.

április 17.

Simon Wiesenthal, a bécsi Zsidó Dokumentációs Központ hamarosan 95 éves alapítója és vezetője bejelentette, hogy visszavonul. Wiesenthal visszavonulásának hírére

Bokor László „Az Odisszea vége” címmel közölt írást a 168 Óra 2003. június 19-i számában (35-37. p.).
Földvári Zsuzsa a HVG-ben „Fogások és melléfogások” címmel összegezte a nácivadász pályáját (2003. május 3. 85-86. p.).

április 18-21.

Tokajban rendezett tavaszi tábort a Hasomér Hacair „Századmásodpercek - pillanatok az elmúlt század zsidó történelméből” címmel.

április 19.

A Budai Micve Klub vendégei voltak Horn Gyula és Suchman Tamás országgyűlési képviselők. A moderátor Simonyi Péter volt.

április 22.

Almásy Tibort 90 születésnapja, és dandártábornokká történt kinevezése alkalmából köszöntötték a Mazsihisz, a Measz, a NÜB, és a Honvédelmi Minisztérium képviselői a Hadik Hotelben. Almásy zsidó munkaszolgálatosokat mentett a második világháború idején, 2001-ben pedig Székesfehérváron öregek otthonának létesítését támogatta mintegy 40 millió forinttal. Tevékenységét Szita Szabolcs történész ismertette, az ünnepségen megjelent Mécs Imre országgyűlési képviselő is.

április 25.

Lengyelül is megjelent Kertész Imre „Kaddis a meg nem született gyermekért” című könyve. A művet a „Sorstalanságot” is jegyző W. A. B. kiadó jelentette meg Elzbieta Sobołewska fordításában.

április 26.

Kertész Ákos íróval Simonyi Péter beszélgetett a Budai Micve Klubban.

április 28-30.

A soá háború utáni pszichés feldolgozásáról rendezett három napos nemzetközi tudományos konferenciát a Bálint

Zsidó Közösségi Ház „Szembesülés - szembesítés” címmel. A konferencia moderátora László Klári volt, eladást tartott Mirjam Ben David izraeli klinikai szakpszichológus, Andreas Kilian frankfurti történész, Miklósi László, a Történelemtanárok Egyesületének elnöke, és Kocsó Judit történész. A konferencián levetítették Szabó István „Szembesítés” című filmjét.

április 29.

Megemlékezést tartottak a soá hatmillió áldozatának emléknapja (Jom Hasoá) alkalmából a Raoul Wallenberg-emlékparkban. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi beszédében hangsúlyozta: még mindig van kutatni, tanulni, emlékezni valónk. A megemlékezésen Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Streit Sándor, a Bzsh elnöke és Zoltai Gusztáv, a két szervezet ügyvezető igazgatója egy-egy kavicsot helyezett el az emlékmű talapzatán. Koszorúval tisztelgett a mártírok emléke előtt Judith Varnai Shorer, Izrael Állam budapesti nagykövete, valamint több zsidó szervezet képviselője is.

április 30-május 4.

A Lauder Javne és a Joint Zsidó Ifjúsági Tábor ötödik alkalommal rendezett izraeli néptánc szemináriumot Szarvason. Izraeli tánctanárok és koreográfusok tánctechnikára, az izraeli néptánc régi és új dalaira, valamint koreográfiára és színpadi szereplésre tanították a szeminárium résztvevőit.

Áprilisra megújult a lovasberényi zsidótemető mintegy nyolcmillió forintos költséggel. A felújítás kezdeményezője Csikváry István Németországban élő állatorvos volt. Két éve a Fejér megyei község németországi testvér településében, Sehndében alakult „Támogató Egyesület a Lovasberényi Zsidó Temetőért” és a 2001-ben Magyarországon bejegyzett a „Lovasberényi Izraelita Temetőért Alapítvány”, valamint a helyi mezőgazdasági szövetkezet és önkormányzat támogatásával készült a helyreállítás. Felkarolta az ügyet a

Mazsihisz is, a temető újjászentelése alkalmával a szertartást Schőner Alfréd főrabbi és Fekete László főkantor végezte, a beszédet mondott Streit Sándor Bzsh elnök, a Székesfehérvári Hitközség nevében Vencel György elnök, és Heiter Tamás lovasberényi polgármester.

Április végén a Jewish Claims Conference és a német kormány alkujja nyomán lehetőség nyílt arra, hogy a pesti gettó túlélői német kiegészítő nyugdíjban részesülhetnek.

Az Erec című folyóirat 2003/április számában folytatódott a Yad Vasem kitüntettek bemutatása (7. p.). A Macisz közgyűlésén a szervezet Herzl-Nordau kitüntetésben részesítette a Szarvasi ifjúsági Táborot. A kitüntetést Jorge Dienert Joint igazgató vette át. A Macisz vezetését továbbra is Engländer Tibor vállalta.

A Maccabi VAC sportegyesület az Or-Zse támogatásával szimpóziumot rendezett a Scheiber Sándor Tanintézetben „A zsidóság jelentősége s magyar sportban” címmel.

A hónap elején Vörösberényben emléktáblát avattak Brandeisz Elza országos hírnő mozgásművész tiszteletére, aki a Vészkorszak idején Soros György családját mentette meg a nyilas üldözés elől. Az iskola falán elhelyezett emléktábla avatásán megjelent Soros György és édesanyja, Pandur Ferenc polgármester és Quittner János, a Soros Alapítvány nyugalmazott igazgatója is.

Szombat 2003/április számában Gadó János "Holocaust Múzeum - Mikor nyit, miről szól?" című írásában (8-14. p.) tekintette át a múzeum létesítése körüli hatalmi harcok, dominancia-törekvések történetét a politika, a hitközség, a kuratórium tagjai és bizonyos történészi körök részéről. Ez utóbbiak között fontos szerepe volt Karsai László és Szita Szabolcs szakmai vetélkedésének, amelyet Sipos Péter akadémikus próbált egyensúlyban tartani.

Április végén rendezték meg a vallástanárok első konferenciáját a Scheiber Sándor Iskolában. A tanácskozást Réz Gáborné igazgató, Deutsch Róbert főrabbi, a rabbikar vezetője és Sommer László egyetemi docens nyitotta meg. A konferencián jelen volt a Chabad Egyesülettől Oberlander Batseva, a Bét Menachem Iskola vezetője, Róna Artúrné, az Alapítványi Iskola igazgatója, Dov Lévi és Schweickhardt Zsolt tanítók, a Lauder Iskolából Havas Ágnes és Vasadi Péter tanárok, a Scheiber Iskolából Ács Katalin igazgatóhelyettes, Verő Tamás rabbi, Darvasné Kovács Bernadett, Klein Judit, Somogyi Eszter, Sugár Edit és Tóth Andrea tanárok.

Az Országos Széchényi Könyvtárban a magyar múzeumok születésének 200-ik évfordulója alkalmából kiállítás nyílt „Héber kéziratok a Jankovich Miklós-gyűjteményben” címmel. A tárlatot Mikó András művészettörténész rendezte az Iparművészeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Múzeum és az OSZK anyagából.

május hónap

május 8.

1. Gábor Marianne festőművész 86. születésnapja alkalmából a Magyar Köztársaság Tiszti Keresztje (polgári tagozat) kitüntetést vette át Görgey Gábor kulturális minisztertől a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumában. S. Nagy Katalin művészettörténész Gábor Marianne életművét méltatta az ünnepségen.

2. Izraeli játék- és dokumentumfilmeket vetítettek tíz napon át az Örökmozgó Filmmúzeumban. Az izraeli filmnapokat a budapesti Izraeli Nagykövetség és a Nemzeti Magyar Filmarchívum közösen rendezte.

Levetítették Nir Bergman „Törött szárnyak” című filmet, és a Nitzan Aviram „Hitler holtterében” (2001); Eytan Fox „Yossi és Jagger”, illetve „A Nővér-feleség” (2000); Ron Goldman „Dédapám a falon”; Yulie Cohen

Gerstel „Az én terroristám”; Tsipi Reibenbach „A könyörtelen város” és David Fisher „Szeretet-tár” című dokumentumfilmeket.

3. Jószéf Tomi Lapid izraeli miniszterelnök-helyettes magyarországi látogatásának középpontjában az izraeli-palesztin helyzet és a magyarországi zsidóság kérdése állt. Lapidot fogadta Medgyessy Péter miniszterelnök, Kovács László külügyminiszter, Bárándy Péter igazságügy-miniszter és az ellenzék részéről Németh Zsolt. Megbeszéléseiről Lapid tájékoztatta a hitközség vezetőit. A Síp utcai székházban rendezett találkozón részt vett Zoltai Gusztáv és Heisler András hitközségi vezetők, a BZsH teljes elöljárósága, a rabbikar, a kántorkar, jelen voltak továbbá a körzeti elnökök és az intézmények vezetői. Lapid időszerű kérdésekről tartott előadást a Magyar Tudományos Akadémián. Szenes Hanna személyes dossziéját vitte magával Izraelbe, amely halálának körülményiről, az őt elítélők és kínzó személyekről ad újabb információkat. A dossziét a Yad Vasem Intézetnek adta át, azzal a megkötéssel, hogy az információk nyilvánosságra hozataláról a család dönt. A Szenes Hannára kimondott ítéletet csak 1993-ban, Vastagh Pál akkori igazságügyi miniszter izraeli látogatásakor nyilvánították semmisnek.

4. Az EU bővítésről Jeruzsálemben rendezett konferencián Kovács László külügyminisztert fogadta Mose Kacev államelnök, Ariel Saron kormányfő és Szilván Salom külügyminiszter. Kovács a békés megoldást javasolta az izraeli-palesztin viszályra, és megerősítette Kacev meghívását a Holocaust Múzeum jövő évi megnyitójára.

5. A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre Bak Imre Kossuth-díjas festőművész műtermébe látogatott (XI. Petzval József u. 23/a.)

május 9.

1. Holocaust emlékünnepséget rendezett Salgótarjában az önkormányzat, a Measz Nógrád megyei szervezete, valamint a Nógrádi Történeti Múzeum Baráti Köre. A

főposta falán elhelyezett emléktáblánál Pusztta Béla polgármester mondott beszédet.

2. A Budai Micve Klub vendége volt Dés László, akivel Vágó Zsuzsa beszélgetett.

május 10.

A Népszabadság 2003. május 10-i számában Ráday Mihály írása jelent meg „Zsinagógák Mádtól Kőszegig” címmel (10. p.).

május 11.

1. Izrael Állam fennállásának 55 évfordulóját a Pesti Vigadóban ünnepelték (Jom Haacmaut). Az ünnepségen Kiss Péter kancelláriaminiszter köszöntötte Izrael népét az Izrael Állam megalakulásának 55. évfordulója alkalmából. Szili Katalin házelnök levelét Hídvégi György, a Magyar-Izraeli Baráti Társaság főtítkára olvasta fel. Judith Várnai Shorer, Izrael budapesti nagykövete mondott ünnepi beszédet. Az ünnepségen Székely Magda és Mezei András költő olvasta fel néhány versét. Az évfordulóra kiadott, a Dohány utcai zsinagógát ábrázoló bélyeghez, illetve emléklaphoz a Pesti Vigadóban a Magyar Posta alkalmi bélyegzését használták. A jubileumra a világ nagyvárosaiból indult, a Szochnut által szervezett programsorozat 2006. május 6-án Budapesten zárult. A budapesti zárórendezvényen Dana International, a könnyűzene izraeli nagykövete az Erzsébet téri Gödör Klubban lépett fel.

2. A WIZO Magyarországi Szervezete Simon Erzsébet elnök szervezésében jótékonysági bált rendezett a Radisson SAS Béke Hotel Shakespeare termében. A bálon jelen volt Judit Várnai izraeli nagykövet, Tova Pinto, a Szochnut Kelet-európai igazgatója és Rádai Éva a Benjámín Óvoda vezetője. Fellépett Gerendás Péter, Maros Gábor, Székelyi József és a Pannónia Klezmer Band. A bevételt a budapesti Benjámín Zsidó Óvodának és az izraeli családsegítő intézmények támogatására szánták.

3. A Budai Micve Klubban a Jom Haacmaut ünnepség keretében szerveztek bemutató estét a Veszprémi

Zsidó Hitközség számára. A találkozón bemutatták „A zsidóság szerepe Veszprém megyében” címmel megjelent könyvet, és a Veszprémi Klezmer Band-et is.

május 16-19.

Szegeden az új zsinagóga avatásának 100., a régi zsinagóga átadásának 160. évfordulójára ünnepi istentisztelettel, kulturális és tudományos rendezvénysorozattal emlékeztek. Schóner Alfréd jubileumon elmondott beszéde olvasható az Új Élet 2003. június 15-i számában (3. p.). A konferencián Lednitzky András főrabbi a zsinagóga történetéről, Péter László történész Magyar Pál horthysta tábornok embermentő tevékenységéről, Benyik György katolikus esperes pedig keresztények és zsidók együttéléséről tartott előadást. Az új templomépület rekonstrukciója a 90-es évektől folyamatos. Külföldi adományozók kezdeményezését „A Szegedi Zsinagógáért Alapítvány” egészíti ki adományokkal, turisták belépti díjaiból, valamint a templomban rendezett jótékonyági hangversenyek jegyáraiból. Az állam évente nyújt mintegy 20-35 millió forintot kitevő támogatást. A kupola, az orgona, a tóraszekrény takaró felújítása elkészült, folyik a tetőszerkezetet és a kerítés javítása. 2003-ban Löw Immanuel botanikai tervei alapján kialakított zsinagógapark növényzetét újították meg. A régi zsinagóga már nem működik templomként, kulturális rendezvényeknek ad otthont.

május 17.

A Mazsike Klubban Pető Ivánnal, az Szdsz képviselőjével beszélgetett Dési János.

május 18.

1. A Budai Micve Klub vendége volt Hernádi Judit színművésznő.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Ház egynapos autóbuzos kirándulást szervezett Vácra a zsidó emlékek megtekintésére. A túrát Dénes György egyetemi tanár vezette.

május 19.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Virág Terézre emlékeztek a „Mély kútba tekinték” című film bemutatójával. A film alkotóival, Mátis Lilla rendezővel és Bárdos Katalin pszichológussal, Virág Teréz lányával beszélgetett Garai Péter.

május 21.

A VIII. Kálvária tér 6 szám alatti Városi Színházban a Stetl Budapesti Zsidó Színkör délután Lág Báomér alkalmából bemutatta Kárpáti Péter darabját „A negyedik kapu, avagy Rabonem Kaddish” címmel, Vajda Róbert rendezésében. Este ugyanitt a Jewave (ethno-funk) és a Hagesher zenekarok adtak koncertet.

május 23.

Debrecenben „A remény él” címmel rendezték meg az ötödik, háromnapos nemzetközi tanácskozást a határon túli testvérhitközségek részvételével. A találkozót köszöntötte Kiss Péter miniszter. Aradról, Beregszászról, Botosaniból, Konstantából, Craiovából, Dunaszerdahelyről, Érsekújvárról, Iasiból, Kassáról, Kolozsvárról, Komáromból, Munkácsról, Nagyváradról, Pozsonyból, Szabadkáról, Szatmárból, Temesvárról és Ungvárról érkeztek testvérhitközségi képviselők. Weisz Péter, a Debreceni Zsidó Hitközség elnöke átadta a Zsidó Hitközségek és Közösségek Állandó Fóruma által alapított Életmű-díjat Berczeller Imre Amerikában élő professzornak, Borsányi Schmidt Ferenc egyetemi docensnek, az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem Könyvtára főigazgatójának, Kármán György egyetemi magántanárnak és Domán István főrabbinak. Posztumusz Életmű díjat kapott Israel Sela a JOINT magyarországi szervezetének egykori igazgatója, és Kővári Péter, a Nagyvárad Zsidó Hitközség egykori elnöke. Tolerancia-díjban részesült Berecz György, a debreceni Kenézy Gyula Kórház főigazgató főorvosa, Szécsi József, a Keresztény - Zsidó Társaság főtitkára és Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát. A zsidó jövő távlataival

foglalkozó nemzetközi tanácskozás első napján Heisler András, Mazsihisz elnök arról beszélt, hogy az ország európai uniós csatlakozása pozitívan befolyásolja majd a magyarországi zsidók helyzetét. Bölcskei Gusztáv református püspök, a Magyarországi Református Egyház zsinatának lelkészi elnöke az egyházak és a felekezetek párbeszédeiről, Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, a zsidóság magyarországi helyzetéről, Schöner Alfréd főrabbi, az Or-Zse rektora "A megváltás képzete a Knesszet-kerti Menórán" címmel tartott előadást. A 2002-ben első alkalommal megrendezett ifjúsági találkozót követően a konferenciához kapcsolódva most is megtartották az ifjúsági szekció ülését.

2. Az aranyvonat egykori kísérőiről emlékeztek meg a Magyar Nemzeti Bankban a pénzüintézet alapításának 79. évfordulója alkalmából. Járai Zsigmond jegybank elnök az akkori magyar aranykészlet és egyéb értékek megmentői, illetve hozzátartozóik számára 30 elismerő oklevelet, Ladányi Frigyes akkori igazgató rokonai számára pedig „Magyar Nemzeti Bankért Emlékérmet” adományozott. Az elnök beszédében méltatta azt a 230 hős banktisztviselőt, akik a nemzeti kincsnek számító aranyat, devizatartalékokat, festményeket, corvinákat, a zsidók elkobzott kincseit 1945. január 23-án életük kockáztatásával az osztrák Spital am Pyhrn-be szállították, és másfél évre átadtak az amerikaiaknak megőrzésre. A Magyar Hírlap 2003. április 19-i számában Szakonyi Péter írása jelent meg „Keresik az aranyvonat tanúit” címmel. Az írásból megtudható, hogy Amerikában három ügyvédi iroda foglalkozik a túlélők és örökösök részbeni kárpótlásának kiharcolásával. Jonathan W. Cuneo és Brant Walton ügyvédek túlélőket keresnek Budapesten is a nyomozás és a bizonyítási eljárás alátámasztására, és az Egyesült Államok elleni perek megindítására. A kutatókat az Arkansas állambeli Little Rockban lévő Bill Clinton Archivum dokumentumai segítik, ahová a volt amerikai elnök által felállított vizsgálóbizottság dokumentumait elhelyezték a holocaust ideje alatt elrabolt vagyonokról. Ron Zweig izraeli

történész szerint viszont az aranyvonal kincseit nem az amerikai kormányon kell keresni. A történész kutatásairól készült írás a Népszabadság 2003. július 7-i számában „A magyar zsidókat kétszer rabolták ki” címmel jelent meg (7.p.)

3. Sipos András filmrendező az ÉS 2003. május 23-i számában „A vészkorszak ügye” címmel jelentetett meg cikket a Budapesti Holocaust Múzeum létesítése körüli herce-hurcáról (15. p.).

május 24.

1. Vértés Andrással, a GKI elnök-vezérigazgatójával beszélgetett Garai Péter a Mazsike Klubban.

2. A Budai Micve Klub vendége Heller Ágnes és Suchman Tamás volt, akikkel Irak háború utáni helyzetéről beszélgetett Simonyi Péter.

május 25.

Sümegeen a felújított zsidótemetőben Löwy Tamás főrabbi emlékezett a mártírokra. A Műemlékvédelem 2003/áprilisi számában Miklósi-Sikes Csaba írt cikket „A sümegi temető megújulása” címmel (274-278.p.) Az ünnepség résztvevői megkoszorúzták a zsinagóga (ma gyermekkönyvtár) falán lévő emléktáblát. Az ünnepségen Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, Rátosi Ferenc, a város polgármestere és Miklósi Sikesd Csaba, a sümegi Kisfaludy Múzeum igazgatója mondott beszédet.

május 29.

A Petőfi híd lábánál horgonyzó A38-as állóhajón mutatták be Forgács Péter - Szemző Tibor „Örvény” című oratóriumát, amely Forgács „Privát Magyarország” című sorozatának új darabja: a szegedi asszimiláns zsidó Pető család történetének feldolgozása. Csáky Marianne „Holotainment” címmel közölt kritikát az ÉS 2003. június 27-i számában (26. p.), Závada Pál pedig „A negyedik kalap” címmel reflektált Csáky Marianne írására (ÉS 2003. július 11. 2. p.)

május 30.

1. Kertész Imrével készített interjút Rádai Eszter az Élet és Irodalom 2003. május 30-i számában „A Sorstalanságot a Kádár rendszerről írtam” címmel (3,8. p.). Vári György „Kádár és Köves” című glosszájával (ÉS 2003. június 13.), és „Egy bolsevista veterán emlékiratait” című írásával (ÉS 2003. július 11.) szólt hozzá az interjúhoz.

2. Sanders Iván az ÉS 2003. május 30-i számának 11 oldalán „Közjáték a Pierre-ben” című glosszájában arról tudósított, hogy az előkelő New York-i szállodában a Láng György étteremtulajdonos által prezentált ünnepi vacsora keretében adták át Kertész Imrének a Vilniusban 78 éve alapított YIVO-díjat. Az író nem tudott megjelenni az eseményen, de videón megköszönte a világ legnagyobb és legaktívabb kutatóintézetének kitüntetését. Soros György ismertette Kertész és a Sorstalanság érdemét, majd félreérthetetlenül Izrael politikáját bírálta, agresszorokká vált áldozatokról beszélt. Soros beszédét zajos tetszés illetve nemtetszés fogadta.

május 31.

A Budai Micve Klubban a globalizációról beszélgetett Csabai Csilla Bálint Verával, a külügyminisztérium vezető főtanácsosával.

Az MTA elnöksége Juhász Endrének, az EU csatlakozás főtárgyalójának ítélte oda a megújított Wahrmann Mór-érmet. A kitüntetést az akadémia májusi közgyűlésén adták át. A testület az elismeréssel a magyar gazdaság, illetve a bank-, és a kereskedelmi szakma azon kiválóságait jutalmazza, akik a tudomány érdekeit is szem előtt tartva, a legtöbbet tették a honi gazdaság felemeléséért. Az MTA elnöksége által 1899-től néhány évben adományozott ezüstérem a bécsi születésű Anton Scharff, a kor neves éremművésze munkája. A kitüntetést a pénzverdéből előkerült eredeti verőtő alapján készítik el.

Május elején a Dohány utcai körzeti irodában Szli Katalin házelnök köszöntötte 85 születésnapján a körzet elnökét, Heisler Lászlót.

Villányi András fotóművész az egykori gettó területén készített fotóiból rendezett kiállítást a Gag Galériában (VI. Andrásy út 13.).

A MIÉP-hez közelálló „Havi Magyar Fórum” 2003/májusi számában közölte a holocausttagadó Fred. A. Leuchter hírhedt áltanulmányát „Egy mítosz összeomlik - A Leuchter-jelentés” címmel. Az 1988. április 5-ére dátumozott „auschwitz-i szakjelentés” újraközlésével a lap szerkesztői átléptek egy politikai határt, a holocausttagadás büntetése egyelőre azonban alkotmányos akadályba ütközik. Az antiszemita irományt korábban, 1992. augusztus 25-én a Kunszabó Ferenc által szerkesztett „Hunnia” című folyóirat is közölte. Seres László a Népszabadság 2003. május 29-i számában „Egy mítosz összeomlik” - Holocausttagadó utánközlés a Havi Magyar Fórumban” címmel megjelent írásával ítélte el a Csurka-féle csoport tevékenységét (9. p.).

A Mozgó Világ 2003/májusi számában Mihancsik Zsófia beszélgetése jelent meg Kolláth Györggyel és Tóth Mihálllyal a közösség elleni izgatásról „Nem a kemény jogi eszközökben van a megoldás” címmel (97-106 p.).

A Szombat 2003/májusi számában részletet közöltek Franz Rosenzweig „A Megváltás csillaga” című művéből Bíró Dániel fordításában (17-19. p.). Ugyanebben a számban összefoglaló olvasható a Mazsók tevékenységéről (9-10. p.). Ebből megtudható, hogy az ingatlan ügyek rendezetlensége miatt korábban eltávolított Sebes Gábor titkár helyébe kinevezett Vályi György javadalmazását az ingatlanok kérdésének rendezéséhez kötik. Ennek tulajdonítható, hogy az Orgona utcai ingatlant a korábban becsült 180 millió forint helyett 241 millió forintért sikerült értékesíteni, a befolyt összegből

pedig elindult a Bajza utcai és a Tüköry utcai épület felújítása. A Mazsök megkezdte az életjáradék fizetését a 60. évet betöltött túlélőknek.

június hónap

június 2.

Serge Klarsfeld francia történész és ügyvéd levélben kérte Medgyessy Péter miniszterelnök segítségét az 1944-ben Jaross Andor belügyminiszter utasítására összeállított deportáló listák fellelhetősége ügyében. A francia történész évek óta keresi a listákat - eredménytelenül. (54 balfi munkaszolgálatos iratait azonban a náci vadász már az év elején átadta a jeruzsálemi Yad Vasem Intézetnek. A listát, és fellelésének történetét közölte az Új Élet 2003. február 15-i száma az első oldalon.) A kormányfő helyett Pál Tibor belügyi államtitkár válaszolt a levélre, és 2003. június 30-ra Budapestre invitálta Klarsfeldet, ám az ügyvéd elhárította a meghívást, mondván hogy csak akkor van értelme idejövetelének, ha biztosan tudja, hogy a listákat, vagy másolatukat kézhez veheti. A Belügyminisztériumban viszont nem találják az iratokat, egyesek a Történelmi Hivatal, illetve annak áprilisban megalakult jogutódánál, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára feldolgozatlan állományában sejtik az iratokat. Mások a volt Szovjetunió területén tartják fellelni az iratokat, ahová az 50-es évek cionista pereit miatt kerülhettek. A Népszabadság 2003. november 5-i számában Dési András és Kunstár Csaba „Meddő kutatás a Jaross-listák után” című összefoglaló írása (8. p.) abból az alkalomból jelent meg, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a washingtoni Holocaust Múzeum között aláírták az adatvédelmi megállapodást. Eszerint valamennyi magyar közlevéltár kiadja az 1938-1945 közötti magyarországi üldöztetésre vonatkozó dokumentumokat. A Népszabadság 2003. november 18-i

száma arról tudósított, hogy Elie Wiesel történészbizottság alakítását javasolta Hiller István miniszternek (5. p.). A bizottság 2003. december 20-án megalakult Gecsényi Lajos, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója vezetésével. Munkatársaknak Varga László és Soós László történész levéltárosokat kérte fel. A bizottságnak 2004. február 28-ig kell elkészítenie a jelentést a Jaross listákról. Varga László történész levéltáros az ÉS 2003. november 28-i számában közölt „Tévképzetek és balítéletek” című, Kertész Imrének ajánlott tanulmányában több történész véleményre is támaszkodva kifejtette, hogy ilyen listák nincsenek (12 p.). Kis Tibor a Népszabadság 2003. november 27-i számában közölt interjút Serge Klarsfeld francia náciavadással a Jaross listákról, a hagyományos és az új antiszemitizmusról „Nevet kell adni az áldozatoknak” címmel (7. p.).

június 5.

1. A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre Pál Tamás festőművész kiállítását nézték meg az Art,otelben, Bálványos Anna művészettörténész kalauzolásával.

2. A Népszabadság 2003. június 5-ém megjelent számában Ungváry Krisztián „A pártmúzeum” címmel jelentett meg cikket a Terror Háza Múzeumban kiállított anyag egyoldalúságairól. Schmidt Mária, a múzeum főigazgatója a lap 2003. augusztus 9-i számában kolumnás választ adott „Egy történ(elmietlen)ész kritikája” címmel (9. p:) Ungváry viszontválaszát a lap 203. augusztus 11-i számában jelentette meg „Ami tiszta, és ami zavaros” címmel (16.p.)

június 8.

A makói csodarabbi, Vorhand Mózes halálának (1944. június 8.) évfordulóján ebben az évben is zarándokok keresték fel a zsidótemetőben lévő sírt, és istentiszteleten vettek részt az újjáépített zsinagógában. Az Izraelben és Bécsben élő „Makói Zsidók Egyesületének” tagjai nagy számban jöttek el, köztük voltak a csodarabbi leszármazottai is. Jelen volt

Márgalit Dávid, az izraeli egyesület elnöke is, aki elmondta, hogy Izraelben, Asdod városában felépítették a makói templom mását.

június 10-11.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban konferenciát rendeztek „Szekularizált messianisztikus eszmék az elmúlt 150 év zsidó gondolkodásában és művészetében” címmel. A konferencia moderátora Lichtmann Tamás volt. A rendezők a Debreceni Egyetem Német Irodalmi tanszéke, a Goldziher Intézet, az Or-Zse Művelődéstörténeti Tanszéke, az MTA Zsidó Vallástudományi Kutatócsoport, és a Yahalom Zsidó Szabadegyetem voltak.

június 11.

Friedrich Born születésének centenáriumát ünnepelték a Hadtörténeti Intézetben délelőtt, délután pedig Pannonhalmán. Az ünnepséget a Hadtörténeti Múzeum, a Holocaust Dokumentációs Központ, a Nemzetközi Vöröskereszt és a Pannonhalmi Főapátság szervezte. A budapesti megemlékezésen Szita Szabolcs történész, és Andreas Kuhn, a Nemzetközi Vöröskereszt regionális vezetője méltatta Born munkásságát. Az emlékezők megtekintették tevékenységnek egyik színhelyét, az ún. Sziklakórházat. Pannonhalmán emléktáblát avattak Friedrich Born és a vészkorszak pannonhalmi zsidó áldozatai emlékére. A vendégeket Várszegi Asztrik főapát fogadta. Köszöntője után levetítették Siklóssy Szilveszter „Menedéket adó váram” című filmjének a háború pannonhalmi eseményeit idéző részét. Az emléktáblánál Fazekas Márta minisztériumi osztályvezető mondott beszédet, a bazilikában Kelemen Krizosztos akkori főapát sírjánál Farkas István piarista atya emlékezett.

június 13.

A Népszabadság 2003. június 13-i száma idézte Ernst Nolte német történész Spiegel-ben közölt megállapítását abból az alkalomból, hogy a holocaust relativizálásáról elhíresült német történészt a Terror Háza igazgatónője,

Schmidt Mária magyarországi látogatásra hívta meg. Tiszteletére két napos szimpóziumot rendezett a XX. Század Intézetben. Nolte szerint nem kínozták a gázkamrákban az áldozatokat, haláltusájuk „csupán” 40 másodpercig tartott...”Egy holocaust túlélő” aláírás nélkül megglosszázta a fasiszta történész kijelentését, továbbá magyarországi meghívását az ÉS 2003. június 20-i számának páratlan oldalán „Negyven másodperc” című írásában, mondván hogy próbálják ki, valóságot állít-e Nolte. Az ÉS 2003. július 4-én megjelent számában „Tisztelt Szerkesztőség!” címmel Schmidt Mária és Gerő András történészek közösen kérték ki maguknak, hogy őket gázkamrába küldje bárki is (2. p.). Eörsi István az ÉS 2003. július 11-i számában „Furcsa pár” című írásában arra hívta fel a figyelmet, hogy a két „biznisz-értelmiségi” történész összefogása nem véletlen (4. p.). Vásárhelyi Mária ugyanebben a számban „A valószínűtlenség valószínűsége” című írásában (4. p.) a történész pár cinizmusára figyelmeztet. Szóvá tette Gerő András lobbizását a Habsburg Intézet igazgatói állásáért, és figyelmeztetett a kapcsolódási pontjaira a Schmidt Mária-féle Horthy mosdatáshoz. A 2003. július 18-i számban Szále László „Egy fontos mondathoz” címmel, Gerő András pedig újra „Tisztelt Szerkesztőség” címmel fejtette ki véleményét. Ernst Nolte 2003. július 25-i számában „Állásfoglalás az Élet és Irodalom című hetilap fejtegetéseihez” címmel jelentette meg véleményét: a holocaust egyediségét nem fogadja el (13. p.). Ugyanebben a számban Csizmadia Ervin „Tolerancia és/vagy pluralizmus”, Koltai Tamás pedig „A Shylock-jelenség” című jegyzetével foglalt állást a vitában (13-14. p.). Ernst Nolte „A fasizmus korszaka” című 670 oldalas művét 2003 nyarán jelentette meg a XXI. Század Intézet Tallai Gábor fordításában. A könyvről Hahner Péter kritikája jelent meg az ÉS 2003. szeptember 12-i számában „Tessék inkább szépen, nyugodtan olvasgatni!” címmel (25. p.). Hahner szerint „Nolte elsősorban nem elítélni, hanem megérteni igyekszik a szélsőjobboldalt, és képes azok szemszögéből is bemutatni egy történelmi helyzetet,

akikkel tulajdonképp nem ért egyet. „ A közszolgálati televízió „Késsel villával” című kéthetente jelentkező, szándéka szerint eltérő politikai nézeteket valló közéleti személyiségek párbeszédét elősegítő műsorának vendége volt a jobboldali történésznek tartott Schmidt Mária, és a liberális történésznek tartott Gerő András. A vitavezető Elek István és a meghívottak a 2003 július közepi adásban csupán az Élet és Irodalom mocskolásában értettek egyet. Lehetetlenné tették a műsor eredeti célját, az eltérő véleményekről folytatott kultúrált vitát. Kovács Zoltán az ÉS 2003. augusztus 1-jei számában „Hárman pácban” címmel minősítette a helyzetet (1. p.), Hanák András történész „Megjegyzések Ernst Nolte Állásfoglalásához” (13. p.) címmel, Karsai László „Humánus tömeggyilkosságok” (14. p.), valamint Eörsi István „A gyűlöletbeszédéről” (15 p.) címmel szólt ismét hozzá a vitához. Az És következő, 2003. augusztus 8-án megjelent számában Gusztos István „Bármit lehet mondani?”; Vári György „Ki maradt itt a múltból?” című írásaikkal marasztalták el Noltét (2. p.), Sík János és Pelle János pedig a Zsidó Közéleti Unió nevű, magáról és tevékenységéről alig hallható szervezet mögé bújva érezték úgy, hogy meg kell védeniük Ernst Nolte, Schmidt Mária és Gerő András történészi és tudományszervezői becsületét (2.p.). Dévai Gábor „Unió” című írásával (ÉS 2003. augusztus 15. 2 p.) kérdőjelezi meg a szervezet, valamint Sík és Pelle autentikus voltát történeti kérdésekben. Ungváry Krisztián viszont ugyanebben az alapszámban „Noltéről írni” című cikkében (12. p.) úgy véli, hogy a német történész téziseit a nemzetközi tudományos élet részben vitatja, ám jelentős életműve ismerete nélkül méltatlanul vált támadások célpontjává Magyarországon. Ungváry nézete szerint Nolte életművét megismerve előítélet -és indulatmentes vitát kellene lefolytatni, ami a magyar társadalomban eluralkodott politikai hisztériát is mérsékelhetné. Az ÉS 2003. augusztus 29-i számában Eörsi István utasította vissza Ungváry érvelését „Ungváry Krisztián megvédi Ernst Noltét” című írásában (12. p.). Ungváry „A „tanítvány” válaszol” című válaszcikke az ÉS 2003.

szeptember 5-i számában jelent meg (13. p.). Thurzó Tibor „Késsel? Villával?” címmel (13-14. p.) kritizálta Elek István műsorának jobboldali elfogultságait.

június 15.

1. A 80 éves Eliezer Event, a Szochnut munkatársát az Új Élet 2003. június 15-i számában köszöntötte Lazarovits Ernő (5. p.).

2. A Mazsók összesen 19,2 millió forintot elosztó nyertes pályázatainak felsorolása olvasható az Új Élet 2003. június 15-i számában (5. p.). A pályázók nagy része könyv-, és folyóirat kiadásra kért támogatást.

június 16.

Sárdi Mária újságíró kapta a „Hét Lyra Zene és Tánc Olimpia” elindításán munkálkodó alapítvány Béke Inter-Lyra díjat a „Kislány a pokolban” című önéletrajzi monodrámájának első kiadásáért.

június 16-22.

Mosonmagyaróváron tizedik alkalommal rendezték meg a Flesch Károly nemzetközi hegedűversenyt. Az 1873-ban Mosonmagyaróváron született Flesch Károly hegedűművésze Európa szinte valamennyi jelentős hangversenytermében fellépett, de koncertezett a tengerentúlon is. Neve pedagógiai munkásságával vált világszerte ismertté. Halálának 50. évfordulóján az emlékét ápoló Fejes Józsefné Zenei Alapítvány hazahozatta a művész, zenepedagógus hamvait Magyarországra, és a mosoni temetőben helyezte végső nyugalomra. A jubileumi versenyre 19 magyar zenész, valamint tíz külföldi pályakezdő művész jelentkezett Ukrajnából, Szlovákiából és Szerbiából.

június 18.

1. A Hadtörténeti Intézet és Múzeum belső udvarán emléktáblát avattak Nagybaczoni Nagy Vilmos egykori vezérezredes, honvédelmi miniszter tiszteletére. Az avatáson Holló József vezérőrnagy, a múzeum igazgatója és Gömbös János, a honvédelmi miniszter kabinetfőnöke

mondott beszédet. Lebovits Imre vázolta fel az élet főbb állomásait, hangsúlyozva a munkaszolgálatosok életének védelmére tett intézkedéseket. A beszéd olvasható az Új Élet 2003. június 15-i számában (1. p.) Az emléktáblánál Frölich Róbert dandártábornok, főrabbi és Fekete László végezték az egyházi szertartást. A család nevében koszorút helyezett el az emléktáblánál Nagybaczoni Nagy Júlia és Vilma is.

2. A Nemzeti Táncszínházban Hóvári János, Magyarország izraeli nagykövete nyitotta meg az Izraelben élő Farkas Fischhof Éva festő-, és szobrászművész kiállítását. Az eseményen jelen volt Várnai Judit izraeli nagykövet, valamint Csejtei János korábbi magyar izraeli nagykövet.

június 19-20.

Bécsben kétnapos konferenciát rendezett az EBESZ az újjászülető európai antiszemitizmusról. A témához kapcsolódva az ÉS 2003. június 27-i számában „Intifáda az iskolapadban” címmel Frankl Gábor írása jelent meg Andrew Rubinovitz, a Chembridge-i Zsidó Diákkör vezetőjével folytatott beszélgetés és dokumentumok alapján a brit és a francia egyetemeken tapasztalható palesztin zsidóellenes akciókról (8. p.). A Népszabadság 2003. november 10-i számának Európai Unióról szóló összeállításában itáliai, franciaországi és németországi tudósításokat közöl az iszlám vallásúak növekvő számáról, és vallási jelképek provokatív viseléséről (7. p.). A Szombat 2004/márciusi számban Eperjesi Ildikó „Iszlám lepelben - kultúrharc Európában” címmel jelentetett meg tanulmányt (5-8. p.) Gadó János pedig az ÉS 2003. augusztus 1-jei számában „Az új antiszemitizmus” című írásban arra a jelenségre hívja fel a figyelmet, hogy számos nemzetközi fórumon ma Izraelt vádolják rasszizmussal és idegengyűlölettel, ezért az antiszemitizmus anticionizmussá változott át. Az EU csak a régi antiszemitizmust ítéli el, ennek új, virulens formáját, az anticionizmust nem. Márton László „Három tétel” című írásában cáfolta Gadó téziseit (13. p.) Seres László az ÉS 2003. november 28-i számában

„Izrael, a démon” (10. p.) című írásában viszont az EU és a nyugat-európai média Izrael ellenességét elemzi. Eörsi István „Csontvázak és München” című, az ÉS 2003. október 31-i számában megjelent írására Bruck András a lap 2003. november 14-i számában reagált „Amiért a harc folyik” című írásával (17. p.) Molnár Bálint „Felszabadítani Irakot” című írása az ÉS 2003. október 17-i, „A neokonzervatívokról és a zsidózásról” című írása pedig a 2003. november 14-i számban foglalkozott a kérdés külpolitikai vonatkozásaival. A Szombat 2003/6. száma „Új antiszemitizmus” címmel közölt összeállítást (2-17. p.) Ebben jelent meg Charles Krauthammer „Európa, meg „azok az emberek” - Újra támad az antiszemitizmus”; Per Ahlmerk: „Harc a régi és az új antiszemitizmus ellen”; Gadó János: „A dzsenini vérvád és társai”; Meir Litvak: „Az arab antiszemitizmus”; Szántó T. Gábor: „Új antiszemitizmus”.

június 20.

1. Karsai László „Nem félünk a Finkelsteintől” címmel jelentett meg kritikát a New York-i politológus, Norman G. Finkelstein: „A holocaust-ipar” címmel nálunk is megjelent könyvéről. Finkelstein az ÉS 2003. augusztus 22-i számában válaszolt „Semmitől sem kell félnünk” (13. p. ford: Illyés Edit), Karsai László pedig „Nem félünk, érvelünk - Válasz Norman Finkelsteinnek és Ungváry Krisztiánnak” címmel válaszolt (13-14. p.) Ungvárynak a „Noltérről írni” című (ÉS 2003. augusztus 15.) írására reagált. Még a 2003. szeptember 19-i szám Visszhang oldalán is pengét váltott Finkelstein és Karsai (cím nélkül, 2. p.).

2. A Népszabadság 2003. június 20-i számában Kacsor Zsolt készített interjút Sándor Ivánnal abból az alkalomból, hogy 120 évvel ezelőtt kezdődött a tiszzaeszlári vérvád per „Szembenézés saját történelmünkkel” címmel (13. p.).

3. A Rabbiképző kiddusának vendége Gereben Ágnes volt, aki az antiszemitizmusról beszélt a Szovjetunióban.

június 22.

Klein Judit héber dalestet adott a Goldmark teremben. Zongorán közreműködött Goldberg Róbert.

június 29- augusztus 22.

A 14. szarvasi tábort „Zsidó hírességek arcképcsarnoka” főcímet viselte. A 30 ezer forintos részvételi díj kéthetes turnusokra volt elegendő.

június 27.

1. Az Or-Zse tanévzáró ünnepségén 26 friss diplomást avattak. Liturgiátörténet szakon 8 (Éliás Viktor, Flaskár Melinda, Münz Tamás, Papp Anikó, Paszternák Tamás, Petrovits Péter, Rugáczki Gábor, Somogyi Zsuzsa), judaisztika tanár szakon 13 (Bíró Judit, Bóhm Karolina, Dominus Anna, Gábrriel Anna, Janiovich (Szász) Michaela, Kalmár Luca, Sivadó Zsuzsanna, Szalai Ágnes, Szilárd Andrea, Szilas Viktória, Tari Ivett Alexa, Zelena Zsuzsanna, Zemán Daniela), közösségi szociális munkás szakon 5 (Bényi Ferenc, Kósa Judit, Peinlich Edit, Tarcsai Zsuzsanna, Váczi Rozi) diplomát osztottak ki.

2. A Rabbiképző kiddusának vendége Heller Ágnes volt, aki „Szabadságeszmények és szabadságtörténete Mózes I és II könyvében” címmel tartott előadást.

június 29.

A Mazsike és a szentendrei Skanzen munkatársai zsidó hagyományok napját rendezték meg mintegy 150 résztvevővel Szentendrén a Skanzenben. A 11-15 óráig tartó programban (otthonról hozott) sóletfőző verseny, tárlatvezetés, klezmer koncert a Klezmer R,s zenekar és a Lauder Iskola zenekarának felléptével, zsidó novellák Vallai Péter felolvasásában, kuplák és humoros történetek Feszbaum Béla színművész előadásában. A gasztronómiai bemutatón Draveczy Balázs, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum igazgatója beszélt a zsidó és a magyar konyha kölcsönhatásáról. Nyáron Budapesten a Spoon állóhajón is tartottak gasztronómiai bemutatót, ősszel pedig a Rózsadomb

Étteremben (II. Bimbó u. 2.) tartottak izraeli nemzeti gasztronómiai napokat.

június 29-július 5.

Az UJS hagyományörző nyári temetőfelújító táborában ezúttal a szlovák-lengyel határ közelében, Namestovo régi zsidó temetőjének felújítását végezték. A 25 fiatal Szlovákiából, Spanyolországból, Lengyelországból, Romániából és Magyarországból érkezett.

Június végén 78 éves korában New Yorkban meghalt Leon Uris író.

A MAIOH nyáron választásokat tartott. A 25 fős vezetőségbe és az 5 tagú elöljáróságba bárkit lehetett jelölni, a végeredményt azonban az erőskezű elnök, Fixler Herman nem fogadta el. Az elöljárói névsort maga határozta meg, voltak olyan képviselők, akik csak hírből értesültek arról, hogy már nincsenek a vezetőségben. A választásról kiszivárgott információkról Csáki Márton számolt be a Szombat 2003/októberi számában „Csoportgondolkodás” című írásában (4-5. p.).

Batthyány-Strattmann-díjat kapott a Szeretetkórház igazgatója, Deutsch Zsuzsanna Csehák Judit egészségügyi minisztertől.

A Valóság 2003/júniusi számában jelent meg Bán Éva tanulmánya „Budapest-Lisszabon 1944-1945” címmel (38-47. p.)

A Kritika 2003/júniusi számában jelent meg Glatz Ferenc „A lelkipásztor, a zsidó és az ember” címmel írt Schweitzer József főrabbról (26-28. p.).

2003. július hónap

július 2.

A Hadtörténeti Intézetben Horváth Miklós hadtörténész és Andai Ferenc történész előadásával emlékeztek a bori munkaszolgálatosokra.

július 4.

1. Hiller István kulturális miniszter miniszteri biztost nevezett ki Harsányi László személyében a holocaust 60. évfordulójáról való méltó megemlékezés koordinálására. A kormányzat 2004-ben Auschwitzban, Budapesten és Washingtonban tervezett kiállítást, a Páva utcai Holocaust Emlékmúzeum avatására meghívták Mose Kacav izraeli miniszterelnököt is. Az új, Auschwitzban létesítendő pavilonra 150-200 millió forintot elkülönített a kulturális tárca, a washingtoni Holocaust Múzeumban először rendez önállóan kiállítást Magyarország. A magyarországi holocaust emlékmúzeum helyéről folytatott vita „töretlenül” folytatódott akkor is, amikor a Páva utcai zsinagóga épületének felújítása már majdnem teljesen elkészült. Kőbányai János például a Népszabadság 2003. november 4-i számában megjelent „A hazugság helye” című írásában az emlékhelyet téglagyárban és/vagy vasúti rámpán képzelte el. Darányi András, a Holocaust Dokumentációs Központ ügyvezető igazgatója 2003. november 18-án ugyancsak a Népszabadságban megjelent „Emlékezet és emlékezés” című cikkében felrótta Kőbányai szelektív és tendenciózus emlékezetét. A nyilvánosság elé tárta, hogy Kőbányai kurátorként nem tett semmit a holocaust emlékmúzeumért. A Múlt és Jövő 2003/4. számában tematikus blokkot közölt a világ zsidó múzeumairól. Ebben olvasható Pierre Nora „Emlékezet és történelem között - A helyek problémája” (3-16. p.); James E. Young „Az emlékezet szövete” (35-46 p.); Grüll Tibor „Az ókori zsinagóga, mint „emlékezőhely” (47-60. p.); Richard I. Cohen: „Önfeltárás, önkép és emlékezet” (61-84. p.); Fehéri György „Egy múzeum, amelyről nem beszélnek - unalmas - Beszélgetés Bernhard Purinnal, az épülő müncheni Zsidó

Múzeum igazgatójával" (85-89. p.); Hilbert Anette „Megfagyott iszony.- Holocaust kiállítás Londonban" (118-124. p.); Kőbányai János kibővített összeállítása „A hazugság helye" címmel (17-34 p.), amelyben a szerző beszámol arról, hogy a 2003. november 4-én tartott kuratóriumi ülésen Vámos Tibor akadémikus lemondott az emlékalapítvány elnöki tisztéről, Sipos Péter történész pedig kuratóriumi tagságáról, mivel az állandó kiállítás megrendezése érdekében alig történt valami, pedig a 2004. április 15-re tervezett megnyitó pedig vészesen közeleg. A kormányzat Székely Gábort jelölte Vámos akadémikus utódául, a Kőbányai Glatz Ferenc történészt szeretné az elnöki székben látni. Az ÉS 2003. november 28-i és december 5-i számában a Mányi István építész által kialakított emlékmúzeum építészeti kritikáját fogalmazta meg „A beszédképtelenség következményeiről" I-II.(27. p.) címmel. A Népszabadság 2003. november 27-i számában Szabados Tamás írása jelent meg „Húsz éve félkész a Rumbach - Felújítása befejezésére vár Budapest második legnagyobb zsinagógája" címmel (11. p.) Dobozsi Pálma a Magyar Hírlap 2003. november 29-i számában tudósított a 2004-es holocaust-év várható rendezvényeiről „Nyolc témában a vészidőszakról - Jövő januárban elkezdhetik berendezni az auschwitz-i új emlékkiállítást" címmel (5. p.). Román András műemlékvédelmi szakember a Népszabadság 2004. január 24-én közölt írást a létesítményről annak átadása után „A lézermécses fénye az égre mutat - Két épületből született meg a holocaust emlékháza" címmel (12. p.). A szakírónak tetszett Mányi István új és Baumhorn Lipót régi épületének együttese.

2. A Rabbiképző keddusának vendége volt Egri Oszkár, a Mazsihisz jogtanácsosa, aki a kárpótlási kérdésekről beszélt. A magyarországi zsidóság nevében itt köszöntötte Hidvégi Györgyöt 81. születésnapján Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató. A köszöntő szövege olvasható az Új Élet 2003. július 15-i számában (1. p.).

július 11.

Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi saját elhatározása alapján pénteki istentiszteleten és az azt követő keddson búcsúzott a Rabbiképző templomának közösségétől és az erre az alkalomra meghívott vendégektől. Az előrehaladott kora miatt a gyakorló rabbi tevékenységétől visszavonulni szándékozó főpapot a kile tagjai maradásra kérték. Csatlakozott ehhez Judit Shorer Varnai izraeli nagykövet, Suchman Tamás egykori privatizációs miniszter, Mezei András költő, Spann Gábor újságíró és még többen. Az ösztönzés hatására Schweitzer bejelentette, hogy maradni kíván. A hitközség vezetősége nevében jelen lévő Heisler András elnök a szombat beköszöntére hivatkozva nem reagált helyben a főrabbi bejelentésére. A „Magyar Hírlap” 2003. szeptember 6-7. számának „Hétvége” mellékletében „A csúcson már süt a nap” – Schweitzer József főrabbi nemrég leköszönt utolsó hivatalos tisztségéről is” címmel Dobozi Pálma készített interjút a professzorral az egyházak közötti párbeszédéről, az antiszemitizmusról és a zsidók közötti szolidaritásról (24-25. p.). A Mazsihisz vezetősége azonban már Schöner Alfréddal megkötötte azt a szerződést, amelynek értelmében a templom rabbi székét vele töltik be. A kile tagjai hiába kezdtek aláírásgyűjtési akcióba, a tiltakozás hatástalan maradt. Az Új Élet 2003. július elsejei számában egyetemi és főiskolai hallgatók „Nyílt levél Schweitzer Józsefhez nyugalomba vonulása alkalmából” búcsúztak az országos főrabbitól (1. p.) Schöner Alfréd 2003. július 18-án istentisztelettel vette át a templom vezetését. Ezt követően a péntek esti keddusokat Schweitzer József a lakásán rendezte meg, majd októbertől a Dohány utcában újonnan megnyílt Sófár Klubban jött össze kéthetenként a Schweitzer József Baráti Kör. Az Új Élet 2003. augusztus elsejei számában a Mazsihisz álláspontját Lazarovits Ernő foglalta össze „Rendhagyó búcsú, rendhagyó keddus, rendhagyó befejezés” című cikkében (1. p.), Izraelből pedig Miron Eszter történész levelét közölte a szerkesztőség „Jeruzsálem szereti önt, főrabbi úr!” címmel (1. p.). A lap 2003. augusztus 15-i számában Schweitzer József „Köszönet és kiegészítés a „rendhagyó búcsú”-hoz címmel

fejtette ki álláspontját a Mazsihisz eljárásával kapcsolatban (2. p.). A Szombat 2003/októberi számában Gadó János „Szomorú Búcsú” című írásában tekintette át Schweitzer pályafutását (2-3. p.)

július 13.

Miskolcon jótékonyági koncertet rendeztek a zsinagóga javára a Kazinczy utca 7 szám alatti templomban. Fellépett a Kaláka, a Nigun, az Ökrös, az Arasinda és a Simly English zenekar.

július 13-27.

A Zsidó Tudományok Szabadegyeteme nyári szemeszterén a nappali tagozatos oktatás 9-19 óráig, az esti tagozaton 17-21 óráig tartott. A Pesti Jeshiva szervezésében Oberlander Baruch és Köves Slomo rabbik foglalkoztak a tanulni vágyókkal a külön erre a célra készült jegyzetből.

július 14.

A Mazsihisz vezetőségének ülésén foglalkoztak az EU pályázati rendszerének, és a minisztériumok alapítványi pályázatának koordinált figyeléséről, és a pályamunkák összehangolt elkészítéséről. Áttekintették az Or-Zse gazdasági önállósításának programját. A Mazsihisz vezetősége határozatban mondott köszönetet Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbinak 57 évi eredményes munkájáért.

július 15.

Cfáton Herzl-napi találkozót rendezett a „Magyar ajkú zsidók emlékmúzeuma”. A rendezvény központi témája a kárpátaljai zsidóság emlékének felidézése volt. Az emlékmúzeum alapítványa 2002-ben anyagilag támogatta a tokaji frigyszekrény restaurálását.

július 22-26.

A Jewish Claims Conference (JCC) ötnapos New York-i ülésére utazó magyar küldöttséget Zoltai Gusztáv, Mazsihisz ügyvezető igazgató vezette. A tanácskozáson a Mazsihisz kezdeményezte, hogy a JCC (zsidó kárpótlási

hivatal) végrehajtó bizottságában Magyarország képviselje Kelet-Európát, mivel Magyarországon él a régió legnagyobb zsidó közössége, s olyan oktatási-nevelési, szociális struktúra épült ki itt, amelyet példa értékűnek tekintenek a térségben. Zoltai Gusztáv az Európai Zsidó Kongresszus végrehajtó bizottságának tagjaként, míg Heisler András a Mazsihisz elnökeként vett részt az ülésen. A magyar küldöttség tagja volt David Moskovitz, a Zsidó Világkongresszus budapesti irodájának vezetője is. 2004 februárjában Budapestre tervezte az ülészak megrendezését a hitközségek nemzetközi szövetsége.

július 23.

Modigliani, Soutine és montparnasse-i barátaik címmel nyílt kiállítás, a Magyar Zsidó Múzeumban. A kiállítást Passuth Krisztina művészettörténész nyitotta meg. A magyarországi FranciART kulturális rendezvény sorozatának második darabja a mostani kiállítás, az első a két évvel korábban bemutatott Chagall-kiállítás volt. A budapesti Francia Intézet és a Magyar Zsidó Múzeum együttműködésével létrejött, 2003. október 19-ig tartó tárlaton 44 művész 110 alkotása volt látható. A kollekció darabjai közül 92 műtárgyat rangos franciaországi múzeumok, illetve magángyűjtők kölcsönöztek a budapesti bemutatóra - mondta B. Turán Róbert igazgató.

július 30.

Hatodik alkalommal állított sátrat a Sziget fesztiválon a Chabad Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület. A Pesti Jesiva oktatási központon és a Zsidó Tudományok Szabadegyetemén túl a Haver és a Soah alapítvány is csatlakozott a Zsidó Sátor munkájához. A "szigeti rabbi" - Oberlander Báruch - jóval éjfél után is a helyszínen maradt, hogy útbaigazítást adjon „eltévedt lelkeknek”, s választ adjon a kérdésekre. A Szombat 2003/októberi számában Pécsi Katalin írása jelent meg „Gettó vagy misszió?- A Sziget zsidó arcai 2003” címmel (5-6. p.)

A deportálások évfordulóin mintegy 66 településen tartottak mártír-istentiszteletet. Többségükben évek óta rendszeres a megemlékezés, Sárbogárd, Heves, Encs, Doboz, Felsőgalla, Szarvas és Monor azonban újnak számít az emlékező települések között. Monoron a helyreállított zsidótemető felszentelését Kardos Péter főrabbi vezette.

Júliusban diplomáciai botrány tört ki Izrael és Románia között a romániai holocaust tagadása miatt. Egy hónappal korábban a román kormány közleményben szögezte le, hogy Romániában nem volt holocaust, ezért nincs szükség a holocaust túlélők, illetve örökösök kárpótlására. Ion Iliescu elismerte ugyan, hogy 1941-ben Bukarestben és Jászvásárán zsidókat mészároltak le, deportálások is történtek transzisztriai térségekbe, de a felelősség az akkori kormányzatot terheli. Iliescu szerint a kárpótlási igényeket el kell utasítani, vagy el kell halasztani. Jean Ancel, a Tel-Aviv-i egyetem történész professzora könyvet jelentetett meg a romániai holocaustról, amelyben azt állította, hogy Románia volt Németország egyetlen olyan szövetségese, amelynek saját megsemmisítési terve volt a zsidók ellen. A terv a hadsereget is felhasználta a zsidók megsemmisítésére. A Wiesenthal Központ 2003. július 25-én Berlinben kelt jelentésében Fehéroroszországot, Romániát és Ukrajnát jelölte meg, ahol a rendszerváltozás óta nem történt előrelépés a háborús bűnökkel kapcsolatos dokumentumok közzétételében. Ezekben az országokban hiányzik a politikai akarat a háborús bűnösök felkutatására - áll a jelentésben.

A Mozgó Világ 2003/júliusi számában közölt tanulmányt Pók Attila „Bűnbakkeresés és antiszemitizmus az első világháború utáni Magyarországon” címmel.

Az Erec 2003/júliusi számában Banéth Eszter foglalta össze a Bnei Akiva zsidó ifjúsági szervezet, benne Kardos Máté elnök hároméves tevékenységét „Mit jelent nekem a Bnei Akiva?” címmel (11. p.).

A Macisz Erec című folyóirata „Zsidó iskolák Magyarországon” címmel a 2003/júniusi számtól kezdve sorozatban mutatta be az Amerikai Alapítványi Iskolát (6. sz), a Scheiber Sándor Iskolát (7. sz) a Lauder Javnet (8. sz.).

A Múlt és Jövő 2003/2 száma hollandok és zsidók tematikus összeállítást közölt Gera Judit (vendég) szerkesztésében. Ebben jelent meg Josef Kaplan tanulmánya „Az amszterdami portugál zsidóság és a holland társadalom” (9-20. p.); Jozeph Michman „A holland holocaust” (46-71.p.) címmel.

augusztus hónap

augusztus 1.

1. A Magyar-Izraeli Baráti Társaságok Országos Szövetsége örömmel üdvözölte a közel-keleti békefolyamat legújabb eredményeit. A Magyar-Izraeli Baráti Társaságok Országos Szövetsége újra megfelelő turisztikai célpontként ajánlotta Izraelt a magyar utazók számára.

2. Az Új Élet 2003. augusztus elsején „Beszélgetés Streit Sándorral az „ezerszer áldott Józsefvárosban” címmel készített interjút Molát Ferenc a Bzsh elnökével (3. p.).

augusztus 2.

„Aki demokrata, az tudja, hogy Auschwitz-Birkenauban ő is meghalt egy kicsit” - mondta Gyurcsány Ferenc a roma áldozatainak tiszteletére rendezett megemlékezésen. Az 1944. augusztus 2-áról 3-ra virradó éjszaka több ezer kivégzett cigány áldozatra 1972 óta emlékeznek a világ számos országában a Cigány Világszövetség határozata nyomán. Gyurcsány Ferenc és Horváth Aladár gyertyát gyújtott az áldozatok emlékére, ökomenikus ima hangzott el, felolvasták egy túlélő

emlékezését, majd a roma áldozatok nevének felolvasásával zárult a gyászünnep.

augusztus 4.

1. "Sok évtizedes pszichológiai, társadalmi előkészítés kellett ahhoz, hogy a holocaust néhány hét alatt végbemenjen Magyarországon - mondta Vámos Tibor akadémikus a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumának elnöke a Raoul Wallenberg születésnapján tartott megemlékezésen. Az akadémikus véleménye szerint ezért a ma és a holnap emberének figyelmet kell fordítania a holocaustot tagadó, vagy lekicsinylő "újbujtogatók" készülődő, parázsló, rejtett megnyilvánulásaira. Szita Szabolcs, a központ tudományos vezetője úgy vélte, hogy a múzeum révén új lendületet kaphat a magyarországi holocaust-kutatás. A kutató fontosnak nevezte a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet által „Világ Igaza” címmel kitüntetettek példáját, akik nehéz időkben, életük kockáztatásával mentették embertársaik életét. A Páva utcában épülő múzeum állandó kiállítása a tervek szerint csak 2005-ben készül el, megnyitóját Raoul Wallenberg augusztus 4-i születésnapjára, „A humánus napjára” tervezik. A múzeum digitális adatbázisának létrehozásának már megkezdődtek az előkészületek.

2. Raoul Wallenberg születésének 91. évfordulóján Dávid Ibolya, az országgyűlés alelnöke mondott beszédet a diplomata Szilágyi Erzsébet fasorban álló szobra előtt. Emlékbeszédet mondott Sipos András, a Raoul Wallenberg Egyesület soros elnöke is. A rendezvényen Marcos Resnizky, a Nemzetközi Wallenberg Alapítvány képviselője emlékplakettet adott át a magyarországi szervezet vezetőjének, és egyik tagjának, Wimmer Gyulánénak. Raoul Wallenberg szobránál Dávid Ibolya, valamint a magyarországi és a nemzetközi egyesület képviselője helyezte el koszorút.

augusztus 3-9.

Vácon rendezte meg Alef Bész Táborát az UJS Maimonidesz Köre a Váci Zsidó Hitközség támogatásával. A zsidó emlékek felkeresését célzó ország programban

korábban Balassagyarmat, Székesfehérvár, Keszthely és Hódmezővásárhely zsidó hitközségeinél tettek látogatást a kör tagjai. Vácon Gartner Brigitta és Schweitzer Gábor előadása zárta a programot.

augusztus 7.

A „Sófár Egyesület” vitát rendezett arról, hogy „Szükség van-e világi zsidó képviseletre?”. A vitaindító előadást Seres László, az egyesület elnöke tartotta. A beszéd olvasható az egyesület honlapján: .sofar.hu. A rendezvényen mindössze 30 érdeklődő vett részt, a parázs vitában az egyesület ellen az volt a legfőbb érv, hogy veszélyezteti a Mazsihisz monopóliumát.

augusztus 10-20.

Az Egyesült Államok, Dél-Amerika, Franciaország, Ausztrália és Oroszország után Magyarország is bekapcsolódott a nemzetközi zsidó szervezetek azon akciójába, amelynek az a célja, hogy minden zsidó fiatalt egyszer ingyen eljuttat Izraelbe. A „Birthright Israel”, a Szochnut és a Chábád Egyesület felhívása olyan 18-26 éves zsidó fiatalokhoz szólt, akik még sohasem jártak tanulmányi kiránduláson, vagy csereüdülésen Izraelben.

augusztus 14.

Medgyessy Péter miniszterelnök meghívására Heisler András és Zoltai Gusztáv Mazsihisz vezetők a Miniszterlnöki Hivatalba látogattak. A felek a kormány és a zsidóság együttműködésének aktuális kérdéseitől tárgyaltak. A hitközség vezetői köszönetet mondtak a kormányfőnek a 400 ezer forintos összegre emelt kárpótlás összegének kifizetéséért. Mivel a Magyar Zsidó Örökség Közalapítványtól igényelhető életjáradék 4 milliárd forintos fedezete kimerült, a zsidó hitközségek képviselői arra kérték a miniszterelnököt, hogy az állam biztosítson újabb forrásokat a közalapítvány működéséhez, és támogassa az alapítás idején kapott rossz állagú hat ingatlan felújítását. A Mazsihisz a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

épületéért cserébe lemondana arról, hogy a tulajdonába kerüljön a kanadai nagykövetség Zugligeti úti épülete, amelyet a volt egyházi ingatlanok tulajdoni rendezése keretében 2011-ig kellene megkapnia. A hitközségi vezetés akkor lát lehetőséget a cserére, ha sikerül forrást találni a templom felújítására. Ehhez a kormánytól, a költségvetéstől szeretnének segítséget kapni. A megbeszélésen szóba került a II. világháború során a zsidó lakosságtól elkobzott, és később az országból elszállított értéktárgyak kérdésköre is. Arra kérték a kormányzatot, hogy államközi egyezmény keretében indítványozza az Egyesült Államok kormányának a vagyontárgyak értékének részleges megtérítését. Heisler András a holocaust 60. évfordulója alkalmából tartandó megemlékezés kapcsán felvetette a koordináció szükségességét, s hangsúlyozta, hogy a megemlékezésnek osztársadalmi jelentőségűnek kell lennie.

augusztus 15.

1. „A Maccabi történelempályázata” címmel jelent meg tudósítás a Maccabi Vívó és Atlétikai Klub által tavasszal meghirdetett versenyről Az Új Élet 2003. augusztus 15-i számában (4. p.). „A zsidóság jelentősége a magyar sportban” című pályázat mérsékelt sikert aratott, de a maccabi.hu weboldalon követhető a zsidó sportolók életútja.

2. Az ÉS 2003. augusztus 15-i számában Váradi Júlia a Párizsban élő Kende Péter történésszel készített interjút „... jobban aggódom ezért az országért, mint valaha...” címmel (7. p.). Bánáti Péter „Voltak szép napjaink” című, az auschwitzi lágerélményekről írt elbeszélése pedig a lap 17-19. oldalán jelent meg.

augusztus 20.

Heisler Lászlót, a Dohány templomkörzet elnökét a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje, Bácskai Verát, a történettudományok doktorát a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje, Wirth Juditot, a NaNe elnökét a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje, Jávori Ferencet, a Budapesti Klezmer Band alapítóját a Magyar Köztársasági Érdemrend

Lovagkeresztje kitüntetésben részesítették. A kitüntetések Mádl Ferenc köztársasági elnök adta át a Parlamentben. A Szombat 2003/októberi számában ebből az alkalomból Rick Zsófi interjút készített Jávori Ferencsel „Hegedűvel könnyebb menekülni” címmel (24-25.p.)

augusztus 21.

Vizi E. Szilveszter, az MTA elnökének felkérésére Nyugati Magyar Tudományos Tanács kezdte meg működését a magyar tudományosság nyugati támogatására és fejlesztésére. A testület tagja Teller Ede atomfizikus, Oláh György Nobel-díjas kémikus, Lamfalussy Sándor közgazdász, John Lukacs történész. A 2003. május 6-i közgyűlés szavazatával jóváhagyott testület az MTA tiszteleti, külső és köztestületi tagjaiból, valamint a magyar tudományosság iránt elkötelezett nyugati magyar szakemberekből áll.

augusztus 22.

Az ÉS 2003. augusztus 22-i számában Balázs Eszter Anna szerkesztésében jelent meg „Ne szépítsenek!” címmel az a beszélgetés, amelyet Kertész Imre műfordítóival folytatott a JAK műfordító táborában Gödöllőn 2003. július 12-én. A beszélgetést Vári György vezette, a megjelent műfordítók közül Xantus Judit spanyolra, Outi Hassi finnre, Sbveta Kjoseva bolgárra, Buda György németre, Szolnoki Julianna szlovákra, Natalia Zaremba-Huzsvai franciára ültette át Kertész Imre műveit (15, 20. p.). Ugyanebben a lapszámban jelent meg Sipos András reflexiója a magyarok kettős állampolgárságáról folyó politikai csatározásra „Állampolgárság” címmel (9. p.).

augusztus 23.

A Népszabadság 2003. augusztus 23-i számában Szendrei Lőrinc „Egy tömegsír Dorosinban” címmel megjelent, az ukrainai munkaszolgálatról készült írása túlélők emlékezéseinek, és korabeli dokumentumoknak a felhasználásával készült (6. p.).

augusztus 27-31.

Az UJS Szarvason rendezte meg Hagyományörző Nyári Táborát.

augusztus 31-től szeptember 7-ig

A hatodik alkalommal megrendezett Zsidó Nyári Fesztivál helyszínei Budapest, Debrecen és Nagykőrös után Szombathely, Eger, Szolnok és Vác városokkal bővültek. A fesztivált Judith Várnai Shorer izraeli nagykövet, Zoltai Gusztáv Mazsihisz igazgató, Glatz Ferenc akadémikus és Schiffer János fővárosi alpolgármester nyitotta meg. A fővárosban a rendezvénysorozat előestéjén „Emlékezés” címmel mutatta be műsorát Dés László szaxofon-, és Snétberger Ferenc gitárművész a Dohány utcai Zsinagóga melletti Rauol Wallenberg-emlékparkban. Ugyancsak augusztus 30-án adta elő Seress Rezső-estjét a Sziámi zenekar „Szomorú vasárnap” címmel az Erzsébet téri Gödör Klubban. A Dohány utcai Zsinagógában Mendelssohn-estet és nemzetközi kántorkoncertet tartottak, itt lépett fel Timna Brauer előadóművész, a Rajkó Zenekar, Rivka Golani brácsaművész, továbbá felhangzott Bruch „Mózes” című műve Marton Éva közreműködésével. Az MTA Dísztermében Tokody Ilona operaénekes és Jandó Jenő zongoraművész adott koncertet, a Nemzeti Táncszínházban pedig Kishonti Ildikó "Én így vagyok Én" című műsorát adták elő. A Madách Kamara Színházban a „Mi újság, múlt század?”, illetve az „Azt meséld el, Pista!” című előadások mentek, a Budapesti Operettszínházban a Klezmer Táncszvitet mutatták be a Győri Balett, a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Budapester Klezmer Band közreműködésével. Az izraeli Tel-Aviv Soloists Ensemble kamarazenekar a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon lépett fel, Mozart-, Britten-, Vivaldi-, Permont-, Elgar-, és Mendelssohn-művekkel. Szeptember 4-től 7-ig Szolnokon, Hódmezővásárhelyen, Vácott és Győrben is vendégszerepelt az együttes. A Spinoza Házban Kaján Tibor munkáiból nyílt tárlat, a Budapest Galériában Ország Lili emlékkiállítás rendeztek. A Bálint Zsidó Közösségi Ház ifjúsági napot és utcabált tartott, míg a Gerbeaud Házban keringő, és operett est volt. Az Odeon-

Lloyd Mozi Kabos László színész filmjeiből válogatott, az Örökmozgóban „Az utolsó klezmer” című filmet vetítették egyebek mellett. A Magyar Állami Operaházban a fesztivál záró napján „Zsidó Óév-búcsúztató Koncertet” tartottak. A fővárosi kínálatot a zsidó könyvnapok programja színesítette. A Spinoza Kávéházban Rózsa Péter mutatta be Kertész Péter Schweitzer József életútjáról „Nehéz zsidónak lenni” címmel készített könyvét a nyugalmazott országos főrabbi és a szerző jelenlétében. A Remény folyóiratot Benedek István Gábor főszerkesztő és Fröhlich Róbert főrabbi mutatta be. Raj Tamás „Bibliaiskola” című könyvét Iványi Gábor metodista lelkész, Yehuda Lahav „Sebhelyes élet” című könyvét Judit Shorer Varnai izraeli nagykövet, Orbán Ferenc „Magyarországi zsidó élet” című könyvét Raj Tamás főrabbi, Alexander Grossmann „Első a lelkiismeret”, és Jisrael Eilat „Nem történt semmi” című könyveit Mezei András mutatta be. Bächer Iván Kardos G. Györgyről készülő kötetéről beszélgetett barátaival, Révai Gábor pedig Popper Péterrel és Müller Péterrel a „Mesterek” című kötet kapcsán cserélt eszmét. A Jerusalem Express Klezmer Orchestra lemezbemutató koncertet adott. Debrecenben és Nagykőrösön Bíró Eszter énekesnő és Horgas Eszter fuvolaművész adta elő „Eszterek estje” című produkciót. Az utóbbi városban és Nyíregyházán a fesztivál keretében fellépett a Pannónia Klezmer Band. Az új helyszínek közül Egerben a Budapest Klezmer Band adott koncertet, Szombathelyen Szabó István „A napfény íze”, illetve Roman Polanski „A zongorista” című filmjét vetítették. Szolnokon és Vácott az izraeli művészekből álló hivatásos kamarazenekar, a Tel-Aviv Soloists Ensemble lépett fel. A Nyári Zsidó Fesztivál látogatóinak száma 120-130 ezer fő volt, 20-30 százalékkal több, mint 2002-ben. A fesztivál sikere kapcsán Hiller István miniszter gratulált Zoltai Gusztávnak, amiért szűk körű rétegrendezvény helyett Színes, kulturális palettát mutatott be a fesztivál.

Augusztusban hároméves megbízatásuk lejártával búcsúztak a Szochnut alija osztályának munkatársai, Yechezkel és Malka Lázár, és bemutatkozott a kaposvári születésű utód, Meir Beck. Az eseményen jelen volt és beszédet mondott Judit Varnai izraeli nagykövet, Tuva Pintó, a Szochnut közép-kelet-európai igazgatója és a Mazsihisz vezetői.

Az izraeli külügyminisztérium által kiírt pályázatot megnyerve Darányi András a Budapesti Holocaust Emlékmúzeum igazgatója, és Horváth József, a Maccabi VAC elnöke izraeli belpolitikai tanulmányúton vett részt.

szeptember hónap

szeptember 1.

Az Új Élet 2003. szeptember elsejei számában a 75 éves Hammermann Gézát, a Páva utcai körzet főkántorát mutatta be Rosenbeld Dániel Imre (1. p.).

szeptember 7.

A Hunyadi téri Generációk Klubja buszos kirándulást szervezett a szombathelyi hitközséghez. A kirándulás költségeit a Klub a VI. kerületi önkormányzat pályázatán nyerte. A város zsidó vonatkozású emlékhelyeinek meglátogatása után a hitközség épületében rendezett közös ebéden Mezei Péter elnök és Márkus Sándor mutatta be a szombathelyi közösség életét, László Miklós elnök pedig a Hunyadi téri klubéletet mutatta be. Az imateremben a Magyar - Izraeli Baráti Társaság nevében Szántóné Balázs Edit tartott előadást, majd vezetésével Kőszeg zsidó emlékeihez látogattak el a kirándulás résztvevői.

szeptember 8.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban egész napos rendezvényt ünnepelték a Salom Klub megalakulásának tizedik évfordulóját.

szeptember 9.

Kertész Imrének a Köztársasági Érdemrend Nagykeresztjét adta át Mádl Ferenc köztársasági elnök a Sándor-palotában. A köszöntő szövege megjelent az ÉS 2003. szeptember 12-i számában (3. p.) „A budapesti laudáció” címmel.

szeptember 10.

1. A Radnóti Színházban Kertész Imre új könyvének, a Magvetőnél megjelent „Felszámolás” című művének bemutatóját rendezték meg a szerző jelenétében. György Péter a kötet bemutatóján mondott beszéde az ÉS 2003. szeptember 12-i számában olvasható „A hajléktalan” címmel (3,4.p.). A mintegy 160 oldalas regény német nyelvű bemutatóját 2003. szeptember 21-én tartották a Berliner Ensemble-ban. A „Felszámolás” még az ősszel holland és lengyel nyelven is megjelent. A könyv megírásához német ösztöndíjban részesült a szerző. Már dolgozik új könyvén, amelynek címe „A végső kocsmá”, amely a „Gályanapló” és a „Valaki más” című regényének befejező kötete lesz.

2. A Bálint Zsidó közösségi Házban Gerő András történésszel Friderikusz Sándor beszélgetett.

szeptember 11.

Nyíregyházán konferenciát tartottak a „Tiszaeszlári per” 120 éves évfordulóján. A konferencia fővédnöke Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök volt, előadást tartott Wilfrid Forstmann, Karády Viktor, Karsai László, Kovács András, Kövér György, Margócsy István, Pelle János, Raj Tamás és Stipta István. A „Magyar Hírlap” 2003. szeptember 6-7. számának „Hétféle” mellékletében Sándor Iván írása jelent meg „Jó reggelt, (nem csak) Tiszaeszlár!” című riportja a vérvád-per továbbéléséről a jelenlegi Tiszaeszláron (21-22. p.). Karsai László „Bary József vizsgálóbíró emlékiratainak sorsa” címmel tartott előadásának szövegét az ÉS 2004 január 30-i száma közölte a 8-9. oldalon. Csurka István pártja a temetőben „emlékezett” Solymosi Eszterre, a „Magyar Fórum” 2003. szeptember 18-i számában pedig

Csurka István „Magyar szemmel Tiszaeszlárról”, és Győri Béla „A MIÉP tiszaeszlári koszorúi” címmel uszítottak. Raj Tamás „A vér szerepe a Bibliában és a zsidó hagyományokban” című előadása megjelent az Új Élet 2003. október 15-i számában (3. p.). A Budai Várban a Magyar Kultúráért Alapítvány Szentháromság téri helységében bemutatták a Nagy Károly nyugalmazott főügyész által rendezett vándorkiállítást a tiszaeszlári perről.

szeptember 12.

Az ÉS 2003. szeptember 12-én megjelent számában a berlini Zsidó Múzeum tervezőjéről, Daniel Libeskind építészről közölt tanulmányt Batár Attila „Folytonosság és törések” címmel (15,20. p.). A neves lengyelországi születésű építész nyerte meg a New York-i Világkereskedelmi Központ lerombolt két tornyának helyére kiírt építészeti pályázatot. Kemény Mária az ÉS 2003. szeptember 26-i számában Libeskind kapcsán az épülő magyar holocaust múzeumról írta meg véleményét (2. p.), Sipos András az ÉS 2003. október 3-i számában szólott hozzá a múzeumi vitához „Kedves Kemény Mária” címmel (14. p.).

szeptember 12-14.

A Pesti Jesiva ismét megrendezte a Pilisi Hétvége című programját. A téma az őszi ünnepekre való felkészülés volt.

szeptember 13-17.

Budapesten rendezték meg az Európai Ortodox Rabbik és Egyházi Vezetők Konferenciáját több mint 70 résztvevővel. A szervezet elsősorban a cionizmus és Izrael iránt nyitott modern ortodox rabbit tömöríti. A szervezésben részt vett a Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskola igazgatója, Baruch Kaisler, valamint igazgatóhelyettese, Dov Levy is. A konferenciára érkezett Rabbi Moshe Amar, Izrael szefárd főrabbi is, aki az ortodox hitközség által rendezett díszvacsorán Tóra-magyarozatot tartott. A konferenciára meghívtak néhány neológ és chabad rabbit is. A konferencián

előadást tartott Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Frölich Róbert főrabbi, Schöner Alfréd főrabbi és Kovács András szociológus. Heisler András Mazshisz elnök konferencián elmondott beszéde olvasható az Erec 2003/októberi számában (11. p.). A konferencián jelen volt Tova Pinto, a Szochnut kelet-európai igazgatója, Jehiel Wasserman rabbi, a Szochnut vallási főosztályának vezetője is.

szeptember 15.

1. A Jeruzsálem melletti Jaar-Hanasziban, az „Elnökök erdejében” közadakozásból Scheiber-ligetet avattak. A gyűjtésben és a liget létesítésében a Keren Kajemet is részt vett. Az előkészületekről Kertész Péter, a szervezőbizottság magyarországi rezidense írt az Erec 2003/8. számában „Scheiber-liget Jaar-Hanasziba – A magyar diaszpóra fényessége” című írásában (10-11. p.) számolt be. A liget megálmodója, Ilana Navé díszoklevelet kapott az avatáson. Az emléktáblát Schweitzer József és Kardos Péter főrabbi leplezték le. Az ünnepségen a Nemzeti Kulturális Minisztérium képviselőjében jelen volt Ács Tamás, Breuer Péter és Harsányi László.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Frölich Katalin rebbecen tartott előadásokat „A bat micvától a jiddische máméig” címmel.

szeptember 17.

1. A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre a Zsidó Múzeum „Modigliani, Soutine és montparnass-i barátai” című kiállítását nézte meg Faludy Judit művészettörténész vezetésével.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Popper Péter új ötrészes sorozatot kezdett. Az első előadás címe „A kiválasztottság problémája a köztudatban és Thomas Mann műveiben”.

szeptember 18.

Az Írók Könyvesboltjában Benedek István Gábor mutatta be „Keresztény – Zsidó teológiai évkönyv 2002” című

kiadványt. A bemutató vendégei voltak a kötet szerzői és szerkesztői.

szeptember 19-21.

Ifjúsági hétféligi szemináriumot rendezett külföldi előadók és érdeklődők részvételével a Hagshama Department magyarországi koordinátora, Lantai Linda.

szeptember 20.

Népszava 2003. szeptember 20-i számában ismertetés jelent meg a Gallup zsidó ellenesség vizsgálatáról „Kevesebb az előítélet, de még van” címmel (3. p).

szeptember 21.

1. A Sigmund Freud - Ferenczi Sándor levelezés második kötetének megjelenése alkalmából a szerkesztő, Erős Ferenc szociálpszichológus volt a Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége.

2. A Frankel Leó utcai zsinagógában előadást és kántorhangversenyt rendeztek a közelgő őszi nagyünnepek dallamkincséből. Doff Imre, Fekete László és Tóth Emil főkántorok énekét Schweitzer József nyugalmazott főrabbi és Radnóti Zoltán és Verő Tamás rabbik előadása kísérte.

szeptember 24.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban működő Orvosklub vendége Sótonyi Péter, a SOTE rektora volt.

szeptember 25.

A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre 10 részes játékos, gyakorlati festészeti kurzust indított felnőtteknek Romvári Márton festőművész a Dísz tér 4-5 szám alatti műtermében.

szeptember 26.

A Moszkva térhez közeli Margit körút 105. számú házban új körzetet alakított a Chabad Lubavics. A 250 négyzetméteres irodahelységben alakították ki a zsinagógát. A Ros Hasanát Köves Slomo és Sudák Shalom rabbik vezetésével itt köszöntötte több mint 50 fiatal.

szeptember 27.

1. Az 1990-ban újjáalakult Habonim Dror cionista ifjúsági szervezet a Jávorka Ádám u.15-ben kezdte az újévet megújult és kibővült programokkal. Szombatoként rendszeres összejövetelt, nyáron, télen táborokat szerveztek.

2. „Abádszalók díszpolgára” címet adtak Ember Mária írónak, s a település könyvtára is felvette az író nevéét. Győrfi Sándor szobrászművész elkészítette az író szobrát, a szoboravató ünnepségen Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök emlékezett személyes ismerősére, Ember Máriára. Beszédet mondott Bordás Imre, a nagyközség polgármestere. A polgármesteri hivatalban ünnepi ülés keretében adták át a posztumusz díszpolgári oklevelet az író fiának, Hegedűs Istvánnak. A Barátság című folyóirat 2003/5 számában Murányi Gábor számolt be az ünnepségről „Abádszalók díszpolgára? - Ember Mária” címmel. A lap részletet közölt Kovács Miklós „Messzeringó gyermekkorom világa - Késői találkozás Ember Máriával” című könyvéből (4032-4033. p.).

szeptember 27-28.

Ros Hasana alkalmából Medgyessy Péter miniszterelnök levélben köszöntötte az ország zsidóságát. Az Új Élet 2003. október 15-i számának első oldalán olvasható a kormányfő üzenete (1. p.).

szeptember 30.

A Népszabadság 2003. szeptember 50-i száma New York-i interjút közölt a 75 éves Elie Wiesel Nobel békedíjas íróval „A bűn nem öröklődik” címmel Horváth Gábor tollából (7. p.).

Szeptembertől egy éves iskolarendszerű idegenvezető-képzés indult a Scheiber Sándor Gimnáziumban.

Szeptember elején több napilapban is megjelent az a fizetett felhívás, amelyet a Herceg Esterházy Pál

Alapítvány támogatásával és nevében tett közzé a miskolci Well Press Kiadó Kft. A hirdetésben érintetteket, illetve szemtanúkat kerestek az 1944-ben a Katolikus Nőszövetség által szervezett zsidó embermentő akció részleteinek feltárára. Az Irgalmas Nővérek budapesti Somlói úti házában, illetve a XI. ker. Nagyboldogasszony u. 27. számú épületében több száz zsidó gyermeket és szüleiket rejtették el Zichy Rafaelné, Vajkay Rózsa, dr Farkas Éva és dr. Sprenger Mária vezetésével.

Szeptember közepén 75 éve korábban meghalt Vikár György (1926-2003) pszichoanalitikus, akit az év márciusában a Soros Alapítvány életmű díjban részesített. Halász Anna „Az emlékezés ösvényein” című írásával búcsúzott a tudóstól (ÉS szept. 26. 10. p.).

Szeptembertől a Budai Micve Klub a Bálint Zsidó Közösségi Házzal szoros együttműködésben szervezte programjait, amelyeket a Joint is támogatott.

Szeptemberben Budapesten rendezte „Első regionális vezetőképző szemináriumát” a Cionista Világszövetség Hagshama osztálya a nemzetközi zsidó egyetemista korosztály számára. Az Erec 2003/9. számában Lantai Linda, a Hagshama osztály magyarországi koordinátora számolt be a szeminárium eseményeiről (6. p.).

A Múlt és Jövő 2003/3. számában jelent meg egy részlet Stern Samu kiadatlan naplójából „Kihallgatáson Gömbös miniszterelnök és a kormányzó előtt” címmel (67-74. p.) Közreadta Avigdor Löwenheim. Miskolczy Ambrus tanulmányát „Dr. Liebscher mítosza avagy Kecskeméti György magyarságáról” címmel (109-114. p.) közölte a folyóirat. Szabó András Péter tanulmányában Szent-Iványi Domokos ismeretlen arcát villantotta fel „A szovjet berendezkedés első éveit és a zsidókérdés” címmel (55-66. p.) Bacskai Sándor „A második nap” címmel közölt szemelvényeket szociológiai felvételeiből, amelyeket a kivándorolt holocaust túlélők körében végzett (45-54. p.). Kovács András:

„Magyar zsidó politika a háború végétől a kommunista rendszer bukásáig” című tanulmánya (5-39. p.).

Zsidótemetőt találtak a Somogy megyei Ecsenyben, és a Mechon Simon Alapítvány, a megyei és a települési önkormányzat támogatásával felújították. A dunántúli Sellye zsidótemetőjét is felújították.

Szeptemberben megkezdődtek a belső helyreállítási munkálatok a váci zsinagógában. A Honismeret című folyóirat 2003/5. számában Váradi Iván Attila írása jelent meg „Vác zsidó emlékei” címmel (68-74. p.).

A BUKSZ 2003/őszi számában Kádár Gábor és Vági Zoltán cikke jelent meg „Racionális”népirtás Magyarországon” címmel (219-227. p.).

A Hitel című folyóirat 2003/szeptemberi számában Monostori Imre közölt tanulmányt „A magyar zsidóság képe Németh László tanulmányaiban” címmel (95-118. p.).

A Kortárs 2003/szeptemberi és októberi számában jelent meg Monostori Imre tanulmánya „A zsidókérdés változatai a magyar folyóiratokban a húszas évektől a zsidótörvényekig 1-2.” rész címmel.

A Vígszínházban Kertész Imre és Esterházy Péter közös felolvasóestjét tartották meg.

A Szombat 2003/szeptemberi számában bemutatták Dov Levyt, aki nyáron ortodox rabbi vizsgát tett Izraelben, és akit korábban a Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskola vallási igazgatóhelyetteseként, valamint a Visegrádi utca 3. alatt működő ortodox Pesti Súl közösség imádkozásainak vezetőjeként ismert a zsidó közösség (7-11. p.).

A fővárosi közgyűlés „Az egyházak szerepe Budapest életében” címmel rendezett konferenciát, amelyen Schweitzer József „A főváros jelentősége a magyar zsidóság történetében” címmel tartott előadást.

október hónap

október 3.

1. Németország újraegyesítésének 13. évfordulóján az ünnepi beszéd elmondására Magdeburgban Kertész Imre Nobel-díjas író kérte fel a német kormány. A beszéd magyar változata „Öröm és szorongás” címmel megjelent az ÉS 2003. október 10-i számában (3. p.) Kertész az iraki konfliktusról az 1938-as müncheni eseményekre asszociált, amikor a világ nem hitte el, hogy Hitler nem csak Európára veszélyes. Most Európa egy része Amerikával szemben az agresszor Szaddamot választotta. Kertész magdeburgi beszédére reflektált Eörsi Máttyás „München és a csontvázak összefüggnek” című cikkében (ÉS 2003. november 7. 10-11. p.). Eörsi vitatkozik Amos Óz izraeli író állásfoglalásával is, ami egy nemrégén Jordániában rendezett izraeli-palesztin megbékélési értekezleten hangzott el. Óz egyformán elítélte az öngyilkos palesztin merényleteket és az izraeli katonai megtorlási akciókat. Eörsi állásfoglalásában összefoglalta az „izraeli agresszió” vádjának történetét.

2. Győrben eltemették Vértés Árpád rabbit, Észak-Dunántúl főrabbiját. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi búcsúztató beszéde olvasható az Új Élet 2003. november 1-jei számában (5. p.). A temetésen a kántori teendőket Tóth Emil főkantor látta el. A rabbikart Deutsch Róbert, Löwy Tamás, Markovits Zsolt és Verő Tamás képviselte, a búcsúztatáson megjelentek a mosonmagyaróvári hitközség tagjai is. A társegyházak nevében Schmativich János, a győri Katolikus Hittudományi Főiskola professzora és Lachner Pál evangélikus lelkész vett részt a temetésen.

október 5.

Kol Nidré.

október 7.

1. A Thököly úti zsinagóga falán emléktáblát avattak azoknak a zsidónak, akiket a nyilasok itt öltek meg 1944-ben. Az avatáson megjelentek és beszédet mondtak a Miniszterelnöki Hivatal, az Oktatási Minisztérium, a Mazsihisz, a Bzsh valamint a zuglói hitközség és önkormányzat, valamint a társegyházak képviselői. Az ünnepségen felolvasták Mádl Ferenc köztársasági elnök levelét, Benedek István Gábor emlékező beszédét a Deák Ferenc emlékévként gondolatisága ihlette.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Lindner László és Súlyom Gábor ismertette a bori munkaszolgálat történetét feldolgozó könyv előkészületeit.

október 8.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház Salom Klubjában Takács Boglárka ismertette a Szociálpszichológiai Műhely vizsgálatát a zsidó vallás és politikai attitűdök összefüggéseiről.

október 14.

A Fiumei úti temető művész parcellában temették el a 74 éves korában, 2003. szeptember 25-én elhunyt Timár György író, műfordítót.

október 15.

A nyilas uralom áldozataira emlékeztek a Terror Háza Múzeum előtt. Beszédet mondott Gusztos Péter országgyűlési képviselő, az Újgeneráció alelnöke, valamint Horváth Aladár, a Roma Polgári Mozgalom elnöke. A roma kárpótlás körüli huzavonáról jelentetett meg cikket Oláh Erika az ÉS 2003. november 7-i számában „Postásra várva - Parlamenti albizottság vizsgálja a három éve húzódó roma-kárpótlást” címmel (6. p.).

október 16.

1. A hebraisztika szak indulásának 15. évfordulóján konferenciát rendeztek a szak egykori hallgatóinak előadásaiból az ELTE BTK Szerb utcai tanári klubjában. A konferenciát Déri Balázs professzor, oktatási dékán-helyettes köszöntötte, majd Schweitzer József címzetes egyetemi tanár nyitotta meg. Előadásokat tartottak:

Grüll Tiborné (Csalog Eszter) tanársegéd, Szent Pál Akadémia Ókori Nyelvi Tanszék „A Példabeszédek könyve a Septuagintában”; Buzási Gábor adjunktus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hebraisztika Tanszék „Miért nem szerepel a Zsuzsanna-történet a héber kánonban? Órigenész és Julius Africanus vitája”; Hack Márta, docens Szent Pál Akadémia Ókori Nyelvek Tanszék „Héber-arámi hamisítványok évadja”; Koltai Kornélia nyelvtanár, ELTE BTK Asszirológiai és Hebraisztika Tanszék „Péchy Simon Biblia-fordítása”; Visi Tamás PhD-hallgató, CEU „Bábel tornya: a történet datálása”; Bíró Tamás Ph-D hallgató, Groningeni Egyetem: „Mina hané milé? [Honnan tudjuk ezeket a szavakat?]: Spekuláció, empíria, szöveg”; Marossy Attila PhD-hallgató, Evangélikus Hittudományi Egyetem „Rabbinikus hermeneutika: Rest és hova”; Kövér András Ph-D-hallgató, ELTE Hebraisztikai doktori program „A szír Mózes bar Képha és a rabbinikus hagyomány”; Dobos Károly tanársegéd, PPKE BTK Hebraisztika Tanszék „Miben áll a summum bonum? Maimonidész nézete az emberi tökéletességről”; Komoróczy Szonja Ráhel Ph-D hallgató, University of Oxford „Jiddis és Jüdisch-Deutsch könyvek Budán és Pozsonyban”; Bányai Viktória tudományos munkatárs, MTA Judaisztika Kutatócsoport „A zsidó oktatás modernizációja a tankönyvek tükrében (18-19. sz.)”; Peremiczky Szilvia Ph-D hallgató, ELTE Összehasonlító és Világirodalmi Doktori Program „A ladino múltja, jelene és jövője”.

2. A Magyar Nemzeti Múzeumban megvitatták az auschwitzi haláltábor 18. blokkjában tervezett állandó magyar kiállítás forgatókönyvéhez Kádár Gábor és Vági Zoltán történészek által készített történelmi áttekintést. A nyilvános vitán jelen volt Hiller István kulturális miniszter és Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgató is. Mindketten alkalmasnak tartották a szakanyagot az auschwitzi új magyar kiállítás koncepciójának kidolgozásához.

október 17.

Az ELTE Tanári Klubjában (Bp. V. Szerb u. 19-21.) mutatták be az MTA Judaisztikai kutatócsoport

műhelyében készült „Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez” című könyvet, amelyet Shlomo J. Spirzer és Komoróczy Géza állítottak össze. A könyvet Glatz Ferenc, az MTA történettudományi Intézetének igazgatója és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi mutatta be, a könyvből részleteket olvasott fel Vallai Péter.

október 18.

A Népszabadság 2003. október 18-án Palugyai István készített interjút Jovan Rajs-sal, a Bánátból 1968-ban elszármazott, Stockholmban élő törvényszéki orvos szakértővel „Importorvos Stockholmban” címmel (9. p.). A holocaustot Zentán, Szegeden és Bergen-Belsenben túlélő orvos életrajza „Az elnémítottak szószólója” címen bestseller Svédországban, ahol Rajs a 2003 nyarán meggyilkolt Anna Lindth svéd külügyminiszter halálának körülményeit vizsgálta.

október 21.

1. Az Or-zSE Doktori Tanácsa előtt eredményesen védte meg „A zsidó pasztorális pszichológia tárgya” című nagydoktori értekezését Ungárné Komoly Judit, az egyetem Neveléstudományi és Szociális Munka tanszékének vezetője. Opponensei Popper Péter és Schőner Alfréd voltak.

2. A Budapest Galériában Réth (Róth) Alfréd (1884-1966) festőművész kiállítása nyílt meg.

október 22.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház Salom Klubjában Schweitzer József főrabbival beszélgetett Kertész Péter újságíró.

október 23.

1. A MIÉP vendége Le Pen és David Irving, a nézetei miatt több országból kitiltott náci történész volt. A vendégek a Hősök terén az Európai Uniótól óvtak bennünket, miközben Csurkával hármásban olykor vadul zsidóztak. A közszolgálati TV vasárnap esti jobboldali műsorának szerkesztője, Siklósi Beatrix meghívta David

Irvinget a „+1 Éjjeli menedék” című műsorába, ahol az 56-os forradalmat Irving lényegében antiszemita pogromként értékelte. Irving vendége volt a Kossuth Rádió „Vasárnapi Újság” című műsorának is, ám ennek semmilyen következménye nem lett. Az „Éjjeli menedék”-et azonban az ORTT azonnal megszüntette, bár később megjelent állásfoglalásában az ORTT Panaszbizottsága úgy foglalt állást, hogy a műsor, mely közreadta a náci történész véleményét, nem sértett médiatörvényt. Az úgyről Vásárhelyi Mária az ÉS 2003. december 5-i számában írt esettanulmányt „Jobboldali közszolgálat - fából vaskarika” címmel (3-4. p.) A Nyilvánosság Klub ügyvivői testülete tiltakozását jelentette be, amiért a hírek szerint Magyar Televízió vezetése új megbízást készített elő Siklósi Beatrix részére.

2. A forradalom 47. évfordulója alkalmából Juhász Ferenc honvédelmi miniszter a „Honvédelemért” kitüntetésben részesítette Lazarovits Ernőt, a Mazsihisz külügyi vezetőjét.

október 24.

Genfben meghalt Alexandr Grosman (1909-2003), 1927-ben a miskolci hitközség vezetőségének tagja, a Hasomér Hacair magyarországi szervezésének kezdeményezője. Az Új Élet 2003. november 15-i számában Vámos György nekrológja jelent meg „Élő lelkiismeret” címmel (4.p.)

október 25.

A Mazsike Klubban a Duó Aman zenekar játszott szefárd-ladino zenét, közreműködött Budai Miklós gitárral, Bürg Judit énekkel.

október 29.

Nádas Péternek ítelték oda Csehország egyetlen nemzetközi irodalmi kitüntetését, a 2000-ben alapított „Franz Kafka-díjat”. A prágai városháza nagytermében rendezett átadás alkalmából elmondott Nádas beszéd az ÉS 2003. október 31-i számában jelent meg „Az ember, mint szörnyeteg” címmel (3. p.). Az író „Emlékiratok könyve” című munkája Csehországban jelent meg Anna Valentova fordításában 1999-ben. A Népszabadság 2003.

november 29-i számának „Hétvége” mellékeltében Kunstár Csaba készített interjút „Nádas Péterrel Horthyizmus és kádárizmus frigae” címmel (1. p.).

október 30.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendégei voltak Pető Iván és Gerő András, akikkel a politikai közbeszédéről beszélgettek a résztvevők.

Noha a kormány július 30-ára elkészítette a közösség elleni izgatás módosításának új szövegváltozatát – amelyet a Mazsihisz-szel is véleményeztetett – az országgyűlés szakbizottságában az október végi tanácskozáson sem az ellenzék, sem az SZDSZ nem támogatta. Erről Rádai Eszter beszélgetett Bárándy Péter igazságügy miniszterrel az ÉS 2003. október 31-i számában „A törvény nem csodaszor” című írásában (7. p.). Az ÉS 2003. szeptember 12-i számában Halmai Gábor írása jelent meg „Gyűlöletbeszéd”- büntető vagy polgári jog” című írása (6. p.), amelyben azokat a pereket és ítéleteket tekintette át, amelyekben közösség elleni izgatás volt a vád, illetve személyiségi jogi próbaper formájában tesztelték a jogalkotás álláspontját. Seres László „Gyűlöletbeszéd, avagy kinek jó a szigorítás?” címmel a Szombat 2003/2. számában jelentetett meg írást (3-4. p.). Kis János és Sólyom László írását a gyűlöletbeszédéről a Népszabadság 2003. október 11-i száma közölte „Az alkotmány és a szólásszabadság címmel” („Hétvége” melléklet 1,4. p.). A szerzők kifejtették véleményüket, hogy nem elvi, hanem szövegkritikai kodifikációs problémák miatt nem értettek egyet a kormány által az országgyűlés elé terjesztett javaslattal, amely a Btk. 269 paragrafusára, az úgynevezett izgatási paragrafusra vonatkozott. Kis János és Sólyom László cikkére az ÉS 2003. november 7-i számában Kádár András Kristóf, a Magyar Helsinki Bizottság elnöke „Útvesztő – a jogalkotó esete a szólásszabadsággal” című cikkében, és Molnár Péter az „Egy vita azonosítása, avagy a gyűlöletbeszéd és ellenszerei” című cikkében szólt

hozzá (8-9. p.). A választ nem a büntetőjogban látták elsősorban, hanem a gyűlöletbeszédre adott politikai válaszban. Az ifj. Hegedűs Lóránt református lelkész másodikfokon felmentő bírósági ítélet után Kis János az ÉS 2003. november 21-i számában „A bírói döntéstől a törvény feletti döntésig”(3-4. p.) című írásában úgy foglalt állást, hogy Hegedűs nem az érvényes jogszabályok miatt nem büntethető. Ugyanebben az ÉS számban jelent meg Bródy Mihály nyelvész cikke „Miért nem tilthatja a szólásszabadság híve a gyűlöletbeszédet?” című cikke (6. p.) és Rádai Eszter Fodor Gáborral készített interjúja „Vélemény büntett” címmel (7-8. p.) Az SZDSZ hét prominens személyisége fizetett hirdetésben tette közzé „Felhívását a Szabad Demokraták országgyűlési csoportjához, hogy minden alkotmányos eszközt vegyenek igénybe a gyűlöletre uszítók ellen”. A felhívás aláírói: Dornbach Alajos, Haraszti Miklós, Iványi Gábor, Jancsó Miklós, Kende Péter, Konrád György, Litván György. Fizetett hirdetésben Gyáni Gábor „Érvek a gyűlöletkeltés büntethetősége mellett” című írása már a törvénymódosítás december eleji bevezetése után, 2003. december 5-én jelent meg az ÉS-ben (14. p.)

A Budai Sófár című havilap 2003/októberi számától folyamatosan fonetikus formában közölte e péntek esti istentiszteletek imádságait.

Október végén 74 éves korában Izraelben elhunyt Simcha Dinitz, aki 1987-1994 között a Szochnut elnöke volt.

A Ferenciek terén október végén avatták fel id. Antall József emléktábláját, Thury Levente szobrászművész alkotását. Az eseményen megjelent Rafael Wisniewski, a lengyel nagykövet, Steiner Pál, az V. kerületi önkormányzat és az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat képviselője, valamint Jeszenszky Géza volt külügyminiszter. Id. Antall József a 2. világháborúban mintegy 50 ezer lengyel és több ezer zsidó menekült életét mentette meg.

Október elején nyílt meg Farkas-Fischhóf Éva izraeli festőművész tárlata Kiskunfélegyházán.

A 70 éves Gergely Ágnes írónővel készített jubileumi interjút Várnai Pál a Szombat 2003/októberi számában „Remélem, odaát nagyon erős a szeretet” címmel (30-32. p.).

Debrecenben ötödik alkalommal rendezték meg a Kardos Albert nemzetközi vers- és prózamondó versenyt.

Ács Irén fotóművészt a Nógrád megyei önkormányzat díszpolgári címmel jutalmazta szülővárosának, a szécsényi zsidóság sorsának megörökítéséért „Őrizd meg...” című fotóalbumában.

A Keresztény - Zsidó Társaság konferenciát rendezett az embermentésről a soá idején. A nyitó előadást Szita Szabolcs történész tartotta. Lakatos Emil a Benelux államok háború alatti ellenállásáról, Lebovits Imre a munkaszolgálatban és az embermenő katonatisztekéről, köztük Nagybaconi Nagy Vilmosról, Reviczky Imréről, Ocskay Lászlóról és Gidófalvy Lajosról tartott előadást.

Jeruzsálemben a Yad Vasem Intézet alapításának 50. évfordulóján rendezett ünnepségen a magyar kormány részéről Bárándy György igazságügy miniszter és Lazarovits Ernő, a Yad Vasem magyarországi képviselője vett részt. Beszédet mondott Móse Kacav államelnök, Jichak Samír miniszterelnök, Sevach Weiss, a Jad Vasem Bizottság elnöke, Anver Shalev, a Yad Vasem igazgatóságának elnöke, Elie Wiesel Nobel-békedíjjal kitüntetett író, Israel Singer, a Zsvk elnöke, Avi Becker a Zsvk főtitkára és Mer Lau, izraeli főrabbi. Az eseményhez kapcsolódóan vacsorát adott Benjamin Natanjahu pénzügyminiszter.

A Szegedi Zsinagógáért Alapítvány kuratóriuma 12 év után újjáalakult. Az addigi öt tag mellé két új taggal,

Perti Ildikóval és Venetianer Anikó tudományos kutatókkal kibővült. Ezután a tavaszi-nyári hangversenyek mellett őszi és téli koncertekkel is gyűjtene a zsinagóga rekonstrukciójának folytatására. Az új vezetőség többi tagja: alapító elnök Váradi F, Péter (USA), az elnök Lednitzky András, ügyvezető elnök Maczelka Noémi zongoraművész, Novák István városi főépítész, és Petrovszky Pál könyvszakértő

november hónap

november 1.

Az Új Élet 2003. november elsejei számában „110 éve született Szondi Lipót” címmel jelent meg Takács Ilona írása (6. p.). Magén István pedig a Károli Gáspár téri hitközség elnökének feleségét, Szepesi Hugónét búcsúztatta „Búcsú Magdikától” című írásával (5. p.) Szepesi Magda férje halála után a hitközség elnöki tisztét is ellátta – haláláig. Molát Ferenc „Interjú Fekete Jánossal életéről, gazdaságról, Szarvasról és az MTK-ról” című írása a 3. oldalon olvasható.

november 2.

1. A Mazsihisz vezetőségi ülése a Páva utcában kezdődött, ahová a Holocaust Múzeum és Dokumentációs Központ beruházásával megbízott helyettes államtitkár, Ács Tamás, és Harsányi László miniszteri biztos hívta meg a Mazsihisz vezetőit a készülő múzeum megtekintésére. Az 1,7-1,8 milliárd forintos beruházás eredményeképpen a zsinagóga épülete visszanyerte az eredeti, 1924-es állapotát és felépült a zsinagógához kapcsolódó háromszintes épület is. Az új épületszárny része lesz a hitéleti célokat szolgáló imaterem és közösségi rész, a félszáz gépjármű befogadására alkalmas mélygarázs és az 1400-1500 négyzetméteres kiállítótér. A műszaki átadása 2003. december 10-én, az ünnepélyes megnyitó a 2004. április 16-án lesz. A Mazsihisz vezetőségi ülésének további részében megemlékeztek a napokban elhunyt Pollák Jenőről, akinek

a Maszökben betöltött tisztségére Heisler Andrást delegálták. Radnóti Zoltán rabbi Pollák Jenőt búcsúztató beszéde az Új Élet 2003. november 1-jei számának 3. oldalán olvasható.

2. A 95 éves korában 2003. szeptember 9-én elhunyt Teller Ede búcsúztatásán Medgyessy Péter miniszterelnök felkérésére a magyar kormányt Gyurcsány Ferenc képviselte a San Franciscóhoz közeli Lawrence Livermore Nemzeti Laboratóriumban. A megemlékezésen a gyermek-, ifjúsági és sportminiszter rövid beszédet mondott.

november 3.

Londonban II. Erzsébet királynő és Mádl Ferenc köztársasági elnök fővédnöksége alatt nyitották meg a Magyar Magic - Hungary in Focus 2004 című egyéves rendezvény sorozatot. Ebben helyet kapott egy Zsidó Kulturális Blokk is, amelyben a Budapester Klezmer Band a Liszt Ferenc Kamarazenekarral közösen lépett fel, a Győri Balett Markó Iván „Purim” című táncjátékát mutatta be.

november 4.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban C. G. Jung vallomásai címmel interjúfilmet vetítettek a „Lélek-test tudósainak vallomásai” sorozatban.

november 5.

1. "A Mazsihisz egyre gyorsabban fogyó türelemmel kéri az illetékes állami szerveket, vizsgálják felül álláspontjukat, s a rasszista, antiszemita és gyűlöletkeltő megnyilvánulások megfelelő szankciót vonjanak maguk után" - közölték szövetség vezetői, akik nyilatkozatukat valamennyi parlamenti párt elnökéhez elküldték. A levél közvetlen kiváltó oka egy 2003. május 30-án rendezett Ferencváros-Debrecen NB I-es labdarúgó-mérkőzés volt. A meccset követő szurkolói rendbontás kapcsán csoportos garázdaság és egyéb erőszakos bűncselekmények miatt 27 személyt vontak eljárás alá, közülük négyet közösség elleni izgatás büntettének megalapozott gyanúja miatt, ez azonban végül nem volt a terhükre megállapítható. Ezért

bizonyíték hiányában megszűnt a közösség elleni izgatás büntette ügyében indított eljárás.

2. A New York-i Holocaust Emlékmúzeum ezután megkaphatja a magyarországi levéltárakban őrzött, védett személyes adatokat tartalmazó iratok másolatát. Ezt teszi lehetővé az az adatvédelmi szerződés, amelyet Washingtonban írt alá Hiller István kulturális miniszter, és amerikai részről Sarah Bloomfield, a múzeumigazgató.

3. Az általános és középiskolák számára készített „Salgótarjáni zsidótörténet” címmel könyvet adott ki a Nógrád megyei Levéltár. A kötetet Szita Szabolcs és Lőránd Ferenc mutatták be.

november 6.

A Fővárosi Ítéltábla jogerősen felmentette ifjabb Hegedűs Lóránt református lelkészt a közösség elleni izgatás vádja alól. A MIÉP volt országgyűlési képviselője, ifjabb Hegedűs Lóránt 2001 augusztusában a párt Ébresztő című XVI. kerületi lapjában „Keresztyén Magyar Állam” címmel közölt írást, melyben "a galíciai jöttmentek hada" fordulatot használta, egy helyütt pedig úgy fogalmazott: "Rekeszd ki őket, mert ha nem teszed meg, ők teszik meg veled!". Az első fokú ítélet 2002. decemberében három évre felfüggesztett, másfél év börtönbüntetésre ítélte a református lelkészt, aki ellen nem indult egyházi eljárás. Hívei vállukon vitték ki a tárgyalóteremből; a Mazsihisz felháborodással, Kovács László külügyminiszter megdöbbenéssel fogadta a felmentő ítéletet. Az Új Élet 2003. november 15-i számában olvasható a külügyminiszter nyilatkozata (2. p.) A B'nai B'rith magyarországi egyesülete, mint az eljárás egyik kezdeményezője volt - az esetet figyelemmel kíséző európai központjával egyetértésben - hangot adott megdöbbenésének. Álláspontjuk az, hogy véget kell vetni az önkényes értelmezések lehetőségének. A Hegedűst felmentő ítélet miatt 2003. november 8-án állampolgárok egy 84 tagú csoportja „Tiltakozunk!” címmel két napilapban fizetett hirdetés formájában tiltakozott. A felhívást néhány nap alatt több százan írták alá - a kibővült lista megjelent a

„Magyar Hírlap” és „Népszava” 2003. november 15-i számában. 2003. november 10-én a Népszabadság „Gyűlöletbeszéd: kimondott koalíciós vita” című tudósításában (4. p.) SZDSZ-es és MSZP-s képviselők eltérő véleményeket fogalmaztak meg, Bárándy Péter igazságügy miniszter pedig úgy fogalmazott, hogy a gyűlöletre izgatás lényege, hogy maga a kimondott gondolat jelent veszélyt. Néhány nap múlva állampolgárok másik csoportja „Nyilatkozat”-ban határolódott el a tiltakozóktól, mondván, hogy a szólásszabadságot nem szabad törvénnyel korlátozni a hegedűsfélék miatt. Minden demokratikus érzelmű polgárnak fel kell viszont lépnie a kirekesztés és a gyűlöletkeltés ellen. A „Nyilatkozat” és az aláírók listája több napilapban, és az ÉS 2003. november 14-i számának 2. oldalán megjelent. Tamás Gáspár Miklós a „Magyar Hírlap” 2003. november 10-i számában megjelent „Ebből elég volt” című cikke (17. p.) sem maradt visszhangtalan. TGM az elmúlt három hét bőséges rasszista eseményeit összefoglalva többek között azt írta: „a bírák jelentős része ahhoz a felső középosztályhoz tartozik, amely cigányellenes, nőellenes, homofób, idegengyűlölő, antiszemita és mélyen lenézi a kitaszított szegényeket.” TGM írására a Legfelső Bíróság elnöke, Lomnici Zoltán reagált a Népszabadság 2003. november 13-i számában „A főbíró nem tartja jónak a közállapotokat”, s az ügy kapcsán kirobbant vita nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a parlament 2003 decemberének elején mégis döntött a gyűlöletbeszédéről szóló törvény módosításáról. A „Magyar Hírlap” 2003. november 12-i számában „Gyűlöletbeszéd: törvény és mozgalom” címmel egész oldalas összeállításban (8. p.) szólaltatta meg Medgyessy Péter miniszterelnököt, Mádl Ferenc köztársasági elnököt, Lomnici Zoltán legfőbb ügyészt és a közélet több ismert személyiségét – Bródy Jánost, Pető Ivánt, Fodor Gábort, Kerényi Imrét – a bíróság ítéletéről, illetve TGM cikkéről. A megszólaltatottak közül többen ismét az utcán tiltakoznának a fokozódó rasszizmus miatt, mint 1994 márciusában. Kovács Zoltán az ÉS 2003. november 14-én megjelent számának „Nem ért

a focihoz" című vezércikkében (1. p.) a rendszerváltás utáni kormányok rasszizmus iránti cinkosságát mutatta be. A harmadik fizetett hirdetés formájában közzétett állampolgári tiltakozás 2003. november 14-én jelent meg „Rekesszük ki őket?” címmel a Népszabadságban. A mintegy 300 aláíró egyformán fontosnak tartva a szólásszabadságot és a kirekesztés megakadályozását, felhívták a képviselők figyelmét, hogy félreérthetetlen törvényeket alkossanak. Mindaddig, amíg ezek megszületnek, a civil szervezetek, a média, az iskolák és az egyházak felelőssége a civilizált viselkedési normák helyreállítása - áll a felhívásban. Schiffer András „Pálfordulás a semmibe” című, a Népszabadság 2003. november 20-i számában megjelent cikkében elmarasztalta az SZDSZ magatartását a törvényelőkészítő vitában. Az SZDSZ tagságát valóban megosztotta a Hegedűs-ítélet, Szabó Zoltán, a törvénymódosítás MSZP-s szorgalmazója azonban a lap 2003. december 5-én megjelent számában „A tartóoszlop kidőlt” című írásában világított rá Schiffer tévedéseire. Kovács Zoltán az ÉS 2003. december 5-én megjelent számának „Veszélyes üzem” című vezércikkében arról írt, hogy ismeretlenek belöttek az ifjú Hegedűs Lórántot elítélő bírói tanács elnökének lakásába (1. p.). Kertész Péter „Nincs új a Nap alatt” című glosszájában (ÉS 2003. december 12. 13 p.) a Szent Korona című jobboldali hetilap főszerkesztője, Romhányi József 1991. május 15-től 1993 novemberéig húzódó közösség elleni izgatási peréhez hasonlította ifj. Hegedűs perét. Hanák András ugyancsak az ÉS 2003. december 12-i számában „Hegedűs a háztetőn” címmel (7-8.p.) foglalta össze a törvényalkotók, politikusok gyűlöletbeszéddel kapcsolatos megnyilvánulásait. A TGM cikk megjelenése után a legfőbb ügyész kezdeményezésére szakmai, parlamenti és társadalmi vita folyt a bírói függetlenségről. Az ombudsmanok készségüket fejezték ki a szakmai párbeszédre, az ellenzéki pártok a koalíciós erőket vádolták a bírói kar elleni offenzív támadással. Az igazságügy-miniszter ezt visszautasítva úgy fogalmazott, hogy csak egyetlen igazán független hatalmi ág van: a bíróságoké. A Marketing Centrum

közüvélemény-kutató intézet 1000 fős mintán végzett telefonos felmérése szerint a Hegedűst felmentő ítélet a megkérdezettek mindössze 19 százalékát háborította fel, 21 százalékuk fogalmazott úgy, hogy nem örül neki. Elfogadta az ítéletet 20 százalék, 7 százalék kifejezetten örült neki, és viszonylag sokan, a megkérdezettek 32 százaléka mondta azt, hogy nincs véleménye a kérdésről (Népszabadság, 2003. november 18. 1-4. p.) A TGM, Kis János és Sólyom László által írt cikkek után kialakult helyzetet elemezte Bíró Béla a „Magyar Hírlap” 2003. november 17-i számában „Indulatok hordaléka” című cikkében (19. p.). Pogonyi Lajos a Népszabadság november 22-i számában „Nem lehet a valóságról beszélni” címmel interjút készített TGM-mel, aki azt mondta, hogy senki nem cáfolta meg eddig az általa mondottakat (9. p.) Szalai Erzsébet „Sajnos...” című, a Népszabadságban 2003. november 27-én megjelent írásában nem adott igazat TGM-nek (18. p.), mondván hogy nem készült empirikus felmérés a bírói társadalomról, amellyel alá lehetne támasztani a filozófus által mondottakat. A Zsidó Közéleti Unió nevében Pelle János, Staub Pál és Sík János ügyvivők közösen aláírt „Antiszemitizmus és igazságszolgáltatás” című, a „Magyar Hírlap” 2003. december 1-i számában megjelent állásfoglalásukban rágalmazónak bélyegezték TGM-et, s az antiszemita jelenségek visszaszorulásáról tettek említést (21. p.). A Mazsihisz „Gátat a zsidóellenes közbeszédnek!” címmel határolódott el a Zsidó Közéleti Unió fenti megnyilvánulásától a „Magyar Hírlap” 2003. december 3-i számában (21. p.) A Wesley János Lelkészképző Főiskola főigazgatója, Iványi Gábor munkatársaival együtt a Hegedűs-ügy hatására ellátogatott Galíciába, a Kamenyec-podolszkiji vérengzés színhelyére. A látogatásról az Új Élet 2004. január 15-i száma tudósított (4. p.).

2. Megalakult a Frankel Baráti Kör, amely a Frankel Leó utcai hitközség tagjainak kíván alkalmat nyújtani a mindennapi találkozásokhoz.

november 8-9.

A Holocaust 60. évfordulója alkalmából szemináriumot rendezett az UJS a Budai Micve Klubban a „Cionista Ifjúsági Ellenállás Magyarországon, a Holocaust idején” címmel a Macisz, a Szochnut, a Joint, az Almazsi, a Hagshama és a Múlt és Jövő segítségével. Az előadók Eli Necer, Novák Attila, Fritz Zsuzsa, Lányi Eszter és Engländer Tibor voltak. Levetítették a „Harc az életért” című filmet, majd Bokor Péterrel és Mezei Andrással beszélgettek az ifjúsági ellenállás irodalmi és filmbeli ábrázolásáról. A második napon bemutatták Bors Frigyes „A cionista ellenállás mások szemével” című filmjét, amely a Demény Párttal való együttműködésről szólt. A szeminárium résztvevői végigsétáltak az ellenállás budapesti helyszínein, végül Izraelből és Magyarországról származó túlélőkkel találkoztak. Győri György és Vámos György egykori ellenállók, valamint az ellenállás izraeli vezetői Efra Agmon, David Gur és Meir Friedman élményeiket osztották meg a szeminárium résztvevőivel.

november 8.

1. Bárándy Péter igazságügyi miniszter szerint a gyűlöletbeszéd szabályozásánál két alapjog ütközik: a véleménynyilvánítás, -alkotás és -alakítás joga valamint az emberi méltósághoz való jog, azonban az egyik védelmében a másik korlátozható. Bárándy Péter erről a Magyar Rádió „16 Óra” című műsorában beszélt szombaton. „Olyan jelenségek tűntek fel a magyar társadalomban”, amelyeket (...) „nem tudunk kezelni a büntetőjog eszköze nélkül. Ezek a jelenségek olyan mértékben erősödtek fel, ami igen sok embernek az emberi méltóságát súlyosan sérti, tehát valamilyen eszközzel fel kell, hogy lépjen a társadalom ellene” - az igazságügyi tárca vezetője szerint ezért szükséges a gyűlöletbeszédrel kapcsolatos jogszabály-módosítás.

2. A Mazsike vendége volt Hahn Endre, a Medián Közvélemény Kutató Intézet igazgatója.

november 9.

1. Eilat-on a Rotary Klub felkérésére héber nyelvű előadást tartott Schweitzer József nyugalmazott

országos főrabbi a magyarországi holocaust és újjászületés témakörében. A magyar származású Sir Sigmund Sternberg kezdeményezésére a Rotary Klub egy nyilatkozatot fogadott el a gyűlöletkeltés ellen.

2. A Spinoza Házban Kiss József irodalmi felolvasóestet rendeztek a pályatársak írásaiból.

3. Szegeden két napig tartó Zsidó Kulturális Napokat rendeztek a Szegedi Akadémiai Bizottság székházában. Az első napi tudományos konferencián az egyetem Hispanisztikai Tanszékének munkatársai tartottak előadásokat. Anderle Ádám tanszékvezetőnek „Az Osztrák-Magyar Monarchia szefárd zsidóságáról” tartott bevezető előadást. Sáringer János „A portugál diplomácia zsidómentő akciói Budapesten”, Harsányi Iván pedig „Angel Sanz-Briz ügyvivő szerepéről” beszélt az 1944-es magyarországi akciókban. A tanszéken kutató külföldi munkatársak a dominikai, az argentin, a havannai zsidóság történetéről beszéltek. Az újszegedi „Forrás Szállóban” Dégi István festőművész tárlatát nyitotta meg a Szegedi Magyar - Izraeli Baráti Társaság titkára, Farkas András, majd Benedek István Gábor és Tanács István részvételével rendeztek író - olvasó találkozót. Az izraeli vacsoraesetre meghívót kaptak és eljöttek a város prominensei és gazdasági vezetői. A műsorban fellépett Gregor József operaénekes, a baráti társaság díszelnöke, Székhelyi József színházigazgató, valamint a Pannón Klezmer Band. A rendezvény második napján délelőtt vidéki hitközségek elnökeinek találkozója került sor. Heisler András Mazsihisz elnök az új alapszabály munkálatairól számolt be. Délután pedig a Mórahalmon nemrég felavatott Rendezvényházban Ledniczky András szegedi hitközségi elnök szólt a zsidó hagyományőrzésről, majd az Akropolisz Színházi Tanstúdió izraeli táncbemutatója következett. Az 1938. november 9-i Kristályéjszaka emlékére a Fiatal Baloldal fáklyás felvonulást szervezett a városban. Ennek végállomása Lőw Immanuel hajdani szegedi főrabbi emléktáblája volt az egykori gettó falánál. Itt H. Nagy László, a Fiatal Baloldal Szegedi Szervezetének elnöke és Markovits Zsolt rabbi szólt az egybegyűltekhez.

november 10.

A parlamentben az SZDSZ frakció többsége megszavazza a gyűlöletbeszéddel kapcsolatos jogszabály-módosítást, azzal a feltétellel, hogy a kihirdetés előtt az Alkotmánybíróság végezzen előzetes normakontrollt a jogszabályon - nyilatkozta Kuncze Gábor. Az SZDSZ továbbra is fenntartja az álláspontját, miszerint a javaslat indokolatlanul korlátozza a szólásszabadságot. Új helyzetet teremtett azonban a napokban hozott, ifjabb Hegedűs Lóránt református lelkészt felmentő, bírósági döntés.

november 11.

1. A Petőfi Irodalmi Múzeumban Kiss József emlékkiállítás nyílt. Tábor Ádám író megnyitón elmondott beszéde az Élet és Irodalom 2004. január 2-i számában olvasható „Magyar költő, litvániai jöttment” címmel (15. p.)

2. Az Operettszínházban is bemutatták a Győri Balett „Purim, avagy a sorsvetés” című balettjét.

november 12-16.

A Zsidó Diákok Európai Egyesületének 25 éves jubileuma alkalmából Budapesten rendeztek konferenciát az UJS segítségével. A szeminárium témája a „Zsidó és nem zsidó civil szervezetek együttműködése” volt.

november 13.

A Magyarországi Református Egyház (MRE) nem bírálhatja felül a bírósági döntést - mondta Bölcskei Gusztáv püspök annak kapcsán, hogy ifjabb Hegedűs Lóránt református lelkészt néhány nappal korábban a bíróság jogerősen felmentette a közösség elleni izgatás vádja alól. A köztársasági elnök 2003. november 18-án saját kérésére fogadta az ügyben Kuncze Gábort. Mádl Ferenc elítélte és káros jelenségnek nevezte a kirekesztés és a gyűlöletkeltés minden formáját azon a találkozón, amelyen az SZDSZ elnökével a Büntető törvénykönyv tervezett módosításáról konzultáltak. A magyar - izraeli baráti társaságok ugyanezen a napon tették közzé, hogy támogatják a gyűlöletbeszéd

büntetethezőségét. A Dunamelléki Református Egyházkerület kétnapos közgyűlésén Szabó István püspök a felmentő ítélet ellenére bocsánatkérésre szólította fel ifjabb Hegedűs Lórántot 2003. november 19-én. „A jogilag korrekt ítélet..., semmiben nem oldotta fel egyházunkat e lelkipásztor cikkében megfogalmazott inkriminált sorok terhe alól. Sőt, egyházunk tisztessége és becsülete megrendítő módon megkérdőjeleztetik és besározttatik” - jelentette ki Szabó István püspök.

november 15.

A Mazsike Garay Klubjában a „Neokonzervatív kihívás” címmel rendezett kerekasztal-beszélgetés vendégei Gadó János és Novák Attila a Szombat, és Seres László a Népszabadság munkatársai voltak.

november 16.

1. A Mazsike évi rendes közgyűlését a Garay u. 48-ban tartotta. A napirenden a 2003-as beszámoló és a 2004-es költségvetés szerepelt. Rajki András pénzügyi beszámolóját egyhangú szavazattal fogadta el a közgyűlés. A jövő évi feladatok között kiemelt helyen szerepel az egyesület Garay utcai ingatlanának korszerűsítése. Az egyesület 2003-tól kezdve péntekenként fél ötkor a Civil Rádióban félórás műsort sugárzott.

2. A Hunyadi téri Generációk Klubja autóbuszos kirándulást szervezett Szentendrere a város zsidó neveztségeinek megtekintésére. A kirándulás költségeihez hozzájárult a VI. kerületi polgármesteri hivatal is.

november 17.

1. Raoul Wallenbergnek a „Budapest díszpolgára” címet adományozott Demszky Gábor, Budapest főpolgármestere. A cím adományozásával Demszky Tom Lantosnak, az amerikai kongresszus külügyi bizottsága rangidős demokrata párti tagjának kérését teljesítette. Az eseményen megjelent Wallenberg húga, Nina Lagergren is. Ugyancsak „Budapest díszpolgára” címmel tüntették ki Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit. Az

eseményen jelen volt Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Erdős Péter bíboros, prímás, Esztergom-budapesti érsek, valamint a zsidó hitközség több vezetője.

2. A Mazsike vendége volt Fekete László főkantor, akivel Garai Péter beszélgetett a Garay utcai Klubban.

november 19.

„Világ Igaza” kitüntetések adott át Varnai Shorer Judit izraeli nagykövet az MTA Dísztermében. Oklevelet kapott idősebb Haggemacher Ottó, Varga János és felesége Budapestről, Zsigó Károlyné, Nagy Klára a Marosvásárhely melletti Erdőcsanádról. Szabó Imre református lelkipásztor, Stollár Béla újságíró, Stolcz Zsigmond egykori pesterzsébeti rendőrkapitány, Berkovits Vilma hitoktató, Kisházi (Kühtreiber) Ödön akkori szakszervezeti vezető és nevelt fia, Popik Ervin, Kosaras Ferenc házmester, Pöltz István, Puppi Ignác Mohácson. Paduch Béla, Zachár Géza, Szeles Ross Elizabeth posztumusz kitüntetést kapott.

november 21.

A Szim Salom Oneg Sabbat rendezvényének vendége Schweitzer Gábor volt, aki „Zsidó vallási reformtörekvések a XIX századi Magyarországon” címmel tartott előadást.

november 23.

1. A Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány a Bálint Házban tartotta a Jótétemény - Micva napját.

2. A Mazsihisz vezetőségi ülésén az alapszabály módosítási kérdésekkel, ezen belül a járadékelosztás kérdéseivel foglalkoztak.

november 24-december 2.

A Szochnut Budapesti Irodája ország ismertető körutat szervezett Izraelbe olyan egyedülálló fiataloknak, akik érdeklődnek az izraeli letelepedés iránt. Az utazáson két csoportban 20+20 fő vett részt.

november 25.

1. Évekkel a Viking Klubbeli neonáci találkozó (1999. február 13.) után 2003. november 25-én álltak a bíróság elé a koncerten fellépő zenekarok tagjai közösség elleni izgatás vádjával. A koncerten hallható Sieg Heil!-ezést és a „Fut a zsidó” című opust a Nemzetbiztonsági Hivatal titkosszolgálati eszközökkel rögzítette. Az ügyészség közösség elleni izgatás vádjával állította bíróság elé a zenészeket. A védőügyvéd, Grespik László első kérdése az volt a bíróhoz, hogy milyen származású. Mert ha zsidó, elfogultságot jelent be. A bíróság a bizonyítási eljárás lefolytatás után valószínűleg 2004. tavaszán hirdet ítéletet.

2. Kertész Imre németül 100 ezer példányban megjelent forgatókönyvét ünnepelték a bécsi városházán 900 vendég jelenlétében. A „Sorstalanságból lépésről lépésre” címmel kiadott mű bemutatóján jelen volt Michael Haupt polgármester, Buda György fordító és Dalos György berlini magyar kulturális attasé.

november 26.

1. Két újabb, a két világháború között gimnáziumként, illetve diákszállóként szolgált, központi fekvésű ingatlant kapott vissza a temesvári zsidó közösség.

2. Prágában megszigorították a zsidó műemlékek védelmét. A város vezetése szerint erre a terrortámadások veszélyének növekedése miatt volt szükség.

november 28.

Szántó T. Gábor „Lágermikulás” című novelláját közölte az ÉS 2003. november 28-i száma (17-18. p.). Az isztambuli zsinagógák ellen novemberben elkövetett terrorista robbantásokról Zvi Bartel „Törökország a célpont” című írása jelent meg az ÉS-ben (5. p.) a H, aarec című izraeli napilap nyomán Petőcz György fordításában.

Novembertől kóser főzőtanfolyamot indított a Kazinczy utcai zsinagóga épületében a Bálint Zsidó Közösségi Ház Zeév Paskesz rabbi vezetésével.

Az Erec 2003/novemberi számában bemutatkozott a Jerusalem Express Klezmer Orchestra (7. p.).

Megnyílt a Zsidó Tudományok Szabadegyeteme az amerikai Rabbinical Collage of America, Morristown, New Jersey és az L. A. Pincus Foundation, Jeruzsálem támogatásával. Az Egység 2003/novemberi számában beszámolók olvashatók a szabadegyetem működéséről, a tavaszi és a nyári szemeszter tematikájáról a 8-12 oldalon. A téli szemeszter 2003. október 26-tól 2004. január 18-ig tartott.

A Szombat 2003/novemberi számában olvasható tudósítás a Haver Zsidó Informális Oktatási Közhasznú Alapítvány tevékenységéről (4-5. p.). Zsidó fiatalok hoztak létre az alapítványt azzal a céllal, hogy segítséget nyújtsanak az iskolákban a holocaust órák megtartásához, illetve kívánságra meg is tartásuk az órákat. Az alapítvány munkatársai Lányi Eszter, Fritz Zsuzsa, Verő Tamás rabbi, Verő Anikó, Schön Edina, Duffeck Tamás, Kovács Levente, Mádl Judit és Illy Luca.

Novemberben „Múlt és jövő határán” címmel rendezték meg a KÚT Alapítvány harmadik konferenciáját. A fővédnök Lévai Katalin esélyegyenlőségi miniszter volt, a konferenciát Bárdos Katalin, az alapító Virág Teréz lánya szervezte. A holocaust többgenerációs hatásának szociálpszichológiai vizsgálatáról Erős Ferenc és Bódog Gyula tartott előadást. A „Párbeszéd a toleranciáért” programot Talyigás Katalin, Kocsor Judit és László Klári ismertette. A hospice csoport munkájáról Hegedűs Katalin beszélt, majd „Pszichoterápia és hivatástudat” címmel kerekasztal-beszélgetést rendeztek. Békés Vera Anna a terrortámadások pszichológiai aspektusairól beszélt, az átélt traumák hosszú távú negatív hatásait, és azok pszichoterápiás feldolgozásait mutatta be Oravecz Róbert, Pfitzer Rudolf, Hárdi Lilla, Godó

Tiborné Jamnik Judit, Pécsi Katalin, Hoyer Mária, Kovács Mónika és Sziklai Klára előadása. „A holocaustotatásról” Gyárfás Katalin és Szunyogh Szabolcs beszélt, levetítették Sipos András KÚT, és Mátis Lilla Virág Terézről szóló filmjét. Bemutakoztak a KÚT rendelő munkacsoport tagjai: Bárdos Katalin, Becskeháziné Czenki Valéria, Békés Vera Anna, Borbándi János, Dénes Eszter, Dóczi Viktória, Gellért Csilla, Harmath Péter, Pálffy Judit, Tölgyesi Zsuzsa.

Novembertől játszották a Vígszínházban Jean-Claude Grumberg „Varrónók” című darabját Eszenyi Enikő rendezésében. A darab az ötvenes évek Párizsában játszódik, és a múlt feldolgozásával, az újrakezdés lehetőségével foglalkozik. A főbb szerepeket Kern András, Földi László, Szula László, Igó Éva, Börcsök Enikő, Hegyi Barbara, Majsai Nyilas Tünde, Pap Vera és Kútvölgyi Erzsébet alakították.

Novemberben a Mazsihisz épületében ülésezett a Keresztény - Zsidó Társaság. Az ülés a "Politikai antiszemitizmus és az arra adandó egyházi válaszok"-ról szólt. A társaság elnökségén - melynek tagjai a történelmi egyházak képviselői - kívül jelen volt az ülésen Gulyás Kálmán egyházi ügyekért felelős címzetes államtitkár is. A katolikus egyháznak nem jelent meg képviselője az olykor indulatoktól sem mentes vitában. Heisler András Mazsihisz elnöknek az ülésen elhangzott beszéde megjelent az Új Élet 2004. január 1-jei számában (3. p.).

A Berni Berni Milánóban rendezett III. Európai Kongresszusán az erősödő nyugat-európai antiszemitizmus elleni fellépést vitatták meg. Külön szekció foglalkozott a kelet-európai zsidóság helyzetével. A tanácskozáson a budapesti páholyt nyolcan képviselték, köztük Vadász Magda, Korányi László és Szeszlér Tibor. A kongresszus megválasztotta a szervezet új európai elnökét a francia David Lévi-Bentolila személyében. Az új végrehajtó bizottságba két közép-európai tagot (horvát, cseh) is megválasztottak.

Öt napos nemzetközi szemináriumot rendezett az UJS és az EUJS a roma és a zsidó identitáskeresés témakörében „Új hidakat építünk” címmel. A hazai és külföldi előadók között szerepeltek a történelmi egyházak ifjúsági szervezetei, a Mazsihisz és az Oktatási Minisztérium oktatási osztályának képviselői, a zuglói körzet és a roma szervezetek képviselői. A konferencián megjelent Gulyás Kálmán egyházügyi államtitkár is. Pénteki istentiszteleten a Rabbiképző templomában vettek részt a szeminárium résztvevői.

A Kék Galériában (VII. Csengery u. 26.) Wedder Félix (1874-1939) műveiből kiállítást rendeztek a Zsidó Gimnázium egykori tanára emlékére.

Buday Goldberger Leó születésének 125. évfordulóján a Budapesti Városvédő Egyesület emlékülést rendezett. György Lajosné ny. főiskolai docens Óbuda történetéről, s benne a zsidók szerepéről, Millisits Máté a Goldberger gyár történetéről, Schweitzer József pedig a Goldberger család történetén keresztül a magyarországi zsidóság történetéről beszélt.

A százéves szabadkai zsinagóga emlékűnnepére a városba utazott az Or-Zse tanári kara, hallgatói, valamint a Goldmark kórus, és együtt ünnepeltek a szabadkai hitközséggel. Az istentiszteleten fellépett a Goldmark kórus, a zsinagóga rekonstrukciójáról Dömötör Gábor szabadkai építészmérnök tartott előadást. A szabadkai Klein Rudolf bemutatta a templomról készült kiadványát. Az összejövetelel Deutsch Gábor, Sommer László és Staller Tamás a magyarországi zsidók életéről beszélt. Szabadka zsidó emlékeiről a Budapesti Zsidó Múzeum kiállítást rendezett. A Münchenben élő Barabás Zoltán zeneszerző ebből az alkalomból írt „Szabadkai emlékek” című műve a kiállítás kísérőzenéje lett. Az „Új Symposium” című korabeli folyóirat egykori szerkesztője, Szombatý Bálint verseit hozta el a megnyitóra.

december hónap

december 5.

A Népszabadság 2003. december 5-i számában tudósított az idegengyűlölet és a rasszizmus elterjedéséről készített EU-felmérés eredményeiről. „EU: erősödő antiszemitizmus. A magánakciók kikényszerítették az uniós jelentés közzétételét” címmel (3. p.). A jelentés már 2003 januárjában elkészült, ám politikai megfontolásból – nevezetesen, hogy a zsidók elleni iszlám támadások fokozódását idézné elő a felmérés közzététele – az EU illetékesei halogatták a jelentés nyilvánosságra hozatalát. Az Európai Zsidó Kongresszus több tagja, valamint Daniel Cohn-Bendit, a német zöldpárt EU képviselője a közlés mellett döntött. A több mint száz oldalas tanulmányt közzétették az interneten. A kutatás az Európai Zsidó Kongresszus bécsi megfigyelő központjának megrendelésére készült. A felmérést az antiszemitizmust kutató berlini központ végezte el az EU jelenlegi 15 országában 2002 első félévében. A jelentés növekvő antiszemitizmust jelzett a vizsgált országokban. A zsidó intézmények ellen különösen súlyos atrocitásokat követtek el Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában és Nagy-Britanniában, ahol a legnagyobb zsidó, illetve muzulmán közösségek élnek. Az Európai Zsidó Kongresszus szerint azonban az EU éppen annak az összefüggésnek a beismerésével maradt adós, hogy a közel-keleti válság, és a zsidók ellen Európában megnyilvánuló atrocitások között összefüggés van. Egyes kommentárok szerint a Nyugat-Európai zsidóság körében sokan érzik úgy, hogy összesen a „hagyományos” európai antiszemitizmus és az ide vándorló muzulmánok zsidó ellenessége.

december 3-7.

A Bzsh és a Mazsihisz közgyűlésén a vezetők beszámolóinak meghallgatása után a 2004. évi költségvetés előzetes vitája következett. Ennek kapcsán bejelentették, hogy ezután a neológ hitközség végzi

majd a kóser vágást, eddig az ortodoxiától vásárolták. Bejelentették, hogy a vidéki temetők helyreállítására a hitközség vezetősége egy 500 milliós pénzalap elkülönítését kéri a kormányzattól. A Joint átalakulása után a Claims Conference ügyeinek koordinálásával foglalkozik majd, a fő feladata a kárpótlások folyósítása lesz, erre a források mintegy 85 százaléka fogy el. Ezért a fiatalabb korosztályokra, különösen az oktatásra kevesebb marad. Felvetődött, hogy a Claims Conference-nek nincs magyarországi képviselője. Javaslat hangzott el a Zsidó Múzeum jegyárainak felemelésére. A támogatásokról szólva a Rabbiképzőre fordított összeg szűkössége is felvetődött. A debreceni hitközségben dúló heves indulatokra derült fény Solymosi Imre küldött felszólalásában, aki elmondta, hogy a vezetőség mandátuma hónapok óta lejárt, a tisztújító közgyűlést pedig Halmos Sándor elnök halogatja. Heisler András válaszában jószolgálati segítséget ígért a 2003. december 21-re kiírt debreceni választásokon a Mazsihisz részéről. Szeszlér Tibor bejelentette, hogy 2004-től belső ellenőr segíti majd a Számvizsgáló Bizottság munkáját. A Szertartási osztály létszáma emelkedett a hosszabb izraeli és berlini szolgálat után hazaérkezett Polnauer Sándor főrabbival, aki a közgyűlésen bemutatkozott, és ezután a Dózsa György úti körzet rabbija lesz. A közgyűlés a költségvetést egy tartózkodással elfogadta. Ismét vita támadt arról, hogy a hitközségek csak a vallásos zsidókat képviseli-e, vagy az egész zsidóságot. Feldmájer Péter a Szombat 2003/novemberi számában is erről írt „Kérdések válasz nélkül” (5-6. p) címmel. A közgyűlésen Heisler András elnök úgy foglalt állást, hogy a Mazsihisz nem csak a vallásos zsidókat képviseli. Engländer Tibor Macisz elnök ezzel szemben nehezményezte, hogy a még csak beszámolót sem kértek a szervezet tevékenységéről soha, és vélhetően a többi zsidó szervezettel ugyanez a helyzet. A Mazsihisz vezetőségének decemberi ülésén heves vita támadt Feldmájer alelnök Szombatbeli cikke miatt. A vezetőség elfogadta Heisler András elnök koncepcióját az új alapszabály döntési hatásköreire vonatkozóan.

december 6.

1. A Mazsike Társasági Körének vendége volt Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, akivel Kovács Gábor beszélgetett.

2. Az ifjú Hegedűs Lóránt református lelkész ügyében hozott bírósági ítélet apropóján született Lipp Tamás „A galíciai jöttementeokról” című tanulmánya, amely a Népszabadság Hétvégi mellékletében jelent meg (5. p.).

december 8.

Az Országgyűlés a Büntető törvénykönyv (Btk.) közösség elleni izgatásra vonatkozó paragrafusának módosításával újraszabályozta a gyűlöletbeszéd szankcionálását. Mádl Ferenc köztársasági elnök azonban 2003. december 22-én előzetes normakontrollt kért az Alkotmánybíróságtól a büntető törvénykönyvnek a gyűlöletbeszéddel kapcsolatos módosítása ügyében. Az eddigi szabályozás szerint "aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzet, valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport vagy a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő". A módosítás az "uszít" szót az "izgat" kifejezésre cserélte, és az "erőszakos cselekmény elkövetésére hív fel" fordulattal egészítette ki, továbbá beiktatott egy második bekezdést. Ez szankcionálja az olyan magatartást, amely azáltal sérti az emberi méltóságot, hogy a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási hovatartozás miatt becsmérel, megaláz.

december 9.

A Balassi Kiadó a Spinoza Házban (1074. Bp. Dob u. 15.) rendezte meg Jean Christophe Attias és Esther Benbassa „A zsidó kultúra lexikona” című könyvét. A lexikont Glatz Ferenc akadémikus és Gábor György vallásfilozófus mutatta be.

december 13.

A Mazsike Chanuka bálját a Danubius Hotel Gellértben rendezték meg. Itt adták át a „Magyar Zsidó Kultúráért”

díjat Fehér László Kossuth-díjas festőművésznek, és a „Várhegyi György díjat” Fischer Miklósné óvónőnek. Közreműködött a SabbathSong zenekar. Az amerikai stílusú utcai hanuka ünnepségek iránti viszolygásról írt Novák Attila a Szombat 2004/februári számában „Visszavágás vagy kompenzálás? – Kereszt és hanukia egymás árnyékában” című írásában (3-5. p.). Az írás foglalkozik azzal, hogy a magyar zsidók egy része nem tud mit kezdeni a zsidóság nyilvános akcióival, a nem zsidó jobboldalt pedig provokációra ingerli. Ez utóbbi jelenségre példa, hogy 2002 óta jobboldali szervezetek a hanukia mellé fenyőfa helyett – ami az összetartozás jele lehetett volna – keresztet állítottak, ami a konfrontáció jele.

december 15.

1, Az Új Élet 2003. december 15-i számának 5. oldalán Olasz Tibor cikke jelent meg „Zsidók Hódmezővásárhelyen” címmel, a 6. oldalon pedig Kovács László „Zsidó élet Kassán” című cikke olvasható.

2. Elkezdődött a Sorstalanság című film forgatása Budapesten. A „Sorstalanság” című film 2,5 milliárd forintból készül el, ebből 920 millió forintot a magyar költségvetésből, a Magyar Mozgóképek Közalapítványon keresztül kap a produkció. A film forgatókönyvét Kertész Imre írta. Az alkotást a korábban Oscar-díjra jelölt operatőr, Koltai Lajos rendezi, első rendezői munkájaként. A film operatőre Pados Gyula, a zenét Ennio Morricone szerezte. A díszlettervek Lázár Tibor, a jelmelettervek Szakács Györgyi munkái. A főszereplő nevét a gyermek és a család nyugalma érdekében egyelőre nem hozták nyilvánosságra. A „Sorstalanság” főbb szerepeit Haumann Péter, Bán János, Dimény Áron, Rajhona Ádám, Schell Judit alakítja, s összesen száznál több művész kapott szerepet a készülő filmben.

december 18.

Hámori József akadémikus mutatta be Gereben Ágnes történész "Engedd el népemet!" című, a háború utáni Szovjetunióban élő zsidók sorsával foglalkozó kötetét, amely az Athenaeum 2000 Kiadó gondozásában jelent meg.

december 19.

Az ÉS 2003. december 19-i számában Litván György „Jászi Oszkár életrajza elé” (12-13. p.), Komoróczy Géza „Szent tárgyak Jeruzsálemből: a menóra és a keresztfa a Szászánida-korban” (14-15. p.) György Péter „Rossz közérzet a könyvesboltokban” (19. p.), Mark R. Cohen „Zsidók, muszlimok és a vallások közötti utópia” (21-22.p. ford: Kiss Dávid.) című cikkei jelentek meg.

december 20.

1. A Soros György által alapított Közép-európai Egyetem (CEU) akkreditációja ügyében neves amerikai és magyarországi személyek fordultak a kormányfőhöz. Ebből az alkalomból készített interjút Varsányi Gyula a Népszabadság 2003. december 20-i számában az egyetem rektorával, a Szabadkán született, Izraelbe kivándorolt Yehuda Elkana-val „Amerikai egyetem Budapesten – teljes befogadásra vár a CEU” címmel (13. p.).

2. Pár százan vettek részt a Nyugati téren a hanuka ünnepén a Chabad Lubavics Egyesület és a Pesti Jesiva-Zsidó Oktatási Központ által felállított hanukiánál rendezett gyertyagyűjtáson. A fényeket Magyar Bálint oktatási miniszter és Oberlander Báruch rabbi gyűjtotta meg. Az eseményen felolvasták Mádl Ferenc köztársasági elnök és Medgyessy Péter miniszterelnök üzenetét. A gyertyagyűjtáson megjelent Gulyás Kálmán egyházügyi államtitkár, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, valamint Steiner Pál V. kerületi polgármester is. A hanuka minden napján más-más közéleti személyiség tett látogatott el a Kossuth térre. Köztük Lévai Katalin esélyegyenlőségi miniszter, Demszky Gábor főpolgármester. A Lubavicsi mozgalom magyarországi vendégeként itt tartózkodó Jona Metzger, Izrael szabre askenáz főrabbi is megjelent a téren. A Parlamentben a történelemben először felállított hanukia ötödik lángját is Metzger gyűjtotta meg.

3. Első alkalommal rendeztek hanuka-fesztivált zsidó ifjúsági szervezetek - Hasomér Hacair, az UJS a Kidma, a Habonim Dror - a Bálint Zsidó Közösségi Ház

közreműködésével. A helyszínek a Scheiber Sándor tanintézet, a Merlin Színház, a Goldmark terem és a város különböző utcái, terei voltak. A Merlinben rendezett irodalmi kávéház vendégei Heller Ágnes, Egri Márta, Karinthy Márton, Szántó T. Gábor és Réz András voltak. Fellegi Ádám és Balázs, a Huberman vonósnégyes, a Pannónia Klezmer Band, a Zanzibár együttes, a Szilvási Gipsy Band, a Besh,O Drom együttes és David Yengibarjan muzsikált.

4. Az összes fővárosi és vidéki hitközségben megünnepezték a hanukát, mindenhova érkeztek vendégek is. A Hegedűs Gyula utcai körzet ünnepén felolvasták Medgyessy Péter miniszterelnök levelét, a körzet ünnepén megjelent Kovács László, MSZP pártelnök, Ács Tamás és Gulyás Kálmán államtitkárok, valamint Steiner Pál, az V. kerület polgármestere. Mosonmagyaróváron a felújított közösségi házban Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi látogatta meg a kilét, Veszprémben és Győrbe ugyancsak Schweitzer főrabbi látogatott el, ez utóbbi helyszínen Gáti Oszkár olvasott fel egy novellát. Kaposvárra Oláh János ment, Debrecenben Schöner Alfréd rektor beszélt az ünnep jelentőségéről. Vácon a Bóth János polgármester és a történelmi egyházak képviselői vettek részt a hitközség ünnepén, a Budai Micve Klubba a B,nai B,rith Budapest Páholy tagjai látogattak el.

december 21.

1. Szombathelyen az új Zsidó Ifjúsági Klubban rendezték meg a hanuka ünnepséget. A hitközség szinte az összes jelentős zsidó orgánumban közzétette hirdetését, hogy könyvtára számára könyv és folyóirat adományokat vár.

2. A Mazsike Klub vendége Persányi László környezetvédelmi miniszter volt.

3. Hosszas huzavona után a Debreceni Hitközség vezetősége összehívta a tisztújító közgyűlést, mivel a vezetőség mandátuma 2003. márciusában lejárt. A viharos közgyűlésen elnökké ismét Weis Pétert választották. Alelnök: Feuermann László. Elöljárósági tagok: Fohn György, Kreisler Gábor, Réti Béla, Vermes László.

Számvizsgáló Bizottság tagjai: Ligeti Pál, Vámos István és, Deményi József. A Szombat 2004. márciusi számában Gadó János „Különös választás Debrecenben” című írásában alapos elemzésnek vetette alá a hitközség vezetőségének viselt dolgait (24-27. p.).

A Magyar Külkereskedelmi Bank Shlomo Mintz Izraelben élő hegedűművészt hívta meg az ügyfelei számára rendezett karácsonyi koncertre.

Az év utolsó napjaiban 25 magyar középiskolai tanár tanulmányi kiránduláson vett részt a Yad Vaseem Intézetben. A 10 napos kurzusra az Oktatási Minisztériumhoz küldött pályázat útján lehetett bekerülni.

Rappaport Zoltánt, az újpesti hitközség elnökét 80. születésnapja alkalmából az Újpesti Városvédő Egyesület Aranyhorgony kitüntetésben részesítette. A kitüntetést az újpesti zsidó hitközség dísztermében adták át. Az ünnepségen jelen volt Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, Deutsch László főrabbi és Streit Sándor a Bzsh elnöke is.

A Szombat 2003/decemberi számában a Rádió Zs kísérleti adásáról jelent meg a rádió és a Sófár Egyesület vezetőjével, Seres Attilával készült tudósítás (4. p.). A kísérleti adás bemutatta a többi zsidó szervezetnek, hogyan készíthetők műsorok. Ugyanebben a lapszámban összeállítás készült Sigmund Freudról (13-23. p.) A blokkban olvasható Yosef Hayim Yerushalmi „A negyedik megaláztatás” című tanulmánya Freud Mózes című munkájáról, és Lubinszki Mária „A „szereletterápia” útvesztői - Sigmund Freud - Ferenczi Sándor levelezése” című tanulmánya. A Szombat előző, 2003/novemberi számában pedig Robert Wistrich „Sigmund Freud zsidósága” című tanulmánya jelent meg (2-3,17-24. p.).

A Mozgó Világ 2003/12 számában Kende Éva visszaemlékezése jelent meg „Az én 1944/45-ös krónikám” címmel.

Egész évben:

A Vasvári Pál utcai lubavicsi zsinagóga felújítási munkálataihoz a Mazsihisz hozzájárulásán kívül szponzorok teremtették elő a fedezetet. Szolnoki Béla a több mint százéves padok, valamint a padlózat karbantartásának költségeit, Michaeli Slomo a konyha, az előadóterem, a mellékhelyiségek és a folyosók felújításához járult hozzá.

A Kazinczy utcai Hanna Étterem feletti helyiségben a hagyományos, rabbinikus irodalom iránt érdeklődőknek Talmud, Misna és Szentírás tanulmányozásra indított napi kurzusokat a Budapest Kollel Paskesz Zeev, Rónai Amsel és Hecker Joel vezetésével.

A temetőprogram keretében Mazsihisz társadalmi összefogással próbálta megmenteni az elnéptelenedett, megszűnt hitközségek területén található több mint 1600 zsidó temetőt. A hitközség az év folyamán folyamatosan kereste fel azokat az önkormányzatokat, helyi pártok és társadalmi szervezetek képviselőit, ahol a második világháborút követően megszűnt a zsidó hitközség. Azt próbálták elérni, hogy a központi költségvetés az önkormányzatokon keresztül bizonyos összeget áldozzon a megszűnt hitközségek temetőinek történelmi emlékparkká alakítására. A Mazsihisz a felújítás érdekében megkereste Kiss Péter minisztert, Szili Katalint, az Országgyűlés elnökét és Lamperth Mónika belügyminisztert is. A hitközség évente 40-50 temetőt tud saját erőből rendbe tenni, s körülbelül ugyanennyit társadalmi összefogással, az önkormányzatok segítségével. A Mazsihisz évente mindössze 35 millió forint állami támogatást kap az elhagyott temetők helyreállítására.

Az Antwerpenben rendezett Maccabi Európa Játékokon a magyarországi VAC az összesített éremtáblán a negyedik helyet érte el Franciaország, Oroszország és Németország mögött a 4 arany, 1 ezüst és 1 bronzéremmel. A magyar csapat 19 fővel indult karate, futás és tenisz sportágakban a 29 ország 1100 sportolója között. Az 1989-ben Gonda János vezetésével újjáalakult klub tevékenységéről az Erec 2003/8. számában olvasható cikk (7. p.) „A Maccabi Vívó és Atlétikai Club” címmel.

A Budapesti Kamaraszínház Shure stúdiójában bemutatták Martin Sherman „Rose” című monodrámáját az izraeli Ilan Eldad (Lengyel Iván) rendezésében, Vári Éva előadásában.

A József Attila Színházban játszották Horváth Péter „Kilencen, mint a gonoszok” című darabját, amely a 2001. évi vígjátékíró verseny nyertes darabja volt. A darabot Léner Péter rendezte, a főbb szerepeket Sztankay István, Vándor Éva, Bodrogi Gyula és Ulmann Mónika játszották.

A Nemzeti Színház Stúdiószínpadán Horváth Péter – Selmeczi György „A Pesti Szín” címmel a pesti kabaréről készítették műsort. A rendező: Selmeczi György, a főbb szerepekben Básti Juli, Benedek Miklós, Hernádi Judit, Hollósi Frigyes és Molnár Piroska volt látható.

Eseményműhely
a 2004. év zsidó vonatkozású krónikája

január hónap

január 5.

A Budapesten tartózkodó Jonah Metzger, Jeruzsálem askenázi főrabbija Kunstár Csabának a Népszabadság 2004. január 5-i számában úgy nyilatkozott, hogy Budapesten a zsidó élet reneszánsza alakult ki, Európában viszont Brüsszelben és Párizsban a legnagyobb az antiszemitizmus (3. p.).

január 7.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége Virág Judit művészettörténész volt, aki a műkincspiac magyarországi működéséről tartott előadást.

január 8.

Szülővárosában, Kisvárdán temették el Andrew Moshe Moskovits-ot, aki 78 éves korában halt meg Budapesten. A 80-as években általa létrehozott Maayan alapítvány a XIX-XX. századi, magyarországi zsidó tradíció megőrzésére törekedett, konferenciákat és társadalmi rendezvényeket szervezett, reprinteket jelentetett meg a zsidó vallási és irodalmi művekből. Reb Mojse New Yorkban a Yeshiva University világi könyvtárát vezette, majd a nyolcvanas évek végi hazatelepülés után tanítványok sokaságát nevelte zsidó tradícióra. Emlékére a Pesti Súl összejövetelet szervezett 2004. február 8-án, hagyatékának gondozását a Szombat című folyóirat vállalta magára. Az Új Élet 2004. március 1-jei számában Deutsch Róbert emlékezett Mojse Moskovicsra „A kisvárdai tudós” című cikkében (3. p.). A Szombat 2004./januári számában beszámoltak a Visegrádi utcai zsinagógában tartott megemlékezésről. A „Reb Mojse Jórcájtjára” című összeállításban Bagdy Emőke és Szántó T. Gábor emlékezett Moshe Moskovitsra (26-27. p.).

január 12.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Szalai András építész, művészettörténész „Snassz és neociki” címmel tartott előadást.

január 16.

A pápa meghívására Izrael két ortodox főrabbija – Jonah Metzger és Slomo Amar – látogatott el a Vatikánba. Arra kérték II. János Pált, hogy emelje fel szavát a világban erősödő antiszemitizmus ellen. Korábban egy négy rabbiból, és négy kardinálisból álló bizottság közösen kidolgozott egy dokumentumot, amely elutasítja a terrort és az antiszemitizmust. A találkozón elfogadták a dokumentumot. A megbeszélésen valószínűleg szó esett a jeruzsálemi templom nagy menórájának visszaadásáról is, amely a legenda szerint a Vatikánba került. A Szentszék illetékesei ezt tagadják, megmutatták viszont Majmonidesz XII. századi kéziratát. A Szombat 2004/februári számában összefoglaló cikket jelentetett meg „A pápa és a zsidók” címmel (6-7 .p.)

január 17.

A Mazsike Klub vendége Fekete László főkantor volt.

január 18-22.

Tel-Avivban 31 ország képviselőinek részvételével tartották meg a WIZO 23. világkongresszusát. A 13 tagú magyarországi küldöttséget Simon Erzsébet, a WIZO Hungary elnöke vezette.

január 20.

Születésének 150. évfordulója alkalmából Löw Immánuelre emlékeztek Szegeden; a Dóm téri Pantheonban felavatták a város egykori főrabbijának szobrát, Lapis András szobrászművész alkotását, majd emlékülésen idézték fel a tudós rabbi életét és munkásságát. Botka László polgármester és Lednitzky András, a Szegedi Zsidó Hitközség elnökének emlékezése után átadták a szegedi hitközség által 2003-ban alapított „Löw Lipót” és „Löw Immánuel” díjakat Gyüdi Sándornak, a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgató-karnagyának, a „Szeged” című várostörténeti, kulturális, közéleti magazin szerkesztőségének, Schweitzer József nyugalmazott

országos főrabbinak, Seifert Gézáné, a JOINT főmunkatársának, valamint Sámuel Hermanné, a Szegedi Felekezeti Szeretetotthon nyugalmazott vezetőjének.

január 21.

Bemutatták a holocaust dokumentációs központ Páva utcai épületét. A múzeum állandó kiállítása a tervek szerint 2005-ben készül el, mivel a kiállítás koncepcióját csak 2003 végére készítette el a Sipos Péter vezette, Karsai László és Szita Szabolcs közreműködésével dolgozó hármastörténészbizottság. Az épület funkciójáról (múzeum vagy dokumentációs központ) folyó hosszú polémia 2003 végére zárult le. A kuratóriumban a széthúzások sorozatos lemondásokhoz és sértődésekhez vezettek, ezért 2003 végén a kuratóriumi elnöki tisztéről lemondott Vámos Tibor akadémikus is. Az ÉS 2004. február 20-i számában jelent meg Kőbányai János írása „A holocaust földjén” címmel (14. p.). 2004. február 27-én a Spinoza Kávéházban Heller Ágnes, Haraszi György, Kőbányai János és Dési János a Budapesti Holocaust Emlékmúzeum ügyéről rendeztek kerekasztal-beszélgetést. A Népszabadság 2004. március 27-i számában Varró Szilvia foglalta össze a Páva utcai épület, és a holocaust emlékmúzeum körüli huzavona történetét „Holtpont” című cikkében (7-8. p.). Az ÉS 2004. április 2-i számában Váradi Júlia készített interjút Jerger Krisztina művészettörténésszel „Ha már elvállaltam ...” címmel a Páva utcában rendezendő állandó kiállításról, annak késedelmes megrendezéséről és a Holocaust Dokumentációs Központ feladata körüli huzavonáról (7-8. p.). Harsányi Lászlóval, a holocaust megemlékezések kormánybiztosával N. Kósa Judit készített interjút „Nincs párhuzamos történelem” címmel a Népszabadság 2004. április 7-i számában Páva utcai létesítmény kis méreteiről, ami különösen szembeszökő az előző kormányzat által pártolt és létrehozott Terror Háza Múzeummal összehasonlítva. (13. p.) Sokak számára visszatetsző volt az is, hogy az állandó kiállítás helyett csak egy időszakos dokumentumkiállítás készült el a 60. évfordulóra „Auschwitz Album” címmel. Voltak olyan vélemények is, hogy a Berlini Múzeum példáját követve maradhatott volna üresen is az épület az

állandó kiállítás elkészültéig - jelezve, hogy a holocaust miatt hiányzik az a közösség, amelyről a létesítmény szólni kíván. Heisler András, a Mazsihisz elnöke 2004 márciusának végén nagyrészt jogosnak nevezte a budapesti holocaust központ kiállításával kapcsolatos kritikákat, mivel a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet Auschwitz Albumának fotóiból rendezendő időszakos tárlat csak a németek felelősségét veti fel a holocaust idején történekeért, és nem szól a magyarok szerepéről. Ugyanakkor azt sem szabad elfelejteni, hogy Budapesten nyílik meg Kelet-Közép-Európa első holocaust központja. Az emlékhely tervezésére a Mányi tervezőiroda kapott megbízást. Mányi István „Az utolsó szó jogán” című írásával az ÉS 2004. április 30-i számában (2. p.) védelmezte épületét, ezzel az állásponttal értett egyet Iványi György építész-bankár is az ÉS 2004. május 28-i számában megjelent „Folyamatos múlt” című írásával.(2. p.).

január 22.

A Füst Milán Szellemi Páholy vendége volt Fekete János, a bankárok neszтора, Bárándy György, az ügyvédek ügyvédje, valamint Földi György, a Politikatörténeti Intézet főigazgatója.

január 23.

1. Az Élet és Irodalom 2004. január 23-i száma közölte az izraeli „Haaretz” című lap 2004. január 9-i számában megjelent interjút Benny Morris izraeli történésszel. „Az erősebb éli túl” címmel közölt beszélgetés az izraeliek és palesztinok együttéléséről szólt. (7. p. ford.: Petőcz András).

2. A Népszabadság 2004. január 23-án megjelent számában Palugyai István jelentetett meg cikket a Polányi családról John C. Polanyi Nobel-díjas kémikus 75. születésnapja alkalmából „Egy születésnap és egy család” címmel (12. p.)

január 24.

A Budai Micve Klub vendége Bródy János beatzenész, szövegíró előadóművész volt.

január 25.

1. A Magyarországi Autonóm Izraelita Hitközség tagjai a volt Bíró Dániel ortodox kórházban az 1945. január 14-én meggyilkolt 280 hittestvérükre emlékeztek a Csörsz utcai ortodox temetőben lévő emléktáblánál.

2. Délután a Budapester Klezmer Band adott koncertet a Dohány templomban Haumann Péter és Dunai Tamás felléptével.

január 27.

1. Az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadulásának évfordulóján tartott németországi holocaust-emléknapon részt vett Orbán Viktor korábbi magyar miniszterelnök. A Bundestagban rendezett ünnepi ülésen megjelent Johannes Rau államfő, és Gerhard Schröder kancellár is. A vezérszónok a franciaországi Simone Veil, az Európa Parlament egykori elnöke, maga is holocaust túlélő volt. Az emléknap kapcsán Inotai Edit közölt írást a Népszabadság 2004. január 27-i számában „A németek és a holocaust – A második világháború után hosszú és rögös volt az út a társadalmi önvizsgálatig” címmel (7. p.)

2. Piros festékkel öntötték le a Jászai Mari téri zsidó emlékművet, amelyet a Duna-parton egykor meggyilkolt zsidó mártírok tiszteletére 1990-ben állítottak.

január 27-28.

Konferencia keretében mutatkoztak be Budapesten az izraeli high-tech cégek. A rendezvényt Vadas Vera, az Aviv Travel tulajdonos-igazgatója szervezte.

január 29.

Kertész Imre irodalmi Nobel-díjas is beszélt Hamburgban, az egykori német hadsereg, a Wehrmacht II. világháborús bűntetteit bemutató kiállítás megnyitóján. A vándorkiállítást, mintegy vezeklésképpen, 1995-ben indította útjára Jan Philipp Reemtsma gyáros, ám a körutat tiltakozások és botrányok kísérték. Reemtsma 1999-ben kénytelen volt leállítani a sorozatot, miután bebizonyosodott, hogy az anyagot nem szakszerűen állították össze. Az

átdolgozott kiállítást 2001-től vándorol, Hamburg az utolsó állomás.

A Mazsihisz vezetőségi ülésén meghallgatták Schőner Alfréd rektor beszámolóját az Or-Zse működéséről, majd a Mazsihisz készülő új alapszabályáról tárgyaltak. Heisler András a vezetőségi üléseket havi rendszerességgel javasolta megtartani, és kérte, hogy a bizottságokba delegált tagok tájékoztassák a vezetőséget az ott képviselt álláspontjukról. Korábban nem volt ilyen rendszeres a kapcsolattartás, és információcsere.

Január végéig a 400 ezer forintos kárpótlásra jogosult 116 ezer személy közül 31 ezren kapták meg a határozatot, ezek visszaküldése után kezdődhet a kiutalás. A Központi Kárrendezési Iroda a tavasz folyamán szeretné befejezni a kifizetéseket.

A hónap végén 60 éves korában meghalt Hajósné Vértés Antónia, aki a Mazsok első titkára, és a Mazsike vezetőségi tagja volt.

A Spinoza Házban rendszeresen ingyenes kiállításokat, irodalmi felolvasásokat tartottak, kabarékat, egyfelvonásosokat mutattak be.

A Szombat 2004/januári számában Karády Viktor tanulmánya jelent meg az 1999-ben a magyarországi zsidók körében készült szociológiai felvételtől „Az ezredvégi honi zsidóság önképe” címmel (27-31. p.) A lapban összeállítás olvasható a neokonzervativizmus politikai irányzatának zsidó vonatkozásairól (9-21 p.). Másoké mellett Seres László, Lánczi András, Gadó János és Novák Attila tanulmánya olvasható. A cfáti emlékmúzeum történetét mondja el Gadó Jánosnak Chava és Jozsef Lusztig a Szombat 2004/januári számában „Nálunk hétszáz magyarországi zsinagóga képe található meg” címmel (3-4. p.). A magyar zsidóság tárgyi és szellemi emlékeinek megőrzéséért a házaspárt a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesítette a kulturális kormányzat. A kitüntetést 2004 végén

Hiller István kulturális miniszter személyesen nyújtotta át a múzeum megtekintése után Gyenes András magyar nagykövet jelenlétében.

Januárban folytatódott a 2003. december 24-én este a Tikos Rádióban „Barangó” műsorvezető szájából elhangzott - "kiirtanám az összes keresztényt" - provokatív mondat miatti tiltakozás. A „Barangó” művésznevű Bajtai Zoltán 2004. január 15-én a Magyar Narancsban elismerte, hogy részegen szaladt ki a száján a meggondolatlan mondat, és mindenkitől elnézést kért, a Tilos Rádió pedig megvált felelőtlen munkatársától. A karácsony esti műsor másnapján Bayer Zsolt és Lovas István éles hangú publicisztikát írt a „Magyar Nemzetben”. A Zsidó Közéleti Unió nevében Pelle János, Staub Pál és Sik János ügyvivők 2004. január 5-én közleményben kifogásolták, hogy a Mazsihisz - a magát a magyar zsidóság egyetlen hivatalos képviselőjének tekintő szervezet - nem tartotta szükségesnek azt, hogy szavát hallassa az ügyben. Zsidó Közéleti Unió képviselői visszautasították a gyűlöletkeltést. Az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) a kijelentés ügyében közigazgatási eljárást indított, míg a IX. kerületi ügyészség - közösség elleni izgatás bűncselekményének gyanúja miatt 2004. január 6-án nyomozást rendelt el. (A 2005. február 24-én meghozott ítélet alapján 25 napra elhallgatott a Tilos Rádió.) 2004. január 11-én a Rákosmenti Polgári Körök szervezésében tüntetést tartottak a Tilos Rádiónak helyet adó budapesti épület előtt, és a rádió betiltását követelték. A tüntetésen felszólalt Melocco Miklós szobrász, Döbrentei Kornél író, és Lovas István újságíró is. A demonstrálók egy csoportja a helyszínen izraeli zászlót égetett. Izrael Állam budapesti nagykövetsége, valamint egyes pártok és társadalmi szervezetek nyilatkozatban tiltakoztak a történetek miatt. A Budapesti Rendőr-főkapitányság - szintén közösség elleni izgatás miatt 2004. január 12-én eljárást indított a zászlóégetés miatt. A Raoul Wallenberg Egyesület 2004. január 13-i nyilatkozatában a demokrácia elleni támadásnak nevezte azt a szélsőséges indulatkeltést, amely az izraeli zászló elégetéséhez vezetett. A történetek "a

tüntetés szervezőinek felelősségét is felvetik" - állt a közleményben. A Mazsihisz 2004. január 15-én tett feljelentést az ORTT-nék és a Budapesti Rendőrfőkapitányságon a Tilos Rádió épülete előtt tartott tüntetés kapcsán, azt kérve, hogy a nyomozást terjesszék ki a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése büntettének gyanújára is. 2004. január 26-án a Pesti Központi Kerületi Bíróságon kezdődött M. Giorgio Richard és két társának pere, akik a „Tilos Rádió” előtt tartott tüntetésen elégettek egy izraeli zászlót. M. Giorgio az ügyészségen tett vallomásaához hasonlóan azt állította: a demonstráción egy ismeretlen férfitől feltehetőleg kábítószer tartalmú cukorkát kapott. Később az ismeretlen ismét feltűnt és állítólag bízta M. Giorgiót a zászlóégetésre. A bíróság elrendelte M. Giorgio orvos szakértői vizsgálatát. 2004. június 17-én elsőfokú ítéletében garázdaság büntetében mondta ki bűnösségüket, és próbára bocsátotta a zászlóégetőket a Pesti Központi Kerületi Bíróság annak ellenére, hogy a védők - Futó Barnabás, Zétényi Zsolt és Grespik László - bűncselekmény hiányában felmentést kértek. A bíróság a csoportosan elkövetett garázdaság büntette miatt M. Giorgio Richardot és B. Miklóst 3 évre, F. Zoltánt pedig egy évre próbára bocsátotta.

Az év elejétől a weben mindenki számára hozzáférhető a .evidenciencamera.co honlapon a brit Királyi Légierő második világháborús légi felvételeinek digitalizált adatbázisa. Ennek alapján minden kétséget kizáróan London legkésőbb 1943-ban értesült a haláltáborok létezéséről. R. Hahn Veronika a Népszabadság február 6-i számában jelentett meg írást „Auschwitz brit háborús fotókon - A pilóták olyan gyorsan mozgatták fényképezőgépeiket, mint a géppuskát” címmel (8. p.). A „Magyar Hírlap” 2004. február 9-i számában Nagy V. Rita a Karsai László történésszel folytatott beszélgetés alapján írt cikket „Miért nem bombázták Auschwitzot? - Az amerikai és az orosz politikusok felelőssége a magyar holocaustban” címmel (8. p.)

február hónap

február 1.

Az első izraeli űrhajósra, Ilan Ramon (1954-2003) vadászpilótára emlékezett a Kidma Egyesület halálának első évfordulóján a Dohány utcai Somér Házban (Dohány u. 10.). Ramon a Columbia űrrepülőgép leszállásakor hősi halált halt hét űrhajós egyike volt. A megemlékezésen Várnai Judit izraeli és George Herbert Walker amerikai nagyköveten kívül jelen voltak a Szochnut, a Joint és a Kidma Egyesület magyarországi szervezeteinek vezetői is.

február 4.

Precedens perre készült a Népszabadság 2004. február 4-i tudósítása szerint Wildburg Gáborné, aki örököse egy svájci alvószámlának. („Per indulhat az alvószámlákról” 3. p.). Az örökség mindössze 100-120 ezer forint lehet, a bíróság döntése azonban példaértékű lehet. Harmincegy éve nem fizeti ki a magyar állam a svájci alvószámlák örököseit, noha a követelések jogosságát három éve elismerte. A jogosultság 283 ezer 475 svájci frankot, azaz mintegy 47,5 millió forintot tesz ki. Ungár Lajos az Új Élet 2004. november 15-i számában a bankokban lappangó zsidó vagyonok kapcsán írt cikket „A múlttal való szembenézés csak kutatással lehetséges” címmel (4. p.). Ugyanebben a lapszámban Zentai Ágnes ügyvéd „A galíciaiak és a címer” című írásában (14. p.) a közösség elleni izgatás törvényi módosításáról, illetve a kihirdetés előtt a köztársasági elnök által az Alkotmánybírósághoz normakontrollra utalt javaslatról közölte észrevételeit.

február 6

1. A Népszabadság 2004. február 6-i száma ismertette annak a felmérésnek az eredményét, amelyet a Szonda Ipsos Közvélemény Kutató Intézet készített a holocaust ismertségéről ezerfős, reprezentatív mintán a felnőtt lakosság körében „A többség nem hallott Dachauról – A legidősebbek és a legfiatalabbak tudnak a legkevesebbet a Holocaustról” címmel (5. p.). A felmérés célja az volt, hogy a Holocaust Dokumentációs Központ 2004. április 15-i megnyitása

előtt legyen egy "bázisismeret" arról, hogy a magyar lakosság mit tud a holocaustról, és az ismeretekhez milyen vélemények társulnak. A felvétel 2003 novemberében készült, ezt megelőzően 1995-ben végeztek hasonló kutatást Magyarországon. A felmérés kimutatta, hogy a magyar felnőtt lakosságnak mindössze 2 százaléka jól tájékozott a holocaust kérdésében, 16 százaléka viszont nagyon tájékozatlan. A megkérdezettek 67 százaléka helyezte el időben pontosan a történeteket, 22 százaléuk nem tudott válaszolni, vagy nem nyilatkozott erről. A felmérésben résztvevők 26 százaléka nem volt tisztában a holocaust konkrét jelentésével, és bár 90 százaléuk hallott Auschwitzról, Dachau esetében ez az arány már csak mintegy 40 százalékos volt. A válaszadók 22 százaléka vállalkozott csak az áldozatok számának becslésére. Félmillió embernél többre becsülték azt a számot, amelyet a kutatók 450-600 ezer közöttire becsülnek. Az elemzés szerint Magyarországon a felnőttek 2 százaléka tartja elképzelhetőnek, hogy a nácik által a zsidókon elkövetett tömeggyilkosság nem történt meg. Ez az arány Nagy-Britanniában 7 százalékos, Franciaországban 5 százalékos, Németországban pedig 8 százalékos. A felmérés kimutatta azt is, hogy 1995 óta 2 százalékról 4 százalékra nőtt azok aránya Magyarországon, akik inkább egyetértenek azzal: a koncentrációs táborok nem is voltak gázkamrák. Az előző kutatás óta 26 százalékról 35 százalékra emelkedett azok aránya, akik inkább egyetértenek azzal, "a zsidók még üldöztetésükből is előnyöket próbálnak kovácsolni". Növekedett ugyanakkor azok száma is, akik a történetek kapcsán elismerik Magyarország felelősségét, de az emberek kevésbé hibáztatták a magyar kormányt vagy a magyar csendőrséget, mint a németeket. A válaszadók mintegy 40 százaléka helyeselte, csaknem 20 százaléka nem támogatta, hogy a holocaust múzeumot nyissanak Magyarországon.

2. A Budai Micve Klub vendége volt Haraszti György történész.

3. Az Or-ZsE templomában Kecskeméti Ármin makói főrabbi emlékeztek születésének 130. évfordulóján. Az emlékbeszédet Schőner Alfréd főrabbi mondta, az

ünnepségen megjelent Ferge Zsuzsa akadémikus, Kecskeméti Ármin unokája, és a dédunoka, Kozma György művelődéstörténész is.

február 9.

Teleki Pál néhai miniszterelnök szobrának Várban tervezett felállítására ellen tiltakozott Fellegi Ádám zongoraművész a Fővárosi Önkormányzatnál, mivel Teleki miniszterelnöksége idején született meg a numerus claususról szóló törvény, majd később a zsidótörvények is. A „Magyar Hírlap” 2004. február 10-i számának 8. oldalán megjelent Fellegi Ádám levele Demszky Gáborhoz, valamint Göncz Árpád korábbi államfő, Mádl Ferenc köztársasági elnök és Zsigmond Attila, a Budapest Galéria igazgatójának a szobor állítását támogató érvelése is. Fellegi a „Magyar Hírlap” 2004. február 14-15-i számának „Hétvége” mellékletében „Ki volt Teleki?” címmel egész oldalas írást jelentetett meg (15. p.). A sajtóban megismétlődött az a hosszasan tartó vita, amely a 90-es évek elején egyszer már kirobbant Teleki Pál történelmi szerepéről. Eörsi István a „Magyar Hírlapban” 2004. február 16-án „Teleki szobra” című írásában (15 p.) helytelenítette a szobor tervezett felállítását. Demszky Gábor főpolgármester kezdeményezésére a fővárosi közgyűlés 2004. február 26-án politikai döntéssel zárta le azt a társadalmi vitát, ami a főváros két szakbizottságnak a szobor felállítását engedélyező határozata után kialakult. A szobor felállítására korábban kiadott engedélyét visszavonta Teleki Pál ellentmondásos politikai szerepe, illetve a nevéhez köthető zsidóellenes törvények miatt. Ezzel eleget tett több társadalmi szervezet – köztük a Mazsihisz – kérésének. Ungváry Rudolf „A szobor jelképe” címmel nyilvánított véleményt az ÉS 2004. február 27-i számában (6. p.). Karsai László az ÉS 2004. március 12-i számában foglalta össze a szoborállítók próbálkozásait, és Teleki Pál jogalkotó tevékenységét a zsidóüldözések kapcsán „Érvek a Teleki-szobor mellett” címmel (14-15. p.). Jakab György „Kalandozás a történelemtanítás kánonja körül” című írása az ÉS 2004. május 28-i számában jelent meg (8. p.). A Reieger Tibor szobrászművész által készített ülő alakos bronz Teleki Pál szobrot végül

Balatonbogláron, a római katolikus templom kertjében állították fel a néhai miniszterelnök halálának 63. évfordulóján, 2004. április 3-án. Emlékbeszédet Csicsery-Rónay István, a szoborállítást kezdeményező Teleki Pál Emlékbizottság ügyvezető elnöke mondott több száz fős hallgatóság előtt. Gyulay Endre szegedi Csanádi megyéspüspök, az emlékbizottság védnöke áldotta meg. Felolvasták a Budapest Galéria zsűrijének véleményét is, amely szerint "kivételesen kifejező, kitűnően komponált emlékszobor." A szobornál elhelyezték Mádl Ferenc jelenlegi és Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök, továbbá a lengyel nagykövetség, a Külföldi Magyar Cserkészszövetség, a Teleki-család, valamint több más egyesület, illetve szövetség koszorúját.

február 10.

1. A Népszabadság 2004. február 10-én megjelent számában Farkas József György riportja olvasható „Újpesten készül az ortodox kalap” címmel a Nobilis Hats Kft-ről, és annak vezetőjéről, a Németországból tíz évvel ezelőtt ide települt Yitzchak Fersterről.

2. Az országgyűlés külügyi bizottságának küldöttsége Izraelben tárgyalt. Találkoztak Tomi Lapid igazságügy-miniszterrel, Júvál Stejniccel, a Knesszet külügyi bizottságának elnökével és Mark Sofer külügyi államtitkárral. Ellátogattak a Yad Vasem Intézetbe, ahol a holocaust áldozatainak emlékhelyénél a külügyi bizottság nevében koszorút helyeztek el.

3. Az Magyar Írószövetség elnökéhez írott levelében Parti Nagy Lajos író bejelentette, hogy kilép a szervezetből Döbrentei Kornél uszító hangú beszéde miatt, amelyet a Tilos Rádió épülete előtt tüntető több ezres tömeg előtti mondott el. Az Írószövetség több tagja levélben fordult Kalász Márton Írószövetségi elnökhöz 2004 február elsején, kérve, hogy a szövetség elnöksége a nyilvánosság előtt határolódjék el Döbrentei Kornél kirekesztő szellemiségű nyilvános fellépéseitől. Szólítsa fel lemondásra választmányi tagságáról, és arra, hogy hagyja abba uszító beszédeit. Görgey Gábor levélben jelentette be, hogy csaknem 50 évi tagság után lép ki a szövetségből Döbrentei miatt. A beszéd Ungváry

Rudolf és Tábor Ádám által szerkesztett változata olvasható az ÉS 2004. március 5-i számának 4. oldalán. Ugyanitt jelent meg tudósítás az Írószövetség választmányának 2004. március 2-i üléséről, ahol a 71 tagú szervezet nem ítélte el a Döbrentei beszéd antiszemita szellemiségét. A határozat ellen 25-en írásban tiltakoztak, s a már korábban kilépett Parti Nagy Lajoson és Nadas Péteren kívül Bojtár Endre, Tábor Ádám és Polgár Ernő is kilépett az Írószövetségből. A levél és a kilépők listája megjelent az ÉS 2004. február 26-i számában. A további 80 kilépő levelét és az aláírók listáját közölte a Népszabadság 2004. március 11-i száma a 13. oldalon. A „Magyar Hírlap” 2004. március 11-i száma pedig összeállítást közölt „Az irodalom visszavág” címmel (2-3. p.) Esterházy Péter „Megjegyzés a kilépésemhez” címmel az ÉS 2004. március 12-i számában fejtette ki véleményét a történetekről (3-4. p.). 2004 április elejéig a kilépők száma mintegy 160 főre szaporodott. Az ÉS heteken keresztül oldalakon át közölte a hozzászólók írásait. A 2004. március 19-i számban a József Attila Kör elnökségének „Nyilatkozata” jelent meg „Irodalmi Kerekasztal” létrehozását javasolva, a határon túli magyarok képviseletében pedig az Írószövetség szétesése miatti aggodalmukat fejezték ki „Levél Erdélyből 2004 márciusában” című írásukkal Gálfalvi György, Gálfalvi Zsolt, Horváth Aladár, Kántor Lajos és Lászlóffy Aladár. Ágoston Vilmos „Levél az ellenaláírókhoz, Erdélybe” címmel az ÉS 2004. április 2-i számában reagált a felvetésre. A Népszabadság 2004. március 20-i számában Babarczy Eszter „Miért nem léptem ki” címmel tiltakozott az ellen, hogy a huszadrangú Döbrenteiből a botrány által VALAKI legyen. Varga Lajos Márton ugyanebben a lapszámban „Már nem oszt, és nem szoroz” című cikkében összegezte a konfliktusokat az írók, politikusok és az Írószövetség között (6-7. p.). A 2004. március 26-i szám 12-13. oldalán jelent meg Pomogáts Béla „Válságban az Írószövetség”; Marno János „Nyílt levél az Írószövetség elnökéhez”; Ungváry Rudolf „Átmeneti Búcsú”; Vathy Zsuzsa „Az Írószövetség” című írásain kívül „Az Írószövetség Nyilatkozata” is. A „Nyilatkozat”-ban a szakmai szempontok alapján

történő ítéletalkotást fogadta el a szövetség, elutasítva a politika előretörését az irodalmi életben. A „Nyilatkozat”-ot Kalász Márton elnök, Kiss Gy. Csaba, Kolozsvári Papp László, Mezey Katalin, Pomogáts Béla, Szakonyi Károly, Szilágyi István, Szörényi László és Vasy Géza vezetőségi tagok írták alá. A 14-ik oldalon pedig részletek jelentek meg a 2004. március 2-i választmányi ülés jegyzőkönyvéből. Bodor Ádámmal Ráday Eszter készített interjút „Hazaszeretet és rezignáció” címmel a lap 3-4. oldalán. A 2004. április 2-i ÉS-ben Kertész Imre „Jelentés a költészet birodalmából - Ez mítosz vége” című írásában foglalkozott a Döbrentei jelenséggel (3. p.). Ugyanebben a számban Munkácsi Miklós „A Szövetség mellett”, és Határ Győző „Zsargonuralomból zsarnokuralomba” című írását hozták le. Az ÉS 2004. április 9-i számában Schein Gábor „A jövő embere?” (3-4. p.) címmel szólt a vitához, Tandori Dezső itt közölte kilépési indokait. Babarczy Eszter az ÉS 2004. április 16-i számában „Utalás és emlékezet az Írószövetségről, antiszemitizmusról és a holocaustról” című írásában kért bocsánatot mindazoktól, akiket korábbi cikkével megbántott (7. p.). Eörsi István „Későn kapcsolni rossz” című írása az ÉS 2004. április 30-i számában jelent meg (4. p.). Az Írószövetség október 2-án tartott tisztújító közgyűlésén a 144 fővel kisebb tagság (a kilépettek között például Esterházy Péter, Konrád György, Nádas Péter, Szabó Magda) szavazata már nem tette a választmány tagjává Döbrentei Kornélt, bár jelölték a tisztségre. Az ÉS 2004. október 8-i számában olvasható Zsidai Péter riportja az Írószövetség közgyűléséről „Nem vesszük komolyan magunkat” címmel (6. p.).

február 12.

A Bibó Szellemi Műhelyben tartották Standeisky Éva „Antiszemitizmus az 1956-os forradalomban” című doktori értekezésének vitáját. Az értekezés rövidített változata, illetve Varga László opponensi véleménye megjelent az ÉS 2004. február 27-i számában 14-15. p.

február 13.

1. Az ÉS 2004. február 13-án megjelent számában Vásárhelyi Mária, az MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport felmérésének vezetője ismertette annak a 2003-ban készült felvételnek az eredményét, amelyet több egyetem történelem szakos hallgatói körében végeztek az antiszemitizmus és a rasszizmus vizsgálatára. A „Taní-tani - de hogyan? Kirekesztő és demokratikus attitűdök a leendő történelemtanárok körében” című írás (4-5. p.) táblázatokat is közöl a felmérésről. A felvételben megkérdezték az ELTE 166 főnyi, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem 115 főnyi, a Károli Gáspár Református Egyetem 67 főnyi, a Szegedi Tudományegyetem 51 főnyi, a Pécsi Tudományegyetem 81 főnyi és a Debreceni Tudományegyetem 22 főnyi történelem szakos hallgatóját. Felmérésre a kisebbségi ombudsman adott megbízást. A mintegy másfél órás, kérdőíves felvételek eredménye korrelációt mutat az oktatási intézmény típusa és az előítéletesség között. Az antiszemitizmus és a cigányellenesség leginkább a szegedi és a Pázmány Egyetem hallgatói között volt kimutatható. A történész hallgatók körében végzett vizsgálat tartalmát, körülményeit, eredményét és módszertanát sokan vitatták - elsősorban a vizsgálat során negatív eredményt felmutató vidéki és egyházi egyetemek körében. Az ÉS 2004. február 27-i számában a 17-18. oldalon ezek a reakciók, illetve Vásárhelyi Mária válasza olvashatók. Fröhlich Ida dékán „Kérdező - biztos?” című írásában arról számol be, hogy a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen engedély nélkül készültek a kérdőíves felvételek, hasonlóképpen reagált Raffay Ernő, a Károli Gáspár Református Egyetem oktatója is „Nyilatkozat” című írásában. A Szegedi Tudományegyetem dékánja, Berta Árpád a felvétel módszertanát, a minta reprezentativitását kérdőjelezte meg „Kutatni - de hogyan?” című reflexiójában. Módszertani kifogásokat fogalmazott meg a Pécsi Tudományegyetem hallgatója, Takács Géza „Egy előítéletes előítéletesség-kutatás” című, és az ELTE történész hallgatója, Hegedűs Dániel „Beteg nemzettudat?” című írásában. Vásárhelyi Mária kutatásvezető „Az ám, hazám!” című összegző válaszában a módszertani kritikákon kívül kitért a háború utáni fontosabb hazai előítélet-kutatások

eredményeire, és minősítette is azokat. Reagált Balázs Zoltán Heti Válaszbeli cikkért is, amelyet 2003. június 20-án „A kérdőívek áldozata” címmel jelentett meg a Szociológiai Intézet munkatársa. A Népszabadság 2004. március 1-jei számában Varga Domokos György „Tisztánlátás, homálylátás” címmel fejtette ki véleményét, a lap 2004. március 3-i „Diploma” mellékletében pedig Dózsa Kata készített összeállítást szegedi történészhallgatók és Vásárhelyi Mária megkérdezésével (2. p.). Tomka Miklós „Hogyan lehet mesterségesen antiszemizmust kimutatni?” címmel az ÉS 2004. március 19-i számában módszertani kifogásait fogalmazta meg a kutatási koncepció ellen, Vásárhelyi Mária ugyanitt visszautasította a vádakát (16-17. p.). Küllő János „Az áldatlan vitához” című írása az ÉS 2004. április 2-i számában jelent meg (15. p.). Varga Károly, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára „A 18 tevé újra baktat” című írásában a felvétel módszertanával és következtetéseivel vitatkozik az ÉS 2004. május 14-i számában (14. p.).

2. A Budai Micve Klub vendége Heller Ágnes filozófus volt.

február 14.

1. A Hősök terén a nyíltan fasiszta eszméket valló „Vér és Becsület” szervezet mintegy 600 tagja tartott megemlékezést a Budai Várból 59 évvel ezelőtt kitörést megkísérlő német és magyar katonai akció emlékére. A 2002 januárja óta folyamatosan gyakorolt neonáci tevékenysége miatt a Fővárosi Főügyészség a 2004. március 10-i tárgyaláson a Vér és Becsület kulturális Egyesület megszüntetését és a szervezet feloszlását kezdeményezte.

2. A Mazsike Klub vendége Suchmann Tamás parlamenti képviselő volt.

február 15.

1. A Magyar ATV-ben levetítették a „Harc az életért” című, 1994-ben a cionista ellenállásról készült dokumentumfilmet. A vetítést követő stúdióbeszélgetés résztvevői Brauer Péter és Vámos György újságírók, Büchler András, a Hasomér Hacair

oktatási vezetője, Antony Heren, a Hasomér Hacair izraeli küldötte és Novák Attila történész voltak.

2. Az Új Élet 2004. február 15-i számában „Felhívást” tett közzé a Mazsihisz, amelyben a holocaust során elhurcoltak nevének összegyűjtéséhez kért olvasói segítséget. A holocaust 60. évfordulója alkalmából pontosítani kívánták az eddigi listákat.

február 16.

Az Állami Számvevőszék a Mazsök gazdálkodásának ellenőrzéséről szóló jelentésében megállapította, hogy a 60. életévüket betöltött holocaust-túlélők életjáradékának folyósításával kapcsolatos feladatokat szabályosan és zökkenőmentesen teljesítette. A Mazsök 1997-től 2003. szeptember 30-ig összesen 20111 jogosult számára kezdeményezte az életjáradék folyósítását, az akkori állapot szerint 14232-en részesülnek életjáradékban – állapította meg a dokumentum. Az ÁSZ-jelentés kifogásolta, hogy a pályázaton kívül, egyedileg megítélt támogatásokat, a támogatott közösségek kiválasztását, a támogatható célokat sem a szervezeti és működési szabályzat, sem más belső szabályzat nem írta elő. A kuratóriumi jegyzőkönyvek és határozatok hiányosan rögzítették a szavazással kapcsolatos adatokat, emiatt a döntéshozatalra vonatkozó összeférhetetlenségi szabályok betartását nem tudták ellenőrizni. A közalapítvány 1997-2002. között összesen 12 milliárd 600 millió forint bevétellel rendelkezett, amelynek 92,5 százaléka alapítványi célú bevétel volt, ezen belül a külföldről kapott támogatás összege 11 milliárd 346 millió forintot tett ki. A számvevőszék kifogásolta, hogy a kuratórium a vagyon kezeléséhez nem készített stratégiát, így nem határozta meg a jövedelemtermelésre képes vagyon jövőbeni összetételét, ennek elérési módját, valamint azt, hogy nem készített támogatási koncepciót és pályáztatási szabályzatot. Az ÁSZ az ellenőrzés tapasztalatai alapján javaslatokat fogalmazott meg a kormánynak a Mazsök vagyona jövedelemtermelő képessége fokozásának elősegítésére.

február 19.

A Budapesti Zsidó Múzeumban Oz Almog Bécsben élő izraeli festőművész mintegy 350 alkotásából nyílt kiállítás "Hát ő is...??" címmel. A megnyitón a Bécsi Zsidó Múzeum igazgatója, Georg Haber és B. Turán Róbert, a Magyar Zsidó Múzeum igazgatója kiemelte, hogy a bemutató nem csak képzőművészeti kiállítás, a tárlatnak szellemtörténeti jelentősége is van. A kiállítás alcíme: Oz Almog képes tárháza, avagy Index Judaeorum - Egy kulturális megszállottság krónikája. A bemutatón szerepel többek között a magyar származású Nobel-díjas fizikus, Edward Teller (Teller Ede) és az ötszörös olimpiai bajnok tornász, Keleti Ágnes portréja is. Látható továbbá Szenes Hanna költő, Amadeo Modigliani olasz festő és szobrász, Stanley Kubrick amerikai filmrendező, Heinrich Heine német költő, Bob Dylan és Paul Simon amerikai popzenész, Karl Marx német filozófus, Woody Allen amerikai filmrendező és színész, Marcel Proust francia író, Madeleine Albright amerikai politikus, Meryl Streep és Paul Newman amerikai színész portréja, továbbá az alkotó Oz Almog önarcképe is. A tárlatot bemutatták Szegeden, Zalaegerszegen, Keszthelyen és Győrött is. A Szombat 2004/októberi számában a kiállításról Thury Levente kritikája jelent meg „Oz Almog (kritikai riport)” címmel (30-31. p.).

február 20.

1. Brüsszelben egynapos szemináriumot rendeztek az EU vezető diplomatái és nemzetközi zsidó szervezetek részvételével. Romano Prodi, az EU Bizottsági elnöke szerint a modern antiszemitizmus nem hasonlítható a holocaust antiszemitizmusához, Elie Wiesel író pedig azt kérdezte, hogyan lehetséges, hogy „Európa zsidó közösségei félelemben élnek? Hát semmit sem tanultunk?”

2. A Népszabadság 2004. február 20-i számában Pogonyi Lajos készített interjút Székely Éva olimpiai bajnokkal a Damjanich utcai német birodalmi iskola szellemiségéről, amelynek az úszónő 1933-1941 között diákja volt, „Sziget a szárazföldön” címmel (14. p.) Az iskoláról Pap Gábor Zsigmond készített dokumentumfilmje, „A birodalom iskolája” a 2004-es filmszemlén kitüntetésben részesült. Az iskola

növendéke volt többek között Darvas Iván, Karinthy Ferenc, Gimes Miklós, Kende Péter és Kornai János is.

február 23.

A Raoul Wallenberg tevékenységét a Parlament épületében bemutató kiállítást Szili Katalin házelnök nyitotta meg. A tárlatot a holocaust 60. évfordulójához kapcsolódva rendezte a Raoul Wallenberg Egyesület. Sipos András, az egyesület soros elnöke a megnyitón elmondta, hogy a tárlatot tavaly októberben mutatták be Kanadában.

február 25.

1. A Holocaust Emlékbizottság a Parlament épületében tartotta alakuló ülését Medgyessy Péter kormányfő elnökletével. A bizottságot a holocaust 60. évfordulója alkalmából rendezendő megemlékezések koordinálására 2003 végén hozta létre a kormány. Titkársági feladatait a NKÖM-ban működő Nemzeti Évfordulók Titkársága látta el. A kormányfő által vezetett testület tagjai Hiller István kulturális miniszter; Paskai László nyugalmazott bíboros a katolikus egyház képviselőjében; Bölcskei Gusztáv püspök a református egyház képviselőjében; Schweitzer József nyugalmazott főrabbi a Mazsihisz képviselőjében; Szebik Imre püspök az evangélikus egyház képviselőjében; Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke; Vámos Tibor és Ormos Mária akadémikus; Fenyő Márta, a Bálint Zsidó Közösségi Ház Alapítvány kurátora; Hollai Kálmán színész-filmrendező a magyarországi romák képviselőjében; Randolph L. Braham, a magyar holocaust legnevesebb amerikai kutatója; Arthur Schneier New York-i főrabbi; Simone Weil, a francia alkotmánybíróság tagja; Dani Reisinger izraeli grafikusművész; Anette Lantos; Elie Wiesel Nobel-díjas író. Az alakuló ülést követően az emlékbizottság tagjai felkeresték a megnyitás előtt álló holocaust dokumentációs központot a IX. kerületi Páva utcában. Az ülésen beszámoltak a Magyarországon nagy visszhangot kiváltó holocaust-felmérés mintegy két héttel ezelőtt nyilvánosságra hozott eredményeiről is. Az ülésen Gecsényi Lajos, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója ismertette az úgynevezett Jaross-listák ügyét vizsgáló bizottság

tevékenységét és a kutatás további folyamatát is. A bizottság 14 oldalas jelentésében megállapította, hogy többségükben nem a deportálás kísérő jegyzékeként szolgáltak a magyarországi vészkorszak során haláltáborokba hurcolt áldozatokról készült listák. Serge Klarsfeld francia történész 2003 júniusában, levélben kérte Medgyessy Péter miniszterelnök segítségét a Jaross-listák fellelhetősége érdekében. Az elhurcolt áldozatok névsorai az alapos kutatások ellenére ma már csak töredékesen lelhetők fel magyarországi közgyűjteményekben, a háborús iratpusztulások és szétszóródások, majd a későbbi iratbegyűjtések és selejtezések nem kímélték ezeket a forrásokat sem. Gecsényi Lajos hangsúlyozta, hogy kifejezetten deportálási listák léte nem ismeretes magyarországi iratőrző helyeken. Az események úgy felgyorsultak 1944. tavaszán, hogy a szóban forgó listákat sem a gettóba küldéshez, sem a deportáláshoz már nem használták fel, nem is lehetett felhasználni. Arthur Schneier New York-i főrabbi, illetve Randolph L. Braham amerikai-magyar történész elismerését fejezte ki az úgynevezett Jaross-listákat kutató bizottságnak, ugyanakkor sürgette, hogy a "jelen állásában előkerült listák" publikálása kezdődjék meg, emellett folytatódjék a kutatás, s az újabb és újabb forrásokat is folyamatosan tegyék közzé. Serge Klarsfeld viszont úgy nyilatkozott a Népszabadság 2004. március 22-i számában, hogy lehetetlen, hogy csak töredékben maradt fenn a lista (5. p.). Karsai László történész szerint a listák a 60-as, a 70-es, sőt ha jól emlékszik, még a 80-as években még megvoltak. Karsai 2004 áprilisában az MTI-nek elmondta, hogy egy magyar állampolgár 1994 novemberében a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet levéltára vezetőjének, Jakov Lazoviknak eladásra kínálta az ún., Jaross-listákat, amikor levéltáros Magyarországon járt. Oldalanként 9 dollárt kért a vélhetően több ezer oldalnyi dokumentumért. Nem tudni, hogy a dokumentumokat felajánló egyszerűen tolvaj volt, vagy olyasvalaki, aki hozzájuthatott a budapesti Zsidó Múzeumban a listákhoz és azokat kivitte onnan. Mose Kacav magyarországi látogatása során megállapodott Medgyessy Péter magyar

miniszterelnökkel, hogy "a Yad Vasem (...) segítségével egy magyar intézmény tovább kutat régi levéltárakban és könyvtárakban". A további kutatást Gecsényi Lajos koordinálja, abba bekapcsolódhat a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet Karsai László történész által vezetett magyar munkacsoportja, és a Holocaust Dokumentációs Központ is. A „Magyar Hírlap” 2004. április 23-i számában összeállítást közölt „Jaross-lista nincs, de vannak helyi névsorok” címmel (2. p.).

február 26.

1. Arthur Schneier New York-i főrabbi fogadta Mádl Ferenc köztársasági elnök a Sándor-palotában. A főrabbi a csaknem egyórás találkozón a Holocaust Emlékbizottság tagjaként beszámolt az államfőnek a testület előző napi alakuló ülésén elhangzottakról.

február 27-március 3.

„A jiddis kultúra hetét” közösen rendezte meg a romániai Francia Intézet és a budapesti Bálint Zsidó Közösségi Ház. Eredetileg 2003 novemberében, a romániai Iasi városban működő Francia Intézet mutatta be a produkciót az akkori Jiddis Kulturális Fesztivál keretében. EU-s pályázaton nyert pénz segítségével bemutatták a programot Vilniusba, Temesvárra, Kolozsvárra, Bukarestbe, Moldáviába, Ukrajnába, Németországba, Lengyelországba és Párizsba. A „Budapesti Jiddis Fesztivál” nyitó koncertjén „Talila”, és „Ben Zimet” lépett fel a Bálint Zsidó Közösségi Házban, majd a „Perpetuum mobile” című zenés bábelelőadás volt látható. A lengyelországi sopoti Műhelyszínház „My Blue” című előadása került színre, amely Itzik Manger, a XX. század egyik legnagyobb jiddis költőjeként számon tartott alkotó szövegeiből született. A moldáviai Teatrul Cintecului Evreiesc a Bálint Házban, másnap a Francia Intézetben lépett fel. „A méhecskék szerelme” című párizsi bábszínházi előadásra a Francia Intézetben került sor. „Klezmer zenészek – Tegnap és ma” címmel Jale Strom fotóit állították ki, egy másik tárlaton pedig a párizsi Bruno Cogeaz felvételeit mutatták be.

február 27.

1. A Budai Micve Klub vendége volt Gábor György vallásfilozófus.

2. Taub Mózes nagykállói rebbe volt a Pesti Jesiva vendége. Az egykori nagykállói rebbe, Taub Eisik egyenes ági leszármazottja őse halálozási évfordulóján ősi hászid dallamokat tanított, és beszédet mondott a péntek esti vacsorához kapcsolódóan.

február 29-május 16.

A Zsidó Tudományok Szabadegyetemének tavaszi szemeszterén vasárnaponként 10-17 óra között folytak az előadások a XII. Tamási Áron u. 41-ben. Az oktatást pénzzel az izraeli L. A. Pincas Fund támogatta. A szemeszter témái: Biblia: A leviták könyve; Kabbala: Isten ligete - az ellentétek találkozása; Áldások: Hála és köszönet; Kóser étkezés: Jog és filozófia; Filozófia: A zsidó nép és a Messiás.

Leányfalun a Székely Villában tartották meg a Magyarországi Cionista Szövetség első három napos zsidó vezetőképző programját (OFAKIM). A tanfolyamot Büchler András és Engländer Tibor vezette, előadást tartott Karády Viktor. A tanfolyam ingyenes volt azoknak 30-45 éves résztvevőknek, akik szívesen vállalnának vezető szerepet a zsidó közéletben.

A Rabbinical Center of Europe 2004 februárjában Bécsben tartott ülésén Bán György, a Ronald S. Lauder Alapítvány ügyvezető elnökhelyettesének ítélték oda a kitüntetést a zsidó oktatás fejlesztése terén kifejtett évtizedes tevékenységéért.

A Népszabadság 2004 februárjától sorozatot indított a két világháború közötti időszak műgyűjtőiről, és gyűjteményeik történetéről Várnai Vera tollából. Az első cikk 2004. február 3-án jelent meg „Herzog Mór, a zárkózott műgyűjtő” címmel (11. p.). 2004. február 24-én „A műgyűjtő Andrásyak”, a 2004. március 22-i számban „A széthurcolt Hatvány-gyűjtemény” (11.p.), a „Nemes Marcell műgyűjtő, aki felfedezte Grecot a világnak” 2004. május 4-én, „A műgyűjtő gyáripáros

Vida Jenő" 2004. május 18-án, „Kohner Adolf, a szolnoki művésztelep kedves és finom mecénása" 2004. június 10-én jelent meg.

A Szombat 2004/februári számában Gantner Brigitta Eszter „Ősök keresése - Martin Buber és a közép-európai zsidó értelmiség a századfordulón" címmel tanulmánya jelent meg (16-21. p.)

március hónap

március 1.

Az Új Élet 2004. március 1-i számában „Neves szerzők neves műve" címmel Schweitzer József méltatta Shlomo J. Spitzer és Komoróczy Géza „Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez a kezdetektől 1686-ig" című munkáját (3. p.).

március 3.

Három Scheiber Sándor-díjat osztottak 2003-tól a korábbi kettő helyett. A 2003. évi kitüntetett Dávid Ferenc művészettörténész, Karasszon István református teológus és Nathaniel Katzburg budapesti születésű, Izraelben élő egyetemi tanár lett. Az elismeréseket Schneider Márta, a kultusztárca helyettes államtitkára adta át az 1985-ben elhunyt Scheiber főrabbi özvegye, lánya és unokája jelenlétében. Katzburg professzor betegsége miatt Jeruzsálemben vette át a díjat.

március 3.

1. New York város tanácsa határozatában az amerikai igazságügyi minisztériumot sürgette a holocaust túlélőinek gyors és méltányos kárpótlására az aranyvonat ügyében. A miami bíróságon 2001 májusában tizenhárom magyar származású, floridai zsidó ember indított próbapert. A szövetségi bíróság ítélete kimondta, hogy azok a holocaust-túlélők és örökösök, akiknek elrabolt javaik az aranyvonaton voltak, beperelhetik kárpótlásért az amerikai államot. Ebben az ügyben a Mazsihisz többször konzultált magyar

kormányzati szervekkel, mivel a miami bíróság ítélethirdetését követően néhány százan megkeresték a Mazsihiszt is. A kárpótlásra jogosultság mintegy ezer személyt érinthet. 2004. december 20-án Miami-ban bejelentették, hogy Amerika kártérítést fizet a magyar zsidóknak az aranyvonattal eltűnt vagyonáért.

2. A Bálint Ház Salom Klubjában Lindner László tartott előadást a bori munkaszolgálatról, amelyről könyvet is ír.

március 6.

A Purim alkalmából a Mazsike Nagykörösön rendezett bált. A rendezvény istentisztelettel kezdődött, amelyen Róna Tamás rabbijelölt olvasta fel Eszter könyvét.

március 10.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Szita Szabolcs egyetemi tanár mutatta be Lónyai Sándor „A numerus clausustól Auschwitzig” című könyvét.

március 12.

Az ÉS 2004. március 12-i számában Eörsi István „Beperelt Schmidt Mária” (10-11. p.) címmel foglalta össze a Terror Háza Múzeum főigazgatójának tevékenységét a zsidóság és a politika körül a 90-es évek végétől napjainkig. A cikkben Eörsi kiemelten foglalkozik az Ernst Nolte neonáci történész 2003 júniusi meghívásával, a tiszteletére rendezett két napos konferenciával, és az eset kapcsán kialakult vitával - mivel Schmidt ezért perelte be Eörsit. Schmidt sérelmezte, hogy Eörsi az ÉS 2004/39 számában megjelent „A sajtó szabadsága” című cikkében „biznisz-értelmiséginek” „üzletasszonynak”, „pártholdudvaroncnak”, „történelemhamisítónak” „züllöttnek” nevezte. A bíróság a „züllött” kifejezést becsületsértőnek találta. Donáth Ferenc „Történelem és joggyakorlás” című cikkében áttekintette a rendszerváltás óta eltelt időszak hasonló pereit /ÉS 2004. május 7. 12. p./ Ludassy Mária filozófus pedig az ÉS 2004. szeptember 17-i számában „Jogbiztonság” című glosszájában Eörsi, Nolte, és a 2004 szeptemberétől felbukkanó új nyilas Bácsfi Diána tevékenysége kapcsán azt írta: „Mert

minálunk babám az jött a szokásba, hogy jogrendünk a náci beszéd büntetlenségének biztosítását az ellene fellépő antifasiszta indulat szankcionálásával kompenzálja." (11. p.) Eörsi István 2004. szeptember 9-én a pert jogerősen elvesztette Schmidt Máriával szemben. Mégis fenntartott álláspontját a „Népszava” 2004. szeptember 10-i számában „Pervesztés után” című írásában (7. p.) foglalta össze. Az ügy négy év múlva, Eörsi halála után két évvel, 2007 októberének közepén zárult le. Eörsi István 2005. október 13-én bekövetkezett halála után Schmidt Mária az ÉS főszerkesztője ellen indított becsületsértési magánvádas pert. A Fővárosi Bíróság bűncselekmény híján, másodfokon jogerősen felmentette Kovács Zoltánt, az ÉS főszerkesztőjét. Az ÉS 2007. október 12-i számában Kovács Zoltán „Ítéletek” címmel foglalta össze az eset tanulságait (4. p.).

március 13.

1. A Mazsike Klub vendége volt Fekete János, az MNB egykori első elnökhelyettese, akivel Kovács Gábor beszélgetett.

2. Először rendezett a Magyarországon tanuló izraeliek számára közös programot az UJS: az Olof Palme Házban közös Purim Partit tartottak.

március 14.

A Thököly utcai zsinagóga kultúrtermében megalakult a zuglói SabbathSong Klezmer Klub. Az év második felében jelent meg a társulat „Menyegző Cionban” című lemeze.

március 15.

1. A Mazsihisz, a Sófár Egyesület, és a Zsidó Diákok Magyarországi Egyesülete (UJS) Miskolcon tartotta megemlékezését Magyarország egykori miniszterelnöke, Szemere Bertalan sírjánál. Szemere Bertalan /Magyar Bálint jelenlegi oktatási miniszter ükapja/ előterjesztése nyomán az Országgyűlés 1849. július 28-án egyhangúan elfogadta a zsidók teljes jogegyenlőségéről szóló törvényt.

2. A Magyar Köztársaság elnöke a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (polgári tagozata) kitüntetését adományozta Fixler Hermann-nak

"felekezete érdekében végzett több évtizedes fáradhatatlan munkássága, életútja elismeréseként".

3. Az Új Élet 2004. március 15-i számában ettől a számtól kezdve a 2004. július 1-ig folytatásokban közölték a mártírokká lett rabbik névsorát Egri Oszkár szerkesztésében. A főbb náci táborok rövid történetét Németh Viktória készítette „Vesztőhelyek története” címmel. Az utóbbi összeállítás a lap 2005. január elsejei számáig jelent meg folytatásokban.

március 16.

A Mechon Simon Alapítvány kezdeményezésére megkezdődött azoknak a tömegsíroknak a feltárása, amelyek egy szentanú visszaemlékezése szerint az Újpesti rakparton található. Történészek ugyanakkor fenntartással fogadták tömegsírokról szóló beszámolót. A szentanú jelenleg a Gödöllői Agrártudományi Egyetem professzora, Dobrai Lajos, 12 éves volt akkoriban. Úgy emlékszik vissza, hogy a Kresz Géza utca környékéről kiskocsira rakva vitték a sokszor már napok óta ott heverő holttesteket a Dunaparra, az ott árokszerűen ásott tömegsírokba. Budapest főjegyzője információkat kért mindazoktól, akiknek ismeretei lehetnek az újpesti rakparton esetleg fellelhető zsidó áldozatokról. Az alapítvány tevékenységét a Honvédelmi Minisztérium is támogatta, és megkezdődtek a levéltári kutatások is.

március 16-18.

Washingtonban "Holocaust Magyarországon 60 év távlatából" címmel nemzetközi konferenciát rendezett a Holocaust Emlékmúzeuma és a Rosenthal Institute for Holocaust Studies. A tanácskozást anyagilag támogatta a Helena Rubinstein Alapítvány, Jack Rosenthal, valamint Várszegi Gábor. A konferenciát Elie Wiesel Nobel-békedíjas író és Simonyi András magyar nagykövet nyitotta meg. Amerikai, magyar, izraeli, angol, német tudósok számolnak be a magyarországi holocausttal kapcsolatos kutatásaikról. Molnár Judit a szegedi egyetemről a csendőrség szerepét vizsgálta a deportálásokban, Kádár Gábor a debreceni egyetemről a magyar zsidóság gazdasági megsemmisítéséről beszélt, Karsai László a szegedi egyetemről a kérdéskört politikatörténeti megközelítésből

taglalta. Katona Ferenc, a Washingtoni Múzeum levéltárosa a magyar vonatkozású gyűjtemény különleges szerzeményeit mutatta be, a Kolozsvárról érkezett Tibori Szabó Zoltán arról beszélt, hogyan alakult az erdélyi zsidó közösség sorsa 1945-48 között. Dan Danieli Los Angelesből a magyar munkaszolgálatosok túlélőivel készült interjúkat elemezte, Ivan Sanders a Columbia Egyetemről a háború utáni zsidó irodalom újjászületéséről értekezett, Kovács András a Közép-európai Egyetemről a magyar zsidók körében végzett friss felmérés következtetéseit ismertette. Berend T. Iván a magyarországi antiszemitizmusáról tartott előadást az 1989-1993 között időszakban. A Népszabadság 2004. március 23-i számának adott interjút Berend T. Iván „Politikai kártya a zsidógyűlölet” címmel (3. p.) A konferencia végén Vámos Tibor akadémikus a budapesti holocaust múzeum közalapítványának volt kuratóriumi elnöke, és Randolph L. Braham, a konferencia egyik szervezője, a Rosenthal Intézet igazgatója mondtak záróbeszédet. Braham professzor - aki a holocaust harmadik, tízéves konferenciájának megszervezésében vett részt - a „Magyar Hírlap” 2004. március 12-i számában Nagy V. Ritának adott interjút „Sok tanár nem ismeri a soát” címmel (10. p.) A kaliforniai rendezvényen megjelent Kofi Annan ENSZ főtitkár és felesége, Nane Annan - Raoul Wallenberg unokahúga is. New York polgármestere, Michael Bloomberg 2004. március 21-ét a magyarországi holocaust emléknapjává nyilvánította.

március 18.

1. „Elhallgatott holocaust” címmel korabeli dokumentumokból és képzőművészeti alkotásokból nyílt kiállítás a magyarországi holocaust 60. évfordulója alkalmából a Múcsarnokban. Hiller István kulturális miniszter és Szeifert Judit az épület előtt elmondott beszédével nyitotta meg a tárlatot. Szeifert Judit beszéde „Jó reggelt, Magyarország!” címmel jelent meg az ÉS 2004. április 23-i számában (29. p.). A kiállítás megnyitóján Jürgen Köppen, az EU budapesti nagykövete, Lenkovics Barnabás, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is a múlttal való szembenézés fontosságára hívta fel a figyelmet. A közönség

soraiban ott volt Várnai Judit izraeli nagykövet, több külképviselet prominensei, a Mazsihisz részéről Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató. 2004 áprilisának végén a Múcsarnok épületében rendezett vita estet a holocaustról a Szombat folyóirat Ungvár Krisztián, Pécsi Katalin, Gadó János és Vári György részvételével. Ősszel ugyancsak a Múcsarnok adott otthont az „ÓVÁS! Egyesület” által szervezett „Alternatív gondolatok a régi pesti zsidónegyedről” címmel szervezett eszmecsere-nek, amelyet Konrád György író nyitott meg. A moderátor szerepét Ráday Mihály városvédő töltötte be, jelen volt Demszky Gábor főpolgármester, Varga Kálmán, a KÖH elnöke, David Admon izraeli követ és Heisler András Mazsihisz elnök is. Az eseményről az Erec 2004/novemberi számában Konrád György „A zsidó negyedet fel kell éleszteni!” címmel az eszmecsere-re írt röpirata jelent meg (9. oldal). Az író, hogy több európai nagyvároshoz hasonlóan Budapesten is újjá kell éleszteni a zsidó negyedet.

2. A rasszizmus elleni fellépés társadalmi elismeréseként átadták a Measz által alapított „Radnóti Miklós-díjat”. Az elismerést Hanti Vilmos, a Measz elnöke és Mandur László, az Országgyűlés alelnöke adta át a Nemzeti Színházban. A nemzetközi antirasszista nap, március 21-e alkalmából odaítélt elismerésben Andai Ferenc történész, Radnóti Miklós egykori rabtársa, Bálint András színművész, a Radnóti Színház igazgatója, Bentstosz Evangelosz, a Measz görög tagozatának tiszteletbeli elnöke, Bródy János zeneszerző, szövegíró, előadóművész, Felcsúti Péter bankár, a Raiffeisen Bank vezérigazgatója, Ferge Zsuzsa szociológus, Gergényi Péter, Budapest rendőr-főkapitánya, Iványi Gábor, a Menhely Alapítvány vezetője, Kaltenbach Jenő kisebbségi ombudsman, Mécs Imre SZDSZ-es honatya, Rajos Sándor, a Measz XVII. kerületi vezetője, valamint Szita Sándorné, a szervezet titkárságvezetője részesült.

3. Jeruzsálemben a Yad Vasem Intézetben Holocaust konferenciát rendeztek. Varga László levéltáros-történész ott elhangzott előadásának szövege megjelent az ÉS 2004. március 19-i számában (8. p.) „Sad mir, wo die Blumen sind” - In memoriam Friedlander Sári” címmel.

március 19.

Karsai László és Molnár Judit „1944. március 19-22. – Magyarország német megszállása, a Sztójay-kormány megalakulása” című cikke jelent meg az ÉS 2004. március 19-i számában (9. p.). Ráday Eszter Fischer Eszter pszichológussal készített interjút „...nincs többé kedélyes zsidózás...” címmel (7, 10. p.).

március 20.

A Népszabadság 2004. március 20-i számának „Hétvége” mellékletében Szilvássy József cikke jelent meg arról, hogy az amerikai demokrata párti elnökjelölt, John Kerry ősei az Osztrák-Magyar Monarchiából származtak. Kerryre várva – Horní Benesovban. – A demokrata párti elnökjelölt nagyapjának észak-morvaországi szülőhelyén sorsuk jobbra fordulását remélik” címmel (7. p.).

március 21.

A Millenárison rasszizmus ellenes napot rendeztek zsidó szervezetek.

március 23.

A Dorottya Galériában Valentin Lustig festményeiből rendeztek kiállítást a festő Auschwitzban elhunyt nagynénjének emlékére „Hóka néni, hét festmény” címmel. A Kolozsvárott született svájci művész pályájáról Balassa Edith művészettörténész tartott előadást.

március 24.

Schőner Alfréd rektorral beszélgetett Spánn Gábor a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

március 25.

A Hatvany gyűjtemény tíz festményének visszaszolgáltatása ügyében pert indított a Magyar Köztársaság ellen Ed Fagan amerikai sztárügyvéd, aki a náci által elkobzott zsidó vagyonok visszaszolgáltatási ügyeiben tett szert hírnévre. Fagan megbízója Joram Deutsch svájci ügyvéd, a Hatvany család képviselője volt. A magyar Legfelső Bíróság 2004. április 27-én tárgyalta a Hatvany

család, április 22-én pedig a Dános-gyűjtemény örököseinek ügyét. 2004. szeptember 16-án a magyar állam és a Szépművészeti Múzeum ellen indított pert báró Hatvany Ferenc unokája, akinek jogi képviselője négy műtárgy kiadását kérte. Cardoso Maria Diana, a Tanzániában élő Hatvany-unoka Courbet „Birkózók” című festményére, valamint Daugbigny, Rodin és Vonmenzel egy-egy ceruzarajzára tart igényt - az alkotások összértékét 500 millió forintban jelölte meg. A magyar állam négy évvel ezelőtt már kiadott egy, szintén a Szépművészeti Múzeumban őrzött Hans Canon-festményt Hatvany Ferenc egykori gyűjteményéből. Az eredetileg banki letétbe helyezett képet a szovjetek hurcolták el, majd a 70-es években juttatták vissza Magyarországra. A Múlt és Jövő folyóirat 2007/1 számában Dunai Andrea tényfeltáró riportja jelent meg Hatvany Ferenc hagyatékának sorsáról „Hans Deutsch ügyvéd pere” címmel.

március 26-28.

A Hagshama Department, a Magyarországi Cionista Szövetség és a Szochnut közép-kelet-európai irodája Hasbara szemináriumot rendezett Zágrábban. A szeminárium a „Tények Izraelről, Izrael a médiában” témával foglalkozott. A mintegy 50 hallgató Horvátországból, Szlovákiából, Szlovéniából, Szerbiából, Magyarországról és Izraelből érkezett. Kotel Dadon zágrábi főrabbi fogadta a szeminárium résztvevőit.

március 26.

Az izraeli kormány megbízása alapján Jeruzsálemben robbantásos merénylet áldozata lett Jaszin sejk, a Hamasz mozgalom szellemi vezetője. Tamás Pál szociológus a Népszabadság 2004. március 27-i számában „Jeruzsálem, helyzet, jelentés” című, egész oldalas írásában elemezte a kialakult helyzetet (7. p.)

március 28.

A Budai Micve Klubban az ifjú kántor generáció bemutatkozó koncertjét rendezték meg. Szerdócz Ervin József a dél-pesti körzetben, Petrovics Péter a Károli Gáspár téri zsinagógában, Biczó Tamás a

szegedi zsinagógában, és Zucker Immánuel a Frankel Leó utcai zsinagógában tölti be a kántori funkciót.

március 30.

„A magyarországi holocaust történetéhez - újabb kutatási eredmények” címmel műhelykonferenciát rendezett a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete. A tanácskozást Glatz Ferenc akadémikus nyitotta meg. A műhelykonferencián két fő tárgykörben, a „Megkülönböztetéstől a megsemmisítésig”, illetve „Gettók és deportálás vidéken” főcímmel hangoztak el előadások. Sipos Péter "A holocaust előtörténetéhez: a zsidókérdés a magyar politikában, 1919-1944" címmel, Molnár Judit és Gecsényi Lajos "Újabb kormányzati iratok a holocaust történetéhez" címmel tartottak előadást. Haraszti György Kasztner Rezső tevékenységéről, Balogh Margit az egyházak és a holocaust kapcsolatáról, Kádár Zoltán és Vági Gábor a magyar zsidók auschwitzi megsemmisítéséről szolt. Nagy Ferenc a szabolcsi, szatmári és beregi, Németh László a zalai, Csősz László a szolnoki, Prepuk Anikó a debreceni zsidóság egykori deportálásának történetét tekintette át.

"Zsidóság a komolyzenében" címmel Nemes János indított előadássorozatot 2004 márciusától a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

Az Osztrák Filmarchívum 2004 március elején konferenciát rendezett Bécsben „A holocaust náci filmes öndokumentációja - Bécs - Budapest - Prága” címmel. Az eseményről Pető Andrea tudósított a „Magyar Hírlap” 2004. március 6-i számának „Ahogy tetszik” mellékletében (29. p.). A konferenciára az UJS Magyarországi Szervezetek Maimonidesz Köre autóbuszos kirándulást szervezett Bécsbe.

A Micve Klubban mutatták be Mátis Livia Virág Teréz pszichológus életéről készített „Mély kútba tekinték” című dokumentumfilmjét. A bemutatón jelen volt Bárdos Katalin, Virág Teréz lánya is. Virág Teréz terápiás munkájáról korábban Sipos András készített

dokumentumfilmeket: Kút (1990); Lőrinc (1991); és Röpentyú (1992.) címmel.

Március végén került sor a Nemzetközi Bibliaverseny magyarországi döntőjére, amelyen három zsidó iskola 25 diákja versengett. Az első három helyezett - Fehér Dávid, Polyák Ágoston, Bodnár Zsófi - a Lauder Iskola diákja, felkészítő tanáruk Oláh János volt. A jeruzsálemi döntőre Polyák Ágoston utazott. A versenyt Káldi Zsuzsa szervezte, a zsűri elnöke Baruch Oberlander rabbi volt.

New Yorkban, a Yeshiva Egyetemen a felekezetek közötti kapcsolatok mélyítése céljából rabbik és kardinálisok találkozója rendezte meg a ZSVK nevében Israel Singer főtitkár. A katolikus papok delegációját Jean-Marie Lustiger párizsi kardinális vezette. A találkozón részt vett Christof Schönborn bécsi bíboros is. Az eszmecserén az egyetem fiatal talmudistáin kívül rabbi Norman Lamm dékán, Henry Sobel Brazília főrabbija, Sirat, francia főrabbija is megjelent.

Az ortodox hitközség közgyűlésén Fixler Herman elnök bemutatta Weiszberger T. Majse rabbit, aki az 2004 elejétől a dajani teendők látja el. A 2003-as zárszámadást és a 2004-es költségvetést Flór Ferenc könyvelő ismertette, a közgyűlés a tájékoztatást tudomásul vette. A közgyűlésen jelen voltak a Bzsh és a Mazsihisz vezetői is.

Mádl Dalma asszony felkereste a hitközséget, és a Mazsihisz vezetőinek társaságában ellátogatott a Szeretetkórházba és az Újpesti Otthonba is.

A Károli Gáspár téri körzet rabbija lett Radnóti Zoltán, aki korábban a Nagyfuvaros utcai körzet rabbija volt.

Az Eszmélet című folyóirat 2004/tavaszi (61.) számában jelent meg Krausz Tamás tanulmánya „Az ismeretlen holocaust a Szovjetunió elfoglalt területein” címmel, valamint Aly Götz „A zsidók deportálása Rhodoszból Auschwitzba” címmel.

A Szociológiai Szemle 2004/I. számában Szokolczai Árpád tanulmánya jelent meg Az axiális kor, avagy a globalizáció új megvilágításban címmel (36-65. p.).

Az Anthropolis 2004/1. számában jelent meg Bán Dávid tanulmánya „Terek, súlyos örökséggel” címmel (142-147. p.).

A História 2004/23. számában Sipos Péter „A zsidóság és a Horthy-rendszer politikája” címmel jelentetett meg tanulmányt.

A Századvég 2004/1. számában Kövér György „Gentry és zsidó? Társadalmi identitás és előítélet az 1880-as évek Magyarországon” című tanulmányát közölte (37-61. p.).

április hónap

április 1.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban „Papolás” címmel négy egyház vezetőjével beszélgetett aktuális kérdésekről Pap Ágnes szociológus. A meghívott vendégek Donáth László evangélikus lelkész, Farkas Pál buddhista tanító, Iványi Gábor methodista lelkész és Köves Slomo ortodox rabbi voltak.

2. Az Új Élet 2004. április elsejei számának 6. oldalán közölte a 2004. évi nyertes Mazsók pályázatok listáját. A Mazsihisz szervezetinek odaítélt támogatások között szembeszökő, hogy a megszokottakon kívül pályázott a mosonmagyaróvári hitközség is, és kiállításra, illetve előadásokra mintegy 440 ezer forint támogatást kapott. A karcagi hitközségnek pedig 200 ezer forintot adtak egy emlékkönyv megjelentetésére. A nem Mazsihisz pályázók közül sokan a holocaust 60. évfordulójának emlékünnepeire, kiadványok megjelentetésére, kiállítások rendezésére pályáztak. Így például a Cfáti (Safedi) Alapítvány 400 ezer forintot kapott a baranyai, csongrádi, nyírségi és somogyi zsidótemetők feldolgozására. A Tisza Média Kft. Dokumentumfilm

forgatásához nyert el 500 ezer forintot, Villányi András fotóalbum készítéséhez kapott 700 ezer forintot. A 2005-ös pályázatok beadási határideje 2004. november 15, pályázni a vallási élet, a zsidó nép egységét szolgáló tevékenység, valamint szociális és egészségügyi támogatás elnyerésére lehetett. A pályázat részletes feltételeit a www.mazsok.hu honlapról lehetett letölteni.

április 2.

1. Indiana államban a Bloomingtoni Egyetemen tudományos konferenciát rendeztek „Imre Kertész in Perspective: Hungarian Jewish Culture in the 20th Century” címmel. A szimpóziumot Szegedy-Maszák Mihály és Alvin H. Rosenfeld vezették, előadást tartott Gyáni Gábor, Gerő András és Sanders Iván is. Az Edingurgh-i Egyetemről Varga Zsuzsanna az identitás kérdését boncolgattatta. A Szombat 2004/szeptemberi számában Peremiczky Szilvia számolt be a konferenciáról „A boldogság: botrány. Kertész Bloomingtonban” címmel (20. p.).

2. 69 éves korában, váratlanul elhunyt Reisenbüchler Sándor Kossuth-díjas rajzfilmrendező.

április 3.

1. Soros György az Európai Kulturális Alapítvány „Pro Európa” fődíját vehette át Budapesten a demokrácia és a nyitott társadalom megvalósításáért kifejtett tevékenységéért. A kitüntetett érdemeit Göncz Árpád volt köztársasági elnök méltatta. Az „Európai kulturális projekt” díját Ronald S. Lauder kapta, aki számos művészeti kiállítást, pedagógiai és oktató intézetet hozott létre szerte a világon. Kelet-Európában több műemléket, köztük zsinagógákat újítatott fel. Földes Lili, Földes Andor zongoraművész felesége, a művész örökségének ápolásáért „Pro Arte Érdemérmét” kapott. A kitüntetésekét Mádl Ferenc köztársasági elnök adta át.

2. Szili Katalin házelnökkel Kirschner Péter beszélgetett a Mazsike Klubban.

április 4.

1. „Holocaust, humanizmus, nevelés” címmel rendezett konferenciát az MSZP Pedagógus Tagozata és a József Attila Művészeti Centrum. A tanácskozáson „Szociáldemokrácia és nevelés” címmel előadást tartott Jánosi György parlamenti képviselő. A holocausttal való szembenézés fontosságáról szólt Schiffer János főpolgármester-helyettes. Orbán Györgyi, Izrael budapesti nagykövetségének sajtóattaséja kiemelte: elkészült és jelenleg az Alkotmánybíróság előtt van a rasszizmus, a kirekesztés, a közösség elleni izgatás elleni törvény. Harsányi László, a holocaust-megemlékezések miniszteri biztosa a hivatalosan 2004. április 15-én megnyíló budapesti holocaust központról, és arról beszélt, hogy 2004 áprilistól novemberig több mint 70 vidéki megemlékezést tartanak országszerte. /A Nemzeti Kulturális Alapprogram keretében 100 millió forintot különítettek el arra a pályázatra, amelyet a holocaust 60. évfordulója alkalmából létesítendő emlékművek, emlékjelek, rendezvények megvalósulására szántak. A kuratórium elnöke, Ráday Mihály, az alapprogramé Harsányi László miniszteri biztos volt. A beérkezett 305 pályázat összesen 680 millió forintot tett ki, az Alap 100 millió forintját 165 jelentkezőnek ítélte oda a kuratórium. Ebből 34 millió emlékművekre, 30 millió kiállításokra, 24 rendezvényekre és 12 millió filmforgatásra ment el - szólt az ismertetés. Kiemelkedő rendezvényre került sor Niklán, ahol helyreállították a zsidótemetőt, és emlékoszlopot emeltek az áldozatok emlékére. /Gavriel Barshaked, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet tudományos kutatója bejelentette, hogy az egykori deportálási listákkal összefüggésben elkészítették „Nevék” című sorozatuk hetedik kötetét, amely Ugocsa vármegye nagyszőlősi járásáról szól. A holocaust idején a névjegyzékek négy példányban készültek, és azokat legalább hat területen használták fel, így például ezekre építették a zsidók vagyonelkobzását. A kutató elképzelhetetlennek tartotta, hogy ezek a névjegyzékek Magyarországon ne maradtak volna meg. Szita Szabolcs, a holocaust központ tudományos vezetője azt hangsúlyozta, hogy "nevén kell nevezni a bűnösöket" és meg kell emlékeznünk az ártatlanul elpusztított áldozatokról. A holocaust tanúságait a

mindennapi nevelés részévé kell tenni, mint ahogy a holocaust központ tevékenységének is be kell épülnie a magyar iskolaügybe.

2. A Bálint Zsidó Községi Házban Konrád Györggyel az EU csatlakozás zsidó vonatkozásairól beszélgetett Bálint Éva.

április 5.

1. Az országban lévő összes hitközségi körzetben megünnepelték a Peszach-ot. Először gyűlt össze Peszachra a Schweitzer Baráti Társaság, melynek ünnepét a Hanna étterem felújított emeleti helyiségében rendezték meg. Az ünnepen előadások hangoztak el. Komoróczy Géza professzor az ünnepel kapcsolatos ókori naptárrendszerrel beszélt, Schweitzer József nyugalmazott főrabbi és Keller Sándor a Haggadához fűzött magyarázatot. A felolvasásban Lakos Andor, Weres György, Keller Sándor, Halász Miklós és Deutsch Dezső vettek részt.

2. Az Országgyűlés nyilatkozatot fogadott el a holocaust emléknapjára Áder János (Fidesz), Lendvai Ildikó (MSZP), Kuncze Gábor (SZDSZ) és Herényi Károly (MDF) frakcióvezetők kezdeményezésére.

Az Országgyűlés Nyilatkozata a Holocaust Emléknapján

Hatvan évvel ezelőtt, 1944. április 16-án vette kezdetét a magyarországi zsidóság gettóba zárása, brutális elkülönítése attól a nemzettől, amelybe született, amelynek nyelvét beszélte, kultúráját, gazdaságát gyarapította, amelynek szabadságáért, függetlenségéért az elmúlt századokban vérével is áldozott.

A zsidótörvényekkel és 1944 tragikus tavaszán a Holocausttal magyar és magyar közé ékelődött a szégyen.

Százezreket rekesztettek ki a teljes jogú állampolgárok sorából, hajtottak kényszermunkára, zártak gettóba és deportáltak haláltáborokba. Hatszázezer magyarországi zsidó, roma és politikai üldözött esett áldozatául a tervszerű népiirtásnak. A magyar nemzetet megtizedelő háború tragikus

áldozatainak számát tovább növelte az oktalan, elvakult és fékevesztett gyűlölet.

A Holocaust a magyar nemzet tragédiája.

A veszteség még itt él velünk, a fájdalom még nem múlt el.

A magyar millennium évétől - az áldozatok emlékére, minden jóakarató ember lelkiismeretének ébren tartására és az utánunk jövő nemzedék okulására - április 16. a Magyar Holocaust Emléknapja.

A Magyar Holocaust Emléknapján a Magyar Országgyűlés a magyar nemzet nevében mély részvétellel hajt fejet a Vészkorszak áldozatai és sokat szenvedett túlélői előtt.

Budapest, 2004. április 5.

3. Kőszegen a holocaust Vas megyei áldozataira emlékező kiállítás nyílt korabeli dokumentumok és fényképfelvételek másolataiból a Jurisics várban. A „Csend és borzalom” című tárlatot Szentirmai László, az Oktatási Minisztérium főosztályvezetője nyitotta meg. A vándorkiállítás következő állomása Jánosháza volt.

4. Az ORZSE Doktori Iskolája meghívta az ELTE Történettudományok Doktori Iskolájának előadóit és hallgatóit az Oktogonális teremben rendezett konferenciára. Schönér Alfréd köszöntője után Szita Szabolcs történész a Sztójai kormány által bevezetett zsidótörvényekről tartott előadást. Pusztai Ildikó Az emancipált Rothbaum-Réti család történetét ismertette. Ruff Tibor lelkész a Hatvany-Deutsch családról és a hatvani zsidóságról beszélt, Zolnay Dénes a holocaust emlékek eltűnésének megakadályozásáról beszélt. Saphier Márta Szerb Antal sorsáról, Radnóti Zoltán rabbi a zsidótörvények fogadtatását mutatta be a rabbik ünnepi szónoklataiban és cikkeiben. Illy Luca és Oláh János az oral history módszerével mutatta be a vészkorszakot. A két intézmény vezetői és hallgatói megállapodtak a szorosabb együttműködésben. Évente közös konferenciát, közös kiadványokat terveznek, a doktorandusok áthallgatnak egymás egyetemén.

április 7.

Az Írók Könyvesboltjában mutatta be a Múlt és Jövő Kiadó Goldstein Imre „Elmenőben” című verseskötetét. A szerzővel Pályi András beszélgetett, Kézdy György olvasott fel részleteket a verseskönyvből. Másnap a Spinoza Házban Konrád György, 2004. április 11-én pedig a Bálint Zsidó Közösségi Házban Mezei András mutatta be Nádas Péter amerikai fordítóját.

április 8.

1. A magyarországi holocaust 60. évfordulója alkalmából a Wallenberg parkban rendezett emlékünnepeket az izraeli székhelyű Hasomer Hacair Világmozgalom 16 országból érkezett mintegy 200 fiatal részvételével. Eshar Gershon, a világmozgalom igazgatója és Büchler András, a Hasomer Hacair Magyarország oktatási igazgatója szőtt az egybegyűltekhöz. A világmozgalom budapesti központját, a Somer Házat 2002 szeptemberében avatták fel a Dohány utcai Zsinagóga szomszédságában.

2. A Zsidó Közéleti Unióból alakult Zsidó - Keresztény Közéleti Unió a Gellért Szállóban tartotta alakuló ülését. A 25-30 fős alakuló ülésen beszédet mondott Fónagy János, Semjén Zsolt, Németh Zsolt Fideszes országgyűlési képviselő, valamint Sík János és Pelle János ügyvivők.

április 9.

1. A Terror Háza Múzeumban „Magyar tragédia, 1944” címmel nyílt időszaki kiállítás a magyarországi holocaust 60. évfordulójára. A kiállítást Szili Katalin, a Magyar Parlament elnöke nyitotta meg. 2004. április 13-án a „Hetediziglen - gyermekek a holocaustban” címmel egészült ki a kiállítás a Terror Házában. Molnár Péter az ÉS 2004. november 26-i számában „Történelemhamisítás, avagy helyszűke a Terror Házában” címmel jelentetett meg írást (12. p.). a Terror Házában rendezett kiállításról. Molnár kifogásolja, hogy a „Pesti Hírlap”-ban 1938. május 5-én „Kiáltvány a magyar nemzet lelkiismeretéhez” címmel az első zsidótörvény ellen megjelent tiltakozást megcsonkítva állították ki a Terror Házában.

2. Az ÉS-ben közölték Szántó T. Gábor „Hazatérés” című novelláját (19-21. p.)

április 10.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban köszöntötték a 80 éves Méray Tibort.

április 13-18.

Az Örökmozgóban a Magyar Nemzeti Filmarchívum „A soá napjai” címmel dokumentumfilmekből készített öt napos vetítéssorozatot a 60 évfordulóra. Levetítették Jancsó Miklós „Jelenlét”, „Második jelenlét”, „Harmadik jelenlét”; Volker Koepp „Zwilling úr és Zukkermann asszony”, „Czernowitzi napok”; Virág Katalin - Böröcz László „Aki értette a virágok nyelvét - Löw Immanuel (1854-1944)”; Bárány László „Soá napja”; Clara Glynn „Találkoztam Adolf Eichmannal” című dokumentumfilmeket.

április 14.

1. Móse Kacav Izrael államelnök Budapestre jött a Páva utcai Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékhely megnyitójára, és megbeszélést folytatott Medgyessy Péter miniszterelnökkel a parlamentben. A háromnapos látogatás kezdetén a magyar rendőrség egy palesztin robbantási terv nyomára bukkant, melynek célpontja egy magyarországi zsidó múzeum volt. Ezért az izraeli elnök látogatását, és a holocaustra emlékező rendezvényeket szigorú biztonsági intézkedések kísérték. /A terrorcselekmény előkészítésének gyanújáról folyó eljárást 2004 szeptemberének végén szüntette meg a Fővárosi Ügyészség./ A Medgyessy Péterrel folytatott tárgyalásuk során a kétoldalú kapcsolatokat, gazdasági és kulturális kérdéseket tekintettek át. Kacav találkozott Mádl Ferenc köztársasági elnökkel, Kovács László külügyminiszterrel, Orbán Viktor volt miniszterelnökkel, és beszédet mondott a magyar parlamentben. Kacav ellátogatott a Dohány utcai templomba, megtekintette a Zsidó Múzeumot és a Wallenberg emlékparkot is. A Mazsihisz Síp utcai székházában díszebédet adtak tiszteletére, ahol a hitközség vezetőin kívül jelen volt Várnai Judit izraeli nagykövet és Arthur Schneier New York-i főrabbi is. Kacav sófárt ajándékozott a hitközségnek, amelyet Tóth Emil főkantor meg is szólaltatott. Az

államelnök leleplezte a látogatásának tiszteletére készült emléktáblát a Dohány utcai templom falán. Az ELTE ünnepi közgyűlésén a pedagógia tudomány díszdoktorává avatták Móse Kacavot. Az ünnepségen részt vett Mádl Ferenc köztársasági elnök és felesége, Mádl Dalma, továbbá Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Judith Varnai Shorer, Magyarország izraeli nagykövete és Gila Kacav, az izraeli elnök felesége. Az izraeli elnököt köszöntötte Klinghammer István rektor, a laudációt Hunyady György, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának dékánja mondta el.

2. Mandur László, az Országgyűlés alelnöke a Parlamentben fogadta John P. Reevest, a Bnai B'rith zsidó szervezet európai elnökének személyes megbízottját.

3. Szombathelyen a holocaust 60. évfordulója alkalmából emlékülést és konferenciát rendeztek "Zochár - Emlékezz!" címmel. A konferencián előadást tartott Weiss András, Bécsben élő professzor, a holocaust Szombathelyről elszármazott túlélője, Schöner Alfréd főrabbi, Szita Szabolcs történész és Hlava Baruh, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet munkatársa.

4. Az Uránia moziban rendezett Holocaust emléknapon Boross Péter volt miniszterelnök és Schiffer János főpolgármester-helyettes mutatta be Haraszti György - Antall Péter - Gedai Csaba „Zsidó síremlékek Budapesten” című 280 oldalas, öt budapesti zsidó temetőt bemutató albumát. A Nemzeti Kegyeleti Bizottság gondozásában megjelent kötethez Mádl Ferenc köztársasági elnök és Schweitzer József nyugalmazott főrabbi írt bevezetőt. A farkasréti, a Csörsz utcai, az óbudai, a salgótarjáni úti és a Rákoskeresztúri zsidótemetőt ismertető könyv bemutatóján felolvasták Medgyessy Péter miniszterelnök levelét. A bemutatón Gryllus Dániel és Gryllus Vilmos működött közre. Levetítették a „Volt egyszer egy kis zsidó” című zenés filmet, valamint „A kifutópálya” című német filmet is a walldorfi láger túlélőiről. A Holocaust emléknaphra Walldorf polgármestere is Budapestre érkezett, vele tartotta városi múzeum igazgatója, valamint a film rendezői, Malte Rauch és Eva Voosen is.

5. A Bálint Zsidó Közösségi Házban bemutatták Szász János „A holocaust szemei” című, 25 holocaust túlélő visszaemlékezései alapján készített alkotását. A filmet a Steven Spielberg Soah Alapítvány megbízásából készítette a rendező. Az MTV1 is ezen az estén tűzte műsorára a filmet.

április 15.

1. „A holocaust áldozatainak magyarországi emléknappja” előestéjén tartották az állami holocaust megemlékezések megnyitóját. Megnyitották a budapesti Holocaust Emlékközpontot a Páva utcában. Ezzel egyidejűleg Auschwitzban megnyílt az új magyar állandó kiállítás, míg Jeruzsálemben és Washingtonban is megemlékezést tartottak. A budapesti és a külföldi megemlékezések helyszíneit műholdas kapcsolattal kötötték össze, az eseményeket a Magyar Televízió egész napos műsorban közvetítette. A budapesti „Holocaust Emlékközpont” megnyitásán részt vett Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök, Orbán Viktor korábbi kormányfő, a meghívottak között helyet foglalt több miniszter, a parlamenti pártok képviselői, a történelmi egyházak vezetői, közéleti személyiségek. Az Emlékközpont megnyitására érkezőket egyetlen hegedű hangja fogadta a Páva utcában a felújított zsinagóga udvarán. Az ünnepség narrátora Gáti Oszkár színművész volt, közreműködött Fekete László főkantor és a Liszt Ferenc Kamarazenekar. Megnyitó beszédében Medgyessy Péter miniszterelnök a holocaustot nemzeti sorstragédiának nevezte. Móse Kacav, Izrael Állam elnöke beszédében Zsolt Béla „Kilenc koffer” című memoárja alapján idézte a borzalmakat. Majd úgy fogalmazott, hogy „ez a múzeum szimbolizálja Magyarország felelősségvállalását azért a szerepért, amit betöltött hatszázezer zsidó elpusztításában, akikért ő felelősséggel tartozott a háború alatt”. Mádl Ferenc köztársaság elnök kegyeleti beszédében arról szólt, hogy „a bűnös közreműködők itt éltek, a vétlenek bűnös közönye itt működött...Ez az intézmény nem csak a mártír zsidóság emlékhelye. Mindnyájunké. Az egész magyar társadalomé. Érző és gondolkodó ember számára nincsen kétféle halott, kétféle áldozat” - mondta az „emlékező közösséghez” intézett beszédében

az államfő. A felújított Páva utcai zsinagógát, és a hozzáépített modern épületrészt Székely Gábor kuratóriumi elnök és Hiller István kulturális miniszter nyitotta meg hivatalosan. Hiller István azt mondta, hogy „a holocaust nem zsidó ügy, nem cigány ügy, hanem osztályadalmi ügy, egyetemes emberi kérdés, amelyet önmagában sem egy felekezet, sem egy csoport, sem egy párt nem tud oldani”.

2. A fővárosi önkormányzat, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Központja, a Fővárosi Diákönkormányzat Szövetsége, a Zsidó Ifjúsági Szervezetek és a Fővárosi Cigány Önkormányzat a Madách téren tartott megemlékezést. Több ezer diák a Madách térről a VII. kerületi Kertész, a Király és a Dohány utca irányába égő fáklyákkal elindulva, élő lánccal vették körbe az egykori gettó területét, ahol 1944 végén 60 ezer embert zsúfoltak össze. A Madách térre visszaérkező emlékező közösség előtt Schiffer János főpolgármester-helyettes arról beszélt, hogy az akkori Magyarország területén az első gettót 1944. április 16-án, Kárpátalján, Munkácson létesítették. Gergely Dezső lelkész roma nyelven elmondott imával emlékezett meg a holocaust cigány áldozatairól, majd Fekete László főkantor és Verő Tamás rabbi mondták el a kaddist. A téren elhelyezett kivetítőkön holocaust-túlélők visszaemlékezéseit hallhatták a résztvevők, majd egyperces csenddel gyászolták az erőszak minden áldozatát. A Madách téri rendezvény végeztével a fáklyás menet a Duna-parton a Lánchíd pesti hídfőjéhez vonult, ahol némán emlékezett az 1944-ben a folyóba lőtt áldozatokra.

3. „Az elárult állampolgár” címmel Auschwitzban rendezett új magyar kiállítást Magyar Bálint oktatási miniszter nyitotta meg. A Varga László történész főszervezésében létesített új magyar pavilon avatására középiskolások társaságában utazott a magyar miniszter Lengyelországba. Magyar Bálint „Minden a szavakkal kezdődik” című, a holocaust családi vonatkozásait is felidéző írását a Népszabadság 2004. április 15-i száma közölte a 14. oldalon. A koncentrációs tábor 438 ezer magyar foglyának emléket állító első magyar kiállítás 1965-ben készült el az Auschwitz-Birkenau Állami Múzeumban, ezt váltotta fel 1979-ben a Horn Emil által rendezett, de másfél éve lebontották a

tárlat. A megújított magyar kiállítás forgatókönyvét Rajk László építész közreműködésével Kádár Gábor és Vági Zoltán történész, a látványterveket Rajk László készítette. Az Auschwitz I. tábor 18-as barakkjában kapott helyet a magyar kiállítás, melynek létrehozása során elvégezték az épület rekonstrukcióját is. A tervezés és a kivitelezés összköltsége 220 millió forint volt. Rajk László „Az elárult állampolgár - A magyar holocaust emlékére” címmel mondott beszédet a kiállítás 2004. április 16-i megnyitóján. A beszéd szövege megjelent az ÉS 2004. május 21-i számában (9. p.). Auschwitzban az emlékezőkkel tartott Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi is, és szólt az egybegyűltekhez. Radnóti Zoltán rabbi emlékbeszéde megjelent az Új Élet 2004. május 15. számában (5. p.). Az auschwitzi magyar pavilon kiállításairól Holtzer Lóránt írását közölte a Szombat 2004/6. száma (18-21. p.). Rajk Lászlóval Kovács Gábor készített interjút (21-22. p.).

4. Áder János, a Fidesz frakcióvezetőjének kezdeményezésére a déli harangszó után az ország egyperces néma gyással emlékezett a vészkorszak kezdetének 60. évfordulójára. Ekkor a Magyar Televízió, a Magyar Rádió és több kereskedelmi médium is egyperces csennel tisztelgett a holocaust mártírjainak emléke előtt. A közszolgálati televíziók mindegyike megemlékezett a holocaust áldozatairól. A legtöbb műsort a Duna Televízió közvetítette. 2004. április 15-én kora délutántól a környező országok zsidóságának sorsáról készített dokumentum műsorokat sugározták. A hatvanadik évfordulóra Auschwitzban új kiállítást készítettek a csehek, és a szlovákok is, a közeljövőben újítják meg tárlatukat a franciák, a belgák és az oroszok. „Holocaust Romániában”, illetve a „Zsidóüldözés Szlovákiában” című összeállítások után a magyarországi zsidókra emlékezett a Duna Tv. Levetítették a Löw Immánuelről készült „Aki értette a növények nyelvét” portréfilmét, a Virág Terézről készült „Mély kútba tekinték” című dokumentumfilmét. Az mtvl csatornán Baló György vezette a körkapcsolásos közvetítést, amely a budapesti, az auschwitzi, a New York-i, a jeruzsálemi és a berlini megemlékezésekről tudósított. Estéenként zsidó témájú filmeket vetítettek, köztük Fábri Zoltán „Nappali

sötétség", Szabó István „A napfény íze”, Szász János „A holocaust szemei”, Sándor Pál „Szerencsés Dániel”, Sipos András „Igazak” című filmjeit, valamint „A kápó” című francia-olasz filmdrámát. 5.

Jeruzsálemben a Yad Vasem Emlékparkban gyászszertartással és Gedő Ilka grafikusművész képeiből nyílt kiállítással emlékeztek a magyarországi holocaust áldozataira.

6. Az Amerikai Kongresszus kupolaépületében rendezett megemlékezésen Elie Wiesel Nobel-békedíjas író mondott beszédet a magyarországi holocaust 60. évfordulóján. Az emlékezés végén Tom Lantos képviselő, Joseph Lieberman szenátor, Randolph Braham történész, Arthur Schneier rabbi, Judea Pearl, a The Wall Street Journal Pakisztánban meggyilkolt Daniel Pearl újságíró édesapja gyertyát gyújtottak. A zsúfolásig megtelt teremben a megemlékezés végén katonai tiszteletadás mellett vonultatták fel azoknak az amerikai hadosztályoknak a zászlait, amelyek koncentrációs táborokat (Dachau, Falkenau, Buchenwald) szabadítottak fel. A Washingtoni Holocaust Emlékmúzeumban rendezett ünnepségen Simonyi András magyar nagykövet, Marc Grossman amerikai külügyminisztériumi államtitkár, Theodore Edgar McCarrick bíboros, Washington érseke mondott beszédet.

április 16.

A Páva utcai központban a hivatalos megnyitó másnapján mintegy 500 meghívott részvételével zártkörű megemlékezést tartottak a vészkorszak legidősebb, még élő üldözöttei és az embermentők számára. Demszky Gábor főpolgármester az egész magyarság nevében bocsánatot kért a magyar zsidóságtól "azért a bűnért, amit 1938 és 1944 között a magyar politikai közösség elkövetett ellenük. A magyar hatóságok 1944-es bűnsegédletéhez az erkölcsi talajt a Horthy-rendszer negyedszázados antiszemita és rasszista közszelleme és a magyar törvényhozás által meghozott zsidótörvények teremtették meg" - mondta Demszky Gábor. Darányi András, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány ügyvezető igazgatója arról szólt, hogy a magyar társadalom mindezidáig nem nézett szembe a

holocausttal. A megemlékezésen felolvasták a három legfőbb közjogi méltóság: Mádl Ferenc köztársasági elnök, Medgyessy Péter kormányfő és Szili Katalin, az Országgyűlés elnökének a napilapokban is megjelentetett közös üzenetét. Délben Verő Gábor történész gyújtott gyertyát az áldozatok nyolc méter magas emlékfala előtt, majd Göncz Árpád volt köztársasági elnök és Demszky Gábor kezdte meg a holocaust magyar áldozatai nevének felolvasását. A neveket három napon át, éjjel-nappal sorolták az arra önként jelentkezők a három napon át folyamatosan nyitva tartó intézményben. Az utolsó felolvasó Szili Katalin házelnök volt, Erdő Péter esztergomi érsek is a felolvasók között volt. A sötétített üvegfalra lézeres technikával került fel az eddig ismert 60 ezer név. A nevek mellett elhelyezett üres üveglapok jelképezik az összes, mintegy 600.000 magyar áldozatot, akiknek a nevét folyamatos kutatás nyomán örökítik majd meg a falon, továbbá az Emlékközpont adatbázisában. A Magyar Posta a holocaust 60. évfordulójára bélyeget bocsátott ki, amelyet az Emlékközpontban a megnyitó napjaiban a kihelyezett alkalmi postahivatalban elsónapi bélyegzéssel lehetett megvásárolni. Az Emlékközpont az „Auschwitz Album” időszak kiállításával nyílt meg. Az 1944-ben Auschwitzban készült fotókat tartalmazó album eredeti példányát az izraeli elnök egynapos megőrzésre adta át az emlékhely megnyitóján Hiller István kulturális miniszternek. A 235 képet az auschwitzi SS azonosítási szolgálatának vezetője és asszisztense készítette, a fotók egy magyarországi, kárpátaljai transzport sorsát dokumentálják. Az unikális fotókat a tábor felszabadításakor egy SS-barakkban találta meg a meleg ruha után kutató Jákob Lili 1945 áprilisában. Jákob Lili 1948-ban Amerikába emigrált, az albumot 1980-ban a jeruzsálemi Yad Vaseem Intézetnek adományozta. Az album fotóiból 150 kép volt látható a Páva utcai tárlaton, a többi számítógépen lehetett megtekinteni. „Az Auschwitz Album” című kiállítás mellett a „Hült hely” című azokat a helységneveket sorolta fel, ahonnan egykor embereket hurcoltak el, míg a „Porrajmos emlékezete” című kiállítás a roma áldozatoknak állított emléket képek és dokumentumok segítségével. Az ÉS 2004.

április 16-i számában Kőbányai János „A holocaust, mint narratíva” (8-9. p.); Majsai Tamás „Testvéri gondolatok” (10-11.p.); Iványi Tibor „A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség és a Wesley János Lelkészképző Főiskola a Soá hatvanadik évfordulóján”(11. p.); és Darányi András – Zsolt Péter „El nem mondott beszéd” (12. p.) című írásai jelentek meg. Majsai és Iványi bejelentették, hogy egyházaik istentiszteleteket tartanak a soá áldozatainak emlékére. Az ÉS 2004. június 11-i számában Sanders Iván „Emlékközpont” és Gervai András „Fejlesztés alatt” című glosszájában a holocaust megemlékezéseken szerzett személyes élményeiről írt (16. p.). Fencsik Flóra „Tárgyilagosan” című cikkében a Páva utcai épület és ünnepség felemelő voltáról írt az ÉS 2004. április 23-i számában (15-16.p.). Kőbányai álláspontját vitatta Orbán Katalin az ÉS 2004. április 23-i számában „Végzetes vakság és talajgyökér” című írásában (16. p.). Kőbányai János „Auschwitz-album, ha magyar” címmel az ÉS 2004. szeptember 24-én megjelent írásában a kiadvány és terjesztésének hiányosságait teszi szóvá. Rényi András és Rényi Ágnes az ÉS következő évi, 2005. január 14-i számában közölt tanulmányt „Történetnélküliség és sorstalanság – A Terror Háza és a Páva utcai emlékközpont holocaust-kiállításairól” címmel (10-12. p.) A nyitás utáni első hétvégén Claude Lanzmann, Dömötör Péter, Groó Diána, Jóka Daróczi János, Muszatics Péter, Sipos András és Varga Ágota – filmjeit vetítették le az Emlékközpontban a Soaról és a Porrajmasról. Az emlékhely oktatási programja, a próbatanítások és tárlatvezetések 2004. április 27-én kezdődtek meg. A tanév júniusi befejezéséig mintegy ezeröttszáz diák látogatott el rendhagyó történelemóra keretében a Holocaust Emlékközpontba. A kihelyezett történelemórák programjában 32 iskolai csoport vett részt. Ezek közül 27 középiskolai (13 budapesti gimnáziumi, 8 budapesti szakközépiskolai, 2 vidéki gimnáziumi, 4 vidéki szakközépiskolai) és 5 általános iskolai csoport volt. A tárlatvezetési programba 28 iskolai csoport kapcsolódott be, ezen belül 23 középiskolai (6 budapesti gimnáziumi, 10 budapesti

szakközépiskolai, 6 vidéki gimnáziumi, 1 vidéki szakközépiskolai és 5 általános iskolai csoport.

április 16-18.

„A holocaust Magyarországon - hatvan év után európai perspektívában” címmel rendezett háromnapos nemzetközi konferenciát a Holocaust Dokumentációs Központ Közalapítvány a Magyar Tudományos Akadémián. A konferencián több mint ötszázan vettek részt, ötvenkét kutató tartott előadást. A rendezvény főszervezője Molnár Judit történész volt, a konferencia célja a magyar holocaustra vonatkozó legfrissebb kutatási eredmények megismertetése volt. A tanácskozásra neves külföldi előadók érkeztek az Egyesült Államokból, Kanadából, Izraelből, Németországból, Franciaországból, Lengyelországból, Romániából és Olaszországból. A levezető elnök Ormos Mária akadémikus volt. Hiller István kulturális miniszter a kormány nevében köszöntötte a konferencia résztvevőit. A konferenciát köszöntötte Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke, aki a "Tudomány a társadalomért" akadémiai díjjal tüntette ki a 82 éves Randolph L. Braham professzort, a New York-i Rosenthal Holocaust Intézet igazgatóját. Az erdélyi születésű amerikai tudós „Gondolatok a magyarországi holocaustról hatvan év után” címmel tartott referátumot. Tartott előadást Simone Veil, a francia Soá Emlékalapítvány elnöke, Paul A. Shapiro, a Center for Advanced Holocaust Studies igazgatója, David Bankier, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet igazgatója is, majd a résztvevők szekciókban tanácskoztak. A cigányok körében végrehajtott tömeggyilkosságokról Michael Zimmermann, a németországi bochumi Ruhr Universität professzora és Bársony János, a Roma Polgárjogi Alapítvány kisebbségkutatója beszélt. Az "Elfelejtett üldözöttek" szekcióban előadások hangzottak el a homoszexuálisok és a Jehova tanúi üldöztetéséről. A konferencia első napján a holocaust előzményeivel két szekcióban foglalkoztak, a zsidómentéssel foglalkozó szekció munkáját pedig Ungváry Krisztián történész és Jehuda Don izraeli professzor irányította. Az előadók között volt Hajdú Tibor, Litván György, Karsai László, Gergely Jenő, Szita Szabolcs, Schweitzer Gábor és Hernádi Miklós.

Horváth Rita és Sanders Iván a Soá irodalmi feldolgozásáról tartott előadást a főleg történeti témákkal foglalkozó konferencián. A második napon négy szekció elemezte a voltaképpeni holocaust eseményeit. Románia és Észak-Erdély szekcióban a helyszínről érkezett szakértők tartottak előadásokat, a nem zsidó üldözöttek szekciójának munkáját Szita Szabolcs vezette. Szilágyi Ernő memoárjáról Novák Attila tartott előadást, Bence György Hannah Arendt munkásságát elemezte. A harmadik napon főleg a holocaust utóéletével foglalkoztak a szekciók Karsai László vezetésével. Az előadók között volt Kovács M. Mária, a CEU munkatársa, Gárdonyi Máté, a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola tanára, Endreffy Zoltán, a Miskolci Tudományegyetem oktatója, Szita Szabolcs, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány tudományos igazgatója, Kovács András, a CEU munkatársa, Varga László, Budapest Főváros Levéltára, Kádár Gábor, a Debreceni Tudományegyetem oktatója, Erős Ferenc, az MTA Pszichológiai Intézetének kutatója, Pók Attila, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa. A konferenciáról a Szombat 2004/6. számában olvasható Peremeczky Szilvia elemzése (23. p.). Novák Attila Szilágyi Ernő visszaemlékezéseiből a Szombat 2004/5. számában közölt részleteket (17-25.p.)

április 17-19.

A már 12 éve hagyományosan megrendezett „Az Élet Menete” zarándoklaton először vett részt magyarországi csoport. Ebből az alkalomból Mádl Ferenc köztársasági elnök levélben köszöntötte a zarándoklat mintegy 850 magyar résztvevőjét. A levélből részleteket közöltek napilapok. Az utat magyar részről Gordon Gábor, Meir Zohár és Verő Tamás rabbi szervezték. A háromnapos út költségeihez 5000 forinttal kellett hozzájárulni, az eredetileg meghirdetett hatszáz helyre ezer fő jelentkezett. A kezdeményezést művészek és közéleti személyiségek – Csonka András, Bíró Eszter, Horgas Eszter, Kézdy György, Hegedűs D. Géza, Székelyi József, Till Attila színművészek, Gothár Péter filmrendező, Király Linda énekes, Varnus Xavér orgonaművész, Növényi Norbert sportoló – is támogatták. Budapestről és

vidékről 18 autóbussz indult fedélzetén Gulyás Kálmán egyházi ügyekért felelős címzetes államtitkárral, Radnóti Zoltán és Verő Tamás rabbikkal, Fekete László főkántorral, Judit Várnai leköszönő izraeli nagykövettel, Tomi Lapid és Jisrael Meir Lau izraeli askenázi főrabbival. „Az Élet Menete” Auschwitzból indult, a résztvevők a magyarországiakkal az élen, gyalogosan tették meg a három kilométeres távolságot a birkenauai táborig. A háromnapos eseményen 49 országból több mint hétezeren emlékeztek a holocaustról.

április 13-17.

A koncentrációs táborok felszabadításának 59. évfordulóján az Oktatási Minisztérium ötnapos tanulmányi kirándulást szervezett Auschwitzba. Az úton résztvevőket az Oktatási Minisztérium és a Történelemtanárok Egylete pályázati úton választotta ki, a költségeket a tárca fedezte. Az emléktúrán 25 diák és 10 pedagógus vett részt, végigjárják a lágerekből kialakított emlékhelyeket, megtekintik az Auschwitz-Birkenau koncentrációs tábort.

április 17.

1. A magyarországi holocaust 60. évfordulójára időzítve három évvel az amerikai megjelenés után magyar nyelven is kiadták „A holocaust krónikája” című átfogó amerikai képes kronológiát. A Park Kiadó által megjelentetett magyar változatot Karsai László történész vetette egybe az eredeti amerikai kiadással. A kiegészítésekkel egészen 2003-ig naprakész kötet készült.

2. A Mazsike Klubban felolvasóesten emlékeztek a holocaust áldozatainak emléknapjára. Közreműködött Székely Magda, Kertész Ákos, Szántó T. Gábor.

április 18.

1. Szentendrén az egykori zsidó iskola és zsinagóga falán elhelyezett emléktáblánál Schweitzer József nyugalmazott főrabbi és Miakich Gábor polgármester emlékezett a soára.

2. Pécssett Szili Katalin házelnök mondott beszédet a holocaust évfordulóján. Az egykori gettó falán lévő emléktáblánál az országgyűlés elnöke, Kékes Ferenc, a

Baranya Megyei Közgyűlés elnöke, Toller László polgármester, és a TEDISZ képviselői helyeztek el koszorút

3. A Holocaust Emlékközpont megnyitása utáni első hétvégén a nagy érdeklődés miatt meg kellett hosszabbítani a nyitva tartást. Az eredetileg tervezett 18 órai zárás helyett az épület addig tartott nyitva, amíg az összes várakozó be nem jutott. Karsai László történész szerint a megemlékezések legfontosabb üzenete az, hogy az antiszemitizmus nem szalonképes. A tíz évvel korábbi holocaust megemlékezésekkel összehasonlítva a történész az akkori rendezvények egy részét, „különösen a konferenciát” botrányosnak tartotta. Feldmájer Péter a Szombat 2004/6. számában ehhez hasonló véleményének adott hangot „A Mazsihisz szereptévesztése” című cikkében (14. p.). A Mazsike elnöke szerint a 60. évfordulóra a hitközség elvesztette kizárólagos szerepét a holocausttal kapcsolatos kérdésekben, a dominancia ezután már a Páva utcáé lesz, mint ahogy az ünnepségek szervezésében is a minisztérium és a Holocaust Dokumentációs Központ volt a meghatározó a Mazsihisszel szemben – véli a szerző.

4. A csillaghegyi evangélikus gyülekezet holocaust emléknapot rendezett a békásmegyeri templomban Donáth László evangélikus lelkész, országgyűlési képviselő szervezésében.

5. A dél-pesti körzetben a XXIII. Török Flóris utcai általános iskola nyolcadikosainak 20 fős csoportját fogadták. A megemlékezésen holocaust túlélők mondták el élményeiket, mutattak be birtokukban lévő dokumentumokat a holocaustról, majd a zsidó tradíciókról beszéltek a diákoknak.

6. Az Erzsébetvárosi Közösségi Házban tartotta holocaust megemlékezését a Keresztény - Zsidó Társaság. Szécsi József főtitkár és Demeter Tamás alpolgármester köszöntője után Haraszti György történész és Szilárd Gyula iparművész emlékezett a holocaustra.

7. Zuglóban a kerület iskoláinak tanulóit Kardos László kántor fogadta a holocaust napon, Iványi Gábor metodista lelkész a nap jelentőségéről beszélt,

Dominusz Anna vallástanár pedig bemutatta a templomot.

április 19.

1. Mádl Ferenc köztársasági elnök a holocaust izraeli emléknapja alkalmából részvét-táviratot küldött Jeruzsálembe.

2 A Micve Klubban rendezett holocaust megemlékezés vendége volt Randolph L. Braham, aki a magyarországi holocaust 60. évfordulóján tartott előadást. Az eseményen megjelent Horváth Csaba, a II. kerület polgármestere is.

április 21.

1. A hivatalos magyarországi látogatáson tartózkodó Johannes Rau német államfő szerdán látogatást tett a budapesti Holocaust Emlékközpontban. A Páva utcai intézményben a német elnököt Székely Gábor, az Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumi elnöke fogadta. Átadta a vendégnek a holocaust 60. évfordulója alkalmából az alapítvány által kiadott „Ezüst emlékérem” egy példányát.

2. Heller Ágnes "Modernitás és terror" címmel tartott több részes előadást a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

április 22.

1. A Mazzike Festészetet Kedvelők Klubja Keserű Ilona kiállítását tekintette meg a Ludwig Múzeumban a festőművésznő kalauzolásával.

2. Pelle János „A gyűlölet beszéde” című könyve kapcsán konferenciát rendezett a Batthyány Lajos Alapítvány és a Magyar Polgári Együtműködés Egyesület. A konferenciát Granasztói György nyitotta meg, előadást tartott Pelle János történész, Kovács M. Mária, a CEU professzora, Gróh Gáspár, a Köztársasági Elnöki Hivatal társadalompolitikai főosztályának vezetője, Szita Szabolcs, a Holocaust Dokumentációs Központ tudományos vezetője, és Martonyi János, a Magyar Polgári Együtműködés Egyesület elnöke.

2. A Nyílt Társadalom Archívum felkérésére tárlat nyílt a Centrális Galériában „Auschwitz 1945-1989 Rekonstrukció” címmel. A kiállítás az egykori

koncentrációs tábor területén 1965-ben és 1980-ban berendezett kiállítások anyagából, illetve az azokból kihagyott dokumentumokból készült. A kiállítást Rév István rendezte és nyitotta meg, a megnyitó beszéd olvasható az ÉS 2004. május 7-i számának 15 oldalán. A kiállítás erénye, hogy a holocaust utáni idők antiszemitizmusát is dokumentálja. A kiállítás online verziója felkerült a Nyílt Társadalom Archívum honlapjára is: .osa.ceu. A kiállításról Ungváry Krisztián a Magyar Narancs 2004. május 20-i számában „Az emlékezés torzulásai” címmel közölt kritikájával Novák Attila vitatkozott a Szombat 2004/szeptemberi számában „A relativizálás határán” című írásával (16-17. p.).

április 23.

1. A The Economist a magyar holocaustról, és annak megítéléséről közölt írást a 2004. április 23-án megjelent számában. Az elemzés szerint a Páva utcai Emlékmúzeum megnyitása azt mutatja, a zsidók iránti támogatás "a keserves magyar politikai élet" ritka konszenzusos elemeinek egyike." A lap megemlítette, hogy a Fidesz vezette előző kormány holocaust-emléknapot honosított meg. A cikk felidézi, hogy Orbán Viktor korábbi miniszterelnök a „Magyar Nemzetben” a magyar holocaustot a nemzet szívének ejtett sebnek nevezte.

2. A Gozsdu-rehabilitációról, mint a védett zsidó negyed részéről írt az ÉS 2004. április 23-án megjelent számában Eva M. Amichay Tel-Avivből (16. p.). 2004 júniusának közepén a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) kezdeményezte a pesti zsidónegyedként ismert Belső-Erzsébetváros ideiglenes területi védelmét. 2004. szeptember elején a Spinoza Házban vitát rendeztek „A zsidó negyed rehabilitációjának esélye” címmel, a neves szakemberek és politikusok részvételével folyó vitát Eva M. Amichay izraeli városgazdász vezette. A Szombat 2004/decemberi számában Amichay a Czigler Győző által tervezett Gozsdu-udvarban és a zsidó negyedben elindult bontások-rontások kapcsán a terület történetéről írt tanulmányt a Szombat 2004/decemberi számában „Egy kultúrát akartak felszámolni” (19-21. p.) címmel.

április 24.

1. A Mazsike Klubban születésnapra beszélgetést folytatott Popper Péterrel Garai Péter.

2. Békés Pál a Holocaust Emlékközpont megnyitóján elmondott megemlékezése jelent meg a Népszabadság 2004. április 24-i számának „Hétvége” mellékletében „A hült hely” címmel (4. p.).

április 25.

Miskolcon a zsinagógában két jótékonyági koncertet rendeztek a miskolci zsinagóga felújításáért. Fellépett Varnus Xavér orgonaművész, Tokody Ilona, Gregor József és a Reményi Ede Kamarazenekar. Az év második felében a városi önkormányzat támogatásával elkezdődött a miskolci zsinagóga külső helyreállítása, valamint a környék zsidó temetőinek feltérképezése.

április 27.

Prágában a „Jewish Heritage in the European Heritage” című konferencia nyitó előadását Konrád György tartotta. A beszéd megjelent az ÉS 2004. június 11-i számában (3-4. p.) „Zsidó örökség az európai örökségben” címmel.

április 28.

1. A Komáromban rendezett Holocaust konferenciát Gulyás Kálmán, a Miniszterelnöki Hivatal címzetes államtitkára nyitotta meg. A négy történelmi egyház képviselői az önvizsgálatot, a bocsánatkérést és a megbékélést szorgalmazták előadásaikban a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat által rendezett konferencián. Agócs István, a megyei közgyűlés elnöke bejelentette: a közgyűlés a városi önkormányzattal együttműködve felújíttatja a tulajdonát képező volt tatai zsinagóga épületét, annak kertjében holocaust- emlékhelyet alakítanak ki.

2. A Bocskai úti egykori lágymányosi zsinagóga - jelenleg a TIT természettudományi stúdiója - falán emléktáblát avattak a holocaust 60. évfordulója alkalmából. Beszédet mondott Molnár Gyula (MSZP), a kerület polgármestere, Kovács Gábor a lágymányosi körzet elöljáróságának tagja, Kardos Péter főrabbi,

Juhász Nagy Ágnes a TIT Stúdió vezetője. A kerületi önkormányzat és a BZSH által közösen készített emléktáblát Molnár Gyula és Kardos Péter leplezte le. Az eseményen jelen volt Csapody Miklós, a körzet országgyűlési képviselője, valamint Streit Sándor, a BZSH elnöke, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, és Tordai Péter, a Mazsihisz alelnöke is. Az Új Élet 2004. május 15-i számának 4. oldalán a Bocskai úti hitközség történetéről jelent meg összeállítás.

április 29.

Turán Tamás tartott előadást a Magyar Hebraisztikai Társaság nyilvános ülésén az ELTE BTK kari tanácstermében (VIII. Múzeum krt. 4.) „A héber központozás – Adalékok a héber írás és olvasás történetéhez az ókortól a 18. század elejéig” címmel.

április 30.

Az ÉS 2004. április 30-án megjelent számában Fischer István „Változatok pár ezer zsidóra” (17 p.) című indulatos írásában az ausztriai Strasshof környékére deportált zsidók sorsával foglalkozott. Az írás hangneme és pontatlanságai miatt tiltakozott Karsai László és Molnár Judit „Kasztner Rezső – hős vagy áruló?” című írása az ÉS 2004. május 14-i számában (13. p.), valamint Schmidt Mária az ÉS 2004. május 7-i számában „Helyreigazítás” címmel (16. p.). Ungvári Rudolf ugyancsak az ÉS 2004. április 30-i számában jelentetett meg cikket „Úriember nem zsidózik, a többieknek pedig tilos” címmel (3. p.). A lap következő, 2004. május 7-i számában Á. Serey Éva csatlakozott Ungvári írásához „Mikor nincs antiszemitizmus?” című írásával (16. p.). Shlomo Stern, a Jeruzsálemi Egyetem professzora az ÉS 2004. július 2-i számában vette védelmébe Kasztnert (2. p.). Fischer István az ÉS 2004. július 9-i számában „Legendák és történelem” című írásában folytatta a történészek, és Kasztner elmarasztalását (17-18. p.), Devecseri László, Nagy Sz Péter és Grün B. Sándor hozzászólásával a vitát a szerkesztős lezárták tekintette.

2004. április végétől három hónapon át folyamatosan vetítették Claude Lanzman „Shoah” című kilenc és fél órás dokumentumfilmjét a Terror Házában. Az április 27-i díszbemutatóra a magyar fővárosba érkezett a francia rendező, aki Szász János laudációja után bevezetőt mondott az 1985-ben elkészült alkotásához. Elmondta, hogy 1974-ben kezdett filmjén dolgozni; az anyaggyűjtés, a szemtanúk és túlélők felkutatása, a forgatás, valamint az utómunkák több mint tíz évig tartottak. A tizennégy országban felvett, több mint 300 órányi anyagból Lanzmann öt év alatt vágta össze a végleges, 570 percnyi alkotást. A rendező a filmben egyetlen másodperc archív felvételt sem használt. A Toldi moziban levetítették Alfred Hitchcock „A lágerek emléke”; Cathérine Clay „A harmadik birodalom gyermekei” valamint a „Harc az életért” című, és Varga Ágota „Porrajmos és Feketelista” című filmeket.

Április közepén nyílt kiállítás Féner Tamás fotóművész magyarországi zsidók körében készített fotóiból a krakkói zsidó kultúrházban. A megnyitón Schweitzer József méltatta a művész képeit.

A magyarországi Keresztény - Zsidó Társaság megalakulásának 13. évfordulóján a margitszigeti Nagyszállóban látta vendégül a Budapestre érkezett Sir Sigmund Sternberget, a Nemzetközi Keresztény - Zsidó Társaság, illetve a Keresztény - Zsidó Moszlim Társaság alapítóját. A vacsorán részt vett Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Domán István főrabbi, Lazarovits Ernő a Mazsihisz képviselője, továbbá Feldmajer Péter a Mazsike elnöke és Tamás Bertalan, a társaság főtitkára.

A szegedi zsinagógában Markovics Zsolt főrabbi avatta be a szegedi zsidóság múltjába a Római Katolikus Hittudományi Főiskola és a Karolina Művészeti Középiskola hat osztályának hallgatóit a holocaust 60. évfordulója alkalmából.

A Szegedi új zsinagógában rendszeresen tartottak hangversenyeket az ország zeneművészeti főiskoláinak hallgatói felléptével.

Április végén meghalt Neumann Ernő temesvári főrabbi. Temetésén a gyászbeszédet Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi mondta, a szertartás liturgiai részét a kolozsvári származású natanjai főkantor, Adler József főkantor végezte. Beszédet mondott Tőkés László református püspök, a Mazsihisz nevében Halmos Sándor, a debreceni hitközség igazgatója búcsúzott a főrabbitól.

Április elején Heisler András Mazsihisz elnök munkaebédre hívta a történelmi egyházak vezetőit a közös álláspont kialakítására az egyházak finanszírozása tárgyában. A megbeszélgetésen részt vettek az Erdő Péter katolikus bíboros érsek, Bölcskei Gusztáv református püspök, zsinati elnök és Szebek Imre evangélikus püspök által vezetett delegációk. A Mazsihisz Deutsch Róbert főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Schóner Alfréd főrabbi képviselte. Két nap múlva Kiss Péter kancellária miniszter meghívására a történelmi egyházak képviselői ismét találkoztak a parlamentben, ahol a szövetség vezetői markánsabb kormányzati állásfoglalást sürgettek az egyházpolitikában.

A Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskolában rendezett Balázs Pál tanulmányi verseny döntőjére benyújtott pályamunkák egy részét kiállították az épületben. A nyugdíjas tanár által évek óta meghirdetett verseny valamennyi korosztály számára nyitott. Az óvodások a „Királynők a Bibliában” témakörben pályázhattak rajzzal. Az általános és középiskolások judaisztika, vagy az épített környezet témakörben készíthettek pályaműveket. A lauderések a víz stratégiai szerepét vizsgálták Izrael életében, a Wesselényisek a gödöllői zsidótemető történetét dolgozták fel, a scheiberések a tu bisvát témaköréből készítettek dolgozatokat. A főiskolások dolgozatai a mosoni, a soltvadkert, a jászkiséri, a kunhegyesi zsidóság történetével, valamint a cionista ellenállással foglalkoztak. A versenyen az alapítókat David Moskovitz képviselte, a vetélkedő diákokat pedig elkísérték felkészítő tanáraik.

Szegeden a hitközség megemlékezett Löw Immánuel születésének 150. és halálának 60. évfordulójára.

Veszprémben a holocaust 60 évfordulójáról szóló megemlékezés mellett a hitközség újjáalakulásának 10. évfordulóját ünnepelték. Ebből az alkalomból „Töredék” címmel kiállítást rendeztek a helyi Laczkó Dezső Múzeum segítségével a Honvédségi Kiállítási Központban. A város Mestermű Galériájában Kozma Vera képzőművész zsidósághoz kapcsolódó textil-fotó-rajz kombinációból nyílt tárlat. A veszprémi hitközség egyébként az Új Élet 2004. március 1-jei számában pályázatot hirdetett meg a Veszprém megyei zsidóság történetének feldolgozására (7. p.).

A BM Duna Palotában rendezett Wallenberg kiállítást a Raoul Wallenberg Egyesület. A kiállítást Heisler András Mazsihisz elnök nyitotta meg.

A Szombat 2004/áprilisi számában Békés Vera Anna tanulmánya jelent meg „A holocaust-szindróma” címmel (18-21. p.). A lap közölte Gadó János összállítását a Páva utcai emlékhely létesítése kapcsán „Mégis kinek az érdeke? – Múzeum helyett zsinagóga” címmel (14-16. p.).

A Beszélő 2004/áprilisi számában jelent meg Erdei András tanulmánya „A magyarországi zsidóság migrációja” (1945-1955) címmel.

A História című folyóirat 2004/2-3. összevont száma a magyarországi holocausttal foglalkozott. (In: Glatz Ferenc „Judaisztikai kutatások és a „csonka társadalom. - Az akadémiai kutatások fejlesztéséről” (3-8. p.); Sipos Péter „A zsidóság és a Horthy-rendszer politikája 1919-38” (8-14. p.); Gecsényi Lajos „A Jaross-listák nyomában” (14-17. p.); Molnár Judit „A „legtudósabb rabbi” sorstalansága Szeged 1944” (17-23, p.); Haraszti György „Kárpáti rapszódia” (23-28. p.); Nagy Ferenc „Ide többé vissza nem jönnek...” Holocaust Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (28-32. p.); Prepuk Anikó „A kirekesztéstől a deportálásig” (32-39. p.); Tibor Szabó Zoltán

„Kettős kisebbségben - A zsidóság Észak-Erdélyben” (39-43. p.); Csősz László „A „legmagyarabb vármegyében - gettósítás és deportálás Jász-Nagykun-Szolnok megyében” (43-47. p.); Vörös István Károly „Magyarország testéből kioperálandók” - Holocaust Baranyában” (47-51. p.); Kovács Tamás „Holocaust Somogy megyében” (51-55. p.); Németh László -Paksy Zoltán „Zsidók Zala megye társadalmában” (55-59. p.); Szita Szabolcs „A romák kirekesztése és deportálása” (59-64. p.); Balogh Margit „Egyházak és a holocaust” (64-65. p.); Hovanyecz László „Zsidóból Vácegres” (65-67. p.); Haraszi György „Mauzóleum Pozsonyban - Chátám Szófér síremléke a „föld alatti” temetőben” (67-68. p.).

A Rubicon 2004/4. számában Balog Iván tanulmánya jelent meg „A velünk élő, fel nem dolgozott múlt. Zsidókérdés és antiszemitizmus.” címmel (25-28. p.)

május hónap

május 3-9.

Az Örökmozgóban „Izraeli Filmtavaszi” címmel hat filmet mutattak be. Levetítették Raphael Nadjari „Kövek” (2004); Raanan Alexandrovicz „James utazása Jeruzsálembe” (2003); David Ofek „A tizenhetedik” (2003); Nitzan Gilady „Hasszidok rabságában” (2003); Ronit Kerstner „A titok” (2001) és Anat Halachmi „A harag csatornái” (2003) című alkotását.

május 7-9.

1. Hatodszor rendezték meg Debrecenben a helyi zsidó hitközség és határon túli testvér hitközségeinek nemzetközi tanácskozást. A Kápolnás utcai zsinagógában rendezett összejeövetel házigazdája Weisz Péter, a Debreceni Zsidó Hitközség elnöke volt. A találkozóra 18 határon túli hitközség képviselői érkeztek. A történelmi egyházak képviselőiben Bölcskei Gusztáv református, Bosák Nándor katolikus, Keresztes Szilárd görög-katolikus püspök, Bereczki Lajos baptista vezető lelkész volt jelen. Részt vettek Fülöp István és Püski András országgyűlési

képviselők is. A tanácskozást köszöntötte Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök, Gulyás Kálmán, a Miniszterelnöki Hivatal egyházügyi államtitkára felolvasta Kiss Péter kancelláriaminiszter levelét. Debrecen Város nevében Kósa Lajos polgármester mondott üdvözlő szavakat. Bejelentette, hogy a város méltó emlékhelyet kíván állítani a zsidó áldozatoknak a most átalakuló Halköz téren. „Tolerancia-díjat” kapott Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság korábbi elnöke, Keresztes Szilárd görög katolikus megyéspüspök és Lisznyai Mária, a Dohány utcai zsinagóga orgonaművésze. Posztumusz „Tolerancia-díjat” adományoztak Baltazár Dezső néhai debreceni református püspöknek. A Zsidó Hitközségek és Közösségek Állandó Fóruma által alapított „Életműdíjat” Ádám Mária, a Goldmark kórus karnagya, Arthur Schneider New York-i főrabbi, Fixler Herman ortodox főrabbi, Giora Sharon, Indianapolisi főkantor, Lya Benjamin romániai történész és Sir Sigmund Sternberg vehette át. /Sternberg ősszel Mádl Ferenc köztársasági elnöktől vehette át a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetését Londonban./ A "Magyarországi Zsidóságért" kitüntetését kapta Egri Oszkár, a Mazsihisz Jogügyi Osztály vezetője, és Tóth Emil főkantor. A Debreceni Zsidó Hitközség „Templomért és Közösségért” kitüntetését: Gergely Judit professzor és Lázár Ernő vehette át. A kitüntetések átadása után Bölcskei Gusztáv református püspök, a Zsinat lelkeszi elnöke: "Martin Buber hatása a protestáns teológiára"; Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató "Találkozás Európával" Heisler András, a Mazsihisz elnök "A magyarországi zsidóság az európai zsidó szervezetekben" címmel tartott előadást. A díszében a kitüntetettek nevében Sir Sigmund Sternberg, International Council of Christians and Jews alapítója, és elnöke méltatta a találkozások jelentőségét. Az ebéd után Gellén Imre, a Szociális Intézmények Országos Szövetségének elnöke, Gergely Judit, Muzsnay Árpád az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület elnöke, valamint Gergely Anna a Székesfehérvári István Király Múzeum történésze tartott előadást. A „Találkozások” elnevezésű konferencia első napján a zsinagógában Schőner Alfréd főrabbi mondott beszédet. A

konferencia második napjának moderátora Gergely Judit professzor volt, aki „Debrecen a találkozások városa” címmel előadást is tartott. „Találkozások a végzettel. A Szombathelyi Zsidó Tanács” címmel Szántóné Balázs Edit; „Katolikus a zsinagógában, rendhagyó találkozások” címmel Szécsi József; „Egy filozófiai találkozás: Rosenzweig és Buber” címmel Staller Tamás; „Kurt Lewin munkásságáról” Ungárné Komoly Judit; „Utak és útvesztők. Európai hagyomány: judaizmus, hellenizmus, kereszténység” címmel Gábor György; „Prágai írók és belzi chászidok: Franz Kafka és íróbarátainak találkozásai a zsidó gyökerekkel” címmel Borsányi-Schmidt Ferenc; „A magyar sajtó a gettósításról deportálások a visszacsatolt területeken” címmel Róbert Péter; „Lukács György és Martin Buber találkozása a chászidizmussal címmel” Oláh János; „A romániai zsidók helyzetéről” Tiberiu Benedek; „A szlovákiai zsidóság hétköznapijai” címmel Lang Tamás tartott előadást. A harmadik napon Arad, Brassó, Bukarest, Kolozsvár, Révkomárom, Szatmárnémeti, Kassa, Székesfehérvár, Vác, Szombathely, Szolnok hitközségeinek képviselői tartottak beszámolót.

2. A debreceni gettó felállításának 60. évfordulója alkalmából a holocaust helyi áldozataira emlékeztek. A zsinagógában a hitközség az MSZP, az SZDSZ, és a Magyar - Izraeli Baráti Társaság közös rendezvényén beszédet mondott Csontos János szocialista országgyűlési képviselő, Kovács László SZDSZ-es debreceni képviselő a Magyar - Izraeli Baráti Társaságok Szövetségének elnöke, és Halmos Sándor a debreceni hitközség ügyvezető igazgatója.

május 8.

1. A Népszabadság 2004. május 8-i számának „Hétféje” mellékletében Lakatos László egyetemi docenssel beszélgetett Pütkösti Árpád az összeesküvés elméletről „A falra festett ördög” címmel (1,9 p.).

2. A Mazsike Klub vendége Suchman Tamás parlamenti képviselője volt.

május 9.

1. Átadták a felújított mádi zsinagógát, a munkát 2001-ben kezdték el. Az épület helyreállításának

mintegy 200 millió forintos költségét a Kincstári Vagyonigazgatóság és a New-York-i World Monuments Fund Jewish Heritage Grant fedezte. Az eseményen jelen volt és beszédet mondott Judit Varnai izraeli nagykövet, Galambos Imre polgármester, és a vészkorszakban meghalt utolsó hitközségi elnök 1945 óta Izraelben élő fia, Lówy Viktor is. A jelenleg brooklini rabbi, Eliezer Ehrenreich levélben idézte egykori hitközsége tagjainak emlékét. Az ünnepségen káddist mondott a mádi születésű Deutsch László főrabbi, Szilágyi Gábor kántor énekelt. Az épületben a miskolci Herman Ottó Múzeum zsidó történeti kiállítást rendezett be, a zsinagóga kulturális rendezvényeknek, kamarakonzerteknek is otthont ad majd.

2. A Heves megyei Bagólyuk határában az egykori gettóból elhurcolt 1285 zsidóra emlékeztek a tábor felállításának 60. évfordulója alkalmából. A stilizált kő menórát Izrael állam magyarországi nagykövete leplezte le, beszédet mondott Székely Gábor, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumának elnöke és Sós Tamás, a Heves megyei közgyűlés elnöke. A megemlékezésen részt vett a gettó egyetlen még élő, egykori lakója, a salgótarjáni Cselényi György is.

3. Hevesi Simon Emléknapot tartott a Közép-Magyarországi Hitközség és a Mazsihisz oktatási osztálya az egykori Dohány utcai főrabbira emlékezve. A fő szervező Feldmajer Péter és Róna Tamás rabbijelölt voltak. Az emléknapra az óvodától az egyetemig minden zsidó oktatási intézményből érkeztek pályamunkák. A Pedagógium hallgatói közül Freund Gabriella „Az olaszlisztkai csodarabbi”; Meges Pál „Teitelbaum Mózes”; Bermann Bernadett beregszászi hallgató a Goldziher családról beszélt. Várnai Gábor szlovákiai hallgató Wallenstein Zoltánról; Spitzer Brigitta Nagyváradról Domán Ernőről; Dócz Mariella Heller Bernátról; Asztalos Károly rabbijelölt Bacher Vilmosról tartott előadást. A zsűriben Domán István és Polnauer Sándor főrabbik és Radnóti Zoltán rabbi foglalt helyet. A jutalmazottak könyvet, Hevesi Simon egykori levelének másolatát kapták.

4. Tiszafüreden a városi önkormányzat és a Tiszafüredi Menóra Alapítvány szervezett holocaust

megemlékezést a zsidótemetőben, ahol Lebovits Imre hitközségi elnök beszéde után Verő Tamás rabbi és Zucker Immanuel kántorhallgató látták el a liturgiai feladatokat. A Kiss Pál Múzeumban kiállítás nyílt a tiszafüredi zsidóság történetéről. A Szakiskolában rendezett megemlékezésen jelen volt és beszédet mondott Kiss Péter kancelláriaminiszter, Meir Kohen Szit, Izrael állam főkonzulja és Orbánné Szegő Ágnes történész. Lebovits Imre a tiszafüredi zsidóság emlékének megőrzéséért a Magyar Köztársasági Érdemérem kitüntetésben, és Tiszafüred Város Díszpolgára kitüntetésben részesült.

május 11.

A Goethe Intézetben „Holocaust - emlékezet - vizualitás” címmel rendezett szimpóziumot a Nyílt Társadalom Alapítvány, a Holland Követség és a Collegium Budapest. Ernst van Achen (Universiteit Leden) „Vizuális archívum és holocaust”; Bán Zsófia (ELTE) „A családi fénykép, mint az egyéni történet és a közösségi emlékezet megkonstruálásának médiuma”; Orbán Katalin „Emlékezés és veszteség Art Spiegelman Maus című holocaust-képregényében”; Bernhard Purin (Jüdisches Museum, München) „A holocaust reprezentációja a zsidó múzeumokban és kiállításokon”; Rév István (Nyílt társadalom Alapítvány) „Zsidók kitessékelése Auschwitzból”; Turai Hedvig „A holocaust a kortárs magyar művészetben”; James E. Young (University of Massachusetts Amherst) „Emlékmű, ellenemlékmű, a holocaust-emlékmű vége” címmel tartott előadást.

május 12.

1. Frederick M. Nunn, a Portland State University professzora az MTA Judaisztikai Kutatócsoport vendégeként tartott előadást „Jews and Generals in South American Literatura” címmel az ELTE Tanári Klubjában (V. Szerb u. 21-23.).

2. Krausz Tamás „A Wehrmacht és a holocaust” címmel közölt cikket a Népszabadság 2004. május 12-én megjelent számában (14. p.).

május 13.

1. A Bzsh közgyűlésének napirendjén a 2003. évi zárszámadás, a Mazsihisz új alapszabályának előterjesztése, és két ortodox tulajdonú lakásingatlan tulajdonjogának rendezése szerepelt. A zárszámadást egy ellenszavazattal és 5 tartózkodással elfogadta a közgyűlés. A beszámoló kitért arra, hogy a ZSIKK veszteségesen működik.

2. A Népszabadság 2004. május 13-i számában tudósítás jelent meg arról (12. p.), hogy az ELTE Russzisztikai Központ és a Magyar Russzisztikai Intézet nevében Krausz Tamás és Szvák Gyula próbált pénzt szerezni az „Ismeretlen feketekönyv” magyar nyelvű kiadására. Az Ilja Ehrenburg és Vaszilij Groszmann által gondozott 1943-44-es dokumentumgyűjtemény fontos bizonyíték a nürnbergi perben a nácik ellen. A dokumentumkötetet 1993-ban oroszul kiadták, magyarországi szponzorra azonban egyelőre nem bukkantak.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Kis János filozófussal beszélgetett Pap Ágnes.

május 14.

Az ÉS 2004. május 14-i számában Dobos Anna „Rozskenyér” című memoárja jelent meg a holocaustról (8. p.)

május 15.

Kovács András szociológus a Népszabadság 2004. május 15-i számának „Hétvége” mellékletében közölt tanulmányt „A szerződés elévült – A zsidók és a mai Európa” címmel (1,4.p.). A szerző az új típusú antiszemitizmusról, az Izrael ellenességről és az Európa, és zsidói között megromlott viszony okairól fejtett ki véleményét.

május 16.

1. A Mazsihisz közgyűlésének napirendjén a 2003. évi zárszámadás, előterjesztés a Mazsihisz új alapszabályáról, két ortodox tulajdonú lakásingatlan tulajdonjogának rendezése, és előterjesztés a soproni új hitközség alapításáról volt. A zárszámadást 2 tartózkodással, 4 ellenszavazattal a közgyűlés elfogadta, bemutatkozott Szabados Ottó, az új soproni hitközség elnöke is. A Mazsihisz közgyűlése három

órás vita után 75 igen szavazattal elfogadták az új alapszabályt. A vitában felszólaltak sorrendben: Szeszlér György, Löwy Tibor, Lebovits Imre, Heisler András, Feldmájer Péter, Kálmán Kálmán, Gergely Judit, Radnóti Zoltán, Szedő-Neuwirth Sándor, Engländer Tibor, Halmos Sándor, Tordai Péter, Krausz István, Ledniczky András, Zoltai Gusztáv, Grósz Andor, Egri Oszkár, Gortvai Tibor, Budai Lászlóné, Schönberger András, Streit Sándor, Frölich Róbert, Polnauer Sándor és Szabados Ottó. A tervezet készítésének fázisairól az Új Élet 2004. május 1-jei számának címodalán olvasható Heisler András elnök cikke a „Mazsihisz új alapszabály-tervezetének vitája elé” címmel. Az új alapszabály az 1990-ben készült régi helyébe lépett, és szerkesztésénél visszatértek az 1868-1930 között érvényben volt alapszabályhoz. Figyelembe vették az állam és a felekezet között 2000-ben született megállapodást is. Az új alapszabály szerint a rabbikat a korábbi tradíciónak megfelelően nem a szövetség alkalmazza, hanem a zsinagógai közösségek választják. A korábban definiált rabbikar helyébe a rabbitestület lépett. A döntési szintek definiálásával a közgyűlés és az elnök szerepe erősödött, a munkáltatói jogokat az ügyvezető helyett az elnök gyakorolja. Feldmájer Péter elnökhelyettes a beterveztett új alapszabállyal szemben ismertette saját ellen-tervezetét, ám azt a vitában elvetették. Az alelnök az Új Élet 2004. május 15-i számában „Új alapszabály, érdemi változás nélkül” című írásában (2. p.) radikálisabb változásokat sürgetett, például nyitást a nem vallási alapon álló zsidó szervezetek felé. Az új alapszabály is a Sulhán Áruach alapján álló hitközségek szövetségének tartja magát, tehát a Szim Salom zsidó vallási szervezet már nem tartozik a Mazsihisz ernyőszervezete alá. A Szombat 2004/6. számában Gadó György interjút készített Heisler Andrással az új alapszabályról (15-16. p.)

2. A Budai Micve Klubban Fodor Gábor SZDSZ-es parlamenti képviselővel beszélgetett a gyűlésbeszédéről Albert Györgyi.

3. A balatonfüredi zsidóság elhurcolásának 60. évfordulóján Várnai Shorer Judit, Izrael budapesti nagykövete és Bóka István polgármester mondott

emlékbeszédet a város zsidótemetőjében. Délután emléktáblát lepleztek le, és emlékfát ültetnek a Tagore-sétány melletti parkban a holocaust áldozatainak tiszteletére. Bemutatták a füredi zsidóság deportálásáról szóló filmet, majd emlékkiállítás nyílt a deportáltak emlékére.

4. A Novotel Budapest Centrum Zsolnay termében tartotta az évad utolsó összejövetelét a Hanna Zsidó Női Klub, amely Batsheva Oberlander rebbecen vezetésével eddig öt alkalommal tartott összejöveteleket a zsidó családi életről.

május 19.

„Sikertörténet vagy botrány a Páva utcában?” Az egy hónapja megnyílt Páva utcai zsinagógáról, és a hozzáépített új épületben a Holocaust Emlékgyűjtemény és Dokumentációs Központról Harsányi László miniszteri biztossal V. Bálint Éva beszélgetett a Bálint Zsidó Közösségi Házban. Július elején pályázati felhívás jelent meg a Népszabadságban az intézmény ügyvezető igazgatói állásának betöltésére (17. p.).

május 20.

1. A székesfehérvári István Király Múzeumban „Zsidó kultúrtörténeti emlékek Fejér megyében” című kiállítást Komoróczy Géza professzor nyitotta meg.

2. Az ORZSE Oktogonális termében tartották a Jewish-European Broadcasters Association második értekezletét. A találkozón magyar részről Kármán György, az MTV zsidó vallási műsorainak szerkesztője, az Or-Zse Liturgia Tanszékének vezetője vett részt. A szervezet budapesti üléséről tudósított az MTV „Az utódok reménysége” című zsidó vallási műsor május 24-i adása. A szervezet már készülő, az európai zsidó múzeumokkal foglalkozó sorozata mellett előkészítették a zsidó iskolákról és tanintézetekről szóló közös műsort.

május 20-23.

1. Budapesten csaknem nyolcszáz zsidó vezető részvételével rendezték meg a zsidó közösségek európai tanácsának nagygyűlését. A párizsi székhelyű European Council of Jewish Communities (ECJC)

rendezvényének fő témája a zsidóság helyzete, az EU bővítés, és az Európában újjáéledő antiszemitizmus volt. Az eseményen házigazdaként jelen volt Heisler András, a Mazsihisz elnök. Medgyessy Péter miniszterelnök fogadta az ECJC elnökét, Jonathan Joseph-et, Cobi Benatoff-ot, az Európai Zsidó Kongresszus (EJC) elnökét, Eugene Ribacoff, a Joint DC elnököt, Jorge Dienert, a Joint magyarországi igazgatóját, Heisler András és Zoltai Gusztáv Mazsihisz vezetőket.

2. A Pesti Jesiva zarándokutatót szervezett a Kárpátaljára Munkács, Ungvár, Nagyszőlős és Huszt zsidó emlékeinek megtekintésére.

május 21.

1. Az Izrael melletti „Szolidaritás napját” megelőzően a Wallenberg emlékparkban felállított emlékműnél tartottak ünnepségen jelen volt az izraeli hadsereg, a Cáhál Magyarországra érkezett 200 tagú küldöttsége is. Az izraeli hadsereg katonái azért érkeztek, hogy megismerjék a magyarországi zsidó szervezetek felépítését. Ellátogattak a zsidó Szeretetkórházba, a Wesselényi utcai Alapítványi Iskolába, a Lauder Javne Iskolába, és a Hősök terére. A Parlament elnöke is fogadta a küldöttséget. Az Erec 2004/júliusi számában „Harc a terrorizmus ellen” címmel jelent meg összefoglaló a Cáhál látogatásáról (6-7. p.).

2. Sárközi Mátyás az ÉS 2004. május 21-i számában ismertette Dániel Snowman 2002-ben Londonban megjelent „Hitler emigránsai” című könyvét (15,20. p.). Ugyanebben a lapszámban jelent meg Kovács Éva - Vajda Éva: „Erőszakos múlt - kényszerű jövő” című beszámolója az Auschwitzban sterilizált Róza és Matild történetéről (8-9.p.)

május 22.

Antiszemitizmus a közgondolkodásban. Vásárhelyi Máriaival a történész hallgatók körében végzett vizsgálatáról beszélgetett Lévai Júlia a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

május 23.

Izrael Állam függetlenségének 56. évfordulója alkalmából a Mazsihisz támogatásával és szervezésében „Szolidaritási napot” rendeztek az Erzsébet téri Gödör Klubban. A Szolidaritási nap több évfordulóhoz is kötődött: Izrael Állam függetlenségének évfordulója mellett Jeruzsálem egyesítésének 37. évfordulóját, 75 éves a Szohnut (The Jewish Agency for Israel), és 100 éve halt meg az önálló Izrael megalapításának szorgalmazója, Herzl Tivadar. Felolvasták Jeruzsálem polgármesterének üdvözlő levelét, köszöntőt mondott Budapest főpolgármestere is. Az eseményt az ATV csatorna közvetítette. A Szolidaritási napra valamennyi parlamenti képviselő kapott meghívót, közülük többen megjelentek a rendezvényen. A rendezvény középpontjában az ifjúsági programok álltak, izraeli gyermekfilmeket vetítettek, zenés bábelőadást tartottak. Kézműves sátor, Hóra táncház, közel-keleti ízek és illatok piaca bővítette a kínálatot. Az esti koncerten az izraeli énekesnő, Gali Atari lépett fel, fellépett a Budapest Klezmer Band is. Az Erzsébet téri rendezvénnyel egy időben akarta megtartani a „Lelkiismeret ,88 Csoport” a "II. fővárosi goj-találkozót". Bár ezt a rendőrség megtiltotta, majd a fellebbezés után a Fővárosi Bíróság a határozatot helybenhagyta, néhányan, köztük a Csoport vezetője, Kocsis Imre, mégis megjelentek a helyszínen, és megpróbálták megzavarni a megemlékezést. A rendőrség hét embert állított elő rendzavarás miatt. Kihallgatásukat követően négyet még aznap szabadon engedtek, három személy ellen a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2004. május 25-én gyorsított eljárásban hozott ítélete. Megszüntette a rendzavarás szabálysértési eljárást a „Lelkiismeret, 88 Csoport” vezetője ellen, az előállított másik férfit tíz nap elzárásra ítélték, míg a harmadik személy, egy tizenéves lány tárgyalását a bíróság, meghallgatása után, elnapolta.

május 24.

1. Az Alkotmánybíróság kihirdette határozatát a Btk. gyűlöletbeszédre vonatkozó módosításának alkotmányellenességéről. Az AB az alaptörvénybe ütközőnek ítélte a 2003. december 8-án elfogadott, a közösség elleni izgatás büntetőjogi tényállására

vonatkozó Btk.-módosítást, mert úgy ítélte meg, hogy túlságosan kitágítja a büntetendővé nyilvánított magatartások körét, valamint szükségtelenül és aránytalanul korlátozza a szabad véleménynyilvánítás alkotmányos jogát. Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója a határozat kihirdetését követően úgy nyilatkozott, hogy "mint a hitközség munkatársa, törvénytisztelő állampolgárként tudomásul veszi az Alkotmánybíróság döntését, de mint magánember, mint holocaust-túlélő, akinek az egész családját kiirtották, nem tud vele egyetérteni." Az MSZP-frakció a határozat kihirdetésének másnapján Mádl Ferenc köztársasági elnököt és Szili Katalin házelnököt kérte fel arra, hogy kapcsolódjon be a gyűlöletbeszéd megakadályozásához szükséges jogi háttér megteremtésébe. Fodor Gábor, az SZDSZ ügyvivője 2004. május 26-án úgy nyilatkozott, hogy nem jogszabály-módosítással, hanem egy olyan normarendszer kialakításával lehet megoldani a gyűlöletbeszéd kérdését, amely nem tűri meg a kirekesztő gyűlölködő, antiszemita, rasszista nézeteket. 2004 június elején a Zsidó Tudományok Szabadegyetemén Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke tartott előadást a gyűlöletbeszédéről.

2. Újjáalakult a Statusquo Ante hitközség, vezetője Köves Slomó rabbi. Az alakuló közgyűlésén mintegy kétszázan vettek részt. A szervezet fontos célja a közösségi programok szervezése, a tudományos megközelítés, ortodox rabbik képzés, valamint a kóser termékek választékának bővítése Magyarországon. Az Erec 2004/augusztusi számában a Mazsihisz rabbitestületének tiltakozását tették közzé az EMIH magát „Státus Quo egyházként” jelölő formáció névválasztása ellen (13. p.) A lap 2004/októberi számában Bodnár Krausz Dániel vezetőségi tag válaszolt „Mik az újjáalakult statusquo hitközségcéljai? - Válasz a neológ rabbikar tiltakozására” című írásával (10. p.). Ebben hitközségüket a Statusquo Ante szellemi irányzata örökösének vallotta.

3. Újra kezdődött a per a mintegy másfél milliárd forint értékű Herzog-gyűjtemény tulajdonjogáról az örökösök és a magyar állam között a Fővárosi Bíróságon. A magyar államot perlő Martha Nierenberg

örökös, jogi képviselője az eredeti végrendelettel bizonyító erejű írásos dokumentumot nyújtott be. Eszerint tíz kép Martha Nierenberg öröksége, köztük Anthonis van Dick, Lucas Cranach, Gustave Courbet, El Greco, Fiorentino, Munkácsy Mihály és Brocky Károly egy-egy alkotása.

4. A Mensch Alapítvány meghívására két év után másodszor is Budapestre látogatott Peter Malkin, az Moszad egykori ügynöke, aki több mint negyven éve Buenos Airesben elfogta Adolf Eichmannt. Az alapítvány által szervezett beszélgetésen jelen volt Koltai Lajos, a készülő Sorstalanság film rendezője is.

---

május 26.

1. A Magyar-Izraeli Baráti Társaság a Mazsihisz Dísztermében ünnepelte Izrael állam megalakulásának 56. évfordulóját. Hídvégi György főtitkár megnyitója után Székely Magda és Mezei András egy-egy versét mondta el, Fekete László főkantor éneke után Juhász Ferenc honvédelmi miniszter mondott ünnepi beszédet. Az Izraelben tartózkodó Várnai Judit nagykövet beszédét Hídvégi György főtitkár olvasta fel.

2. A Sávutot beköszöntekor szokás volt a tóraadás emlékére egy éjszakát tanulással tölteni. Ezt a hagyományt újjáélesztve a Bálint Zsidó Közösségi Házban Darvas István rabbijelölt előadásában a kinyilatkoztatás körülményeiről beszélt, Szántó T. Gábor új könyvéből olvasott fel, Szalai Judit és Szigeti Marianna a zsidó identitás lélektani megközelítéséről beszélt. Tamás Zsuzsa a holocaust és a gyermekirodalom kapcsolatát, Szalai Ágnes Eppler Sándor működését elemezte. Zeév Paskesz ortodox szemszögből elemezte a tóraadást, Koltai Júlia napjaink antiszemizmusról beszélt, Büchler András a magyar cionista mozgalom történetét vázolta fel.

május 28.

1. Barcson a zsidótemetőben Schönberger András pécsi főrabbi és Feigli Ferenc Barcs polgármester mondott beszédet a holocaust barcsi áldozatainak emlékére.

2. A 90 éves Tábori Györgyöt Esterházy Péter köszöntötte az ÉS 2004. május 28-i számban „Kedves Gyuri!” című írásával (3. p.).

3. Ámos Imre festőművész munkáiból nyílt kiállítás Nyíregyházán.

május 29.

1. A Népszabadság 2004. május 29-i számának „Hétvége” mellékletében Polgár Demeter írása Dömötör Lajos Ede magyar ferences szerzetesről szólt, aki Adolf Eichmannt hamis iratokkal látta el „Aki Eichmannt szökni segítette Európából” címmel (6-7. p.) Dömötör atyára Uki Goni argentin újságíró „A valódi ODESSA” című 2002-ben megjelent könyve irányította a figyelmet.

2. A Mazsike Klub vendége volt Gergely Ágnes író, akivel Kovács Gábor beszélgetett.

május 31.

Az evangéliumi testvérközösség Wesley János Lelkészképző Főiskola tizennyolc város vasútállomásán tartott bűnbánati istentiszteletet a holocaust áldozatának tiszteletére. Minden helyszínen emléktáblát is elhelyeztek az istentiszteletek keretében. Az első bűnbánati istentiszteletet május 31-én, Kisvárdán tartották. Sátoraljaújhely, Balassagyarmat, Salgótarján, Miskolc-Diósgyőr, Hatvan és Eger-Maklár június 14-én következett. Győrben és Komáromban június 15-én, Nagykanizsán 18-án, Békéscsabán és Szegeden 25-én, Debrecenben 26-án, Kecskeméten és Bácsalmáson 27-én tartottak istentiszteletet. Mátészalkán, Nyíregyházán és Szolnokon június 28-án volt a megemlékezés. Kisvárdán az ünnepségen beszédet mondott Juhász Ferenc honvédelmi miniszter. A kisvárdai zsinagógában fotókiállítás nyílt a helyi zsidóság történetéről, bemutatták Kertész Gábor, a Nyíregyházi Zsidó Hitközség tagjának fotóalbumát is.

Párizsban tartotta kétnapos konferenciáját a Zsidó Diákok Nemzetközi Szervezete és a ZSVK az antiszemitizmus növekvő veszélyéről, az Izrael ellenes megmozdulásokról. A konferencián előadást

tartott Joshka Fischer német külügyminiszter és Israel Singer ZSVK vezető is. A 23 országból érkező küldöttek között a magyarországi UJS küldötte Kelemen Tamás és Jung Tamás volt.

Berlinben tartották az EBESZ második konferenciáját az antiszemitizmusról. A rendezvényt Johannes Rau német államelnök nyitotta meg, megfigyelőként jelen volt Móse Kacav izraeli államelnök és Colin Powell amerikai külügyminiszter is. A kétnapos konferencián mintegy 800 résztvevő előtt magyar részről előadást tartott Hankó Faragó Miklós, az Igazságügy Minisztérium politikai államtitkára, és Haraszi Miklós, az EBESZ médiaszabadság-ombudsmani tisztségviselője. A diplomatakon kívül jelen volt Elie Wiesel Nobel- békedíjas író is. A konferencia záróközleménye úgy fogalmaz, hogy „Az EBESZ tagállamai egyértelműen kijelentik, hogy a nemzetközi fejlemények, politikai ügyek - beleértve ebbe Izraelt és a Közel-Keletet -, sosem igazolhatják az antiszemitizmust.” A Szombat 2004/6. számában Gadó János tudósítása olvasható a berlini konferenciáról (4-7. p.).

A Mazsihisz elkezdte a zöldövezeti Benjámin Óvoda építését.

Május végén Terézváros Önkormányzata Vázsonyi Vilmos halálának évfordulóján a West End City Center Szemiramisz tetőkertjében lévő szobornál rendezett megemlékezést. Novák Attila történész itt, a Liszt Ferenc téren álló egykori lakóházon elhelyezett emléktáblánál pedig Rabin László alpolgármester méltatta Vázsonyi életművét. A Mazsihisz nevében Lazarovits Ernő koszorúzott.

Május elején izraeli otthonában meghalt Csengeri Imre. A choloni temetőben Dán Ofri, az Új Kelet főszerkesztője búcsúztatta.

A Kisvárdaiak Baráti Társasága Vasvári utcai körzet imatermében tartotta összejövetelét. Lancz Tibor, a társaság elnöke javasolta, hogy a közelmúltban

elhunyt Mojse Moskovics emlékére alapítványt hozzanak létre a tanár hagyatékának feldolgozására.

A Kazinczy utcában a háború óta ez első rituális fürdő nyílt meg két amerikai adakozó jóvoltából. A fürdő építését és működését Oberlander Baruch, Köves Slomo és Weisberger Mózes rabbi felügyeli.

A Nemzet Sportolója cím viselésével tüntették ki Bíróné Keleti Ágnest és Székely Magda olimpiai bajnokokat.

A Műértő Művészeti és Műkereskedelmi folyóirat 2004/májusi száma a holocaust 60. évfordulója alkalmából több oldalas összeállítást készített „Hatvan év után” címmel (9-16. p.). Beszámolt a berlini, a londoni, a prágai zsidó múzeumok emlékkiállításairól. Kritikát közölt a budapesti Holocaust Emlékmúzeum, a Zsidó Múzeum és a Múcsarnok holocaust kiállításairól. Bánó András „Az izraeli művészet a piacon” címmel a Sotheby, s New York márciusi aukciójáról tudósított (16. p.).

A Magyar Sajtó 2004/4-5. száma Zsolt Béla „Árpád halála” címmel, 1939. július 30-án az Újságban megjelent írásának újraközlésével emlékezett a holocaust 60. évfordulójára (4-5. p.). Felhívta a figyelmet a Sajtókamarából 1944-ben kizárt újságírók sorsáról tudósító Fóthy János 1946-ban megjelent „Horthyliget-magyar ördögsgiget” című munkájára.

június hónap

június 1.

1. Harmadik alkalommal jelent meg az „Antiszemita közbeszéd Magyarországon” című kiadvány, amelynek új kötete a 2002-2003-as év eseményeit foglalja össze. A kötetet Gerő András történész és Szeszlér Tibor ügyvéd mutatták be, a munka az 1999 végén alapított budapesti Zsidó Dokumentációs Központ archívumára támaszkodott.

2. A Népszabadságban „Zsidó jövő Magyarországon” címmel jelent meg interjú Benedek István Gáborral (13. p.).

3. Az osztrák követség épületében adta át Günter Birnbaum nagykövet Szita Szabolcs egyetemi tanárnak az osztrák köztársasági elnök által neki adományozott „Művészet és tudomány első osztályú érdemkeresztjét”.

június 3.

Emlékhelyet avattak Lengyelországban a volt belzeci náci haláltábor helyén. A lublini vajdaságban fekvő emlékhelyet Aleksander Kwasniewski lengyel elnök avatta, a több órás eseményt a lengyel televízió élőben közvetítette. A belzec-i táborban csaknem félmillió embert - főleg zsidókat - öltek meg 1942-ben. Az emlékhely avatására több országból érkezett zsidó küldöttség, jelen voltak az áldozatok leszármazottai és rokonai, a lublini vajdaság katolikus püspökei, valamint az izraeli és az amerikai nagykövet.

június 4.

A Komáromi Zsidó Hitközség a holocaust megemlékezés keretében világtalálkozót rendezett a környékről elszármazott hittestvérek számára. A révkomáromi zsinagógában Pasternák Antal, a KZSH elnöke mondott üdvözlő szavakat. A zsinagóga előterében a „Mi fogjuk elbeszélni” címmel állandó kiállítás nyílt a budapesti Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával. A Komáromból és környékéről elhurcolt zsidónak emléket állító kiállítást Pasternák Antal és Paszternák András készítették. A délutáni és az esti imán Várnai Gábor kántorjelölt, Szilágyi Gábor kántor és Darvas István rabbijelölt az Or-Zse hallgatói működtek közre. A részt vevők közt jelen volt Nagy László, a Magyar Köztársaság pozsonyi nagykövetségének első titkára, Kerti Katalin, a Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés alelnöke, Sípos József Bátorkeszi község polgármestere, Zsok Gizella a Duna Menti Könyvtár igazgatója, Hebelka mérnök úr a Szlovák Ellenállók és Antifasiszták Szövetségének képviselőjében, Jávor Mátyás a Székesfehérvári Zsidó Hitközség elnöke, a galántai, érsekújvári és dunaszerdahelyi hitközségek képviselői is.

Ezen a napon a szlovákiai Nagymegyeesen, Nagykanizsán, Pásztón, Salgótarjában, Mosonmagyaróváron, Jászberényben, Balassagyarmaton, Szarvason, Monoron, Kiskunhalason, Keszthelyen, Devecseren, Jánoshalmán, Bácsalmáson, Rákospalotán ugyancsak tartottak emlék istentiszteleteket.

június 5.

Az IBS Színpadán a Bartók Rádió hangversenyt rendezett és közvetített a Holocaust emlékére. Műsoron a terezini koncentrációs táborban Pável Haas, Hans Kása, Gideon Klein és Viktor Ullmann által komponált darabok, köztük a „Brundibar” című gyermekopera szerepelt. A táborban élő gyermekek mintegy 50-szer előadtak a „Rilke Kristóf kornétás szerelmének és halálának legendája” című darabot. A hitleri propaganda filmre vette a táborbeli előadást, és a nemzetközi közvélemény előtt ezzel bizonyította a gettóbeli gyermekek boldog életét. A gyerekek többsége a gázkamrákban lelte halálát. A budapesti előadás, amelyben Dietrich Fischer Dieskau és Schiff András is szerepet vállalt az ő emlékükre készült.

június 6.

1. Domborművet avattak az egeri zsidóság deportálásnak 60. évfordulóján az egykori zsidó kultúrház falán. Az aranybronzból készült domborművet Király Róbert egeri szobrászművész készítette. Az emléktábla készítését a Bródy Sándor Kulturális Egyesület kezdeményezte a városi önkormányzat támogatásával. Az avató beszédet a Törőcsik Miklós alpolgármester, és Korózs Lajos Bródy Sándor Kulturális Egyesület alapítója mondta.

2. Az Egerhez közeli Makláron a vasútállomás épületén avattak márványtáblát a deportáltak emlékére. Felolvasták Judit Varnai Shorer, Izrael Állam magyarországi nagykövetének levelét. A rendezvényen az üldöztetést személyesen átélő Kertész Lilly izraeli író nő visszaemlékezéséből olvastak fel. Az egeri zsidó temetőben Radnóti Zoltán rabbi emlékezett az áldozatokra.

3. A Zalaegerszegen rendezett megemlékezésen Kiss Bódog Zoltán, a megyei közgyűlés elnöke, Tombi Lajos alpolgármester, Siklósi Vilmos hitközségi elnök,

Schönberger András pécsi főrabbi, Török Zoltán református lelkész mondott emlékbeszédet. Megkoszorúzták az egykori gettó, valamint a zsinagóga emléktábláját, koszorút helyeztek el a roma holocaust áldozatainak vasútállomási emléktáblájánál, végül a temetőben Klein Ervin főkantor közreműködésével gyászimát mondtak az elpusztított zsidók emlékművénél. Az eseményen a Mazsihisz nevében jelen volt Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Asaf Ichilevich izraeli követségi másodtitkár.

június 6.

Nyíregyházán a helyi zsidótemetőben emlékeztek, majd az egykori gettó helyén felavatták a holocaust-emlékművet, Zagyva László helyi szobrászművész alkotását. Augusztusban és szeptemberben orgonakoncertet, illetve emlékkoncertet tartottak a nyíregyházi zsinagógában. Az utóbbi hangversenyen Leonard Bernstein „Kaddis szimfónia” című műve hangzott fel.

június 7.

1. Herzl Tivadar halálának 100. évfordulója alkalmából megemlékezést és tudományos felolvasó ülést tartottak az MTA Dísztermében. A konferenciát a budapesti Osztrák Kulturális Fórum és az MTA Judaisztikai Kutatóközpont közösen rendezte, a levezető elnöki tisztséget Komoróczy Géza professzor töltötte be. Az eseményt Glatz Ferenc, az Akadémia korábbi elnöke nyitotta meg, majd Günter Birnbaum, az Osztrák Köztársaság és Judith Varnai Shorer, Izrael Állam budapesti nagykövete mondott köszöntőt. Az ülésen Szász Zoltán (főmunkatárs, MTA Történettudományi Intézete) „Magyarország Theodor Herzl korában”; Frojimovics Kinga (PhD kutató, Yad Vasem, Jeruzsálem) „A magyar zsidó közösségek Theodor Herzl korában”; Schweitzer Gábor (tud. munkatárs, MTA Jogtudományi Intézet) „Miért nem kellett Herzl a magyar zsidóknak?” és Jacob Allerhand (Institut für Judaistik Universität Wien) „Messianische Elemente im Denken von Theodor Herzl” címmel tartott előadást. A Magyar Posta Herzl emlékbélyeget bocsátott ki, amit a Budapesti Zsidó Múzeumban ünnepélyes keretek között hoztak forgalomba.

A magyarországi megemlékezést követően június 14-17. között Bécsben, majd 21-24. között Jeruzsálemben rendeznek szimpóziumot Theodor Herzl tiszteletére. New Yorkban 2004 decemberében a Park East Synagogue-ban nemzetközi megemlékezést tartottak Herzl halálának centenáriuma alkalmából. Felszólalt Horváth Gábor, a magyar követség konzulja is.

2. A 90 éves korában istentisztelet közben elhunyt el Fixler Hermannt, a MAOIH elnökét temették a Kozma utcai temetőben. A búcsúztatáson a család, a barátok és a kollégák mellett szinte valamennyi magyarországi zsidó szervezet képviselője megjelent. A búcsú beszédet Kesztenbaum Arie rabbi mondott, a kántori teendőket Herczog László, az ortodox hitközség főtitkára látta el. Az Új Élet 2004. július 1-jei számában teljes oldalon búcsúzott Fixler Hermanntól (3. p.), méltatva az elhunyt érdemeit, és utalt a Kazinczy utcai zsinagóga félbe maradt rekonstrukciójából adódó feladatokra. 2004. augusztus 24-én az ortodoxia elnökválasztó közgyűlésén kétfordulós szavazással Herczog Lászlót választották elnökké, Varró Tamást és Dimon Tamást pedig előljáróvá. Az Új Élet 2004. október elsejei számában „Beszélgetés Herczog Lászlóval, az ortodoxia elnökével” címmel Gál Juli mutatta be az új elnököt (3. p.).

június 8.

Réz Ádám műfordító Varázs utca 6. szám alatti házának falán emléktáblát avattak. Várady Szabolcs avatóbeszédének szövege megjelent az ÉS 2004. június 25-i számában „Ki volt Réz Ádám?” címmel (5.p.).

június 9-én

Az ELTE Egyetemi Könyvtárában a Litteraria Hebraica - Judaica kiállítást rendeztek a könyvtár állományából. A megnyitón köszöntőt mondott Szögi László, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója, valamint Varnai Schorer Judit, Izrael Állam nagykövete és Borsányi Schmidt Ferenc, az Or-Zse Könyvtárának igazgatója. A kiállítás anyagát Knapp Éva válogatta.

június 10.

A Szeretetkórház számára jótékonyági vacsoraestet rendezett Vadas Vera, a ZSIKK tulajdonosa a Béke Radisson Szálloda Orfeum termében. A mintegy 180 vendég jelenlétében megrendezett est fővédnöke Mádl Dalma, a házigazda Vitray Tamás volt. Közreműködött a Liszt Ferenc Kamarazenekar, Halász Judit, Bródy János, valamint az Operaház és az Operettszínház szólistái.

június 13.

Miskolcon az Arany János utcai gettó emléktáblájánál tartott a holocaust megemlékezésen Fazekas Csaba, a miskolci egyetem dékán helyettese mondott emlékbeszédet. A hitközség nevében Freund Jenő elnök és Raguczki Gábor kántor emlékezett. A hitközség a megyében található Szemere község zsidó temetőjét újították fel az évfordulóra a községi önkormányzat segítségével. A tervek szerint évente legalább egyszer kitakarítják az elárvult temetőt.

június 15.

Az Új Élet 2004. június 15-i számában Sándor György „Indianapolisi főkantor emlékezése jelent meg Hineni - Édesapám, Sándor Ernő 1904-1990” címmel (5. p.).

június 17.

1. Az MTA épületében köszöntötték Yehuda Alkanat, a CEU főigazgatóját 70. születésnapja alkalmából. Nádas Péter köszöntője megjelent az ÉS 2004. június 18-i számában „Látomás és szervezés” címmel (5. p.).

2. „Bátorságért” érdemrendet adott át Lampert Mónika belügyminiszter a BM Duna Palotában húsz Yad Vasem kitüntetetteknek, köztük 17-en posztumusz kapták az elismerést. Az eseményen jelen voltak a Mazsihisz vezetői, az izraeli nagykövetség vezető munkatársai, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Kiss Edith, a Yad Vasem intézője.

3. New Yorkban bejelentették, hogy a svájci bankok hozzáférhetővé teszik a II. világháború idejéből való több ezer olyan számla adatát, amelyek lehettek a nácizmus áldozatokéi. A Crédit Suisse és az UBS AG pénzügyintézetek mintegy 3000, náci időkben nyitott számla tulajdonosának nevét közölte, illetve adatbázist készített belőle.

június 18.

Frank János (1925-2004) művészettörténész halála alkalmából Néray Katalin és Szeifert Judit nekrológja jelent meg az ÉS 2004. június 18-i számának 12-ik oldalán. Az ÉS glossza oldalán felhívták a figyelmet arra, hogy a 2004. június 13-án tartott, Európa Parlamenti választáson, Tiszaeszláron a MIÉP 14,78 százalékos szerzett - szemben a 2,35 százalékos országos átlaggal.

június 20.

1. A holocaust áldozatainak állítottak emlékművet Körmenten. Polgár Ildikó körmendi származású Munkácsy-díjas keramikusművész alkotását, Heisler András a Mazsihisz elnöke leplezte le.

2. A győri zsidóság elhurcolásának 60. évfordulójára emlékeztek, és utcát neveztek el az Auschwitzban 1944-ben mártírhalált halt győri főrabbról, Róth Emilről. A gyászünnepe a győrszigeti zsidó temetőben kezdődött, ahol Deutsch Róbert főrabbi és Tóth Emil főkantor tartott gyászszertartást, Balogh József polgármester és Judith Varnai Shorer, Izrael Állam nagykövete is mondott beszédet. Az emlékezés az egykori győri zsinagógában folytatódott, ahol felavatták a mártír főrabbi, Róth Emil emléktábláját.

június 22.

Szálasi Ferenc arcképével illusztrált plakátokkal invitálta a „Magyar Jövő Csoport” hungarista rendezvényére az érdeklődőket a József körúton. A csoportot áprilisban alapította Bácsfi Diána 26 éves régészhallgató. A csoport létszáma az első két hónapban 27 fő.

június 23.

Az Újpest Galériában dokumentumokra épülő emléktárlatot rendeztek a holocaust 60. évfordulója alkalmából. Az IV. Árpád út 66-ban megtekinthető tárlatot Gelléri István galériavezető Újpest Önkormányzatával, az Újpesti Zsidó Hitközséggel, az Újpesti Cigány Kisebbségi Önkormányzattal és az Újpesti Helytörténeti Gyűjteménnyel közösen rendezte.

Az Újpesti Helytörténeti Értesítő 2004. XI. évf. 2. júniusi szám Újpest zsidó vonatkozásaival foglalkozó tematikus szám (1-32. p.)

június 24.

Medgyessy Péter miniszterelnök amerikai látogatásán, New Yorkban adta át Elie Wiesel Nobel-békedíjas íróknak a „Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztje” kitüntetést, valamint Henry Kissinger Nobel-békedíjas külügyminiszternek a „Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje” kitüntetést életművük elismeréséül. Az eseményről három évvel később, az ÉS 2007. június 1-én számolt be Ungvári Tamás „Vaskereszt, Nobel-díj” című írásával (4. p.) Ungvári a cikkben úgy véli, hogy 2007 májusában az Elie Wieselről elnevezett romániai Holocaust Központnak jelentős szerepe volt abban, hogy a Kolozs megyei törvényszék elutasította a távollétében háborús bűnösnek halálra ítélt Wass Albert per-újrafelvételi kérelmét.

június 25.

Az ÉS 2004. június 25-i számában Deák Péter „Antiszemita közbeszéd a közéletben és a közvéleményben” című írása jelent meg (16. p.). Vásárhelyi Mária pedig a lapszám 7. oldalán ismertette annak a felmérésnek az eredményét, amelyet az MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoportja végzett el 2004 áprilisában, a holocaust megemlékezések után. A felmérést 1400 fős országos reprezentatív mintán készítették, az ÉS-ben megjelent összefoglaló „A munka ránk eső része... A holocaust megemlékezések hatása a közgondolkodásra” címmel jelent meg. Az év elején Kovács András szociológus végzett holocaust felmérést a Szonda-Ipsos-szal közösen, amelynek tanulsága az volt, hogy meglehetősen nagy tudatlanság övezi a kérdést. A vizsgálat eredményét Weisz F. Péter foglalta össze az Erec 2004/februári számában (7. p.) „Nagyfokú tudatlanság a Holocaust körül” címmel.

június 25.

Gödöllőn az évfordulós megemlékezés a ma már nem működő, egykori Fürdő utcai zsidótemetőben kezdődött,

itt Gémesi György polgármester emlékkövet avatott. Megkoszorúzták a Kossuth utcai bölcsőde falán 1993-ban elhelyezett emléktáblát, a városi könyvtárban emlékkiállítás nyílt a gödöllői zsidók mindennapjairól. Az emlékezéseken részt vett Judith Varnai Shorer, Izrael magyarországi nagykövete és Deutsch Róbert főrabbi.

június 25-28.

A Szegedi Zsidó Hitközség és a városi önkormányzat emlékoszlopot avatott, valamint emlékülést és nemzetközi találkozót szervezett a Szegedről és környékéről elszármazottak emlékére. Az emlékülésen Molnár Judit történész „Volt egyszer egy közösség” címmel tartott előadást, Bárdos Pál és Fejtő Ferenc író, Dlusztusz Imre újságíró, Kármán György orgonaművész, Kolozs János és Müller István (Izrael) beszélt emlékeiről. Az eseményen megjelentek Löw Immanuel egykori szegedi főrabbi unokái, Löw Teri és Gábor, valamint dédunokája, Pick Vera is.

június 27.

1. Hódmezővásárhelyen a felújított zsinagógát Schőner Alfréd főrabbi vezetésével avatták újra. Az eseményen megjelent Judit Varnai izraeli nagykövet, Lázár János polgármester, Pokorni Zoltán, a Fidesz-Mpp alelnöke, Suchman Tamás parlamenti képviselő, Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Vanderstein János, a hódmezővásárhelyi zsidó hitközség elnöke valamint a történelmi egyházak képviselői. Heisler András avatóbeszéde olvasható az Új Élet 2004. július 15-i számában (4. p.). A templom felújítását a Nemzeti Kulturális Örökségvédelmi Hivatal támogatta, a belső festésre SAPARD -pályázatot nyújtottak be. A rekonstrukciót Sisa Béla építész tervei alapján végezték el. A zsinagóga előkertjében felavatták néhai Berczk Pál emlékművét, aki a deportálás idején a város alpolgármestere volt, és lehetőségeihez képest igyekezett segíteni az itt élt zsidókon. A városháza dísztermében konferenciát rendeztek, amelyen Schmidt Mária, Gerő András és Tőkéczy László történészek tartottak előadást. A zsinagóga melletti iskola épületében „Magyar tragédia 1944” címmel

állandó kiállítást rendeztek, amelyet Schmidt Mária történész és Szabó István dunamelléki református püspök nyitott meg.

2. Emléktáblát avattak a Szolnoki Cukorgyárban az egykori gettó főbejáratánál. A Békés megyei Dobozon a zsidótemetőben emlékeztek a holocaust 60. évfordulójára. Szatmári János polgármester beszédét követően Moskovits Sándor, a békéscsabai hitközség elnöke emlékezett az elhurcoltakra Fekete László főkantor gyászéneke mellett.

3. Kaposváron a zsidótemetőben Schönberger András pécsi főrabbi és Gyenesei István, a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke mondott beszédet a holocaust Somogy megyei áldozatainak emlékére.

4. A Csallóközi Nagymegyeren Varga László helyi történelemtanár vezetésével emlékeztek holocaustra, a városi kultúrház előcsarnokában kiállítást rendeztek a nagymegyeri zsidóság történetéről. Az eseményre több nagymegyeri származású izraeli család is ellátogatott, a dunaszerdahelyi és a komáromi zsidó közösségek képviselői is eljöttek. A kultúrház közelében állt az egykori zsinagóga, az épület új szárnyán magyar, héber (Schőner Alfréd főrabbi fordítása) és szlovák nyelvű emléktáblát lepleztek le. A polgármester köszöntő szavai után Radnóti Zoltán dél-budai rabbi mondott beszédet. A gyászimát Weisz Ferenc a Nagyfuvaros utcai zsinagóga főkántora énekelte. Az Izraelből hazalátogatottak nevében Weisz Jósua szólt. A rendezvény után a város vezetése fogadást adott a Javorina szálloda éttermében.

Június végén 80. születésnapja alkalmából Lazarovits Ernőt, a Mazsihisz külügyi vezetőjét a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (polgári tagozat) kitüntetéssel jutalmazták. Az érdemrendet 2004. augusztus 20-án Mádl Ferenc köztársasági elnök adta át.

Június elején nyílt meg a 2B Galériában a „Waldsee 1944 - Nemzetközi levelezőlap kiállítás” (Bp. III. Bécsi út 86.).

Június végén befejeződött a „Sorstalanság” című film forgatása, amit menet közben pénzügyi nehézségek miatt többször is meg kellett szakítani. Az átmeneti pénzügyi gondok abból adódtak, hogy a külföldi partnerek pénzei nem folytak be a tervezett időben, ezért áthidaló kölcsönhöz kellett folyamodni. Köves Gyurit Nagy Marcell alakította, a rendező Koltai Lajos, az operatőr Pados Gyula, a zeneszerző Ennio Morricone volt.

Júniusban Magyar filmhetet rendeztek Izraelben. Az Edelényi János válogatta 15 film között Radványi Géza egy, Fábri Zoltán három, Makk Károly három, Enyedi Ildikó egy filmmel szerepelt, emellett Szabó István és Jancsó Miklós több filmjét is játszották a kábeltévék kínálatában. Edelényi János koprodukciós filmet forgatására készül Salamon Pál „Menyegző” című regényéből.

A Mazsihisz vezetősége 2w004 júniusában megtartotta az új alapszabály szerinti első ülését. Szóba került az új szövetségi rendszer kiépítésének megkezdése, a kettős könyvvitelre való áttérés megkezdése, a közgyűlési képviselet, a járadékelosztás új módszerének kidolgozása.

Június végén választásokra került sor a Szegedi Zsidó Hitközségben csekély részvétel mellett. A 15 tagú előljáróságba öt új tagot választottak. A hitközség elnöke ismét Ledniczky András jogász lett, az általános alelnök Salamon István orvos, a vallási és szociális alelnök Somló Zoltán orvos, az ifjúsági alelnök Balogh Ádám joghallgató lett. A Számvizsgáló bizottság elnöke Kónya Lászlóné, az új Chevra Kadisa elnöke Gráf Imre lett. Az új alapszabálynak megfelelően a közösség megerősítette hivatalában Markovics Zsolt főrabbit.

Karády Katalint posztumusz „Világ Igaza” kitüntetésben részesítette a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet.

A Kozma utcai zsidótemetőben lévő Balfi emlékmű újra aranyozására gyűjtést indított a Mazsihisz Chevra osztálya.

A Beszélő 2004/júniusi számában jelent meg Frojimovics Kinga tanulmánya „Beilleszkedés vs kivándorlás – Az American Joint Distribution Committee (Joint) tevékenysége a holocaustot követő években Magyarországon” címmel (71-80 p.).

Magyar Zsidó Levéltár
2012

2004. július hónap

július 4.

1. Bácsalmáson, Szentendrén, Tamásiban emléktáblát avattak a holocaust emlékünnepeken. Szombathelyen Kiss Péter kancelláriaminiszter és Frölich Róbert főrabbi mondott beszédet a holocaust áldozatának emlékünnepegen. Pécssett Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi vezette a pécsi zsidóság 60 évvel ezelőtti deportálásáról emlékező istentiszteletet. Csordás Gábor „Jóvá tenni vagy jobbá lenni, avagy az antiszemitizmus posztmodern tapasztalata” címmel az ÉS 2004. július 23-i száma közölte a pécsi városházán rendezett emlékülésen elhangzott beszéd szövegét (15-16. p.). Sopronban Hiller István kulturális miniszter avatta fel Kutas László szobrászművész holocaust emlékművét. Az avató ünnepegen beszédet mondott Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Szita Szabolcs történész és Szabados Ottó, a Soproni Hitközség elnöke is. Vele az Erec 2004/novemberi számában olvasható interjú (14. p.). Vácon az istentisztelettel együtt megnyitották a „Dunakanyar és az Ipoly-vidék zsidó emlékei” című kiállítást, Pakson a Vak Bottyán Gimnáziumban rendezett fotókiállítással, és Radnóti Miklós műveiből készült irodalmi összeállítással egészült ki a rendezvény. Megemlékeztek Miskolcon, Sátoraljaújhelyen, Gyulán, Sárbogárdon és Kispesten is. A gyászünnepeken szinte mindenütt megjelentek az önkormányzatok, az oktatási és kulturális intézmények vezetői, a parlamenti képviselők, és a társegyházak képviselői. A Mazsihisz mindenhová küldött képviselőt, a vallási szertartást mindenütt rabbi és kántor végezte.

2. Gyertyagyújtással emlékeztek a holocaust 600 ezer magyar áldozatára a Wallenberg-emlékparkban. Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója arról is beszélt, „hogyan hatvan év után is nyilas egyenruhában vonulnak kopasz apródok a Kossuth Lajos térre, ahol az ország első számú épületében a tiszta érv elvész a jog útvesztőiben; a fejekben, a lelkekben nem szólal meg a vészcsengő; a halálvonatok után áhítozik a szurkolótábor, és szobrot akarnak

állítani egy kedden és csütörtökön amúgy rendes politikusnak, aki mellesleg pénteken aláírja a zsidótörvényt". Polnauer Sándor főrabbi beszéde után felolvasták Hiller István kulturális miniszter levelét, amelyben a miniszter megismételte: a magyar zsidóságot ért borzalom nem zsidó, hanem magyar ügy, ezért mindannyiunk feladata az áldozatokra való megemlékezés és emlékeztetés. Az eseményen a magyarországi zsidóság vezetői mellett jelen volt Judith Varnai Shorer, Izrael Állam távozó budapesti nagykövete és Hunvald György, az emlékparknak helyet adó VII. kerület polgármestere is.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban színre vitték Herzl Tivadar „A szökevény” című komédiáját Kozma György rendezésében. A szerepeket Kari György, Kozma György, Meskó Tímea, Reisenbüchler Sándor és Szalay Szabó István alakították. A felolvasó esttel Herzl halálának 100. évfordulójáról emlékeztek meg.

4. Koszorús Ferenc (1899–1974) néhai vezérkari ezredesre emlékezett az Ezerkilencszáznegyvenöt Alapítvány a Dohány utcai zsinagógával szemközti emléktáblánál. Több mint tíz civil szervezet helyezett el közös koszorút, Horváth János országgyűlési képviselő (Fidesz), az alapítvány elnöke mondott beszédet.

július 6.

A Holocaust Emlékközpontban bejelentették, hogy programiroda alakult a központ várhatóan 2005 őszén megnyíló állandó kiállításának megszervezésére. A Magyar Nemzeti Múzeumban felállított a "Páva utcai állandó kiállítás programiroda" vezetője Molnár Judit történész. A programirodát „Az első magyarországi holocaust tárlat” történeti forgatókönyvét Kádár Gábor és Vági Zoltán történészek készítették el. A 2004. július 12-i szakmai vitán a felkért lektorok Ormos Mária történész, Deák István New York-i történész, Kovács M. Mónika szociálpszichológus és Radnóti Sándor, esztéta voltak. Véleményt mondott Ungváry Krisztián történész, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Szakály Sándor történész. A forgatókönyvhöz az év folyamán sok észrevétel érkezett. Majsai Tamás „Soá-emlékhely és társadalmi közfigyelem” című írása az ÉS 2004.

szeptember 10-i számában jelent meg (8-9. p.). Kenedi János az ÉS 2004. október 8-i és 15-i számaiban készített „Egy kiállítás (hiányzó) képei 1-2.” című összeállításában részletes tervét adja az 1945 utáni antiszemitizmus feldolgozásának, amely eredetileg nem szerepelt a forgatókönyvben. Karsai László Kenedi összeállítását elismerve javaslatait a Magyar Nemzeti Múzeum, illetve a Terror Háza számára tartotta megfontolandónak az ÉS 2004. november 19-i számában megjelent „A történetnek nincs vége” (16. p.) című írásában. Kovács Éva az ÉS 2004. november 26-i számában „A holocaust a modern kori Magyarország - Megjegyzések Kádár Gábor és Vági Zoltán Forgatókönyvéhez” című írásában (10-11.p.) tette meg javaslatait. Sipos András „Emlékhely vagy valami más?” című írásában felsorolta azokat a meglévő anyagokat, dokumentumokat, amelyekre támaszkodni kellene a zsidó gyűjteményeknek (15. p.).

július 7.

Cfáton a Magyar Nyelvű Zsidóság Emlékmúzeuma kiállítással emlékezett Herzl Tivadar halálának 100. évfordulójára. A megnyitón jelen volt Hóvári János nagykövet, Jisáj Májmon polgármester, Andrew Steiner ausztráliai szobrászművész. A résztvevőket köszöntötte Josef Lustig igazgató, Frojimovics Kinga pedig előadást tartott a nagyváradi gettó történetéről Zsolt Béla „Kilenc koffer” című könyve kapcsán. Levétítették Baló György dokumentumfilmjének részletét, amely Peri Éva újpesti kislány naplóját mutatja be. A napló a cfáti múzeum állandó kiállításának darabja. A rendezvényen áradták a Mordechaj és Thea Révész emlékére létesített ösztöndíjat, amelyet az idén Cvi Hartman történész kapott az erdélyi zsidósággal foglalkozó doktori disszertációjára.

július 8.

1. Négy és félévi szolgálat után ünnepélyes fogadáson vett búcsút Izrael távozó nagykövetétől, Judith Varnai Shorertől a Mazsihisz. Judith Varnai Shorer kiemelte, hogy a kormányfő beszéde a Holocaust Emlékközpont áprilisi megnyitóján fordulatot jelentett, "a miniszterelnök kimondta, hogy a

holocaustot... magyar emberek követték el magyar emberek ellen. Mádl Ferenc államfő 2004. július 12-én hivatalos búcsúlátogatáson fogadta Judith Varnai Shorert, és a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal (polgári tagozat) kitüntetéssel adományozta a távozó nagykövetének. A Pro Cultura Hungarica emléklakettet pedig Hiller István kultuszminiszter nyújtotta át. Az Erec 2004/augusztusi száma a „Búcsúzik a nagykövet asszony” című írásban foglalta össze a magyarországi négy év történetét (6. p.). A Várnai-család ügy tervezte, hogy még legalább egy évig a magyar fővárosban marad nyolcéves kislányuk gyógykezelése miatt. A kislány azonban 2004. július 24-én meghalt, Izraelben temették el.

2. A brit kormány bejelentette, hogy augusztusban lezárul a kelet-európai holocaust-vagyonok kárpótlási igényeinek benyújtása. A Mazsihisz a londoni magyar nagykövetségen keresztül felvesszette a kapcsolatot a brit kormánnyal, és a felekezeti sajtóban közleményt tett közzé a túlélők, vagy hozzátartozóik figyelmének felkeltése végett. Az eltelt öt évben brit közlés szerint összesen 1121 kártérítési igény érkezett a világ minden részéről a náci üldöztetések áldozatainak Nagy-Britanniába menekített, majd ott elkobzott vagyona után. 377 igénybejelentő járt sikerrel; nekik összesen 16,2 millió fontot (6,1 milliárd forintot) fizettek ki. A kártérítésben részesítettek között Magyarországon, Romániában, Németországban és Izraelben élő egykori üldözöttek, illetve leszármazottaik is vannak.

3. Első fokon felmentette a közösség elleni izgatás vádja alól Mónus Áront a Fővárosi Bíróság, ugyanakkor harmincezer forintos pénzbüntetésre ítélte sajtórendészeti vétség miatt Adolf Hitler „Mein Kampf” című könyvének 1996-os magyarországi megjelentetése miatt. Az ügyben több személy ellen indult büntetőeljárás a „Cion bölcseinek jegyzőkönyve” 1999-es magyarországi megjelentetése kapcsán közösség elleni izgatás, illetve a „Mein Kampf” újrakiadásával összefüggésben szerzői jogok megsértése és sajtórendészeti vétség miatt.

4. A Bálint Zsidó Közösségi Ház városnéző sétát szervezett a világörökség részévé nyilvánított régi pesti zsidónegyedben.

július 9.

1. A Mazsihisz rabbitestülete tiltakozott a Status Quo Ante névvel júniusban alakult szervezet jogtalan névhasználata, és az új szervezet nevében megjelenő sértő nyilatkozatok miatt. Köves Slomo rabbi olyan nyilatkozatokat tett, miszerint a magyarországi rabbik nem fogadják el a világon, holott minden rabbinátus egyenrangú. Az új alakulat nyilatkozatuk szerint kizárólagos képviselője kíván lenni olyan magyarországi zsidó szervezeteknek, illetve szellemi irányzatoknak, amelyek nem kérték, és nem hatalmazták fel erre. A rabbikar sem az önmagát újnak tartó, sem a mögöttük álló Chabad Lubavics irányzat vallási legitimitását nem ismeri el hagyományos felekezete részeként. Polnauer Sándor, a rabbikar titkára elmondta, hogy ezzel szemben a debreceni hitközség ma is Status Quo Ante-nak nevezi magát. Az ottani 11 tagú testület többsége ma sem akarja elfogadni az ortodox-neológ megosztást.

július 11.

Szekszárdon a régi, megkopott helyébe új emlékművet állítottak a holocaust szekszárdi áldozatainak a városi zsinagógánál. Az új emlékművet Szatmári Juhos László készítette. Heisler András, a Mazsihisz részéről, Kocsis Imre Antal polgármestere a város nevében mondott emlékbeszédet. Karcagon a felújított zsinagógában emlékeztek a deportálások 61. évfordulójára. Beszédet mondott Rosinger Oszkár hitközségi elnök, valamint az ugyancsak Karcagról elszármazott Meir Beck, a Szochnut Alija osztályának vezetője. /Beszéde olvasható az Erec 2004/augusztusi számában (5. p.)/. Szombathelyen a hangversenyteremmé alakított egykori neológ zsinagógában emlékeztek a deportálásra. Beszédet mondott Mezei Péter hitközségi elnök, Kiss Péter kancelláriaminiszter, Ipkovich György polgármester, Meir Kohen Szit Izrael Állam magyarországi konzulja, és Jehuda Saron a Szombathelyről elszármazottak nevében. /Beszéde olvasható az Erec 2004/augusztusi számában (4-5.

p.)/. A hitközség székházában a Macisz nevében Farkas Éva avatta fel Herzl Tivadar emléktábláját.

július 13.

1. A jeruzsálemi Simon Wiesenthal Központ május végén jelentette be, hogy „Utolsó Esély Művelet” néven több kelet-európai országban, Lengyelországban, Romániában, Ausztriában, Magyarországon, Ukrajnában, Németországban és Horvátországban kampányt indított még megbúvó háborús bűnösök megtalálására és felelősségre vonására. A Magyarországon az akció augusztusra tervezett hivatalos megindítása előtt már három "gyanúsítotttról" tettek bejelentést egykori szentanúk. Bócz Endrének, az Igazságügy Minisztérium tisztségviselője Efraim Zuroffnak, az akció izraeli ötletadójának jelezte: a magyar kormány készen áll a bűnösök perbe fogására, ha megalapozott bizonyítékok állnak rendelkezésre, Péterfalvy Attila adatvédelmi biztost viszont nem tájékoztatták a tervről. 2004. július 20-án egy TV műsorban az adatvédelmi biztos úgy foglalt állást, hogy nem küldhetőek ki jogszerűen Izraelbe a Simon Wiesenthal Központ náci vadász akciójában gyűjtött adatok Magyarországról. Az ÉS 2004. július 23-i számában Karsai László történész „Esélytelenek” című cikkében (3. p.) úgy vélekedett, hogy a magyar társadalomnak olyan történelmi leckére nincs szüksége, amelyet ma 80-90 éves állítólagos vagy valóságos háborús bűnösök bíróság elé állítása jelentene. Karsai „megélhetési náci vadásznak” nevezte Zuroff úrék kezdeményezését, amelyet egyértelműen károsnak tart. Gecsényi Lajos, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója pedig kijelentette, hogy amíg izraeli-magyar adatvédelmi szerződés nem születik, addig a jeruzsálemi alapítvány nem kutathat magyarországi levéltárakban. Karsai cikkében azt állította, hogy Beer Iván - aki korábbi bejelentés szerint a Magyar Holocaust Bizottság elnökeként az információk gyűjtésében és vizsgálatában segíti a Wiesenthal Központot - nem csak elnöke, de alapítója és tagsága is egyben a Holocaust Emlékalapítványnak. 2004. július 26-án Beer Iván a Magyarországi Holocaust Emlékalapítvány elnökeként felfüggesztette az akciót mindaddig, amíg jogilag nem tisztázódik a Simon Wiesenthal Központ jeruzsálemi irodája és a

magyar állam, ezen belül az adatvédelmi ombudsman fenntartásai közötti ellentét. Az ÉS 2004. augusztus 6-i számának 13. oldalán összeállítást közölt az „Utolsó esélyről” (Efraim Zuroff: Nem reménytelen; Sipos András: Feljelenteni? Nem!; Szegő András: Megjegyzés egy megjegyzéshez című írása jelent meg.) Szegő Karsai László „Esélytelenek” című írásának személyeskedő stílusát tette szóvá, Sipos is kifogásolta Karsai László és Beer Iván a méltatlan perlekedéssé váló vitáját a Klub Rádióban az Orosz József által a témáról szervezett műsorban. Karsai László az ÉS 2004. augusztus 13-i számában válaszolt „Esélytelen, reménytelen és törvénytelen” című írásával (12. p.) Vámos György a Népszabadság 2004. augusztus 2-i számában „Elévülés? Kímélet? Bocsánat?” című írásával az „Utolsó esély” akció publicisztikai lejáratajáról beszél (14. p.). A Szombat 2005/februári számában Karsai László „Náci vadászok és megélhetési náci vadászok” című írásában Gadó Jánossal vitatkozik (14-15. p.)

2. Százezer forintot ajánlott fel a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője annak, aki információval segít leleplezni a gyöngyösi zsidó temető megrongálójait. A 92 síremléket ledöntő rongálást július 1-én fedezték fel. A sírkert felújítását néhány nappal korábban, a holocaust 60. évfordulójára fejezték be. Itt tartották a megemlékezést június 20-án.

3. A Győr-Sopron megyei Vásárosfaluban a helyreállított zsidótemetőben emlékeztek a holocaust 60. évfordulójára. Baján és Nagykátán is tartottak istentiszteleteket, Tolnán a status quo ante izraelita hitközség szervezte a megemlékezést.

4. A Népszabadság 2004. július 13-i számának Fórum rovatában Győri László, a Magyar Rádió Üzemi Tanácsának tagja „Kondor Katalinnak, a Magyar Rádió elnökének” című írásában (14. p.) tette közzé azokat a hallgatói leveleket, amelyeket a „Vasárnapi Újság” című műsorban elhangzott rasszista írások és szerzőik megszólalása váltott ki. Különösen Szentmihályi Szabó Péter, Lovas István, Stigner Gábor és Döbrentei Kornél megszólalásai okoztak megbotránkozást.

július 16.

A felújítás alatt álló pannonhalmi zsidótemetőben sírokat döntöttek le, a már renovált sírkövek közül tizenkettőt rongáltak meg az elkövetők, mintegy 300 ezer forintos kárt okoztak.

július 18.

1. Franciaországban felháborodással fogadták, hogy az antiszemitizmus miatt a franciaországi zsidókat Izraelbe hívta Ariel Saron izraeli miniszterelnök. „Minden zsidónak azt javaslom, hogy jöjjenek Izraelbe, de ez feltétlenül szükséges a franciaországi zsidók esetében, akiknek azonnal mozdulniuk kell” - mondta az izraeli elnök egy amerikai zsidószervezet képviselőivel tartott nyilvános megbeszélésen Jeruzsálemben. A párizsi külügyminisztérium "elfogadhatatlannak" nevezte Ariel Saron nyilatkozatát, és az izraeli kormánytól kért magyarázatot. Az izraeli kormányfő szavai "megengedhetetlenek, elfogadhatatlanok, sőt, mi több, meggondolatlanok" - mondta az Europe-1 rádióknak adott nyilatkozatában Jean-Louis Debré, a francia nemzetgyűlés elnöke. A francia zsidó szervezetek nevében Richard Prasquier úgy fogalmazott, hogy "Saron olajat önt a tűzre, és ez elfogadhatatlan".

2. Fehéroroszországban a Minszktől mintegy 100 kilométerre levő Gorogyejában állítottak emlékművet a zsidó áldozatoknak. A fehéroroszországi zsidó közösségek elnöke, Leonyid Levin mondott beszédet hitközségi zsidó vezetők, a település vezetői és nyugati diplomaták jelenlétében. A megszállók 1942. június 17-én egyetlen nap alatt kiirtottak egy egész zsidó közösséget: 1137 zsidót öltek meg. Az új emlékhelyen mindegyikük emlékére egy-egy követ helyeztek el, és a mészárlás színhelyén emlékművet emeltek.

3. A Mazsihisz vezetőségi ülésén áttekintették a rabbi-testület eddigi tevékenységét Frölich Róbert és Schönberger András főrabbi beszámolója alapján. Az ortodoxia által fenntartott iskolák gazdasági gondjainak enyhítésére a kecskeméti és a nyíregyházi hitközség összesen mintegy 3,5 millió forintot ajánlott fel.

július 23.

1. Kiss Péter kancelláriaminiszter izraeli látogatása során találkozott Zeévi tábornokkal, a katonai hírszerzés vezetőjével, akivel elemezték a közel-keleti térség aktuális biztonsági helyzetét. A kancelláriaminiszter Tel-Avivban adta át a magyar kormány „Bátorságért Érdemjelét” 91 magyar származású izraelinek. Ők a második világháború idején a zsidó üldözötteket mentették meg. A kitüntetettek közül 32-en posztumusz elismerésben részesültek a Tel-Aviv-i egyetemen több száz ember előtt lezajlott ünnepségen.

2. A MaZsiKe közleményben tiltakozott az ellen, hogy a Magyar Külügyminisztérium az ENSZ közgyűlésén megszavazta az Izraelt elítélő határozatot a palesztin területeket határoló biztonsági kerítés felépítése miatt. A közlemény emlékeztetett arra, hogy „az ENSZ közgyűlése sokadszor hozott olyan, Izraelt elítélő cinikus határozatot, amelyről azóta a történelem már bebizonyította, hogy kizárólag az arab országok és a világuralmi ábrándokat kergető szovjet birodalom céljait szolgálta”. A Feldmájer Péter elnök által aláírt közlemény felszólította a Magyar Külügyminisztériumot, hogy vonja vissza igenlő szavazatát és csatlakozzon azon országokhoz, amelyek szembe mertek szállni az öngyilkos merénylőknek pszichikai és erkölcsi segítséget nyújtó határozattal és ellene szavaztak.

3. A „Hetek” című országos közéleti lap 2004. július 23-i számában Vizin Balázs „Nem voltunk hajlandók áldozatok lenni” címmel Soros Györggyel készített interjút annak kapcsán, hogy a lap előző számában bemutatták Brandreisz Elzát, aki Soros édesanyját bújtatta a vészkorszak idején.

július 24.

A Népszabadság 2004. július 24-i számának Hétvége mellékletében Marsovszky Magdolna Münchenben élő kultúra és médiakutatóval beszélgetett Inotai Edit „Etnosz vagy demosz? – A rendszerváltás után megszűnt a közös ellenség kohéziós ereje” című cikkében (4. p.). A kutató a magyarországi holocaust történeti értékelése kapcsán felhívta a figyelmet egy német szerzőpáros, Christian Gerlach és Götz Aly „Az utolsó fejezet” című munkájára. A szerzők a magyar államapparátus és hivatalnokréteg feltétlen

együttműködését bizonyítják a deportálások végrehajtásában.

július 29.

Az „Életet mentő vízumok” című nemzetközi vándorkiállítását Kovács László külügyminiszter nyitotta meg a Külügyminisztériumban. A II. világháború alatt szolgálatot teljesítő, és a legtöbb zsidót megmentő diplomatáknak emléket állító fotókiállítását 1994-ben Amerikából indítottak útjára. Öt évvel ezelőtt Budapesten is bemutatták egy részét, a mostani, kibővített kiállításon jelen volt Hirschi Ágnes, Carl Lutz nevelt lánya is. A fotókat az amerikai Holocaust Múzeum, a jeruzsálemi Yad Vaseem Intézet és más szervezetek bocsátották rendelkezésre, de családi tulajdonban lévő dokumentumok is szerepeltek a kiállításon. Kovács László a világ huszonöt országának mintegy 140 diplomatájáról beszélt, akik életmentő vízumok kiadásával, zsidók és romák rejtegetésével mindent megtettek annak érdekében, hogy a holocaust ne legyen még nagyobb méretű.

július 21.

Washingtonban a Kongresszusban zsidómentőkre emlékeztek a magyar holocaust 60. évfordulója alkalmából. Az Amerikai Magyarok Kongresszusi Kapcsolatainak Központja által szervezett rendezvényen mások mellett beszédet mondott Tom Lantos képviselő, Magyarország és Svájc washingtoni nagykövete, Sarah Bloomfeld, az Egyesült Államok Holocaust Múzeumának igazgatója, Marton Kati New York-i újságíró, Wallenberg egyik életrajzának szerzője, Arthur Schneider, a New York-i East Park zsinagóga rabbija is.

A hónap végén 84 éves korában meghalt Varga Neubauer Sándor, a magyarországi könyvszakma ismert kutatója. A Magyar Könyvgyűjtőben jelentek meg „Zsidók a magyar könyvkiadásban és könyvkereskedelemben 1837-1945.” címmel tervezett, de soha meg nem jelent kötetének részletei.

Nyáron meghalt rabbi Arnold Tureczky, New York-i Jewish Theological Seminary nyugalmazott professzora. Az OR-ZSE különböző szakain angolul, illetve könnyű héberséggel tartotta óráit vendégtanáraként. A 2000-tól tartott órák témája a konzervatív zsidó mozgalom és a halaha kapcsolata volt. Évenként kétszer járt Prágában, ahol a nagy ünnepeken ő látta el a rabbi teendőket.

Július végén ismét megkezdte működését a Bank Leumi le-Israel Budapesten. A Bank Leumi le-Israel (Switzerland) Limited székhelye Zürichben van, a képviselő vezetője Oded Shorer, Izrael állam napokban távozott magyarországi nagykövetének férje. A Leumi a 90-es években egyszer már felszámolta magyarországi képviselőtét.

Szeszler Anna, a Lauder Javne Közösségi Iskola főigazgatója kapta a diaszpórában kiváló teljesítményt nyújtó zsidó pedagógusok számára alapított izraeli Max Fisher díjat.

A tíz éve meghalt Berger István főrabbira emlékeztek az Új Élet 2004. szeptember 1-i számában (3. p.).

augusztus hónap

augusztus 1.

A Holocaust Emlékközpont tudományos igazgatójává nevezték ki Varga László történészt, Budapest Főváros Levéltárának korábbi főigazgatóját. A korábbi tudományos vezető, Szita Szabolcs vezető történészként dolgozik tovább az intézményben. A posztra 25-en pályáztak, miután Darányi András ügyvezető igazgató korábban lemondott. A Népszabadság 2004. augusztus 10-i számában Kunstár Csaba beszélgetett Varga Lászlóval (9. p.) az intézményben folyó munkáról. Július elsejéig 15-en távoztak az intézményből. Varga elmondta, hogy folytatódik a névprojekt, azaz a holocaust magyar áldozatainak név alapján történő azonosítása. Az emlékközpont

dokumentációs részlege továbbra is gyűjti a dokumentumok másolatait, magánszemélyek iratait, tárgyait, fotóit, folytatódik ezek rendszerezése és feldolgozása. Az intézmény operatív irányításában kiemelten fontos a magánalapítványi jelleg maradványainak felszámolása, a közalapítványi jelleg erősítése. Fontosnak nevezte a munkarend szabályozását, munkaköri leírások megfogalmazását és új Szmsz létrehozását.

2. A nemzeti és etnikai kisebbségekkel való harmonikus együttélés terén kifejtett munkája elismeréseként első alkalommal adták át a „Csalog Zsolt-díjat” a Holocaust Emlékközpontban. Az oktatási minisztérium, a Raoul Wallenberg Alapítvány, a Raoul Wallenberg Egyesület, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége és a Roma Polgárjogi Alapítvány által alapított díjat Sipos András, a testület elnöke adta át a Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégiumnak, továbbá Illésné Áncsán Arankának, Virág Tamásnak és Derdák Tibornak. A díj összege természetes személyeknek maximum 100 ezer forint, szervezeteknek, csoportoknak, intézményeknek 100 ezer - 500 ezer forint. A díj odaítéléséről a beérkezett ajánlások alapján a kuratórium dönt; javaslatot az alapítók, települési önkormányzatok, önkormányzati szövetségek, emberi jogi, állampolgári és kisebbségi szervezetek terjeszthetnek elő.

augusztus 2.

1. A Magyar Köztársaság kormánya a roma holocaust emléknapiára kiadott nyilatkozatában úgy fogalmazott, hogy a roma holocaust az egész magyar nemzet sorstragédiája. A Nagykanizsán 2004. július 30-án a kormány képviseletében Göncz Kinga esélyegyenlőségért felelős tárca nélküli miniszter és Teleki László, a Miniszterelnöki Hivatal roma ügyekért felelős politikai államtitkára vett részt a holocaust roma áldozatairól szóló megemlékezéseken. Ők mentek el az augusztus 2-án Auschwitzban tartott nemzetközi emlékezésre is.

2. A Népszabadság 2004. augusztus 2-i számában Szendrei Lőrinc riportja jelent meg „Feltárul a dorosici tömegsír titka - Emlékművet kapnak az

elpusztított magyar munkaszolgálatosok is" címmel (9. p.)

augusztus 4.

A Raoul Wallenberg születésének 92. évfordulóján rendezett ünnepségen a Raoul Wallenberg Egyesület ügyvivője, Kaiser György és Szita Szabolcs, a Holocaust Emlékközpont vezető történésze mondott beszédet a svéd diplomata szobránál. Koszorút helyezett el Horváth Csaba II. kerületi polgármester, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, valamint a Raoul Wallenberg Egyesület és a svéd nagykövetség képviselői. A Holocaust Dokumentációs Központban tartott megemlékezésen Székely Gábor kuratóriumi elnök megnyitója után Szita Szabolcs történész a holocaustkutató új eredményeit ismertette.

augusztus 8.

Siófokon a zsinagógában és a temetőben emlékeztek a holocaust áldozataira. A rendezvény fő szervezője a Siófok - Natanja Magyar-Izraeli Baráti Társaság volt, a helyi áldozatok emlékművét a zsidótemetőben Radnóti Zoltán rabbi és Petrovics Péter kántor avatta fel. Beszédet mondott a polgármester, valamint a baráti társaság siófoki és natanjai elnöke is. Mezőkövesden a TEDISZ és Tálai Andor országgyűlési képviselők kezdeményezésére helyeztek el emléktáblát az egykori zsinagóga falán. Az ünnepségen beszédet mondott a polgármester, valamint Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója.

augusztus 10.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház Komárom-Révkomárom zsidó emlékeinek megtekintésére szervezett kirándulást.

augusztus 13.

Először tartottak holocaust emlékünnepséget Törökbálinton a volt zsidó imaház helyén. Az emléktáblát a Faluszépítő Egyesület készítette, az önkormányzat felkérésére Ficsor Bálint képviselő monográfiában foglalta össze a törökbálinti zsidók történetét. Az önkormányzat erre az alkalomra meg is

jelentette a füzetet. Az ünnepségen Radnóti Zoltán rabbi és Weisz Ferenc főkantor működött közre.

augusztus 15.

A burgenlandi Kötcsén a falu lakosainak adományából emléktáblát avattak a holocaust 60. évfordulóján a falu egyetlen zsidó családjának, a Singer család emlékére. Az emlékművet Grünberger Tamás tervezte.

augusztus 19.

Ozorán mártír istentiszteletet tartottak. Pusztavámon az 1944 szeptemberében az SS katonák által lemészárolt, orvosokból, gyógyszerészekből, mérnökökből álló munkaszázad emlékére helyeztek el emléktáblát a Művelődési Ház falán. Beszédet mondott Deutsch Róbert főrabbi, a kántori teendőket Kálmán Tamás látta el. A megemlékezésen jelen volt a község polgármestere, valamint a Bzsh és a Mazsihisz vezetői.

augusztus 20.

1. Az ÉS 2004, augusztus 20-i számában Standeisky Éva tanulmánya jelent meg „Elmismásolt antiszemitizmus, elhallgatott múlt – Az 1956-os miskolci lincselés” címmel (8-9. p.).

2. Mádl Ferenc köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (polgári tagozat) kitüntetését adott át Moshe Sanbarnak, a New York-i Claims Conference végrehajtó bizottsága elnökének, a Magyar Köztársasági Érdemrend tiszti keresztje (polgári tagozat) kitüntetését Dan Ofry újságírónak, az Új Kelet főszerkesztőjének, Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (polgári tagozat) kitüntetését Fischer Miklósnak, a Bálint Közösségi Ház igazgatójának és Lazarovits Ernőnek, a Mazsihisz külügyi vezetőjének. Mose Sanbar életútjával az Új Élet 2004. szeptember elsejei száma címlapján foglalkozott, a Mazsihisz Székházában pedig fogadást rendeztek tiszteletére. A zsidó szervezetek képviselőin kívül a fogadáson megjelent Horn Gyula korábbi miniszterelnök és Fekete János, a Magyar Nemzeti Bank korábbi elnökhelyettese is.

augusztus 23-28.

Balatonfüreden a Mazsihisz üdülőben Herzl Tivadar jubileumi emlékhetet rendeztek. Engländer Tibor Macisz elnök megnyitója után levetítették Pataki Éva Herzl Tivadarról készített dokumentumfilmjét. Bányai László újságíró a cionizmus előtörténetéről beszélt, Bodog Gyula pszichiáter „Mi is az a zsidókérdés?” címmel tartott előadást. Jahuda Saron a cionizmus vallásos előtörténetét vázolta fel, Polnauer Sándor főrabbi a vallásos magyar zsidóság betelepüléséről tartott előadást.

augusztus 23.

Izraelben ünnepelte nyolcvanadik születésnapját Ephraim Kishon. A központi ünnepségen Simon Perez köszöntötte a Magyarországról elszármazott világhírű humoristát.

augusztus 24.

A MAOIH rendkívüli elnökválasztó közgyűlésén a 25 főnyi választmány az egyedüli jelöltet, Herczog László korábbi főtitkárt választották meg a tisztséget 35 éven keresztül betöltő, néhány hónapja elhunyt Fixler Herman helyére. Két új elöljárót is választott a közösség Simon Tamás és Varró Sándor személyében. A közgyűlésen jelen voltak a neológia képviselői - Heisler András, Zoltai Gusztáv és Streit Sándor - is, erre az elmúlt negyven évben nem volt példa. Mivel a közgyűlésen nem volt jelen (Hoffman Áron) rabbi, aki megvétőzhatta volna a választás eredményét, az új vezetőség legitimitása megkérdőjelezhető volt.

augusztus 25.

Az MTV „Utódok reménysége” című vallási műsorában a miskolci Avasi zsidótemetőt, a mikvét, illetve a zsinagógát mutatta be Szlukovinyi Péter titkár. A miskolci hitközség életét Freund Jenő mutatta be. Tudósítottak a felújított mádi zsinagógáról is.

augusztus 26.

A Mazsihisz vezetőségi ülése a kárpótlási folyamatról, a Bzsh és a Mazsihisz szétválásáról, az ortodoxia fenntartásában működő Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskola pénzügyi nehézségeiről

tárgyalt. Egy kecskeméti ingatlan átadásának jogi lehetőségét is vizsgálta a testület.

augusztus 27.

Az ÉS 2004. augusztus 27-i számában Hahner Péter „Őrzik a völgyet” című írása vitát váltott ki. A szerző Ságvári Endre személyén keresztül azonos ítéletet mondott a fasizmus és a kommunizmus rémtettei között. Lévai Júlia az ÉS 2004. szeptember 17-i számában „A bárányok elsodródtak” (13-14. p.), György Péter pedig ugyanebben a lapszámban „Az antifasiszta minimum – Rejtő Jenő emlékének” című (13. p.) írásával határolódott el a sajnálatosan divatos nézettől.

augusztus 29.

Sümege és Tótkomlóson a holocaust óta először került sor emlékünnepekre. Tótkomlóson Markovics György szegedi főrabbi és Benedek István Gábor, a hely szülőtte szolt az egybegyültekhez. A főtéren mintegy 100 főnyi résztvevő előtt avatták fel a mártíremlékművet. A Rózsa Fürdő csarnokában „Ahol a mi napunk felkelt” címmel nyílt dokumentum kiállítás, amely ifj. Balogh István „A tótkomlósi zsidók története” címmel korábban elkészült munkájára alapult.

augusztus 28-szeptember 5.

A VII. Zsidó Nyári Fesztiválon a holocaust 60. évfordulójára tekintettel kevesebb volt a vidámság. A Fesztivál idejére a Síp utca egy szakaszát a sétálóutcává alakították, és itt rendezték meg a könyvnapokat. A fesztivált Zoltai Gusztáv Mazsihisz elnök és Glatz Ferenc az MTA korábbi elnöke nyitotta meg, a Zsidó Könyvnapok nyitóprogramján Schiffer János főpolgármester-helyettes szolt, Máté Gábor színművész felolvasta Konrád György ez alkalomra írt szövegét. A fesztiválon nyílt meg az „Óvás! Egyesület” fotókiállítása a Dohány utcai Zsinagógát körülvevő árkádsor oszlopai között. A fotók a városrész kulturális és építészeti értékeinek megóvására hívták fel a figyelmet. A fesztivál idején nyilvános eszmecserét is folytattak a negyed sorsáról a bontásra kijelölt épületek megmaradása érdekében. A

Zsidó Múzeumban Herzl halálának 100. évfordulója alkalmából az izraeli nagykövetség, a Macisz, az Erzsébetvárosi Polgármesteri Hivatal, a Mazsihisz, a Pro Helvetia és a Vince Kiadó támogatásával rendezett kiállítás nyílt meg. Beszédet mondott B. Turán Róbert múzeumigazgató, Gerő András és Novák Attila történészek, valamint David Admon izraeli nagykövet. Novák Attila megnyitón elmondott beszédének szövege megjelent a Szombat 2004/októberi számában „Herzl időszerűsége” címmel (23. p.) A Budapest Galériában pedig a „Nekem szülőhazám...” című sorozat részeként Vajda Lajos és Bálint Endre alkotásaiból rendeztek tárlatot. A filmnapok idején az Odeon Lloyd moziban Latabár-filmeket, míg az Örökmozgóban Herzl Tivadarról szóló alkotásokat vetíttek. Bemutatták az „Ígéret földje”, 1935-ben készült palesztin dokumentumfilmet is. Az Erec 2004/októberi számában pedig Borsányi Schmidt Ferenc írása jelent meg „Theodor Herzl, ahogy a régi hászidok látták” (12. p.) címmel. A fesztivál az Ankor izraeli gyermekkórus és Kincses Veronika koncertjével nyílt meg a Dohány utca Zsinagógában. Az eseményen felhangzott Wolf Péter „Öröm és Bánat concertino fuvolára és vonós zenekarra Elie Wiesel tiszteletére” című szerzeménye. Másnap Haydn Teremtés oratóriuma szólalt meg a zsinagógában, amely a későbbiekben kántor- és klezmer koncertnek, majd Varnus Xavér orgonajátékának helyszíne volt. A Spinoza Házban Für Emil festőművész és Kaján Tibor karikatúrista kiállítását rendezték meg. Jacques Fromental Halévy „A zsidó nő” című operáját 67 év után először tűzték műsorra a Dohány utcai zsinagógában. Az opera szeptember 2-i bemutatóján a címszerepet Tokody Ilona alakította, a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar dirigense Pál Tamás volt. A Mazsihisz Dísztermében Alföldi Róbert kiállítását, az Olasz Kulturális Intézetben az olasz zsidó reneszánsz zenéből adott ízelítőt az olasz Lacidarium együttes, az Uránia Nemzeti Filmszínházban a Jiddish Színház a „Yoshke” című produkciót adták elő. A Bálint Zsidó Közösségi Ház előtt utcabált rendeztek. Szegeden Marton Éva dalestjét, Zalaegerszegen kiállítást és kántorkoncertet rendeztek a fesztivál programjaként. Nagykőrösön szonátaest, míg Pannonhalmán kiállítás nyílt „Thália

szolgálatában - zsidó színházművészek a magyar művelődéstörténetben 1837-1944-ig" címmel. A programsorozatba bekapcsolódott Pannonhalma, Debrecen, Hódmezővásárhely, Nagykőrös és Szombathely is, több helyen rendeztek kántor koncertet. Az Új Élet 2004. október 1-i számában egész oldalt betöltő tudósítás olvasható a fesztivál eseményeiről (6. p.).

augusztus 31.

A tavasszal megalakult, magát nyíltan hungarista pártként definiáló Magyar Jövő Csoport a budapesti belvárosban „Kitartás! Jövünk!” című, nyilas toborzókat helyezett el falragaszokon. A nyilvántartásba nem vett csoportosulás 2004. szeptember 3-án bejelentette, hogy a nyilas hatalomátvétel 60 éves évfordulóján megemlékezést kíván tartani az egykori Nyilas Pártház Andrassy utca 60 szám alatti épülete előtt, amelyben most a Terror Háza Múzeum működik. A demonstráció bejelentését a BRFK elfogadta, arra hivatkozva, hogy a gyülekezési törvény nem ad lehetőséget a demonstráció betiltására. A hírt civil és politikai szervezetek nagy felháborodással fogadták. A Mazsihisz az igazságügyi minisztert kérte fel, hogy az illetékes hatóságok bevonásával segítsen felülvizsgáztatni a fasiszta, hungarista szerveződések működésének jogszerűségét, és megmozdulásaik betiltását. A Terror Háza Múzeum vezetősége - a véleménynyilvánítás szabadságának tiszteletben tartása mellett - elutasította a Magyar Jövő Csoport hungarista mozgalom szándékát. 2004. szeptember 7-én Radnóti Zoltán rabbi kezdeményezésére mintegy 80 értelmiségi aláírásával „Szomorú kiáltvány” jelent meg, amely a Budapest utcáin ismét látható, nyilas uralmat idéző plakátok újbóli megjelenése ellen tiltakozott. Az aláírók kéréssel fordultak a Magyar Köztársaság Elnökéhez, és minden parlamenti párthoz, hogy nyilvánosan emeljék fel szavukat a jelenség ellen. 2004. szeptember 8-án Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója ellentüntetést helyezett kilátásba, amennyiben nem tiltják be a Magyar Jövő Csoport 2004. október 15-ére tervezett budapesti demonstrációját. Zoltai több tízezer, sárga csillagot viselő ellentüntetőt ígért, ahova francia mintára

elvárja a köztársaság elnökét és a kormány valamennyi tagját is. Az SZDSZ - Új Generáció ugyanezen a napon jelentette be: ahogyan tavaly, úgy az idén is ott lesznek a Terror Háza előtt a nyilas hatalomátvétel napján, hogy békében megemlékezzenek a nyilas terror áldozatairól. A Measz több civil szervezettel közösen 2004. október 14-ére a szélsőjobb hatalomátvételének 60. évfordulója előestéjére a Parlament elé tervezett demonstrációt jelentett be. Kovács László külügyminiszter úgy nyilatkozott, hogy Magyarország nemzetközi megítélését fenyegeti, ha bárkik a nyilas hatalomátvétel évfordulójáról akarnak megemlékezni. Lendvai Ildikó, az MSZP frakcióvezetője közleményében a szocialista országgyűlési képviselők tiltakozását tette közzé.

A nyáron fejeződött be a Kazinczy utcában a (16 szám) a mikve felújítása, amelyet egy rabbikból álló nemzetközi bizottság vett át a vallási előírások betartásának ellenőrzés után.

A Mozgó Világ 2004/augusztusi számában jelent meg Karsai László „S meddig tart ámokfutásom - Dr. Deák Pál 1945-ös naplója” című tanulmánya.

Bécsben utcát neveztek el egy magyar deportáltról, Fischer Rózáról a város 11 kerületében.

szeptember hónap

szeptember 1

1. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) felterjesztette javaslatát az Andrássy út, valamint a 290 épületet magában foglaló egykori zsidónegyed műemléki védettség alá helyezésére. A műemléki jelentőségű területté nyilvánítás azt jelenti, hogy a KÖH az adott területen szakhatóságként jár el, vagyis mindennemű építészeti beavatkozáshoz a hivatal hozzájárulását kell kérni.

2. Az Új Élet 2004. szeptember elsejei számában egész oldalas tudósítás olvasható a zsidó szervezetek jelenlétéről a Hajógyári Sziget Fesztiválon (6. p.).

szeptember 2.

1. A KlubRádió „Megbeszéljük” című műsorának meghívott vendége Gerő András történész volt, akit Bolgár György műsorvezető a gyűlöletbeszédéről kérdezett. Ebben a műsorban Gerő a Demokrata című szélsőjobboldali lapot és a liberális ÉS-t egyaránt gyűlöletkeltéssel vádolta. Az ÉS szeptember 10-i számában vitaindítóként megjelent az interjú szövege (12. p.). Tamás Gáspár Miklós ugyanebben a lapszámban „Gerő András téved” című írásával (13. p.) reagált. Az ÉS következő, 2004. szeptember 17-i számában Kálmán László „Tartalom és stílus – kis politikai szemantika”, valamint Zelki János „Gerő András tévedése” című írásaikkal marasztalták el a történészt. Gerő András „A szabadság szemete” című, az ÉS 2004. október 8-i számában közölt válaszcikkében azt írja, hogy „Szeretném egyértelműsíteni, hogy miben látom az ÉS és a Demokrata közti hasonlóságot és különbséget: az ÉS-ben sok minden benne van, amit nem szeretek, a demokratában csak az van benne, amit nem szeretek.” Lánosz Vera az ÉS 2004. október 29-i számában „Ugyanarról” címmel szólt hozzá a vitához (18. p.). Eörsi István „Még egyszer a gyűlöletről” című írása az ÉS 2004. november 5-i számában jelent meg (13. p.) Gerő András a 2004. november 12-i számában „A vörös köd” címmel válaszolt Eörsinek (14. p.).

2. A Spinoza Házban „Jiddis dalokat” énekelt Klein Judit, zongorán kísért Goldberg Róbert.

szeptember 3.

1. A Holocaust Emlékközpont Mátészalkán emléktáblát állított a szabolcsi mártírok tiszteletére Herczeg J. Pál kanadai lakos adományából.

2. A Spinoza Házban a „Pécsi Harmadik Színház” előadásában vitték színre Georg Kreisler „Lola Blau – Egy bécsi zsidó színésznő” élete című zenés monodrámáját, a címszerepet Dévényi Ildikó játszotta, a rendező Moravetz Péter volt, zongorán kísért Witterle Gábor.

szeptember 4.

A Spinoza Házban mutatta be az Almemor Színház Balla Margit rendezésében a „Zsidó mesék” című összeállítást.

szeptember 1-5.

Kilencedik alkalommal rendezte meg az UJS Hagyományörző táborát Szarvason, a pedagógusok pedig tizenkettedszer találkoztak a tanévkezdet előtt ugyanitt. A pedagógusok rendezvényét meglátogatta Dalos György, Karinthy Márton, Németh Gábor és Szántó T. Gábor is. A Kidma Zsidó Diákszervezet pedig a horvátországi Pirovácon, a hitközség üdülőjében tartott programadó szemináriumot a Szochnut Hagshama Department támogatásával. A szeminárium résztvevői ellátogattak a Splitbe a Zsidó hitközséghez is. A táborban jubileumi kiállítással emlékeztek meg az UJS megalakulásának 15. évfordulójáról. A szervezet tisztújító és beszámoló közgyűlését 2004. november 28-án tartották a VIII. Mária u 54-ben.

szeptember 5.

1. A Magyar Zsidó Kultúra napját az Európai Zsidó Kultúra Napjával együtt, közösen rendezte meg a Bálint Zsidó Közösségi Ház és a Mazsike Tokaj-hegyalján és Budapesten. A Tokaj-hegyaljára szervezett zarándokút résztvevői megtekintették a tokaji, és a felújított mádi zsinagógát, meglátogatták a bodrogkeresztúri csodarabbi, Reb Steiner Sájele sírját. Valamint az útba eső zsidótemetőket. Budapesten Perczel Anna építész, Szegő Dóra és Marinov Péter vezetett sétát a pesti történelmi zsidónegyedben. A Kazinczy u. 14-ben lévő Szimpla kertben az Esztertáska Műhely felolvasóestje „Elmeséletlen női történetekről” szolt Kayser Edit, Patak Judit és Vajda Júlia tolmácsolásában, majd levetítették az 1917-ben Mérey Adolf által rendezett Simon Judit című némafilmet Kecskeméti Gábor zongorakíséretével. A filmhez Surányi Vera mondott bevezetőt. „A zsidó örökség a Magyar Nemzeti Galériában” címmel a Mazsike Festészetet Kedvelők Köre számára szerveztek tárlatlátogatást Bellák Gábor művészettörténész vezetésével.

2. A zsidó gimnázium fennállásának 85. évfordulóját a Scheiber Sándor Iskolában ünnepelték meg egykori és mostani tanárok és tanítványok részvételével. A meghatározó tanáregyéniségekre - Dückstein Zoltán, Grünwald Fülöp, Kardos Dániel, Komlós Aladár, Kőnig Pál, Márton Benő, Pach Zsigmond Pál, Rieger Richard, Szabolcsi Miklós, Szántó Tivadar, Túróczy Trostler József, Zsoldos Jenő - emléktáblával és a róluk való beszélgetésekkel emlékeztek. Az iskola történetéről és történelmi szerepéről Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Schőner Alfréd főrabbi, Gergely Ágnes költő, Kálmán László nyelvész, Steinerné Gergely Ágnes beszélgetett. Az iskola névadójára, Scheiber Sándorra Kárpáti György filmjével emlékeztek. „Cionizmus a zsidó gimnáziumban” címmel Engländer Tibor tartott előadást, a filmklubban Forgács Péter „Osztálysorsjegy” című filmjét vetítették le. A kulturális programban fellépett Klein Judit előadóművész és Gordon Zsuzsa színművész, az irodalmi kávéház vendégei Mezei András, Diener Péter, Salamon Pál és Gergely Ágnes voltak. Az iskola történetét bemutató kiállításon Kis-Nagy Mariann, Hegyi György, Rác András, Magén István, Kovács Johanna, Romvári Márton és Gláser Attila festményei, a könyvkorzón az Ulpus-ház, a Múlt és Jövő, a Belvárosi és a Makkabi Kiadó könyveit lehetett megvásárolni.

szeptember 6.

1. A Páva utcai Holocaust Emlékközpont kuratóriumi ülésén eredménytelennek nyilvánították az intézmény ügyvezető igazgatói tisztségére kiírt pályázatot. Új pályázatot írtak ki, amelynek elbírálásáig ügyvezető igazgató vezeti az intézményt. Az ügyvezető igazgatói helyre esélyes Vályi György a Mazsók kuratóriumi titkára és Martinkovics Judit manager.

2. Kormányellenes tüntetést rendezett Budapesten, a Kossuth téren a „Lelkiismeret ,88 Csoport” és a MIÉP ifjúsági tagozata. Az árpádsávós zászlók alatt összesen mintegy 800 fő vett részt a több órás rendezvényeken, ahol több szónok kifogásolta, hogy a Fidesz nem kezdeményezte ez előrehozott választások megtartását, és felkérték Mádl Ferenc köztársasági elnököt azok kiírására. A tüntetésen megjelent ifjabb

Hegedűs Lóránt MIÉP-es politikus, aki úgy fogalmazott: "a haza árulóit ki kell takarítani, ki kell rekeszteni a hatalomból".

szeptember 9.

1. Az orosházi zsidóság történetéről nyílt kiállítás a helyi Szántó Kovács János Múzeumban. A kiállítást Fetser János polgármester nyitotta meg. Az orosházi zsidók emléktáblájánál felolvasták a vészidőszak mintegy 200 orosházi áldozatának nevét, és gyertyát gyújtottak emlékükre. Beszédet mondott Dénes György holocaust túlélő és Markovics György rabbi, bemutatták Fedor Ágnes „Különös karnevál” című könyvét. Az orosházi önkormányzat bejelentette, hogy az évek óta üresen álló zsinagógát eredeti állapotában állítja helyre, és képzőművészeti kiállításoknak, zenei rendezvényeknek szán helyet benne. A múzeum munkatársai már megkezdték azoknak a korabeli dokumentumoknak, fényképeknek a begyűjtését, amelyek segítik az eredeti állapot visszaállítását. Az ötvenes évek végén a városi tanács, majd az önkormányzat tulajdonába került zsinagóga teljes helyreállítása mintegy 170 millió forintot igényel, ha a felújítást 2006 végére sikerül befejezni. A beruházás összegének felét az önkormányzat két költségvetési évben előirányzatából biztosítja, a fennmaradó részre pályázatot írnak ki. Az év folyamán a Hit Gyülekezete segítségével a város helyrehozta a zsidótemetőt, és folytatódott a sírok helyreállítása.

2. „Gondolatok a holocaust után - Válság és vigasz (1944-2004)” címmel szimpóziumot rendeztek Veszprémben. A szimpózium bevezető előadását Schweitzer József, nyugalmazott országos főrabbi, a város szülötte tartotta. A város képviselőtestülete „Veszprém tiszteletbeli polgára” címet adományozott Schweitzer Józsefnek.

szeptember 10.

1. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök jelölt konzultációra kérte Bárándy Péter igazságügy-minisztert Lamperth Mónika belügyminiszterrel azokról a politikai lehetőségekről, amelyekkel kifejezhető a hungarista megmozdulás elutasítása.

2. A Népszava tiltakozásul a nyilas Magyar Jövő Csoport által bejelentett, és a rendőrség által engedélyezett megmozdulás ellen aláírásgyűjtő mozgalmat kezdeményezett, amelyben az aláírók "nyilvános nyilas, fasiszta demonstrációkat" lehetetlenné tévő törvény születését szorgalmazták. A Terror Háza előtti transzparenseknél az első háromezer tiltakozó aláíró nevében helyezték el az első szál virágot az áldozatok emlékére. Ettől kezdve "Virággal az új nyilasok ellen" elnevezésű akcióhoz már virággal és aláírással is lehetett csatlakozni. Magánszemélyek mellett több politikus - pl.: Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, Juhász Gábor, a belügyi politikai államtitkár, Szili Katalin házelnök, Baráth Etele, Bárándy György, Kökény Mihály, Gönczöl Katalin miniszterek, Kökény Mihály, Kovács Árpád, a Számvevőszék elnöke, Horváth Aladár roma parlamenti képviselő, G. Németh Erzsébet fővárosi önkormányzati képviselő - helyezett el virágot a Terror Háza Múzeum előtt és írta alá a transzparenst. A több hétig tartó akcióval a lap társadalmi igényt ismert fel, s a Népszava főszerkesztője bejelentette, hogy ha kell, 2004. október 15-e után is folytatják az akciót, szorgalmazva, hogy az Országgyűlés hozzon a nyilvános hungarista, fasiszta demonstrációkat, megakadályozó jogszabályt.

szeptember 11.

1. A Népszabadság 2004. szeptember 11-i számának Hétféje mellékletében „Michel Gyarmathy, a költő (1908-1996)” címmel közölt emlékező cikket Molnár Gál Péter a balassagyarmati temetőben nyugvó, sokat próbált színházi szakemberről (9. p.).

2. A Népszava 2004. szeptember 11-én a nyilas tüntetés ellen tiltakozó szerkesztőségi cikket közölt 7. vélemény oldalán, és a 11 oldalon „Országos felháborodás a hungaristák miatt - A Magyar Jövő Csoport vezetője megerősítette, hogy céljuk a nemzetiszocializmus uralomra juttatása Magyarországon” címmel közölt egész oldalas összeállítást.

szeptember 13.

1. A Nemzeti Nyomozó Iroda őrizetbe vette Bácsfi Diána - polgári nevén B. Boglár Diána - 26 éves budapesti lakost és két társát önkényuralmi jelképek használatáért, és a 2004. szeptember 11-i lapokban kifejtett nyilatkozataiért, amelyek kimerítik a közösség elleni izgatás fogalmát. Az MSZP frakcióvezetője felvette a kapcsolatot az országgyűlés többi képviselőcsoportjával a fasiszta szervezetek működésének törvényi megakadályozása érdekében. A belügyminiszter a parlamentben napirend előtt elmondta: jelenleg nincs jogi lehetőség bármely szervezet bejelentett demonstrációját megakadályozni. A Fidesz és az MDF ugyanakkor szégyennek és súlyos felelőtlenségnek nevezte, hogy egy hungarista csoport rendezvényét nem akadályozzák meg. A viharos parlamenti ülésen Lendvai Ildikó, az MSZP frakcióvezetője válaszul a Fidesz kacérkodásait sorolta a szélsőjobboldallal. Kuncze Gábor, az SZDSZ frakcióvezetője sajnálatosnak nevezte, hogy miközben egy szörnyű dolog ellen a politikai elitnek keményen fel kellene lépnie, „a magyar parlament az óbégatás színtere lesz.” A Fiatal Írók Szövetsége (FISZ) a nap folyamán azt közölte: elhatárolódik egykori szerzőjétől, Bácsfi Diánától és mindennemű politikai megnyilvánulásától, azok tartalmával egyáltalán nem ért egyet, károsaknak és veszélyeseknek tartja. Még a szintén hungarista „Vér és Becsület Kulturális Egyesület” elnöksége is közleményben határolódott el a Bácsiek által képviselt "indoárja vérmítosztól", tevékenységüket provokációnak minősítette.

2. 73 éves korában meghalt Széchy Tamás, minden idők legeredményesebb magyar úszóedzője, akinek anyja Corin lány volt. Az Új Élet 2004. október 15-i számában „A Körös legújabb csillaga - Széchy Tamás halálára” címmel írt nekrológot Vágó Róbert (6. p.).

szeptember 15.

1. A Ros Hasana alkalmából a zsidósághoz küldött üzenetében Gyurcsány Ferenc miniszterelnök a kirekesztés helyett a befogadás kultúrájának eredményességére hívta fel a figyelmet. Jókívánságait fejezte ki Mose Kacav Izrael állam elnöke, Ariel Saron izraeli miniszterelnök, Szili Katalin házelnök, Medgyessy Péter korábbi miniszterelnök, Hiller István

kulturális miniszter, Magyar Bálint oktatási miniszter és Lamperth Mónika belügyminiszter mások mellett. Az 5765. zsinagógai esztendőre (2004. szeptember 16-2005. október 3.) Zsidó Naptárat jelentetett meg az EMIH „Szokások, szabályok és imák, hasznos tudnivalók” alcímmel (128 p.). A nagyünnepek alkalmából Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi látta el a rabbi teendőket Debrecenben, és külön köszöntötte a városban tanuló 120 izraeli egyetemistát. A kántori funkciókat a Chabad jesiva hallgatók látták el. Miskolcon a hitközség vendégül látta Keleti Dávid jeruzsálemi ortodox rabbit és feleségét. A Hegedűs Gyula utcai körzetben Erzsébetváros polgármestere, Hunvald György is együtt ünnepelt a kilével.

2. Bárándy Péter igazságügy-miniszter is úgy nyilatkozott egy televíziós műsorban, hogy nincs tisztességes jogi eszköz arra, hogy betiltsanak egy alkotmányellenes célokkal szervezett tüntetést, ezért a gyülekezési törvény módosítása lenne a megoldás a Magyar Jövő Csoport hungarista demonstrációjának megakadályozására. Az Igazságügyi Minisztériumban már készen van egy szövegváltozat, politikai akarat kérdése a módosítás, ám erre a miniszter kevés esélyt látott, mivel kétharmados törvényről van szó. Az ÉS 2004. szeptember 17-i számában Ormos Mária történésszel beszélgetett Rádai Eszter az újnyilas Magyar Jövő Csoportról „...Sehol sem látni a mentőcsapatokat” címmel (3, 10. p.) A professzor asszony a veszélyt nem a csoportban látta elsősorban, hanem abban, hogy a Fidesz valamiképp átlép egy bizonyos határt a jobboldalnak adott kedvezmények során. 2004. szeptember 23-án a parlamenti képviselők négy párti nyilatkozatot fogalmaztak meg és nyújtottak be az országgyűlés elé a nyilas megnyilvánulások ellen, mivel 2004. október 15-ig törvényi módosítás már nem lehetséges. A „Nyilatkozat” felidézi az 1947-ben kihirdetett párizsi békeszerződést, melynek értelmében a magyar kormánynak kötelessége feloszlatni minden fasiszta jellegű katonai és politikai szervezetet.

3. Az Új Élet 2004. szeptember 15-i számában Szigeti János „Emlékezzünk Weisz Pálra, a tudós hódmezővásárhelyi főrabbira” című cikke jelent meg az

1998-ban Jeruzsálemben elhunyt tudós emlékére (6. p.).

szeptember 18.

A Népszabadság 2010. szeptember 18-i számának Hétvége mellékletében Bächer Iván riportja jelent meg „Maradéktalanul” (11. p.) címmel a Vámosmikolai zsidóság emlékezetéről, és az iskolaigazgató, helytörténész Koczó József Vámosmikolai zsidóság történetét feldolgozó munkájáról, amely megjelent a Honi füzetek 5. számaként. Vámosmikolán zsidó már nem él, de az általános iskola helytörténeti szakköre lefényképezte és feldolgozta a zsidó temető emlékeit, 2002-ben kirándultak Auschwitzba, és ott a kivégzőfal előtt felolvasták valamennyi Mikoláról elhurcolt zsidó nevét.

szeptember 21.

1. A Kossuth Klubban mutatták be Krausz Tamás „Antiszemitizmus - holocaust - államszocializmus” című könyvét. A kötetet az ELTE Russzisztikai Központjának közreműködésével a Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. jelentette meg az Európai Iskola sorozatának nyolcadik köteteként. A kötetéről az ÉS 2004. november 19-i számában Kovács Tamás „A Szovjetunió és a holocaust” címmel jelentetett meg recenziót. Bíráló megjegyzéseihez Karsai László és Ungváry Krisztián fűzött személyeskedésektől sem mentes kiegészítést az ÉS 2005. január 21-i számában „Egy sajátos mű a holocaustról” címmel (17. p.) Krausz Tamás „Holocaustvadászaton” és Szvák Gyula „Európai Iskola” című válaszcikkei (ÉS 2005.jan. 28. 14.p.) sem voltak mentesek személyeskedő megjegyzésektől. Sipos Péter az ÉS 2005. március 11-i számában „Hozzászólás egy sajátos recenzióhoz” című cikkében fejtette ki Karsai és Ungváry véleményétől eltérő álláspontját (16. p.) Karsai László és Ungváry Krisztián a lap 2005. március 25-i számában „A holocaust és a történészek” című írásukban osztogattak újabb sértéseket (13-14. p.). A vitát a szerkesztőség a 2005. április 22-i számában Bartha Eszter „Európai Iskola?” (12. p.) című írásával fejezte be.

2. A 2003-2004-es évad legjobb magyar drámájáért járó Szép Ernő-díjjal Spiró Györgyöt tüntették ki.

szeptember 22.

A Kozma utcai temetőben helyezték örök nyugalomra a 86 éves korában elhunyt Halasi György nyugalmazott újságíró, az MTI Belpolitikai Rovatának egykori vezetőjét.

szeptember 24.

1. Erev Jom Kippur.

2. Emléktáblát avattak a holocaust áldozatainak Kisvárdán az egykori zsinagóga falán. Beszédet Mészáros Károly, a kisvárdai önkormányzat kulturális bizottságának elnöke mondott.

3. Egy 1944 karácsonyán Raoul Wallenbergnek ajándékozott művészeti album reprint kiadását mutatta be a kötet még életben levő alkotója, Forgács Gábor az Úri utca 15-ben tartott könyvbemutatón. A rendezvényen jelen volt Szita Szabolcs történész és Görgey Gábor író, korábbi kulturális miniszter is.

szeptember 26.

1. 81 éves korában meghalt Kabos László komikus színész. Halász Tamás a Szombat 2004/novemberi számában „A kis vörös veréb” című írásával (30-32. p.) emlékezett a népszerű színészre.

2. A Measz közgyűlésén újraválasztották az elnöki tisztségre Hanti Vilmost. Schiffer János elnökségi tag az újjáéledő nyilas jelenségeket, Vámos Tibor akadémikus a történelem tanítás torzításait tette szóvá. Az ülésen jelenlévő, és felszólaló Kiss Péter kancelláriaminiszter határozott kormányzati fellépést ígért.

szeptember 27.

A Magyar Jövő Csoport Szálasi Ferenc arcképével dekorált plakátokon hungarista nagygyűlést hirdetett 2004. szeptember 28-ra az Erzsébet térre. A rendezvényt a rendőrség nem engedélyezte, mint ahogy azt a további 4-5 rendezvényt sem, amelyre szeptember-október hónap folyamán engedélyt kértek a hungaristák. Az SZDSZ - Új Generáció 2004. szeptember 28-án nyílt levélben kérte fel a közjogi méltóságokat és a parlamenti pártok vezetőit, hogy 2004. október 15-én közösen fejezzék ki a náci és a nyilas eszmék

elutasítását. A Measz nevében Hanti Miklós frissen újjáválasztott elnök bejelentette, hogy készek módosítani a civil szervezetek korábban 2004. október 14-re tervezett közös demonstrációját. 2004. október 10-én az SZDSZ és az MSZP együtt jelentette be, hogy a magyarországi demokratikus erőknek együtt kell fellépniük a hungarista törekvésekkel szemben. Végül az a döntés született, hogy civil szervezetek 2004. október 15-én 16 órakor gyülekeznek a Múcsarnok előtt, a politikai pártok a Terror Háza elé, 18 órára hirdettek találkozót. Mivel közjogi méltóságként Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke nem vehet részt a politikai tömegmegmozduláson, ezért személyesen rőtta le kegyeletét a Holocaust Emlékközpontban az áldozatok nevét felsoroló emlékfal előtt 2004. október 13-án. A Legfelsőbb Bíróság elnökét Darányi András, a Holocaust Emlékközpont ügyvezető igazgatója fogadta.

szeptember 28-30.

Az „Állam és egyház az egyesült Európában” címmel rendezett konferencián Komoróczy Géza „Vallások Európában és Magyarországon: történeti szempontok a jelenhez” címmel elhangzott előadásának szövegét közölte az ÉS 2004. október 1-i száma 3-4. p. Gábor György „Csodagyűrű csak egy van – Hogyan lehetséges ez” című előadásának szövegét az ÉS 2004. október 29-i számában közölte (9-10. p.)

A Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola Művészeti tagozatot indított szeptembertől. A tagozat igazgatói tisztét 26 pályázó közül az izraeli születésű Tamar Bloch nyerte el. A Mazsike 2004/novemberi Hírlevelében Rick Zsófi mutatta be az igazgatónőt „A szolfézs mindenütt harc” című írásával (12-13. p.).

A hónap folyamán a Népszava a Terror Háza előtt felállított transzparenszen gyűjtött aláírásokat a nyilasok ellen. Egy hónap alatt a helyszínen 20 ezren látták el kézjegyükkel a transzparenszeket, mintegy 3 ezren levélben, faxon, e-mailben csatlakoztak az akcióhoz.

A Pesti Jesiva szeptemberben indította el Ortodox Rabbiképző szakát, amelyen 6 hallgató kezdte meg három évig tartó tanulmányait.

Izrael Állam Budapesti nagykövetévé nevezték ki David Admon üzletembert.

A Buenos Aires-i bíróság felmentette az argentin zsidó központ ellen tíz évvel korábban elkövetett robbantás vádlottjait, bizonyították hiányában.

A Szombat 2004/szeptemberi számában Peremiczky Szilvia tanulmánya jelent meg „A jó zsidó és a rossz izraeli” címmel a holocaust utáni antiszemizmusról (11-15. p.). Seres László „A fal adta a másikat” (6-7. p.) című írásával arról írt, hogy az ENSZ kettős mércével mér az izraeli - palesztin kérdésben. Dobos Károly „A Remény kapuja - Maimunidesz vigasza a szenvedőknek” című írásával emlékezett a 800 éve elhunyt nagy zsidó filozófusra (26-29. p.). Várnai Pál Dalos György íróval „A zsidóságot egyszerre éltem meg belülről és kívülről” címmel folytatott beszélgetést (29-31. p.).

Szeptember közepén meghalt Jólesz László (1916-2004) író, műfordító.

A Hadtörténeti Közlemények 2004/3. számában jelent meg Rácz András „Auschwitz-Birkenau bombázásának katonai lehetőségei” című tanulmánya (947-983. p.).

A Múlt és Jövő 2004/3. számában Vajda Júlia „A 'mi holocaustunk', a 'ti holocaustotok', az 'ő holocaustjuk'” című írása jelent meg (42-49. p.)

Kövér György „Gentry és zsidó? Társadalmi identitás és előítélet az 1880-as évek Magyarországon” című tanulmánya a Századvéb 2004/9. számában jelent meg.

október hónap

október 1.

Tamás Gáspár Miklós „Szegény náci gyermekeink” című, az ÉS 2004. október elsejei számában megjelent (6,12 p.) írásával reagált az újnáci jelenségekre. A cikk alcíme: „akinek pedig nem akad fejében egyetlen izgalmas gondolat, az úgyis az „Antiszemita közbeszéd Magyarországon című kiadványban fogja találni magát...” (Bayer Zsolt: Magyar Nemzet, 2004, szeptember 27.) Vajda Júlia az ÉS 2004. november 5-i számában szólt hozzá TGM cikkéhez „A holocaust elmaradt feldolgozása” című írásával (13-14. p.)

október 3.

1. A Szukkot alkalmából sátorban rendezett Családi napot a Bálint Zsidó Közösségi Ház.

2. Szentesen holocaust emléktáblát avattak az egykori zsinagóga falán.

október 8.

1. A rendőrség ismét előállította Bácsfi Diánát, amikor a Terror Háza előtt a Népszava "Virággal az újnyilasok ellen" című rendezvénye közben karlendítéssel "köszöntötte" a jelenlévőket. A napokban Bácsfi az V. kerületi Kossuth Lajos utcában, a VI. kerületi Teréz körúton és a XIV. kerület Thököly úton ragasztott ki nyilaskeresztre hasonlító plakátokat, legutóbb október 7-én éjszaka. 2004.

október 11-én gyorsított eljárással tíz nap elzárás, büntetést szabott ki a Bácsfira a Pesti Központi Kerületi Bíróság. A tárgyalás után Bácsfi Diána azt mondta: koncepciós per folyik ellene, és politikai fogolynak tekinti magát. Kijelentette, hogy október 15-én a távollétében is „a lehető legnagyobb ünnepélyességgel és fegyelemmel zajlik” le a rendezvényük. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2004. december 3-én elmeorvosi szakértői vizsgálatot rendelt el Bácsfi Diána ellen. Nyilas Levente, bíró a pert 2005. február 25-ére napolta el.

2. Baruch Benedictus Spinoza (1632-1677) emléktábláját avatták fel Budapesten, a VII. kerületi Dob utca 15-ben. A holland filozófus portréját Czinder Antal Munkácsy-díjas szobrászművész készítette el. Az épületben egy éve működik a holland zsidó családból származó filozófus nevét viselő kulturális intézmény. Az avatóünnepségen Schiffer

János főpolgármester-helyettes, Klaus de Rijk, a Holland Királyság budapesti nagykövetségének kulturális attaséja, Boros Gábor filozófus mondott beszédet.

3. Az ÉS 2004. október 8-i számában Éber Miklós esszéje jelent meg „Vajda Lajos sírja” címmel (15. p.) a festőművész és felesége, Vajda Júlia nyughelyéről a Kozma utcai temetőben.

október 9.

1. Mazsike Társasági Köre a Kazinczy u. 31-ben lévő Carmel Pincében ünnepelte a szeptember 30-tól október 8-ig tartó sátoros ünnep végét „Egy este, amikor a zsidó nem csak méri a bort, hanem issza is” mottóval.

2. A román kormány májusi határozata szerint Romániában ezen a napon tartják a Holocaust Emléknapját.

október 10.

1. 74 éves korában, Párizsban meghalt Jacques Derrida francia filozófus.

2. A WIZO Hungary jótékonyági műsoros délutánt rendezett a Goldmark-teremben, amelyen felléptek a BZSH Benjámin Óvodájának növendékei, valamint Béres Ilona, Bíró Eszter, Gyarmati István, Kalocsay Zsuzsanna és Kézdy György színművészek.

3. A Budapesti Zsidó Színkör „Purimspil, avagy I-ten szeret téged” címmel tartotta évadnyitó előadását a Józsefvárosi Színházban (Kálvária tér 6.). A színkört a „Stetl Egyesület” szervezte, támogatói voltak a Nemzeti Kulturális Alapprogram, Marom, Carmel étterem, JDC, Interticket, Kapocs Egyesület, Kinor Dávid étterem, Mazsihisz.

4. A Dohány templomban a SabbathSong Klezmer Band tartotta „Menyegző a Cionon” című lemezének bemutató koncertjét.

5. Weisz Ignác, az ortodoxia rabbija és sajchetje 91 éves korában meghalt. Az ortodoxia Rákoskeresztúri temetőjében egykori tanítványai, Weiszberger T. Majse rabbi és Herczog László elnök búcsúztatták.

október 10-16.

Az október 14-én tízéves Bálint Zsidó Közösségi Ház jubileumi rendezvénysorozattal és programfüzet

megjelentetésével ünnepelt. Utcabállal, játékokkal, bulikkal, óra táncházzal ünnepelhetett egyebek mellett a Ház törzsközönsége.

október 11.

Az Országgyűlés szinte egyhangú (337 igen, egy tartózkodás) szavazással politikai nyilatkozatot fogadott el a nyilas hatalomátvétel évfordulójára, október 15-re tervezett demonstráció kapcsán. „A polgári értékek védelmében” című dokumentumban a képviselők kijelentik: az alkotmánnyal szöges ellentétben áll mindennemű önkényuralmi ideológia, és minden, faji, nemzeti, vallási, politikai vagy társadalmi származás szerinti kirekesztés. Mádl Ferenc 2004. október 14-én szólalt meg először a közvéleményt mintegy két hónapja izgalomban tartó ügyben. A köztársasági elnök üdvözölte, hogy a négy parlamenti párt a nyilas eszméket elutasító közös nyilatkozatot fogadott el. Heisler András, a Mazsihisz elnöke a nyilatkozat elfogadása után a parlamenti pártok egységes fellépését kérte a jogszabály megváltoztatása érdekében.

október 12.

1. Schmidt Mária főigazgató bejelentette, hogy 2004. október 15-én, az egykori nyilas hatalomátvétel 60. évfordulóján zárva tart a Terror Háza Múzeum. A döntést azzal indokolta, hogy az intézmény az áldozatoknak állít emléket, nem akarják, hogy ott "randalírozzanak". Az évfordulón az ugyancsak Schmidt Mária által vezetett XX. Század Intézetben "A múlt árnyai" címmel rendeztek konferenciát, amelyen az igazgatónő, Mezei András költő, Máthé Áron és Szita Szabolcs történészek előadása elemezte és értékelte a nyilasok hatalomátvételének körülményeit és következményeit.

2. A Népszabadság 2004. október 12-i számának Fórum rovatában Kállai Ákos „A mi vérünk” című írásában „Titkos ellenállás” nevű, Békés megyei náci szellemiségű együttes 2000 óta tartó zavartalan működése, kereskedelmi forgalomban is kapható lemezei kapcsán, valamint a szaporodó antiszemita és rasszista szervezetek miatt szorgalmazta az egyértelmű törvényi szabályozást (14. p.)

október 13.

1. David Admon izraeli nagykövet levélben tájékoztatta a Mazsihisz vezetőit, hogy támogatja a szervezet felhívását az újnáci eszmék és azok hirdetői ellen tartandó békés demonstrációra.

2. Gyenge András, új Tel-Aviv-i magyar nagykövet, aki szeptember elején adta át megbízólevelét az izraeli államfőnek, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézetben bemutatkozó látogatásán szorgalmazta a jeruzsálemi intézet és a budapesti Holocaust Emlékközpont közötti kutatási együttműködést. A jeruzsálemi intézetnek több, hagyományosan működő magyarországi kapcsolata van. 1996 óta magyar történelemtanárok és kutatók egy-egy csoportja minden évben kéthetes továbbképzésen vesz részt a „Nemzetközi holocaust tanulmányok” sorozatban. A Holocaust Emlékközpont és a Yad Vasem első közös együttműködésének eredménye a budapesti Páva utcai intézmény megnyitó kiállítása volt 2004 áprilisában.

október 14.

1. Meghalt Drucker Tibor, temetése október 17-én volt a Kozma utcai zsidótemetőben. Felesége néhány hónap múlva, 2005. február 27-én követte.

2. A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre megtekintette Fehér László kiállítását a Szinyei Szalonban (VI. Szinyei u. 2.).

3. Az RTL Klub XXI. Század című sorozatában a nyilas hatalomátvétel évfordulóján a nyilas Kiss Ferencről vetítettek egy dokumentumfilmet. A Szálasi-puccs után a színházi világban teljhatalmat gyakorló színész a filmen egy nyilasok számára készült műsorban elmondja Alföldi Géza versét, melynek utolsó sora így hangzik „Éljen Szálasi!” A feldolgozásban megszólaltak kortársak, Komlós Juci, Muráti Lili, Szeleczy Zita, Páger Antal is.

október 15.

1. A civil szervezetek a Múcsarnok mellett gyülekeztek 16 órakor. A szervezők arra kérték az ország lakosait, hogy tűzzenek fekete szalagot ruhájukra. A felhívást a Mazsihisz, a Bzsh, a Tedisz, az UJS, a Macisz, a Muszoe, a Measz, a Nüb, a

Mazsike, a B,nai B,rith, a Joint, a JDC, az Élet Menete Alapítvány, a Marom Egyesület, a Füst Milán Páholy, az ÉKE Egyesület, a Sófár Egyesület, a Wallenberg Egyesület, a Roma Diplomások Országos Szervezete, a Szochnut, a Csillebércei Okoskodó Egyesület és a Gyermekek és Ifjúsági Konferencia írták alá. A rendezvény szónoka Glatz Ferenc akadémikus, az MTA korábbi elnöke volt, fellépett a Sabbathsong Klezmer zenekar is. A Civil Demonstráció résztvevői együtt vonultak át a Terror Háza elé.

2. Az Andrássy út 60 előtt mintegy tízezer főnyi tömeg vett részt az antifasiszta tüntetésen. A parlamenti pártok a közös nyilatkozat ellenére nem emlékeztek együtt. Az SZDSZ Új Generáció a Terror Háza Múzeum előtt emlékezett, ugyanide csatlakozott 18 órakor a kongresszusát megszakítva az MSZP. Az MDF nevében Dávid Ibolya egy nappal korábban itt helyezte el koszorút. A demonstráción megjelent Gyurcsány Ferenc hivatalban lévő, valamint Medgyessy Péter és Horn Gyula korábbi miniszterelnökök is. Az est szónokai az SZDSZ Új Generáció nevében Csózik László és Gusztos Péter, az MSZP nevében Hiller István pártelnökök voltak. /Hiller beszédét közölte az Erec 2004/novemberi száma (3. p.)/. Felolvasták Mádl Ferenc köztársasági elnök és Domszky Gábor főpolgármester támogató levelét. Beszédet mondott Magyar Bálint oktatási miniszter is.

3. A Fidesz a Kozma utcai temetőben és a Budai Várban emlékezett. Orbán Viktor és Pokorni Zoltán helyezte el koszorút Sztehló Gábor evangélikus lelkész várbéli emléktáblájánál. Sztehló a nyilas rémuralom idején gyermekotthonokat szervezett zsidó gyermekek megmentésére. A Fidesz javasolta, hogy egy éven belül állítsák fel az Igazak emlékfalát.

4. Az izraeli Batsheva táncegyüttes vendégszerepelt a Mafilm Róna utcai stúdiójában.

5. Az Új Élet 2004. október 15-i számában „A rodoszi zsidók deportálása – A holocaust ismeretlen fejezete” címmel jelent meg Kovács András írása (5. p.).

október 16.

1. Az összes napilap kiemelten foglalkozott az antifasiszta tüntetéssel, és tematikus blokkot közölt

a nyilas hatalomátvétel évfordulójával kapcsolatban. A Népszava a teljes Szép Szó mellékletet a témának szentelte, idézeteket közölt a „Virággal a neonácik ellen” album bejegyzéseiből, és közölte az Országgyűlés október 11-én elfogadott politikai nyilatkozatának teljes szövegét a polgári értékek védelmében „Négy párti nyilatkozat” címmel (8. p.) A Népszabadságban Hovanyecz László „A náciellenes Magyarország” című írásában az MTA-n rendezett konferenciáról számolt be (11. p.). A németek által megszállt Lengyelországból 65 évvel ezelőtt Magyarországra menekült lengyelek befogadására emlékeztek az akadémián.

2. A Mazsike Társasági Köre a Szombat folyóirat szerkesztőivel - Gadó János szociológussal, Novák Attila történésszel és Szántó T. Gábor íróval- arról rendezett közéleti vitaestet, hogy „A Bácsfi-jelenség fasiszta veszély, vagy politikai hisztéria?” A Múcsarnok előtt október 15-én tartott demonstráció szervezése, és célja körül Heisler András Mazsihisz elnök és Novák Attila szerkesztő közötti vita olvasható a Szombat 2004/decemberi számában (15-17. p.)

október 17.

A Dohány utcai templomban „Az Élet menete” című emlékestet mutatták be az emlékütről készült dokumentumfilmet, és ismertették az alapítvány 2005-re tervezett programját.

október 18.

Az amerikai Kongresszus azonnali hatállyal elfogadta azt a törvényjavaslatot, amely szerint az amerikai külügyminisztérium külön tárcát állít fel az antiszemitizmus nyomon követésére az egész világon, s erről évente jelentést tesz közzé. A törvényjavaslatot Tom Lantos képviselő terjesztette elő, és fogadtatta el az amerikai törvényhozással.

október 19.

1. Eörsi Mátyás a Népszabadságban „Az Andrássy út 60. előtt” című írásában hiányolta az ellenzék jelenlétét az antifasiszta tüntetésen (14. p.). Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének liberális

frakcióvezetője szerint ebben a kérdésben félre kellett volna tenni a politikai ellentéteket, és együtt kellett volna véleményt nyilvánítani.

2. A Sabbathsong a Dohány utcai templomban mutatta be „Menyegző a Cionon” címmel kiadott harmadik lemezét. A Mazsike Hírlevelének októberi számában Rick Zsófi az együttes vezetőjével, Masa Tamással készített interjút (12-13. p.)

október 20-22.

Izraeli-magyar kulturális napokat rendeztek a Petőfi Csarnokban. Az első napon bemutatták Serge Kribus „Boris Spielmann nagy visszatérése” című kétszemélyes darabját Kővári Katalin rendezésében, Lakos Anna fordításában. A szerepeket Kézdy György és Rékasi Károly játszották. A második napon a Muzsikás együttes és Sebestyén Márta, valamint Shlomo Bar és Habrera Hativeet zenei programja volt látható, a harmadik napon a Shani ben Canat és a Budapesti Klezmer Band lépett fel.

október 21.

1. Tápiószelén a felújított zsidótemetőt Kardos Péter főrabbi avatta fel. A szertartáson jelen volt a Mazsihisz teljes vezérkara, a település vezetői, valamint a többhetes felújításban résztvevők. Közülük 15-en románok voltak, akik a Pest Megyei Munkaügyi Központ által kidolgozott komplex roma foglalkoztatási program keretében a temető felújításban dolgoztak. Beszédet mondott Heisler András Mazsihisz elnök, Majoros Tibor polgármester, valamint Mező István református lelkész is. A Városházán és a Művelődési Házban rendezett program keretében beszédet mondott Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, az állófogadáson a munkálatokban részt vevő románoknak átadták Kertész Imre lovári nyelvre lefordított „Sorstalanság” című művét, a Múlt és Jövő Kiadó ajándékát.

2. Fényeslitkén a Nemzeti Kulturális Alapprogram keretében a NKÖM és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat támogatásával holocaust emlékművet avattak. Szabó György szobrászművész alkotását Halmos Sándor, a Debreceni Hitközség ügyvezető igazgatója avatta, beszédet mondott Mártha Tibor polgármester,

Maga László római katolikus és Bezzegh Gábor református lelkész.

3. A holocaust Józsefvárosi áldozatainak emlékére táblát helyeztek el a Népszínház utca és a Teleki tér sarkán. Az eseményen jelen volt a kerület számos vezetője, Zoltai Gusztáv a Mazsihisz ügyvezető igazgatója. Beszédet mondott Schőner Alfréd főrabbi, Streit Sándor, a Nagyfuváros utcai körzet elnöke, Csécsi Béla, a VIII. kerület polgármestere valamint Hárs Gábor Józsefváros országgyűlési képviselője.

október 22.

1. Megyesi Gusztáv az ÉS 2004. október 22-i számában glosszát jelentetett meg „Zuschlag lemondásáról” címmel (4. p.) 2004. Október 24-én az MSZP Országos Bizottsága megrovásban részesítette Zuschlag Jánost a Terror Háza előtt, 2004. október 13-án tett, a nyilasterror áldozatainak emlékét sértő kijelentése miatt. A bizottság a kiskunhalasi képviselői mandátumról történő lemondása, és a politikus tényleges megbánása miatt tartotta elégségesnek a megrovást a pártból való kizárás helyett. Zuschlag a Terror Házánál a Népszava tiltakozó akcióján való részvétele előtt cinikus megjegyzést tett egyik társának a nyilas uralom áldozatainak rovására, amit a HírTV rögzített és világgá kürtölt. A képviselő 2004. október 15-én bocsánatot kért a zsidóságtól, és lemondott képviselői mandátumáról.

2. Az Izraelben a rasszizmusról alkalmazott kettős mércéről Tamás Gáspár Miklós ugyanebben az ÉS számban fejtette ki véleményét „Zur Judenfrage” című írásában (11. p.) Az írás Peremiczky Szilvia „A jó zsidó és a rossz izraeli /Eörsi István és TGM Izrael-képe/” című írására reagálás, amely a Szombat 2004/szeptemberi számában jelent meg. Eörsi István ugyanebben az ÉS számban „Válasz helyett” című írását jelentette meg. Szántó T. Gábor, a Szombat főszerkesztője az ÉS 2004. november 5-i számában védte meg lapját „Nem felekezeti, nem nacionalista, nem fundamentalista - csak zsidó” című írásával (2. p.) Peremiczky Szilvia „Szirének és hajósok” címmel válaszolt TGM-nek és Eörsi Istvánnak az ÉS 2004. november 12-i számában (12. p.) Eörsi István pedig Szántó T. Gábornak

válaszolt „Egy „szélsőbaloldali” monológja” című írásával az ÉS 2004. november 12-i számában (12. p.). A Szombat 2004/decemberi számában Szántó T. Gábor „Eörsi István zavara” címmel zárta le a vitát (8. p.).

3. A Nobel-díjjal kitüntetett Herskó Ferenc életútját és tudományos pályáját méltatta Gergely János akadémikus az ÉS 2004. október 22-i számában „Karcagtól a Nobel-díjig” című cikkében (7. p.). A tudóssal a Magyar Tudomány 2004/novemberi számában olvasható interjú. Palugyai István pedig a Népszabadság 2004. december 11-i számának Hétvége mellékletében közölt írást „Hátrányos Nobel-díjasok” címmel. (10. p.). Az Erec 2004/novemberi számában „Nobel-díjas akarsz lenni? Alijázz Izraelbe” címmel Balla Gábor írt a professzor életéről (8. p.)

október 24.

A MAZS Alapítvány ötödik alkalommal rendezte meg a Micve (Jótétemény) napját. Az alapítvány mintegy 270 önkéntest tudott mozgósítani szociális munkára, ennek csaknem fele a zsidó oktatási intézmények diákjaiból került ki. A Micve napjának fő szervezői Kardos Judit, Rákos Judit és Salamon Edit voltak, az akcióban részt vevők meglátogatták az Újpesti Otthont, az Amerikai úti Szeretetotthont, az Alma utcai Idős otthonát, valamint lakásukon az egyedül élő, rászorulókat.

október 25.

1. A Népszava vezetői átadták az Országgyűlés elnökének azt az albumot, amely a „Virággal az újnyilasok ellen” megmozdulást támogató polgárok aláírását és a mozgalomhoz csatlakozó közéleti szereplők bejegyzéseit tartalmazza. Mintegy húszezren írták alá a Terror Háza előtt felállított transzparenszeket, és további mintegy háromezren e-mail-ben, vagy telefonon jelezték támogatásukat a szerkesztőségnek. Az akció megmaradt civil kezdeményezésnek, a politikai pártok nem tudtak rátelepedni a kezdeményezésre. Az eseményről készült album egy példányát a szerkesztőség eljuttatta a Budapesti Történeti Múzeumba megőrzésre, a Sajtószakszervezet pedig könyvet jelentetett meg az

akcióról „Az év lapsikere” alcímmel. A Népszava karácsonyi számának Szép Szó mellékletében Németh Péter és Szász István emlékezett vissza a két hónappal korábbi eseményekre.

2. Pozsonyban Chászám Szajfer z.l. Jahrzeitja alkalmából a MAOIH-t Weiszberger T. Majse rabbi, Herczog László elnök, és Paskesz Zeév előljáró képviselte.

október 26.

Az „Óvás! Egyesület” konferenciát rendezett a Múcsarnokban, amelynek előadásait „Alternatív gondolatok a régi pesti zsidónegyedről” címmel jelentette meg a Friedrich Ebert Alapítvány. A 92 oldalas kiadvány tartalmazza Marinov Péter, David Admon, Konrád György, Rákos Katalin, Győr Attila, Zeke Gyula, Bohus Eszter, Wim Eggenkamp, Paul Morel, Peter Prins, Ruth Ellen Gruber és Jutta Borgstaedt-Schmitz előadásának szövegét, valamint a konferencia végén rendezett nyílt eszmecsere szerkesztett változatát.

október 27.

A Szim Salom Progresszív Zsidó Klub vendége volt Raj Tamás főrabbi, aki „Vallási irányzatok a Biblia korában” címmel tartott előadást.

október 28.

Szentendrén kiállítás nyílt Ámos Imre grafikáiból az Ámos Imre - Anna Margit Múzeumban. A tárlatot Kőbányai János nyitott meg, a megnyitó szövege az ÉS 2004. október 29-i számában olvasható (28. p.)

október 29.

1. A Dob utcai Spinoza Házban az Ab Ovo Kiadó és a Mulatság Egyesület Kortárs irodalmi esteket indított. Az első esten Bíró Krisztina színész-íróval beszélgetett Sándor Erzsi. A 2004. november 26-i második esten Vámos Miklós mutatta be „Márkez és én” című új regényét.

2. Szentendrén a Café Rodin kiállító teremben Paraszkey György fotókiállítást rendezett „Eltűnő kövek” címmel zsidótemetőktől.

3. Tel-Avivban vendégszerepelt a Szegedi Kortárs Balett a nemzetközi Európa Táncfesztiválon. Bemutatták Pataki Éva 55 perces „Herzl” című dokumentumfilmjét, amelynek forgatókönyve Herzl naplója és könyvei alapján készült.

október 30.

A Mazsike Klub vendége Kósáné Kovács Magda, Európa Parlamenti szocialista képviselő volt, akivel Kirschner Péter beszélgetett az antiszemitizmus és a rasszizmus elleni az egységes fellépés szükségességéről.

október 31.

A Budai Micve Klubban az ünnepek múltával imádságokkal, magyarázatokkal kísért liturgikus koncertet rendeztek „Útravaló” címmel. Az összejöveteleken Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Radnóti Zoltán és Verő Tamás rabbik, Doff Imre, Fekete László, Tóth Emil főkantorok és Petrovics Péter kántorjelölt tartottak előadást, illetve énekeltek. Ugyanitt „Herzl Tivadar hét csillaga” címmel Hídvégi Máté és Hídvégi György tartott előadást.

Októberben több moziban is vetítették Kármán Irén „Szép, sima kő” című dokumentumfilmjét, amelyet a megsemmisített tiszaföldvári zsinagóga és zsidótemető sorsáról és utóéletéről készített. A temető helyén áruház épült, a zsinagóga helyén vécét működtetnek.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának anyagi támogatása tette lehetővé, hogy a 2004-es nyílt napon bemutathatóvá vált valamennyi budapesti, valamint az isaszegi, a gödöllői, a lovasberényi, és a sümegi zsidótemető. Debrecenben érdeklődőket fogadott mindkét zsinagóga.

A Szombat 2004/októberi számában Novák Attila és Seres László összeállítása jelent meg Soros Györgyről „Az öngyűlölő kapitalista – Soros György esete Bushsal, a jogállammal és a zsidókkal” (6-9. p.) címmel.

november hónap

november 1.

Az Új Élet 2004. november elsejei számában „Az Utódok reménysége közel másfél évtizedéről” közölt írást Szilágyi Iván Péter (5. p.).

november 2.

A bécsi Collegium Hungaricumban kiállításon mutatták be Theodor Herzl életútját, és pódiumbeszélgetést rendeztek a cionizmus atyjának történeti szerepéről történészek részvételével. A fórumot Fónagy Zoltán történész, a Collegium Hungaricum igazgatója vezette.

november 3.

A Szombat Szalon vendége Németh Zsolt, a parlament külügyi bizottságának elnöke, valamint Szent-Iványi István Európai parlamenti képviselő volt. A Spinoza Házban rendezett vitát Seres László vezette. Az est témái: Európa és Amerika között; Magyarország és az „új Közel-Kelet”; Antiszemitizmus Európában: avagy Magyarország a béke szigete?; Izrael: védőfal, avagy a béke perspektívái; Van-e kiút az iraki válságból?

november 4.

Pannonhalmán az egykori zsinagóga előtti téren avatták fel Chesslay György szobrászművész holocaust emlékművét, amelyet a Karzat Kulturközpont Alapítvány készíttetett el. A Borsa Kata vezette kuratórium akcióját támogatta a Nemzeti Kulturális Alapprogram, valamint néhány vállalkozás, valamint magánszemélyek. Segítettek a régióból elszármazott kanadai zsidó közösség tagjai is. A Mazsihisz, a helyi önkormányzat és a Győri Zsidó Hitközség összefogásával felújították a zsidó temetőt. A temető újjáavatásán Villányi Tibor győri hitközségi elnök, Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, és Egri Oszkár, a Mazsihisz részéről mondott beszédet, a gyászszertartást Radnóti Zoltán rabbi és Petrovics Péter kántor végezték.

november 5.

1. A Magyar Köztársasági Érdemrend Nagykeresztje (polgári tagozata) kitüntetést adományozta Soros Györgynek Mádl Ferenc köztársasági a magyarországi Soros Alapítvány fennállásának 20. évfordulóján. Mádl Ferenc laudációjában kiemelte: a Soros György által létrehozott alapítvány működésének értéke és hatása felbecsülhetetlen abban a folyamatban, amely a diktatúrákat elszenvedő európai országok szabadságához vezetett.

2. A szombathelyi zsidóság és cigányság deportálásáról nyílt kiállítás a Vas Megyei Levéltárban. A 23 tablóból álló „Soá és Pharrajimos” című kiállítást Heisler András, a Mazsihisz elnöke nyitotta meg, méltatta a helyi kutatásokra alapuló kiállítást Varga László történész, a Holocaust Emlékközpont tudományos igazgatója is. A tárlatot a szombathelyi Magyar - Izraeli Baráti Társaság, a Vas Megyei Levéltár és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága rendezte.

november 5-7.

A második holocaustoktatás szemináriumot „A holocaust és az ellenállás oktatásának lehetőségei a 21. században” címmel rendezte a Hasomer Hacair. Már az első napon bemutatták „A vihar közepén - A cionista ifjúsági mozgalmak és a földalatti ellenállás Magyarországon a német megszállás idején” című tanári segédkönyvet. Szita Szabolcs és Novák Attila történészek „Ellenállás vagy önmentés” címmel tartottak előadást. Az izraeli oktatókkal és holocaust túlélőkkel a Bálint Házban rendezett videokonferencia után Fitz Zsuzsa oktatási vezető az informális holocaust oktatás módszereit és tapasztalatait osztotta meg a jelenlévőkkel. Chava Baruch, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet munkatársa a holocaust túlélők háború utáni újrakezdéséről beszélt. Bemutatták a cionista mozgalom háborús szerepvállalásáról készült „Tettük a dolgunkat” című dokumentumfilmet.

november 7.

1. „A cionista ellenállás hősei” címmel koszorúzással egybekötött megemlékezést tartott a

Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány abból az alkalomból, hogy hatvan évvel ezelőtt, 1944. november 7-én végezték ki Szenes Hannát a Margit körúti fogházban. A VII. kerületi Szenes Hanna emlékparkban Szenes Hanna életét Szita Szabolcs történész ismertette, a család képviselőjében jelen volt Szenes Iván dalszövegíró (Szenes Hanna nagybátyja) és lánya, Szenes Andrea. A Bzsh-t Streit Sándor elnök képviselte, megjelent Szenes Hanna egykori cellatársa, Sugár Irén is. Koszorút helyezett el a parkban a Külügyminisztérium, a Carl Lutz Alapítvány és Hasomer Hacair képviselője. A koszorúzást követően emlékülést tartottak a Holocaust Emlékközpontban. A Magyar Rádió Márványtermében „A holocaust új szemmel” című előadás sorozatban családtagjai emlékeztek Szenes Hannára. Mezei András személyes élményeit elevenítette fel. Hídvégi Máté pedig „Akik előre látták a soát” címmel tartott előadást. Az év végén Rotterdamban bemutatták Fekete Gyula Szenes Hanna emlékére írt „Elégia” című kantátáját.

2. Az Almásy Téri Szabadidő Központban a kelet-európai zsidóság zenei hagyományait elevenítette fel a NIGUN együttes a Mazsike szervezésében.

3. A Budai Micve Klubban „Herzl Tivadar hét csillaga” címmel Hídvégi Máté és Hídvégi György tartott előadást.

4. A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége volt Tamás Gáspár Miklós, aki „Szegény náci gyermekeink” címmel az újfasiszta jelenségekről beszélt.

november 8.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége volt Jordán Tamás, a Nemzeti Színház igazgatója.

november 9.

1. Kertész Imre 75. születésnapja alkalmából a Népszabadság 2004. november 6-i száma Marx József beszélgetését közölte Kertész Imrével a Sorstalanság filmváltozatáról „Az elszemélytelenedés története” címmel (6-7. p.). A „Premier” című folyóirat 2004/októberi számában ugyancsak Marx József berlini interjúját közölték Kertész Imrével „A Sorstalanság sorsa” címmel. Az ÉS 2004. november 5-i számában

Borbély Szilárd születésnapjára írása jelent meg „Tűnődések és megfontolások a Kaddisról” címmel (3-4. p.). A Népszava 2004. október 22-i Szép Szó mellékletében Kertész Péter készített interjút Kertész Imre svéd fordítójával, Rosenberg Ernővel „Lépésről lépésre” címmel (6. p.). Rosenberg elnyerte a Svéd Akadémia fordítói díját a „Sorstalanság” átültetéséért. A Szombat 2004/novemberi és decemberi számában Koltai Nelli tanulmányával köszöntötte a 75 éves mestert. Az írás címe „Sorstalanság: a mi Auschwitz-mítoszunk” (24-27. p. és 28-31. p.).

2. Egy 18 éves lány, Helga Deen koncentrációs táborban írt naplója került elő Hollandiában. Az iskolai kémiafüzetbe írt 21 oldal, amely hat évtizedig ismeretlen maradt, olyan történelmi dokumentum, amelynek értéke egyenlő Anna Frank naplójával. A naplót 2005. május 5-re, Hollandia felszabadulásának évfordulójára a tervek szerint kiadják.

3. Szegeden fáklyás felvonulással emlékeztek az 1938. november 9-i Kristályéjszakára a Fiatal Baloldal – Ifjú Szocialisták szervezésében. A menetben a helyi hitközség képviselői is jelen voltak, a Dugonics téren felállított tablók előtt Markovics Zsolt főrabbi mondott beszédet.

november 10.

A Magyar Tudomány Napja alkalmából az Or-ZSén több konferenciát rendeztek. Az első témája „A héber nyelv oktatása a magyar egyházi felsőoktatásban” címet viselte. Schöner Alfrédné és Kárpáti Judit az Or-Zsén folyó héber nyelvoktatásról beszélt. Benyik György tanszékvezető a héber nyelv magyarországi oktatásának katolikus vonatkozásairól, Kunstár Zoltán docens a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen, Karasszon István tanszékvezető a Károli Gáspár Hittudományi Egyetemen, Jutta Hausmann tanszékvezető és Szabó Judit nyelvtanár pedig az Evangélikus Egyetemen folyó héber oktatást ismertette. A „Méltatlanul elfeledve” című rendezvényt két szekcióban tartották. Az egyik a bölcsészeti tudományok elfeledett művelőinek, a másik egykori rabbiknak, tudósoknak állítottak emléket. Az első szekció munkáját Komoly Judit vezette az Oktogonális

teremben. Staller Tamás Szemere Samu filozófus, Borsányi Schmidt Ferenc Vámbéri Ármin orientalista, Róbert Péter Bernstein Béla történetírói munkásságát méltatta, Sommer László Teller Ede és a zsidó oktatás kapcsolatát mutatta be. Halmos Sándor Brück Gyula debreceni zsidó zeneszerzőnek, Hídvégi Máté Goldmann György szobrásznak, Komoly Judit Kardos Lajos pszichológusnak, Oláh János Kolbach Bertalan néprajzkutatónak állított emléket, Frölich Róbert dandártábornok a Monarchia katonaságának zsidó vonatkozásait elemezte. A második szekció ülését Staller Tamás vezette a Scheiber auditóriumban. Haraszi György Szabolcsi Miksa és újságja szerepéről, Lichtman Tamás Pap Károlyról, Deutsch Gábor Bernstein Béla rabbiról, Forrai Márta Kolbach Bertalan kaposvári éveiről, Hunyadi László Ishbéthy Mannheim Mose, az első modern magyar-héber szótár szerkesztőjéről tartott előadást. Szántóné Balázs Edit a szombathelyi Heimler család, Katona Attila pedig az ugyancsak szombathelyi Hoffmann família emlékét villantotta fel.

november 11.

1. Párizsban meghalt Jasszer Arafat palesztin elnök.

2. A Horvátországban megrendezett Bejachad nemzetközi konferencia díszvendége Magyarország volt. A Horvátországi Zsidó Hitközség által évente rendezett összejövetel helyszíne Hvar szigete volt. A tanácskozáson 50 főnyi magyarországi küldöttség vett részt a Mazsihisz, a Szochnut, a Joint, Maccabi Vac, a Pesti Súl, a Kidma, a Hasomér Hacair, az UJS, a Sófár, a WIZO, a B,nai B,rith, a Macisz, a Bnei Akiva és a Marom - képviselőjében.

november 12.

1. A Debrecenben a cigány holocaustról rendezett konferenciát Végvári Imre, a NKÖM főtanácsosa nyitotta meg. A tisztviselő elmondta, hogy a 60. évforduló kapcsán hat településen emléktáblát avattak a cigány holocaust áldozatainak tiszteletére. Farkas Flórián országgyűlési képviselő, a Lungo Drom elnöke a közös társadalmi felelősségről beszélt a cigányságot érintő előítéletek továbbélésében.

2. Molnár Gál Péter az ÉS 2004. november 12-i számában „A Führer egy várost ajándékoz a zsidóknak” címmel közölt cikket a Terezín koncentrációs táborban bemutatott, és 55 alkalommal játszott „Brundibar” című gyermekopera, valamint előadói, és Hans Krása komponista tragikus történetéről.

november 12-15.

Budapesten rendezte évi rendes szemináriumát a Pirchei Alija zsidó fiatal önkéntesekből álló szervezet, amely népszerűsíti az országot zsidó közösségekben. A budapesti rendezvényre eljöttek Csehország, Lengyelország, Horvátország, Románia, Bulgária, Szlovákia képviselői is. A szemináriumon részt vett és előadást tartott Engländer Tibor, a Macisz elnöke, Tova Pinto Szochnut igazgató és Gadó János is, aki az európai média elfogultságait mutatta be Izraellel kapcsolatban. Lantai Linda a Szochnut Hagshama osztályának tevékenységéről beszélt. A résztvevők ellátogattak a Dohány utcai templomba, a Holocaust emlékközpontba és Egerbe is.

november 13.

1. A Népszabadság 2004. november 13-i számának Hétvége mellékletében Czene Gábor „Futballnácik” című írásában (6-7. p.) foglalta össze a sportklubok vezetőinek próbálkozásait rasszizmus megfékezésére a meccsek közönsége körében.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Klezmer? Orosz? Zsidó? Dzsessz? Egy kicsit mindegyik címmel mutatkozott be a Vodku V Glotku együttes.

november 15.

A müncheni Zsidó Kulturális Napok nyitó rendezvényeként a Budapest Klezmer Band adott nagy sikerű koncertet a Gasteig nevű kulturális központban nagy sikerrel. A koncert nyitányaként Baranyi Mária főkonzul a magyarországi zsidó értékekről, a zsidó kulturális élet reneszánszáról beszélt a 600 fős közönség előtt. A rendezvényen megjelent Charlotte Knobloch, a Németországi Zsidók Központi Tanácsának alelnöke, a Müncheni Zsidó Közösség vezetője is.

november 16.

A Budapesti Zsidó Múzeumban „Holocaust a magyar képzőművészetben” címmel nyílt kiállítás, amelyet Erdő Péter bíboros, Schőner Alfréd főrabbi és B. Turán Róbert igazgató nyitott meg. Erdő Péter beszéde megjelent a Szombat 2005/januári számában (28-29. p.) A kiállítást S. Nagy Katalin rendezte. A megnyitón megjelent David Admon izraeli nagykövet és Gulyás Kálmán egyházügyi helyettes államtitkár is. Rózsa Gyula a kiállítás anyagának összeállítását túlságosan szubjektívnek ítéelő cikket jelentetett meg a Népszabadság 2004. december 4-i számában „Üldözöttek a művészetben?” címmel (12. p.).

november 17

1. „Budapest díszpolgára” kitüntetésben részesült Garas Dezső színművész, és Konrád György író, „Pro Urbe” díjat kapott Spiró György író, és Markó Iván táncművész. Markó a Nemzeti Táncszínházban „Siratófalak” gyűjtő címmel egy három felvonásos balettet mutatott be a Magyar Fesztivál Balettel. Ebből az alkalomból készített vele interjút Bóta Gábor a Budai Sófár 2004/decemberi számában „A természetes halál sem könnyű senkinek” címmel (4-5. p.).

2. A Mozgó Világ szerkesztősége vitaestet rendezett a zsidó negyed kérdéséről, amelyre elment Gyurcsány Ferenc miniszterelnök is, jelen volt a VII. kerület korábbi polgármestere, Szabó Zoltán, valamint a jelenlegi polgármester, Hunvald György is. Az Erec 2004/decemberi számában interjú jelent meg a polgármesterrel „Legyen a zsidónegyed Budapest ékszere” címmel (6. p.).

november 18.

1. A Los Angeles-i Shoah Alapítvány felkérésére készült magyar, orosz, argentin, cseh és lengyel túlélők emlékeit rögzítő öt filmet vetítették le „Megtört hallgatás” címmel a Holocaust Emlékközpontban. A sorozatban elsőként Szász János „A holocaust szemei” című filmjét vetítik le, majd az orosz Pavel Cshuraj „Gyerekek a szakadékból”, az argentin Luis Puenzo „A túlélő kevesek”, a cseh Vojtech Jasny „Pokol a földön”, valamint a lengyel Andrzej Wajda „Emlékszem” című alkotását mutatják be.

Az alapítvány 57 országban 32 nyelven összesen mintegy 52 ezer interjút készített, ebből csupán Magyarországon több mint nyolcszáz visszaemlékezést rögzítettek.

2. Tatán Gyurcsány Ferenc miniszterelnök avatta fel a mintegy hatvanmillió forintos költséggel felújított tatai városi zsinagógát és a kertjében létesített holocaust-emlékhelyet. Az ünnepségen jelen volt Kerti Katalin, a Komárom-Esztergom megyei önkormányzat alelnöke. Az emlékparkban Lugossy Mária Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása kapott helyet. A mártírhalált halt tatai főjegyző, Tóth Miklós emléktábláját Hankó Faragó Miklós, az Igazságügyi Minisztérium politikai államtitkára koszorúzta meg, majd Kövesdi Mónika művészettörténész mutatta be a zsidótemetőt. A városban emlékkiállítást és tudományos konferenciát is rendeztek. A Tatai Televízió „Visszajöttek” címmel készített dokumentumfilmet, a városi moziban pedig levetítették Roman Polanski „A zongorista” című alkotását.

3. A Zsidó - Keresztény Közéleti Unió a Gellért Szállóban tartott összejeövetelének vendége Fónagy János országgyűlési képviselő (Fidesz), Bába Iván, a Fidesz országgyűlési képviselőcsoport külügyi hivatalának vezetője, Pelle János történész, valamint David Admon, izraeli nagykövet volt.

4. A Keresztény - Zsidó Társaság Teológiai Napot rendezett a Károli Gáspár Református Egyetemen. Az előadók: Staller Tamás (Or-Zse), Karasszon István és Egeresi László (Ref. Egyetem) voltak.

november 21.

A Keresztény - Zsidó Társaság Teológiai Napot rendezett Debrecenben a Református Egyetemen. Az előadók: Halmos Sándor (Or-zse), Hodossy Takács Előd (Ref. Egyetem), Szécsi József (KZST-főtitkár.)

november 22.

1. A Gyurcsány Ferenc miniszterelnök a történelmi egyházak közül másodikként a Mazsihisz székházba látogatott el, ahol a szervezet vezetői a gyűlöletbeszéd elleni törvény megalkotását szorgalmazták.

2. A háború előtt aktívan működő, zsidó fiatalokból álló Vörösmarty Cserkészcsapat még élő tagjainak találkozóját rendezték meg a Budai Micve Klubban.

3. A Bálint Zsidó Községi Házban a rendező részvételével bemutatták Ember Judit „Angyalföld (Kertváros)” című dokumentumfilmjét. A rendezővel Perlaki Tamás esztéta beszélgetett.

4. A Dohány utcai zsinagógában tartották Richard Edlinger osztrák karmester „A vonat” című holocaustszimfóniájának világpremierjét. A szöveget Viktória Müller írta. Az előadáson közreműködött Fekete László főkantor, Rajk Júlia és Adrian Erőd énekesek, valamint Maximilian Schell narrátor. A produkciót a ZSIKK és az Osztrák Kulturális Intézet támogatta.

november 24.

David Admon Izrael Állam budapesti nagykövetségét bemutató látogatáson fogadta Demszky Gábor főpolgármester. A találkozóán szó volt Tel-Aviv és Budapest testvérvárosi kapcsolatáról, valamint a régi pesti zsidónegyed sorsáról is.

november 25.

1. A Vígyszínház Házi Színpadán mutatták be „A meg nem született” címmel Kertész Imre „Kaddis a meg nem született gyermekért” című regényének színpadra átirat változatát Kulka János előadásában. A „felolvasó-színházi” szöveggönyvet Visky András készítette, a dramaturg Radnóti Zsuzsa volt.

2. A Hadtörténeti Intézetben rendeztek konferenciát a kelet-közép-európai államok második világháborúban való részvételéről. A levezető elnök Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi volt. Szita Szabolcs történész a zsidótörvényekről, Karsai László történész pedig a kelet-közép-európai államokban történt deportálásokról tartott előadást.

3. Szili Katalin és David Admon is részt vett az 1956-os forradalom és szabadságharc zsidó hősi halottainak emlékére a Wallenberg-emlékparkban rendezett megemlékezésen. Az emléktábla előtt – amelyet az 56-os Szövetség és a Mazsihisz közösen állítottatott tavalý – beszédet mondott az izraeli nagykövet, valamint Benedek István Gábor a Mazsihisz

képviselőjében. Az eseményen jelen volt Gulyás Kálmán egyházi kapcsolatokért felelős címzetes államtitkár, valamint a Mazsihisz vezetői.

4. Izrael Állam budapesti nagykövete megbeszélést folytatott Hunvald Györggyel a VII. kerület polgármesteri hivatalában a zsidó negyedről. Tájékoztatásul elhangzott, hogy a fővárosi önkormányzat 1380 millió forintost ajánlott fel a program rendezésére.

5. A Bzsh Goldmark Termében (Wesselényi u. 7.) ünnepi műsorral emlékeztek az OMIKE Művészakció megalakulásának 65 évfordulójára. Az Est fővédnökei Radványi G. Levente, Szentendre város alpolgármestere, Szinetár Miklós, a Magyar Állami Operaház főigazgatója, Szita Szabolcs történész, Székely Gábor, az Auschwitz Alapítvány Kuratóriumának elnöke, Tatár Tamás, az Óbuda Szövetkezet elnöke. A Ribáry Géza által alapított szervezet emlékestjén beszédet mondott Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, Sas József színész édesapja naplójából olvasott fel.

november 27.

1. A Budai Micve Klub vendége Krausz Tamás volt, akivel „Antiszemitizmus, holocaust, államszocializmus” címmel megjelent új könyvéről Bóta Gábor beszélgetett.

2. „A zsidóság története” címmel Zima András, az Or-Zse és a Wesselényi utcai Alapítványi Iskola tanára indított előadás sorozatot a Mazsike Klubban. A bevezető előadás címe „Az Ókor” volt.

november 28.

A Hősök templomában tartották Balogh József Hagada Klezmer Szimfónia (Négy pohár bor) című darabjának ősbemutatóját. A szöveggönyv Balla Margit munkája, a klarinétművész szerző a Javne Zeneiskola igazgatója.

november 29.

1. „Vonzások és taszítások” címmel kétnapos tudományos konferenciát rendeztek a Magyar Rádió Márvány termében, illetve a második napon a Kossuth Klubban a holocaust 60. évfordulóján. A rendezvény fő szervezője Rózsa T. Endre, fővédnöke Várszegi Asztrik

pannonhalmi főapát volt. A szekciókat Gyáni Gábor, Szita Szabolcs történészek és Lichtmann Tamás irodalomtörténész vezették. Klein Rudolf építészettörténész a zsidó építészetéről, Ungváry Krisztián történész a zsidótörvényekről beszélt. S. Nagy Katalin tanszékvezető Farkas István festőnek állított emléket, Varró István történész a 11-es Helyőrségi Kórház mentőtevékenységét, Pálmai Godofréd bencés szerzetes a Pannonhalmi Apátságban folytatott humanista akciókat ismertette. Kovács András szociológus a zsidóság és a politika összefonódását elemezte a kommunista rendszer idején, Csikós-Nagy Béla közgazdász, László Klári szociológus a traumákat oldó csoport tevékenységéről számolt be az Or-Zsén. Karády Viktor történész a zsidó „túl asszimilációról”, Hídvégi Máté művelődéstörténész azokról beszélt, akik előre látták a holocaustot. Gidó Attila kolozsvári történész a „kettős kisebbségben” élő erdélyi zsidóságról beszélt a két háború közötti időszakban, Stevan Mascovic a szabadkai levéltár igazgatója a zsidó gyáriparosokról, mint a modernizáció úttörőiről tartott előadást. Doncsev Tiso szociológus a zsidóság nemzetiségi státuszának kérdéséről, Kozma György író a kabaré és a kabala témakörében, Szállási Árpád orvos-történész a zsidótörvények és a magyar egészségügy kapcsolatáról, Abonyi Iván pedig Lánosz Kornélról, Eistein egykori munkatársáról beszélt.

2. Budapest Építészeti Nívódíja 2004. kitüntetést kapta Mányi István, a Páva utcai Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékhely tervezője, valamint Kruppa Gábor, a Greshem-palotában létrehozott Four Seasons Hotel tervezője.

Novemberben „Egyházi média és vallásközi párbeszéd” címmel rendezett konferenciát az Evangélikus Hittudományi Egyetemen a Goldziher Intézet. A zsidó sajtót az Új Élet részéről Lazarovits Ernő, a Szombat képviselőjében pedig Szántó T. Gábor főszerkesztő képviselte. Lichtmann Tamás „Új vallásközi kutatóintézet alakult” címmel írt cikket a Goldziher Intézetéről az Új Élet 2004. november 15-i számában (5. p.).

November végén mutatták be a Vadász utcai Üvegházban berendezett Carl Lutz Emlékszobát. A Carl Lutz Alapítvány által létrehozott emlékhelyet Vámos György és Szita Szabolcs történész mutatta be, az eseményen jelen volt Eli Netzer és Efrajim Admon is.

A hónap közepén a soroksári önkormányzat képviselő testülete a vasútállomás épületének falán avatott emléktáblát a holocaust áldozatainak emlékére. Az avatóbeszédet Geiger Ferenc polgármester mondta, Szerdócz Ervin kántor énekének kísérete mellett. Ács Tamás államtitkár-helyettes, mint Soroksár szülötte, Fónagy János pedig mint a terület országgyűlési képviselője mondott beszédet. A Mazsihisz részéről Lazarovits Ernő és Jordán Dániel körzeti elnök helyezte el koszorút az emléktáblánál.

A történelmi egyházak vezetőivel konzultált Hiller István kulturális miniszter és Gulyás Kálmán címzetes államtitkár. A főleg az oktatás tárgykörében folyó megbeszélésen a zsidóságot Zoltai Gusztáv és Heisler András Mazsihisz elnök képviselte.

November végén mutatták be Breuer Péter és Szabó Mihály „A judaizmus” című filmjét. A vetítést Iványi Gábor metodista lelkész vezette be.

A Szombat 2004/novemberi száma ismertette a londoni központú, zsidó témákat kutató társadalomtudományi intézet, az Institute of Jewish Policy Research (JPR) munkatársának összegző tanulmányát az európai zsidóság körében a 90-es évektől folyamatosan végzett kutatásokról „Zsidó identitás az új Európában” címmel (7-9. p.). David Graham Bódi Eszter fordításában ismertetett tanulmánya a jpr News 2004/nyári számában jelent meg. Várnai Pál ugyancsak a Szombat 2004/novemberi számában közölt írást „Találkozásaim zsidósággal” címmel (20-23. p.). Erdélyi Lajos „A Vészkorszak szobrász krónikása” című írásával a 2004 februárjában Marosvásárhelyen, 90 éves korában elhunyt Izsák Mártonnak állított emléket (28-30. p.).

A Mozgó Világ 2004/novemberi számában Petőcz György és Váradi Júlia szerkesztésében „Belső-Erzsébetváros:

harctér" című tematikus összeállítás jelent meg. In: Perczel Anna: Hogy a negyedben jól lehessen élni; Eva M. Amichay: Választani kell: autó vagy ember; Ekler Dezső: A városépítésnek egyetlen akadálya a város maga; Konrád György: Miért támogatom a régi pesti zsidó negyed felélesztését?; Marinov Péter: Tegyük úgy, mintha jogállamban élnénk; Sajti Zsuzsa: Nekünk csak véleményezési jogunk van; Schneller István: A Madách sétány kezdettől hibás gondolat volt; Hunvald Péter: A homlokzat mögé építünk 21. századot; Hont András: Belső-Erzsébetváros soha nem volt zsidónegyed; Martinkó József: Közöd hozzá?!; Komoróczy Géza: Városkép-műemlék: Pest régi-új zsidónegyede; Wesselényi Garay Andor: Az építés nagyon kemény konfliktus a térben; Schiffer János: A rablógazdálkodás oka a telek értéke; Cselovszky Zoltán: Ne csak a kultúráról beszéljünk, meg a vagány dolgokról; Bodó Balázs: Immunhiányos Budapest.

december hónap

december 1.

1. A Fővárosi Bíróság nem jogerős ítéletével feloszlatta a „Vér és Becsület” elnevezésű újfasiszta szervezetet.

2. Közös megegyezéssel távozott a Mazsihisz kötelékéből Hajabács Júlia gazdasági főtanácsadó. A Mazsihisz vezetőségének 2004. november 14-i ülésére meghívták a gazdasági főtanácsadó asszonyt is, ahol felelősségre vonás után született olyan döntés, hogy a gazdálkodás vétkes átláthatatlansága miatt felbontják a gazdasági vezetővel kötött munkaszerződést. A hitközségben többen az új idők szelét látták Hajabács 13 év utáni eltávolításában, és abban bíztak, hogy átláthatóbbá válnak a szervezet anyagi ügyei. A Szombat 2005/januári számában „Menesztése megrázta az állományt” címmel jelent meg az ügyről tájékoztatást (18. p.).

december 2.

A Vörösmarty moziban (VIII. Üllői u. 4.) mutatták be Groó Diána „Csoda Krakóban” című játékfilmjét

Bíró Eszter főszereplésével. A bemutató után a Szombat Szalon beszélgetést szervezett a rendezőnővel. Groó Diána első nagy játékfilmje előtt számos díjnyertes kis-, és dokumentumfilmet forgatott, köztük a „Kazinczy utca”, „Vityebszk felett” és a „Córesz” címűeket. A film forgatásáról „Csoda Krakóban” címmel jelent meg írás az Erec 2004/novemberi számában (13. p.). A Szombat 2004/decemberi számában Halász Tamás közölt kritikát „Elanyátlanodva – Csoda Krakóban – nemzedéki film a zsidóságról” (25-27. p.) címmel.

december 3.

1. December elején az N&n Galériában is bemutatták a Rajk László tervezte „Az elárult állampolgár” című új magyar kiállítást, amit 2004 áprilisában, Auschwitzban állítottak fel. Varga László megnyitó beszédét az ÉS közölte 2004. december 3-i számának 28. oldalán „Párhuzamok és metszéspontok” címmel.

2. A november végén elhunyt Görög Livia (1920-2004) műfordítót Székely Magda búcsúztatta az ÉS 2004. december 3-i számában (11. p.).

3. A Népszabadság 2004. december 3-i számában Cseri Péter írása jelent meg „Kegyélet a halottak iránt – Két kőszegi tanár /Horváth Ferenc és L. Kiss Csaba/ kutatása és a holocaust ismeretlen áldozatai” címmel (9. p.)

december 5.

1. Tóraavatási ünnepséget rendeztek a MAOIH Visegrádi utcai Imaházában működő Pesti Súl Egyesületben. A tóratekerics Vilnából érkezett, az adományt a litván és az izraeli parlament döntése tett lehetővé. A sérült tekerics helyreállítását adományokból szponzorálták. Az avatási ünnepségen jelen volt David Admon izraeli és Darisu Semaska litván nagykövet, Tova Pinto, a Szochnut igazgatója, a Mazsihisz és a MAOHISZ vezetői.

2. A KÚT alapítvány javára adott jótékonysági koncertet Gerendás Péter a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

3. A Thököly úti templomban az Or-Zse kántorhallgatói – Biczó Tamás, Kardos László, Klavanszkij Anatolij, Müncz Tamás, Petrovits Péter,

Szerdócz Ervin, Vencel György és Zucker Immánuel adtak koncertet.

december 6.

„A magyar zsidó történetírás koncepciói és perspektívái” címmel rendezett konferenciát a Büchler Sándor Baráti Társaság és a Judaica Alapítvány az Ökocentrum Andrássy út 23 című ház Dísztermében. Az előadók, illetve hozzászólók: Czoma László, Frojimovics Kinga, Gábor György, Gartner Brigitta Eszter, Gyáni Gábor, Karády Viktor, Komoróczy Géza, Kovács András, Schweitzer Gábor, Schweitzer József, Toronyi Zsuzsanna. Novák Attila az előzetes programmal ellentétben nem tartott előadást a konferencián, helyett a Szombat 2005/januári számában fejtett ki véleményét „Csapdák és remények – A magyar zsidó történetírás objektív és szubjektív feltételei” címmel (4-6. p.). A konferencia szervezői – Gartner Brigitta Eszter és Schweitzer Gábor – a Szombat 2005/februári számában fűztek néhány megjegyzést Novák Attila el nem hangzott előadásához (5. p.)

december 7.

Az Írók Könyvesboltjában mutatták be Domán István könyvét, amelyet édesapja életéről írt. A könyvet a Múlt és Jövő kiadó vezetője, Kőbányai János, Voigt Vilmos tanszékvezető egyetemi tanár és Bacskai Sándor szociográfus mutatta be, Fekete László főkantor Hanuka gyertyát gyújtott.

december 8.

A Mazsihisz kérvényezte a kormánytól, hogy kezdeményezze a parlamentben Johan Béla nevének törlését a 2003-ban elfogadott népegészségügyi program elnevezéséből. Az MTA 2004. szeptember 15-én alakította ki állásfoglalását az egészségügyi tárca felkérésére. Ebben a grémium úgy foglalt állást, hogy „a magyar egészségügy zsidótalanítójáról, a harmadik zsidó törvény társszerzőjéről, a zsidóktól elrabolt patikák és orvosi rendelők nem zsidóknak történő szétosztójáról az állam ne nevezzen el semmit” Végül a Mazsihisz ismételt kérésére 2006. május 30-án módosították az Országos Epidemiológiai Központ

alapító okiratát, és Rácz Jenő egészségügyi miniszter utasítására az intézmény nevéből elhagyták Johan Béla nevét.

december 7-14.

A budapesti és a vidéki hitközségekben mindenütt megünnepelték a hanukát, sok helyen irodalmi, zenei műsorral színesítették az ünnepet, és általában a települések önkormányzati vezetőit, közéleti személyiségeit is meghívták. A Szochnut közreműködésével már másodszor közvetítette az Izraeli Rádió a hanukai gyertyagyújtást Magyarországról. Az „Utódok reménysége” című zsidó vallási televíziós műsorban ünnepi gyertyagyújtással egybekötött zenés irodalmi összeállítást készítettek. A műsor vendége volt David Admon nagykövet, Tova Pinto, a Szochnut közép- és kelet-európai igazgatója, és Jorge Diener, a Joint magyarországi igazgatója is. Hódmezővásárhelyen először rendeztek jótékonysági célú hanuka bált a frissen felújított Fekete Sas Szálló nagytermében, a rendezvény szervezésében a városi önkormányzat és a Magyar - Izraeli Baráti Társaság is részt vett. A bálon megjelentek a város és a Mazsihisz vezetői, a Szegedi Zsidó Hitközség és a Magyar - Izraeli Baráti Társaság vezetői, valamint David Admon nagykövet is. A bál bevételét csakúgy, mint a helyi képzőművészek alkotásaiból a bálon rendezett jótékonysági árverés bevételét a hódmezővásárhelyi Erzsébet Kórház és a budapesti Zsidó Szeretetkórház javára szánták. Szegeden az ünnep utolsó előtti napján mutatták be Schöner Alfréd két utóbbi szegedi kötődésű könyvét: a „Te érted” szegedi rabbiként elmondott prédikációiból válogat, „Az elveszett álmok” című pedig a holocaust során táborban elpusztult egykori szegedi rabbi, Birnfeld Sámuel emlékét idézi fel. /Az Új Élet 2005. február elsejei számában részletek olvashatók a Birnfeld Sámuelnek emléket állító könyvből (6. p.)/ A kötetekből Székelyi József olvasott fel, a rendezvényen megjelent Benyik György római katolikus teológia professzor is. Az ünnep utolsó napján a város világi vezetőiből és a történelmi egyházak képviselőiből álló delegációkat fogadott a Szegedi Zsidó Hitközség. Lágymányoson szűk „családias

ünnepet" tartottak a Talmud-Tóra keretében. A díszvendég Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi lendületes prédikációban kívánt sok sikert az új hitközségnek. A Győrben rendezett hanuka vendége is Schweitzer főrabbi volt, akit Tóth Emil főkantor is elkísért. Az ünnepre Mosonmagyaróvárról és Dunaszerdahelyről is érkeztek vendégek. Komáromban a budapestieket Várnai Gábor judaisztika tanár és Oláh János, az Or-Zse tanára, valamint Csermák Fédra és Medgyes Pál végzős judaisztika tanár szakos hallgatók képviselték, jelen voltak a révkomáromi, a kassai, a zürichi és a dunaszerdahelyi hitközségek képviselői is. A hanuka népünnepély jellegét a fővárosban ebben az évben is köztéri gyertyagyújtások mutatták be, amelyen megjelentek az ország vezetői. Mádl Ferenc levélben köszöntötte a hanukát ünneplőket. A Parlament előtt a Simon Machon Alapítvány állított fel hatméteres hanukiát. Az ünnepet a 83 éves Moshe Kraus híres főkantor nyitotta meg, aki Ottawából érkezett, és Budapest utolsó főkantara volt a deportálások előtt. Az ünnepség első napján Szili Katalin, az országgyűlés elnöke, valamint George Herbert Walker, az USA nagykövete volt a díszvendég, az utolsó estéjén pedig Rácz Jenő egészségügyi miniszter és Baráth Etele európai ügyekért felelős tárca nélküli miniszter gyújtott gyertyát. A Sabbathsong Klezmer Együttes minden nap zenével kísérte a gyertyagyújtást a Parlament előtt és a Nyugati téren. A Nyugati téren a Chabad Lubavics, valamint a Pesti Jesiva - Zsidó Oktatási Központ hetedik alkalommal szervezett közös köztéri gyertyagyújtást. Itt az ünnep első napján Kiss Péter kancelláriaminiszter, Lamperth Mónika belügyminiszter és Petrétai József igazságügy-miniszter volt az esemény vendége. Az ünnep többi napjain Magyar Bálint oktatási miniszter, Persányi Miklós környezetvédelmi miniszter, Göncz Kinga ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter, Gulyás Kálmán, a kulturális minisztérium egyházi kapcsolatokért felelős címzetes államtitkára, valamint Steiner Pál V. kerületi, és Verók István VI. kerületi polgármester, Hiller István kulturális miniszter, Kolber István regionális fejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter és Demszky Gábor

főpolgármester jelent meg a Nyugati téren. Heisler András Mazsihisz elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató a Nyugati téren gyújtott gyertyát. Az utcai rendezvényeken kívül zsidó szervezetek számos helyszínen és időpontban szerveztek ünnepeket. A Hanukafesztivál keretében zsidó ifjúsági szervezetek Hanuka Partyt rendeztek december 9-én az Olof Palme Házban, december 10-én a Bálint Zsidó Közösségi Házban jótékonyági estre került sor „Hanukaritás” címmel. December 11-én a Merlin Színházban a Múlt és Jövő, valamint az Ulpus-ház kiadók szerzőivel találkozhatott az olvasóközönség, majd a zsidó negyedről rendeztek kerekasztal-beszélgetést. Az est zenei közreműködői a Besh o drom, a Vodku v glotku, az Ando Drom, David Yengibarjan, Kozma Kata és Darvas Ferenc voltak. A fesztivál keretében izraeli rövidfilmeket is bemutattak. December 12-én a Bálint Ház gyermek programokkal várta az ünneplőket.

december 8.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban elkezdődött Komoróczy Géza és Schweitzer József professzorok beszélgetése a zsidó etikáról.

december 9.

Debrecenből indult el az a vagonkiállítás, amelyet a holocaust idején haláltáborokba hurcolt zsidók emlékére egy marhavagonban rendezett a Teljes Evangéliumi Diák és Ifjúsági Szövetség (TEDISZ). A vasútállomáson két napig látható kiállítás Debrecenből a kecskeméti vasútállomásra és a budapesti Keleti pályaudvarra tartott.

december 10.

1. Az ÉS 2004. december 10-i számában jelent meg Ébli Gábor írása a Budapesti Zsidó Múzeum és a Holocaust Emlékközpont közötti kívánatos szerepkör megosztásról „Kié az emlékezés? – A Holocaust Múzeum reprezentációjáról” címmel (15. p.).

2. „Zsidók és kicsodák – Közéleti aknaszedés magánéleti kitérőkkel” címmel rendezett vitaestet a Védogyelet és az EDDSZ az V. Nádor u. 32. 1. emeleti Nádor teremben. A vitaindítót Karátson Gábor és Lányi András tartották.

december 11.

1. A Mazsike 2004-ben Féner Tamás fotóművészt tüntette ki a „Magyar Zsidó Kultúráért” emlékéremmel. A zsidó oktatás területén végzett kimagasló munkát jutalmazó Várhegyi György-díjat Balla Margit zenetanárnő kapta. A díjakat a Gellért Szállóban rendezett hanuka-bál keretében adták át.

2. A Népszabadság 2004. december 11-i Hétvége mellékletében Pályi András Henryk Slawikról, „A lengyel Wallenbergerről” közölt cikket (4.p.)

december 12.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Medgyessy Péter miniszterelnökkel Benedek István Gábor beszélgetett ember és politika kapcsolatáról.

december 13.

A Debreceni Zsidó Hitközség nevében Weiss Péter elnök bejelentette, hogy visszaveszik elnevezésükbe a Status Quo Ante Izraelita Anyahitközség nevet. Erről a debreceni testület rendkívüli közgyűlése határozott, amikor aláírták az új alapokmányt. Az elnök emlékeztetett arra, hogy egykor a debreceni volt a legnagyobb status quo ante szervezet az országban. Ezzel helyreállt a magyarországi zsidóság hármas tagozódása: neológ, status quo, ortodox. A közgyűlés határozott arról is, hogy 2005-ben Holocaust emlékművet avatnak 6600 debreceni zsidó áldozat emlékére az egykori zsidónegyed központjában, a mai Hal-köz területén.

december 15.

1. A jeruzsálemi Yad Vasem Intézet további 14 „Világ Igaza” kitüntetését ítélte oda, ebből tizenkét kitüntetés posztumusz elismerésben részesült. Az okleveleket és emléklaketteket David Admon nagykövet adta át a MTA épületében tartott ünnepségen. Jászai Jánosné és Zámbo Mária vették át személyesen az oklevelet, Karády Katalin posztumusz kitüntetését Gyürey Vera, a Magyar Nemzeti Filmarchívum igazgatója vitte el, aki az elismerést az intézményben helyezte el. Galasz Katalin és testvére, Rozália kitüntetésait leányaik, Jurinkovics Jánosét fia, Köhler Ferenc

lazarista páterét a lazarita rendház főnöke, Körmendi Dezsőét gyermekei, Maros Józsefét leánya, Peidl Róza Katalinét egy szociális testvér, Szabó Gyuláét fia, Trom Aladárét fia, Varga József és feleségét leányaik vették át. Az ünnepségen és az azt követő fogadáson megjelent az USA és Németország nagykövete, a Goethe Intézet igazgatónöje, a svéd követség képviselője is. Az intézet november közepén mutatta be központi adatbázisát, amelyben a holocaust áldozatainak életrajzi adatait gyűjtik össze. A [.yadvashem.](#) honlapról mintegy 3 millió áldozat adatai tölthetők le, illetve folyamatosan egészíthető ki.

2. Székesfehérváron az 1944-ben lebombázott neológ zsinagóga helyén emeltek emlékművet. A Mazsihisz képviselőjében Suchman Tamás, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára, a város polgárai nevében Warvasovszky Tihamér polgármester mondott emlékbeszédet, Schőner Alfréd főrabbi mondott imát. Az emlékművet Jávor Mátyás tervezte és Nagy István kőfaragó készítette el.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban „Zsidó mesék” címmel tartott előadást az Almemor Színház.

4. Mádl Ferenc köztársasági elnök évértékelő megbeszélésen fogadta a történelmi egyházak vezetőit. A Mazsihiszt Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi képviselte a találkozón. A holocaust 60. évfordulójáról tartott megemlékezéseket méltónak értékelték.

5. Simontornyán a Városi Önkormányzat, a „Simontornya múltjáért alapítvány” és a Tolna megyei hitközség közösen emlékezett a holocaust 60-ik évfordulójára. Beszédet mondott Csőszné Kocz Edit polgármester, Mayer Dezső hitközségi elnök, Róna Tamás rabbi, Tóthné Unghy Ilona. A temetőt nyáron helyreállították.

december 16 és 19.

A Bzsh és a Mazsihisz évértékelő közgyűlést tartott. A közgyűlést megelőzően Heisler András elnök az Új Élet 2004. december 15-i számában ismertette az új alapszabállyal kapcsolatos javaslatait „A decemberi közgyűlés elé...” címmel (1. p.). A közgyűlések leglényegesebb fejleménye, hogy mindkét

szervezet egyhangú döntéssel fogadta el a két szervezet 2005. január elsejei formális szétválását. A Bzsh egyébként is önálló egyházként van bejegyezve, tehát ugyanolyan tagszervezet, mit akármelyik vidéki hitközség. A gazdasági tisztánlátás is indokolta a lépést, a funkciók terén pedig erősítette a Mazsihisz ernyőszervezet jellegét. Az új szervezeti szabályzat adta lehetőséggel élve szavazati jog nélkül ugyan, de résztvettek az UJS (Jung Tamás) és a Hasomér Hacair (Büchler András) képviselői is. A küldöttek jóváhagyták a megerősödött lágymányosi templomkörzet kiválását a Buda - Óbuda - Lágymányos körzetből. A Mazsihisz egyik alelnöki tisztére Herczog Lászlót kooptálták az elhalálozott Fixler Herman helyére. Bejelentették, hogy a szombathelyi hitközség elnökévé Jelinek Endre Györgyöt választották. A Váci Hitközség az alapszabály szórványokra vonatkozó előírásait vizsgálta meg saját szemszögéből. A vonzáskörzetbe tartozó Dunakeszi, Fót, Göd, Gödöllő, Nagymaros, Szob és Balassagyarmat önkormányzatát felkeresve feltérképezték és lefotózták a zsidó vonatkozású emlékeket (temető, emlékmű, emléktábla stb.), s a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával fotókiállítást rendeztek Vácon a „Dunakanyar és az Ipoly menti települések zsidó emlékei” címmel. Ugyanezzel a címmel turisztikai kiadványt is megjelentettek a Miniszterelnöki Hivatal Turisztikai Államtitkársága támogatásával. A hitközség saját gondozásába vette a gödi, a szódi, a verőcei, a nagymarosi, a szokolyai és a penci zsidótemetőt, valamint a kosdi szórványsírokat. Mindezek hatására fél év alatt emelkedni kezdett a hitközség taglétszáma is - olvasható az Új Élet 2005. január elsejei számában (3. p.).

december 17.

1. A Közép-Európai Egyetem (CEU) meghívásos pályázatot hirdetett egyes tanári állások betöltésére. A Történelem tanszékre rész munkaidős egyetemi tanári állást kínáltak Karády Viktornak.

2. AZ ÉS 2004. december 17-i számában Károlyi Csaba készített interjút Németh Gáborral „A felszín egy batiszt zsebkendő” címmel (30-31.) p.

december 22.

Az óbudai MÁV-állomáson helyezett el emléktáblát a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (MET) és felsőoktatási intézményének teológus és lelkész szakja. Szervezésükben tavasz óta mintegy negyven budapesti és vidéki HÉV- és vasútállomáson tartottak bűnbánati istentiszteletet és helyeztek el emléktáblát a holocaust 60. évfordulójára emlékezve.

December közepétől négy egymást követő vasárnap délután vetítették le Ráday Mihály „Magyarok Izraelben” című négy részes riportfilmjét az MTV 1 csatornáján.

A Gidófalvy-emlékbizottság a Munkácsy Mihály utcai egykori zsidó fiúárvaház előtt rendezett emlékezőt Gidófalvy Lajos ezredesre, aki 1944. decemberében a KISKA XIII/3 zászlóalj katonáival együtt több száz gyereket mentett meg a nyilasok karmai közül. Beszédet Bözse József alezredes, az emlékbizottság elnöke mondott. Az emléktáblánál a kerületi önkormányzat és a Mazsihisz nevében Lazarovits Ernő helyezte el koszorút.

A Kritika 2004/decemberi száma közölte V. Bálint Éva beszélgetését Berend T. Ivánnal.

A Szombat 2004/decemberi száma a 2004. évi irodalmi Nobel-díjjal kitüntetett Elfriede Jelinek Ausztriában élő zsidó származású írónőről, és műveiről készített összeállítást. Pécsi Katalin „Aberrált és provokátor? – Elfriede Jelinek: az első feminista Nobel-díjas” című tanulmányát (14-16. p.) az író egy 1998-ban közzétett publicisztikája követte „Az osztrákok – a halottak élén” címmel (16-18. p.) Sarankó Márta fordításában. A lap Kávéházi esték sorozatának szeptemberi rendezvényén Heller Ágnes és Tatár György filozófusokkal Gadó János beszélgetett a Hágai Nemzetközi Bíróság Izraelt elítélő határozatáról, a palesztin támadások ellen épített biztonsági kerítés miatt. A beszélgetés szerkesztett változata a decemberi számban „A nyugat-európai békemozgalmak

mindig zsarnoki rendszereket védtek” címmel jelent meg (9-12. p.).

2004-ben az Or-Zse újraindította a Magyar zsidó Szemle című zsidó tudományos folyóiratot Lichtmann Tamás főszerkesztésében. Évente egy-egy szám jelent meg a folyóiratból.

A Budapesti Kamaraszínház művészeinek előadásában a Tivoliban volt látható az Anna Frank naplójának színpadi adaptációja. Az előadást Ilan Eldad szabadkai születésű izraeli rendező állította színpadra Wendy Kesselmann forgatókönyve alapján, Galambos Attila fordításában. A címszerepet Stefanovics Angéla, Ottó Frank szerepét Dunai Tamás játszotta. A díszleteket Székely László, a jelmezeket Jánoskúti Márta tervezte.

Sydneyben, a darlinhursti Zsidó Múzeum harmadik emeletén a magyarországi zsidóságról rendeztek kiállítást. A földszinti termekben az ausztráliai zsidóság történetéről, a következő emeleten a gettókról és koncentrációs táborokról szóltak.

Eseménytár
a 2005. év zsidó vonatkozású krónikája

január hónap

január 1.

A Rabbitestület határozott hangú levelet tett közzé a Mazsihisz új alapszabályának a testületet érintő rendelkezéseivel kapcsolatban Deutsch Róbert elnök és Schönberger András, valamint Frölich Róbert alelnökök aláírásával (2. p.). A Rabbitestület 2004. november 24-én tárgyalta a Mazsihisz elnökével és ügyvezető igazgatójával, de javaslataikat nem fogadták el, ezért fordultak a közösség nyilvánosságához. A levélben öt konkrét követelést is megfogalmazódik: 1. A Rabbitestület újjáéleszti a hitközségi könyvkiadást, és ehhez támogatást várnak; 2. Sérelmezik, hogy az Új Élet nem kellő mértékben követi a vallási irányvonalat; 3. Felszólítja a hitközséget, hogy gondoskodjon a kóser élelmiszerek szélesebb körben történő terjesztéséről; 4. Az igénylő rabbiknak biztosítson szolgálati lakást; az 5. pont pedig a testület pecsétjének elkészítésére szólítja fel a Mazsihiszt. A levélhez a Szombat szerkesztősége különvéleményét fogalmazta meg a 2005/februári szám 16. oldalán „A rabbikar levelét megírta” című összeállításában. A Rabbitestületnek nem tagja Schweitzer József, Lówy Tamás, Raj Tamás és Kardos Péter főrabbi.

január 4.

A Spinoza Házban bemutatták a „Mese a tébolyról és az ép észről” című oratóriumot, amelyet Zsolnai Gábor szerkesztett és rendezett. A lírai oratórium több mint húsz alkotást foglal magában, köztük az előadás címéül választott Somlyó György művet. Az oratóriumot Andai Kati, Fenyő Ervin, Papp János, Szabados Zsuzsa, Trokán Péter, Zsolnai Margit, illetve zongorán Zsolnai Péter adta elő. Az esten elhangzott Kertész Imre „A tolerancia díja” című írása is, részletek hangzottak el Bibó István „Zsidókérdés Magyarországon” című tanulmányából. Felolvasták

Esterházy Péter „A semmiről, a mindenről”; Heller Ágnes „Miért éppen most?”; Illyés Gyula „ Zsivaj”; Nádas Péter „Hatodik levél”; Örkény István „Az otthon”; Pilinszky János „ Sírvers”; Szép Ernő „ Én úgy szerettem volna élni... Radnóti Miklós „Versmontázs”; Vas István „Verstöredékek 1944-ből”; Zelk Zoltán „Őket kiáltsd!”, valamint Babits Mihály és Esterházy Péter „Felelgetős a magyarságról” című írásait is.

január 5.

Washingtonban megjelent az amerikai külügyminisztérium jelentése a 2004. évi antiszemitizmusról. A jelentést Peremiczky Szilvia ismertette a Szombat 2005/februári számában „Amerikai jelentés az antiszemitizmusról” címmel (8. p.). A jelentés kiemelte a Nyugat-Európában terjedő ún. új antiszemitizmust, magyar vonatkozásban pedig egyes médiumok /Vasárnapi Újság, Éjjeli Menedék, Magyar Demokrata stb./ mellett a jelentés foglalkozik az újnáci Vér és Becsület, valamint a Magyar Jövő csoport megjelenésével. Foglalkozott a Teleki Pál szobrának felállítása körül kialakult vitával is. Pozitívként állapította meg, hogy Medgyessy Péter akkori miniszterelnök a holocaust 60. évfordulóján elismerte, hogy a magyarok is felelősek a honfitársaik meggyilkolásáért.

január 6.

1. A Duna Plázában rendezett sajtótájékoztatón jelentették be, hogy elkészült a „Sorstalanság” című film, amelynek díszbemutatóját a 36. Magyar Filmszemle zárónapján, 2005. február 8-án tartották. A vetítésen a zsidó szervezetek képviselőin kívül megjelentek állami vezetők, közjogi méltóságok, politikai pártok vezetői, és az irodalmi-művészeti élet képviselői is. A „Sorstalanságot” 2005. február 10-től már a mozi hálózatban is vetítették. A középiskolai magyar és történelemtanárok oktatási segédanyagot kaptak a filmhez, amelyet Fenyő D. György, a Magyar tanárok Egyesületének alelnöke állított össze. A szerző a Radnóti Miklós Gyakorló Gimnáziumban magyar irodalom tanára, s film magyarországi forgalmazójának, az Intercom

felkérésére készítette el a 18 oldalas összeállítást. A film operátőre, Pados Gyula 2005. augusztus 28-án a filmben nyújtott teljesítményéért a Koppenhágai Nemzetközi Filmfesztiválon a legjobb operátőri munkáért járó díjat kapta. Koltai Lajossal, a film rendezőjével Szántó T. Gábor készített interjút a Szombat 2005/áprilisi számában „Amíg egy embert bárhol a világon le lehet szedni a buszról” címmel (28-31. p.). Ugyancsak a februári filmszemlén mutatták be Varga Ágota „Leszármazottak” című dokumentumfilmjét, amelyet Endre László nyilas államtitkár fiáról, az Argentínából hazatelepült Endre Zsigmondról és családjáról forgatott. A dokumentumfilmet nem sokkal a bemutató után az MTV2 csatorna is sugározta. Zádori Zsuzsa, a CEU Nyílt Társadalom Archívum munkatársa az ÉS 2005. április 15-i számában „Édesapám tömeggyilkos” címmel írt kritikájában kifogásolta, hogy a rendező rettetet helyett szánalmat ébresztett Endre Zsigmond iránt (6. p.). Ellenpéldaként Malte Ludin rendező saját ősnáci apjáról forgatott filmjét hozta. A „Két-három dolog, amit tudok róla” című dokumentumfilm is 2005-ben készült Hanns Elard Ludinról, a kivégzett náci tömeggyilkosról.

2. A Népszava 2005. január 6-i számában Hamvay Péter írt cikket „Magyar gyűjtemények lerabolt kincsei - Több, mint százezerre tehető a hajdani magyarországi banki letétekből elhurcolt műkincsek száma” címmel (6. p.). A téma aktualitását az a hír adta, hogy ősszel kiállítást terveztek Nizsnij Novgorodban a Magyarországról hadizsákmányként a Szovjetunióba került kincsekből. Mrávik László művészettörténész szerint a magyar diplomácia lép fel elég hatékonyan a műkincsek visszaszolgáltatása ügyében. Az Antall-kormány által létrehozott restitúciós bizottság tevékenységét utóbb mesterségesen ellehetetlenítették - vélte Mrávik. Bihari Tamás a Népszava 2005. április 11-i számában „Magyar műkincsek hadifogságban” címmel közölt cikket (10. p.)

január 7.

Tamás Gáspár Miklós nekrológiáját közölte az ÉS 2005. január 7-i száma, amelyet az előző év december 27-én,

rákban elhunyt „Susan Sontag filozófus halálára” írt (5. p.). Konrád György a Népszabadság 2004. december 30-i számának 11 oldalán búcsúzott „Susan Sontag, a kihívó nagyszony” című írásával.

január 8

A Budai Micve Klub vendége Szabó István Oscar-díjas filmrendező volt, akivel Bóta Gábor beszélgetett.

január 9.

Brüsszelben tartotta plenáris ülését az Európai Zsidó Kongresszus Végrehajtó Bizottsága, valamint a Zsidó Világkongresszus is. Az európai szervezet VB ülésén először a 2005. január 26-27-én Auschwitzban tartandó megemlékezésről tárgyaltak, majd a ZSVK vezetői számoltak be arról, hogy az új alapszabály rendezni kívánja a tagországok képviselőinek arányait. Eszerint minden ország egy fővel képviselteti magát, és minden 10 ezer fő után további egy fővel bővül a képviselők száma. Szét kell választani a pénzügyi és az ellenőrzési bizottság munkáját, amit Cobi Benatoff, az Európai Zsidó Kongresszus elnöke, egyben a ZSVK pénzügyi bizottságának vezetője azzal indokolt, hogy átláthatóvá kell tenni a működést és a gazdálkodást. A kérdés aktualitását a ZSVK vezetőit, Edgar M. Bronfmant és Israel Singert ért támadások adták. A szervezet gazdálkodásának átvilágítása után a szervezet ismét bizalmat szavazott a két csúcsvezetőjének. A tanácskozáson a Mazsihisz hét fős delegációját Heisler András elnök, és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató vezette.

január 10.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban nyílt meg Kieselstein Márton izraeli festőművész tárlata.

január 12.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban került sor Schweitzer József professzor és Komoróczy Géza professzor beszélgetésének második részére a zsidó etikáról.

január 13.

1. Felavatták Szabó Dezső új síremlékét az író, publicista halálának 60. évfordulója alkalmából a Kerepesi temetőben. A két világháború közötti szellemi élet egyik legvitatottabb alakja 1945. január 13-án hunyt el. Emlékbeszédet Csurka István író, a MIÉP elnöke mondott a megemlékezésen résztvevő mintegy száz ember előtt. A sírnál koszorút helyezett el Csurka István, Kalász Márton, a Magyar Írószövetség elnöke és a Szabó Dezső Emléktársaság. A sírkövet Hegedűs Lóránt, a Dunamelléki Református Egyházkerület volt püspöke áldotta meg.

2. A Népszava 2005. január 13-i számában Hamvy Péter „Miért pusztultak el a hazai zsinagógák?” című írásában számba vette a 48 műemlékileg védett zsinagóga sorsát (6. p.) arra a hírre, hogy a 2006 végéig a teljesen felújítandó győri zsinagógában kap végleges helyet a Vasilescu-gyűjtemény.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Ház és a Mazsike közös szervezésében a Festészetet kedvelők köre megtekintette Lakner László életmű kiállítását a Ludwig Múzeumban Szipócs Krisztina művészettörténész kalauzolásával.

január 15.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban zenés felolvasóestét rendeztek Goldstein Imre verseiből Alföldi Róbert közreműködésével. A versek kapcsán Pusztai Varga Ildikó rendezett kiállítást, az Ekter zenekar kortárs komolyzenét játszott.

2. Az Új Élet 2005. január 15-i számában két vitacikk jelent meg. Olti Ferenc „A zsidó stratégiáról” című cikkében fejtette ki véleményét Heisler András 2004/decemberi közgyűlés elé terjesztett beszámolójával kapcsolatban. Olti Heisler ellenfele volt a Mazsihisz legutóbbi tisztségviselői választáson. Cikkében egy nem vallási alapon szerveződő, zsidó szervezeteket összefogó, a Mazsihisz jogállásával egyező státusú ernyőszervezet létrejöttét sürgette (4. p.). Heisler András „Válasz Olti Ferencnek” című írásában fejtette ki Oltiéval ellenkező véleményét (5. p.). A vita kapcsán a Szombat 2005/novemberi számában Gadó János készített interjút Olti Ferencsel, az Inter-Európa Bank ügyvezető igazgatójával, a Veszprémi Egyetem

informatikai rektor-helyettesével "Az állam ne egy ponton tartsa a kapcsolatot a zsidósággal" címmel (9-12. p.).

január 16.

1. A jeruzsálemi székhelyű Simon Wiesenthal Központ bejelentette, hogy az „Utolsó esély” elnevezésű akció keretében egy Ausztráliában élő, volt magyar katonatisztet kutatott fel, aki az intézmény adatai szerint 1944 novemberében részt vett egy zsidó fiatalember megölésében. A Legfelsőbb ügyészség 2005. február 22-én elfogatóparancs kiadatását indítványozva, átküldte Charles Zentai, Ausztráliában élő, feltételezett náci háborús bűnös iratait a Fővárosi Bíróságnak. 2005 márciusának elején hiába keresték lakóhelyén Charles Zentait, a szomszédok szerint ismeretlen helyre távozott. Az ügy kapcsán a Népszava 2005. február 19-i száma Szép Szó mellékletében Rózsahegyi Péter a holocaustot túlélte lengyel Solomon Morel ügyéről készített egész oldalt betöltő cikket „Akiből a holocaust szörnyeteget csinált” címmel (3. p.). Az Izraelben élő Morel kiadatását az elmúlt években a lengyel hatóságok többször is hasztalan kérték. Morel 1945-ben a lengyel biztonsági szolgálat magas rangú tisztjeként az úgynevezett „náciatlanítási” programban mintegy másfél ezer ember haláláért felelős. Kettős mércével mér Izrael? – kérdi a szerző. A Magyar Hírlap 2005. január 19-i számában közölt összeállítást a Zentai-ügy kapcsán „Náci vadászat hatvan év után” címmel (4-5 p.).

2. A Budai Micve Klubban mutatták be a Szegedi Hitközség által készített „Téglagyári mementó (Szeged 1944-2004)” című dokumentumfilmet, amelyet Radó Gyula forgatott túlélőkkel készített interjúk alapján.

3. Raoul Wallenberg eltűnésének 60. évfordulója alkalmából emlékestet tartottak Budapesten a Páva utcai Holocaust Dokumentációs Központban. Az ünnepségen megjelent és beszédet mondott Szili Katalin, az országgyűlés elnöke, aki azt mondta, hogy „Biztos vagyok abban, hogy Raoul Wallenberg a 36 igazak egyike volt.” Az ünnepségen megjelent Lomnici Zoltán, a Legfelső Bíróság elnöke is. A Wallenberg-család nevében Louise von Dardel asszony emlékezett.

A svéd diplomata eltűnésének évfordulójáról a város más helyszínein is megemlékeztek január 17-18-án. A VII. Jókai utcai 1. számú háznál, ahol egykor svéd követségi iroda működött, Deák Gábor, a Raoul Wallenberg Egyesület egyik alapítója, a túlélők nevében pedig Földes Gyula gyermekorvos és Fellegi Ádám zongoraművész mondott beszédet. A résztvevők megkoszorúzták a ház belső kapujában elhelyezett emléktáblát. Az ünnepségen jelen volt Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Verók István, a kerület polgármestere. A VI. Benczúr utcai osztrák nagykövetség falán a Wallenberg emléktáblánál, a VI. kerületi Andrássy úton a Langfelder Vilmos emléktáblánál, valamint a XIII. kerületi Wallenberg utcai emléktáblánál koszorúkat helyeztek el.

4. A Macisz Ervin Birnbaum Natanjában élő rabbinak, és Éli Necer Dália kibucban élő költőnek ítélte oda a 2004. évi Herzl-díjat. A Jeruzsálemi Cionista Világszervezet 2004. évi Herzl díjával pedig Novák Attilát tüntették ki. A díjakat Budapesten az Andrássy úti Orosz Kultúra Házában adták át azzal a 24 oklevéllel együtt, amelyet a Cionista Világszervezet első vezetőképző tanfolyamának 24 végzett hallgatója kapott. Az ünnepélyes átadáson fellépett a Rodin vonósnégyes, Keres Emil, Fellegi Balázs, Fellegi Ádám, Havas Judit és Dinnyés József.

január 18.

1 A budapesti gettó felszabadulásának 60. évfordulóján a Dohány utcai zsinagógában rendezett emlékező istentiszteleten a zsidó szervezetek képviselőin kívül megjelent Mádl Ferenc köztársasági elnök, Gyurcsány Ferenc kormányfő, Szili Katalin házelnök, Orbán Viktor és Boross Péter korábbi miniszterelnökök, a politikai pártok vezető tisztségviselői, és több más közéleti személyiség. A katolikus püspöki kart Szabó Tamás tábori püspök képviselte. A megemlékezésen beszédet mondott Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, Valerij Muszatov orosz nagykövet, Fröhlich Róbert és Schweitzer József főrabbi. A kántori funkciókat Kálmán Tamás látta el. A beszédek szövege olvasható az Új Élet 2005. február elsejei számában (1-2. p.).

1. A Múlt és Jövő Lap- és Könyvkiadó a budapesti gettó felszabadulásának évfordulójára készített különszámát az egykori gettó területén, a Wesselényi utca 18.-ban található SZÓDA - Kávézó & Mulatóban mutatta be. Az eseményre a gettót túlélő meghívottak között volt Heller Ágnes filozófus és Válas György tudománytörténész is.

2. A Keresztény - Zsidó Párbeszéd napja alkalmából II. János Pál pápa mintegy másfél száz rabbit fogadott a Vatikánban a világ minden részéből.

3. A Keresztény Közéleti Akadémia és a Keresztény - Zsidó Társaság a közös múlttól és jövőről rendezett konferenciát a Pázmány Péter Katolikus Egyetem jogi karán. A konferencián mindkét részről számosan vettek részt. A hitközség részéről Schöner Alfréd főrabbi, az Or-Zse rektora a „Világ igazairól”, Haraszi György tanszékvezető pedig a kortárs magyarországi zsidóságról tartott előadást.

január 20.

1. A Károly körúton Jonah Metzger, Izrael Állam askenázi főrabbija jelképesen, szalag átvágásával avatta fel a „Status quo ante” irányzatú Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség imaházát. A Keren Or Imaház avatásán Jonah Metzger arra kérte a különböző zsidó irányzatok vezetőit, tegyenek meg mindent azért, hogy az ortodox, a neológ és a status quo irányzat konszenzusra jusson. Köves Slomo, az imaház vezető rabbija is arra buzdította a hallgatóságot, hogy bátran vállalják identitásukat. A megnyitón többek között részt vett Gulyás Kálmán, a kulturális minisztérium egyházi ügyekért felelős címzetes államtitkára, Oberlander Baruch rabbi, Herczog László, az ortodox hitközség elnöke, Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, Heisler András, a szövetség elnöke és Steiner Pál V. kerületi polgármester. Jonah Metzger főrabbi kétnapos látogatásra érkezett Budapestre. Itt tartózkodása alkalmával találkozott Mádl Ferenc köztársasági elnökkel és Gyurcsány Ferenc miniszterelnökkel is. A Szombat 2005/márciusi számában Csáki Márton cikke jelent meg „Új hitközség felé - A megosztó egység” címmel (15-17. p.)

2. A Füst Milán Szellemi Páholy „Hit és hitelesség” címmel rendezett összejövetelet a Goldmark teremben. Az est vendége volt Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Várszegi Asztrik Pannonhalmi főapát, Bitó László közíró és Benedek István Gábor szerkesztő.

3. Sándor Anna, a Dob utca 15-ben másfél éve jórészt saját erőből alapított és működtetett Spinoza-ház igazgatónöje „Pro Cultura Urbis” kitüntetést kapott a Fővárosi Önkormányzattól. A Spinoza-ház alapítása óta kulturális missziót tölt be, többek között kiállításokat, zenés irodalmi programokat, színházi előadásokat, kabarékat, önálló esteket, talk-show-kat rendez, hetente kétszer ingyenes déli koncertekkel idézi a régvolt kávéházainak hangulatát.

január 21.

A Gyöngyösi Városi Televízió bemutatta a Kiss Balázs rendező által gyöngyösi zsidóság történetéről forgatott "A kő zokog..." című kilencven perces dokumentumfilmet. A film bemutatóján a rendező ismertette a film születésének körülményeit, Keresztes György alpolgármester, pedig bejelentette, hogy a filmet szeretnék bemutatni a település oktatási intézményeiben is.

január 22.

Az Oneg Sabbath Klubban a Mazsihisz és más zsidó szervezetek meghívott képviselői részvételével vitaestet rendeztek a neológia jövőjéről Magyarországon.

január 23.

A Cirko-Gejzír moziban (V. Balassi B. u.) az „Esztertáska” filmklubja keretében levetítették Groó Diána „Csoda Krakóban” című filmjét. A vetítés után a rendező beszélgetett a vendégekkel.

január 17-27.

„Végjáték” címmel tíznapos programsorozatot rendeztek Holocaust Emlékközpontban Raoul Wallenberg eltűnésének, illetve az auschwitzi haláltábor felszabadításának érfordulójáról. A Páva utcai

központ ingyenesen látogatható filmvetítésekkel, koncerttel, könyvbemutatóval és beszélgetős estekkel várta az érdeklődőket. Első nap levetítik Alberto Negrin „Perlasca” című filmjét, a vetítés után Szita Szabolcs történész tartott előadást az embermentőkről. A második nap Roman Polanski „A zongorista” című Oscar-díjas alkotását, negyedik nap Kármán Irén 2004-ben készült „Szép sima kő” című dokumentumfilmjét mutatták be, azt követően a rendezővel és a film főszereplőjével beszélgettek a résztvevők. Levetítették Joseph Losey „Klein Úr” című 1976-ban készült filmjét - amelynek főszereplője (Alain Delon) egy, a zsidóüldözések üzleti lehetőségeit kihasználó műkereskedő. Bemutatták a Shoah Alapítvány „Giving Voice” című, angol nyelvű filmjét is. A filmvetítésekén kívül a Lengyel Kulturális Intézet támogatásával „Európa Auschwitz távlatából” címmel rendeznek estet. A Varsóból érkezett vendég - Marek Miller és Zbigniew Zbikowski - az „Európa Auschwitz távlatából” című könyv két szerzője volt. Vitaestet tartottak az árulásról Bódis Kriszta rendező, Majtényi László korábbi adatvédelmi biztos, Keserű Ilona képzőművész, Lábas Endre író és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi részvételével. Az esten a közönség tagjai elmesélték egymásnak "történeteiket" az árulásról. Bemutatkozott a „Centrópa Magyarország Zsidó Családtörténeti Központ” www.centropa.hu honlapja, amelyet az Informatikai és Hírközlési Minisztérium égisze alatt működő Nemzeti Digitális Adattár programja segítségével öt év alatt fejlesztettek ki. A bemutatón jelen volt Csepeli György államtitkár, szociológus is. /A Centrópa célja idős, zsidó származású emberekkel készített családi és életútinterjúk segítségével rekonstruálni, hogyan éltek a kelet-európai zsidók a holocaust előtt és után. A kutatóközpont számos interjúkészítő közreműködésével már több mint 100 valaha élt zsidó család történetét dolgozta fel. A szakmai irányítást Andor Eszter és Sárdi Dóra végzi, a főigazgató a Bécsben élő újságíró, Edward Serotta./ Ugyanazon a napon Bächer Iván felolvasóestet tartott. A programsorozat zárónapján, 2005. január 27-én emlékeztek meg az auschwitzi koncentrációs tábor

felszabadításának hatvanadik évfordulójáról a zsinagógatérben és az emlékfalnál. Aznap mutatták be a MAUS című, 1992-ben Pulitzer-díjat nyert világhírű képregény magyar kiadását az Ulpius-ház gondozásában.

január 27.

Az Auschwitz-Birkenai koncentrációs tábor felszabadulásának 60. évfordulójáról hatalmas rendezvény folyammal emlékeztek meg az egész világon. Az egykori tábor helyén mintegy 20 állam államfője, illetve kormányfője, felszabadítók és felszabadítottak emlékeztek. A központi megemlékezésen jelen volt Mádl Ferenc köztársasági elnök is. Beszédet mondott Aleksandr Kwasniewski lengyel államfő, valamint a tábor túlélői nevében Wladyslaw Bartoszewski volt lengyel külügyminiszter és Simone Veil, korábbi francia kulturális miniszter - maguk is túlélők. A roma áldozatok nevében Romani Rose, a németországi Központi Romatanács elnöke. A birkenai tábor helyén a jeruzsálemi Yad Vaseem Intézet a lengyel kulturális minisztériummal és az Európai Zsidó kongresszussal közösen rendezett fórumot „Hagyjátok élni népemet!” címmel. A fórumon mások mellett részt vett és beszédet mondott Vlagyimir Putyin orosz és Viktor Jucszenko ukrán, Mose Kacav izraeli és Jacques Chirac francia elnök. Üzenetet küldött II. János Pál pápa és Anatolij Sapiro, a tábor felszabadító Vöröshadsereg csapatparancsnoka. Brüsszelben az Európa Parlament határozatban ítélte el az antiszemitizmust és a rasszizmust, Budapesten a Páva utcai holocaust emlékközpontban rendezett megemlékezésen Gyurcsány Ferenc miniszterelnök mondott beszédet, a fővárosi közgyűlés üléstermében pedig egy perces néma felállással emlékezett az áldozatokra. Az ülésteremből a néma felállás idejére kivonult a MIÉP Frakciója. A magyarországi UJS szervezet képviselőjében nyolc fő utazott Krakóba. Párizsban emlékfalat avattak az áldozatok emlékére. Az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításának 60. évfordulója kapcsán ismét fellángoltak azok a viták, amelyek XII. Pius pápa II. világháborús szerepét kárhoztatták. II. János Pál pápa - akit a 2005. január 27-i auschwitzi megemlékezésen Jean-Marie

Lustiger francia bíboros képviselt - a Vatikánnak a Soá idején elkövetett hibáiért ugyan megkövette a zsidó közösséget 1998-ban, de a megbánást hiányosnak ítélték, mivel abban világháborús elődjét felmentette minden hibája alól. A katolikus egyház híveinek az a 1956 óta hirdetett szándéka, hogy boldoggá avassák XII. Piust, felháborítja a zsidó közösséget, így zavarba ejti a Vatikánt. A vatikáni titkos levéltár 2007-re várt megnyitása pedig újabb érvekkel szolgálhat XII. Pius támadóinak.

január 28.

A Magyarországra látogató Nobel-díjas Herskó Ferenc a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében tartott előadást. A tudóst köszöntő Vizi E. Szilveszter MTA-elnök bejelentette, hogy a tudós testület a legközelebbi tagválasztó közgyűlésén külső tagjai közé választja Herskó professzort. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök a Parlamentben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetés adta át Avram Herskónak. A tudóst szülővárosában, Karcagon ünnepi önkormányzati ülésen köszöntötték. A város elismerését, a díszpolgári oklevelet és emléklakettet Fazekas Sándor polgármester adta át, a Karcagról elszármazottak nevében Kertész Péter újságíró szólta a kitüntetéshez. Köszöntőjének szövege olvasható az Új Élet 2005. február 15-i számában (5. p.) Báruch Hábá, Avram, szülőföldeden! címmel.

január 29.

1. Halálának huszadik évfordulója alkalmából életmű kiállítást rendeztek Gedő Ilka festőművésznek (1921-1985) a Magyar Nemzeti Galériában. A tárlat 120 festményéből, illetve 100 grafikájából állt. A Népszabadság 2005. január 29-i számában Rózsa Gyula „Az életmű ára” címmel készített elemzést a művésznő alkotásairól (12. p.).

2. 81 éves korában, svájci otthonban meghalt Efraim Kishon alias Hofman Ferenc. Az Új Élet 2005. február 15-i számában a kortárs, egykori barát, Lazarovits Ernő „Meghalt a humorista” című írásával (7. p.) búcsúzott tőle.

január 30.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Bokor Judit „Voltaképpen költőként éltem” című posztumusz verseskötetét mutatta be Havas Judit szerkesztő, Benedek István Gábor, Bokor Péter, Daru Ildikó és Kardos Péter.

január 31.

1. A vészkorszak másod-, és harmadgenerációs hatásáról rendezett beszélgetést a Szombat folyóirat a Spinoza Kávéházban Erős Ferenc szociálpszichológus, Hoyer Mária pszichológus, Szántó T. Gábor író és Vajda Júlia szociológus meghívott előadók részvételével.

2. A Salom Klub kirándulást szervezett Bécsbe, a Chagall Múzeumba.

Január végén a bíróság önálló egyházként jegyezte be a Szim Salom Progresszív Zsidó Hitközséget, mivel a Mazsihisz nem reagált az öt évvel korábban benyújtott tagfelvételi kérelemre. Az új egyház vezetője Kelemen Katalin rabbi és Hajnal György elnök.

A Vidám Színpadon felolvasó est keretében tűzte műsorra a Krétakör Színpad a Nobel-díjas Elfiede Jelinek „Pihenő” című darabját Bagossy László rendezésében.

Szekszárdon az Illyés Gyula Pedagógiai Főiskolán rendezett Raoul Wallenberg emlékkiállítását a nevét viselő Egyesület, a tárlatot Heisler András Mazsihisz elnök nyitotta meg. A megnyitón jelen voltak a szekszárdi hitközség tagjai, Mayer Dezső elnök és Friedmann Tamás elöljáró is. A Tolna Megyei Művelődési Központban pedig bemutatták azt a dokumentumfilmet, amelyet a Tolna megyei holocaust túlélőkkel készített Bárány László rendező. Az összekötő szöveget Mezei Zoltán József írta. A bemutatón jelen voltak a film készítésében résztvevő túlélők is. A megyei önkormányzat a területén lévő középiskolák számára (Szekszárd, Bonyhád, Gyöngyös, Simontornya, Dombóvár, Paks) a film kópiáját ingyen bocsátotta rendelkezésére. A dokumentumfilm

előállításának költségeihez a Mazsihiszen kívül hozzájárult a kultuszminisztérium, a Szerencsejáték Rt. és a Soros Alapítvány is.

A Szombat 2005/januári számában közölték Yeshayahu Leibowitz „A zsidó a közösségben, a földjén és a világ népei között” című tanulmányát (22-25. p.) Ferencz Judit és Kaposi Dávid fordításában. Szegő Péter Haraszti Miklóssal, az EBESZ sajtószabadság felelősével készített interjút „Valamennyi dimenzióban vannak felismert zsidó gyökereim” címmel (14-17. p.).

február hónap

február 4.

1. Az ÉS 2005. február 4-i számában Konrád György „Látogatás Birkenauban” (10. p.) című esszéjében elevenítette fel a tábor múzeumában 2004 szeptemberében, Rajk Lászlóval közös kirándulásuk emlékét. Vánicsa István „A néber és az univerzitás” című glosszájában (1. p.) arról írt, hogy ha megkésve is, de kirúgták Bácsfi Diána bölcsészhallgatónyilasvezért az ELTÉ-ről. Ugyanakkor vitatkozott Tamás Gáspár Miklóssal, aki szerint Bácsfi Diánának, mint egyetemi polgárnak nem kisebbek a jogai az egyeteménél. Komoróczy Géza „Mit védjenek a liberálisok?” (4. p.) címmel fejtette ki véleményét Bácsfi Diána nyilasvezér tanulmányainak felfüggesztéséről az ELTE bölcsész karán. A professzor kifogásolta, hogy a Magyar Helsinki Bizottság (MHB) – Bácsfi felkérésére -nyilaskeresztes szervezkedést védjen Kárpáti György, a bizottság jogásza közreműködésével. Kőszeg Ferenc, az MHB bizottság vezetőjeként a lap 2005. február 11-i számában „Egy szó helyett kétezer” című írásával (12. p.) válaszolt, Zolnay János MHB tag az ÉS 2005. február 18-i számában megjelent „Ingerkűszöb” című írásában ugyancsak hibának tartotta, hogy Kőszeg az emberi jogokra hivatkozva védelmébe vette Bácsfit. (2. p.) A Bácsfi-jelenséget Schiffer András, a „Társaság a Szabadságjogokért” ügyvivője az ÉS 2005.

január 21-i számában elemezte „A jogállam visszabontása” című cikkében (14. p.) Kőszeg Ferenc az ÉS 2005. április 8-i számában válaszolt Zolnay Jánosnak „Kit véd a jogvédő?” című írásával (13-14. p.) A vitát a szerkesztőség Füzéki Bálint írásával fejezte be, amely a lap 2005. április 22-i számában jelent meg. 2005 augusztusában a Károli Gáspár Református Egyetem is elutasította Bácsfi Diána felvételi kérelmét nemzetiszocialista nézeti miatt. A 100 pontos felvételi ponthatárt ugyan 134 pontra teljesítette a magát hungarista vezérnek tartó amazon, de az elutasítás miatt közölte, hogy külföldön próbálkozik tanulmányai folytatásával. Bácsfi több szélsőjobboldali szervezet képviselőjével együtt 2005 augusztusának közepén nyilatkozott az Al-Dzsazíra arab hírtelevízióknak is, s a vele készült riportban Hitlert és a dzsihad szent háborút éltette.

2. Hódmezővásárhelyen 92 éves korában meghalt Almásy Tibor dandártábornok, a Yad Vasem Intézet kitüntetésre. Az Új Élet 2005. március 15-i számában Lebovits Imre búcsúztatta „Almásy Tibor 1913-2005” címmel (2. p.). Emléktábláját nyáron avatták fel a felújított nagyzsina góga falán Hódmezővásárhelyen.

3. Kunstár Csaba „Szimpátia a sötétséggel” címen két részes riportot készített az 1946-ban a román népbíróság által halálra ítélt Wass Albert, és apja viselt dolgairól. Az első rész a családot, és az író erdélyi emlékezetét mutatta be, a második részben (ÉS, 2005. július 1. 10 p.) Wass magyarországi reputációját, a kortárs jobboldal kurzus íróját mutatta be.

február 5.

1. A Magyar Hírlap 2005. február 5-i számának „Ahogy tetszik” mellékletében Nyerges András „Címzett: Orbán Ottó (1936-2002)” című írását arra használta fel, hogy a költő „Áttörés” című verse segítségével bemutassa: a párizsi zsidó koncentrációs tábor, Drancy neve mennyire nincs a köztudatban (18. p.)

2. A Mazsike évi rendes közgyűlésén előkészítették a tisztújító közgyűlést, megválasztották a jelölőbizottság tagjait.

3. A Spinoza Házban Czeizel Gábor Kishon-kabarét rendezett Ephraim Kishon írásainak felhasználásával, Kézdy György főszereplésével.

február 6.

Az amerikai CIA beleegyezett abba, hogy újabb iratokat ad át a náci háborús bűnösök és az amerikai hírszerzés kapcsolatát vizsgáló szenátusi bizottságnak. Egy 1998-ban elfogadott törvény alapján a dokumentumokat nyilvánossá teszik. Azóta mintegy 8 millió oldalt tettek kutathatóvá. Ezekből kétséget kizáróan kiderült, hogy Adolf Eichmann öt közeli munkatársa – köztük Klaus Barbie és Ottó Skorzeny – együttműködött az amerikai titkos szolgálattal

február 11.

1. Az ÉS 2005. február 11i számában Avram Hershko /Herskó Ferenc/ Nobel-díjas biokémikussal készített interjút Böhm Ágnes „Mindig az árral szemben” címmel (7. p.). Ugyanebben a számban olvasható Yehuda Elkana, a CEU rektorának a németországi Einstein-év alkalmából, a berlini Német Történeti Múzeumban 2005. január 19-én elmondott beszéde „Einstein öröksége – Tézisek címmel” (8-9. p.). Fordította Musza István.

2. Markham J. Geller, a londoni University college Department of Hebrew and Jewish Studies professzora tartott előadást az MTA Judaisztikai Kutatócsoport és az ELTE BTK Asszirológiai és Hebraisztikai Tanszékének meghívására „Studying Talmud? – Learn Akkadian!” címmel a Szerb utcai Tanári Klubban.

február 13.

1. A főváros felszabadulásának 60. évfordulóját közösen ünnepelte a Measz, a Nüb, a Holocaust Emlékmúzeum, a Muszoe, az Otthont Magyarországból Összefogás Szervező Bizottsága, valamint a Civil Fórum Budapest a Vízafogói mártíremlékműnél. Az emlékbeszédet Szili Katalin házelnök mondta el, a megemlékezésen jelen volt Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Hiller István, az MSZP elnöke, Szolnoki Andrea főpolgármester-helyettes, Izrael, Oroszország, Ukrajna, Fehéroroszország, Szlovákia, Csehország, Szlovénia, Ausztria nagykövetei, valamint a magyarországi minisztériumok

vezető tisztségviselői. A Bzsh részéről Streit Sándor elnök, a Mazsihisz részéről Lazarovits Ernő külügyi vezető koszorúzott.

2. Budapest felszabadulásának 60. évfordulóján sem maradt el a szélsőjobboldali szervezetek hőzöngése a főváros közterein, míg a napilapok mindegyike összeállítást közölt a főváros felszabadulása alkalmából. A Hősök terén és környékén már február 2005. február 12-én a Német Nemzeti Demokrata Párt szóvivőjének beszédét harsogták a mikrofonok mintegy ezer összegyűlt ember előtt. Az első fokú bírósági ítélettel betiltott „Vér és Becsület” szélsőjobboldali szervezet ezúttal itt emlékezett az orosz ostromgyűrűből 1945. február 11-én sikertelenül kitörni próbálkozó német és magyar katonákra. A felvonuló szkinhedek egy nyolcfős csoportja csaknem agyon vert egy indiai turistát. A fiatalembert az mentette meg, hogy egy honfitársa gépkocsijával a támadók közé hajtott. A Népszava 2005. február 13-i számában „Büntetnék a szocialisták a holocaust-tagadókat” című összeállításában számolt be a Budapest felszabadulását ünneplő évfordulás rendezvényekről (11. p.). A Budai Várban tartott központi rendezvényt az MSZP, a Measz és a Párbeszéd Budapestért Alapítvány rendezte, a vezérszónok Hiller István MSZP pártelnök volt. Az évforduló csaknem egybeesett Koltai Lajos „Sorstalanság” című filmjének díszbemutatójával, ami a Magyar filmszemlét zárta a Mamut moziban 2005. február 8-án. A Népszava Szép Szó mellékletét teljes egészében a holocaustnak és a Sorstalanságnak szentelte. Marx József „Filmkönyvéből” jelent meg részlet (2. p.), amely a Sorstalanság forgatásával foglalkozott, a lap 2-3 oldalán a díszbemutató vendégeit - köztük Kertész Imre Nobel díjas író, Mádl Ferenc köztársasági elnököt, Judit Varai Shorer korábbi izraeli nagykövetet, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit, Szabó István Oscar-díjas filmrendezőt, Hiller István leköszönő, és Bozóki András leendő kulturális minisztert - szólaltatták meg. Scipiades Erzsébet „Képregény Mauschwitzről - Zsidó egerek és német macskák” című írásában Art Spiegelman „Maus” című képregényét mutatta be (4. p.), Ungváry Krisztián történésszel pedig a zsidótörvényekről és a

túlélőkről beszélgetett (5. p.). Bársony Éva Koltai Lajos rendezővel készített egész oldalt betöltő interjút „Egyszerre úgy éreztem, nekem ehhez közöm van” címmel (6. p.). A Népszabadság Hétvége mellékletében Kádár Gábor- Vági Zoltán tanulmánya jelent meg „Sorstalan nemzedék – Százhatvan Kertész Imrével egyidős, Auschwitz-Birkenaut túlélő visszaemlékezései” címmel (2-3. p.) készült szociológiai felmérésük alapján.

3. A Zeneakadémián délután ünnepi műsort adott a Goldmark Kórus megalakulásának 35. és alapító karnagya, Ádám Emil születésének 100. évfordulója alkalmából. Ebből az alkalomból a Kórus történetét feldolgozó írás jelent meg az Új Élet 2005. február elsejei számában (6. p.), Király László Erkel-díjas zeneszerző pedig zsoltárkantátát írt Ádám Emil születésének centenáriumára. Az énekkar a kantátát be is mutatta. A hangversenyt megtekintette Jehoram Sorovszki izraeli karmester is, aki a Zeneakadémia esti hangversenyének dirigense volt.

február 15.

1. Kardos Péter főszerkesztő „Hatvanéves az Új Élet” című cikkével a címlapon jelent meg a 2005. február 15-i lap. Az alapító főszerkesztőre, Roóz Rezsőre az unoka, Roóz Péter emlékezett (6. p.).

2. A lap Mazsihisz vezetőségi üléséről hírt adó összefoglalójából kitűnik, hogy megalakult az elnöki kabinet, amelynek tagjai Zoltai Gusztáv, Egri Oszkár és Hagymási Zsuzsanna, mint vezető beosztású munkatársak, valamint Lányi Eszter és Dénes Gergő állandó tagok. A grémium feladata elsősorban a vidéki hitközségekkel való kapcsolattartás. A vezetőségi ülésen határozat született a járadékfelosztás elveiről a Bzsh és a Mazsihisz között. A korábbi gyakorlat szerint 70:30 százalékból ösztönzött a két szervezet a járadékokból, ezután a tényleges költségek alapján történik a finanszírozás. A változtatást hat támogatással, két tartózkodással és egy ellenszavazattal fogadta el a vezetőség (2. p.). Markovics Zsolt főrabbi „In memoriam Löw Immanuel” címmel jelentetett meg cikket nagy elődjéről (4. p.)

február 16.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban került sor Schweitzer József professzor és Komoróczy Géza professzor beszélgetésének harmadik részére a zsidó etikáról.

február 17.

1. A Spinoza Kávéházban a Szombat Szalon Vámos Miklós irodalmi estet rendezett „Tanuljunk könnyen, gyorsan héberül!” címmel.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban „Kohn-tour” címmel Köves Tamás karikatúra kiállítását nyitotta meg Losonci Miklós művészettörténész és László Gábor.

február 18.

1. A Spinoza Kávéházban Paul Lendvai Bécsben élő újságíróval beszélgetett Lengyel Nagy Anna.

2. A Szegedi Nemzeti Színház felolvasó színpadi rendezésben mutatták be Gáli József „Válás Veronában” című tragikomédiáját a szerző halálának évfordulóján. A színház emeleti előterében a Gáli József életét bemutató kiállítást Boldizsár Péter nyitotta meg. A megnyitón elmondott beszéd megjelent az ÉS 2005. március 11-i számában „Gáli József (1930-1981) emlékezete” címmel jelent meg (9. p.).

3. A Budapesti Zsidó Múzeumban „Áldozat – Engesztelés” címmel másodszor rendeztek kortárs képzőművészek felkérésre készített munkáiból kiállítást. A tárlatot B. Turán Róbert igazgató, és Dávid Katalin művészettörténész nyitotta meg. A három évvel korábbi „Noé szövetsége” című kiállítás folytatásának szánt tárlat szervezésében részt vett Nógrádi Péter is. A kiállító 32 művész között volt: Balla Attila, Szirtes János, Bikácsi Daniella, Kopasz Tamás, Galambos Tamás, Radák Eszter, Gellért B. István, Harasztý István, Baranyai András, Szűcs Attila, Maurer Dóra, Boros Tamás és Valkó László. Dávid Katalin megnyitón elhangzott beszédét a Szombat 2005/júniusi száma közölte (30-31. p.)

február 19.

1. A Népszabadság 2005. február 19-i számának Hétvége mellékletében Ormos Mária írása „Jegyzőkönyvek Auschwitz emlékezetéről” címmel jelent meg (4. p.).

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Heller Ágnes a zsidókérdés megoldatlanságáról tartott előadást, amit beszélgetés követett.

február 20.

1. A Mazsike Szombat Szalon zártkörű vetítés keretében mutatta be a Művész moziban az érdeklődőknek Koltai Lajos „Sorstalanság” című filmjét, ahol a rendezővel Szántó T. Gábor beszélgetett.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége David Admon izraeli nagykövet volt, akivel V. Bálint Éva beszélgetett.

február 21-22.

Budapesten a Mazsihisz Síp utcai székházában rendezték meg az EU-hoz frissen csatlakozott országok zsidóságának első nemzetközi regionális tanácskozását „Közös felelősség” címmel. A tanácskozásra meghívást kaptak az EU felvételüket kért kelet-közép európai országok zsidó vezetői is. A tanácskozáson a Mazsihisz vezetőin kívül részt vettek Bulgária, Csehország, Horvátország, Litvánia, Macedónia, Lengyelország, Románia, Szerbia és Montenegro, Szlovákia és Szlovénia hitközséginek vezetői. A tanácskozáson jelen volt Cobi Benatoff, az Európai Zsidó Kongresszus elnöke is. A konferencián felszólalt Boros Jenő külügyi államtitkár, Kiss Péter kancelláriaminiszter és David Admon izraeli követ is.

február 23.

A Népszabadság 2005. február 23-i száma Petőcz György tanulmányát közölte „Auschwitz, szimbólumok, médiamagány” címmel (13. p.) annak apropóján, hogy az Európa Parlament az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadulásának 60. évfordulója alkalmából határozatot fogadott el a holocaustról, az antiszemitizmusról és a rasszizmusról. A szerző cikkében utalt azokra az ellentmondásokra, amelyek a Nyugat-Európa nagyvárosaiban rendezett emlékünnepeket jellemezték az évforduló kapcsán.

február 24.

1. A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre megtekintette a Magyar Nemzeti Múzeumban Gedő Ilka festőművész életmű kiállítását, a tárlatvezetők Kolozsváry Mariann és Jobbágyi Zsuzsa, a kiállítás kurátorai voltak.

2. A Füst Milán Szellemi Páholy vendége Szabó István filmrendező volt, akivel a filmművészet és hatalom viszonyáról, valamint a zsidóság vállalásáról és megéléséről cseréltek eszmét a Páholy látogatói.

február 25.

1. A Pesti Központi Kerületi Bíróság első fokon bűnösnek találta Bácsfi Diánát, a magát hungaristának valló Magyar Jövő Csoport vezetőjét egy rendbeli, folytatólagosan elkövetett önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt. Ezért két éves próbaidőre bocsátotta nem jogerős elsőfokú ítéletében.

2. A Magyar Tudományos Akadémián a Bibó István Közéleti Társaság által rendezett Bibó István emlékülésen „A zsidókérdés tárgyalása Bibó nyomán” című témakörben Balog Iván, Karády Viktor, Kovács Gábor és Márton László mondta el véleményét. Az emlékülésen a „Teleológia és normativitás Bibó István műveiben” címmel Huszár Tibor, Patai Ferenc és Poszler György, valamint „A politikai esszéírás Bibó óta” címmel Bozóki András, Debreczeni József, Kende Péter és Sándor Iván tartott előadást.

február 26.

A Micve Klub vendége Gregor József operaénekes volt, aki nem zsidó létére alapító tagja a Szegedi Zsinagógáért Alapítványnak.

február 28- március 3.

Izraelben rendezték meg a Habonim Dror szervezetek világtalálkozóját, amelyen a magyarországi szervezet is képviselői is jelen voltak.

A Hunyadi téri körzet vezetőinek kérésére a Terézvárosi önkormányzat hozzájárult, hogy a 109 éves templom és a hozzá tartozó helységek a Bzsh tulajdonába kerüljenek. A döntés öröme rendezett ünnepélyes istentiszteleten mintegy 70-en vettek

részt, köztük a kerület önkormányzat és a társhitközségek vezetői.

Berel Lazar Oroszország főrabbija Budapesti látogatása során találkozott a Chabad Lubavics Alapítvány munkatársaival, ellátogatott a Vasvári Pál utcai Pesti Jesiva Központba, és a Rumbach utcai zsinagógába.

Február végén jelent meg a Measz 2005-ös évkönyve, melyet Bernáth László szerkesztett. A kötetben Gyertyán Ervin emlékezett a Somér ifjúsági mozgalomra, Szita Szabolcs pedig a deportáltak hazatérésének nehézkességét mutatta be.

Szita Szabolcs február végén megvédte „Magyarok az SS ausztriai lágerbirodalmában” nagy doktori disszertációját a Magyar Tudományos Akadémián. Az értekezés opponensei Gergely Jenő, Sipos Péter professzorok, és Harashti György történész voltak, a bírálóbizottság elnöke Ormos Mária professzor volt, Stark Tamás ismertette Szita Szabolcs tudományos tevékenységét.

77 évesen, New Yorkban meghalt Peter Malkin legendás Moszad-ügynök, Adolf Eichmann elfogója. Malkint Tel-Avivban a Kiriat Saul temetőben helyezték örök nyugalomra.

A Budai Sófár 2005/februári számában Vajda Róberttel, a 2002 óta különböző helyeken létező Budapesti Zsidó Színkör rendezőjével, színészeivel készített interjút Fazekas Péter „A zsidóságnak infrastruktúra kell” címmel (4-5. p.)

A Szombat 2005/februári számában Karády Viktor szociológussal Várnai Pál beszélgetett „A történelem nem üdvtörténet” címmel (23-25. p.).

március hónap

március 1.

Az EMIH és a Chabad Lubavics Oktatási és Nevelési Egyesület megalakította a Budapesti Jesiva - Zsidó Tudományok Főiskoláját. Az intézményen belül két szak működött, a Zsidó Tudományok, és a Jesiva - Ortodox Rabbiképző szak. Rektorrá Oberlander Baruchot választották. Az Egység című folyóirat 2005/áprilisi számában részletesen ismerteti mindkét szak tantervét (4-5. p.).

március 2.

Szilvan Salom izraeli külügyminiszter a palesztin kérdéstről tárgyalt kétnapos budapesti látogatása során Somogyi Ferenc külügyminiszterrel, Gyurcsány Ferenc miniszterelnök pedig fogadta külügyminiszter küldöttségében helyet foglaló 17 tagú izraeli befektetőkből álló delegáció tagjait. A vendégek között volt Arie Zief, az izraeli kereskedelmi kamarák szövetségének alelnöke is. Az izraeli külügyminisztert fogadta Mádl Ferenc köztársasági elnök és találkozott Orbán Viktor Fidesz-MPP elnökkel is. Szilvan Salom tiszteletére az izraeli nagykövetségen díszebédet adtak, ahol Schweitzer, Kardos, Fröhlich Róbert és Deutsch Róbert főrabbiakkal találkozott. A Holocaust Emlékközpontba elkísérték a Mazsihisz vezetői és Bozóki András kultuszminiszter is.

március 3.

A Scheiber Sándor-díjat ebben az évben Jehuda Don, Slomo J. Spitzer és Tatár György vehette át. A kitüntetéseként évente egyszer, Scheiber Sándor főrabbi halálának évfordulóján adományozza a kulturális miniszter. A Hitközség Dísztermében rendezett átadó ünnepséget Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, a Scheiber Sándor Alapítvány kuratóriumi elnöke nyitotta meg. Jehuda Don tudományos tevékenységét Komoróczy Géza, Shlomo Spitzer professzorét Schweitzer József, míg Tatár Györgyét Fröhlich Ida professzor méltatta.

március 3-6.

Leányfalun nemzetközi Hasbara szemináriumot tartott a Szochnut 35 magyar, bolgár, cseh, szlovák és horvát egyetemista részvételével. Az összejeövetel célja

aktuális izraeli kérdések megvitatása volt izraeli szakértők vezetésével.

március 4 .

Darányi András, a budapesti Holocaust Emlékközpont nemzetközi és társadalmi kapcsolatokért felelős igazgatója erről a tisztségéről is lemondott. A lemondást Székely Gábor, az emlékközpontot működtető Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumának elnöke elfogadta. Darányi András 2004. május 15-ig a közalapítvány ügyvezető igazgatójaként dolgozott, azt követően lett az intézmény nemzetközi és társadalmi kapcsolatokért felelős igazgatója.

március 5.

Egy hónapon át 15 kiválasztott részletet állítottak ki a kettős és a hármas metró 46 kocsiból álló szerelvényeiben Art Spiegelman Mauschwitzről szóló, „Maus” című képregényéből.

március 6.,

1. Esterházy Jánosra emlékeztek az egykori budapesti lakóházán elhelyezett emléktáblánál. A Rákóczi Szövetség szervezésében rendezett koszorúzáson Szabó Tibor, a Határon Túli Magyarok Hivatalának korábbi elnöke mondott beszédet, az Országgyűlés Külügyi Bizottsága, a Magyar Demokrata Fórum parlamenti képviselőcsoportja, a Határon Túli Magyarok Hivatala, a MaZsiHisz, a Magyarok Világszövetsége, a Magyar Föderalista Párt (Felvidék), a Csemadok, a Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetség, az Esterházy János Emlékbizottság, valamint a mártír politikus egykori rabtársa helyezték el koszorút. A koszorúzást követően a Magyarok Házában átadták az Esterházy János Emlékérmét.

2. A Mazsike megtartotta háromévenként esedékes rendes tisztújító közgyűlését, ahol a szervezet elnöke továbbra is Feldmájer Péter maradt, a Számvizsgáló bizottságé Róna Róbert, tagjai pedig továbbra is Ratkó Istvánné és Sarlós Júlia maradtak. A Mazsike elnökségében Garai Péter lemondott tisztségéről, helyébe Róbert Péter került. Az

elnökség tagjaivá Bonta Miklós, Deák Gábort, Hofmann Ivánt, Janklovics Tibort, Kirschner Pétert, Korányi Lászlót, Olti Ferencet és Rajki Andrást választották. A közgyűlés előtt Feldmájer Péter elnök a Mazsike Hírlevelének márciusi számában írásos beszámolót adott közre „A Mazsike tisztújító közgyűlés elé” címmel (8-9.p.). A közgyűlésen a szervezet 2004-es tevékenységéről elhangzott elnöki beszámoló után a 7 millió 200 ezer forintos pénzügyi mérlegről tartott beszámolót Rajki András, és a számvizsgáló bizottság nevében Róna Róbert.

március 7.

1. Az országgyűlésben határozatot fogadtak el a roma holocaustról, amelyben a cigányságot a magyar nemzet részeként ért megkülönböztetésként ismerték el a cigányság kiirtására tett intézkedéseket.

2. Tíznapos európai körútján Budapestre érkezett Natan Saranszki, az izraeli kormány Jeruzsálemért, és a bevándorlók integrációjáért felelős minisztere. Egy napos budapesti látogatásán előadást tartott a CEU-n, és ellátogatott az UJS-hez is. A miniszterrel Gadó János készített interjút a Szombat 2005/áprilisi számában „Jobb egy demokrácia, amely gyűlöli a zsidókat” címmel (13-14. p.).

március 9.

A „Beszélgetések a zsidó etikáról” sorozat negyedik részében is Schweitzer József és Komoróczy Géza professzorokat hallhatták az érdeklődők a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

március 10.

Kertész Imrét a Sorbonne díszdoktorává avatták - az ünnepségen jelen volt Bozóki András kulturális miniszter is.

március 11.

A 75 éves Sándor Ivánt köszöntötték az ÉS 2005. március 11-i számában Bazsányi Sándor: „Szókratész, zenélj!” című írásával (12 p.)

március 12.

Tischler János a Népszabadság 2005. március 12-i Hétvége mellékletében az 1968-as lengyelországi antiszemita megnyilvánulásokról írt tanulmányt „Antiszemitizmus állami módra” címmel (4. p.)

március 15.

1. A nemzeti ünnep alkalmából Kossuth-díjjal tüntették ki Eörsi István író, műfordítót, Spiró György író, Székely Magda költő, műfordítót. Széchenyi-díjat kapott Radnóti Sándor filozófus, esztéta, Sárosi Bálint zenetudós, Varga János levéltáros. A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozata kitüntetését kapta Dov Reer a magyar-izraeli kapcsolatok fejlesztése érdekében végzett munkájáért. A Magyar Köztársasági Érdemrend középkereszt polgári tagozata kitüntetésben részesült Haraszi Miklós, Tamás Gáspár Miklós, Alexander Brody reklámszakember, Kathy-Horváth Lajos zeneszerző, hegedűművész és Krausz Tamás történész. A kitüntetések Mádl Ferenc köztársasági elnök adta át a parlamentben. A Magyar Köztársaság Kiváló Művésze kitüntetését kapott Féner Tamás fotóművész. Az oktatási miniszter a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemrend kitüntetését adta át Hammermann Gézáné főtanácsosnak, az Amerikai Alapítványi Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola gazdasági vezetőjének, valamint Orbán Ferencnek, a minisztérium vezető főtanácsosának, a Mazsihisz korábbi oktatási osztálya vezetőjének. .

2. Az Új Élet 2005. március 15-i számában Egri Oszkár a szlovákiai Párkány zsidó emlékeiről közölt cikket „Párkányról, Márairól és másokról” címmel (4. p.).

március 17.

Egy floridai bíróságon 25,5 millió dollár kártérítést ítélték meg annak a 37 magyar holocaust túlélőnek, akik az Egyesült Államok kormányát néhány éve beperelték az ún. „aranyvonat” rakományának ügyében. Az egyezség szerint 25,5 millió dollár felajánlott összegből az ügyvédi költségek levonása után 21 millió dollárt osztanak szét. Ennek 22,7 százaléka kerül csak Magyarországra, a legtöbb, 42,5 százalék Izraelbe. Jelentős az USA-ba, Kanadába és

Ausztráliába kerülő összeg aránya is. A per kezdeményezői 5 ezer dollárt kapnak, az összeg többi részéből nem egyéni, hanem csoportos kárpótlásra kerül sor Az aranyvonatok kalandos sorsával több kiadvány foglalkozott a kedvező ítélet kapcsán. A HVG március 19-i számában Réti Pál „Aranyvonat-egyezség - Vagonyilatkozat” című összefoglalója jelent meg (35-37. p.). Bihari Tamás a Népszava március 29-i számában „Megkerült és eltűnt aranyvonatok” címmel foglalta össze az üggyel kapcsolatos ismereteket (6. p.)

március 19.

„Más-e ez a kapitalizmus?” címmel Tamás Gáspár Miklós tartott vitaindítót a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

március 20.

A néhai Stern László főkantor születésének 90. évfordulója alkalmából ünnepséget rendeztek gyermekei, Judit és Ottó kezdeményezésére a Nagyfuváros utcai templomban. Az ünnepségre eljött az Izraelben élő 70 éves fivér, Moshe Stern is, akit az Or-Zse rektori tanácsa arany érdemrenddel tüntetett ki. Az eseményen szinte mindenki ott volt, és alig akadt kantor, aki távol maradt volna. Stern László hangja felvételről, a többi kántoré - Fekete László, Tóth Emil, Kálmán Tamás, Klein Ervin, Veisz Ferenc és Zucher Immánul - élőben szólt. Az Új Élet 2005. március elsejei számában Schöner Alfréd írt emlékező cikket „Kilencven évvel ezelőtt született Stern László, a világhírű főkantor” címmel (3. p.). A nagy sikerre való tekintettel augusztusban megismételték az emlékműsort.

március 21.

1. A Measz által alapított „Radnóti Miklós antirasszista díjat” ebben az évben Kardos Péter főrabbinak adták át a közéletet is érintő prédikációiért. A kitüntetést a Radnóti Miklós Színházban Mandur László, az országgyűlés alelnöke adta át.

2. A Kogart Házban Fehér László festőművész műveiből rendezett kiállítást közösen tekintette meg a Mazsike Festészetet Kedvelők Köre.

március 22.

A Spinoza Kávéházban Réz András „Álarcaim” című estjét rendezték meg, a beszélgetőtárs Szerényi Gábor volt.

március 25.

Az ÉS 2005. március 25-i számában Nyerges András „Színrebotás - Mitől árulkodik egy mondat?” című írásában Németh László antiszemitizmusával foglalkozott (8. p.). Ugyanebben a lapszámban Daróczi Ágnes „Pharrajimos” címmel Sárközi Jenőné cigány holocaust túlélő monológját közölte (7. p.); Gereben István pedig „George Washington és a zsidók „magyar” szemmel” című tanulmányt tett közzé (6. p.).

március 26.

1. Purim alkalmából Nagykörösön az Arany János Művelődési Központ Dísztermében rendezett bált a Nagykörösi Zsidó Hitközség. A zenét a Bibsi King zenekar szolgáltatta. A bál előtt a Nagykörösi Zsinagógában tartottak istentiszteletet Róna Tamás rabbijelölt vezetésével.

2. A Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében sor került George Friedrich Handel „Semele” című operájának magyarországi ősbemutatójára. A Budapesti Kamaraopera előadását a Fesztivál Színházban Halász Péter rendezte, közreműködött Timothy Bentch, Fried Péter, González Mónika, Artur Stefanowicz és Lehocz Andrea.

március 27.

Az Erzsébet téri Gödör Klubban „Zsidó - zsidó párbeszéd” címmel a zsidó vallási irányzatok nyilvános kerekasztal beszélgetésére került sor. A Marom ifjúsági szervezet kezdeményezésére első ízben ültek le egymással a különböző vallási irányzatot képviselő magyarországi zsidó szervezetek képviselői a Gödörben: Kelemen Katalin, a Szim Salom Progresszív Zsidó Közösség rabbija, Balázs Gábor, a modern ortodox irányzatú Pesti Súl egyik vezetője, Köves

Slomo lubavicsi haszid rabbi, az EMIH vezetője, Radnóti Zoltán, a Károli Gáspár téri zsinagóga neológ rabbija és Lózszy Tamás, az ortodox irányzat képviselője. A résztvevők az asszimilációról, a nők szerepéről és a messiásról fejtették ki az általuk képviselt irányzat felfogását. A tanácskozásról Gadó János írt összefoglalót a Szombat 2005. májusi számában „Zsidó - zsidó párbeszéd” címmel (9-11. p.) Vári György pedig a Szombat 2005/júniusi számában jelentette meg „Az izoláció ellen” című tanulmányát (22-24.p.) amelynek megírására a vita inspirálta.

március 30.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége volt Hunvald György, az Erzsébetváros polgármestere és Varga Kálmán a KÖH elnöke abból az alkalomból, hogy műemlékké nyilvánították az egykori zsidó negyedet.

A Tolna megyei Fadd községben obeliszket állítottak a holocaust helyi áldozatainak emlékére. Az emlékoszlopot a Londonban élő Boros Andor üzletember emeltette.

Március végén Magyarországra látogatott Ron Kronich rabbi, az Izraeli Vallásközi Tanács elnöke. A Budai Sófár 2005/májusi számában Kozma Levente készített interjút a zsidó - keresztény - iszlám megbékélés élharcosával „A megbékélésnek nincsen alternatívája” címmel (4. p.)

A Magyarországi Autonóm Ortodox Hitközség közgyűlésén a negyven év után az elhunyt Fixler Herman helyébe lépő Herczog László elnök értékelte az év tevékenységét, és első ízben hangzott el gazdasági beszámoló is. Bejelentette, hogy a főtitkári teendők ellátására Paskesz Somlói Tamás kapott megbízást, az egy éve betegen Izraelben tartózkodó Hofmann főrabbi feladatait M. T. Weisberger főrabbi látja el. Flór Ferenc főkönyvelő elmondta, hogy állami támogatásra van szükség a Kazinczy utcai templom tetőszerkezetének megjavításához. A Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskola léte pedig kérdésessé vált, mivel Reichmann úr csökkentette az iskola támogatására szánt összeget. A 140 zsidó gyermek

tanítását veszélyeztető helyzetben minden külső segítségre szükség van – mondta Flór Ferenc. Az Alma utcai Szeretetotthonban az eddigi egy orvos helyett három látja el a lakókat, a Csörsz utcai temető helyreállításához a New York-i Lövinger család 20 millió forinttal járult hozzá. Tervezik a Gránátos utcai temető felújítását, és kóser üzlet létesítését az Erzsébetvárosban. Erről Hunvald György polgármesterrel már megkezdődtek a tárgyalások.

Az Európai Ortodox Rabbik Konferenciájának vezetősége három napos tanácskozást rendezett Budapesten a MAOIH Kazinczy utcai Díszteremben. A megnyitón Heisler András Mazsihisz elnök és Aba Dunner, a szervezet igazgatója köszöntötte a résztvevőket. A magyarországi ortodoxia vezetőin kívül jelen volt Verő Tamás rabbi, Streit Sándor Bzsh elnök és Zoltai Gusztáv a Mazsihisz ügyvezető igazgatója is. A rabbi testület azonban nem vett részt a tanácskozáson, mivel a magyarországi neológia elfogadottsága az ortodoxia részéről nem feltétlen.

Szili Katalin házelnök nyitotta meg Aya Admon Mayzels, az izraeli nagykövet festőművész feleségének kiállítását a Műcsarnok Stúdió Galériájában.

Az Erec 2005/március-áprilisi számában tette közzé Miklós László, a Monori Zsidó Alapítvány elnöke, hogy maroknyi lelkes taggal ismét működik a monori zsidó hitközség (8. p.).

Konrád Miklós „Az antiszemitizmus zsidó percepciója Magyarországon az első világháború előtt.” című tanulmány jelent meg a Múlt és Jövő 2005/ 3. számában (70-80. p.).

A Szombat 2005/márciusi számában Orbán Katalin cikket jelentetett meg arról „Hogyan keletkezett a Maus?” (28-29. p.). Vámos Miklóssal Várnai Pál beszélgetett „Történelem nélküli utód” címmel (23-26. p.).

április hónap

április 1.

Az Új Élet 2005. április elsejei számában Voigt Vilmos professzor írt emlékező cikket „Két évtized Scheiber Sándor nélkül” címmel (5. p.).

április 2.

II. János Pál pápa halálának napján a Mazsihisz nyilatkozatban fejezte ki együttérzését, és a szervezet vezetői részvétüket nyilvánították a Pápai Nunciatúrának, valamint a Magyar Katolikus Püspöki Karnak is. „A magyarországi zsidóság különösen nagyra értékeli a pápa azon megnyilvánulásait, amelyeket egyháza és a zsidóság kapcsolatainak jobbá tétele, a holocaust lelki következményeinek felszámolása terén tett” - állt a nyilatkozatban. Hozzátették: „a magyarországi zsidóság vezetői és hívei őszintén bíznak abban, hogy ez a folyamat II. János Pál pápa halálával nem szakad meg, és a fájó gyász elmúltával a bíborosi testület megfelelő döntését követően méltóképpen folytatódik.” A terézvárosi Avilai Nagy Szent Teréz-templomban II. János Pál pápa emlékére 2005. április 9-én tartott gyászmise után Cselovszky Ferenc, a Deák téri evangélikus templom vezető lelkésze, Frölich Róbert, a Dohány utcai zsinagóga főrabbija emlékezett meg a katolikus főpapról. A gyászmisen jelen volt Verók István kerületi polgármester is. A Szombat 2005/májusi számában Peremiczky Szilvia írt nekrológot „II. János Pál - „a zsidók pápája” címmel (5-6. p.) Ebben hangsúlyozza, hogy „II. János Pál vitán felül többet tett a katolicizmus és a zsidóság közötti viszony javításáért, mint elődei együttvéve...” Az Új Élet 2005. március 14-i száma pedig jóval a pápa halála előtt arról tudósított, hogy a New Yorkban rendezett zsidó - keresztény találkozón Israel Singer, a ZSVK elnöke közös imádkozásra szólította fel a konferencia résztvevőit II. János Pálért. (1. p.). Az Új Élet 2005. április 15-i számában részletet közölt Kardos Péter főrabbi pénteki prédikációjából, amely a pápa temetésének napján hangzott el a zuglói imaházban, és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi

visszaemlékezését találkozásáról a pápával „Vele!” címmel (2. p.).

2. A Mazsike Purimi bálját a Király utca 48. szám alatti Kuplung étteremben rendezte meg.

április 3.

1. A Nemzetközi Bibliaverseny magyarországi elődöntőjét tartotta a Macisz, a döntőre Izraelben került sor Izrael Függetlenségi Napján. Az elődöntőt a Szochnut épületében tartották, a zsúri elnöki tisztére Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit kérték fel. A zsúri tagjai: Köves Slomo lubavicsi rabbi, Radnóti Zoltán rabbi, Jehuda Sharon oktatási kiküldött és Sturovics Andrea tanárnő. Az első és a második helyezett Polyák Ágoston és Mike Krisztina Lauderer versenyző lett, a harmadik helyezett Hartai Enikő, az Amerikai Alapítványi Iskola növendéke, a negyedik és az ötödik helyezett Scheiber Sándor Iskola diákjai, Kosztopulosz Szokratesz és Vejkey Bernadett voltak.

2. Kisvárdán felavatták az egy éve elhunyt Moskovits Endre síremlékét.

április 4.

1. Az oktatási miniszter átadta Yehuda Elkanának, a Közép-európai Egyetem (CEU) rektorának egyetemi tanári és rektori kinevezési okmányát, ezzel a CEU formálisan és jogilag is "beemelődött" a magyar felsőoktatási életbe.

2. A Mu Színházban (1117. Bp. Körösy József u. 17.) állították színpadra Ivan Josefovics, Brémában élő, magyar származású zeneszerző „Sakkopera – Szerelmi történet Auschwitzból” című operáját.

3. Szili Katalin házelnök a Magyar Köztársasági érdemrend Lovagkeresztje kitüntetést adta át a felszabadulás 60. évfordulója alkalmából Szenes Iván Measz alelnöknek, Szigetvári Miklós Measz alelnöknek és Várnai Ferenc Measz alelnöknek, a Civil Fórum elnökének.

április 6.

1. Meghalt Kővári Dezső, sok éven keresztül az ortodox hitközség vezetőségi tagja, aki húsz éven át a kóser hússal látta el a hitközséget. A Gránátos

utcai temetőben a gyászszertartást Mojse Weisberger és Árje Kesztembaum rabbik, valamint Herczog László elnök biztosították.

2. Nyolcvankilenc éves korában a Massachusetts állambeli Brookline városában lévő otthonában elhunyt Saul Bellow Nobel-díjas amerikai író. Az irodalmi Nobel-díjat 1976-ban ítéltek oda számára „Humboldt adománya” című művéért. A Szombat folyóirat 2005/szeptemberi számában Szőnyi Andrea „Búcsú Saul Bellow-tól” című írása jelent meg (26-27. p.)

április 7.

Szolnokon „M megbékélés” címmel emléket rendeztek a holocaust évfordulóján a Tallinn filmszínházban. A „Nehéz helyzetekben” címmel rendezett kiállítást Göncz Kinga esélyegyenlőségi miniszter nyitotta meg, majd „Sorstalanság” levetítése után a film két szereplője - Nagy Marcell és Dóra Béla - találkozott a közönséggel. 2005. április 11-én Kármán Irén rendező „Szép, sima kő” című filmjét mutatták be a rendező jelenlétében, április 12-én pedig a 2005-ös „Dokumentumfilm szemlén” első díjat nyert a „Leszármazottak” című filmet vetítették le Varga Ágota rendező, és Horváth László történész közreműködésével.

április 8.

Gyöngyösön meghalt Ferenczfalvi Kálmán, a „Világ Igaza” kitüntetés birtokosa. Emlékét Jungreis Ervin, a jeruzsálemi Héber Egyetem nyugalmazott tanára idézte fel az Új Élet 2005. májusi elsejei számának 5. oldalán.

április 9.

1. A Wizo Hungary harmadik alkalommal rendezett jótékonysági bált, ezúttal a Bourbon Rendezvényházban (Ajtósi Dürer sor 19-21.) A rendezvényen fellépett Rácz Kati, a St. Martin és a Pannónia Klezmer Band, a vacsorát a Kóser Laky Konyha szolgáltatta.

2. A Mazsike Klub vendége Gerő András történész volt, akivel Deák Gábor beszélgetett „Jobboldali zsidók, baloldali zsidók - avagy a magyar belpolitika és a zsidóság” témakörben.

április 11.

1. Személyes történelem címmel kétnyelvű kiadványsorozatot indított a budapesti Lauder Javne iskola. A sorozat első kötetét, Kiss László „Auschwitzi napló” című könyvét az előszót író oktatási miniszter, Magyar Bálint mutatta be. A könyvet módszertani útmutató és multimédiás CD-Rom egészíti ki, amely a teljes szöveget, képeket, dokumentumokat és különböző feladatokat tartalmaz magyarul és angolul. Az érdeklődő iskolák számára a kiadványt az intézmény eljuttatja.

2. Pénzhiány miatt leállt a váci zsinagóga belső terének felújítása, a zsidó hitközség, pályázati úton próbált meg forrást teremteni a munka folytatásához. A felújítás után az egykor status quo ante hitközség hármaskörét szán a zsinagógának. A hitélet gyakorlása mellé holocaust-gyűjteményt kívántak elhelyezni a városból elhurcolt zsidók emlékére, valamint kulturális rendezvényekre is sor került a rendbe hozott falak között. A felújítás elkészültéig az egykori ravatalozóból kialakított imateremben köszöntötték a szombatot mintegy 30 fő részvételével, a szertartást Chikán Zoltán, az Or-Zse hallgatója vezette.

3. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára és a washingtoni Holocaust Múzeum a két állam közötti szerződés alapján elkezdtek a vészkorszakra vonatkozó dokumentumok másolatban történő átadását kutatási célra. A Népszabadság 2005. április 18-i számának tudósítása szerint „Vita a vészkorszaki dokumentumokról” a washingtoni múzeum kutatóintézetének vezetője, Paul A. Shapiró tapasztalatok alapján vitatja, hogy Magyarország kész lenne a dokumentumok átadására (4. p.).

április 9-17.

A Holocaust Emlékközpont „Ne bántsát a holocaustomat!” címmel Holocaust emlékhetet rendezett, amelyen túlélőkről és gyerekeikről beszélgettek. A központ „Tanár-műhely” programja keretében holocaust oktatását mutatta be. A jeruzsálemi Yad Vasem Intézet képzésén részt vett tanárcsoport, a holocaust oktatásával foglalkozó Hanna Arendt Alapítvány, a Haver Alapítvány, valamint

a Lauder Iskola judaisztikai kutatócsoportjának filmkészítő csapata is bemutatkozott. Az "Így tanítom a holocaustot" című program keretében történelem, és magyartanárok bemutatójára került sor, a résztvevők megismerhették a diákok „Sorstalanság”-naplóját, elhangzott a „Radnóti útján” című éjszakai zarándoklat élménybeszámolója. A filmklubban levetítették Varga Zsuzsanna rendező-operatőr „Szomszédok voltak” című dokumentumfilmjét, Koltai Lajos „Sorstalanság” című alkotásának werkfilmjét és Szilágyi Andor „A rózsza énekei” című alkotását a Multiplex moziban, Ember Judit „És ne vígy minket kísértésbe” című munkáját a Trafó Galériában. Michal Bukojemski Auschwitzról készített ötrészes lengyel dokumentumfilm-sorozatát szintén a Multiplexben vetítették. „Változó játékszabályok” címmel kerekasztal-beszélgetést rendeztek a történelmi emlékezetéről a Trafó Galériában. Az eszmecszerén részt vett György Péter esztéta és Turai Hedvig művészettörténész. 2005. április 13-án a Mindentudás Egyeteme Klubjának programját rendezték meg a Páva utcában „A Holocaust 60 év távlatából” címmel. A beszélgetésen jelen volt Molnár Judit, Ungváry Krisztián és Varga László történészek, valamint Radnóti Sándor esztéta. A 14-én rendezett "Zsidó a magyarban" című kerekasztal-beszélgetés vendége Gerő András, a Habsburg Intézet igazgatója, Schmidt Mária, a Terror Háza Múzeum vezetője és Varga László, az emlékközpont tudományos igazgatója volt. A holocaust emléknapján, április 16-án egész napos rendezvény keretében mécses gyűjtással, az áldozatok nevének felolvasásával, az emlékezés köveinek elhelyezésével emlékeztek. A holocaust-emlékhét zárónapján rendezett eszmecsere meghívott vendége Karsai László történész, Rényi András szociológus, valamint Szilágyi Andor és Varga Ágota filmrendező volt.

április 13.

1. Dombóváron a városi könyvtár „Rejtett értékeink” sorozatában Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi tartott előadást A dél-dunántúli zsidóság története címmel. Az előadás és a közelgő holocaust emléknap kapcsán a Pécsi Televízió interjút készített a főrabbi-val, a Dombóvári Televízió pedig az egész

rendezvényt közvetítette. Takács Istvánné gimnáziumi tanárnő a dombóvári zsidóság történetét feldolgozó készülő könyvéből olvasott fel. Kutas Péter ügyvéd az egykori hitközségi tanház tervezett felújításáról számolt be. A hajdani hitközség megmaradt emléktárgyait Illés Lászlóné és Waldhauser Júlia jogásznő mutatta be.

2. A Múlt és Jövő Kiadó, József Attila születésének 100. évfordulóján Gergely Ágnes „Carmen lugubre” című verseskötete kiadásával emlékezett meg. A kötetet az Írók Könyvesboltjában mutatták be, Gergely Ágnes költőnővel Honti Mária irodalomtörténész beszélgetett.

aprilis 14.

A Szombat Szalon az emléknep alkalmából az Örökmozgóban levetítette Alain Resnais „Sötétség és köd” című dokumentumfilmjét, majd Báron György filmesztétával Szántó T. Gábor beszélgetett arról, hogy ábrázolható-e a holocaust.

április 15.

Az Új Élet 2005- április 15-i számában tette közzé a Mazsihisz a 2005. évi Mazsök pályázatok eredményét (6. p.). A hitközségi intézmények számára mintegy 15 millió, a nem hitközségi intézmények számára 24,6 millió forintot ítéltek oda pályázat útján. A vidéki hitközségek közül a debreceni, a kaposvári, a nyíregyházi, a pécsi, a soproni, a szegedi, a váci és a zalaegerszegi sikerrel élt a pályázati lehetőségekkel, és főleg kiadványok és rendezvények költségeire kértek támogatást. A központi intézmények közül például a vidéki temetőcsoport 300 ezer forintot kapott a Lauder Iskolában létesítendő temetőápolási tábor számára. Ingatlan karbantartásra, felújításra, szociális feladatok ellátására viszonylag kevés pályázatot fogadott el a Mazsök. A nem Mazsihiszhez tartozó szervezetek pályázataik között is túlsúlyban voltak a kiadványok, folyóiratok, történeti kutatások, konferenciák támogatását kérők. Támogatást kapott például a Somogy megyei zsidóság múltját kutató több pályázat is, az egyik a temető sírfeliratainak feldolgozására vonatkozott. A Szabolcs-Szatmár megyei zsidó temetők feldolgozására

például a Cfáti Múzeum Magyar Támogatói Alapítvány vállalkozott, a balassagyarmati temető feldolgozásának befejezésére a Kertész István alapítvány kért pénzt. A gödöllői zsidótemetőről a Tájak - Korok - Múzeumok Egyesület szándékozott kiadványt megjelentetni. A budapesti gettó történetéről, az Üvegházzról, a magyar holocaust „igazairól”, a Vas megyei holocaust történetéről, a magyar rabbikról, a zsidó oktatás fejlődéséről, a budapesti holocaust topográfiájáról készülő munkák például - sok egyéb mellett - mind támogatásban részesültek.

április 16.

1. A Holocaust Emlékközpontban a holocaust emléknapján mutatták be Varga Zsuzsanna rendező-operatőr a holocaustról készített „Szomszédok voltunk” című dokumentumfilmjét, amelyben a magyarországi zsidók szomszédai közül négyen emlékeznek a kőszegi deportálásokra. A szerkesztő-riporter Kriza Bori, a több mint 70 perces dokumentumfilmben elhangzó zenét Wizner Balázs írta.

2. Az emléknapon a televíziók is zsidó témájú műsorokkal tisztelegtek az áldozatok emléke előtt. A Duna Televízióban ekkor kezdték el vetíteni az „Auschwitzi krónikái” című ötrészes lengyel dokumentumfilmet, az MTV1 csatorna pedig bemutatta a „Perlasca - Egy igaz ember története” című két részes olasz - magyar - francia - svéd koprodukcióban készült játékfilmet. A lengyel David Orlowsky, s Klezmorim-mal készült több részes felvételt az m2 csatorna sugározta.

április 17.

1. A holocaust magyarországi emléknapján a fővárosban másodszor rendezték meg az „Élet mentét”. Az Élet Menete Alapítvány által szervezett fáklyás emlékmenet a Liszt Ferenc térről indult az egykori gettó területén át a Dohány utcai zsinagógához, ahol Lamperth Mónika belügyminiszter megkövette a túlélőket és az áldozatokat, amiért a magyar közigazgatás együttműködött a nácikkal. A több ezres tömeghez szólt Schiffer János főpolgármester-helyettes, Schweitzer József nyugalmazott országos

főrabbi és Lendvai Ildikó szocialista frakcióvezető. A zsinagóga elől az „Élet Menete” a Duna-partra indult, ahol Gyurcsány Ferenc miniszterelnök mondott beszédet az V. kerületi önkormányzat emlékművének felavatásán. A nyilasterror áldozatainak emlékére a száz öntöttvasból mintázott cipő Pauer Gyula, Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása. A résztvevők fáklyás élőláncot alkottak végig a folyó partján, ameddig a szem ellátott. Másnap ezen a helyszínen ökumenikus istentiszteletet tartottak, amelyen a zsidó felekezet nevében Kardos Péter főrabbi mondott beszédet. Az "Elhagyott cipők" huszonhét méter hosszan sorakoznak a pesti Duna-parton a Roosevelt és a Kossuth tér közötti szakasz terméskő szegélyén. A művész ötven-ötvenöt darab női és férfi lábbelit helyezett el, jelezve, hogy körülbelül ilyen létszámú csoportokban hajtották az embereket a Duna-partra. Az emlékmű létrejöttéhez a Nemzeti Kulturális Alapprogram jelentős összeggel járult hozzá. (2005 júliusának közepétől a Múcsarnokban Pauer Gyula életmű kiállítását rendezték meg. 2005. július 21-én ismeretlen tettesek megrongálták az „Elhagyott cipők”-et.) A Holocaust emléknapiján a Duna Televízió Radványi Géza „Valahol Európában”, Sipos András „Az emlékezés kertje”, Gryllus Dániel és Vilmos „Volt egyszer egy kis zsidó” és Jeles András „Senkiföldje” című filmjének vetítésével emlékezett.

2. Az emléknapi az esztergomi zsidótemetőt rendbe tették a Ferences Gimnázium diákjai

3. Ajkán a régi temető zsidó parcelláját avatták újjá. Az ünnepi beszédet Ékes József országgyűlési képviselő mondta.

4. A Lauder Javne Iskola a holocaust emléknapi több projektet indított. A „Személyes történelem” projektben a túlélők vallomásai alapján ismerték meg az üldözöttek sorsát. A projektet Oláh Lajos tanár vezette. Az első kötet Kiss László 17 évesen Seregélyesről elhurcolt ikerpár egyik tagjának Auschwitz-i naplója volt. A holocaust idején írt naplók, visszaemlékezések felkutatása, szerkesztése, publikálása, fordítása Gyárfás Katalin vezető tanár segítségével folyt. A „Helytörténeti kutatás, fotózás, idegenvezetés a budapesti gettó területén” projektet Gyárfás Katalin és Molnár Erzsébet vezette,

a video-interjú készítő projektet Jávor István, az audio-interjú készítő projektet Gyárfás Katalin tanár irányította. Az „Egy elhagyott vidéki zsinagóga kitakarítása zsidó helytörténeti kutatásokkal egybekötve” Kósa Tamás és Kovács Ella tanárok irányításával készült.

5. Konrád György volt a Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége.

április 21.

1. Szántó T, Gábor volt a vendége az ELTE pedagógiai és pszichológiai kara könyvtárában rendezett „Szociálpszichológia és irodalom” című sorozatnak. (Bp. VII. Kazinczy u. 23-27.)

2. A Mazsike Festészetet kedvelők köre Farkas István festőművész gyűjteményes kiállítását tekintették meg a Budapesti Történeti Múzeumban.

április 23-30.

A Peszachot minden hitközségben és zsidó szervezetnél megünnepezték. Háim Slomo Hoffmann kárpátaljai főrabbi az Új Élet 2005. július 1-jei számában mondott köszönetet a munkácsi hitközség nevében a pászka adományért, amelyet a budapesti ortodox hitközség nevében Herczog László elnök juttatott el Munkácsra. A Bálint Zsidó Közösségi Házban rendezett széder esteket Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi vezette. A Hegedűs Gyula utcai körzetben a hagyományos széder mellett ifjúsági szédert is tartottak, amelyet Löwy Gábor, a New York-i Yeshiva University rabbiképző szakának hallgatója irányított.

április 24.

1. 81 éves korában elhunyt Ezer Weizman korábbi izraeli államelnök, akinek testét kérésére nem a jeruzsálemi Herzl hegyen, hanem Sauli nevű, autóbalesetben elhunyt fia mellé temették el a Tel-Avivtól északra elterülő Or Akiva helységben.

2. A legtöbb körzetben ezen a napon széder vacsorát rendeztek, sok vidéki hitközségben is.

április 27.

1. Magyarország hivatalosan kérte Ausztráliától Charles Zentai (Zentai Károly) feltételezett háborús bűnös kiadatását. Az Ausztrália nyugati részén fekvő Perthben élő 86 éves Zentait azzal gyanúsítják, hogy 1944. november 8-án a magyar hadsereg katonájaként több társával együtt megkínzott és megölt egy zsidó fiatalembert, Balázs Pétert, azért, mert nem viselte a sárga csillagot. A Fővárosi Bíróság katonai tanácsa nemzetközi elfogatóparancsot adott ki Zentai ellen. 2005. július 8-án Ausztráliában a lakóhelyén, Perthben letartóztatták Zentai Károlyt.

2. Budai Aurél „A visszatemetett Mátyás kori zsinagóga a budai Várhegyen” címmel tartott előadást az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja vendégeként az ELTE Kecskeméti utcai épületében.

április 28.

1. 73 éves korában Tel-Avivban meghalt Rónai András színész, a Habima örökös tagja. Az ÉS 2005. április 29-i számában Báron György emlékezett rá „Aszfalkő” című írásával (28. p.). A magyarországi közönség Radványi Géza: Valahol Európában című, 1947-ben forgatott filmjének Ficsur szerepéből ismerték alakját. 1992-ben a magyar kulturális miniszter a Pro Cultura Hungarica, 1998-ban pedig a Magyar köztársasági Érdemrend tiszti keresztje kitüntetését adományozta neki a Magyarország és Izrael közötti kapcsolatok fejlesztésért.

2. A német-izraeli diplomáciai kapcsolatfelvétel 40. évfordulójáról a Festetics-palotában működő német nyelvű Andrassy Egyetemen emlékeztek meg. A német és az izraeli nagykövet beszéde után a Tel-Aviv Trió adott koncertet.

április 29.

Az ÉS 2005. április 29-i számában „A műgyűjtés íze” címmel olvasható Csaplár Ferenc megnyitó beszéde, amelyet a Kassák Múzeumban mondott el a Hernádi - kortárs magyar művészeti gyűjteményből rendezett kiállításon (26. p.).

április 30.

Az Alexandra Könyvesházban (Nyugati tér 7.) Konrád György irodalmi klubjának vendége Rajk László építész volt.

A Madách Gimnáziumban emléktáblát avattak az intézmény egykori diákja, a mártírhalált halt Petschauer Attila kardvívó olimpiai bajnok emlékére. Az eseményen a Muszoe nevében Sessler György, a Measz nevében Hanti Vilmos vett részt, a táblát Gábor Tamás párbajtőrívó olimpiai bajnok leplezte le. A vívószövetség nevében Rejtő Ildikó és Juhász Katalin olimpiai bajnokok, és Jánosi Zsuzsa világbajnok, az Olimpiai Bajnokok Ligája nevében Dömötör Zoltán vízilabdázó helyezett el koszorút az emléktáblánál.

A Mazsihisz áprilisi vezetőségi értekezletén a Rumbach utcai templom sorsáról tanácskozott. Egyetértés alakult ki arról, hogy vissza kell szerezni a templomot, az államnak cserébe felajánlják a kanadai követség épületét.

Április elején négynapos tanácskozást rendezett a Joint Isztambulban, amelyre a szervezők a lengyel, a szlovák és a magyarországi közösség vezetőit hívták meg. A tanácskozás a szervezet alkalmazkodásáról szólt az EU csatlakozás után megváltozott körülményekhez. A magyarországi delegációt Heisler András Mazsihisz elnök vezette, aki beszámolt a Budapesten rendezett „Közös Felelősség Konferencia” eredményeiről is.

A pécsi zsinagógában Varnus Xavér adott orgona koncertet az Országos Színházi Találkozó idején.

A Szombat 2005/áprilisi száma a prágai hitközségben évek óta dúló hatalmi harcról tudósít „Prágai zsidó viták” címmel 7-8. p.

Az Egység 2005/áprilisi számában Nógrádi Bálint „Van-e eredeti magyar zsidó irányzat?” című cikkében foglalta össze a hazai zsidó közélet elemzését az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (Status quo Ante) megalakulása kapcsán (6-8. p.).

A Soproni Szemle 2005/1. számában jelent meg Csekó Ernő írása „Adatok és források a soproni zsidóság gazdasági megsemmisítéséről Három írás-három vers” címmel.

A Mozgó Világ 2005/4. számában jelent meg Rózsa Gyula „Farkas István, az idegen (1887-1994.) Kiállítás a Magyar Történeti Múzeumban” című elemzése.

május hónap

május 1.

Az Új Élet 2005. május elsejei számában Domán István ismertette a „Három Felekezet Nemzetközi Fórumának” magyar származású elnöke, Sir Sigmund Sternberg vélekedését az ismét terjedő antijudaizmusról (1. p.). A Sternberg által alapított dialógus csoport - melynek tagjai mohamedán és keresztény vallások vezető képviselői - nemzetközi elismerésben részesült.

május 2.

1. A holocaust 60. évfordulója alkalmából „Memento” címmel emlékkoncertet adtak a Dohány utcai Zsinagógában a Mazsihisz és az Élet Menete Alapítvány szervezésében. Gerendás Péter vendégművészek közreműködésével mutattak be a frissen megjelent, azonos című CD-t. Közvetlenül a koncertet követően indult útnak a több mint ezerfős magyar küldöttség Lengyelországba, hogy részt vegyen az Auschwitz-Birkenauban rendezett Élet Menete-emlékprogramon.

2. Emlékszoba nyílt Carl Lutz egykori svájci diplomata, és a cionista mozgalmak hajdani tevékenységének bemutatására az V. kerületi Vadász utca 29. szám alatti Üvegház földszintjén. Itt a második világháború idején több mint kétezren vészelték át az üldöztetést. Az ünnepélyes megnyitón Kiss Péter kancelláriaminiszter és Demszky Gábor főpolgármester mondott beszédet. Ágnes Hirschi, Carl Lutz nevelt lánya pedig Lutz emlékérmét nyújtott át Demszky Gábor főpolgármesternek, valamint Vámos

Györgynek, az emlékszobát megvalósító Carl Lutz Alapítvány elnökének. Vámos az elismerést továbbadta Steiner Pálnak, Belváros-Lipótváros polgármesterének köszönetképpen. (A helyiséget a kerületi önkormányzat adta használatba a Carl Lutz alapítványnak.) Az eseményen jelen volt Marc-André Salamin svájci, és David Admon izraeli nagykövet, David Gur, az egykori cionista ellenállás egyik vezetője, továbbá Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi. A kiállítás megnyitása előtt a Carl Lutz Alapítvány, valamint a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány képviselői koszorút helyeztek el a svájci embermentő Dob utcai emlékművénel. Svájc hivatalosan 1958-ban ismerte el azt, amit Carl Lutz tett. A jeruzsálemi Yad Vasem Intézet 1964-ben a Világ Igazai közé emelte a diplomatát, tiszteletére Budapest önkormányzata 1991-ben emlékművet avatott a Dob utcában.

3. Győr belvárosában hungarista plakátok ragasztásáért jogerősen 10 ezer forint pénzbírságra, vagy tíznapi elzárásra ítélte a Győri Városi Bíróság a Vér és Becsület Kulturális Egyesület (VBKE) ügyvivőjét, Domokos Endre Jánost. A Fővárosi Ítéltábla 2005. október 27 jogerősen feloszlatta a Vér és Becsület Kulturális Egyesületet. Domokos Endre János, az egyesület ügyvivője az ítélethirdetés után felülvizsgálati kérelem benyújtást jelentette be a Legfelsőbb Bírósághoz, és mint mondta „gondolkodunk egy másik szervezet alapításán is”.

4. Berlin történelmi központjában két évtizedes előkészület után felavatták a meggyilkolt európai zsidók emlékművét. Az ÉS 2005. május 13-i számában a létesítmény történetét Dunai Andrea dolgozta fel „Az emlékmű” című írásával (15. p.)

május 3.

Az Alexandra Könyvesházban (Nyugati tér 7.) Konrád György irodalmi klubjának vendége Komoróczy Géza professzor volt.

május 3-8.

Az American Jewish Committee Washingtonban tartott konferenciáján a magyarországi zsidóságot Olti Ferenc, Kovács András szociológus és az UJS részéről

Hunwald Zsuzsa vett részt. A konferencia elsősorban az amerikai zsidóságot érintő aktuális kérdéseket érintette, de foglalkozott a világ eseményeivel is a zsidóság szempontjából. Az előadók között volt Bill Clinton korábbi amerikai elnök is.

május 5.

1. Az Auschwitz-Birkenauban rendezett holocaust-megemlékezés jelentőségét növelte, hogy csaknem egybeesett a második világháború európai befejeződésének 60. évfordulójával. Az „Élet Menetén” hatvan országból 15 ezren vettek részt, a Magyarországról érkezett zarándokok útját a Mazsihisz és az Élet Menete Alapítvány szervezte. Verő Tamás rabbi, az alapítvány vezetője szerint Lengyelország és Franciaország után Magyarországról érkeztek a legtöbben, köztük a Magyar Parlament 22 tagú küldöttsége. Az Auschwitzból Birkenaubába vezető három és fél kilométeres úton a pártok képviselői külön vonultak a tömegben. Az MSZP és az SZDSZ elnöki szinten, a Fidesz-MPSZ és az MDF három-három parlamenti képviselővel képviseltette magát. A rendezvényen jelen volt Kiss Péter kancelláriaminiszter, Bozóki András, a kulturális tárca vezetője. Részt vett a menetben Koltai Lajos, Török Ferenc, Sándor Pál rendező, Scherer Zoltán, Gálvölgyi János, Nagy Marcell színész, Deák Bárdos Mihály, Major István birkózó, Somló Tamás és Ganxta Zolee énekes. A magyar barakknál a megemlékezést a Pannónia Klezmer Band és Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkántora nyitotta meg. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök Auschwitzban a 18. számú magyar barakk előtt elmondott beszédében az emlékezés, az emlékeztetés és a felelősség vállalás fontosságára figyelmeztetett, és azt mondta: „elengedtük a kezüket”. /A beszéd teljes szövegét közölte az Új Élet 2005. június elsejei száma (6. p.), a Szombat 2005/júniusi száma (5-6.p.) és a Mazsike Hírlevél 2005/júniusi száma (3-4. p.)/. Mandur László, az Országgyűlés alelnöke arra emlékeztetett, hogy hatvan éve minden a szavakkal kezdődött. A miniszterelnök és az Országgyűlés alelnökének beszéde után Gerendás Péter a „Jiddise Máme” című dalt adta elő, majd Forgács János zsidó túlélő emlékezése követte.

Gálvölgyi János színművész felolvasta Székhelyi Józsefnek, az Élet Menete Alapítvány egyik létrehozójának levelét, majd Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója és David Admon, Izrael magyarországi nagykövete mondott beszédet. Az áldozatok emlékére Gyurcsány Ferenc, Mandur László, Hárs Gábor parlamenti képviselő, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Kótai Aladár, az ózdi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke és Gordon Gábor, az Élet Menete Alapítvány egyik alapítója mécseseket gyújtott. Radnóti Zoltán rabbi beszédét közös kaddis követte. A Birkenauba tartó gyalogmenetet Marek Belka lengyel és Gyurcsány Ferenc magyar miniszterelnök vezette. A menet élén haladt Elie Wiesel Nobel-békedíjas író, Ariel Saron izraeli kormányfő, a rendezvény fővédnöke és Marek Belka lengyel kormányfő is. Belka beszédében felidézte az elhunyt II. János Pál pápa emlékét, aki "barátja volt a zsidóknak, idősebb testvéreinknek a hitben. Elie Wiesel író, maga is egykori auschwitz-i fogoly saját élményeit idézte fel, és azt mondta, „egyetlen embernek sem járt volna az a büntetés, hogy lássa, mi történt ott”. "Nincs más alternatíva, mint a remény" - fűzte hozzá. Schöner Alfréd főrabbi Birkenauban elmondott beszéde olvasható az Új Élet 2005/június elsejei számában (7. p.).

2. Az MTA Judaisztikai Kutatóintézetének vendége volt Stefan Schreiner, a tübingeni Eberhard-Karls Egyetem professzora, az Institut Judaism igazgatója. Az ELTE Múzeum krt. 4. számú épületében tartott előadásának címe: Rabbinat Jews and Karaites in Lithuania in Late 16th - Early 17th Centuries.

3. Az Óbudai Textilmúzeumban öt részes rendezvénnyel emlékeztek meg a Goldberger-családról a család múltjának kutatója, Milisits Máté művészettörténész közreműködésével. A mártírhalált halt Buday Goldberger Leó vezette gyár egykori épületében létesített múzeumot alapítvány működteti, az emlékezés fővédnöke Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi volt.

május 8.

A Budai Micve Klub vendége Ráday Mihály volt, akivel a „Magyarok Izraelben” című négy részes dokumentumfilmjéről beszélgettek.

május 9.

1. A magyar származású, Izraelben élő Dan Reisinger grafikus életművéből „Utak” címmel nyílt kiállítás az Iparművészeti Múzeumban. A művészt a magyar-izraeli kulturális kapcsolatok erősítése érdekében kifejtett tevékenységéért 2004-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki. A megnyitón Benedek András, a kulturális minisztérium közigazgatási államtitkára és David Admon, izraeli nagykövet mondott köszöntőt, a kiállítást Bendzsel Miklós, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke nyitotta meg.

2. Az EMIH Károly körút 20 szám alatti dísztermében mutatták be Esther Jungreis rebbecen „Elhivatott élet” címmel, a Vince Kiadónál megjelent önéletrajzát. A szerzővel Köves Slomo rabbi, Nádor Tamás író, és Peremiczky Szilvia hebraista beszélgetett.

május 10.

1. A Hajdú-Bihar megyei Balkányban emléktáblát állított az egykori zsinagóga helyén a Holocaust Dokumentációs Központ és a város önkormányzata. A túlélők és az áldozatok rokonai Svédországból, Finnországból, Kanadából és Izraelből is eljöttek. A megjelenteket Marjánné Rinyu Ilona polgármester köszöntötte, emlékbeszédet Riczu Zoltán történész mondott. Halmos Sándor, a Debreceni Hitközség ügyvezető igazgatója elmondta, hogy a város néhai polgármestere, Dankó József kéziratban feldolgozta a balkányi zsidóság történetét. A gyászistentiszteleten Frölich Róbert főrabbi és Fekete László főkantor működött közre.

2. Óbudán megkoszorúzták a Városháza falán elhelyezett a 20 ezer óbudai zsidó emlékére két éve elhelyezett emléktáblát, amelynek létesítését Tarlós István polgármester kezdeményezte. Az egykori zsinagóga falán pedig újat létesítettek a montreali Herczeg Pál által a Holocaust Közalapítvány kezdeményezésére összegyűjtött adományokból. A

zsinagóga történetét – amelyben jelenleg a Magyar Televízió stúdiója működik – Hamvai Ödönné, az Óbudai Gimnázium tanára vázolta fel. Az avatóbeszédet Tarlós István polgármester mondta el. A megemlékezésen megjelentek az evangélikus, a katolikus és a református egyház lelkészei, a BZSH részéről pedig Verő Tamás rabbi. A Holocaust Közalapítvány emlékérmét és köszönőlevelét Lazarovits Ernő és Rákos Imre adta át a polgármesternek és helyettesének.

3. Az Izrael Állam függetlenségéért életüket áldozó hősök emléknapja, a Jom Hazikaron alkalmából a Dohány utcai templomban rendezett megemlékezést Izrael Állam nagykövetsége és a Mazsihisz. Beszédet mondott David Admon nagykövet és Frölih Róbert dandártábornok, főrabbi. A megemlékezésen közreműködött Kálmán Tamás főkantor.

május 11.

1. A Nemzetbiztonsági Hivatal indított nyomozást a Magyar Jövő Csoport ellen, mivel a napokban „Kitartás, Budakeszi!” kezdetű röplapokat terjesztettek Budakeszin.

2. A Népszava 2005. május 11-i számában Hamvay Péter cikke jelent meg „Vita a Rumbach utcai zsinagógáról” címmel (6. p.). A Népszabadság 2005. május 21-i számában a „Hitközségek harca a zsinagógáért” című tudósítás (7. p.) arról tájékoztatót, hogy az előző év végén újjáalakult Status quo Ante EMIH felújítaná a Rumbach utcai templomot, és működő zsinagógaként képzelel el az épület további sorsát. A Mazsihisz azonban inkább a Carl Lutz alapítványt látná szívesen a templom gazdájaként.

3. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Egyetem Hebraisztika Tanszéke temetőlátogatást szervezett a piliscsabai Campustól nem messze található pilisvörösvári zsidótemetőbe. A hallgatók túráját Kormos Szilvia és Balogh Katalin tanárnők vezették, akik évek óta a temetőfeliratokkal foglalkoznak. A temető látogatóknak fejenként 3 sírfeliratot kellett feldolgozniuk.

május 12.

Magyar zsidók ausztriai halálmeneteire emlékeztek a Bécstől mintegy 60 kilométerre fekvő Sankt Pöltenben. A rendezvényen részt vett a város polgármestere, az osztrák katolikus egyház képviselőjében pedig Klaus Küng püspök, a helyi egyházmegye vezetője is. Az alsó-ausztriai város központjában található Riemerplatzon tartott megemlékezés az egyik állomása volt annak a megemlékezés-sorozatnak, amely 2004-ben indult a budapesti Holocaust Múzeumból Christian Gmeiner osztrák képzőművész kezdeményezésére, s előző állomása 2005 februárjában, Grazban volt. A „Mozgó emlékezés” elnevezésű rendezvényt 30 ausztriai településen tartották meg, s mindenütt kiállították az osztrák művészek a magyar zsidó áldozatokra emlékező alkotását.

május 15.

1. A Budai Micve Klubban előadták azt az irodalmi összeállítást, amelyet az RS9 Színházban mutattak be Kiss József tiszteletére „Legendák a nagyapámról” címmel. A költőfejedelem műveiből Beer György, Zsolnai Júlia, Garai Róbert, Áron László és Sólyom Tamás olvastak fel.

2. Izrael állam megalakulásának 57. évfordulóját minden hitközségben megünnepezték. Szegeden például a tudományegyetem új 600 fős konferencia termében tartották meg az ünnepséget a hitközség és a Magyar - Izraeli Baráti Társaság szegedi szervezetének rendezésében. Az eseményen megjelent Szabó Gábor, az egyetem rektora, és Telegdy Gyula akadémikus, a Szegedi Akadémiai Bizottság elnöke is. A rendezőkön kívül eljött David Admon izraeli nagykövet, és Kozma József országgyűlési képviselő (MSZP). Vácott Izraeli Kulturális Napokat rendeztek az évforduló alkalmából, melyet Bóth János polgármester nyitott meg. Az ünnepségen fellépett Vác testvérvárosának, Givatayimnak a néptánc csoportja, és a Váci Klezmer Band. Turai János, a váci hitközség, valamint a Magyar - Izraeli Baráti Kör Országos Egyesület elnöke ünnepi beszédében megemlékezett David Zilberstein váci csodarabbiról és követőiről, akik a 19. század elején lerakták Petach-Tikva alapjait. A Jom Haácmáut központi ünnepségét Budapesten a Kongresszusi

Központban rendezték a diplomáciai testületek, az állami és közigazgatási vezetők meghívásával. A programban David Admon nagykövet beszéde után Verdi Nabuccojából a MÁV Szimfonikusok adtak elő részleteket. Ádám Mária vezényletével fellépett a Goldmark Kórus, Tel-Aviv városi néptánc együttese és az izraeli nemzeti kórus. Ünnepséget rendeztek az Orzsén és a Wesselényi utcai Alapítványi Iskolában is. A Millenáris Parkban pedig a szélesebb nyilvánosság részére Szolidaritási Napot rendeztek Büchler András főszerző irányításával. Az adománygyűjtő rendezvény létrehozásába bekapcsolódott a Szochnut, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium, a Magyar Turisztikai Hivatal és a „Pesti Est+” című műsorújság is.

május 17-18.

1. A Vidám Színpadon és a Bálint Zsidó Közösségi Házban egy-egy estén bemutatták Herzl Tivadar „A menekült” című komédiáját Kozma György átdolgozásában az European Association for Jewish Culture támogatásával. A főszerepeket Jari Györgyi és Meskó Tímea játszották.

2. A Szombat Szalon vendége Závada Pál író volt, akivel „A fényképész utókora” című új könyvéről beszélgetett Szántó T. Gábor a Spinoza Házban.

május 18.

A Magyar Tudományos Akadémia ünnepi ülésén köszöntötték a Stockholmban élő, de Budapestre hazajáró Klein Györgyöt és feleségét, Klein Éva tumorbiológus professzorokat, akik 80-ik születésnapjukat ünnepelni jöttek Budapestre. Az MTA tiszteleti és külső tagjait a tudós testület elnökén és vezetőin kívül művészek is köszöntötték, köztük Szabó István, Oscar-díjas filmrendező és Kányádi Sándor költő. Az ünnepi ülésről a Népszabadságban Palugyai István tudósított (2005. május 19. 19. p.), az Élet és Irodalom 2005. június 24-i számában pedig Garam Katalin interjúja jelent meg Klein Györggyel (7,12. p.) „...három dolgot egyszerre már nem tudok csinálni...” címmel.

május 19 és 22.

A Bzsh közgyűlésén szinte ellenszavazat nélkül fogadták el a 2004-es beszámolót és a 2005-ös költségvetést. A körzetek támogatását új, pontszámokon alapuló szisztémával állapították meg. A pontszámok kialakításánál nemcsak az ingatlanok értékét vették figyelembe, hanem azt is, hányszor tartanak istentiszteletet, van-e rabbijuk. A körzeteknek folyamatosan pályázniuk kell, és amennyiben a kötelezően megszerzendő pályázati pénzt az előljáróságnak nem sikerül megszereznie, akkor alkalmatlan a feladata ellátásra. A Mazsihisz közgyűlését Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi nyitotta meg a 20 éve halott Scheiber Sándorra emlékezve, és kitárt a Rumbach utcai templom körül folyó szerencsétlen küzdelemre a neológia és az EMIH között. A Debreceni Hitközség elnöke, Weiss Péter jogtalan névhasználattal vádolta az EMIH-et. Lówy Tamás szóvá tette, hogy a Miskolci ortodox zsinagógában előadták a Carmina Buránát. A Mazsihisznek sikerült elérnie, hogy a holocaust kelet-, és közép-európai túlélői a nyugatiakkal azonos összegű kárpótlást kapjanak Németországtól: az eddigi 135 eurós életjáradék helyett 175 eurót fognak kapni.

május 19-30.

„Izraeli filmtavas” címmel kortárs izraeli alkotásokat vetítettek az Örökmozgó Filmmúzeumban. Az eseményt a Magyar Nemzeti Filmarchívum és Izrael Állam budapesti nagykövetsége közösen rendezte. A rendezvény vendége volt Avi Nesher rendező, akinek legújabb, „A világ végén fordulj balra” című filmjét is bemutatták. Az idén elhunyt magyar származású Efraim Kishonra legismertebb filmjével, az 1963-ban készült „Sallah Shabati” vetítésével emlékeztek. Levetítették Eytan Fox „A vízenjáró” és Joseph Cedar „Tábortűz” című játékfilmjét, és három új dokumentumfilmet: „Az erdön kívül”, a „Forgatási napok” és a „Hölgyeké a győzelem” címűeket. A jeruzsálemi Sam Spiegel Filmfőiskola diplomafilmjeiből is levetítették néhányat. A sorozatról Surányi Vera írása jelent meg a Szombat 2005/szeptemberi számában „Kié az illatosabb szappan?” címmel (30-31. p.).

május 21.

A Mazsike közgyűlésén módosították a szervezet alapszabályát.

május 22.

1. Dobozon a zsidótemetőben avatták fel a községből elhurcolt mártírok emlékművét. Avató beszédet Szatmári János polgármester mondott, a gyászimát Weisz Ferenc főkántor mondta el.

2. Tiszafüreden az egykori téglagyárban létesített gettó helyén emléktáblát avatott Verő Tamás rabbi, és Zucker Immanuel kántorjelölt. A Művelődési Házban rendezett ünnepség szónoka Glatz Ferenc akadémikus, és Pintér Erika polgármester volt. Az emléktábla létesítését Szegő Ágnes, a „Tiszafüredi Menóra Egyesület” elnöke koordinálta.

3. Keszthelyen a Helikon Kastélymúzeumban teológiai napot rendezett a Keresztény - Zsidó Társaság. Haraszti György „A zsidóság vallási irányzatairól”, Jakab Attila vallástörténész „A kereszténység teológiai irányzatai” címmel tartott előadást. A Goldmark Kórust Ádám Mária vezényelte, Fekete László és Tóth Emil főkántorok énekeltek. Másnap a budapesti Deák téri templomban „Ábrahám gyermekeinek másságai” címmel ismét Haraszti György és Jakab Attila előadásait hallgathatták meg, Németh Pál református lelkész pedig az iszlám vallási irányzatairól beszélt.

május 27-29.

1. A Debreceni Zsidó Hitközség VII. alkalommal adott otthont a határon túli testvérhitközségek három napos nemzetközi tanácskozásának, melynek témája „Isten és ember, ember és ember közötti kapcsolat” volt. A moderátori teendőket Gergely Judith professzor látta el. A konferencián „Életmű díjat” kapott Dan Ofry, az izraeli Új Kelet főszerkesztője, Dorel Dorian, a tománisi „Zsidó Valóság” főszerkesztője, Dirk Ian Groot a nemzetközi DORCAS Alapítvány igazgatója, Heisler László, a Dohány utcai zsinagóga és templomkörzet elnöke, Naftali Kraus író. A „Tolerancia-díjat” Erdő Péter bíboros, hercegprímás vehette át Schöner Alfréd rektor méltatása után.

Ugyancsak Tolerancia-díjas lett Szenes Iván, a Measz alelnöke, Király László, Erkel-díjas zeneszerző, posztumusz Tolerancia-díjat kapott Pirigyi István görög katolikus lelkész és Varga Zsigmond professzor. „A zsidóságért” kitüntetést kapta Szabó István ügyvéd és Visky Pál, a Kelet-európai DORCAS Alapítvány képviselőjében. „A Templomért és a Közösségért” kitüntetést adományozták Angyal Lászlónénak és a Kulcsár Andrásnak. A konferenciát köszöntötte Erdő Péter bíboros, az eseményen a nagyobb magyarországi egyházak vezető tisztségviselői voltak jelen, a megye és Debrecen város közgyűlésének vezetői mellett ott volt David Admon, izraeli nagykövet, Gulyás Kálmán államtitkár és Katona Tamás korábbi miniszter is. A tanácskozáson Weisz Péter a debreceni hitközség elnöke bejelentette a Status Quo Ante ortodox tagozat megalakulását. Az első napon Heisler András „Az Európai országok zsidó szervezetei a Zsidó Világkongresszusban” címmel tartott előadást. Schöner Alfréd rektor szentföldi városokról, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató a közelmúlt zsidó eseményeiről, Sommer László a zsidó nevelésről beszélt. Dan Ofry bemutatta az „Új Kelet” című folyóiratot, Róbert Péter Raoul Wallenbergéről, Gergely Judith Tiszaeszlárról, Kárpáti Judit az alternatív gyógyászatról tartott előadást. Ungárné Komoly Judit az ősi micvákról, Egri Oszkár a tízparancsolat jogi értelmezéséről, Beer Iván Josephus Flaviusról beszélt. A második napon Fülöp István országgyűlési képviselő Mátészalka zsidóságának történetéről, Gergely Anna muzeológus a székesfehérvári zsidóság holocaustot megelőző másfél évtizedének történetéről értekezett. Szántóné Balázs Edit a zsidó női szerepekről, Borsányi Schmidt Ferenc a chaszid imádkozásról, Oláh János az 1896. évi emancipációs törvényről tartott előadást. Weisz Péter a status quo hitközségek történetéről, Lya Benjámín romániai történész a romániai zsidóság történetéről, Lang Tamás, az Érsekújvári Zsidó Hitközség elnöke a szlovákiai zsidók üldözéséről beszélt. Szécsi József a Tánáchról, Halmos Sándor Józsáról, Kovács László elnök a Magyar-Izraeli Baráti Társaságok megalakulásának 1989-es körülményeiről, és Hídvégi György érdemeiről tájékoztatta a hallgatóságot. Pál

Mihály elnök a Debreceni Magyar-Izraeli Baráti Társaságról, Róth Tibor elnök a Brassói Zsidó Hitközség tevékenységéről, Turai János elnök a Váci Zsidó Hitközség újjászületéséről tartott beszámolót. Eliezer Slomovits az Or-Zse vendégtanára Izrael demográfiaijáról beszélt. A harmadik napon a határon túli hitközségek delegáltjai mutatták be szervezetük működését: Arad (Schneider Francisco professzor), Kassa (Iván Kamensky), Komárno (Paszternák Tamás), Bukarest (Fülöp Ottó), Szabadka (Kovács Róbert), Szatmárnémeti (Dancu Paul).

2. Bázelen tartotta éves konferenciáját az Európai Zsidó Szervezetek Szövetsége (ECJC), ahol az éves beszámolókon kívül megvitatták az antiszemita jelenségek szaporodását Nyugat-Európában. A mintegy 70 tagszervezetet számláló szövetséghez tartozik a Mazsihisz, az Ortodox hitközség, a Mazsike és az EMIH is.

május 27.

1. Az Ókortudományi Társaság közgyűlésén Komoróczy Géza „Az asszír nemzet” címmel tartott előadást, amelynek szövegét az ÉS 2005. december 21-i számában közölték (13-15. p.).

2. Az ÉS 2005. május 27-i számának Agóra rovatában Fischer István emlékezett arra, hogy a „holocaust” mint kifejezés 25 évvel ezelőtt indult világhódító körútjára. „A Holocaust – Egy egészen más évforduló” (14. p.) című írásban a szerző a német sajtó összefoglalóit idézi, amelyben a Gerald Green forgatókönyve alapján készült négy részes Holocaust című amerikai tévéfilm 1979. január végi németországi bemutatójának váratlan hatásaként értékeli a szó karrierjét a héber szóval szemben.

május 28.

1. A Népszava 2005. május 28-i számának Szép Szó mellékletében Szász Imre tudósított a Terror Háza Múzeum által a második világháború európai befejezésének 60. évfordulója alkalmából rendezett kétnapos nemzetközi konferenciáról Győztesek és vesztesek címmel (2. p.). A múzeum főigazgatójának, Schmidt Máriának „Vesztesnek lenni” című előadását már konferencián nyíltan visszautasította a meghívott

lengyel Tomasz Szorota professzor. Kifogásolta, hogy Schmidt Mária a fasizmussal szemben mindvégig hadban álló Lengyelországot egy nevezőre próbálta hozni a nációkkal mindvégig szövetséges Magyarországgal. Az ország múltjával való nyílt szembenézés helyett a szerezcsenmosdatást a professzor visszautasította. Dieter Pohl, a Müncheni Történeti Intézet munkatársa viszont előadásában kitért arra, hogy a németek többsége támogatta Hitlert, és a háború végét nem felszabadulásként, hanem veszteségként élték meg.

2. Berlinben az amerikai konzervatív rabbi egyesület, a Rabbinical Assambly megalakította európai tagozatát. Az alakuló közgyűlésen a magyarországi küldöttség tagjai voltak Polnauer Sándor főrabbi, a Rabbitestület titkára, valamint Radnóti Zoltán és Verő Tamás rabbik. Radnóti Zoltánt az alapító bizottságba választották.

május 29.

1. A Mazsike Sátoraljaújhelyre szervezett autóbuzszos kirándulást Moshe Teitelbaum csodarabbi sírjának meglátogatására.

2. A Budai Micve Klubban mutatták be Radó Gyula rendező, és Kazinczy László operatőr nagyrészt Izraelben forgatott filmjét a Hasomér Hacair mozgalomról „Életmentés vagy ellenállás 1944” címmel. A Klubban szerdánként vallásoktatás folyt a zsidó tradíció témaköréből.

május 30.

A Külügyminisztérium közleménye szerint a Jewish Claims Conference (JCC) és a német szövetségi pénzügyminisztérium képviselőinek 2005. május 18-i döntése értelmében 2006. január elsejétől személyenként 135 euróról 175 euróra felemelik a magyar holocaust-túlélők német nyugdíj-kiegészítésének összegét. A nyugdíj-kiegészítés egy személyre jutó összege a Németországban havonta kifizetett kárpótlás felét teszi ki.

Oroszházán az önkormányzat felújította a Szántó Kovács János Múzeumot, amelynek épületét Schwarz János hajdani zsidó polgár adományozta a városnak

1945-ben. A város emlékkiállításával és az adományozó nevét megörökítő emléktábla avatásával emlékezett Schwarcz Jánosra. A kiállítást Bozóki András kulturális miniszter nyitotta meg, az emléktáblát Lednitzky András, a Szegedi zsidó Hitközség elnöke avatta fel. Az Erec 2005/februári számában ifj. Balogh István foglalta össze az Orosházi Zsidó Hitközség tevékenységét a 90-es évektől napjainkig „Orosháza - Holocaust emlékévé” című cikkében (10-11. p.).

A szegedi Szent-Györgyi Albert Rotary Klub jótékonyági hangversenyt rendezett a világ Rotary mozgalmának 100 évfordulója alkalmából a szegedi zsinagógában. A hangversenyen fellépett a Muzsikás együttes és Sebestyén Márta, a koncert bevételét a Szegedi Zsidó Szeretetotthon új orvosi rendelőjének kialakítását és berendezését szolgálja. Az 1905. február 23-án alakult nemzetközi Rotary mozgalomról Halmos Sándor, a Debreceni Hitközség ügyvezető igazgatója írt cikket az Új Élet 2004. november 14-i számában „Centenárius előtt” címmel (2. p.).

Szimchat Tóra ünnepén tórárt avattak az EMIH Károly körúti imaháza, a Keren Or számára. Az Izraelben írt Tórárt az adományozó Elikishvili és a Kreckheli család lakásán fejezte be a Cháim Kennig hivatásos tóramásoló.

A Magyarországi Keresztyének és Zsidók Tanácsa cselekvési program kidolgozását határozta el az antiszemitizmus és a kirekesztő magatartás ellen. A döntést hozó ülésen jelen volt Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, a tanács elnöke, Szebik Imre evangélikus elnök-püspök, Mészáros Kálmán baptista egyházelnök, Tarr Zoltán református zsinati tanácsos, Tamás Bertalan református külügyi irodavezető, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Domán István főrabbi és Gara Imre címzetes egyetemi docens. A tanács döntött arról is, hogy kapcsolatba lép az Európai Megfigyelő Központtal, amely a rasszizmus és a xenofóbia megnyilvánulásait vizsgálja.

Az Oneg Sabbat Szinva utcai klubjában ünnepelte megalakulásának 9. évfordulóját a Keser Mispacha Társaság, amely az Izraelben tanuló ösztöndíjasoknak és családjaiknak ad kapcsolatépítési lehetőséget.

A Bárka 2005/2 számában Szirák Péter „Magyar zsidó sors. – Tiltás és kezdeményezés a 70-es 80-as évek irodalmi köztudatában” című írása jelent meg.

A Rubicon 2005/2-3. számában Gidó Attila „A kolozsvári zsidóság sorsa 1944” című tanulmánya jelent meg.

Perczel Anna a Múlt és Jövő 2005/2. számában Pest régi zsidónegyedéről készített tanulmányt.

Csikós Judit a Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 2005/2. számában „Tiszaeszlár 1882-1883.- Egy fejezet megyei újságírásunk történetéből” címmel írt tanulmányt.

Balázs Gábor és Sturovics Andrea a Café Babel című folyóirat 2005/1 számában „Sors és szabad akarat kérdései a talmudi irodalomban” címmel közöltek tanulmányt (49-55. p.)

A Mozgó Világ 2005/májusi számában Dalos György „Zsidózógép” című elbeszélése jelent meg.

Vincze Kata Zsófia „A zsidó hagyományok visszatánulása” című tanulmányát a Vasi Szemle 2005/5 száma közölte.

A Szombat 2005/májusi számában Szegő Péter Kis Jánossal készített interjúja jelent meg „Zsidónak lenni ténykérdés” címmel (12-15. p.) A lap több cikkben foglalkozott a betérés kérdésével (21-28. p.).

A Budai Sófár című folyóirat 2005/májusi számában „Sikeres zsidó fiatalok” címmel Kozma Levente indított sorozatot. A májusi számban Kepets Andrással, a 2002-es év legjobb könyvkiadója címmel kitüntetett Ulpius-ház igazgatójával, a júniusi

számban Kauteuczky L. Dáviddal, a Wesselényi utcában két éve létesített Szóda Kávézó és Mulató társtulajdonosával, a novemberi számban pedig Köves Slomo rabbival beszélgetett.

június hónap

június 1.

1. Megnyílt a Mazsihisz Szeretetkórház 58 ágyas emelt szintű (fizetős) ápolási osztálya. Az avatáson a mintegy 200 vendéget Deutsch Zsuzsa igazgató főorvos köszöntötte. A vendégek között a zsidó szervezetek és Izrael állam képviselőin kívül jelen voltak a kerületi és a fővárosi önkormányzatok, egészségügyi hatóságok képviselői. Köztük volt Szolnoki Andrea főpolgármester-helyettes, Cser Ágnes az Egészségügyi és Szociális Ágazatban Dolgozók Demokratikus Szakszervezetének képviselője is. Az 1914-ben Chevra Kadisa menedékházaként épült Kórház 1990-ben a Reichmann család támogatásából jutott új szárnyhoz, majd az egyházi ingatlanok visszaadása során az Uzsoki Kórház tüdőosztályával egészült ki a mostani bővítés előtt. Az új kortermek bejáratára a mezűzékét Schweitzer József, Deutsch Róbert, Lőwy Tamás főrabbik, valamint Zoltai Gusztáv és Heisler András szegezték fel.

2. Hiller István, az MSZP elnöke, volt kulturális miniszter mutatta be azt a tanulmánykötetet, amelyet a holocaust hatvanadik évfordulója alkalmából 2004 áprilisában, az MTA-n rendezett háromnapos nemzetközi konferencia előadásaiból állított össze Molnár Judit. A kötetet méltatta Harsányi László és Molnár Judit szerkesztő is. Az 1500 példányban kiadott könyvet a megjelenés napján 1200 középiskolába és felsőfokú oktatási intézménybe juttatták el.

3. „A 70 éves Zoltai Gusztáv köszöntése” címmel egész oldalt betöltő összeállítás jelent meg az Új Élet 2005/június elseji számában (4. p.). A Mazsihisz ügyvezető igazgatója tiszteletére az Or-Zse Oktogonális termében rendeztek köszöntőt hazai és külföldi vendégek részvételével. Az egyetem rektori tanácsa „Pro Universitate” díjban részesítette, a

laudációt Schőner Alfréd rektor mondta el. Kiss Péter kancelláriaminiszter és Magyar Bálint oktatási miniszter köszöntőjét levélben küldték el. Az ünnepséget követő fogadáson részt vett és köszöntőt mondott Gulyás Kálmán egyházi ügyekért felelős államtitkár, Csécsi Béla, a VIII. kerület első embere, Heisler András Mazsihisz elnök, Lőwy Tamás, a Hegedűs Gyula utcai körzet rabbija, ahol az ünnepelt a rasekol. Köszöntőt mondott Polnauer Sándor főrabbi, Streit Sándor Bzsh elnök és Feldmájer Péter korábbi Mazsihisz elnök.

június 3.

1. Az MTA Történettudományi Intézetben Haraszti György mutatta be Vermes Géza „Jézus hiteles evangéliuma” című könyvét.

2. Mádl Ferenc köztársasági elnök fogadta Reuven Rivlint, a Knesszet elnökét. Mádl Ferenc és Reuven Rivlin egyaránt elítélte az EU tagállamokban is előforduló antiszemita és rasszista megnyilvánulásokat. A magyar államfő kifejtette továbbá, hogy a magyar politikai élet napirenden tartja az antiszemita megnyilvánulások büntetésének kérdését, keresi azt a megoldást, amely a szabad véleménynyilvánítás magyar és európai törvényeivel összeegyeztethető. A Knesszet elnöke találkozott a parlamenti pártok vezetőivel és az országgyűlés elnökével is.

június 4.

A HVG-ben Schweitzer András „Magyar messiás - Natonek József, az őscionista” címmel közölt emlékező tanulmányt az első cionista újságot kiadó magyar származású rabbiról.

június 5.

Kiskunhalason tartotta a Hevesi Simon emléknapot a Mazsihisz oktatási osztálya. Középiskolások és egyetemi hallgatók pályamunkáikkal emlékeztek egykori rabbikra.

június 10.

Az ÉS 2005. június 10-én megjelent számában Sipos András „Trianontól Európáig” című cikkében

áttekintette a nacionalizmus, sovinizmus, antiszemitizmus főbb stációit (6,12. p.)

június 12.

Egerben Radnóti Zoltán rabbi, Seregély István egri érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke, valamint a református és az evangélikus egyház lelkipásztorai emlékeztek a városból, illetve a környező településeken élő zsidóság deportálására. Zalaegerszegen az egykori zsinagóga épületében Schönberger András főrabbi, Vajda László, a megyei önkormányzat osztályvezetője, és Ribiczey Pál alpolgármester mondott emlékbeszédet, majd a zsidó temetőben Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, és Suchman Tamás, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára gyászimáját követően kövek és virágok elhelyezésével rótták le kegyeletüket az emlékezők. A város további négy emlékhelyén - köztük az egykori gettóépületnél és a vasútállomásnál lévő roma holocaust domborműnél - is kegyelettel emlékeztek a térség hitközségeinek tagjai, a zsidóság helyi és országos vezetői, a megyei, illetve a városi önkormányzat képviselői és a túlélők. Komáromban először a temetőben emlékeztek az áldozatokra. Kardos Péter zuglói főrabbi és Kardos László zuglói kántorjelölt imája után Paszternák András hitközségi elnök köszöntötte a vendégeket, köztük Villányi Tibort, a győri, és Lang Tamást, az érsekújvári hitközség elnökét, Hebelka mérnököt, a Szlovák Antifasiszták és Ellenállók Szövetségének Komáromi elnökét. A megemlékezésen megjelentek a Komárom-Esztergom megyei, valamint a városi önkormányzat képviselői, továbbá Bátorkeszi polgármestere is. Jelen volt a megemlékezésen a Selye János Gimnázium igazgatója, Andruskó Imre, és a Duna Menti Könyvtár igazgatója, Zsok Gizella, valamint a református egyházat képviselő lelkész asszony is. A zsinagógai emlékműnél közös gyertyagyújtás után a Wallenstein Zoltán teremben közösen tekintették meg a tatai televízió „Minden idők mártírjainak emlékére” című egyórás dokumentumfilmjét. Őszi Irma kamocsai lakos pedig átadta a Komáromi Zsidó Hitközségnek az általa készített feldolgozást a helyi zsidóság történetéről.

3. A Kazinczy utcai Szimpla kertben kéthetente ingyenes Klezmer Kocsmát működtettek, ahol fellépett a Budapester Klezmer Band és Sipos Mihály, a Muzsikás együttes tagja.

június 14.

Holocaust oktatási csomagot juttatott el a középiskolákba a Történelemtanárok Egylete (TTE) együtt működve a Hannah Arendt Egyesülettel és a Shoah Túlélői Vizuális Történelem Alapítvánnyal. Az oktatási csomag része Hosszú Gyula „Utak a holocausthoz, történetek a holocaustról” című munkája, Szász János „A holocaust szemei” című DVD-je és a „Megközelítések...” tanári kézikönyv a holocaust témakörének feldolgozásához.

június 15.

Mintegy 130 sír megrongálását fedezték fel a Kozma utcai zsidótemetőben.

június 17.

1. Két év után lemondott a Mazsihisz elnöki tisztéről Heisler András, az új szervezeti és működési szabályzat szerint hatvan napon belül új elnököt kellett választani. A rendkívüli elnökválasztó ülésig a rangidős alelnök, Ledniczky András látta el a megbízott elnöki feladatokat. A 2005. július 31-ére összehívott rendkívüli elnökválasztó közgyűlés előtt a Szombat című folyóirat internetes vitafórumokat rendezett a szövetség korábbi elnökeinek részvételével. 2005. július 25-én Heisler András, 27-én Tordai Péter, 29-én Feldmájer Péter volt a vendég. Az Új Élet 2005. július 15-i számában Tordai Péter ismertette programját, Polnauer Sándor főrabbi pedig Heisler András mellett érvelt (3. p.). A 2005. július 31-i elnökválasztó közgyűlésen második fordulójában Feldmájer Péter nyert három szavazattal Tordai Péter előtt. Rajtuk kívül jelöltette magát Lednitzky András és Krausz István is. Az új elnök mandátuma 2007. április 5-ig szól. A választásokról a Szombat 2005/szeptemberi száma közölte összeállítást (16-17. p.).

2 Losonczi Ágnessel Rádai Eszter készített interjút az ÉS 2005. június 17-i számában „...folyton megtöretéssel találkozom” címmel.

június 19.

1. Orbán Viktor, a Fidesz - Magyar Polgári Szövetség elnöke Szilvan Salom külügyminiszter meghívására négy napos hivatalos látogatásra Izraelbe utazott. A külügyminiszteren kívül megbeszélést folytatott még Tomi Lapiddal, az ellenzéki Sinui Párt elnökével, és fogadta őt Reuven Rivlin, a Knesszet elnöke. Ravlin néhány héttel korábban Magyarországon járt Szili Katalin házelnök vendégeként. Orbán ellátogatott a Yad Vasembe, ahol felkereste olyan magyar emberek névtábláját, akik a második világháború idején zsidókat mentettek. Kérte, hogy a Yad Vasem Igaz Emberek listájára vegyék fel gróf Esterházy János nevét is.

2. Pápán a holocaust emlékűnnepségen a Pápai Református Gimnázium énekkara is fellépett, a mártír emlékműnél rendezett megemlékezésnél, amelyet Schőner Alfréd főrabbi és Tóth Emil főkantor vezetett.

június 22.

Másodszor is a „Trifolium Hungary Kft” nyerte a Páva utcai Holocaust Emlékközpont állandó kiállításának tervezésére és kivitelezésére - formai hibára hivatkozva ismételten - kiírt tárgyalásos eljárást. Az állandó kiállítás pályáztatása körüli herce-hurca kapcsán az ÉS 2005. január 15-i számában Rényi Ágnes - Rényi András „Történetnélküliség és sorstalanság” címmel (12. p.), az ÉS 2005. április elsejei számában Vajda Júlia „Az emlékezés rögzös útjai - Egy város -négy kiállítás” címmel (12-13. p.), Rajk László az ÉS 2005. április 8-i számában „Az elárult kiállítás” (12. p) címmel, Szántó T. Gábor pedig az ÉS 2005. április 22-i számában „Merre a kijárat a holocaust mélygarázsból?” címmel (13 p.) foglalta össze gondolatait. A Szombat 2005/májusi számában Gadó János „Holocaust Múzeum - a tragikomédia sokadik felvonása” című írása jelent meg (16-18. p.). A huzavona után a 2005. október 15-re tervezett megnyitóra csak 2006. február 21-én, ünnepélyes megnyitó nélkül került sor a Páva utcában,

a „Jogfosztástól a népiirtásig” című állandó kiállítással. Az ügy kapcsán Bächer Iván „A Semmi Háza” címmel közölt keserű publicisztikát a Népszabadság 2005. július 16-i számának Hétvége mellékletében (11. p.). „A Páva utcai épület emlékmű, de nem a magyar zsidóság és zsidózottság emlékműve, nem is a Holocausté, nem; ez a ház a tehetetlenség, a gyávaság, a butaság, a cinizmus és az eszméletlenség emlékműve” -fakadt ki Bächer. A Szombat 2005/júniusi száma „A pályázat elbírálása jogsértő volt” címmel közölt szerkesztőségi cikket (8. p.). Az állandó emlékkiállítás forgatókönyv szerint az állam és az állampolgár változó viszonyát akarta bemutatni az adott korszakban. A kiállítás öt család történetén keresztül kívánta bemutatni a vészkorszakot. A nagytőkés családot a Hatvany - Deutsch - Chorin - Weiss család, a vidéki zsidóság sorsát a bonyhádi szatócs Singer család, a visszacsatolt területek zsidóságát a kárpátaljai Galpert - Ackermann család, a budapesti zsidóságot az újságíró Kinszki Imre családja sorsán keresztül tervezték bemutatni. A cigány holocaust a bicsérdi Bogdán - Kolompár család sorsán keresztül ismerhető meg. A fő vonalat "résztörténetek" egészítették ki: naplók és emlékiratok párhuzamos bemutatása, orvosi kísérletek iker túlélőinek története, két orvos sorsa tette teljesebbé a képet.

június 26.

1. Párizsban tartotta tisztújító kongresszusát az Európai Zsidó Kongresszus 41 ország 88 képviselőjének jelenlétében. A szervezet új elnöke Pierre Besnainou (Franciaország) lett. A magyarországi delegáció tagja volt Ledniczky András, a Mazsihisz mb. elnöke, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Feldmájer Péter a Mazsihisz alelnöke. Zoltait az ESZK VB tagjává választották.

2. Szolnokon a zsinagógában és a cukorgyárban emlékeztek a 61. évvel ezelőtti deportálásra.

június 29.

A mezőcsáti zsinagóga megmentésére alakult közalapítvány konferenciát rendezett Mezőcsáton. A rendezvényen Steinerné Vasvári Éva, a térség

országgyűlési képviselője, és Arnóth János, a település polgármestere érvelt az épület megmentése mellett. A rekonstrukciós tervek 2003-ban elkészültek, de a pályázatukat pénzhiány miatt elutasították.

június 30.

71 éves korában az izraeli Lodban elhunyt Cháchám R, fáél Elavili (1934-2005), a Grúziában és az Izraelben élő zsidók főrabbija.

A Váci Zsidó Hitközség a nyár folyamán többször is egész napos programon látta vendégül az érdeklődő hitközségeket. A „Vác és a Dunakanyar zsidó szemmel” című programban előadásokon mutatták be a térség zsidóságának történetét, a városban meglátogatták a zsidóság létesítményeit.

Június közepére elkészült a szegedi zsinagóga kültéri díszkivilágítása. A beruházás 24,5 millió forintba került, ebből 5-5 milliót a hitközség és a Magyar Turizmus Rt, 14,5 milliót pedig a városi önkormányzat állt.

Ózdon a helyi zsidó lakosság történetéről nyílt kiállítás Béri Béla helytörténész közreműködésével, valamint a miskolci Földes Ferenc Gimnázium diákjainak rajzaiból. A tárlatot Szlukovinyi Péter, a miskolci hitközség titkára nyitotta meg.

A rákospalotai zsidótemető helyreállítása félidőhöz érkezett, a temetőben elkészült az út.

A NÜB a Mazsihisz székház Dísztermében tartotta tisztújító közgyűlését. A közgyűlésen jelen volt a Mazsihisz képviselőjében Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, a Measzt Hanti Vilmos elnök képviselte, a levezető elnök Lazarovits Ernő volt. Elnöknek újraválasztották Szenes Ivánt. Elnökhelyettesek: Kende Ernőné, Dénes György (rég). Alelnökök: Gáspár Gyula, Gyulai Kató, Lakatos Emil, Sessler György, Dárdai Júlia, Lazarovits Ernő (rég), Dósai Tibor és Lebovits Imre (rég). Megválasztották a 39 fős

országos vezetőséget, valamint a táborcsoportok vezetőit is.

A Hevesi Simon Emléknapot 2005-ben a Kiskunhalasi kilében rendezte meg Mazsihisz oktatási osztálya, ahová a résztvevő diákokat busszal vitték el. 2005-ben a pályázat témája a nagy rabbik tevékenységének bemutatása volt a zsidó oktatásban. A témában a Scheiber Sándor Általános iskolából 8 pályamunka, a Wesselényiből 3, a Lauderből 2, az Or-Zse-ről pedig 7 dolgozat érkezett. A Benjámin Óvoda „Királynők a Bibliában” témaköréből készített rajzait a szintén kiállították Kiskunhalason. A pályázók a helyszínen rövidített előadást tartottak pályaműveikből, amelyek Kecskeméti Ármin makói, Kálmán Ödön kőbányai főrabbi, Löw Lipót szegedi, Kecskeméti Lipót nagyváradi, Klein Mór nagybecskereki rabbi munkásságát dolgozták fel. A pályázókat elkísérték tanáraik, az intézmények vezetői valamint a zuglói és a délpesti körzet képviselői. A zsűri elnöke Polnauer Sándor főrabbi, tagjai Markovics Zsolt szegedi főrabbi és Róna Tamás rabbijelölt (közép-magyarországi régió) voltak. A Kiskunhalasi zsidó hitközség történetét Raáb András elnök fia, Raáb Gábor dolgozta fel.

A Westend City Center Semirámis kertjében felállított a Vázsonyi Vilmos szobor előtt emlékeztek a Vázsonyi családra a terézvárosi önkormányzat képviselői a Párizsban élő Vázsonyi Vilmos jelenlétében. Gerő András történész előadása után a Rabin László alpolgármester méltatta az egykori országgyűlési képviselő erőfeszítéseit a került érdekében. A 60 évvel azelőtt Hannoverben elhunyt Vázsonyi Vilmosra fia emlékezett a Liszt Ferenc téri ház falán elhelyezett emléktábla előtt, és kérte számára posztumusz a Terézváros díszpolgára címet. A Mazsihisz nevében Lazarovits Ernő koszorúzott.

Halmos Sándort, a Debreceni Zsidó Hitközség ügyvezető igazgatóját, az Or-Zse docensét tagjává választotta és tanárává kérte fel az Aradi Vasile Goldis Egyetem Judaisztikai Tanulmányok Központja.

A Bethlen téri templom dísztermében tartotta évadzáró ünnepségét az Almemor zenés ifjúsági zsidó színház.

A Mozgó Világ 2005/6. számában jelent meg Ungvári Tamás „Elmaradt találkozás - Freud és Herzl” című tanulmánya.

Konrád Miklós „A neológ zsidóság útkeresése a századfordulón” című tanulmánya jelent meg a Századok 2005/6. számában (1335-1369. p.).

Magyar Zsidó Levéltár
2012

2005. július hónap

július 1.

Az ÉS 2005. július elsejei számában Halmai Gábor és Jávorniczky István készített interjút a Társaság a Szabadságjogokért, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda és a Magyar Helsinki Bizottság vezetőivel arról, hogy hogyan változtak az emberi jogok a rendszerváltás óta. Az „Akkor lesz változás, ha az emberek élni kezdenek a jogaikkal” című írásban Dénes Balázs, Furmann Imre és Kőszeg Ferenc egyaránt sikraszállt Bácsfi Diána emberi jogainak védelméért, de nézetei ellen harcolnak (7. p.).

július 3.

A holocaust 61. évfordulójára emlékeztek országszerte. Az Emmanuel Alapítvány minden évben július első vasárnapján rendezi megemlékezését abból az alkalomból, hogy 1990-ben ekkor avatták fel a Dohány utcai Zsinagóga melletti emlékparkban a zsidó mártírok emlékművét. Az ünnepségen beszédet mondott Verő Tamás rabbi, közreműködött Kálmán Tamás főkantor. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök levelét Lazarovits Ernő olvasta fel. Az országban több helyen emlékeztek az évforduló alkalmából. Gyöngyösön márványtáblát avattak a holocaust mintegy kétezer helyi áldozatának emlékére a város egykori imaháza, illetve a zsinagóga falán. A megemlékezés a város temetőjében folytatódott, ahol Fodor Gábor, az SZDSZ országos ügyvivője, országgyűlési képviselő mondott beszédet. Szombathelyen Polnauer Sándor főrabbi és Villányi Tibor, a győri zsidó hitközség elnöke, Sopronban Baki Károlyné, a soproni zsidó hitközség elnökhelyettese emlékeztetett. Megemlékezéseket tartottak még Tatán a zsidó temetőben, Hévízen a holocaust-emlékműnél, Tatabánya-Felsőgallán pedig az egykori zsinagóga helyét megőrkítő emlékművet avattak. 2005-ben a deportálások emlékére 58 településen rendeztek mártír-istentiszteletet. A megemlékezéseket tartó településekhez újonnan csatlakozott települések: Mosonmagyaróvár, Szécsény, Devecser, Pásztó, Dombóvár, Gyula, Tolna, Fadd, Tótkomlós és Mohács. Az istentiszteleteket általában

a helyreállított temetőkben, illetve az utóbbi években létesített emléktábláknál, illetve emlékműveknél tartották meg, és általában a településekről elszármazott túlélők, valamint a települések vezetői is megjelentek az emlékezéseken. Karcagon például részt vett a megemlékezésen a város szülőtte, Gergely János akadémikus. A Soproni hegy lábánál fekvő kis falu, Hidegség lakói maguk kezdeményezték emlékmű állítását az itt meggyilkolt 1526 zsidó munkaszolgálatos emlékére. A környékbeli, és idegenbe szakadt túlélők, valamint a Mazsihisz adományából létesült emlékmű avatásán a szervezőkön kívül közreműködött Kardos Péter főrabbi és Petrovits Péter, a lágymányosi körzet kántora is. A romániai Szatmárnémetiben először került sor holocaust megemlékezésre. 120 áldozat emléktábláját leplezték le nagyzsinaagógában. Az emlékezésen megjelentek a Romániai Zsidó Hitközségek Szövetségének vezetői, valamint brassói és a nagyváradai hitközségek képviselői is.

július 4.

1. Lengyelországban a „Sorstalanság” nyerte el a fődíjat, az Arany Szőlőfürt a lagóvi filmfesztiválon.

2. Nyíregyházán és Nyírtasson két napig emlékeztek a Mechon Simon Alapítvány vendégei a holocaust áldozataira. A megemlékezésre mintegy 300 túlélő, valamint leszármazottaik jöttek el a világ minden tájáról. A szertartást a kanadai Löwy pátriárka vezette, aki Nyírtassról 1949-ben Kanadába származott, és ott a fővárosától néhány kilométerre létrehozta a közösség Tass elnevezésű tengerentúli települését és ortodox zsidó hitközséget. A kétnapos emlékredezvényen a túlélők megkoszorúzták a térségben emelt holocaust emlékműveket, s felkeresték elődeik sírját is a még meglévő zsidótemetőkben.

július 6

1. A szegedi önkormányzat három millió forintot juttatott a Szegedi Zsidó Hitközségnek az egyházak számára elkülönített 40 millió forintos támogatási keretből. A hitközség a pénzből a székház és a szeretetház kéményeinek felújítását végeztette el. A

zsinagógában pedig elektromos fűtés alakítását kezdték el.

2. Ariel Sharon izraeli miniszterelnök meghívta XVI. Benedek pápát izraeli látogatásra. A pápa válaszában közölte, hogy külföldi útjai sorában az elsők között szerepel Izrael meglátogatása. A két ország közötti államközi kapcsolatokról 1993-ban aláírt szerződés óta először közeledett a két állam egymáshoz. 2000-ben II János Pál pápa egyházfőként járt a Szentföldön, nem államfőként.

július 11.

A Ramat Gan-i stadionban megnyílt a XVII. Zsidó olimpia, amelyen 38 sportágban 5000 külföldi és 2000 izraeli sportoló – köztük a magyarországi Maccabi VAC is – indult. A 27 magyar sportoló közül aranyérmes lett S. Kovács Ármin és Orbán Zoltán karate versenyző. Ezüstérmes lett a karate csapat, bronzérmes a junior női torna csapat.

július 12.

Az EU Kulturális Örökség programja Európa Nostra díjjal jutalmazta a Mádi zsinagóga 2004-ben befejezett műemléki helyreállítását. Az épület művészettörténeti feltárását évekkel korábban jelentős részben Dávid Ferenc végezte. A helyreállítást Benkő Ágnes és Wirth Péter építészek tervezték, s az általuk vezetett építész iroda készítette el három év alatt. A kivitelezés vezetője Román Zoltán, a restaurációs munkákat Kisterenyei Ferenc végezte. Az 1795-ben épült templom helyreállításáért odaítélt Európa Nostra-díjat Andrea H. Schuler, az Európa Nostra kulturális örökségvédő alapítvány ügyvezető elnöke adta át. Komoróczy Géza professzor ünnepi előadásának szövegét az ÉS 2005. július 22-i száma közölte „Mádi zsinagóga – A műemléki helyreállítás „Európa Nostra” diplomája” címmel (10. p.). Az épület helyreállításának 183 millió forintos költségét a Kincstári Vagyoni Igazgatóság (KVI) és a New York-i World Monuments Fund alapítvány fedezte. Az épületben a miskolci Herman Ottó Múzeum zsidó történeti kiállítást rendezett be, és kulturális rendezvényeknek, kamarakoncerteknek is otthont ad a zsinagóga.

július 13.

1. Az Újpesti Idősek Klubja látogatást szervezett a Róth Miksa emlékházba (VII. Nefelejcs U. 26.).

2. Eddig a napig lehetett új kérelmekkel fordulni a svájci bankokhoz annak az új listának az alapján, amelyet a svájci bankokkal folytatott tárgyalások alapján kiegészítettek. A holocaust idején bankszámla-tulajdonosok kibővített listáját a Claims Resolution Tribunal honlapján lehetett megtekinteni, és a kérelmezési nyomtatványokat, kitöltéséhez segítséget kapni a [.crt-ii.](#) honlapon lehetett.

július 15

A New Yorkban ülésező Jewish Claims Conference ülésére Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, Ledniczky András Mazsihisz elnökségi tag, valamint Sessler György, a Muszoe elnöke is elutazott.

július 17-31.

A Zsidó Tudományok Szabadegyeteme nyári szemeszterét az EMIH Károly körúti központjában tartották meg.

július 23.

Orbán Viktor Tusnádfürdön a XVI. Bálványosi Szabadegyetem és Diáktábor zárónapján arról beszélt, hogy a baloldal, amikor csak teheti, ráront saját nemzetére, így tesz a mostani magyarországi baloldal is, amelynek a jövőben nemzeti fordulatot kell végrehajtania. Az ellenzéki pártelnök példaként említette Kun Bélát, a Rákosi-korszak vezetőit és azokat, akik 1956-ban leverték a forradalmat. Orbán szerint ugyanígy rontott rá saját nemzetére a kettős állampolgárság ügyében a „nem” mellett állást foglaló magyar baloldal. Orbán szavai széles körben felháborodást váltottak ki, Lendvai Ildikó az MSZP frakcióvezetője felszólította Orbánt, hogy vonja vissza durva vádjait, amellyel a fél országot sértette meg. A Népszabadság 2005. augusztus 2-i számának címlapján „Orbáni politikai genetika? - Az MSZP kódolt zsidózással vádolja a Fidesz elnökét” címmel a címlapján jelent meg. Polémia bontakozott ki az elektromos és a nyomtatott sajtóban is. A

Népszabadság Fórum rovatában 2005. augusztus 4-én Schmidt Mária írása jelent meg „Lássunk tisztán!” címmel, az 2005. augusztus 5-i számban Ripp Zoltán „Schmidt Mária és a nemzeti kérdés” című tanulmányában (15. p.) foglalta össze azokat a nevezetesebb eseteket, amelyek a rendszerváltozás óta eltelt 16 év alatt felkavarta a kedélyeket a nemzeti-kérdés ügyében. Esterházy Péter az ÉS 2005. augusztus 5-i számában „Kis magyar pornográfia - kicsoda mit csináljon a kicsoda kicsodájával” (3. p.) című írásában szólította fel mind a baloldalt, mind a jobboldalt hogy hagyják abba ezt az övön aluli vitát: „basszák meg az urak a sarkantyújukat!”- írta végül.

július 27.

Cfáton ezen napon tartották meg a hagyományos Herzl-napi rendezvényeket a Magyar Nyelvterületről Származó Zsidóság Emlékmúzeumában.

A Zuglói hitközség Pozsonyba szervezett kirándulást Chátám Szófér (Schreiber Mózes) sírjának meglátogatása céljából. Az utazást Kardos Péter főrabbi és Orbán Ferenc körzeti elnök vezette, a zarándokok megtekintették a Zsidó Múzeumot, az ebédet a helyi hitközség kóser éttermében fogyasztották el, ahol Alexander Feró elnök köszöntötte a vendégeket.

A Bnei Akiva Magyarország ifjúsági szervezet elnöke, Simon Tamás az Erec 2005/júliusi számában jelentette be, hogy a 2000. ősze óta ismét működő ifjúsági szervezet az ortodox hitközségtől megkapta a VI. Vörösmarty u. 55. szám alatt található, használaton kívüli zsinagóga használati jogát: „Lehet hogy saját zsinagógánk lesz?!” (13. p.) című írásában.

Az Or-Zse 128. tanévet záró ünnepségén a frissen végzettek diploma kiosztása mellett került sor a habilitációs diplomák átadására is. Ezeket Grüll Tibor Szent Pál Akadémia tanszékvezetője, és Haraszi György, az Or-Zse tanszékvezetője vehetett át. Doktori diplomát és egyetemi kinevezést Gábor György adjunktus kapott, Oláh János főiskolai docens egyetemi docens kinevezésben részesült. A

magyarországi zsidóság és az Or-Zse érdekében kifejtett tevékenységét elismerő oklevelet kapott Streit Sándor Bzsh elnök, és Goldschmied István, a Keszthelyi Izraelita Hitközség elnöke, Erbszt Herman, a lágymányosi körzet vallási előljárója, Lazarovits Ernő, a Mazsihisz külügyi vezetője. A kántorjelöltek vizsgakoncertjét az Or-Zse templomában rendezték meg. A vizsga végén a kilenctagú kántorkórus - Zucker Immanuel, Szilágyi Gábor, Vencel György, Petrovics Péter, Szerdócz Ervin, Gara István, Biczó Tamás, Münz Tamás, Klavanszki Anatolij - Meir Finkelstein Cur „Miselo” című művét adta elő Neumark Zoltán zongorakíséretével.

A Németországban megalakult Zsidó Orvos Szövetség július elején, Budapesten egy patinás szállodában tartotta éves közgyűlését. A szövetség egyik alapítója a Stuttgartban élő Vámosi Zoltán.

A Buksz 2005/nyári számában jelent meg Tatár György kritikája Jehuda Halévi „Kuzári” című könyvéről.

augusztus hónap

augusztus 1.

Varga László történész-levéltáros munkaviszonya megszűnt a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjteménynél, ahol egy évig töltötte be a tudományos igazgatói posztot. Varga László 2005. július 10-én mondott le megbízatásáról, mivel az intézmény, és benne saját tevékenységét teljesen értelmetlennek találta. Az ÉS 2005. július 22-i számában számolt be lemondásának körülményeiről Az „üdülési csekkem” címmel közölt írásában (12. p.), amelyben az intézményt - Bächer Iván után - a „Semmi Házának” nevezte, Molnár Judit ügyvezető igazgatót kicsinyesnek, saját szerepét értelmetlennek tartotta. „...engem egyszerűen csak használtak ...velem kirúgatták a „felesleges”, de jobb sorsra érdemes munkatársakat” -írta. A Páva utcai emlékhely „...nem róluk, az áldozatokról szól, hanem pénzről, (párt)politikáról, presztizsről, ha tetszik, a kóvedről, amihez nekem

akkor sincs közöm, ha belepusztulok" - fogalmazta meg keserű tapasztalatait.

augusztus 2.

A zsidóság vezetői és közvetlen kollégái mellett közéleti személyiségek és művészek köszöntötték 70. születésnapja alkalmából Zoltai Gusztávot, a Mazsihisz ügyvezető igazgatóját a Budapest hajón. A vendégek között volt Gulyás Kálmán egyházügyi államtitkár, Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke, valamint több országgyűlési képviselő és budapesti polgármester. Kiss Péter kancelláriaminiszter és Bozóki András kulturális miniszter táviratban köszöntötte a Mazsihisz ügyvezető igazgatóját.

augusztus 4.

1. Raoul Wallenberg 93. születésnapja alkalmából a svéd embermentő budapesti szobránál tartott megemlékező ünnepséget a Mazsihisz. Emlékbeszédet mondott Heisler András, a Mazsihisz elnöke. A beszéd után a résztvevők, köztük a Raoul Wallenberg Egyesület, az Amerikai Egyesült Államok, az osztrák és a svéd nagykövetség képviselői elhelyeztek el koszorút a szobornál.

2. Raoul Wallenberg születésnapján mintegy negyven, a „Világ Igaza” emlékéremmel kitüntetettek részvételével tartottak megemlékezést a Holocaust Emlékközpontban „A humánus napja” címmel. Magyarországon eddig 662 egyéni megmentő, illetve család részesült a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet „Világ Igaza” kitüntetésében. A holocaust idejének embermentő akcióiról - Raoul Wallenberg, Carl Lutz, valamint a Vatikán és a Vöröskereszt munkatársainak tevékenységéről - Székely Gábor, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumi elnöke emlékezett. Előadást tartott Szita Szabolcs, a Páva utcai emlékközpont vezető történésze is. Hegedűs András, a Belügyminisztérium főcsoportfőnöke köszöntőjében kiemelte, hogy a tárca által alapított „Bátorságért” érdemérem is az egyéni helytállást ismeri el. Az idén Lamperth Mónika belügyminiszter 2005. május 24-én tizennégy elismerést adott át, tizenkét kitüntetést már csak a leszármazottak vehettek át.

Jászai Jánosnének és Zámbó Máriaének, valamint posztumusz Gallasz Katalinnak, Gallasz Rozáliának, Jurinkovits Jánosnak, Karády Katalinnak, Köhler Ferencnek, Körmendi Dezsőnek, Maros Józsefnek, Peitl Róza Katalinnak, Szabó Gyulának, Trom Aladárnak, Varga Józsefnek és Varga Józsefnének adományozott Barátság Érdemjelet. Az ünnepségen jelen volt Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Lazarovits Ernő, a Yad Vasem magyarországi képviselője, Szita Szabolcs történész, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató valamint az izraeli nagykövetség másodtitkára és konzulja is.

augusztus 5

1. Fodor Gábor, az SZDSZ ügyvivője a Magyar Televízió Nap-kezte című műsorában értelmetlennek nevezte, hogy a politizáló közvélemény egy része ismét azt szorgalmazza, alkosson az Országgyűlés törvényt a kirekesztő gyűlöletbeszéd büntetésére. A felidézte, hogy a gyűlöletbeszédre vonatkozó jogszabályok háromszor voltak az Alkotmánybíróság előtt, és ennyiszor vallottak kudarcot. Fodor Gábor szerint nem „szabadságunk korlátozására” van szükség, hanem egy olyan társadalmi közegre, amely baráti társaságok szintjén is bátor felnőttként lép fel a gyalázatos eszmék ellen. A politikus értékelése szerint a „kódolt antiszemitizmus” a legveszélyesebb. Az MSZP jogi és közgazdasági tagozata Bárándy Gergely elnök aláírásával 2005 júliusának közepén nyílt levélben fordult az igazságügyi és a belügyminiszterhez, hogy tarthatatlan az az állapot, hogy megfelelő jogi szabályozás hiányában az állami szervek tehetetlenek egyes csoportok fenyegető megnyilvánulásai ellen. A Népszava 2005. július 21-i számában Markotay Csaba „Gyűlöletbeszéd: ezúttal lehet alkotmányos megoldás - A társadalmi közmegegyezés egyelőre még nem bizonyult elegendő visszatartó erőnek” címmel egész oldalt betöltő összefoglalót készített a kérdésről (9. p.). A Népszabadság 2005. július 30-i számának Hétvége mellékletében Varró Szilvia készített interjút Kis János filozófussal „A gyűlölködő beszéd csak szimptóma, nem ok” - egy évtized múltán a szólásszabadságról” címmel (3. p.).

2. Az ÉS 2005. augusztus 4-i számának Agora rovatában Ungváry Krisztián történész „Egy emléktábláról” című írása jelent meg. Egy óbudai emléktábla visszahelyezését használta fel arra, hogy vitassa Ságvári Endre történelmi szerepét. A cikkhez sokan szóltak hozzá, szinte kivétel nélkül Ungváry elfogultságát kifogásolva. Az 2005. augusztus 26-i számban Wirth Ádám „Egy emléktábla védelmében” és Lajtai Vera „Ságvári Endre és a függetlenségi mozgalom” című írása jelent meg (13. p.). Szécsi Éva „A nyilvánosság veszélyei”, Zsigmond Anna „És mi lett Cselényivel?”, továbbá Donáth Ferenc „Jákob, a csaló” című írásai a lap 2005. szeptember 16-i számában jelentek meg.

3. Kőbányai János az ÉS 2005. augusztus 4-i számában publikált tanulmányában (Molnár Ákos - Budapest 1895-1945) jelentette be, hogy a Múlt és Jövő Kiadó sorozatot indít a Nyugat második generációjához tartozó, és a holocaustban meggyilkolt, elfeledett író műveiből (12. p.).

4. Rási halálának 900. évfordulójára emlékezett az Új Élet 2005. július 15-i számában Schmelzer Hermann Imre (5. p.)

augusztus 10.

Összetörve találták azt a gránittáblát, amelyet a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség és a Wesley János Lelkészképző Főiskola helyezett el a holocaust áldozatainak emlékére tavaly a kaposvári vasútállomáson. Ez már a harmadik alkalom volt, hogy valamelyik táblát eltulajdonították vagy megrongálták. Salgótarjában egy csavaron lógott a tábla, amikor a rongálást felfedezték, Óbudáról pedig ellopták. 2004-ben mintegy negyven HÉV- és vasútállomáson (a zsidóság egykori deportálásának jelképes helyszínein) tartottak istentiszteletet és állítottak emléktáblát a holocaust 60. évfordulója alkalmából.

augusztus 12.

1. A Pallas Páholyban mutatták be Losonczi Ágnes „Sorsba fordult történelem” című könyvét. Hadas Miklós bemutatón elmondott beszéde „Társadalmi traumák történet-szociológiai vizsgálata” címmel

jelent meg a Szociológiai Szemle 2005/3. számában (89-94. p.).

2 Az ÉS 2005. augusztus 12-i számában Fried Ilona „Egy közép-európai családtörténet” című tanulmánya (9-10. p.) jelent meg Anna Millo trieszti történész könyvéhez. A könyv az Osztrák-Magyar Monarchiában élt Frigyessy-Frigessi család történetét dolgozta fel. Konrád György írása ugyanebben a lapszámban jelent meg a Birkenauban felállított emlékműnél támadt gondolatairól „Feljegyzés antracitszürke betonoszlopok között” címmel (6. p.).

augusztus 15.,

1. Európai holocaust múzeum kialakítását tervezi az egykori terezini gettó helyén az észak-csehországi regionális önkormányzat. Jelenleg Terezinben csak egy emlékmű, valamint egy kicsi gettómúzeum emlékeztet a zsidó tragédiára.

2. Az Új Élet 2005. augusztus 15-i számában „Kérdések egy kutatásról” címmel Pap Ágnes szociológus - dokumentumfilmessel beszélgetett Kardos Péter. A beszélgetés indítéka, hogy a kutató másodszor is elnyerte a Mazsihisz támogatását „Mindennapi holocaust” című kutatásához, amelyet az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a Holocaust Emlékközpont támogatásával végez (2. p.)

augusztus 19.

1. Az ÉS 2005. augusztus 19-i számában Nádas Péter „Holtak néma morájában” című írásával emlékezett a franciaországi koncentrációs táborok áldozataira. Az író beszámolt a Le Vernet d'Ariège-i tábor (hült) helyét felkutató „expedíciójáról” (3-4. p.). Ugyanebben a lapszámban Novák Attila elemezte Schöpflin György professzor, az Európai Parlament Fideszes Néppárti képviselőjének változó zsidóképét „A professzor és a „hatalmi hálózatok” című írásban (9. p.). Novák a professzor Klubrádiónak adott, Orbán Viktor antiszemitizmusát cáfoló interjúját, valamint az egy évvel korábban megjelent „Identitás dilemmái” című kötetében foglaltakat vetette egybe. Novák hiányolta, hogy Schöpflin az iszlám fundamentalizmus és az európai iszlám problémájával, valamint az ebből adódó kortárs antiszemitizmusokkal nem foglalkozik.

2. XVI. Benedek pápa felkereste a kölni zsinagógát, ahol a rabbi által elmondott kaddist követően a városban a nácik által meggyilkolt 11 ezer zsidóra, valamint a holocaust hatmillió zsidó áldozatára emlékezett.

augusztus 20.

Sólyom László köztársasági elnök az ünnep alkalmából a Parlamentben adta át a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a csillaggal kitüntetését Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgatónak, és Gál Meir, a Hitachdut Ole Hungaria igazgatójának. A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje kitüntetését kapta Karsai László, a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara egyetemi tanára és Szita Szabolcs, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Holocaust Emlékközpont vezető tudományos munkatársa. A Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesült Lednitzky András, a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kara hivatalvezetője, a szegedi hitközség elnöke. Trefort Ágoston-díjat kapott Cseresznyés László, az Oktatási Minisztérium főosztályvezetője, Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkereszt kitüntetésben részesült Goldschmied József, a Hungarofest Kht. Égtájak Programirodájának vezetője, Ungváry Rudolf, az OSZK nyugalmazott könyvtárosa a Széchényi Ferenc díjat kapott.

augusztus 21.

A Dohány utcai zsinagógában adott koncertet az Israel Philharmonia Singers, Izrael nemzeti énekkara. A koncerten köszöntőt mondott Bozóki András miniszter, David Admon nagykövet, és Tova Pinto, a Szochnut igazgatója. A két-három éve működő kórusnak Lengyelországon kívül ez volt a második külföldi fellépése. A turnét támogatta a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Szochnut és az Izraeli Nagykövetség. Műsoron kortárs izraeli zeneszerzők zsoltár feldolgozásai, David Fanshave angol zeneszerző Afrikai Xantus című műve, és Leonard Bernstein Chichester Psalms című műve szerepelt. Az együttes fellépett a Tokajban, a felújított mádi zsinagógában, és Nyírbátorban is. A múzeumi funkciót

megtartva 2006. első félévében a borsod megyei önkormányzat vette át a mádi épületegyüttes fenntartását.

augusztus 22-28.

A balatonfüredi Mazsihisz üdülőben tartotta szemináriumát a Macisz.

augusztus 26.

A Holocaust Emlékközpontban rendezett Mahler-dalesten fellépett Balatoni Éva, a Magyar Állami Operaház magánénekeese és Szentpéteri Gabriella.

augusztus 27.

Nagykőrösön a zsinagóga működésének 80. évfordulóján ünnepséget rendeztek. A felújított templomban a tórák behozatalával kezdődött az ünnepség. Feldmájer Sándor elnök, Grüthut József, a Nagykőrösi Hitközség legidősebb tagja, Feldmájer Péter Mazsihisz elnök, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Róna Tamás rabbi vittek be a templomba a tóratekerceket. Az eseményen a hitközségek vezetőin és tagjain, valamint a felújítást vezető Gervai Lászlón kívül jelen volt és beszédet mondott David Admon nagykövet, valamint Czira Szabolcs polgármester is.

augusztus 28 - szeptember 5.

A gázai-övezetből történő izraeli kivonulással egy időben tartott VIII. Zsidó Nyári Fesztivál könyvnapokkal indult. A Petőfi Irodalmi Múzeumban Heller Ágnes és Konrád György mutatta be az izraeli kortárs irodalom egyik vezéralakjának, Abraham B. Jehosua „A személyzetis küldetése” című könyvét. A szerző könyve bemutatójára, Budapestre érkezett. A Spinoza Házban Kertész Péter „Scheiber Sándorról készített Könyvek hídjá” című munkáját mutatták be. A Gödör Klubban „Élet-képek” címmel kiállítás nyílt meg Domaniczky Tivadar és Kovalovszky Dániel zsidó közösségek életét bemutató fotó esszéiből. A rendezvénysorozat nyitónapján a Belvárosi Színházban játszották Solem Alechem „Marienbad” című, levélregényének jiddis nyelvű átdolgozását Eichner Tamás rendezésében. A főszerepet Maia Morgenstern

román színésznő játszotta Komoróczy Szonja betanításában. (Ezt az alkalmat felhasználva készített interjút a színésznővel Surányi Vera a Szombat 2005/novemberi számában „Egy eltűnt kultúra nyomában” címmel 29-31. p.). A Budapest Klezmer Band a Muzsikás Együttessel és Sebestyén Mártával adott közös koncertet „Két kincs” címmel augusztus 31-én a Dohány utcai zsinagógában. Két programmal emlékeztek a holocaust 60. évfordulójára: a megnyitó előestéjén Pilinszky János „KZ Oratórium” című művét mutatták be a Rumbach utcai zsinagógában, 30-án pedig Hárs Viktor: „Szögesdrót gyermek” című szerzeménye hangzott el az Uránia Nemzeti Filmszínházban. A kántorzenére és a klezmerre alapuló fesztivál adott keretet a Zsidó Könyvnapoknak, az Izraeli Gasztronómiai Napoknak, valamint a filmnapoknak is. Az utóbbi programmal Efrájim Kishontra, és Ráday Imrére emlékeztek az Örökmozgóban, illetve az Odeon-Lloyd moziban. A Dohány templomban Fellegi Balázs és barátai adtak koncertet „Fellegini és a KlezmerGipsy Band” címmel. Fotókiállítás nyílt Budapest zsinagógáiról és Pierre Székely emlékére. A programban szerepelt Markó Iván „Siratófalak” című estje, a Roma Virtuózok kamarazenekar fellépése, valamint a „Cotton Club Singers” és a „Hot Jazz Band” közös koncertje is a XX. század első felének filmzenéiből. A Budapesti Zsidó Múzeumban Lajtai Langer Péter fotóművész „Meggyőződés és kétség” című kiállítását Beke László művészettörténész és Halász Péter színházrendező nyitotta meg. Lajtai Langer Péter fotóművész, író és galériás írása a Szombat 2005/szeptemberi számában jelent meg „Meggyőződés és kétség” címmel (28-29.p.). A lapszám illusztrációi Lajtai Langer Péter munkáit mutatták be. Az Erec 2005/szeptemberi számában pedig Lajtai Péter vallott képeiről (12-13. p.). Szilárd Klára és Aya Admon kiállítása a „Budapest Aranytíz Művelődési Házban” kapott helyet. A Szochnut támogatásával fellépett a 100 tagú Kfar Saba Izraeli Ifjúsági Zenekar, amely Szegeden, Szarvason és Újvidéken is adott koncertet. Az "Együtt... Közös múlt, közös jövő..." jelmondatú Cigány - Zsidó Fesztivál programsorozatát először rendezték meg Zsidó Nyári Fesztivál keretében. A Fészek Művész Klubban kiállítás nyílt a Roma Art

Galéria és a Micve Zsidó Kulturális Egyesület művészeinek alkotásaiból. A Fészek Művész Klubban fellépett az autentikus cigányzenét játszó Szilvási Gipsy Band, az Egri János Jazz Együttes, valamint a Bihari János Koncert Cigányzenekar. A Roma Virtuózok Kamarazenekar koncertet adott a Dohány utcai Zsinagógában. A fővároson kívül Eger, Debrecen, Szeged, Zalaegerszeg, Nagykőrös és Kiskunhalas adott otthont fesztivál eseményeinek.

augusztus 29.

Abaujszántón a városi önkormányzat emlékművet állított a holocaust áldozatainak emlékére.

augusztus 31.

Az EMIH központjában (Király u. 20) rendezték meg az Első Magyarországi Kóser Árubemutatót.

augusztus 31-szeptember 4.

Tizedszer tartották meg az UJS Hagyományörző Táborát Szarvason. A tábor vendége volt Ónodi Eszter, Harkányi Endre és Balázs Gábor.

Az Egység 2005/augusztusi száma közölte Oberlander Báruch és Köves Slomó rabbik közös írását „Ügynökök és besúgók a zsidó jog és etika fényében” címmel (8-9. p.)

Augusztus elején 61 éves korában meghalt Farkas Éva, az MTA Pszichológiai Intézetének ügyvezető igazgatója, Engländer Tibor legközelebbi munkatársa a Magyarországi Cionista Szövetség munkájában. Az Erec című folyóirat 2005/augusztusi számában Engländer Tibor búcsúzott tőle (3. p.), a Szombat 2005/szeptemberi számában Novák Attila (7. p.).

szeptember hónap

szeptember 1.

Az Új Élet 2005. szeptember elsejei számától sorozatot indított „Kántor portrék” címmel. Kálmán Tamásról, a Bethlen téri zsinagóga főkántoráról

Gémesi Brigitta készített portrét (6. p.). Ugyanebben a számban búcsúztak a napokban elhunyt Bánó Endréné - László Hedvigától, a Joint Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány létrehozójától (6. p.), és Mosonyi Jenőné Bodrogi Annától, aki 10 millió forintot adományozott a hitközségnek (8. p.).

szeptember 2.

1. A Spinoza Házban Benda Iván fotóművész „Az élő Jeruzsálem” című kiállítását Radnóti Sándor méltatta az ÉS 2005. szeptember 2-i számában „Az ortodox zsidók” című írásával (2. p.). Szántó T. Gábor Nürnbergben egy májusi konferencián elmondott előadásának szövege „Európai látkép zsidó szemmel” jelent meg ugyanebben a lapszámban (9. p.). A Szombat 2005/szeptemberi számában „Németországi napló” című összeállításában számolt be a tanácskozásról Szántó T. Gábor (8-10. p.).

2. A Goldberger Leó emlékkiállítást Schweitzer József nyugalmazott főrabbi nyitotta meg az Óbudai Textilmúzeumban.

szeptember 3.

A Népszabadság 2005. szeptember 3-i számának Hétvége mellékletében Csapody Tamás „Razglednicák - Becsétől Borig és vissza: az erőltetett menetek nyomában” című írásával számolt be arról a nyári emléktúráról, amelyen a szerbiai koncentrációs táborokat kereste fel (6-7. p.). A Magyar Hírlap 2005. szeptember 3-i számában Kósa Tamás Szita Szabolcs professzorral készített interjút a történész Kasztner Dezsőről készült új könyve kapcsán „A zsidómentés nem volt tananyag” címmel (25-26. p.).

szeptember 4.

1. A Magyar Zsidó Kultúra Napja az Európai Zsidó Kultúra Napján elnevezésű, évek óta megrendezett eseménysorozaton 2005-ben Bajára szervezett kirándulást a Mazsike, és ott keresték fel a zsidó élet nyomait. A Bálint Zsidó Közösségi Ház „Séta Pest történelmi zsidónegyedében” címmel szervezett városnézést.

2. Kiskunhalason első alkalommal rendeztek zsidó fesztivált, amelynek helyszíne a zsinagóga kertje

volt. A több mint négyszáz vendéget Raáb András hitközségi elnök fogadta, eljött Várnai László, a város polgármestere, Alföldi Albert, Bács-Kiskun megyei közgyűlés alelnöke, Ledniczky András, a Szegedi Hitközség elnöke, Weiszberger Moshe, ortodox budapesti rabbi, és David Admon izraeli nagykövet. A kóser ételek mellé a Pannónia Klezmer Band szolgáltatta a zenét, bemutatták az „Élet menetéről” készült fotókiállítást.

3. A szlovákiai Révkomáromban a zsidó hitközségek első regionális találkozóját rendezték meg, amelyre Magyarországról a szombathelyi, a veszprémi, a győri, a mosonmagyaróvári, a váci, a tatabányai, a soproni és a keszthelyi zsidó hitközségek képviselői látogattak el. Radnóti Zoltán rabbi, Benedek István Gábor író és a váci Anavim Klezmer Band is fellépett.

szeptember 5.

1. Pierre Besnainou az Európai Zsidó Kongresszus elnöke és főtitkára Serge Cwajgenbaum, a Zsidó Nyári Fesztivál záró programjára érkezettek Budapestre. Itt tartózkodásuk alatt fogadta őket Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és Somogyi Ferenc külügyminiszter is, és találkoztak Orbán Viktorral, a Fidesz elnökével is.

2. A soproni zsinagóga épületét megvásárolta a városi önkormányzat a győri székhelyű TIT Pannon Egyesülettől. A bruttó 15 millió forint vételáron kívül a felújítás további 400-500 millió forintra rúgott. A felújított épület a kulturális rendezvényeken kívül a nem régen újjá alakult Soproni Zsidó Hitközség vallásgyakorlásának is helyet adott. A város a közelmúltban testvérvárosi kapcsolatot létesített Eiláttal.

3. Megkezdődtek az állandó kiállítás előkészületei a Páva utcai Holocaust Emlékközpontban, ezért lebontották „Az Auschwitz Album” című időszak kiállítást, amelyet mintegy másfél millióan láttak fennállásának másfél éve alatt. Az állandó kiállítás elkészültéig helytörténeti szakköröknek, időszak kiállításoknak adott otthont az intézet. Itt rendezték meg a második ferencvárosi roma kulturális fesztivál egyik programját: bemutatták Ferkovics József grafikus és festőművész roma holocaust témájú

tusrajzait. 2005 októberében kétnapos konferenciát rendeztek a roma holocaustról kutatók, tanárok részvételével.

4. A Budai Micve Klubban találkozót rendeztek a háború előtt zsidó fiatalokból álló, aktívan működő Vörösmarty Cserkészcsapat még életben lévő tagjai számára.

szeptember 6.

1. Két neológ rabbit avattak a Dohány utcai zsinagógában Darvas István és Róna Tamás személyében. Az előbbi a Nagyfuváros utcai templomkörzet, utóbbi Kecskemét-Nagykőrös rabbija lett. Az avatáson Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke, Domán István főrabbi, a vizsgabizottság elnöke és Frölich Róbert, a Dohány utcai a zsinagóga főrabbija mondott beszédet, az avatást Schőner Alfréd főrabbi, az Or-zse rektora végezte.

2. Kisvárdán emlékoszlopot emeltetett a New York-i Izrael Népe Alapítvány a holocaust áldozatainak emlékére. Az avatási ünnepségén megjelent több külföldre menekült túlélő, valamint sokan az áldozatok hozzátartozói közül. A kisvárdai zsidó imaházban istentisztelettel emlékeztek.

szeptember 8.

Az Or-Zse rektori tanácsa és a Debreceni Zsidó Hitközség „Marénu” (Tanítómesterünk) címmel, illetve „Életmű” díjjal tüntette ki Naftali Kraust. Az Or-Zse dísztermében rendezett ünnepségen Borsányi Ferenc könyvtárigazgató méltatta a kitüntetett munkásságát. Az először odaítélt kitüntetést Schőner Alfréd rektor adta át, az ünnepségen jelen volt a Mazsihisz és a Bzsh vezérkara, valamint az egyetem tanári kara.

szeptember 9.

1. Az egri Wigner Jenő Műszaki és Informatikai Középiskola udvarán felavatták Avram Herszko magyar származású, Izraelben élő Nobel-díjas tudós mellszobrát a magyar-származású Nobel-díjasok szoborparkjában. A tizennegyediként elhelyezett szobrot Kampfl József szobrászművész készítette, a szobor avatását a tudós unokatestvére és Kiss Péter kancelláriaminiszter végezte.

2. Tízmillió dolláros beruházással Zsidó Közösségi Ház nyílt Szentpéterváron. A 7200 négyzetméter alapterületű épület többek között könyvtárnak, óvodának, kávézónak, civil szervezeteknek ad otthont. A jelenleg mintegy százezer tagot számláló közösség számára 1917 óta először létesült közösségi központ, az anyagi forrásokat többnyire észak-amerikai zsidó szervezetek, hitközségek adománya jelentette.

szeptember 7-október 11.

Szombathelyen harmadik alkalommal rendeztek Zsidó Fesztivált. Ennek keretében jubileumi kiállítás nyílt Reismann János születésének 100. évfordulójára Reismann János és Reismann Marian szombathelyi fotóművészek műveiből a Megyei Művelődési és Ifjúsági Házban. A szombathelyi zsinagógában „A zsidóság szimbólumai a múltban és a jelenben” címmel Schóner Alfréd főrabbi tartott előadást. Az egyik városi étteremben rendezett izraeli vacsorán részt vett David Admon izraeli nagykövet is. A Bartók Teremben a Goldmark Kórus hangversenyére került sor a Savaria moziban a holocaust idején játszódó, „A Rózsa énekei” című filmet vetítették.

szeptember 9.

A parlament egyházi kárpótlási bizottsága döntése szerint a Budakeszi úton álló Kanadai Nagykövetség épületéért cserébe a Mazsihisz kapta meg a Rumbach Sebestyén utcai templomot. Az épületre az EMIH is igény tartott volna. A döntés előtt pár nappal 20 külföldi rabbi Gyurcsány Ferenc miniszterelnöktől kérte, hogy a korábban is status quo ante irányzat templomát az EMIH vásárolhassa meg. Ezt azonban a Mazsihisz ellenezte, mivel szerintük az EMIH nem a magyarországi zsidó tradíciók képviselője.

szeptember 11.

1. Meghalt Diósi Ágnes (1932-2005), zsidó származású cigányság-kutató. A Népszabadság 2005. szeptember 12-i számában Benedek István Gábor írt nekrológot a holocaust túlélő halálára.

2. Az Újpesti Zsidó Hitközség zsinagógájában rendezett kántorkoncerten fellépett Kálmán Tamás, a Bethlen téri zsinagóga, Fekete László, a Dohány utcai

zsinagóga, Tóth Emil, az Or-Zse templomának, Klein Ervin, a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga, Szilágyi Gábor, az Újpesti zsinagóga főkántora, valamint Klein Judit énekművész.

szeptember 12.

Elhagyta a Gázai övezetet az utolsó izraeli katonai alakulat, ezzel befejeződött a 38 éves izraeli katonai kormányzás az övezetben.

szeptember 12-15

Három napos holocaust emlékkonferenciát rendezett az Evangélikus Hittudományi Egyetem „Emlékezés - híd a jövő felé” címmel. A tanácskozáson zsidó részről előadást tartott Feldmájer Péter, Haraszti György, Lebovits Imre, Staller Tamás, Talyigás Katalin és Lichtmann Tamás. A konferencia a negyedik állomása volt annak a sorozatnak, amely 1998-ban kezdődött Pannonhalmán.

szeptember 15.

Az Új Élet 2005. szeptember 15-i számában Schöner Alfréd emlékezett a száz éve született Bodnár Sándorra, a budai hitközségek világi elöljárójára (2. p.) A lap második oldalán közölte a Mazsók Közalapítvány a 2004-es mérlegének és eredmény kimutatásának főbb számait. Eszerint a mérleg főösszeg 2,338 milliárd forint, az adózott eredmény 126,16 millió forint volt. A Carl Lutz Alapítvány elnöke, Vámos György az alapítványról és névadójáról írt emlékezést a lap 5. oldalán „Carl Lutz emlékszobája az Üvegházban” címmel (Vadász u. 29.). A Mazsihisz vezetősége a lap 8. oldalán mondott köszönetet Zalabaksa polgármesterének, Horváth Ottónak, aki „emberiességi szempontoktól vezérelve” rendbe hozatta a zsidótemetőt.

szeptember 16.

1. Az ÉS 2005. szeptember 16-i számában Petőcz György foglalta össze mindazt, ami a zsidónegyed megóvása érdekében történt az utóbbi években „Pest régi zsidónegyede - Azoknak, akik érzik, hogy hivatalból, vagy csak úgy, de van közük hozzá. Mert állítólag szeretik, és szeretnék megmenteni, de addig

tétlenkednek, amíg már nem lesz mit szeretni" címmel (19, 24. p.) A Mazsike szervezésében Marinov Péter mutatta be az érdeklődőknek a történelmi zsidó negyedét 2005. június 19-én.

2. A Schweitzer Baráti Kör számára a VII. kerületi polgármesteri hivatal ingyenesen bocsátotta rendelkezésre a Wesselényi u. 17-ben lévő helyiségét, s a társaság ősztől kétheti rendszerességgel itt tartotta összejöveteleit a Dohány utcai istentisztelet befejezése után. A Budai Sófár 2005/októberi számában Kozma Levente készített interjút Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbiával a közelgő zsidó újév alkalmából „Egy öreg zsidó reményei” címmel. (6-7. p.)

3. Szegeden kiállítás nyílt Marc Chagall eddig Nizzában őrzött Odüsszeia-illusztrációiból. A megnyitón részt vett Jean-Pierre Debare, a francia nagykövetség kulturális tanácsosa, valamint Roland Schaffhauser, az Alliance Française magyarországi hálózatának, s egyben szegedi intézetének vezetője is. A műveket Pécsen, Győrött és Debrecenben is bemutatták a nagyközönségnek.

szeptember 17.

1. A Budai Micve Klubban Gerő András történésszel Dési János beszélgetett a frissen megjelent „Zsidó szempont” című könyvéről.

2. 80 éves korában New Yorkban meghalt Cvi Jáir, a modern héber költészet kiemelkedő alakja, aki Steinmetz Cvi Méir néven született Debrecenben.

szeptember 20.

Bécsben 96 éves korában, álmában érte a halál Simon Wiesenthalt, akinek 1100 náci bűnös felkutatása köszönhető. Holttestét a bécsi központi temetőben ravatalozták fel, ahonnan repülővel szállították Jeruzsálembe 2005. szeptember 23-i temetésére. A Simon Wiesenthalról elnevezett, a nácik és a nácikkal együttműködő személyek felkutatását végző központ egyik legismertebb magyar vonatkozású ügye Finta Imre felkutatása volt az 1980-as évek végén. Az egykori magyar csendőrtisztet háborús bűncselekmények és az emberiség elleni bűntettek vádjával állították bíróság elé Kanadában. 1990-ben azonban felmentették,

mert a bíróság nem látta bizonyítotttnak, hogy felelős volt közel kilencezer szegedi zsidó elhurcolásában. Finta Imre, a közelmúltban halt meg, 90 éves korában. A Finta-ügy volt az alapja Costa-Gravas 1989-ben készített „Music Boks” című filmjének. A Wiesenthal Központ 1994-ben újabb volt magyar csendőr, Szendi József felelősségre vonása ügyében fordult a magyar hatóságokhoz. Az amerikai igazságügyi minisztérium szerint Szendi 1941-ben lépett a magyar csendőrség kötelékébe, és részt vett magyar zsidók Ukrajnába hurcolásában, ahol a német SS a zsidókat kivégezte. Feltételezhetően részt vett a zsidók gettókba gyűjtésében is, és segédkezett Auschwitzba szállításuknál. A Simon Wiesenthal Központ 2004-ben indított „Utolsó Esély” nevet viselő akciója keretében bukkantak az ausztráliai Perthben élő Charles Zentai (Zentai Károly) nyomára. Vizsgálták az ugyancsak Ausztráliában 89 éves korában 2006. július 8-án elhunyt Polgár Lajos – korábban Kardos Lajos – ügyét is, aki elismerte, hogy ifjúsági vezető volt a Nyilaskeresztes Pártban, és az egyik magas rangú nyilas vezető, Gera József titkára volt.

szeptember 23.

Az ÉS 2005. szeptember 23-i számában Varga László történész búcsúzott a nem régen elhunyt Endreffy Zoltántól E. Z. „zsidó szemmel” című cikkében (8. p.).

szeptember 24.

A Mazsike Garay utcai Klubjában második szemeszterrel folytatódott Zima András történész előadás sorozata a zsidóság történetéről, amelyre az éve eleje óta havonta egyszer került sor.

szeptember 27.

1. Nagykátán a város önkormányzata és a városi hagyományőrző csoport Emléknapot rendezett a 100 éve felavatott zsinagóga centenáriuma alkalmából. A Bartók Béla Művelődési Központban kiállítás foglalta össze a nagykátai zsidóság történetét. Bernáth László újságíró és Róna Tamás rabbi beszélgettek a megjelentekkel. Az egykori zsinagóga épületét és történetét Basa László helytörténész mutatta be, aki

a nagykátaai zsidóság történetéről Bernáth Lászlóval közösen írt monográfiát. Az eseményen megjelentek a polgármesteri hivatal, a református és a katolikus egyház képviselői is.

2. Floridában az illetékes kerületi bíró végleg jóváhagyta a magyar holocaust-túlélők és az amerikai kormány között az úgynevezett aranyvonat ügyében létrejött 25,5 millió dolláros peren kívüli egyezséget. A bírósági tárgyaláson Magyarországról Sessler György, a Muszoe elnöke vett részt. A pénzt a magyar holocaust-túlélőkről gondoskodó izraeli, magyarországi, egyesült államokbeli, kanadai és egyéb karitatív szervezetek között osztják szét. Összesen mintegy 60 ezer lehet a magyar holocaust-túlélők száma világszerte. Az elosztásról hattagú bizottság gondoskodik majd, amelynek összetételéről a zsidó szervezetek döntenek. A megítélt pénz öt év alatt érkezik, s abból 4,8 millió dollár a Magyarországon élő túlélőké, akiknek a száma 13,5 ezerre tehető.

szeptember 28.

Csaknem kétéves tárgyalássorozat után öt szervezet részvételével megalakult a Zsidó Ifjúsági Tanács (ZSIT). A tanács tagjai szerint az ifjúságpolitika terén a jövőben hatékonyabban tudják képviselni a zsidó ifjúság speciális érdekeit. Az új szervezet megalakulásáig az UJS töltötte be a képviseleti szerepet. A ZsIT tagszervezetei: Bnei Akiva; Marom; Kadima, Hasomér Hacair, Habonim Dror. Elnöke Nagy Ákos, aki a Szombat 2005/decemberi számában mutatta be az új szervezetet „Új zsidó ernyőszervezet felé” címmel (15. p.)

szeptember 30.

Az ÉS 2005. szeptember 30.i számában Rádai Eszter készített interjút a Kovács András szociológussal „Kéznél lévő idegen” (7. p.) címmel. A riporter az 1995-2005 közötti időszakban az antiszemita előítéletességről készített felmérések eredményeiből készített tanulmánykötetéről kérdezte. A felmérések legfontosabb következtetése, hogy tíz év alatt az antiszemita előítéletesség Magyarországon elsősorban Budapestre koncentrálódik. Tatár György „Három eskü (kivonulás Gázából)” című (8-9. p.) tanulmányában a

„telepes” forgalom aktuálpolitikai megközelítése helyett a tradicionális vallási vonatkozásokat járta körül az ÉS 2005. szeptember 30-i számában.

Szeptember 20-án kezdődött az EMIH 8 részből álló előadássorozata „Bevezetés a Kabbala tudományába” címmel. A 12 ezer forintos tanfolyam előadásait Köves Slomo rabbi tartotta az EMIH központjában. Ugyanitt kezdődött a Zsidó Tudományok Szabadegyetemének őszi szemesztere szeptember 18-tól december 11-ig. A téli szemeszter 2006. február 5-től április 28-ig, a nyári szemeszter 2006. augusztus 13-tól 27-ig tartott.

Szabadkán a hitközség meghívására közösen köszöntötték a szombatot a helybéliek a Szegedről, Hódmezővásárhelyről, és Kiskunhalasról érkezett hittestvérekkel. A küldöttséget Vanderstein János, a Hódmezővásárhelyi Hitközség elnöke vezette, a Szabadkai Hitközség nevében Halbrohr Tamás előljáró fogadta az istentiszteletre érkezőket. A szombatköszöntő imákat Kellermann Itzak énekelte.

A Kecskeméti hitközség 10 napos izraeli zarándokutat szervezett, amelyen a kile 14 tagja vett részt. Az út költségét részben pályázat útján nyerte el Róna Tamás rabbi a közösség számára.

A Budai Sófár 2005/szeptemberi számától sorozatot indított a magyarországi haszidizmus kialakulásáról. Ugyanebben a számban készített interjút Suchman Tamással, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkárával Kozma György „Soha nem ért hátrány a politikában amiatt, hogy zsidó vagyok!” - címmel (8-9. p.). Karsai Eszter és Sárosi Viktória pszichológus egyetemi hallgatók számoltak be a zsidó identitás kutatásával foglalkozó egyetemi munkájukról (7. p.).

A Szombat 2005/szeptemberi számában Shiri Zsuzsa készített interjút a 90-es évek elején Izraelbe kitelepült Tarbay Dáviddal abból az alkalomból, hogy az államelnöktől elnöki díjat vehetett át (32-34. p.) Isaac Bashevis Singerre Dezsényi Katalin emlékezett a lap 24-26. oldalán. Bächer Ivánnal Várnai Pál készített interjút. A „Hol számárpád van, ott a

rendes ember abban ül" című írás a folyóirat 18-19. oldalain jelent meg.

A Korall 2004/szeptember 17-i számában Kövér György „Performációk I. „Zsidó társadalom” Tiszaeszláron a nagy per előestéjén.” Című munkája jelent meg (5-43. p.)

október hónap

október 3.,

1. Hatvankét év múltán az ukrajnai Dorosics /a mai Kupisce/ mellett létesített emléktetőben állítottak emléket 396 magyar munkaszolgálatosnak, akik egy rájuk gyűjtött istállóban lelték halálukat 1943. április 29-én éjszaka. Köztük volt Lebovits Imre is, aki emlékeit az Új Élet 2005. december elsejei számában tette közzé „Zarándokúton Dorosicsban” (5. p.) című írásával. Az elhunyt munkaszolgálatosok névsora a Hadtörténeti Intézet és Múzeum honlapján olvasható: [.hm-him.](#)

2. A Macedóniai Filmfesztiválon a „Sorstalanság” című filmben nyújtott operatőri munkájáért Ezüst Kamera-díjat nyert Pados Gyula.

október 4.

Erev Ros Hasana. Az újév alkalmát felhasználva a Szombat folyóirat 2005/szeptemberi száma közölte Komoróczy Szonja Ráhel „A teremtés az aggadában” című dolgozatát (21-23. p.) Az EMIH másodszor is megjelentette a Zsidó Naptárat, ezúttal az 5766. esztendőre (2005.október 4.- 2006. szeptember 22.). Szukkot alkalmával Kiss Péter kancelláriaminiszter ellátogatott az Újpesti Hitközséghez Hajdú László XV. Kerületi polgármester társaságában. A vendégeket üdvözölte Deutsch László főrabbi és Rappaport Zoltán elnök.

október 5

Gyurcsány Ferenc miniszterelnök az ENSZ-ben tett látogatás során ellátogatott New Yorkban a Park East zsinagógába felesége és Horváth Gábor New York-i

főkonzul kíséretében. A mintegy 900 fős hallgatóság előtt a miniszterelnök rövid beszédet mondott. A vendégeket köszöntötte Arthur Schneider főrabbi is.

október 6.

Az MTA Kutatócsoportja vitadélután rendezett az ELTE Szerb utcai Tanári Klubjában „Tudományos kép a mai zsidóságról” címmel. A vita résztvevői Kovács András, Papp Richárd és Vajda Júlia voltak, akiknek a témában megjelent köteteit Frojimovics Kinga, Rékai Miklós és Horváth Ágnes ismertették. A beszélgetés moderátora Komoróczy Géza, a kutatóközpont vezetője volt.

október 8

A Népszabadság 2005. október 8-i számának Hétféle mellékletében összeállítás jelent meg a walldorfi munkatáborról (2-3. p.). A blokkot Sebők János „Kifutópálya – Anyák emlékének: magyar zsidó nők a walldorfi munkatáborban” című írása vezette be. Bächer Iván „A megőrzött rend” című novellájában örökítette meg Körner András Vince Kiadónál megjelent „Kóstoló a múltból” című könyvének keletkezését (11. p.). .

október 9.

Szegeden több napig tartó zsidó kulturális fesztivált rendeztek, a rendezvényeknek bázisa az ország második legnagyobb zsinagógájában volt. A templom előterében rendezték meg „Zsidó motívumok a halasi csipkében” című tárlatot, a Szegedi Zsidó Hitközség dísztermében a Bécsi Zsidó Múzeum anyagából nyílt műkincs kiállítás. A szegedi zsinagógában adott közös műsort a HaGeshet, a Sabbathsong és a Pannónia Klezmer együttes, egy héttel később itt volt hallható Varnus Xavér orgonakoncertje.

október 10-11.

Két napos nemzetközi konferenciát rendeztek a CEU-n „Közel-Keleti helyzet a Gázai kivonulás után – A nemzetközi jog és a média szerepe a genfi kezdeményezésben” címmel. A találkozó szervezésében résztvett a Biztonsági és Stratégiai Kutatások Központja Alapítvány alapítója, Deák Péter

professzor, és munkatársa Lax Tamás. A tanácskozáson részt vettek a 2003-as Genfi Kezdeményezés eredeti aláírói, Joszi Beilin és Jasszer Abed Rabbo, továbbá Yonathan Touval és Samih Al-Abed. A megbeszélést köszöntötte Yehuda Elkana, a CEU rektora is. Előadást tartott Valki László alkotmányjogász professzor és Daniel Dor professzor, valamint a washingtoni Közel-Kelet Intézet programigazgatója, Avi Promor is. Az új antiszemitizmusról, és az iszlám fundamentalizmusról Franciaországban is nagy viták dúltak. Párizsban a novemberi „külvárosi gettőlázadások” új lökést adtak a vitának. Petőcz András József a Népszabadság 2005. december 23-i számában ismertette a konzervatív politológus, Alexandre Adler, és a baloldali zsidó filozófus, Alain Finkielkraut a Le Figaro francia napilapban folytatott vitáját „Öngyilkos iszlám politika” címmel (9. p.) Tamás Gáspár Miklós az ÉS 2006. március 3-i számában „Miért háborognak a muzulmánok?” című cikkével (5. p.) szólt hozzá a vitához.

október 12.

Kol Nidré. Egyre több hitközségben meg tudták tartani az őszi ünnepeket. Révkomáromban például Paszternák Tamás, a Menház-Zsidó Kulturális és Közösségi Központ munkatársa, Oláh János, az Or-Zse tanára és Gara István kántorjelölt sietett a hitközség segítségére, a Páva utcai új zsinagógában először tartották meg az őszi ünnepeket Polnauer Sándor főrabbi vezetésével. A Hódmezővásárhelyen rendezett Szukkotra a Szabadkai hitközség tagjai is átjöttek.

október 13.

1. 74 éves korában meghalt Eörsi István Kossuth-díjas író, a demokratikus ellenzék kiemelkedő személyisége. Az Óbudai temető szóró parcellájában 2005. november 8-án tartott temetésen Kis János mondott búcsú beszédet, amelynek szövege megjelent az ÉS 2005. november 11-i számában (6. p.), a Szombat 2005. novemberi számában Szántó T. Gábor „Eörsi István halálára” című írásával tisztelgett az író emléke előtt (19. p.). Az ÉS 2005. december 2-i számában Vásárhelyi Mária „Nem így képzelte a rendet

- Szimbolikus történetek Eörsi István halálának árnyékában" címmel azt a jogi procedúrát foglalta össze, amelyben az író Schmidt Mária, a Terror Háza igazgatónöje részesítette - mozgósítva politikai összeköttetéseit is (3-4. p.). Vásárhelyi cikkére Gerő András „A publicita hazudik”, Ungváry Krisztián pedig „A gyűlöletbeszédéről” címmel válaszolt az ÉS következő, 2005. október 20-án megjelent számának 13. oldalán. Az ÉS 2005. december 16-i számában Schiffer András, a „Társaság a Szabadságjogokért” jogvédő szervezet ügyvédje „Vádak és a vita méltósága” címmel marasztalta el Vásárhelyi Máriát, aki „Süketek párbeszéde?” című viszontválaszával reagált ugyanott (12. p.). Az ÉS 2005. december 21-i számában György Péter esszéje jelent meg „Az emlékezettörténet társadalomtörténete - Hommage á Eörsi István” címmel. Az írásra a lap 2006. január 13-i számában Standeisky Éva reflektált „1956 története” című írásával (15. p.). A következő év, 2006 januárjában Schmidt Mária bejelentette, hogy Eörsi István halála után is folytatni kívánja a pert, és Kovács Zoltán, az ÉS, valamint Németh Péter, a Népszava főszerkesztőin kíván elégtételt venni (Népszava, 2006. január 21. 1,3. p.) Az ÉS 2006. március 31-i számában Vásárhelyi Mária „Ítélt a tábla” című hosszú (4, 8-9. p.) cikkében a sajtóügyekben ítéelő bíróságon kimutatható személyi összefüggéseket tárja fel. A fővárosi ítéletábla elnökhelyettese, Mohácsy Zsuzsanna válaszolt „Tisztelt Szerkesztőség” című írásában a lap 2006. április 16-i számában, az ÉS 2005. április 21-i számában pedig Vásárhelyi Mária „Sajnálom” címmel foglalta össze, miért érzi, hogy kérdéseire nem kapott választ. Donáth Ferenc osztotta Vásárhelyi véleményét, és a saját esetét „Ítéletábla kontra igazság” címmel tette közzé ugyanitt (16. p.). Jogerős ítélet 2007. október 12-én született, ebben másodfokon is felmentették az ÉS főszerkesztőjét abban a becsületsértési perben, amelyet Schmidt Mária az ÉS 2004/39 számában megjelent Eörsi István cikk /"A sajtó szabadsága"/miatt indított. Ebben Eörsi züllöttnek nevezte Schmidtet.

2. Herold Pinter drámaíró kapta a 2005. évi irodalmi Nobel díjat. Az ÉS 2005. október 21-i számában Ungvári Tamás és Koltai Tamás méltatták a

magyarországi gyökerekkel is rendelkező, zsidó származású kitüntetett munkásságát (6. p.), a Szombat 2005/decemberi számában R. Hahn Veronika tudósítása jelent meg „A hétköznapiok fecsegése alatt tátongó szakadék – Nobel-díj szikár nyelvezet és a hosszú hallgatás drámaírójának” címmel (26-27. p.)

október 15.

A „Füstírtók Egyesülete” demonstrációt szervezett a Dohány utcai Zsinagóga előtt, mert a parlament Egészségügyi Bizottsága még mindig nem tüntette el a kormány népegészségügyi programja elejéről a nyilas múltú, 21 zsidóellenes rendeletet kibocsátó Johan Béla nevét. A Fidesz kormány névválasztása ellen korábban képviselői indítvány hangzott el a parlamentben, a Magyar Tudományos Akadémia pedig már 2004. szeptemberében kétszer is úgy foglalt állást, hogy Johan nem méltó a népegészségügyi program névadójául. Az MTA Történettudományi Intézete 2005. július 5-én konferenciát tartott, amelyre meghívta az Egészségügyi Bizottság tagjait, s valamennyi hozzászóló történész – köztük Glatz Ferenc, a Történettudományi Intézet igazgatója – megismételte, hogy méltatlannak tartja Johant a névadói tisztre.

október 16.

1. A Budai Micve Klubban Budai Aurél építészmérnök tartott előadást „Ássuk ki a Mátyás kori nagy zsinagógát!” címmel.

2. Temetésének 130. évfordulóján Löw Lipót néhai főrabbi emlékezve emléktáblát helyeztek el egykori lakóháza falán. Közéleti és tudományos tevékenysége révén nagy tekintélynek örvendett, halálakor, 1875. október 13-án az első részvétnyilvánítások egyikét Kossuth Lajostól kapta a Löw család. A jubileumi ünnepségen a városi önkormányzat képviselője elmondta, hogy a zsinagóga rekonstrukciójának folytatásához a szegedi önkormányzat megduplázta a Mazsihisztől erre a célra szánt összeget, és 15 millió forinttal támogatja az épület felújítását.

3. A Budapesti Kongresszusi Központban közös izraeli-magyar hangversennyel emlékeztek a 2. világháború áldozataira. David Admon nagykövet köszöntője után a debreceni születésű Jakov Barzlai

olvasta fel „Apám nem mond áldást a kenyérre” című versciklusát. A hangversenyt vezénylő Aharon Harlap kanadai születésű zeneszerző komponált dalciklust versciklusra. Elhangzott Andrew Lloyd Webber „Requiemje” is a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar és a Budapesti Akadémia Kórusa előadásában. A darabot Webber az áldozatok emlékére írta. A művészeti vezető Hollerung Gábor, a Jeruzsálemi Szimfonikusok első karmestere volt. A hangversenyt 2005. december 8-án a BM Duna Palotában megismételték.

október 17.

Carl Lutz tiszteletére emléktáblát avatott Micheline Calmy-Rey svájci külügyminiszter Dob utcai Carl Lutz-emlékműnél. Beszédet mondott Vass Lajos, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának politikai államtitkára és Demszky Gábor főpolgármester. Az ünnepségen megjelent Carl Lutz nevelt lánya, Ágnes Hirschi, valamint a Budapesten akkreditált diplomáciai testület több tagja, köztük a svájci és az izraeli nagykövet.

október 20.

Az „Óvás! Egyesület” nemzetközi konferenciát rendezett a régi pesti zsidónegyedért a Műcsarnokban, a tanácskozást Konrád György Kossuth-díjas író nyitotta meg. A konferencia szervezője Jávor István, az egyesület egyik alapítója volt. A „Náluk hogy sikerült?” című előadássorozat résztvevői Berlint, a csehországi Trebic városkát, a lengyelországi Krakkót, a spanyolországi Bilbaót és Párizs IV., Mare kerületét képviselik. A 2004-ben alakult „Óvás! Egyesület” egy év alatt a belső Erzsébetvároshoz tartozó régi zsidónegyed 51 épületét műemléki védettség alá helyeztette, de ez csak csepp a tengerben. Borsos Roland „Bontás vagy rehabilitáció: újabb házak tűntek el a zsidónegyedben” címmel a Magyar Hírlap 2005. november 29-i számában tudósított több önkormányzati tulajdonban lévő védett ház eltüntetéséről (18-19. p.). Az Óvás! által az önkormányzat ellen indított perben a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2005. december 14-i ítéletével kötelezte Erzsébetváros önkormányzatát, hogy a régi

zsidónegyed minden egyes épületének bontására, és a felszabaduló területek felhasználására vonatkozó pályázatot nyilvánosságra kell hoznia.

október 21.

Burgenlandban megtalálták annak a mintegy 180 magyar zsidónak a tömegsíriját, akiket a II. világháború végén, 1945 tavaszán mészároltak le a nácik Kreuzstadt in Rechnitz térségében.

október 25.

Egész napos konferenciát rendeztek a Terror Háza Múzeumban Arthur Koestler születésének 100. évfordulóján. Az író életművét Sárközi Máttyás, Dalos György, Faludy György, Petri Edit, Schmidt Mária, Körmendy Zsuzsa méltatta, Michael Scammel (USA) a „Sötétség délben” életrajzi elemeiről, Irina Scserbakova a mű orosz fogadtatásáról beszélt. Christian Buckhard (Németország) a zsidó és cionista Koestlert mutatta be, Tibor Fischer nagy-britanniai, Siegfried Reipich németországi hatásokról beszélt.

október 27.

1. A Magyar Közlöny 2005. október 27-i számában ben megjelent az Országos Választási Bizottság határozata, hogy elkezdődhet az aláírásgyűjtés a magyarországi zsidóság nemzetiségként történő elismerésére. A néhány magyarországi zsidó magánszemély kezdeményezésére induló akció ellen egy magánszemély azonban panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz. A hatóságnak az ügyet ki kellett vizsgálnia, de nem kötötte határidő az állásfoglalás meghozatalára. Az aláírásgyűjtés viszont a panasz kivizsgálásáig nem kezdődhetett el. Czene Gábor a Népszabadság 2005. október 26-i számában készített interjút a nemzetiségi-ügy kezdeményezőjével, az 1992-ben ugyancsak a kisebbségi státust szorgalmazó Deák Gáborral „Zsidó identitás, vallás nélkül” címmel. A Szombat szerkesztősége 2005. november 11-én internetes online fórumot rendezett arról, hogy nemzetiség legyen-e a zsidóság. A fórum vendége volt Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke és Deák Gábor, a zsidóság, mint nemzetiség meghatározásának egyik kezdeményezője. A Népszabadság 2005. november 8-i

számában Czene Gábor tudósítása jelent meg „Nemzetiség legyen-e a zsidóság? – Az ortodox rabbiknak fenntartásaik vannak, de nem ellenzik” címmel (4. p.). A tudósítás arról is beszámolt, hogy a Közép-kelet-európai Rabbik Tanácsának Budapesten tartott tanácskozásán elnökké választották Oberlander Báruch budapesti főrabbit. Az ÉS 2005. november 18-i számában Kőbányai János „A hiány tényei – A magyar zsidóság és a nemzetiség” című írásával (7.p.) ismét ugyanúgy foglalt állást, mit a kilencvenes évek elején: a nemzetiségi státusz visszalépést jelentene. Szántó T. Gábor a Népszabadság 2005. november 19-i számában éppen ellenkező véleményt fejtett ki „Az identitásválasztás alapjog” című írásában (15. p.). Lazarovits Ernő „Nemzetiség vagy vallás” címmel a Népszava 2005. december 29-i számában utasította el a kezdeményezést (7. p.). Ungvári Tamás „Sorstalanságtól a sorsválasztásig” című írásában nemzetiséggé nyilvánítást visszaminősítésnek nevezte (Népszabadság, 2006. január 3. 13. p.). A Szombat 2006/januári számában Heller Ágnes „Magyarázom a bizonyítványom” című írásában a magyar zsidóság sokszínűségéről szólt (13. p.). Kozma György pedig a „Gam zo letova (Ez is a jóra vezet...)” című írásában úgy vélte, hogy ha nincs is igazuk a kisebbségi státus kezdeményezőinek, akkor sincs joga az ellenzőknek megakadályozni, hogy éljenek szabadságjogaikkal, és kiharcolják a kisebbségi státust (14-15. p.). A zsidó nemzetiségi törekvésekről a Szombat 2005/decemberi száma tekintette át (10-11. p.) Az Erec 2005/decemberi számában közölte „A Társaság a Magyarországi Zsidó Nemzeti Kisebbségért felhívását” (7. p.), a Rabbiniikus állásfoglalást, a Mazsihisz tiltakozását, valamint a „Nyilatkozat a magyar zsidóság nemzetiséggé visszaminősítéséről” című felhívást, amelyet Kőbányai János, a Múlt és Jövő folyóirat főszerkesztője tett közzé (7. p.). hozzászólás: ÉS 2006. január 6. Benkő Balázs „Tisztelt Kőbányai János!”; Kertész Péter „Ha elhal a vallás” (14. p.)

2. A Magyar Tudományos Akadémián mutatták be a Ormos Mária „A történelem vonatán Európa és Magyarország a 20. században” címmel a Múlt és Jövő

Kiadónál megjelent munkáját. A szerzővel Romsics Ignác történész beszélgetett.

3. Bácsfi Diana, a hungarista Magyar Jövő Csoport vezetője visszavonta fellebbezését, így az ellene önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt első fokon „két év próbára bocsátás” ítélet jogerőre emelkedett. A vád szerint Bács Diana társaival 2004. augusztusában a fővárosban nyilaskeresztre hasonlító ábrát tartalmazó plakátokat ragasztott ki, a szervezet budapesti rendezvényén nyilaskeresztes jelvényt, a soproni gyűlésen pedig nyilaskeresztes papírkítűzöt viselt.

4. A Füst Milán Szellemi Páholy vendége volt Jancsó Miklós filmrendező és Préda István, az Országos Gyógyintézeti Központ Kardiológiai Centrumának vezetője.

október 28.

Kiállítás nyílt a Budapesti Zsidó Múzeumban „Az Első Zsidó Múzeum, Bécs 1895-1938” címmel.

Ősztől a Frankel Leó utcai zsinagóga melletti helyiségben megkezdte munkáját a Mezüze Klub. Művészettörténeti előadásokat tartottak, mozgás-színházat működtettek, valamint tanfolyamot indítottak „Zsidóság teljesen kezdőknek” címmel a klubban. A Micve Klub pedig Szombat esténként társasági összejövetelek színhelye volt, ahol Szirmai Zoltán bárzongorista szolgáltatta a zenét.

Három évig tartó szolgálat után lejárt Tova Pinto megbízatása a Szochnut Kelet-Európai Irodája élén. A távozó magyarországi vezetőt Szili Katalin, az országgyűlés elnöke tüntette ki a Parlament Ezüstérme, Bozóki András kultuszminiszter pedig a „Pro Cultura Hungariae” kitüntetéssel. Tova Pinto itteni munkásságát az Erec 2005/novemberi száma foglalta össze (2-3. p.). A zsidó szervezetek a Béke Szálló Shakespeare-termében búcsúztatták Pinto asszonyt, ahol a zsidó szervezetek képviselőin kívül megjelentek a kormány képviselői is.

A Somogy megyei Csokonyavisontán helybéli, nem zsidó fiatalok felújították, rendbe hozták a

zsidótemetőt. A munkálatokat és az avatóünnepséget Haraszti Attila szervezte, a helyreállítási-feltárási munkában részt vevő mintegy 10 fiatal elméleti segítséget kért és kapott a Szombathelyi Berzsenyi Dániel főiskolától. A temető avatását Verő Tamás rabbi és a Rosenfeld Dániel kántorjelölt végezte, beszédet mondott Suchman Tamás államtitkár és Szántóné Balázs Edit, a Szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola docense. Az egyetlen élő zsidó lakos nélküli falu iskolai énekkara zsidó zsoltárokat adott elő, az ünnepség utáni fogadáson pedig az általános iskola tanulói órát táncoltak.

Hetedszer rendezték meg a Kardos Albert nemzetközi vers- és prózamondó versenyt Debrecenben a zsidó hitközség, a Magyar - Izraeli Baráti Társaság, a Mazsihisz, a Mazsók támogatásával és szervezésében. A rendezvény időben egybeesett a cívisváros reformációt ünneplő rendezvényeivel, de így is jelentős látogatottságnak örvendett. A látogatók és a versenyzők között sokan évek óta részesei a Kardos Albert versenynek az országhatáron túli magyar ajkú vidékekről is.

Heisler Lászlót, a Dohány utcai zsinagóga elnökét Erzsébetváros díszpolgára címmel tüntette ki a VII. kerület önkormányzata.

A Szombat 2005/októberi számában Novák Attila készített hosszú interjút Bencze György filozófussal „Ma nincs fasiszta párt a parlamentben” címmel (15-20. p.) A Bálint Ház új igazgatójával, Fritz Zsuzsannával Csáki Márton beszélgetett „Mi csak a tudásunkat, segítségünket, kedvességünket tudjuk felajánlani” címmel (22-23.p.) a Ház feladatairól, programjairól. A ház korábbi igazgatója, Fischer Miklós lemondott tisztségéről, s a Joint Fritz Zsuzsannát nevezete ki helyére. Vári György „Ábrahám Rigában” című írásában számol be a lettországi zsidó emlékeknél tett látogatásáról (11-13. p.)

A Buksz 2005/4. számában jelent meg Gyáni Gábor „Modernizmus és gettó. Budapest két arca” című tanulmánya (316-319. p.).

november hónap

november 1.

Az ENSZ közgyűlésén arról határozott, hogy a tagállamokban január 27-ét a holocaust emléknapjává nyilvánítja. A ZsvK nevében Edgar M. Bronfman üdvözölte a testület döntését.

november 2.

A Magyar Hebraisztikai Társaság konferenciát rendezett a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Dísztermében (1088. Bp. Szentkirályi u. 28.) „Az ókori Izrael története a legújabb kori kutatások tükrében” címmel. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Fodor György rektor megnyitója után előadások hangzottak el. Kalla Gábor (ELTE) „Szíria és a késő bronzkorban az újabb ásatások tükrében”; Karasszon István (Károli Gáspár Református Egyetem) „A Honfoglalás kora”; Egeresi László S. (KRE) „A Bírák kora”; Kőszeghy Miklós (KRE) „Birodalom és Templom – fikció vagy valóság?”; Dezső Tamás (ELTE) „Júdeai királynék az asszír királyi udvarban?”; Zsengellér József (PRTA) „Az új fekete lyuk: a perzsa kor Izrael történetében”; Xeravits Géza (PRTA) „Egy új kísérlet a hellenisztikus zsidóság történetének értelmezése”; Fröhlich Ida „Telepek, villák, zsinagógák – a judaizmus képei a római kori leletek tükrében” címmel tartott előadást.

november 4.

1. Az ÉS 2005. november 4-i számában Károlyi Csaba készített interjút Nádas Péterrel új regényéről, a „Párhuzamos történetek”-ről „Mindig más történetek” címmel (3-4, 8-9. p.).

2. Az Emmanuel Emlékparkban megemlékeztek az 1956-os forradalom és szabadságharc zsidó áldozatairól. Beszédet mondott Feldmájer Péter Mazsihisz elnök, és Sinkovics Gyula, az 56-os Szövetség elnöke. Az ünnepségen megjelent Hunvald György, a VII. kerület polgármestere is.

3. A Dohány utcai templom előtt emlékeztek Jichák Rabin izraeli kormányfő meggyilkolásának ötödik évfordulójára. Az emlékezést a Kidma Egyesület szervezte, Verő Tamás rabbi imája és a Somér kórus fellépte után David Admon izraeli nagykövet mondott beszédet. Majd az egyik szentanu, Asszad Rabin emlékezett a merényletre. A Somér Házban a Rabin életútját bemutató kiállítást Engländer Tibor, a Macisz elnöke nyitotta meg. A rendezvényen a zsidó szervezetek vezetőin kívül jelen volt Somogyi Ferenc külügyminiszter is.

november 6.

1. A Budai Micve Klubban Popper Péterrel Bóta Gábor beszélgetett a pszichológus „Holdidő” című könyvéről.

2. A Madách Színházban mutatták be Fazekas Lajos dokumentumfilmjét, amelyet a holocaust 60. évfordulón az „Élet Menete Alapítvány” 2005-ös megemlékezésén forgatott Auschwitzban és Birkenauban. A menetben részt vevő Gálvölgyi János és Székhelyi József is elmondta élményeit, felolvasták Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és Szabados Tibor túlélő levelét.

november 6-7.

Budapesten alakult meg a Közép-kelet-európai Rabbik Tanácsa azon a tanácskozáson, amelyet az EMIH Károly körúti központjában tartottak, elsősorban magyar nyelvterületen élő ortodox rabbik részvételével. A szervezet elnökévé két évre Oberlander Báruch budapesti főrabbit választották. Az alelnöki tisztséget Szlovákia, a titkári megbízatást Ukrajna küldötte kapta. A konferencián a magyarországi zsidó szervezetek képviselőin kívül megjelent Halpert Ernő, az ungvári, Lang Tamás, az érsekújvári, Boruch Myers, a szlovákiai, Yeshaya Boad, az ausztriai ortodox hitközségek képviselőitében.

november 9.

A felújított Róth Miksa Emlékházat „Róth Miksa üvegfestményei a historizmustól a szecesszióig” című időszak kiállítással nyitotta meg Hunvald György, a VII. kerület polgármestere, és Ráday Mihály városvédő. A felújítás költségeit alapvetően az emlékház fenntartója, a VII. kerületi önkormányzat

állta. Az időszak kiállítás létrehozását a Nemzeti Kulturális Alap támogatta, az informatikai minisztérium pedig a teljes hagyaték digitalizálására adott húszmillió forintot.

november 9-10.

Izraelben tárgyalt Szanyi Tibor, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) politikai államtitkára, a magyar-izraeli gazdasági kapcsolatok kormányzati koordinátora az izraeli kormány képviselőivel. Találkozott gazdasági vezetőkkel, megnyitotta a Magyarországot bemutató high-tech nemzetközi szemináriumot, továbbá részt vett az izraeli miniszterelnök konferenciáján.

november 11.

Ausztriában letartóztatták, és a grazi börtönbe zárták David Irving brit történészt, akit a holocaust törvénybe ütköző tagadásáért 1989 óta köröztek.

november 12.

A Budai Micve Klubban Faludy György Kossuth díjas íróval beszélgetett Bóta Gábor.

november 15.

Másodszor vendégszerepelt Milánóban a Budapest Klezmer Band: a MUS-E (Music-Europe) multikulturális mintaprogram keretében. A Yehudi Menuhin kezdeményezésére 1993-ban létrejött, és a hegedűművész nevet viselő alapítvány a zenén keresztül a fiatalok toleranciára nevelését tűzte ki célul

november 14.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesült Gábor Zita, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet munkatársa. A kitüntetést a külügyminiszter adta át. A 2007 májusában fiatalon elhunyt Gábor Zita emlékére Szilágyi Iván Péter írt nekrológot az Új Élet 2007. június 1-i számában „Megfelelő ember a megfelelő helyen -volt” címmel (4. p.).

november 16.

Herczog Mór Lipót örököse, Martha Nierenberg a Fővárosi Bíróság elsőfokú ítélete szerint egy El Greco képet visszakaphatott az államtól. A hat éve húzódó perben az örökös 11, becslések szerint összesen 1,5 milliárd forint értékű festményt követelt vissza a magyar államtól, illetve több múzeumtól. Tíz kép esetében a felperes keresetét elutasított az elsőfokú bíróság.

november 17.

„Budapest Díszpolgára” kitüntetést kapott Fischer Iván karmester, Kornai János közgazdász, Radnóti Miklósné Gyarmati Fanny, a költő özvegye és Szepesi György újságíró. „Pro Urbe Budapestért” díjat kapott Nádas Péter író és Vágó István újságíró.

november 17-19.

Kertész Imre olvasott fel „Sorstalanság” című Nobel-díjas regényéből annak a három napos nemzetközi konferenciának a megnyitóján, amelyen „Befogadó Európa? Látóhatár 2020” címmel 22 ország kulturális kormányzata volt jelen a Művészetek Palotájában.

november 17-20.

Megalakult Zsidó Közösségi Fórum (ZSKF), amelyet 2004-ben kezdeményezett Heisler András akkori Mazsihisz elnök. A 17 zsidó szervezetet magában foglaló ZSKF a Magyar Tudományos Akadémián rendezte meg a „Párbeszéd a zsidóságról” című konferenciát. A fővédnök Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök volt, aki levélben üdvözölte a konferenciát. A ZSKF tagszervezetei: Amerikai JOINT Magyarországi Irodája; Bálint Zsidó Közösségi Ház; Bnei Akiva Magyarország; Bnai Brith Budapest; Hagshama; Haoméir Hacair, JMPoint a Zsidó Közösségért Alapítvány; Kadima Zsidó Diákszervezet; Maccabi Vívó és Atlétikai Club; Magyarországi Cionista Szövetség; Marom Egyesület; Mazsihisz; Mazsike; Pesti Súl Egyesület; Szim Shalom Progresszív Zsidó Közösség; Szochnut - The Jewish Agency for Israel; UJS- Zsidó Fiatalok Magyarországi Egyesülete; WIZO Hungary Egyesület. Az eseményen jelen volt Izrael közbiztonsági minisztere, Gideon Ezra is. Erre az alkalomra az Erec 2005/novemberi számában összeállítást készítettek (12-13. p.),

amelyben a fórum egyik alapítóját, Heisler Andrást is meginterjúvolták. Az első nap estéjén Heller Ágnes nyitotta meg a konferenciát az MTA Dísztermében, majd a Nigun együttes és Szakcsi Lakatos Béla adott koncertet az A38-as hajón rendezett díszvacsorán. A konferencia második napjának fő témája a magyarországi zsidó közösségek jövője, a zsidó önmeghatározás volt. A Dési János által moderált plenáris ülésen Heller Ágnes mondta el, hogy szerinte a Mazsihisz képviseleti hegemoniája rossz a zsidóság számára. A Fórumot Heisler András képviselte, a Mazsihisz nevében csak Egri Oszkár nyilatkozott, aki a kormány előtti egységes képviselet mellett kardoskodott. A Mazsihisz felső vezetése jobbára csak „megfigyelőként” volt jelen a Fórumon, a Chabad pedig nem is kapott meghívót. A harmadik napon a nyitott zsinagógák, zsidó folyóiratok, a zsidóság ábrázolásának sztereotípiái, valamint a nők közösségi szerepe témakörökben folyt a vita. A „Zsidóság a nyilvánosságban” címmel Somogyi Zoltán, a Political Capital igazgatója és Seres László, a [.hírszerző.](#) főszerkesztője tartottak előadást. A nemzetiségi vitához sokan hozzászóltak, ebből kitűnt a kortárs zsidó önmeghatározás sokszínűsége. Raj Tamás főrabbi és Engländer Tibor teljesen elhibázottnak tartották a nemzetiségi - kisebbségi kezdeményezést. A negyedik napon a zsidó sportolókról, az izraeli hírekről a médiában, valamint a történelmi egyházakkal folytatott kapcsolatról volt szó. A meghívott előadók: Ormos Mária, Popper Péter, Somogyi Zoltán, Kovács András, Dési János, Erős Ferenc, Karády Viktor, Jancsó Miklós, Várszegi Asztrik, Rabbi Joshua Spinner és Ruth Yaron izraeli dandártábornok voltak. Az Erec 2005/decemberi számában Balla Attila tudósítása jelent meg a konferenciáról (8-9. p.), s ebben közölte a „Zsidó Közösségi Fórum nyilatkozatát”, amelyet konferencia elfogadott. A nyilatkozat hét pontja közül az első arról szól, hogy a ZSKF tiszteletben tartja a magyarországi zsidók sokszínűségét, és a zsidóságon belül az identitások különbözőségének létjogosultságát. A többi pontokban a Fórum folyamatos működésének szándékát, és feltételeit rögzíti a dokumentum. Az EMIH nevében Köves Slomo vezető rabbi, a Közép-kelet Európai

Rabbik Tanácsa nevében Oberlander Baruch elnök állásfoglalását ugyancsak hét pontban összefoglalva az Egység című lap 2006/januári száma közölte a „Legyen-e nemzeti kisebbség a magyar zsidóság?” című írásban (10-11. p.). Az állásfoglalás leszögezi, hogy 1. a magyar zsidóság magyar. 2. A zsidóság nem csak vallás, nem csak nemzet vagy származás. 7. egy szervezet sem hiteles képviselője az egész magyar zsidóságnak.

november 18.

Az ÉS 2005. november 18-i számában a romaholocaust megemlékezések 1991-től kezdődő történetét tekintette át Szuhay Péter „A Holocausttól a Pharrajimosig - Egy szemünk előtt kialakuló rítus, mint a romák történetének metaforája” című írás jelent meg (8. p.).

november 25-26.

„Transzgenerációs traumák és trauma megváltások” címmel tartotta negyedik konferenciáját a KÚT Alapítvány a Bálint Zsidó Közösségi Házban. A konferenciát Bárdos Katalin és Mészáros Judit szervezete.

november 27.

1. Az MTK stadionban lejátszott MTK - Újpest labdarúgó mérkőzésen az újpesti vendégszurkolók folyamatosan antiszemita rigmusokat skandáltak, „mocskos zsidóztak” és azt kiabálták, hogy vár a gázkamra az MTK szurkolókra és játékosokra. A lelátókon tapasztalható sokadik botrányra ezúttal a CNN World Sports hírtelevízió is felfigyelt, Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) csak egy hét múlva, 2005 december 2-án foglalkozott a nézőtéri rasszizmus ügyével. A Mazsihisz vezetői levélben fordultak az MLSZ elnökéhez, hogy a Szövetség elnöksége tárgyalja meg az ügyet és tegye meg a szükséges intézkedéseket. Az ülésen mindössze annyi történt, hogy az MLSZ kiegészítette a versenykiírást, amely szerint súlyos nézőtéri rendbontás esetén a játékvezetőnek félbe kell szakítania, illetve súlyos esetben be is szüntetheti a mérkőzést. Ezen kívül nyilatkozatot adtak ki, amelyben az MLSZ elítélte a rasszizmust, és

az ügyben bizottság összehívását javasolták a Belügyminisztérium, az Igazságügy Minisztérium, a Sporthivatal, az Ombudsmani Hivatal és az MLSZ részvételével. Az üggyel az összes médium foglalkozott, a nézőtéri rasszizmus legbotrányosabb eseteit a Magyar Hírlap 2005. december 2-i száma foglalta össze „A magyar futball csak a lelátói rasszizmussal rúg labdába” című összeállításában a lap első három oldalának teljes terjedelmében.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Izraeli estet rendezett a Szochnut.

november 28.

1. Somlyó György 85. születésnapjáról szinte minden médium megemlékezett.

2. További tizenhárom magyarnak, közülük tíznek posztumusz ítélte oda a „Világ Igaza” kitüntetést a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet; az elismerő oklevelet és emléklaketteket Izrael Állam budapesti nagykövete adta át a Magyar Tudományos Akadémia székházában tartott ünnepségen. A legfrissebb kitüntetettek: Kálló Ferenc esperes, Lőrincz Balázs és felesége, Lőrinczné Mizerák Mária Sajógalgócról, Szabó Imre Abdáról, Dr. Sziij László, felesége Lenke az óbudai téglagyárból mentettek embereket, Fodor Károly, Buzi János és leánya, Zsuzsanna Alcsútdobozról, Gyűrősi Andrásné és lánya, Csala Sándorné Gyűrősi Rozália Makóról, dr. Prugberger Józsefnek és Óri Wachter József Szombathelyről. A rendezvényen jelen volt Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, Erdő Péter bíboros, prímás, Esztergom-budapesti érsek és Dávid Ibolya, az MDF elnöke. Részt vett Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke, és Zoltai Gusztáv és ügyvezető igazgató is.

november 29.

1. A Magyar Tudomány Napja alkalmából „Környezetvédelmünk zsidó vonatkozásai” sorozatban Sommer László egyetemi docens „Elfelejtett zsidó temetők” címmel tartott előadást az Or-Zse Oktogonális termében.

2. A korrupció gyanúba keveredett Ariel Saron, izraeli miniszterelnökről készített pályaképet a Népszava 2005. november 29-i számának Szép Szó

mellékletében Rózsahegyi Péter abból az alkalomból, hogy Saron kilépett az általa vezetett Likud pártból, és 2006. márciusában előrehozott választások kiírását kérte Mose Kacav államelnöktől. „A Buldózer, a nagy túlélő” című, egész oldalas cikk alig egy hónappal azelőtt készült, hogy Saron súlyos agyvérzést kapott (2. p.).

november 30.

A Keleti pályaudvar 10. vágányán tartották annak a vándorkiállításnak a záróünnepségét, amelyet a holocaust 60. évfordulója alkalmából több vidéki városban is bemutattak. A MÁV a kiállítás helyszínéül szolgáló vagon a Holocaust Dokumentációs Központnak adományozta, hogy történelemórákat, megemlékezéseket rendezzenek benne. A Keleti pályaudvari ünnepségen Gerendás Péter éneke után a Holocaust Emlékmúzeum munkatársai közül Szita Szabolcs történész, Székely Gábor, Pécsi Katalin és Novák Ilona múzeum pedagógus tartott előadást, szólt Katz Katalin, a jeruzsálemi Héber Egyetem munkatársa is.

A Mazsihisz által 2000-ben alapított „Magyarországi Zsidókért” díjat a Síp utcai székházban adták át Fónagy János volt közlekedési miniszternek, Gulyás Kálmán egyházügyi államtitkárnak, Kovács László volt külügyminiszternek, Kovács András szociológusnak és Székely Gábornak, a Holocaust Emlékgyűjtemény Közalapítvány elnökének.

Az Európai B,nai B,rith Madridban tartotta kongresszusán az EU és Izrael kapcsolatát, az „új antiszemitizmus” kérdéskörét vitatták meg a küldöttek – mintegy 200-an. A kongresszusról a szervezet végreható bizottságába választott Korányi László tudósítása jelent meg a Szombat 2005/decemberi számában (7. p.).

Moszkvában tartotta éves konferenciáját a brüsszeli székhelyű ortodox Európai Rabbitanács. A 120 küldött között jelen volt, és előadást tartott Oberlander Baruch rabbi és Weisberger Mose rabbi. A rendezvény székhelyéül egy Moszkva környéki konferencia központ

szolgált, a fővédnök Berel Lazar, Oroszország főrabbija volt.

A Nemzeti Kegyeleti Bizottság novemberben tartott IV. kongresszusán a Mazsihisz részéről megjelent Garami László, a Chevra Kadisa igazgatója és Lazarovits Ernő külügyi vezető, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi pedig előadást tartott „Kegyeleti megemlékezések a zsidó kultúrában” címmel.

Szegeden a SZOTE Pszichiátriai Klinika Magatartástudományi csoportja szervezésében Markovics Zsolt szegedi főrabbi tartott előadást „Szenvedés, halál, eutanázia a zsidó vallás tükrében” címmel a Hittudományi Főiskola dísztermében.

A Budapesti Zsidó Múzeumban a Bécsi Zsidó Múzeummal közös kiállításon mutatták be a két intézmény történetét. A bécsi volt „Az első” zsidó múzeum a világon, ezért a tárlat címe is ez volt. A budapesti pedig „A miénk”. A kettős tárlatot Toronyi Zsuzsanna és Rusznák Rita szervezte, az egy hónapig látható tárlatot Turán Róbert igazgató nyitotta meg, az eseményen osztrák részről megjelent Felicitas Heimann-Jelinek, főkurátor is.

November végén Magyarországra látogatott az 1993 ősze óta Kanadában működő Landeszman György főrabbi, és feleségével együtt részt vett a Hegedűs Gyula utcai kile péntek esti istentiszteletén. Lówy Tamás főrabbi köszöntötte a Dohány utcai templom kilencvenes évek első felében távozott egykori vezetőjét.

November végén a németországi Stuttgart melletti munkatábort működtető Echterdingenben 34 csontvázat találtak. Nagy valószínűséggel többségük magyarországi zsidó volt (a nevek listáját első oldalon közölte az Új Élet 2006. január 15-i száma.).

A Szombat 2005/novemberi és decemberi számában Schmelowszky Ágoston fordításában és bevezető tanulmányával jelent meg Karl Abraham „Az Engesztelőnap című művéről pszichoanalitikus

megközelítésben" (21-26. p.) című írása. Erős Ferenc szociálpszichológussal Várnai Pál beszélgetése jelent meg a lapszámban „Az asszimiláció a holocaust után is folytatódott” címmel (16-18. p.).

A Mozgó Világ 2005/novemberi számában jelent meg Erős Ferenc „Szágundelli csodái” című elbeszélésének első része, a második részt a folyóirat 2007. áprilisi száma közölte.

december hónap

december 1 és 4.

A Bzsh és a Mazsihisz közgyűlését tartották a Síp utcai Díszteremben. A naprenden a gazdasági beszámoló, a 2006. évi költségvetés, a járadékelosztás pontrendszerének megvitatása, időközi választás, a Mazsihisz választási és alapszabályának módosítása volt. A Mazsihisz közgyűlés előtt a küldöttek megkapták a Feldmájer Péter elnök által jegyzett „Jelentés a Szövetség állapotáról” című beszámolót, amely elhatárolódott Heisler András előző elnöktől, károsnak ítélte próbálkozását Zoltai lemondatására. Az ülésen a Mazsihisz egyik alelnökévé választották Suchman Tamás országgyűlési képviselőt. A hely nyáron üresedett meg, amikor Feldmájer Pétert a Mazsihisz elnökévé választották. Az alelnöki posztot Krausz István pécsi és Weisz Péter debreceni jelölt elöl nyerte el Suchman Tamás a második fordulóban. A szavazás eredménye az első fordulóban: Suchman: 37, Weisz 23, Krausz 14 szavazat. A második fordulóban Weisz 34, Suchman 39 szavazatot kapott. A megbízatás 2007. januárjáig szól. A Mazsihisz hivatalosan a Bzsh-nak adta át a nyáron megszerzett Rumbach utcai zsinagógát. A gazdasági beszámolók már a Bzsh és a Mazsihisz gazdálkodásának szétválasztását tükrözték. A Bzsh főkönyvelője, Pintér Ágnes, és a Számvizsgáló Bizottságának elnöke Nóbl Tamás terjesztették be a háromnegyed éves beszámolót, ami 74 millió forint többletet mutatott. A Mazsihisz főkönyvelője Hagymási Zsuzsanna a háromnegyed éves beszámolót a közgyűlés előtt szétküldte a

küldötteknek, ahogy azt már régen szorgalmazták a küldöttek. A közgyűlésen egyhangúan elfogadták a beszámolót, az alapszabály tervezett módosítására már nem került sor, mivel a szavazásra a létszám a kritikus szint alá csökkent. A közgyűlésről Heisler András az Új Élet 2006. január 1-i számában foglalta össze kifogásait „Demokráciadeficit” címmel (2. p.).

december 2.

1. A Magyar - orosz kulturális évadzáró rendezvényén Varga László „Az „Endlösung” - Német szándékok, magyar kivitelezés” címmel tartott előadást, amelynek szövege megjelent az ÉS 2005. december 16-i számában (8-9. p.). Az írásra Karsai László reflektált az ÉS 2006. február 24-i számában „1944. márciusa” című írásával (15. p.). Varga László az ÉS 2006. március 10-i számában válaszolt „Mit akartak a németek?” című írásával (14. p.).

2. A Pilvax kávéházban klezmer-zenés vacsorát rendeztek a Klezmer R,s együttes közreműködésével.

3. Kétnapos magyar-orosz történészkonferenciát „A Holocaust a tudományos kutatásban és az oktatásban” címmel az ELTE Russzisztikai Központjában. A konferenciát Kiss Péter kancelláriaminiszter nyitotta meg. Előadást tartott Krausz Tamás történész, tanszékvezető egyetemi tanár, Gerő András tanszékvezető egyetemi tanár és Ilja Altman, az Oroszországi Holocaust Központ és Alapítvány képviselőjében. A középiskolai történelemtanárok számára a holocaust oktatásának módszertanáról. Surány Anna és Hosszú Gyula tanárok arról számoltak be a holocaust emléknapi diákreakciói kapcsán, hogy olykor az orosz fogságba hurcolt nagypapa szenvedéstörténeteit kívánják hallani a diákok, és nem a holocaust okozta zsidó szenvedést. Miklósi László, a Történelemtanárok Egyesülete elnökének véleménye szerint a holocaustot ismertető oktatási csomag és a tanári kézikönyv elegendő támaszt nyújt a téma kellő mélységű megvitatásához. Erős vita alakult ki a sztálinizmus és a fasizmus kérdésében Gerő András történész és a vele szemben állást foglaló Krausz Tamás történész, Ilja Altman (Oroszországi Holocaust központ és Alapítvány) és Gennagyij Kosztircsenko történész között. Az utóbbiak szerint

élesen meg kell különböztetni a két totalitárius rendszert, nem pedig összemosni.

december 3.

1. Köves Slomoról, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség Status quo Ante vezető rabbijáról készített Portrét Lindner András és Horvárh Zoltán a HVG-ben (130. p.)

2. A Mazsike Társasági Körének vendége Feldmájer Péter Mazsihisz elnöke volt, akivel Garai Péter beszélgetett.

december 4.

A Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány a Bálint Zsidó Közösségi Házban rendezte meg a hatodik Jótétemény Micve napot.

december 5.

A több hónapos munkával felújított Bálint Zsidó Közösségi Ház ismét megnyitotta kapuit. A korábban megszokott programokon kívül 2006 januárjától havi egyszeri állandó programot kínált az „Élő újság” című közéleti sorozat Kertész Péter újságíró vezetésével, a magyar zsidó filmek klubja „Sors-tükör” címmel Sipos András vezetésével. Zeneóvodát nyitottak, információs pultot hoztak létre, ahol nem csak a Ház programjairól, de a zsidóság szervezeteiről, a közösségi eseményekről és az ünnepekről lehetett tájékozódni. A Mazsike 2005/decemberi Hírlevelében „Inkubár-ház” címmel Rick Zsófi beszélgetett Fritz Zsuzsa új igazgatóval a ház megváltozott feladataitól (12-13. p.).

december 6.

1. Jordi Savall és zenekara mutatta be „Diaspora Sefardi” című dupla CD-je legjavát a Művészetek Palotájában.

2. Szegeden a város Yad Vasem Intézet által kitüntetett szülöttéről, Kálló Ferenc tábori főesperesről nyílt kiállítás a Somogyi Könyvtárban.

december 7.

Kiss Péter kancelláriaminiszter és Vámos Tibor akadémikus nyitotta meg a Magyar Auschwitz Alapítvány

megalakulásának 15. évfordulója alkalmából rendezett új időszak kiállítását a budapesti Holocaust Emlékközpontban. Verő Gábor nyugalmazott főigazgató az intézmény létrehozásáról beszélt, Szita Szabolcs vezető történész pedig összefoglalta az intézményben eddig végzett kutatásokat. David Admon izraeli nagykövet jelenlétében Székely Gábor kuratóriumi elnök adott át emléklapokat és emlékérmeket az alapítvány korábbi munkatársainak és támogatóinak. Az emlékülés résztvevőit táviratban üdvözölte Bozóki András kulturális miniszter.

december 8.

1. Schweitzer József nyugalmazott főrabbi nyerte el a vállalkozók által alapított Prima Primiissima díj második, Prima fokozatát a közoktatás és művelődésterjesztés kategóriában Kozma Márton atya, a Máltai Szeretetszolgálat vezetője mögött, és Németh G. Béla irodalomtörténész előtt.

2. Irodalmi esttel és emlékkiállítással emlékeztek Daniló Kiš szerb íróra születésének 70-ik évfordulóján a Közép-európai Kulturális Intézetben (Rákóczi u. 15.). Az est összeállításában részt vett a Belgrádi Városi Könyvtár és a Szerb Fővárosi Önkormányzat is.

december 9.

Varga László „A rékli emléke, avagy a holocaust recepciója” című írását közölte az ÉS 2005. december 9-i száma (6. p.), a szöveg a moszkvai orosz-magyar történészhéten elhangzott előadás szerkesztett változata. Nyerges András ugyancsak ebben a lapszámban közölt „Színrebontás - Egy küszöb véletlen átlépése” című tanulmánya (8. p.) Sértő Kálmán náci szerző életművét tekinti át abból az alkalomból, hogy a Püski Kiadó 1996-ban Sértő Kálmán életműkötet kiadására ragadtatta magát.

december 10.

Az Európa hajón a Wizo Hungary rendezett jótékonysági bált a zsidó ifjúság javára. Fellépett a Pannónia Klezmer Band és a Nautilus Zenekar, valamint a Happy Dance tánckar.

december 13.

A karcagi születésű Gergely János immunológus akadémikust 80. születésnapján Palugyai István köszöntötte a Népszabadság 2005. december 13-i számában „Iskolát teremtett” című írásával (18. p.). A tudósnak, 2006. januárjának első napjaiban a „Pro Renovanda Cultura Hungariae” kitüntetést adta át Glatz Ferenc, az MTA korábbi elnöke.

decembr 15.

A Bibó István Közéleti Társaság és a Pallas Páholy „Felekezet vagy etnikum?” címmel rendezett vitaestet a Pallas Páholy Alkotmány u. 15 szám alatti helységében. A meghívott előadók Márton László, Raj Tamás és Szegő András voltak, a vitát Pap Ágnes vezette. A rendezvényt támogatta a Szabó Miklós és a Táncsics Mihály Társaság is.

december 16.

A Raoul Wallenberg Egyesület „Embermentés és embermentők” című középiskolai pályázatának fődíjait hat középiskolai csoport vehette át. A Holocaust Dokumentációs Központ zsinagóga termében tartott ünnepséget Lévai Anikó, Orbán Viktor korábbi miniszterelnök felesége nyitotta meg. A pályázat helyezettjei a nagymegyeri Kereskedelmi Akadémia, a gyöngyösi Vak Bottyán János Műszaki és Közgazdasági Szakközépiskola, a Pécsi Tudományegyetem Deák Ferenc Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola, a budapesti Mórlicz Zsigmond Gimnázium, a budapesti Károlyi Mihály Gyakorló Kéttannyelvű Közgazdasági Szakközépiskola diákjai voltak.

december 21.

1. Az ÉS 2005. december 20-i számában regényrészlet jelent meg Sándor Iván „A tetthely megközelítése - Egy nyomozás krónikája” címmel Karl Lutzról készülő könyvéből (54-60. p.)

2. A Katona József Színház Kamaraszínházában, a Kamrában bemutatták Kurorelly Endre „Élnek még ezek?” című új darabját Máté Gábor rendezésében.

december 24.

A Népszava 2005. december 24-i, karácsonyi számában László György két interjúja jelent meg: Várszegi Asztrik pannonhalmi főapáttal és Schweitzer József nyugalmazott főrabbiával életútjukról „Elmondható történet?” címmel (12-13. p.)

december 28-január 2.

Hanuka alkalmából Sólyom László köztársasági elnök levélben köszöntötte a Feldmájer Pétert, s rajta keresztül az ország zsidóságát. Minden hitközségben rendeztek ünnepeket a hanuka tiszteletére. A Mazsike Hanuka Bálját ezúttal a Gundel étteremben tartották 2005. december 29-én. Ott adták át a „Magyar Zsidó Kultúráért” díjat Spiró György írónak, illetve a „Várhegyi György” díjat Szeszler Annának, a Lauder Javne főigazgatójának. A nyolcadik alkalommal kiosztott díjakat Feldmájer Péter, a Mazsike volt elnöke adta át. A bál megrendezéséhez támogatást nyújtott a Bank Hapoalim magyarországi képviselete és a Szochnut budapesti irodája is. A Chabad a városligeti műjégpályán táncos, játékos gyertyagyújtást rendezett. Az ortodox hitközség Dob utca 35-ben lévő székházában több mint 300-an vettek részt az ünnepeken, amelyet Moshe T. Weisberger ortodox főrabbi, és Zeév Paskesz, a Budapest Kolel vezetőjének előadása tett emlékezetessé. Az újpesti Israel Sela Otthon hanuka ünnepén vendégül látták Göncz Árpád korábbi köztársasági elnököt és feleségét. A Budai Micve Klubban a Mikroszkóp Színpad humoristái, Heller Tamás, Beregi Péter és Sas József kabaréestjét megelőzte a közös gyertyagyújtás. Debrecenben a fővároshoz hasonlóan szabadtéren, a város egyik legelegánsabb részén, a Simonffy utca Halköz felőli oldalán gyújtották meg a gyertyákat. Szegeden a kile első alkalommal látta vendégül hanukán Szabadka, Hódmezővásárhely, Makó és Kiskunhalas közösségeinek tagjait is. Vácott a már regionális eseménnyé fejlődött hanukán fánkfesztivált rendezett a helyi Magyar - Izraeli Baráti Társaság, a város önkormányzata és a hitközség a város művelődési központjában, ahol minden (kb. 500 főnyi) résztvevőt megvendégeltek. Az évvégén Vácon átadták az Oberlander téri zsidó kulturális központot, amelyet egyéni vállalkozók építettek az alatta lévő üzletek

bérleti jogaiért cserébe. A hitközség foglalkozott a régióban lévő zsidótemetők kezelői jogának átvételével is. Veszprémben első alkalommal ünnepelhették a hanukát saját székházukban a hitközség tagjai. Székesfehérváron a Fehérvár Televízió munkatársai közvetítették a szabadtéri gyertyagyújtást, amely a városban már 10 éves múltra tekint vissza. Az ünnepséget megtisztelte jelenlétével Világosi Gábor, az országgyűlés alelnöke is. Dunaszerdahelyen az ünnepre Galántáról és Győrből is érkeztek vendégek. Győrbe látogatott el Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, Galavics József győri kanonok, Mézes András lelkész a Hit Gyülekezete képviselőjében. Jelen volt Zoltai Gusztáv és Tordai Péter a Mazsihisz vezetése képviselőjében. Szatmárnémetiben ugyancsak szabadtéri gyertyagyújtást rendeztek, melyre meghívták Szerdócz Ervin kántort is.

Kis Jánosnak ítelték oda a Magyar Politikatudományi Társaság és a Bibó István Alapítvány által alapított „Bibó-díjat”, amelyet a társaság decemberben tartott éves közgyűlésén adtak át.

December végén bemutatkozó látogatáson fogadta a Mazsihisz vezetőit Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke. Feldmájer Péter elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató arra kérte a Lomnici Zoltánt, hogy - élve törvény adta jogkörével - tegye meg a szükséges intézkedéseket a rasszista megnyilvánulások büntethetővé tételére.

Karácsony előtt az új iráni elnök, Mahmúd Ahmadinezsád szokatlan hévvel támadt Izraelre és tagadta a holocaustot, s kijelentései megdöbbenést okoztak világszerte.

Az év végén ülést tartott a Magyarországi Keresztények és Zsidók Tanácsának elnöksége, a téma az egyházi összefogás volt az antiszemitizmus ellen. Gara Tamás orvos és Tamás Bertalan református külügyi irodavezető, a tanács főtitkára készítette előterjesztést közös figyelőszolgálat kialakítására.

A tanács felhatalmazást adott a két előterjesztőnek, hogy felvegyék a kapcsolatot az Európai Unió illetékes központjával, és a hazai figyelő szolgálatokkal. Tamás Bertalan beszámolt azokról a vatikáni ünnepekről, amelyeket a „Nostra Aetate” enciklika kibocsátásnak 40. évfordulójára emlékeztek, s amelyen a magyarországi szervezetet ő képviselte. XVI. Benedek pápa elismerte, hogy még nem tárták fel teljesen az enciklika jelentőségét. A magyarországi tanács javasolta a különböző felekezeteknek, hogy tegyék minél ismertebbé az enciklikát.

Nagykállón a városi önkormányzat ünnepséget rendezett Ámos Imre születésének évfordulóján. A művész egykori lakóházának falán emléktáblát helyeztek el a Csillag u. 9-ben. Megnyitották a Budai Nagy Antal Szakközépiskolában létesített Ámos Imre Képtárat, és átadták a város által alapított Ámos Imre díjat a helyi közügyekben huzamosabb ideje kiemelkedő teljesítményt nyújtóknak. Az ünnepségen a Mazsihiszt Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató képviselte.

A Budapesti Könyvszemle 2005/4 számában jelent meg Schweitzer Gábor „Budapest az ország vakbele. A magyar politikai közbeszéd történetéhez” című tanulmánya (328-335 p.).

A Szombat 2005/decemberi számának mellékleteként adta közre a zsidó iskolák végzettjeinek körében 2005-ben végzett felmérése első eredményeit Gadó János (Melléklet 1-16. p.). A Scheiber Sándor Tanintézet, az Amerikai Alapítványi Iskola és a Lauder Javne végzett diákjai körében folytatott felmérést és ehhez kapcsolódó kétéves kutatási programot az izraeli Pincus Fund for Jewish Education in the Diaspora, a brit Yad Hanadiv Foundation, a Mazsók és a Szombat támogatta. A lap decemberi számában az iskolaigazgatók is véleményt nyilvánítottak az iskolakutatásról (16-17. p.) (Gadó János felmérésről készített tanulmányának második részét a Szombat 2006/április száma közölte „A zsidó iskolák végzettjei - 2005” címmel (19-25. p.) Szántó T. Gábor Závada Pállal készített interjút „A

fényképész utókora" című regénye kapcsán „Nem bántam volna valami konok kis botrányt" címmel a Szombat 2005/decemberi számában (24-26. p.). Szegő Péter Kassa zsidóságáról tudósított „Porlik, mint a szikla" című írásával (6-7. p.).

Az Erec 2005/decemberi számában Gábor György vallásfilozófus írása jelent meg Fahídi Éva filozófus „Anima Rerum - A Dolgok Lelke" címmel megjelent Soá családtörténetéről (13. p.). Ugyanebben a lapszámban rövid összefoglalókban Habonim Dror, a Hasomér Hacair és a Zsidó Diákok Európai Központja tevékenységéről készültek összefoglalók.

A Szociológiai Szemle 2005/4 számában Jóna György tanulmánya jelent meg „A debreceni zsidó ifjúság csoportazonosságáról - A zsidó etnicitás fényében" címmel (56-67. p.).

A Társadalomtudományi Szemlében Sas Andor tanulmánya jelent meg „A pozsonyi zsidóság 18 és 19-ik századi jog és gazdaságtörténetéhez" címmel (7. évf. 4. sz. 269-284. p.).

Megjelent a Magyar Zsidó Szemle füzetek 2005/2. száma Lichtmann Tamás szerkesztésében.

Az év elejétől május közepéig volt látható a Budapesti Történeti Múzeumban Farkas István festőművész gyűjteményes kiállítása.

A József Attila Színházban Reviczky Gáborral a főszerepben mutattak be összeállítást Rejtő Jenő írásaiból „Vanek Úr Afrikában" címmel. A zenés darabot Tasnádi István állította össze, Méhes László rendezte.

Az Igaz Emberért Alapítvány kuratóriuma az Új Élet 2006. január 15-i számában tette közzé (1. p.), hogy az elmúlt 13 évben 1,1 millió forint támogatást kaptak. Ebből 2005-ben 158 ezer forintnyi érkezett. Az Igaz Ember kitüntetések birtokosai közül mintegy 90-en vannak életben, többségük 80-85 év körüli. Eddig 21-en kaptak támogatást az alapítványtól.

Magyar Zsidó Levéltár
2012

Eseménytár
a 2006. év zsidó vonatkozású krónikája

január hónap

január 1.

1. Januártól a kaposvári születésű Meir Beck vezeti a Szohnut Közép- és Kelet Európai irodát, mivel Tova Pinto asszony megbízatása lejárt. Az új vezetőt az Erec 2006/januári számában Breuer Péter mutatta be „Változás a Szohnut élén” című írásában (8. p.).

2. Az Új Élet 2006/1 számában „Elekék a páston” címmel Molát Ferenc írt emlékező cikket Elek Ilona és Margit olimpiai bajnok vívónőkről (7. p.). Az íráshoz felhasználta Elek Ilona és Margit „Így vívtunk mi” címmel, 1968-ban a sport kiadónál megjelent visszaemlékezéseit.

január 4.

Révész T. Mihály jogtörténész nyitotta meg. „A főügyész és a sajtó” című kiállítást a MÚOSZ székházában Kozma Sándor, a tisztaeszlári per főügyészének tiszteletére. A kiállítás szervezésében részt vett a Kozma Sándor Emlékbizottság is, amelyet az ország első főügyészének 180. születésnapja alkalmából 2005-ben hoztak létre. Szoboravatással, emléküléssel, és „Kozma Sándor és a tisztaeszlári per” című kiállítással tisztelegtek emléke előtt. Az ország több településén - a Budakörnyéki Ügyészség székházában, Debrecenben, Hajdúböszörményben, Kaposváron, Kőröshegyen, Pápán és Tatán - is bemutatatták a kiállítást.

január 6.

Az ÉS 2006. január 6-i számában Bauer Tamás tanulmánya foglalta össze az egyházak finanszírozásának változását a rendszerváltozás óta „Ami nem jár, az nem jár” címmel (8-9. p.).

január 7.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban „storytelling” formában emlékeztek halálának évfordulóján a

kisvárdai születésű Reb Mojse Moskovits professzorra tanítványai és barátai.

január 12.

A Mazsike Festészetet Kedvelők Klubja a Bálint Zsidó Közösségi Házban rendezte meg „Élő klasszikusok” sorozatát, amelyre egy-egy jelentős kortárs művészt hívtak meg. Ezen a napon vendégük volt Maurer Dóra, január 26-án pedig és Bak Imre festőművész.

január 13.

A Prágai Zsidó Múzeum alapításának századik évfordulójáról több mint száz eseménnyel emlékeztek Csehország szerte, ezeken a zsidó művészet fontos alkotásait mutatták be 2006-ban. A brnói Nemzeti Színház társulata novemberben adta elő Hans Krasa „Brundibar” című operáját, a volt theresienstadti koncentrációs tábor helyén. Májusban ugyanitt Verdi Rekviemjét szólaltatta meg egy amerikai kórus és zenekar Murry Sidlin vezényletével. Ez a művet a táborban is többször előadták a foglyok a háború idején. A májusi koncerten túlélők visszaemlékezései is elhangzottak, többek között a táborban felcsendült gyászmiséről is.

január 14.

1. A Népszava 2006. január 14-i számának Szép Szó mellékletében közölte azt a frissen felbukkant kéziratot, amelyet Kulcsár István pszichológus készített 1961 januárjában Adolf Eichmann analízise során. A cikk címe: „Adolf Eichmann pszichiátriai vizsgálat” (ford.: Yehuda Lahav.) (1. p.). Ugyanebben a mellékletben jelent meg interjú a Londonban élő Pauk György hegedűművésszel, amelyet Nádor Tamás készített „A hegedű szépsége és szabadsága” címmel (8. p.). Az ügyvezető izraeli miniszterelnök, Ehud Olmer pályaképét Rózsahegyi Péter rajzolta meg „Aki alulmaradt Saronnal szemben” címmel (3. p.).

2. A Mazsike Klub vendége volt dr. Sági György ügyvéd, aki a Mazsihisz elnökévé választott Feldmájer Péter helyére állított a Mazsike január 8-án tartott rendkívüli közgyűlése. A verseny Kirschner Péter és Sági György között dőlt el 21:32 arányban. A

megválasztott elnök megbízatása a ciklus végéig tart. A Mazsike 2006/februári Hírlevelében Rick Zsófi mutatta be az új elnököt „Fogjuk össze a zsidó irányzatokat” című írásában (6-7. p.).

január 16.

1. Raoul Wallenberg emléktáblát állított a svéd embermentő nevét viselő egyesület a diplomata eltűnésének évfordulóján az egykori Józsefvárosi pályaudvar falán.

2. A legnagyobb élő zeneszerzőnek nevezte Ligeti Györgyöt a The New York Times zenekritikusa, aki a magyar mester műveinek New York-i koncertsorozatáról írt méltatást. A három előadásból álló sorozatot a Lincoln Center kamarazenei társasága szervezte. A cikk kitér arra, hogy Ligeti 1923-ban született zsidó családban.

3. Az osztrák illetékes bíróságának döntése értelmében az osztrák államnak öt Klimt képet kell visszaszolgáltatnia kárpótlásként az Amerikában élő 89 éves Maria Altmannak, aki Ferdinand Bloch-Bauer örököséként megnyerte a hat éve tartó pert. Az ítélet szerint az örökösnek visszajár Klimt: Adele Bloch-Bauer I-es és II-es portréja, „Az almafa”, a „Bükkfaerdő”, a „Házak az attersee-i Unterachban” című képe.

január 17.

A Mazsihisz tárgyalta az „aranyvonathoz” kapcsolódó kárpótlási igényekről, s közülük 35-ről döntött is. Az Amerikai Egyesült Államok kormánya egy floridai bíróság előtt született peren kívüli egyezség keretében 2005 őszén vállalta, hogy 25,5 millió dollár kártérítést fizet a magyar zsidók javaiért. Az összegből 21,2 millió dollárt szántak szociális célokra. Becslések szerint 62 ezer lehet a magyar holocaust-túlélők száma világszerte. A megállapodás szerint a pénzt nem a károsultak kapták egyéni kártérítésként, hanem szétosztották a magyar holocaust-túlélőkről gondoskodó izraeli (42,5%), magyarországi (22,7%), Egyesült Államok-béli (20,1%), kanadai/(6,1%) és egyéb (8,6%) karitatív szervezetek között. Így öt év alatt mintegy ötmillió dollár (kb. egymilliárd forint) jut Magyarországnak. Az összeg

szétosztására „Aranyvonat Iroda” létesült a Mazsihisz Síp utcai központjában. A támogatások odaítéléséről erre a célra létrehozott bizottság döntött, lebonyolítása a MAZS Alapítvány feladata Háberman Zoltán, a szociális programok igazgatója vezetésével. A jogosultak első listáját 2006. június 28-án tették közzé, a kárpótlás mértékét és az elosztás szempontjait azonban éles vita kísérte. A Claims Conference Randolph L. Braham professzort kérte fel 2005. januárjában az érintett kör becslésére. A Népszabadság 2006. augusztus 4-i számában Ahogy Braham professzor számol - „Az aranyvonat kincseiért járó kárpótlás arányos része jutott Magyarországra” címmel Tibori Szabó Zoltán készített interjút a professzorral (5. p.). A Munkaszolgálatosok Országos Egyesülete nevében Sessler György elnök ugyanitt „Ahogy Magyarországon kalkulálják az aranyvonat utáni kárpótlást” címmel foglalta össze véleményét. Ennek lényege, hogy Braham professzor számításainál a jogosultak nagyobb része él Magyarországon, ezért a magyarországi részesedést fel kell emelni a külföldön élő kisebb hányad rovására.

január 18.

A budapesti gettó felszabadításának 61. évfordulóján rendezett emlékező istentiszteletet Frölich Róbert főrabbi és Fekete László főkantor vezette. A Dohány utcai templomban - mint minden évben, ebben az évben is - megjelentek a Mazsihisz és a Bzsh vezető tisztségviselői, a fővárosi és a vidéki hitközségek elnökei és elöljárói, rabbijai. Az istentiszteleten megjelent közjogi méltóságok között volt Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, a kormány tagjai közül Kiss Péter, Göncz Kinga, Petrétei József, Lamperth Mónika, Petrétei József és Kóka János miniszterek, valamint Demszky Gábor, Budapest főpolgármestere, és a kerületek első emberei. Az ellenzéket Dávid Ibolya az MDF elnöke, Orbán Viktort, a Fidesz-MPP elnökét Fónagy János képviselte. A katolikus egyház nevében Kiss-Rigó László püspök jelent meg, részt vettek az eseményen az unitárius egyház és a Hit gyülekezetének vezetői is. Izrael Államot David Admon nagykövet, az USA-t Tom Lantos szenátor képviselte, jelen voltak Svédország,

Ausztrália, Argentína, Lengyelország, Svájc és Németország Budapesten akkreditált diplomatái is. A Nemzetközi Vöröskereszt delegáltjaként Habsburg György elnök, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékmúzeum képviselőjében Székely Gábor és Martinkovics Judit, az Ügyvédi Kamarájában Réthy László vett részt az ünnepségen. A Munkáspártot Kolláth Pál képviselte, több parlamenti képviselő is megjelent - köztük Szabó Zoltán, a VII. kerület korábbi polgármestere.

január 21.

1. A Budai Micve Klubban Haraszti György történésszel és Kovács András szociológussal „A kéznél lévő idegen” című frissen megjelent kötetéről beszélgetett Lengyel Nagy Anna.

2. Az Oneg Sabbath Klubban Polnauer Sándor főrabbi hanganyaggal dúsított előadást tartott a zsidó költészetéről.

január 21-22.

A Szombat folyóirat a Bálint Zsidó Közösségi Házban tartott kétnapos konferenciát „Új antiszemitizmus: holocaust-relativizálás, anticionizmus, Izrael-ellenesség” címmel. (A konferencia anyagát kötetben is megjelentette a szerkesztőség 2007-ben.) A tanácskozást Szántó T. Gábor nyitotta meg, Heller Ágnes filozófus „Gondolatok a baloldali antiszemitizmusról”; Kovács András szociológus „Az elveszett szerződés: Európa és a zsidók”; Bencze György filozófus „Holocaust Emléknep mindenkinek. Lehetnek-e az univerzális elvek diszkrimináció eszközei?”; Kende Péter politológus „A kettős identitás csapdája”; Karády Viktor történész „Zsidó identitás-dilemmák és új antiszemitizmus a 21. században Nyugaton és nálunk”; Gadó János szociológus „A dzsenini vérvád”; Novák Attila „Anticionizmus és Amerika-ellenesség Magyarországon (esettanulmány)”; Tatár György filozófus „Politikai gnózis”; Gereben Ágnes „A zsidókép változásai az 1945 utáni Szovjetunióban”; Valki László nemzetközi jogász „Izrael és az ENSZ”; Bányai László nemzetközi jogász „Közel-Kelet - Politikai vagy civilizációs konfliktus?”; Seres László „Holocaust-relativizálás

és Izrael-ellenesség a nyugati sajtóban"; Eperjesi Ildikó „A Holocaust-nyelv használata Izraellel szemben a magyarországi jobboldali sajtóban” címmel tartott előadást. Az ÉS 2006. február 17-i számában jelent meg Tatár György előadásának szerkesztett változata „Politikai gnózis” címmel (5, 10. p.). Kaposi Dávid erre reagáló cikkét az ÉS július 14-i száma közölte „Mi, cionisták” címmel (13. p.). Bence György előadásának szövege a Szombat 2007/januári számában (9-12. p.), Heller Ágnesé a Szombat 2007/februári számában (9-12. p.), Gadó Jánosé a Szombat 2007/márciusi számában (8-10. p.), Seres Lászlóé a Szombat 2007/áprilisi számában olvasható (14-16. p.), Valki Lászlóét a Szombat 2007/májusi száma közölte (6-10. p.).

január 26.

1. A Duna TV bemutatta Sipos András „Komorok” című filmjét, amely Komor Marcell építész és Komor András író pályájáról készített. Komor Marcell építész Marosvásárhelyen álló épületeiről Bacher Iván „mesélt” a Népszabadság 2006. február 11-i számának Hétfége mellékletében „Vásárhelyi palota” című írásában (11. p.).

2. A Füst Milán Szellemi Páholy vendége volt Jancsó Miklós filmrendező, akinek Elie Wiesel írásából készült „Hajnal” című (betiltott) filmjét levetítették a Goldmark teremben.

január 27.

Először emlékeztek a holocaustra világszerte azóta, hogy az ENSZ 2005-ben ezt a napot a holocaust-nemzetközi emléknappjává nyilvánította. Az ünnep előkészületeiről Czene Gábor összeállítása jelent meg a Népszabadság 2006. január 12-i számában „Gyászünnep vagy hétköznapi vita? – a giccses közbeszéd és a politika áldozatává válhat a holocaust emléke” címmel (3. p.). A magyarországi ünnepség keretében holocaust-megemlékezést tartottak az Országház Felsőházi termében. Beszédet mondott a köztársasági elnök, a miniszterelnök és a házelnök. A Parlament előtt rendezett ünnepséget az Élet Menete Alapítvány szervezete. Hegedűs D. Géza elmondta Radnóti Miklós „Erőltetett menet” című versét, beszédet mondott

Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Erdő Péter bíboros, prímás Esztergom – budapesti érsek és Demszky Gábor főpolgármester. (A beszédek szövege megjelent az Új Élet 2006. február 15-i számában (4-5. p.). Pege Aladár Quartett népdal feldolgozást szólaltatott meg, Boros Mátyás hegedűművész játszott. A hatmillió áldozat emlékére hat gyertyát gyújtunk meg. Az első gyertyát Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, Szili Katalin házelnök és Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke gyújtotta meg. A második gyertyát a parlamenti pártok vezetői – Dávid Ibolya nevében Herényi Károly, a MDF parlamenti frakciójának vezetője, Hiller István a MSZP elnöke, Kuncze Gábor a SzDSz elnöke és Orbán Viktor a Fidesz elnöke – gyújtották meg. A harmadik gyertyát a nagykövetek – Lloyd Dakin, az ENSZ regionális képviselője, David Admon Izrael Állam magyarországi nagykövete, Philip T. Reekerr, az Amerikai Egyesült Államok nagykövetségének ideiglenes ügyvivője és Voznuk Alexander, Oroszország nagykövetségének ideiglenes ügyvivője – gyújtotta meg. A negyedik gyertyát a történelmi egyházak képviselői – Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Erdő Péter bíboros, prímás érsek, Szabó István püspök a Református Egyház képviselőjében, Szebik Imre evangélikus püspök – gyújtották meg. Az ötödik gyertyát a túlélők, a hatodikat Demszky Gábor főpolgármester, Székely Gábor, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány elnöke, roma és zsidó fiatalok, valamint Verő Tamás rabbi, Gordon Gábor az Élet Menete Alapítvány vezetője gyújtották meg. A megemlékezés végén, hatszáz fehér léggömböt eresztettek szabadon, bennük egy-egy áldozat nevével. A csepeli temetőben a Csepel-szigetről elhurcoltak emlékművénél az áldozatokra emlékeztek a hitközség tagjai, a Csepeli Lelkészség és Hantos Jenő református lelkes. A rendezvény moderátora Balázsovits Lajos színművész volt. A Centrális Galériában (V. Arany J. 32.) Göncz Kinga esélyegyenlőségi miniszter nyitotta meg a „Roma holocaust és rasszizmus a mai Európában” című kiállítást. A Német és Roma Dokumentációs Központ, valamint a Páva utcai Holocaust Emlékgyűjtemény

közösen rendezte a kiállítást. Sólyom László államelnök levelét Gulyás András külpolitikai tanácsadó olvasta fel, köszöntötte a résztvevőket Székely Gábor a magyar, valamint Romani Rose a német rendezők nevében. Ugyanitt rendezett nyilvános vitát 2006. február 20-án „Névtelenek és holtak - Roma Holocaust Magyarországon” címmel az Open Society Archives. A vitán résztvett Michael Stewart antropológus, Bársony János, Karsai László és Mink András történészek, valamint Daróczi Ágnes szociológus-újságíró is. Bukarest központjában Traian Basescu román államfő helyezte el a létesítendő emlékmű alapkövét. Az Elie Wieselről elnevezett Holocaust Kutatási Központban „Megölték őket, mert zsidónak születtek” címmel nyílt kiállítás, levetítették „Az elfelejtett Holocaust” című dokumentumfilmet is.

január 28.

Suchman Tamás Mazsihisz alelnök volt az Oneg Sabbath Klub vendége.

január 29.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban a „Mesterségem címere” sorozatban a könyves szakma képviselői mutatkoztak be. A nagysikerű „Nagy könyv” című TV vetélkedő sorozat mintájára megrendezték a „Zsidó Nagykönyv” vetélkedőt is.

január 30.

Az Alkotmánybíróság hitelesítette a zsidóság nemzeti kisebbséggé nyilvánítását kezdeményező aláírásgyűjtés mintapéldányát, ezzel elindulhatott a nemzetiségi törvény módosításáért az aláírásgyűjtés. 2006. február 14-én a „Társaság a Magyarországi Zsidó Kisebbségekért” szervezésében elkezdték az aláírásgyűjtést. (A társaságot 2005. december 12-én 11 magánszemély alapította. Elnök: Szegő Péter, elnökségi tagok: Deák Gábor, Mátyás Mária.) A Kritika című folyóirat 2006/februári számában Oberlander Baruch rabbinikus állásfoglalása jelent meg „Legyen-e nemzeti kisebbség a magyar zsidóság?” címmel (ne legyen.). Június 1-től az Újlipótvárosi Klubgalériában (Bp. XII. Tátra u. Radnóti Miklós u.

sarok) is lehetett aláírásokat leadni. Az országgyűlés akkor dönthetett volna a törvény módosításáról, ha 2006. július 3-ig sikerült volna ezer aláírást gyűjteni, ám ennyi aláírás nem jött össze. Novák Attila az ÉS 2006. február 24-i számában „Zsidó vagy izraelita? Érvek és ellenérvek a zsidóság kisebbségi státuszáról” című írásában foglalta össze az ügyben addig történeteket (17. p.). A Szombat 2006/áprilisi száma Vári György és Lányi András véleményét közölte „Vita a zsidóság nemzetiséggé válásáról” címmel (9-11. p.). A „Társaság a Magyarországi Zsidó Kisebbségekért Egyesület” a MÚOSZ székházában 2006. május 11-én rendezett vitát „Párbeszéd a zsidó közösségről” címmel. Bejelentették, hogy az őszi kisebbségi önkormányzati választásokon indítani szeretnék jelöltjeiket. Komoróczy Géza az ÉS 2006. június 16-i számában foglalta össze a zsidóság nemzetiségként való felfogásának történetét „Zsidó nép, zsidó nemzet, zsidó nemzetiség” című tanulmányában (6, 13-14. p.) Ungvári Tamás „A walesi bárdolatlanok” címmel marasztalta el az aláírásgyűjtést az ÉS 2006. június 23-i számában (14. p.) Kozma György „Nemzetiség? Minek is?” és Szegő Péter „A zsidóság kisebbség is” című írásaikban vitatkoztak Ungvári Tamással (ÉS 2006. július 7. 14. p.) Gellért Andor a „kisebbség biznisz” ellen foglalt állást „Minek is?” (ÉS 2006. július 21. 2. p.) címmel. Ungvári Tamás „A puding próbája” című válaszcikke az ÉS 2006. július 14-i számában jelent meg (2. p.). Majtényi Balázs - Pap András László „Sokasodó kisebbségek?” című tanulmányát a „Fundamenta” című folyóirat 2006/2 száma közölte, a cikk rövidített változata az ÉS 2006. július 21-i számában olvasható (6,14. p.). Szegő András, a „Társaság a Magyarországi Zsidó Kisebbségért” elnöke, az aláírásgyűjtés egyik kezdeményezője az ÉS 2006. június 30-i számában „Egy bárdolatlan vállalkozó gondolatai” címmel szállt vitába Ungvári Tamással (13. p.). Kunstár Csaba a Népszabadság 2006. július 3-i számában „Aláírások híján felhívás” (3. p.) című tudósításában arról számolt be, hogy Szegő András, az aláírásgyűjtés egyik kezdeményezője felhívást intézett a parlamenti képviselőkhez. Indítványozta, hogy az országgyűlés

kellő mennyiségű aláírás nélkül is tűzre napirendre a kérdést. Szegő azt sem tartotta kizártnak, hogy a törvényben előírt két év elteltével ismét aláírásgyűjtésbe kezdenek a nemzetiséggé nyilvánítás ügyében. Dési Tamás a Szombat 2006/szeptemberi számában a zsidó nemzetiségi kezdeményezés újabb kudarcáról készített összefoglalót „Nemzetiségiak vagy „titokzsidók”?” címmel (15-16. p.). Az aláírásgyűjtés kudarcáról Gadó János „Életet a papíron kívül” címmel közölt írást a Szombat 2006/szeptemberi számában (16-17. p.).

Január végén mutatták be Steven Spielberg részben Budapesten forgatott „München” című filmjét. A mozi az izraeli titkos szolgálat akcióját mutatta be, ahogy felkutatták és likvidálják azokat az arab terroristákat, akik az izraeli sportolókat ejtettek túszul, és öltek meg az 1972-es müncheni olimpián.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban rendezték meg a B,nai B,rith által középiskolásoknak hirdetett „Visszatérés és fogadtatás” című pályázat döntőjét. A nevezőknek holocaust túlélőkkel készített interjúk alapján kellett bemutatniuk a visszatértek fogadtatását. A felkészítő tanárok díjazására felajánlott 50 ezer forintot és az 50-100 ezer forintos díjakat az Amerikában élő Csillag János fedezte. A 22 pályázat közül hét Budapestről érkezett. A zsűri - Varga László történész, Hosszú Gyula történelemtanár és Csillag János szponzor - a dombóvári Illyés Gyula Gimnázium csapatának ítélte az első, a zalaegerszegi Kölcsey Ferenc Gimnázium három interjúból álló pályázatának a második, a kárpátaljai Nagyberég Református Liceum pályázatán a harmadik helyet. Különdíjat kapott a nyíregyházi Inczedy György szakközépiskola Tiszaeszlárig visszanyúló pályázata. 2006. november 21-én ugyanerről a témáról nyílt kiállítás a Páva utcai Holocaust központban „Visszatérés - újrakezdés” címmel. A Népszabadságban Czene Gábor beszélgetett a kiállítás egyik rendezőjével, Szécsényi Andrással „A haláltáborból a közönybe - Mi várt a túlélőkre a háború uráni Magyarországon?” című írásában. A 168 Óra 2007. január 4-i számában pedig a másik rendezőjével,

Kovács Tamással közösen Krausz Viktória mutatta be a kiállítást (21-23. p.)

A Váci Hitközség elöljárósága tiszteletbeli örökös taggá fogadta Tom Lantost (Lantos Tamást), az amerikai szenátus külügyi bizottságának elnökét, aki a holocaust idején a Dunakanyarba rendelték munkaszolgálatra.

A Wallenberg Parkban a Világ Igazainak nevét feltüntető márványtáblára a jeruzsálemi Yad Vaseem Intézet döntése nyomán felkerült Henryk Slawik neve is, aki a második világháború idején Budapesten üldözötteket mentett. A januári koszorúzáson a Mazsihisz és az Emánuel Alapítvány képviselőin kívül megjelentek a Lengyelország és Izrael magyarországi nagykövetei, az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat elnöke: Sutarski Konrád, aki könyvet írt és filmet forgatott Henryk Slawikról. A koszorúzást követően a Mazsihisz Dísztermében rendezett ülés témája a magyar és a lengyel embermentő tevékenységről tartott előadást Hídvégi György, Joanna Stempinska lengyel, és David Admon izraeli nagykövet, valamint Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató.

A Síp utcai Székházban ünnepélyes keretek között köszöntötték Streit Sándort, a Bzsh elnökét 55 születésnapja alkalmából a Rabbitestület vezetői és az osztályvezetők jelenlétében.

A Dohány utca 1/A szám alatt MIZRACH néven nyílt meg egy zsidó ajándékbolt.

Az Or-zse „Zsidó vallási közösségek vezetése” címmel négy részes tanfolyamot indított elsősorban hitközségi elnökök és alelnökök számára.

A Cfáti Emlékmúzeum Tel-Aviv-i közgyűlésén Josef Lustig igazgató és Ruti Gilad pedagógiai szakértő beszámolója után új elnököt, igazgatósági és rendes tagokat választottak. Az elnök Chava Jablonka (Givajatom), a Ben Gurion Egyetem történésze lett. Az igazgatóság két új tagja Jichák Livna (Kiron) és Steven R. Koltai (Los Angeles) üzletemberek lettek. A testület arról határozott, hogy Koltai úr segítségével megszervezik a Múzeum Amerikai Baráti Körét is. Az alapítvány rendes tagjai: Mose Golan (Natanja), Eliezer Haupt (Cfát), Jichák Frolinger (Tel-Aviv), Tuvia Klein (Ramat Gan) és Joav Tibon

(Kibuc Corá). Az ellenőrző bizottság elnöke Jiszrael Lőbl (Mosáv Márton) lett.

A Szombat című folyóirat 2006/januári számában Csáki Márton készített interjút Tábor Ádám íróval „A szó primátusa” címmel (30-33. p.). Popper Péterrel Várnai Pál beszélgetett „Odaszagolok szellemi mozgalmakhoz ...” címmel (16-18. p.). A lap Novák Attila kísérelő tanulmányával közölt részleteket Szilágyi Ernő visszaemlékezéseiből, amelyek kéziratát a Yad Vasem Intézetben lelte fel, és készítette elő az Akadémiai Kiadónál a 2005-ös kiadásra (22-29.p.). Peremiczky Szilvia Lánczi András filozófiatörténész egyetemi tanárral beszélgetett „A magyarországi antiszemitizmus nem csak a jobboldal problémája” címmel (10-12. p.).

február hónap

február 1.

1. A Műcsarnokban és a Godot Galériában rendezték meg a két Rotterdamban élő, izraeli származású művész, Gil és Moti homoszexuális pár formabontó kiállítását. Legtöbb munkájuk a másság, a társadalmi együttélés szabályairól folytatott kortárs viták része.

2. Az Új Élet 2006. február elsejei számában Halmos Sándor „Csíkszereda - egy kisváros egykori zsidósága” címmel (5. p.) ismertette a hitközség történetét.

február 3.

Az ÉS 2006. február 3-i számában Török Tamás készített interjút Malte Ludin filmrendezővel „Tipikus német történet” címmel (7. p.). A „2 vagy 3 dolog, amit tudok róla” című filmben a rendező Hans Ludin a szlovákiai zsidó deportálás egyik szervezőjének emlékével, és annak családi feldolgozásával viaskodik.

február 4.

A Népszabadság 2006. február 4-i számának Hétvége mellékletében Ránki Péter „A mesterember művészete” címmel írt Egri István színész-rendezőről

születésének 101. évfordulója alkalmából (10. p.). Gömöri Endre a 2006 január végén tartott palesztin választásokon a terrorista Hamasz földrengésszerű győzelme utáni helyzetről írta „Hamasztán-vízió” című cikkét (1. p.). Zalán Eszter ugyanerről „Egy választási győzelem díszletei” (2-3. p.) címmel tudósított a helyszínről. Az Élet és Irodalomban Buda Péter „Hamasz (félhold) fényes győzelem” című írása 2006. február 10-én jelent meg.

február 5.- április 28.

A Zsidó Tudományok Szabadegyeteme tavaszi szemeszterén vasárnaponként 10-16 óra között tartottak foglalkozásokat.

február 5-7.

Magyarországról Lányi Eszter vett részt azon a továbbképzésen, amelyet a ZSVK indított 25 meghívott fiatal zsidó közösségi munkás diplomáciai továbbképzésére Jeruzsálemben. A program elnevezése „Zsidó Diplomácia: Álmok, Dilemmák, és Döntések.

február 6.

1. A Népszava 2006. február 6-i számában Lazarovits Ernő, a Mazsihisz nemzetközi kapcsolatokért felelős vezetője „Meglátni, ami közös” című írásában (7. p.) vetette fel, hogy a II. Vatikáni Zsinat Nostra Aetate (A mi korszakunk) kezdetű enciklikájának 2006-ban esedékes 40. évfordulóján Erdő Péter bíboros lehetővé tehetné, hogy a hívek megismerjék a korszakos jelentőségű dokumentum tartalmát.

2. A 37. Magyar Filmszemlén mutatták be „Az apokalipszis képköltője” című dokumentumfilmet, amelyet Kőbányai János Ámos Imre festőművész élete dokumentumainak felhasználásával készített. A Dunatáj Produkció gyártásvezetője Szederkényi Miklós, az operatőr Kurucz Sándor volt. Ámos Imre verseit Kathy Horváth Lajos zenésítette meg, Bálint András adta elő. A filmet áprilisban műsorára tűzte a Duna TV is.

3. Az 1945-ös nyilas vérengzésre emlékeztek a Jókai utca 1. szám alatt egykori védett házban, ahol márványtáblát avattak a 170 áldozat emlékére. Beszédet mondott Parti Nagy Lajos író, a szertartást Lazarovits Ernő és Fekete László főkantor végezte. Az

avatáson megjelent Verók István, Terézváros polgármestere, Rabin László alpolgármester, valamint László Miklós, a Hunyadi téri körzet elnöke.

február 8.

„Mazel,tov és Klezdance” című lemezük bemutató koncertjét tartotta a Davis Klezmer Quintet a Széchenyi utcai Retorta Galériában.

február 10.

A Tárki idegenellenesség-vizsgálatának legfrissebb megállapításáról tudósított Czene Gábor a Népszabadság 2006. február 10-i számában „Rejtőzködő idegenellenesség – Még nem létező népcsoportokat is képesek vagyunk elutasítani” című írásával (4. p.).

február 11.

A Mazsike Garay utcai Klubjának vendége volt az egykori nyilas vezetőből embermentővé lett Ara Veresyan, akivel Sarlós Júlia beszélgetett az „Egy magyar Schindler” címmel rendezett esten.

február 13.

1. Budapest felszabadulásának évfordulóján a Measz a vizafogói emlékműnél tartott megemlékezést, a szónok Kiss Péter kancelláriaminiszter volt. Az ünnepségen koszorút helyezett el az ukrán és a horvát nagykövetség, a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium, a XIII. kerületi Polgármesteri Hivatal, a Muszoe, a NÜB, a Measz, a Mazsihisz és a Bzsh képviselői.

2. A betiltott „Vér és Becsület” neonáci szervezet egykori vezetőjének felhívására több száz fekete ruhába öltözött bakancsos szimpatizáns árpádsávos zászlókkal emlékezett a Hősök terén.

február 14-17.

Az Or-zse-n mesterkurzust tartott Giora Sharon (Sándor György), magyar származású amerikai főkantor. Énekelt a Rabbiképző zsinagógájának pénteki istentiszteletén is.

február 15.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Raj Tamás főrabbi tartott előadást „A zsidó idősámítás története, kultúrtörténeti háttére” címmel.

2. A hetvenedik születésnapját ünneplő Léner Péterrel, a József Attila Színház igazgatójával készített interjút Rick Zsófi a Mazsike Hírlevél 2006/márciusi számában „Örömpárti vagyok” címmel (12-13. p.)

3. Az Új Élet 2006. február 15-i számában B. Turán Róbert igazgatóval beszélgetett Szilágyi Iván Péter „Gondok és örömök – Kilencvenéves a Zsidó Múzeum” címmel (1. p.). A Budapesti Zsidó Múzeum négy időszak kiállítással ünnepelte alapításának 90. évfordulóját. A két háború közötti zsidó színházművészetről szólt a „Mulattattam, de nem mulattam” című kiállítás, majd egy képzőművészeti tárlat következett. A parfümkészítés három nagyasszonyáról, Helena Rubensteinről, Estée Lauderről és Judith Müllerről készült az „Illatos kiállítás”. Az év vége felé a Vörös Hadsereg fotósát, L. Haldejt mutatta be egy összeállítás.

február 16.

1. Győrben is bemutatták a Marc Chagall 43 litográfiájából és három olajfestményéből rendezett „Odüsszeia” című vándorkiállítást a Városi Művészeti Múzeumban. A gyűjtemény a nizzai Marc Chagall Bibliái Üzenet Nemzeti Múzeum baráti társaságának tulajdonában van. A tárlat anyagának magyarországi bemutatását a budapesti Francia Intézet és az Alliance Francaise, francia kulturális társadalmi egyesület támogatta. Szegeden 28 ezren látták, Pécsen és Debrecenben tízezren látták a kiállítást, a győri bemutató az utolsó magyarországi állomás.

2. A Füst Milán Szellemi Páholy vendége Ungváry Krisztián történész volt, akivel a budapesti gettó felszabadulásáról, benne Gerhard Schmidhuber német hadosztályparancsnok szerepéről cseréletek eszmét a jelenlévők.

február 18.

A Népszava 2006. február 18-i számának Szép Szó mellékletében Csapody Tamás írása jelent meg „Bori munkaszolgálatosok Baján” című írása (1. p.)

február 20.

1. A Magyar Jezsuita Rendtartomány kezdeményezésére minden hónap harmadik hétfőjén közös „Bibliaolvasást” tartottak neves zsidó és keresztény teológusok vezetésével. A Faludi Ferenc Akadémia Párbeszéd termében (Bp. VIII. Horánszky u. 20.) a tavaszi szemeszterben Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Pásztor János református teológiai tanár és Nemeshegyi Péter jezsuita szerzetes vezetésével értelmezték a Bibliát. Március 20-án, április 24-én és május 15-én is sor került közös Bibliaolvasására.

2. Bécsi bíróság három év börtönbüntetésre ítélte holocausttagadásért David Irving brit történészt, aki a tárgyaláson maga is bűnösnek vallotta magát.

3. A Mai Manó Házban „A pillanatból élek” címmel nyílt meg Friedmann Endre fotókiállítása.

4. A Petőfi Irodalmi Múzeumban Spiró György volt az „Irodalmi Díjasok” című beszélgetés sorozat vendége. Az íróval Margócsy István irodalomtörténész beszélgetett.

5. A Páva utcai körzet elnökségéről korára és egészségi állapotára hivatkozva lemondott Szedő-Neuwirth Sándor. Helyére a 2007-ben esedékes hitközségi választásokig a Zsidó Ifjúság Központja Kht Alapítvány kuratóriumának elnökét, a 31 éves Gádor Györgyöt választották. Az új vezetőség: Gádor György ügyvezető elnök, Oláh György és Lukács László alelnökök.

február 21.

Ünnepi beszédek nélkül nyitották meg a Páva utcai Holocaust Emlékközpontban az állandó kiállítást, amelynek címe „Jogfosztástól népírtásig”. A kiállítást még február folyamán meglátogatta Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, akit Molnár Judit történész, a kiállítási programiroda vezetője vezette végig a tárlaton. Az eseményen jelen volt Ács Tamás, a kulturális tárca helyettes államtitkára, Harsányi László miniszteri biztos, Székely Gábor, a közalapítvány kuratóriumi elnöke, valamint Martinkovits Judit adminisztratív igazgató is. A tárlat megnyitása alkalmából a köztársasági elnök Reuveni Sári holocaustkutató történészt a Magyar

Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjével tüntette ki. A díjat háromszáz meghívott jelenlétében Gyenge András magyar nagykövet adta át a herclijai gyógyintézetben, ahol a történész jelenleg pihen. A kitüntetésen jelen volt Reuveni Sári unokaöccse, Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke is. Bozóki András kulturális és Göncz Kinga esélyegyenlőségi miniszter együtt nézték meg a kiállítást. A Szombat 2006/áprilisi számában Novák Attila írt elmarasztaló, elemző kritikát „Egydimenziós holocaust-kiállítás” címmel (8-10. p.).

február 22.

1. Konrad Adenauer születésének 130. évfordulója alkalmából „Németország és Európa kapcsolata Izrael állammal” címmel Ernst-Ludwig Ehrlich tartott előadást az Andrássy Gyula Német Nyelvű Egyetemen (Bp. VIII. Pollack M. tér 3.). A jubileumra kiállítást is rendezett a Bnai Brith és a Konrad Adenauer Stiftung a jubileumra.

2. Frojimovics Kinga készülő könyvéből tartott előadást az ELTE Tanári Klubjában „Külföldi zsidó menekültek Magyarországon 1933-1945” címmel a jeruzsálemi Yad Vasem Intézetben és magyarországi levéltárakban folytatott kutatásaiból. Az MTA Judaisztikai Kutatócsoportjának rendezvényén megjelent Karsai László és Bácskai Vera történész is.

február 23.

Az Írók Könyvesboltjában mutatta be a Büchler Sándor Baráti Társaság és a Judaika Alapítvány „Új idea, új cél keresésére szorítanak bennünket - Tanulmányok a zsidó történetírásról” című új könyvét, amely a 2004-ben rendezett konferencia előadásainak szerkesztett változata. A bemutatón megjelent Schweitzer József, nyugalmazott országos főrabbi, Czoma László, a keszthelyi Helikon Kastélymúzeum igazgatója, Gyáni Gábor történész és Karády Viktor szociológus.

február 25.

Efraim Halévyvel, a Moszad vezetői posztját 1998-2002 között betöltő, jelenleg a Héber Egyetem Stratégiai és Politikai Központjának vezetőjével,

készített interjút a Népszabadság 2006. február 25-i számának Hétvége mellékletében Böhm Ágnes. Az interjú „Mr. Incognito kilépett az „árnyékból – Beszélgetés az izraeli titkos szolgálat, a Moszad egykori főnökével, aki könyvet írt” címmel jelent meg (6. p.). Halévy közel-keleti válságról írt első könyve most jelent meg angolul.

február 26.

1. A tokaji kóser bor készítői mutatkoztak be a Bálint Zsidó Közösségi Ház „Mesterségem címere” sorozatában.

2. A Budai Micve Klub vendége Bánsági Ildikó színművésznő volt.

február 25-26.

A Dobogókőn rendezett Hasbara Szeminárium a közelgő izraeli választások jegyében telt. A szemináriumon megjelent Neil Lazarus izraeli kommunikációs szakember, valamint Avi Benyahu, az izraeli katonai rádió főszerkesztője is.

február 27.

A Magyar Sajtó Házában (Bp. VI. Andrássy u. 101.). „A sajtószabadság korlátairól és az érzékenyég határainról” sorozatban rendeztek nyilvános vitát az iszlámról. Meghívott résztvevők voltak: Vörös T. Károly, Szombathy Pál, Sulyok Zoltán, Bolek Zoltán, Haraszi Miklós, György Péter, Bajomi-Lázár Péter, Vásárhelyi Mária, Gábor György és Halász Géza. Az ÉS 2006. március 5-i számában Gadó János „Gyűlölni jó” című írásában fejtette ki véleményét (13. p.). az iszlám fundamentalisták gyűlöletéhségéről, amelynek friss példája az év elején a Jyllands-Posten dán lapban megjelent karikatúrák körüli őrjöngés, amellyel kapcsolatban az iszlám vallás meggyalázásáról beszéltek az abban érdekelt csoportok. Niedermüller Péter az ÉS 2006. február 11-i számában „Karikatúra-háború” című cikkében foglalta össze a dán lap keltette indulatokat. Tamás Gáspár Miklós „Miért háborúznak a muzulmánok?” az ÉS 2006. március 3-én megjelent cikkében elítéli a múlt antiszemitizmusát, de a mai anticionistáknak – a Hámásznak és az al-Kaidának is – mentséget talál.

Sajó András az ÉS 2006. április 7-i számában „(Ön)cenzort akarunk!” című írásában (9-11.p.) foglalta össze a vallásszabadság és a sajtószabadság alkotmányjogi kérdéseit az ügy kapcsán. A dániai aarhusi városi bíróság 2006. október 26-án mentette fel első fokon a Jyllands Posten című dán napilap vezetőit a 2005 szeptemberében közölt Mohamed karikatúrák miatt az iszlám világ által indított vád alól. A bíróság indoklása szerint „a rajzoknak nem volt céljuk a muzulmán világ lealacsonyítása”.

február 28.

Vácott a Walldorfba elhurcolt és ott elpusztított zsidó lakosokra emlékeztek a Városi Művelődési Központban. Emlékbeszédet mondott Bóth János polgármester, országgyűlési képviselő. Levetítették a „Kifutópálya” címmel a váci zsidóság sorsáról készült dokumentumfilmet. A megemlékezésre a világ minden tájáról érkeztek túlélők, jelen volt film egyik alkotója, Walldorf város és a Frankfurti repülőtér képviselője.

Brüsszelben a Magyar Kulturális Intézetben magyar-zsidó bemutatót szervezett Petőcz György igazgató és Vadas Vera, a Zsidó Nyári Fesztiválok vezetője. Ennek keretében láthatóak voltak Villányi András fotói, Gergely András történész tartott előadást a magyarországi zsidók történetéről. Levetítették Szabó István „A napfény íze” című filmjét, fellépett Horgas Eszter fuvola-, Szenthelyi Miklós hegedű-, és Vukán György zongoraművész, valamint Fekete László főkantor. Szenthelyi Miklós ezen kívül koncert körutat kezdett Európa zsinagógáiban.

Tel-Avivban négy napig tartotta éves konferenciáját az idén 85 éves Wizo, női karitatív és jogvédő szervezet. A magyarországi szervezetet Simon Erzsébet elnök és Handelsmann Mária nemzetközi felelős képviselte.

Csepeli György politikai államtitkár Washingtonban Andrew Bakerrel, az American Jewish Committee igazgatójával tárgyalt a [.degob.](#) honlap angol nyelvű változatának elkészítéséről.

Február végén „Kitelepítések és más népmozgások Közép-Kelet-Európában 1939-1950 címmel rendezett konferenciát a Magyar Tudományos Akadémia és a Budapesti Európa Intézet.

A Mozgó Világ 2006/februári számában Standeisky Éva „Erkölcsök 1945-ben” című írása jelent meg.

A Szombat 2006/februári száma „A kommunizmus áldozatainak emlékére” címmel készített összeállítást Dalos György, Kovács András, Koós Anna, Novák Attila és Szalai Ágnes írásaiból, valamint Várnai Pál Domonkos Istvánnal készült interjújából (14-34. p.).

Az Aetas 2006/1. számában Kecskeméti Károly „Homályzónák: a zsidók közép-európai történetének néhány tisztázandó kérdése (Vázlat.)” címmel jelentetett tanulmányt (120-133. p.).

március hónap

március 3.

1. A 85. születésnapját ünneplő Kaján (Klein) Tibor karikaturistát köszöntötte a Népszabadság 2006. március 3-i számában Trencsényi Zoltán (11. p.)

2. Az ÉS 2006. március 3-i számában Cserhádi Éva „Mesterien megírt tanmese - Válogatás Pap Károly „Azarel” című regényének spanyol kritikáiból” című összeállítását (28. p.) Kóbányai János az ÉS 2006. március 10-i számában „Pap Károly világnyelveken” című írásával egészítette ki (2. p.)

3. A 2006. évi Scheiber Sándor díjat Pinchas Artzi /Landler Péter/ és Karády Viktor professzorok, valamint Jakubinyi György gyulafehérvári érsek vehették át a Mazsihisz Székházában. A betegsége miatt távollevő Pinchas Artzi (Bar Ilan Egyetem) köszönő levelét Slomo Spitzer olvasta fel, majd Komoróczy Géza professzor méltatta a kitüntetett munkásságát. Jakubinyi György laudációját Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Karády Viktorét Voigt Vilmos mondta el. Az átadáson jelen volt Gulyás

Kálmán államtitkár, Erdő Péter bíboros-érsek,
valamint Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató
is.

március 4.

1. A Mazsike vendége Horn Gábor politikai államtitkár, az SZDSZ kampányfőnöke volt, akivel Garai Péter beszélgetett az Erzsébetvárosi Községi Házban /Bp. VII. Wesselényi u. 17.) a közelgő 2006-os parlamenti választásokról. A Szombat című folyóirat 2006/márciusi számában Novák Attila készített interjút Horn Gáborral „Az embernek vállalnia kell önmagát” címmel (13-14. p.). A lapban Szegő Péter „Mit kínál az ön pártja a zsidóknak?” címmel interjút készített Szekeres Imrével, az MSZP elnökhelyettesével, Pokorni Zoltánnal, a Fidesz alelnökével és Herényi Károllyal, az MDF frakcióvezetőjével (10-12. p.) Gadó János a Szombat 2006/májusi számában írt „Jobboldal - antiszemitizmus nélkül?” című cikkében üdvözli, hogy a választások után a MIÉP már nem került be a parlamentbe (4-5. p.).

2. Az angliai Zsidó Könyvhét vendége volt Kertész Imre Nobel-díjas író. A könyvhetet mintegy ötven író és kiadó részvételével rendezték meg március első hetében.

március 6.

1. Másfél napig Budapesten tartózkodott a Szochnut elnöke, Zeev Bielsky abból az alkalomból, hogy a Claims Conference a Németországgal szembeni zsidó követelésekről Magyarországon rendezett konferenciát. A tanácskozásra Israel Singer, a ZSVK elnöke ugyancsak Budapestre látogatott. Mindkettőjüket fogadta Szili Katalin, az országgyűlés elnöke. A Mazsihisz fogadást rendezett a Síp utcai Díszteremben, amelyre meghívták Israel Singer elnököt és Mose Sanbart, a végrehajtó bizottság elnökét, Kiss Péter kancelláriaminisztert, a társegyházak vezetőit. Megjelent a fogadáson Erdő Péter bíboros, valamint Ittész János és Szebik Imre evangélikus püspökök, a NÜB elnöke Szenes Iván, a Muszoe elnöke, Sessler György.

2. A Legfelsőbb Bíróság elévülés és bűncselekmény hiányában felmentette a Ságvári Endre háború végi lelövése miatt 1959-ben kivégzett Kristóf László csendőrnyomozót. Az ítéletet, még inkább annak indoklását nagy felháborodás és sajtópolémia követte. Tamás Gáspár Miklós például a Népszabadság 2006. március 9-i számában „Lelőtték Ságvárit? Bravó!” című írásával tiltakozott (13. p.) A Legfelsőbb Bíróság állásfoglalása - mely olvasható a Népszava 2006. március 17-i számában - tiltakozást váltott ki magyar és külföldi értelmiségiek körében. dr. Kende Péter a Népszava 2006. július 19-i számában „Az ítélet” című írásában tiltakozott. A budapesti Kossuth Klubban pedig Gyurcsány Ferenc jelenlétében mutatták be a „Ságvári-dosszié - A Legfelsőbb Bíróság és jogállam” című kötetet 2006. július 27-én. A bemutatón Krausz Tamás és Sipos Péter történészek, valamint György Péter esztéta mondták el véleményüket az ügy kapcsán.

3. Az Osztrák Megbékélési Alaphoz benyújtott hamisított kárpótlási igényekről készített riportot Scipiades Erzsébet „Házkutatás és iratlefoglalás a zsidó közalapítványnál” címmel a Népszava 2006. március 6-i számában (13. p.). Az írás összefoglalta annak a visszaélésnek a történetét, amely sikkasztás alapos gyanúja miatt merült fel cigány szervezetek ellen.

március 8.

Az MTA Judaisztikai Kutatócsoport szervezésében Déri Balázs tartott előadást „Gyűjtői tapasztalatok egy budai zsinagógában” címmel az ELTE Szerb utcai Tanári Klubjában.

március 10.

63 éves korában meghalt Halász Péter színész, rendező. A Szombat 2006/áprilisi számában Szántó T. Gábor búcsúztatta „Véletlen - Halász Péter halott” című írásával (27. p.) Najmányi László „Javaslat Halász Péter életművének elismerésére” című írása az ÉS március 24-i számában jelent meg (17. p.).

március 11.

1. A HVG-ben interjút készített Shiri Zsuzsa Ámosz Manorral, az izraeli hírszerzés nagy öregjével „Rákosiék alatt is volt Pesten emberük” címmel.

2. A Wizo Hungary a budapesti Terézvárosban a Podmaniczky Palotában rendezett Púrими forgatagot.

március 13.

Izraeli - magyar kulturális napot rendeztek a Petőfi Csarnokban az izraeli Gaya zenekar, a Muzsikás együttes, Sebestyén Márta és az amerikai Klezmetics felléptével.

március 14.

Pécsett megnyílt Böröcz András „Purim” című kiállítás, amelyet Komoróczy Géza professzor nyitott meg. A megnyitón elmondott beszéd olvasható az ÉS 2006. március 10-i számában „Purim - a zsidók farsangja, zsidó karnevál” címmel (12. p.).

március 15.

1. Az ünnep alkalmából a köztársasági elnök Kossuth-díjat adományozott Fischer Iván karmesternek, Herskó János filmrendezőnek, Karátson Gábor festőművésznek, Léner Péter rendezőnek, Spiró György írónak. Széchenyi-díjat kapott Litván György történész, Köztársasági érdemrendet Kurtág György zeneszerző, Oláh György Nobel-díjas kémikus, Bródy János zeneszerző, Gergely János immunológus, Timár Károly főkantor és Krausz Éva, az Újpesti Israel Sela Otthon szakmai vezetője. A kulturális miniszter Kiváló művész kitüntetésben részesítette Jeles András filmrendezőt, József Attila díjat kapott Forgách András, író, drámaíró, Schein Gábor költő. Táncsics Mihály díjat kapott Friedmann Endre fotóművész, Mester Ákos és Nej György újságírók, a Magyar Köztársaság Babérkoszorús Írója kitüntetésben részesült Szilágyi Ákos író, szerkesztő, a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetést kapta Timár Károly, a Dohány utcai zsinagóga kántora, az OR-ZSE tanára. Magyar Bálint oktatási miniszter a Magyar Köztársasági Érdemkereszt kitüntetést adományozta Ádám Máriának, a Goldmark Kórus vezetőjének. Debrecen város díszpolgári címmel, a Measz a Radnóti Miklós antirasszista díjjal

jutalmazta Halmos Sándort, a debreceni hitközség ügyvezető igazgatóját. A Measz 15 személyt jutalmazott Radnóti Miklós díjjal. Köztük Vásárhelyi Mária szociológust és David Gurt (Izrael).

2. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc méltó megünneplésére alakult Magyar Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottság a BP. VII. Herzl Téren rendezett megemlékezést. Verő Tamás rabbi megfűtta a sófárt, a liturgiai szertartásban közreműködött Weisz Ferenc főkantor és Rosenfeld Dániel kantorjelölt. Az ünnepen beszédet mondott Rosenfeld Dávid elnök, Hunvald György, Erzsébetváros polgármestere, Filló Pál MSZP-s parlamenti képviselő és Végh Gábor történelemtanár. A rendezvény a Bálint Zsidó Közösségi Házban irodalmi összeállítással és kerekasztal-beszélgetéssel folytatódott.

3. Az Új Élet 2006. március 15-i számában Kardos Péter bemutatta a Schweitzer Baráti Kör tevékenységét (1. p.). A kör előbb az országos főrabbi lakásán, majd a Mensch Alapítvány jóvoltából a Rumbach Sebestyén utcában működött. Végül a VII. kerület polgármestere az önkormányzat Wesselényi utca 17-ben található Közösségi Házában biztosított helyet a Társaság összejöveteleihez. A havonta az első és a harmadik pénteken megtartott összejöveteleken tudományos és művészeti előadásokra is sor került.

március 17.

1. A Művészetek Palotájában lépett fel az izraeli Batsheva Táncegyüttes a Budapesti Tavaszi fesztivál keretében.

2. A Budapesti Operettszínházban mutatták be Jávori Ferenc zenéjével a „Menyasszonytánc” című klezmermusicalt, amely Indig Ottó „A torockói menyasszony” címmel 1937-ben Keleti Márton által filmre is vitt színművéből készült. Kállai István és Böhm György átdolgozásában. Közreműködött a Budapester Klezmer Band, rendezte Béres Attila a címszerepben, kettős szereposztásban Siménfalvy Ágnes és Kékkovács Mara, a fontosabb szerepekben Molnár Piroska, Mikó István és Lehoczky Zsuzsa. Az előadásról Gadó János írt kritikát a Szombat 2008/ márciusi számában „Tolerancia az operett nyelvén” címmel (30-31. p.).

március 17-19.

A Pesti Jesiva hagyományos pilisi hétvégéjén Köves Slomó, Oberlander Báruch és Salamon Hurwitz rabbik haszidizmusról szóló előadásai mellett Bányai László Izrael és a palesztinok konfliktusát elemezte nemzetközi jogi szempontból, Nógrádi Gábor pedig „holdszentelésről” tartott előadást Dobogókön.

március 22.

Az MTA Judaisztikai Kutatócsoport tanszéki szemináriumán Bányai Viktória „Ezekiel Landau mint magyar zsidó történeti forrás?” címmel foglalta össze kutatásait az ELTE Szerb utcai Tanári Klubjában.

március 24.

Az ÉS 2006. március 24-i számában regényrészlet jelent meg Kőrösi Zoltán „Milyen egy női mell?” című, készülő regényéből. (22. p.)

március 25.

A Népszava 2006. március 25-i számának Szép Szó mellékletében Kozár Alexandra emlékezett a száz éve született Gelléri Andor Endrére „A nyugattól a gunskircheni lágerig” című írásával (8. p.). Az író Bp. III. Beszterce u. 25 szám alatt lévő emléktáblájánál Jókai Anna mondott emlékbeszédet április 3-án, a Petőfi Irodalmi Múzeumban pedig emlékestet rendeztek.

március 26.

A Szochnut által szervezett „Bibliaversenyben” három iskola - 13 scheiberes, két lauderer és egy diák az Amerikai Alapítványi Iskolából - diákjai vettek részt. A januártól tartó felkészítést Balázs Gábor vallásfilozófus, Dov Levy tanár és Radnóti Zoltán rabbi végezte. A többfordulós versenyt a lauderer Kisvári Kinga nyerte, a második a szintén lauderer Polyák Ágoston lett.

március 28.

Az izraeli választásokon az Ariel Saron által alapított Kadima párt nyerte a Likud ellen, a palesztin parlament pedig bizalmat szavazott a Hamasz

által alakított kormánynak. A választások éjszakáján a Bálint Zsidó Közösségi Ház nagytermében a Szochnut, a Macisz, az és az Izraeli nagykövetség partyt rendezett. A diplomáciai testület tagjai elemzéseikkel tájékoztatták a jelenlévőket, akik televízión élőben szinkrontolmáccsal követhették az izraeli választásokat. Közben telefonösszeköttetést részesítettek a győztes izraeli Kadima kampányfőnökével. Az új miniszterelnök, Ehud Olmert a választás napján közölte, hogy minden zsidó telepet felszámol, amely palesztin területen fekszik, s ha nem lesz palesztin békepartner a tárgyalásos rendezéshez, Izrael maga vonja meg határait 2010-ig. Gadó János a Szombat 2006/júniusi számában „Új kormányok a kerítés két oldalán” címmel írt elemzést a palesztin és izraeli választások utáni helyzetről (4-6. p.).

március 29.

Budapesten emléktáblát avattak az V. kerületben a svájci követség egykori épülete előtt a Vadász utcában Carl Lutz svájci diplomata emlékére. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Szita Szabolcs történész, Schiffer János főpolgármester-helyettes, és Steiner Pál kerületi polgármester mondott avató beszédet. Az ünnepségen megjelentek a svájci, az izraeli, az amerikai és az orosz követségek képviselői, valamint Ágnes Hirschi, Lutz nevelt lány is.

március 31.

1. Március 31-július 31-től ismét benyújthatták kárpótlási igényüket azok az érintettek, akik jogosultak, de bármilyen ok miatt eddig nem jutottak az összeghez. (2006. évi XLVII. tv.; 67/2006. (III. 27. korm.rend.)xxxx. Az életvesztés miatt az elhalt házastársa és gyereke, szülője, testvére jogosult. Munkaszolgálat miatti kárpótlásra az érintett, illetve túlélő házastársa jogosult. A közérdekű tudnivalókról az Új Élet 2006. május 1-i száma készített interjút Petrétai József igazságügy-miniszterrel „Miniszteri nyilatkozat az Új kárpótlási törvényről” címmel (5. p.). A 2003-as törvény szerint

életvesztésért egyszeri 400 ezer forint kárpótlás jár.

2. Az ÉS 2006. március 31-én megjelent számában Nádas Péter: „Leni sír” című írása jelent meg Reni Reifenhahl, Hitler udvari rendezőjéről (17, 21. p.). Szilágyi Ákos: Születésnap – Spiró György 60 éves című írása a lap 12 oldalán jelent meg.

A Budapesti Zsidó Múzeumban „Thália szolgálatában 1940-1944” címmel nyílt kiállítás.

Sibrik Polgárőr Egyesület alakult Kőbányán a Kozma utcai temető biztonságának védelme érdekében. A Milász Ferencné Novák Annamária által vezetett csoport éjjel-nappal őrzőjáratot tart a temetőben.

A Szombat 2006/ márciusi számában Konrád György „Európa és Izrael” című írása jelent meg (4-5. p.). Szegő Péter „Rendszerváltást a hitközségen – Zoltainak mennie kell!” című írása a 15-16. oldalon olvasható. Várnai Pál Kertész Ákossal készített interjút „Öreg pesti zsidó vagyok” címmel (26-28. p.). Halász Tamás a görög zsidókat mutatta be „Rodosz zsidói” című írásában (24-25. p.). Szegő Péter a csehországi zsidóságot mutatta be „Prága zsidóságáról” című riportjában (19-22. p.). A lap „Körkép az amerikai zsidóságról – Toleránsak és gazdagok” címmel ismertette az American Jewish Committee felmérésének főbb következtetéseit Sziklai Éva fordításában (22-24. p.).

Az Erec 2006/márciusi számában hirdetést tett közzé a Magyar Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottság, ebben az 1848-49-es szabadságharcban résztvevő zsidók hozzátartozóit keresték. Ugyanebben a számban készült áttekintés a mostanra már kizárólag a MAOIH (Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség) fenntartásában működő Amerikai Alapítványi Iskola és Óvoda tevékenységéről (14. p.) Krausz Róbert 40 zsidó fiatal ingyenes, a „születés jogán járó” izraeli utazásáról számolt be Taglit Birthright – avagy Izrael a nagy mágnes című írásában (11. p.).

A Remény 2006/tavaszi számában jelent meg Bollobás Enikő „Zsidó irodalom az USA-ban” című tanulmánya.

Az Eszmélet 2006/tavaszi (69.) számában jelent meg Marsovszky Magdolna „Az antiszemitizmus: „Egy sikeres program negatív része” című tanulmánya (37-63. p.).

április hónap

április 2.

1. A nyolcadik, zsidó szimbólumokról rendezett „Balázs Pál verseny” döntőjét rendezték meg a Scheiber Sándor tanintézetben. A versenyre összesen 216 nevezés érkezett, az érettségizettek, illetve felsőfokú tanintézeti hallgatók által benyújtott 41 pályamű többsége elhagyott zsidó temetők feldolgozásával, illetve zsidó családtörténeti kutatásokkal foglalkozott. A zsűri kiemelte Balogh István OR-ZSE hallgató dolgozatát, amely a tótkomlói Iczkovics-család történetét dolgozta fel. Készült pályamű Kisvárda, Salgótarján, Tatabánya, Lenti, Törökszentmiklós, Abony, Kőröshegy, Bonyhád, Aszód, Miskolc és Pestújhely zsidó temetőiről, az azokban található épületekről is. A résztvevők egy részét felkészítő tanáraik is elkísérték az eredményhirdetésre, például a szolnoki Vásárhelyi Pál Szakközépiskola, a Pápai Református Egyetem, illetve átkelve a határon a délvidéki Bajmok és Szabadka diákjait is. A Szabadkai Műszaki Szakközépiskola tanulói Szabadka, Bácskossuthfalva, Magyarakanizsa, Topolya és Zenta zsidó emlékeinek feldolgozásával indultak a versenyen. A pályamunkák értékelésében Schőner Alfréd főrabbi, Róbert Péter, Tóth Andrea, Schweickhardt Zsolt és Kovács Johanna vett részt.

2. A Spinoza Házban az izraeli választások kapcsán Közel-Kelet napot rendeztek. Simon Róbert orientalista „Az iszlám fundamentalizmus gyökerei”; Zalán Eszter tudósító „Élményeim Gázában és Ciszjordániában”; Kis Álmos Péter katonai szakértő „Az iráni nukleáris program és egy esetleges katonai csapás lehetőségei”; Gadó János újságíró „A nyugat-európai anticionizmusról”; Eörsi Mátyás Európa Tanács

képviselő pedig „A palesztinoknak nyújtott EU-támogatásról” tartott előadást. A rendezvény a Dánia-ellenes kampány következtényiről tartott kerekasztal-beszélgetéssel zárult. Közreműködött Eperjes Ildikó és Gadó János újságírók, valamint Eörsi Mátyás EU képviselő.

3. Hatvanban a városi önkormányzat megemlékezést szervezett a zsidótemetőben a zsidó mártírok emlékére. A gyászistentiszteletet Verő Tamás rabbi és Zucker Immanuel kántorjelölt vezette, a Mazsihiszt Streit Sándor és Egri Oszkár, valamint Bürg Judit képviselte.

4. A Budai Micve Klubban Haraszti György tartott előadást „A magyar zsidók és 56” címmel.

április 3.

1. Válaszul a Keszthelyi Zsidó Hitközség januári bejelentésére, amelyben közölték kilépési szándékukat a Mazsihiszből, Feldmájer Péter és Zoltai Gusztáv a Mazsihisz vezetői levélben kérték a Zala megyei Bíróságtól, hogy törölje a Keszthelyi Zsidó Hitközséget az egyházak nyilvántartásából, mivel annak jogi személyisége a Mazsihisztől származott. Kilépés esetén a Mazsihisz vezetőinek érvelése szerint a Goldschmied István elnök által vezetett Balaton felvidéki szervezet megszűnik. (Az ügyet részletesen ismerteti a Szombat 2006/márciusi számában Gadó János „Keszthely non coronat” című cikke 16-17. p.). A vita alapját egy mintegy félmilliárd forint értékű vagyon tulajdonjoga adta. A 2005 decemberi közgyűlésen vita alakult ki arról, hogy kié legyen az állam által 2002-ben kárpótlásul visszaadott iskolából, zsinagógából és további ingatlanokból álló vagyon: a Mazsihiszé, vagy a helyi hitközségé. Több vidéki hitközség érezte úgy, hogy a Mazsihisz csorbítani igyekszik a vidéki hitközségek önállóságát. A Népszabadság 2006. június 20-i számában Czene Gábor cikke jelent meg „Hitközségi szakítópróba - többfrontos küzdelmet vív a Mazsihisz, hogy megőrizze befolyását” címmel (5. p.), a HVG 2006. június 17-i számában „Ó, szövetség! - Vita a zsidó hitközségek jogállásáról” címmel jelent meg összeállítás (108-111. p.). A Zala megyei Bíróság 2006 áprilisában törölte a Keszthelyi Hitközséget a

nyilvántartásból, a Győri Ítéletábla viszont 2006. október 9-én, perein kívül visszaállította a Keszthelyi Zsidó Hitközség jogi személyiségét. A Szombat című folyóirat 2006/márciusi és 2007/januári számában foglalkozott az ügygel „Keszthely non koronat I-II.” címmel.

2. A Belügyminisztériumban Lampert Mónika belügyminiszter adta át a „Bátorság Emlékéremet” a „Világ Igaza” kitüntetések birtokosainak.

3. A Measz konferenciát rendezett „Magyar antifasiszta ellenállók Európában” címmel a Parlament felsőház termében. Előadást tartott Ivancsik Imre, a Honvédelmi Minisztérium államtitkára, és Vitányi Iván, egykori ellenálló is.

4. Megalakult az Off-Off Broadway Színház, amelynek művészeti vezetője Kishonti Ildikó.

április 7.

Vancouverben 82 éve korábban meghalt Rudolph Vrba, az úgynevezett „Auschwitz-jegyzőkönyv” egyik szerzője, aki Alfred Wetzlerrel közösen 1944 áprilisában tudatta a világgal, mi történt a haláltáborokban.

április 10.

A 2006. április 10-én megjelent Népszabadságban B. Papp László ismertetése jelent meg a hódmezővásárhelyi, a szegedi és a makói zsinagógák mai állapotáról „Zsinagógák földjén járva Csongrád megyében” címmel (20. p.).

április 10-11.

Az MTA Judaisztikai Kutatócsoport szakmai kirándulást szervezett Apostag - Baja - Szeged - Szabadka - Kecskemét zsidó emlékeinek megtekintésére. A program szakmai vezetője Dávid Ferenc, az MTA Művészettörténeti Kutatóintézet munkatársa volt.

április 12-13.

A Pészachot minden hitközségben megünnepelték, a Bálint Ház, a Mazsike és a Szombat közös szédert rendezett. A Schweitzer Baráti Társaság a Hanna Restaurant emeleti termében tartotta a Peszachot. Gimnazisták és egyetemisták részére ebben az évben

másodszor rendeztek külön ünnepséget a Hegedűs Gyula utcai körzetben. A szédert itt Lőwy Gábor, a New York-i Yeshiva University rabbiképző szakának hallgatója vezette.

április 13.

A Nemzeti Filharmonikusok műsorra tűzték Leonard Bernstein III.(Kaddis) szimfóniáját. A Művészetek Palotájában adott koncertet Lawrence Foster vezényelte.

április 15.

1. Az Új Élet 2006. április 15-én megjelent számában Deutsch Gábor mutatta be Deblinger Eduardot, a Dessewffy utcai ortodox hitközség vezetőjét, a MAOIH tavasszal megválasztott alelnökét „Az ortodoxia gondjairól (és hetek óta nincs hús!)” című írásában (4. p.). Ugyanebben a lapszámban olvasható a „Zsidó „színházféle” a Klauzál téren” című tudósítás arról, hogy a Klauzál tér és a Csányi utca sarkán létesült Sark Kávéházban tartott előadásokat egykor a Budapesti Zsidó Színkör (7. p.).

2. A Budai Micve Klubban Judith Müller, az Oscar-díjas parfüm kreátorral beszélgettek az érdeklődők.

április 16.

1. A holocaust áldozatainak emléknapjától ötödször emlékeztek meg az Élet Menete Alapítvány összefogásával. A Margit-híd pesti hídfőjétől ismét fáklyás emlékmenetet tartottak a Vízafogó Mártíremlékműig több ezer fő részvételével. A menet élén közéleti személyiségek vonultak, köztük Szili Katalin házelnök, Kiss Péter kancelláriaminiszter, David Admon Izrael állam nagykövete, Steiner Pál és Tóth József, V. illetve XIII. kerületi polgármesterek, valamint a hitközségek vezetői. A megemlékezést Csonka András színművész vezette, beszédet mondott Kiss Péter kancelláriaminiszter és Demszky Gábor főpolgármester. A vallási teendőket Frölich Róbert főrabbi és Fekete László főkantor látták el, fellépett Székhelyi József, Gerendás Péter és a Somér ifjúsági kórus, roma és zsidó fiatalok közös táncelőadásra került sor. Az Élet Menete Alapítvány szervezésében a lengyelországi

megemlékezés után fiatalokból álló 15 fős csoport utazott Izraelbe, ahol május 3-án, Izrael függetlenségi ünnepén találkoztak azzal a 10 holocaust túlélővel, akik a Malév támogatásával, és az Alapítvány segítségével életükben először utazhattak Jeruzsálembe 3 napra.

2. A Holocaust-Emlékközpont az emléknaphoz kapcsolódva ismeretterjesztő programokat szervezett iskolások számára, április 22-én pedig konferenciát rendezett pedagógusok, és a holocaust témájával foglalkozó értelmiségiek számára.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban „A magyar zsidó filmek klubja” bemutatta az Auschwitz-jegyzőkönyvről készült televíziós vitaműsor felvételét. Az est vendégével, Haraszti György történésszel a klub vezetője, Sipos András filmrendező beszélgetett.

április 19.

A Magyar Tudományos Akadémián ünnepélyes könyvbemutatót rendeztek az eredetileg 1977-ben Jeruzsálemben kiadott, „A karcagi zsidók története” című tanulmány magyarországi megjelentése alkalmából. A szerző, Mose Hersko (Biharugra, 1905 - Jeruzsálem, 1998.) rokonságban van a 2005-ben Nobel-díjjal kitüntetett Avram Herskóval. A magyarországi kiadás a karcagi Kertész Nyomdában készült, az eredeti kiadás a jeruzsálemi Karcagi Zsidók Emlékbizottsága adta ki. Az MTA-n a Judaisztikai Kutatócsoport rendezvényét Komoróczy Géza nyitotta meg, majd Fazekas Sándor, Karcag polgármestere mondott néhány szót a könyv új kiadásáról. Glatz Ferenc Herskó Mózes történetírói érdemeiről, és a közösség becsületéről szólt. Az eseményen jelen volt Herskó Mózes idősebb fia, a világhírű hematológus professzor, Hájim Hersó is, (akinek édesapjáról mondott szavait az Új Élet 2006. május 1-i száma közölte „Emlékezés Édesapára” címmel (4. p.)). Végül a Nobel-díjas Avram Hershko és családja üdvözlését adta át a Budapesten tanuló Chaim Hershko. A Népszabadság 2006. május 20-i Hétvége mellékletében Kácsor Zsolt interjúja jelent meg, amelyet Róssinger Oszkár karcagi bútorkereskedőről - a könyv újrakiadásának szervezőjéről - készített „A múltat őrző ember” címmel (7. p.).

április 21.

Az ÉS 2006. április 21-én megjelent számában Petőcz András Párizsból tudósított a 2005. novemberi külvárosi gettólázadás, és az Izrael-ellenességben megnyilvánuló új antiszemitizmus újabb megnyilvánulásairól „A fekete pap, a parkolóőr és a guadeloupe-i szomszéd (aki zenetanár)” című írásában (8-9. p.).

április 24.

91 éves korában egy manhattani kórházban meghalt Moses Teitelbaum, aki 1980 óta állt a szatmári haszid zsidó közösség élén. A szektának mintegy százezer követője lett Amerikában. A New York-i temetésről, és Teitelbaum megüresedett helyéről Horváth Gábor tudósított a Népszabadság 2006. április 27-i számában „Ökölharc a csodarabbi cím utódlásáért” címmel (10. p.). A rebbe által vezetett mintegy 20 ezer családból álló chaszid tábor kettévált „Sziget” és „Szatmári közösség” néven. Mindkettőt Teitelbaum egy-egy fia vezette - megtartva a cionizmus ellenes és Izrael ellenes irányvonalat.

április 25.

A Lauder-Javne Zeneiskola művésztanárai és diákjai zenei összeállítással emlékeztek a holocaustra. A műsort Tamar Bloch igazgatónő állította össze Max Bruch, Felix Mendelssohn, Jávori Ferenc és Lisznyai Mária műveiből.

április 26.

Az MTA Judaisztikai Kutatóintézetében tartott előadást Dezső Tamás tanszékvezető „Reconstruction of the Army of Sargon II (721-705 BC) based on the Nimrud horse lists” címmel.

április 27.

A 2006. április 27-i Népszabadságban Miklós Gábor tudósítása jelent meg „Zsinagóga eladó” (6. p.) címmel arról, hogy az egykori esztergomi zsinagóga épületét - amelyben jelenleg a Technika Háza üzemel - a város önkormányzata eladásra hirdette meg.

április 28.

Az ÉS 2006. április 28-i számában György Péter elemzése jelent meg a berlini Jüdisches Museum Freud kiállításáról „Az üres dívány - PSYCHOanalyse” címmel (17. p.).

április 29.

A Népszava 2006. április 29-én megjelenő Szép Szó mellékletében Dési János ismertette a győri zsinagóga történetét az alapítástól a rövidesen véget érő felújításig A „szent hajlék” feltámadása című írásában (4. p.). Ugyanebben a lapszámban Takács Ilona a 150 éve született Sigmund Freudra emlékezett „A modern pszichológia sztárja” című írásával (5. p.).

április 30.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház és a Mazsike zarándokutat szervezett Sopron és a burgenlandi Kismarton zsidó emlékeihez.

Április első felében avatták fel a Löwy Tamás főrabbi adományából létesített új imatermet a Szeretetkórházban. A régi imateremből Schweitzer József, nyugalmazott országos főrabbi, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, Löwy Tamás főrabbi és Szinai T. József, a templomkörzet elnöke vitte át a tóratekerceket az új imaterembe. Itt Davidovics László rabbijelölt vette át a tekercseket. A jelenlévő rabbik felavatták az imatermet a kórház betegei számára, akikhez Deutsch Zsuzsa igazgató-főorvos is szólt.

A XII. Budapesti Nemzetközi Könyvvásár keretében rendezett Berlini irodalmi szalon vendége volt Götz Aly magyar származású frankfurti történész, Goldstein Ferenc berlini könyvkereskedő, és a berlini Antiszemitizmus-kutató Központ vezetője, Wolfgang Benz. Mindannyian a holocausthoz kapcsolódó műveikből olvastak fel. A rendezvényről Beszterczey Judit tudósítása számolt be a Szombat 2006/nyári számában (31-33. p.).

Április első hetében a zsidó közösségi újságírásról rendezett nemzetközi szimpóziumot a Bálint Zsidó

Közösségi Házban a Joint és a Bucher programiroda. A magyarországi zsidó újságírást a Szombat folyóirat részéről Szántó T. Gábor (Hol, és hogyan találkozik közösség és sajtója?) és Gadó János (Oknyomozó újságírás a zsidó sajtóban) képviselte. Kaposi Dávid, a [.pulpil.](#) főszerkesztője a „zsidó közösség” és a „közösségi újságírás” forgalomköreit járta körbe. A tanácskozásról tudósítás jelent meg a Szombat 2006/júniusi számában (15-17. p.) A lapban Kaposi Dáviddal Csáki Márton készített interjút „szellemileg is „félzsidó” úton próbálunk maradni” címmel készített interjút (12-13. p.). A [.judapest.](#) alternatív zsidó portál bloggerével, Bitter Brunóval ugyancsak Csáki Márton beszélgetett „Zsidó blogger vagyok” címmel (13-14. p.).

Az öt meghatározó zsidó ifjúsági szervezet vezetőiből és érdekvédelmi szervezetéből (Hasomér Hacair, Kidma, UJS, Hanoár Hacioni, Hagshama) április végén megalakult a Zsidó Ifjúsági Tanács (ZSIT). A Bálint Zsidó Közösségi Házban Verő Tamás rabbi külön ifjúsági szédert tartott 2006. április 13-án az ifjúsági szervezetek aktív közreműködésével.

A Szombat 2006/áprilisi számában Beszterczey Judit mutatta be a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány tevékenységét „Szeretet, szolgálat” című cikkében (16-19. p.). Csőke Zoltán Szita Szabolcs történészt és a Holocaust Dokumentációs Központ tevékenységét mutatta be „Erkölcsei elkötelezettségből Foglalkozom a vészorszakkal” című interjújában (13-15. p.). Konrád György „Van jó deportálás?” címmel a deportálásokról és a lakosságcserékről írt (8-9. p.).

Debrecenben a képviselőtestület Pro Urbe díjjal tüntette ki Halmos Sándort, a Debreceni Zsidó Hitközség ügyvezető igazgatóját. A kitüntetést Kósa Lajos, Debrecen polgármestere adta át.

A Mazsike 2006/áprilisi Hírlevelében Rick Zsófi készített interjút a száz éves Maccabi Klub jelenlegi elnökével, Horváth Józseffel (6-7. p.).

A Thalassa 2006/1 számát a Freud emlékév alkalmából a mesternek szenteli. A „Freud 150 éve a páciensek szemével” című összeállításban olvasható Szergej Pankejev (a Farkasember) „Emlékeim Sigmund Freudról” című írása (5-22. p.), Sabina Spielrein „Naplórészletek” (49-62. p.), H. D. „Tisztelgés Freud előtt” (63-100. p.), valamint Dianne Hunter „Hisztéria, pszichoanalízis és feminizmus. Anna O. este” (101-122. p.) című elemzése. Az MTA épületében 2006. június 22-24-én az Osztrák Kulturális Fórum rendezvénysorozatára került sor a Freud emlékév alkalmából. A Budapesti Francia Intézetben 2006. június 1-3-án Freud és Ferenczi kapcsolatáról rendezett nemzetközi szimpóziumot az MTA Pszichológiai Intézete.

május hónap

május 1.

Róbert Péter „Bernstein Béla, a történetíró” címmel írt tanulmányt az Új Élet 2006. május 1-én megjelent számában. (3. p.).

május 2.

Az Operaházban Izrael Állam függetlenségének 58. évfordulójára (Jom Háácmút) tartott ünnepségen David Admon nagykövet „Jeruzsálemért” emlékdíjat adományozott Szili Katalin házelnöknek, Mádl Ferenc korábbi köztársasági elnöknek, Markó Iván táncművésznak, Engländer Tibornak, Hollerung Gábor karnagynak, a Magyar-Izraeli Baráti Körök Országos Szövetségének (átvette Kovács László, Sipőcz Ernő), Lőrincze Péternek, a Magyar-Izraeli Kereskedelmi Kamara elnökének. A Magyar-Izraeli Baráti Társaság a Síp utcai Díszteremben tartott ünnepséget, Mezei András költő és Kóka János gazdasági miniszter mondott ünnepi beszédet. Klein Ervin főkantor éneke után Hídvégi György főtitkár és David Admon izraeli nagykövet szólt az ünneplőkhöz.

május 3.

A Páva utcai Holocaust Emlékközpontban időszaki kiállítást nyílt „Kényszermunka 1944-45 - Magyar zsidók az SS ausztriai munkatáborokban” címmel. A kiállítást Bozóki András kultuszminiszter nyitotta meg.

május 4-14.

A tízedik alkalommal megrendezett izraeli filmfesztiválon négy játékfilmet és három dokumentumfilmet vetítettek le az Örökmozgóban. Az esemény díszvendége Eran Riklis rendező volt, akinek „A szíriai menyasszony” című fesztiváldíjas filmjét is bemutatták a filmszemlén. Riklissel Böhm Ágnes készített interjút a Népszabadság 2006. június 10-i Hétvége mellékletében (9. p.) A fesztiválon levetítették Amit Lior „Kávésésék”; Isaac Yeshurun „Már nem 17 éves”; Savi Gabison „Nyina tragédiája” című játékfilmjeit, valamint a másságról szóló „Mondj áment!” című dokumentumfilmet, valamint a Szovjetunióból Izraelbe vándorolt prostituáltokról készült „Eladó nők”, és a „Sztálin utolsó tisztogatása” című filmeket.

május 6.

A Népszabadság 2006. május 6-i számának Hétvége mellékletében R. Hahn Veronika mutatta be a Londonban élő Lantos Péter ideggyógyász professzort, valamint a professzor Párhuzamos vonalak címmel angolul frissen megjelent önéletrajzának sikerét a „Makótól San Diegóig, via Bergen-Belsen” című cikkében (7. p.). /A könyv magyarul 2009-ben jelent meg „Sínek és sorsok” címmel, a Scolar Kiadónál./.

május 7.

A Budai Micve Klubban Krausz Tamás történész „Kelet-Európai új jobboldal és az antiszemitizmus, avagy ért-e már a focihoz Dávid Ibolya?” címmel tartott előadást.

május 8.

86 éves korában meghalt Somlyó György költő, esszéíró. A Múlt és Jövő című folyóirat szerkesztősége 2006/3. számában búcsúzott tőle. A Szombat 2006/szeptemberi számában Vári György írása

jelent meg „Somlyó György emlékezete” címmel (24. p.).

május 10.

Az orosz zsidók mind nagyobb számban települtek Németországba. A berlini zsidó hitközség tagjainak már csaknem két harmada közülük kerül ki - erről tudósított Inotai Edit a Népszabadság 2006. május 10-én megjelent „Berlin: az oroszok bejövetele” című írásában (10. p.).

május 11.

A Bzsh közgyűlésén elfogadták a 2005. évi zárszámadást és a 2006-os költségvetést. Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató tájékoztatást adott a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógát érintő tervekről. A zsinagóga eredeti funkciójának megfelelően működik majd, de a karzaton egy Kárpát-medencei néprajzi kiállítás is helyet kapna. A rekonstrukciót a hitközségi forrásokon kívül EU pályázati pénzekkel, illetve a norvég kormány segítségével kívánják megvalósítani. A tervpályázat kiírása folyamatban van. Megkezdődött a zuglói zsinagóga tetőszerkezetének javítása, tatarozzák a Nagyfuvaros utcai zsinagógát, a lágymányosi templom felújítása pedig elkészült - május utolsó hetében avatták. A közgyűlésen előterjesztést hallgattak meg arról, hogy a Tábori Rabbínatus önálló körzetté váljon. Döntés nem született a kérdésben.

május 12.

1. Salgótarjában mutatták be a „Soá napja” című dokumentumfilm sorozat negyedik elkészült darabját a Nógrád megyei zsidóság deportálásának történetéről. A filmet Bárány László rendezte, a film vezérfonalát három Auschwitzot megjárt salgótarjáni, szécsényi és pásztói asszonnyal készített interjú adja. Korábban már elkészült a Veszprém, Vas és Tolna megye zsidóság deportálásáról forgatott dokumentumfilm, a tervek szerint az összes megye, valamint Budapest zsidóságának deportálásáról készül film. A tervezett sorozat projekt gazdája Olti Ferenc, a Veszprémi Egyetem rektor-helyettese, szakértője Szita Szabolcs történész. A hivatalosan is oktatási anyaggá

minősített filmeket valamennyi középiskolába, és érdeklődő általános iskolába eljuttatják.

2. 75 születésnapja alkalmából emléktáblát avattak Ember Mária utolsó, újbudai lakhelyének falán (XI. Fehérvári út 31.). Az avató beszédet Murányi Gábor, az író irodalmi hagyatékának gondozója mondta. Eötvös Pál MÚOSZ elnök az újságíróra emlékezett, Molnár Gyula XI. kerületi polgármester pedig a Főváros nevében méltatta az író-műfordító érdemeit. Az író születésnapjáról a „Barátság” című folyóirat zenés irodalmi szalonnal emlékezett a Karinthy Szalonban április 25-én.

május 13.

A Mazsike Klub vendége volt Horváth József, a Maccabi Vívó és Atlétikai Klub magyarországi elnöke. A vendég „Hazai zsidó sporttörténet” címmel foglalta össze előadásának lényegét a Mazsike 2006/júniusi Hírlevelében (6-7. p.)

május 14.

1. A Mazsihisz közgyűlésén megtartották a vezetőségi tagsági választás második fordulóját (az első forduló 2005. december 4-én volt.). Vezetőségi taggá választották Gervai Lászlót (a másik jelölt Gergely Judit volt), a számvizsgáló bizottság tagja lett Róna László (egyedüli jelölt volt.). A 2005-os zárszámadást a jelenlévő 72 küldött 12 tartózkodással, 5 ellenszavazattal elfogadta. A 2006 évi költségvetés vitájában Engländer Tibor és Schönberger András főrabbi az ifjúsági szervezetek erőteljesebb támogatását szorgalmazta. A költségvetést 56 igen, 10 tartózkodás és 4 nem szavazattal fogadta el a közgyűlés. A grémium utólag jóváhagyta azt az ajándékozási szerződést, amellyel a tokaji zsinagógát 2002-ben a városi önkormányzat részére adták át. A városi önkormányzat cserében vállalta, hogy zsidó vallási központot hoz létre. Határoztak az albertirsai temető határ kiigazításáról, és a Mazsihisz által megörökölt Wallenberg utcai ingatlan eladásáról. A Mazsihisz közgyűlése 9 tartózkodással és egy ellenszavazattal elfogadta, hogy az UJS és a Kidma képviselői ezután felszólalhatnak a Mazsihisz közgyűlésén -

tanácskozási jogot kapnak. A Hasomér Hacair ezt a jogot már korábban, Heisler András elnöksége idején harcolta ki magának. A Mazsihisz közgyűlésének döntése alapján nem hitközségi szervezetek és magánszemélyek 15 millió forint, hitközségi szervezetek pedig 7 millió forint pályázati támogatást kaphatnak. A pályázatok az első kategóriában rendezvényszervezésre, könyvkiadásra, kutatásra, oktatásra és szociális tevékenységre nyújthatók be. A második csoportban a felsoroltakon kívül ingatlan felújításra, illetve külső pályázat önrészének biztosítására is lehetett pályázni. Pályázati felhívást tettek közzé zsidó ifjúsági szervezetek támogatására is.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Hernádi Judit adott zenés műsort.

május 15.

Az Népszabadság 2006. május 15-i számában Czene Gábor „Bővülő zsidó vallási kínálat” címmel közölt cikket. Erre reagált a lap május 26-i számában Olti Ferenc „Sokszínű zsidó közéletet!”, valamint Fröhlich Róbert és Schönberger András főrabbi „Kiigazító megjegyzések” című írásaikkal (13. p.).

május 16.

Nagykőrösön beiktatták Róna Tamás rabbit a Cegléd - Kecskemét - Kiskunhalas - Nagykőrös körzet rabbiszékébe. A nagykőrösi hitközség nevében Feldmájer Sándor elnök, a kecskeméti hitközség nevében Grósz Andor elnök, Mazsihisz és a Bzsh nevében pedig Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, a beiktatást Schöner Alfréd főrabbi és Fekete László főkantor végezték. A szertartást megtisztelte jelenlétével Ács Tamás államtitkár is. A Zuglói Hitközség 35 tagja is jelen volt a száz év óta első rabbi avatáson, mivel a zuglóiak buszos kirándulást szerveztek Szeged, Makó, Hódmezővásárhely és Nagykőrös zsidó emlékeinek megtekintésére.

május 17.

1. Holocausttagadásért kétévi börtönre ítélték Le Pen pártjának egyik tagját - Georges Theil-t - Franciaországban.

2. Az MTA Judaisztikai Kutatóintézetében tartott előadást Gidó Attila „Útkeresés, vezetési irányelvek Kolozsvár zsidó közösségében az első világháborút követő időszakban” címmel.

május 20.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban mutatták be a magyar holocausthoz vezető utat feldolgozó a „A folyamat” című dokumentumfilmet, amely a Duna Televízió és a Pelagi Film közös produkciója. A filmben megszólalt Haraszi György, Konrád György, Pók Attila, Granasztói György, Karsai László, Ungváry Rudolf és Ungváry Krisztián. A rendező Muszátics Péter, dramaturg: Buslig Eszter, szakértő: Karsai László.

2. A Mazsike Klub terézvárosi sétát szervezett Róbert Péter helytörténész vezetésével zsidó emlékek megtekintésére.

május 21.

1. Az Újpesti Stadionban megrendezett Újpest - MTK meccsen ismét heves zsidózás tört ki, amikor a játékvezető 11-est ítélt az MTK javára. A bírő ezúttal sem fújta le a meccset, majd az MTK egyenlítése és újabb gólja tömegverekedésbe torkollt.

2. A Budai Micve Klubban bemutatták Varga Zsuzsanna - Kriza Bori „Szomszédok voltak” című dokumentumfilmjét, amely a holocaustot a kőszegi zsidók szomszédjainak emlékezetén keresztül mutatja be. A filmet Szántó T. Gábor és Ránki Júlia mutatta be. 2008 február 13-án az M2 csatorna is műsorára tűzte a dokumentumfilmet.

május 22.

A Büchler Sándor Baráti Társaság és a Judaica Alapítvány „Tér, Emlékezet, Mentalitás - Új irányzatok a zsidó történetírásban” címmel rendezett egész napos konferenciát az Andrássy út 23. Ökocentrumban. Köszöntőt Székely Gábor és Schweitzer Gábor, a konferencia szervezője mondott. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi a zsidó szakrális terekről, Szegő György építész és Vincze Kata Zsófia a zsidó közösségi élet helyeiről, Gartner Brigitta Eszter a „Zsidniland” elterjedéséről, Gábor

György filozófus a Maszada erődítményről tartott előadást. Fenyves Katalin a zsidó névmagyarítások következményeiről, Lichtmann Tamás a kabaréről, Vörös Boldizsár a zsidó humorról, Michael Miller a nikolsburgi zsidótemetőről, Török Petra Lesznai Annáról, Konrád Miklós a jiddis bettliről, Peter Weber a holocaust romániai emlékezetéről beszélt a konferencián.

május 23-24.

A holocaust oktatásáról rendezett konferenciát a Task Force „Nemzetközi Együttműködés a Holocaust oktatásért – Emlékezés és kutatás” címmel a Páva utcai Holocaust Központban. A tanácskozáson az intézet részéről V. Nagy Rita szervező, Szőnyi Andrea a Lauder Javne, Arató Gergely az Oktatási Minisztérium, Bársony János a Romédia Alapítvány képviselőjében szólalt fel.

május 26-28.

Nyolcadszor rendezték meg a 19 határon túli hitközség és a debreceni kile találkozóját Debrecenben. A Zsidó Hitközségek Állandó Fórumának életmű díját Benedek Tibor romániai magyar építész, a Romániai Zsidó Hitközségek Szövetsége Vagyonkezelő Osztálya vezetője, Engländer Tibor, a Macisz elnöke, Kishonti Ildikó színművész, Randolph L. Braham Amerikában élő, erdélyi származású professzor, Róth Tibor, a Brassói Zsidó Hitközség elnöke és Szenes Iván zeneszerző vehette át. Tolerancia-díjban részesült Bosák Nándor Debrecen-nyíregyházi római katolikus megyéspüspök, Csiszér Ferenc, a Magyar Televízió vallási és egyházi műsorainak főszerkesztője, Cserhalmi György színművész, Jenei Zoltán református lelkész, Kósa Lajos, Debrecen polgármestere, Mikita János egyetemi docens, a Rotary Klub tagja és Tőkés László királyhágó-melléki püspök. Posztumus tolerancia-díjat kapott Angelo Rotta, néhai pápai nuncius. Lebovits Imre, a Tiszafüred Zsidóságáért Alapítvány kuratóriumi tagja a „Magyarországi Zsidóságért” kitüntetést kapta. A találkozó alkalmából nyílt meg a Medgyesi Ferenc Emlékmúzeumban „A zsidó esküvő rejtelmek” című kiállítás a Bécsi Zsidó Múzeum gyűjteményére

alapozva. Az Aradról, Beregszászról, Brassóból, Botosaniból, Konstantaból, Craiovából, Dunaszerdahelyről, Érsekújvárról, Iasiból, Kassáról, Kolozsvárról, Komárnoból, Munkácsról, Nagyváradról, Pozsonyból, Szabadkáról, Szatmárról, Temesvárról és Ungvárról érkezett résztvevőket köszöntötte Weisz Péter, a hitközség elnöke, Kósa Lajos Debrecen polgármestere, David Admon izraeli nagykövet és Tókes László református püspök is. A tanácskozáson jelen volt Aurel Vainer, a Romániai Hitközségek Szövetségének elnöke. A háromnapos konferencián Feldmájer Péter Mazsihisz elnök „A kelet-európai zsidóság és az EU” címmel (megjelent: Új Élet 2006. július 1. 1. p.), Aurel Vainer „Az európai zsidó élet a harmadik évezred elején, ahogyan mi Romániából látjuk” címmel tartott előadást. Dan Ofry, az Új Kelet főszerkesztője Ariel Saronról, Ungárné Komoly Judit Szondi Lipótról, Staller Tamás Zunz Lipótról, Gergely Anna Komoly Ottó székesfehérvári főrabbirol, Szántóné Balázs Edit Bernsterin Béláról, Tóth Sándor tanársegéd Ben Jehudáról, Kármán György a nagyünnepi könyörgések dallamvilágáról (Új Élet 2006. október 1. 4. p.), Schöner Alfréd E. M. Lilien (1874-1925) grafikusról, Róbert Péter Rákos Péter (1925-2002) tudós tanárról, Oláh János a Rabbiképző első három rektoráról, Bloch Mózesről, Bacher Vilmosról és Blau Lajosról, Halmos Sándor Kardos Albertről tartott előadást. Sommer László „Itt vagyok és oktatok”; Gellén Imre „A szociális gondoskodás jelene és távlatai”, Heisler András „Zsidó közösség jelene és jövője”; Szécsi József „A holocaust nem történelmi véletlen”; Borsányi Schmidt Ferenc „A régi zsidóság nyelvei”; Gergely Judith és Kulcsár András „A zsidóság részvétele Debrecen fejlődésében” címmel mondták el gondolataikat. Az aradi Vasile Goldis Egyetem Judaisztikai Kutatóközpontjának munkáját Francisc Schneider mutatta be, Benedek Tibor Nicolae Cajal professzorról, a romániai zsidóság nevezetes alakjáról tartott előadást. A kolozsvári hitközség életét Goldner Gábor elnök, a szlovákiai zsidóságot Lang Tamás, az érsekújvári hitközség elnöke, a szabadkai Halbrohr Tamás, az aradi Schlesinger János, a révkomáromi Paszternák Tamás, a szatmárnémeti Décsei Nicolae, a szatmári Dancu

Paul, a győrit Villányi Tibor, a vácit Turai János mutatta be.

május 28.

XVI. Benedek pápa lengyelországi látogatása során felkereste Auschwitzban az egykori náci haláltábor, imádkozott az áldozatokért. Több ezer ember előtt istentiszteletet tartott, és azt mondta, hogy „Németország fiaként” kellett sort kerítenie erre a szimbolikus látogatásra. Az eseményen megjelent és a pápával együtt imádkozott Michael Schudrich lengyelországi főrabbi is, akit egy nappal korábban Varsóban az utcán inzultált egy 25 év körüli fiatalember. A lengyel belügyminisztérium célzott antiszemita és lengyelelles támadásnak nevezte az amerikai származású főrabbi elleni atrocitást.

Májustól ismét látogathatóvá vált a Bzsh tulajdonába visszakerült Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga épülete, amely egyelőre templomi funkciókat nem tölt be. A Mazsike 2006/júniusi Hírlevelében Rick Zsófi Dávid Ferenc művészettörténésszel beszélgetett az épületről (8-9. p.)

A Holocaust Emlékközpont 14-24 éves diákok részére egy-egy hetes helytörténeti táborozást szervezett az iskolai szünetben.

Májusban megromlott egészségi állapotára hivatkozva lemondott a Macisz elnöki tisztéről Engländer Tibor professzor, aki a szervezet 1988-as újjáalakulása óta töltötte be az elnöki tisztet. Utódjává Novák Attila történészt választotta a szervezet közgyűlése a következő év, 2007 januárjában.

A Kozma utcai zsidótemetőben egy MTK szurkolókból álló csoport helyreállította a Brüll család szecessziós mauzóleumát. A sírhelyet, amely Brüll Alfréd, az MTK mártírhalált halt egykori elnökének is nyughelye, nem gondozta senki - valószínűleg nem maradt élő hozzátartozó. A civil kezdeményezést támogatta Karádi Gábor, a temető igazgatója is. A felújított mauzóleumnál május végén Gerő András történész idézte fel Brüll Alfréd emlékét, Schöner

Alfréd mondott kaddist, Tóth Emil főkantor éneke mellett.

Balassagyarmaton az Ipolymenti Zsidó Gyűjtemény és Kiállítóterem zsúfolásig megtelt a város szülötte, Markó Iván tiszteletére. A művészt Majdán Béla helytörténész mutatta be a közönségnek, a vendéget zsidó helytörténeti sétára kísérték el.

A Mozgó Világ 2006/májusi számában Rainer M. János tanulmány jelent meg „A vitathatatlanról szóló vita” címmel a 2005-ben Kovács Mónika által szerkesztett „Holocaust - történelem és emlékezet” című kötet kapcsán.

A Szombat 2006/májusi számában Heller Ágnes „Néhány gondolat a holocaust traumáról” című tanulmánya jelent meg (10-13. p.). Petőcz András „A Molotov-koktél csak beavatási rítus - avagy miről is mesélnek Párizs lángjai?” címmel a franciaországi bevándorlók lázadásáról írt (6-9. p.). Spiró Györggyel Várnai Pál készített interjút „Nem asszimiláns vagyok, hanem magyar” címmel (28-32. p.). A lapban zsidó ifjúsági szervezetek vezetőit (Nagy Ákos - Kidma, Büchler András - Hásomér Hacair), illetve fiatal rabbikat (Radnóti Zoltán, Verő Tamás) mutatott be Csáki Márton és Salgó Adrienne „Új arcok, új gondolatok? - Tempóváltás a zsidó közéletben” című összeállítás (14-18. p.).

június hónap

június 1.

1. „Zsidó útelágazások” címmel egész éjszaka tartó programot szerveztek a Bálint Zsidó Közösségi Házban a Sávutot alkalmából.

2. Halálának századik évfordulója alkalmából Kőrösi József emlékülést rendezett a Magyar Tudományos Akadémián az MTA Demográfiai és Statisztikai Bizottsága, a Magyar Statisztikai Társaság és a főváros Főpolgármesteri Hivatala. A konferencián mások mellett a család nevében előadást tartott Yossi

Korazim-Körösy, az izraeli Jóléti Minisztérium szociális szakértője is. A tudós sírját a (Salgótarjáni úti temető B parcella 14 sor 24 sír) megkoszorúzták a résztvevők, a Budapest, VI. Délibáb u. 30 alatti lakóhelyén pedig emléktáblát avattak. A KSH Könyvtára és Levéltára pedig kiállítást rendezett Körösy kézírataiból, munkája dokumentumaiból.

június 2.

77 éves korában meghalt Tardos Márton közgazdász, Szdsz-es parlamenti képviselő.

június 6.

„Tóraadás - Sávuot” ünnepet tartott a zsidó ünnepek megélésének hangsúlyosan civil fóruma, a Nyitott Műhely a XII. Ráth György utca 4-ben.

június 11.

1. A XIV. Róna u. 85-100 alatti Postás - MÁV sporttelepen Maccabi sportnapot és egész napos családi programot szervezett a Zsidó Közösségi Fórum abból az alkalomból, hogy százéves a Maccabi Club. A napot Hagesher klezmer koncert zárta.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Ház Magyar Zsidó Filmek sorozatában Sipos András bemutatta Eichner András rendező és Molnár Péter operatőr „A csodarabbik nyomában” című dokumentumfilmjét, és az alkotókat.

3. A Mazsit Alapítvány a Goldmark Teremben rendezett jótékonysági koncertet a zsidó temetők felújítására. /Az alapítvány elnöke Oblath András, kurátorok Torontáli István és Mányi Gergely./ Bevezetőt mondott Frölich Róbert főrabbi, felléptek: Bíró Eszter, Berki Tamás, Csonka András, Demeter György, Földvári Gergely, Gerendás Péter, Hárs Viktor, KTL Trió, Somló Tamás, Ungár Anikó.

június 12.

Bécsben 84 éves korában meghalt Ligeti György zeneszerző. Az ÉS 2006. június 23-i számában Wilhelm András búcsúzott tőle Ligeti (1923-2006) című írásával (10. p.).

június 13.

A Zala megyei önkormányzat és a Mazsihisz vezetői 2010-ig terjedő együttműködési megállapodást írtak alá leromlott állapotú zsidó temetők, illetve értékes sírok megmentéséről. A megyében 27 zsidótemető van, közülük először a legrosszabb állapotban lévő, lezárt pacsai temető felújítását tervezik 1-1 millió forintos ráfordítással.

június 15.

Az Új Élet 2006. június 15-i számában Molát Ferenc mutatta be a 95 éves Lilienthal Andor nemzetközi sakknagymestert „kávéházi sakkozóval nemzetközi nagymester” című írásával (7. p.).

június 16.

Szombathelyen - mint 1994 óta minden évben ezen a napon - megtartották a Blum Lipót emléknapot, a „Bloomsday”-t. A város zsidó szülötte a főhőse James Joyce „Ulysses” című művének, melynek cselekménye egy napon, június 16-án zajlik. A „Bloomsday” 2006 évi ünnepségén Ipkovich György polgármester és Brendan McMahon ír nagykövet mondott beszédet, a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán kiállítás idézte fel az eddigi emléknapok történetét, részleteket olvastak fel az Ulyssesből angolul és magyarul is. Gadányi Károly főigazgató a szombathelyi zsidóság történetéről, Katona Attila főiskolai tanár a Bloomsday-kről készített kiállítást. Takács Ferenc, az ELTE tanára az Ulysses magyar - zsidó vonatkozásairól tartott előadást.

június 17.

A Garay utcai Klubban tartotta évi rendes közgyűlését a Mazsike. Sági György elnök, és a Mazsike vezetőségének beszámolója után elfogadták a 2005-ös zárszámadást, és a 2006-os költségvetést.

június 18.

A Mazsök pályázaton elnyert pénzzel a Hunyadi téri Generációk Klubja buszos kirándulást szervezett Vác és Balassagyarmat zsidó emlékeinek megtekintésére, találkozóra a Váci Hitközség tagjaival.

június 19.

Párizsban konferencia keretében emlékeztek meg az ártatlanul elítélt Dreyfus rehabilitálásának századik évfordulójáról. A július 12-i centenáriumon azonban a várt újratemetés elmaradt. Jacques Chirac államfő méltó állami megemlékezést ígért a Monparnasse temetőben, de a Pantheonban való újratemetés gondolatát nem pártolta. Az évfordulóról emlékezve Dévai Gábor az ÉS 2006. augusztus 4-i számában „Dreyfus” címmel közölt cikket, Ádám Péter tanulmánya „Dreyfus sorsa - A másodszeri elmarasztalástól és a teljes rehabilitációig” címmel jelent meg az ÉS 2006. augusztus 11-i számában (3. p.).

június 20.

Az egri zsinagóga műemlék épületét a Művészetek Házához csatolták, és elsősorban kiállításoknak, koncerteknek, filmfesztiváloknak ad helyet.

június 22-25.

A Kisvárdához közeli Nyírtasson négy napos ünneppel avatták fel az újra létrehozott ortodox haszid zsidó hitközség székhelyét, házát, valamint új építésű mikvéjét. A kanadai Quebeck tassi hitközséget Lówy rabbi vezetésével csaknem ezren vettek részt a rendezvénysorozaton. A Népszabadság 2006. június 26-i számában Kácsor Zsolt tudósítása jelent meg az eseményről „Nyírtass haszid vendégei a kanadai Tassról” címmel (5. p.). A budapesti Mechon Simon Alapítvány vezetője, Salamon Berkovitz 435 millió forintot fordított a vallási központ létesítésére, s egy lakótelep létesítését is fontolgatta Nyírtasson.

június 23.

Nyerges András az ÉS „Színrebontás - Egy heccmagyar következetessége” című esszéjében Lendvai (Lehner) István újságíróval, az 1920-as Ébredő Magyarok szélsőjobbaldali, fajvédő alapító tagjával foglalkozott az ÉS 2006. június 23-i számában (8. p.). Pető Gábor Pál az ÉS 2006. július 14-i számában fűzött „Kiegészítés”-t a cikkhez (2. p.).

június 25-30.

A Lauder Javne Zeneiskola zenei tábort működtetett a ráckevei Savoyai kastélyban.

június 26.

1. A Debreceni Zsidó Hitközségbe látogatott el Julius Janus érsek, pápai nuncius, akit elkísért Bosák Nándor katolikus megyéspüspök is.

2. A Holocaust Dokumentációs Központ 2005-ben 181,1 millió forinttal gazdálkodott a Népszavában 2006. június 26-án megjelent kimutatás szerint (5. p.). Ebből 1,53 millió forintot fordított kutatásra, illetve közhasznú programokra. Vezető tisztségviselőinek 5,2 millió forint értékben nyújtott pénzbeli juttatást. A közalapítvány 6,1 millió forintot nyert el pályázatok útján, a költségvetéstől 238,1 millió forint támogatásban részesült.

június 28.

1. A Zeneakadémián lépett fel a bécsi Klezmetov együttes, közreműködött Shmuel Barzlai, a bécsi zsinagóga főkántora, és Fekete László budapesti főkantor is.

2. Kőszegen konferenciát rendeztek a kőszegi zsinagóga múltjáról és jelenéről az Európa-házban (Chernel u. 14.).

június 29. - július 1.

Háromnapos Posztklezmer fesztivált rendeztek a Művészetek Palotájában. Fellépett az amerikai The Klezmetics a Danubia Szimfonikus Zenekarral, Héja Domokos vezényletével. Az 1989-ben alapított ugyancsak amerikai Brave Old World a lódzi gettó dalait szólaltatta meg, bemutatkozott az 1997-ben alapított lengyel Cracow Klezmer Band is.

A Szentendrei Néprajzi Múzeum Skanzen Galériájában rendezték meg Szilárd Klára „Utak a térben” című kiállítását.

A tanév végén kitüntetésekkel adta át Schöner Alfréd rektor az Or-zse-n. Adjunktusi kinevezést kapott Kovács Zsuzsa, Székelyhídy Hajnal és Neumark Zoltán a kántorképzésben kifejtett munkájuk elismeréséül. Egri Oszkár címzetes egyetemi docens, Deutsch Dezső a Rabbiképző zsinagógájának örökös

tagja címet kapta. Deutsch Gábor Morénu (Mesterünk) kitüntetést vehette át. Somogyi Tamás a nehéz anyagi helyzetben lévő hallgatók támogatásáért díszoklevelet kapott. Az ünnepségen jelen volt Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató. Streit Sándor Bzsh elnök és Tordai Péter alelnök is.

A XIII. kerület díszpolgára címmel tüntették ki Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit.

Június végén 85 éves korában meghalt Seifert Gézáné, a Mazsihisz elődjének, a Magyar Izraeliták Országos Képviseletének (MIOK) egykori főtitkára.

Június végén mutatták be Salgótarjában „A soá napja” című 20 részes dokumentumfilm nógrádi zsidóság holocaustjáról szóló részét. A vetítésen jelen volt a sorozat rendezője Bárány László és Olti Ferenc projektigazgató. A túlélők beszámolóit rögzítő dokumentumfilmet a megye minden középiskolájában levetítették. A Salgótarjáni Hitközséget meglátogatta Jákov Bárzilai izraeli író.

Nagy Károly jogász kiállítást rendezett Eötvös Károly emlékére a MÚOSZ székházában. A többek között a tiszaezlári per kapcsán is nagy tekintélyt szerzett jogtudós munkásságáról készült kiállítást az ország több településén – Mezőszentgyörgyön, Pápán, Veszprémben – is bemutatták.

A június első napjaiban nyilvánosságra hozott amerikai CIA iratok alapján nyilvánvalóvá vált, hogy az amerikai titkosszolgálat 1958 márciusa óta a nyugatnémet titkosszolgálattól tudta, hol és milyen álnéven rejtőzködött Adolf Eichmann, de semmit nem tett elfogása érdekében.

Június utolsó napjaiban vita alakult ki a zsidó származású Adam Michnik főszerkesztő és Elie Wiesel Nobel békedíjas író között a lengyel Gazeta Wyborcza liberális napilap hasábjain. Wiesel azt állította, hogy Lengyelországban tovább él az antiszemitizmus, állítását a Princeton Egyetem történészének, Jan Gross „Félelem” című frissen megjelent könyvével

támasztotta alá. Michnik példákat hozott arra, hogy lengyel kormányzat az antiszemita megnyilvánulásokat a nemzet elleni támadásnak minősíti.

„És akik lemaradtak” címmel a Magyar Mozgókép Alapítványtól elnyert pályázat segítségével szegedi magyarok forgattak filmet Kaszner Rezsőről Izraelben. A Bubryák Stúdió által készített film rendezője Radó Gyula, operatőre Sibalin György, szakértő konzulense Haraszti György történész volt. A filmben több túlélőn kívül megszólaltatták Kaszner Rezső lányát, Kaszner Zsuzsát, Komoly Ottó lányát, Komoly Leát, Lomi Lapid korábbi igazságügy minisztert, felvételek készültek a Yad Vaseem Intézetben és a Cfáti Magyar Múzeumban. Ugyancsak a Babryák Stúdió forgatott 50 perces dokumentumfilmet a szegedi deportálásról „Téglagyári mementó-1944” címmel. A filmben Fejtő Ferenc Párizsban élő publicista is elmondja történetét. A „Rézbánya Borban” 60 perces dokumentumfilm a rézbányákba hurcolt mintegy 6000 áldozat sorsát, a „Fény-kép – Hommage á Moholy-Nagy László” 36 percben a nemzetközi hírű festő művészetét mutatta be. A dokumentumfilmeket játszotta a szegedi Városi Televízió, valamint a Szegedi Zsidó Hitközség is. Itt Ledniczky András elnök Lőw Immanuel Emlékplakettet adott át az alkotóknak, Molnár Judit történész pedig „Eladta a lelkét az ördögnek?” címmel tartott előadást Kaszner Rezsőről.

Az Ókor című folyóirat 2006/2 (nyári) számában Schmelowsky Ágoston tanulmánya jelent meg „Az istenség grandiózus teste” címmel. Az értekezés az istentest archetipusának zsidó és keresztény alakváltozásait vizsgálja a zsidó misztika és a Páli levelek tükrében.

A Múlt és Jövő 2006/2 számában Dallos Eszter ismertette az Izraelben megjelent magyar vonatkozású irodalom bibliográfiáját „Két izraeli bibliográfia” címmel. Az 1931-ben Budapesten született, Sepsiszentgyörgyön nevelkedett, majd az izraeli Rehovoton letelepedett Féder Zoltán magyar és héber nyelvű bibliográfiája az 1928-2002 közötti időszak termését foglalja össze két részben. Az első rész az

izraeli magyar nyelvű, míg a második rész a héber nyelvű művek magyar fordításait, illetve a magyar irodalom héber fordításait tartalmazza.

A Remény című folyóirat 2006/nyári számában jelent meg Szigeti Péter „Új Zsidónegyed - gondolatok a nemrég védettség alá került Zsidónegyed jövőjéről” című írása.

A Holmi 2006/júniusi számában „Polgárvilág darabokban” címmel Szalai Júlia ismertette Losonczi Ágnes „Sorsba fordult történelem” című munkáját.

A 2000 című folyóirat 2006/6. számában jelent meg Losonczi Eszter „A bolygó zsidó legendájának eredete” című tanulmánya (56-68. p.).

A Szombat 2006/nyári számában Heller Ágnes írás jelent meg „Freud, minden napra” címmel a pszichoanalitikus születésének 150 évfordulója alkalmából (17. p.). Az Ulpius-ház Kiadó vezetőjével, Kepets Andrással készített interjút Csáki Márton „Amit nem csak a polcra teszünk” címmel (29-30. p.). Kaposi Dávid „Egy elfeledett cionizmus - Ahad Ha-Am kulturális cionizmusa” címmel írt tanulmányt a 150 éve született Ahad Ha-Am emlékére (25-27. p.). Ahad Ha-Am „Ősimádat” című, 1897-ben írt tanulmánya a Szombat 2006/májusi számában olvasható Csillag Gábor fordításában (26-28. p.). Salgó Adrienne a Rákóczi úti Novotel Szállóban vasárnap esténként működő Hanna Klub működését ismertette a Szombat 2006/ júniusi számába „Női szakasz” című írásában (22-23. p.). A zsidó nők számára alapított klubot Betsava Oberlender és Köves Dvora rebbecenek, valamint Gutfreund Judit és Mucsi Éva működtették. A Graphisoft Rt alapító elnökét, Bojár Gábort ugyancsak Salgó Adrienne mutatta be „Képzeld, hogy portugál vagy...” című írásával a folyóirat 20-21. oldalán. Szegő Péter a „Pozsonyi zsidóságról” című írásában mutatta be a szlovák főváros hitéletét (8-10. p.).

A Budai Sófár 2006/nyári számában (június-július-augusztus) Kivivics Péter „A klezmer zene és a

haszidizmus kapcsolata" címmel írt tanulmányt (8-9. p.).

A Mozgó Világ 2006/júniusi számában Gábor György tanulmánya jelent meg „A legközönségesebb magánügy” címmel a jótékonykodásról.

A Valóság 2006 júniusi számában „A szefárd zsidóság történelmi múltjáról” címmel tudósítás jelent meg a Simon Dubnov Intézet által a Lipcsei Egyetemen rendezett tudományos konferenciáról.

Balatonbogláron könyvbemutatót és kerekasztal-beszélgetést szerveztek Szabó András evangélikus lelkész egy évvel korábban megjelent „Auschwitz - Katarzis a teológiában” című könyve kapcsán. A városi Művelődési Központban Aradi György evangélikus lelkész és Róna László, a kaposvári zsidó hitközség elnöke vezette a beszélgetést.

MEGJEGYZÉSEK:

=====

1. Rövidítések:

BZSH=Budapesti Zsidó Hitközségek Szövetsége [.bzsh.](#)

DEGOB=Deportáltakat Gondozó Bizottság

ÉS=Élet és Irodalom

MACISZ=Magyarországi Cionista Szövetség

MAOIH= Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség

MDF=Magyar Demokrata Fórum

MEASZ= Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége

MAZSIHISZ=Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége [.mazsihisz.](#)

MAZSIKE=Magyar Zsidó Kulturális Egyesület [.mzsike.](#)

MIÉP= Magyar Igazság és Élet Pártja

MSZP= Magyar Szocialista Párt

MUSZOE=Munkaszolgálatosok Egyesülete

NÜB=Nácizmus Üldözötteinek Bizottsága

OR-ZSE= Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem [.orzse.](#)

SZDSZ=Szabad Demokraták Szövetsége

UJS=Union of Jewish Students

WIZO=

ZSVK=Zsidó Világkongresszus

2. Folyóirat honlapok, amiket alá lehet tenni,
illetve oda lehet utalni:

[.erec.](#)
[.es.](#)
[.fundamenta.](#)
[.holmi.](#)
[.kritika.](#)
[.mozgovilag.](#)
[.multesjovo.](#)
[.nepszava.](#)
[.nol.](#)
[.remeny.](#)
[.szombat.](#)
[.thalassa.](#)
[.ujelet.](#)

[.claimsconference.](#)
[.szochnut.](#)

---

3. Többféle írásmód:

B,nai B,rith=
Yad Vasem
-----

4. xxx. március 31-hez: A kárpótlási törvényeket
össze kellene szedni, és alátenni...

2006. július hónap

július 2.

A Petőfi Irodalmi Múzeum „Palotakerti Esték” sorozatában klezmerzenét játszott a „Vodku v glotku” együttes.

július 3.

Krakkóban a Kazmierzben lévő zsinagógában ünnepi hangversennyel nyílt meg a nyolc napig tartó 16. Zsidó Kulturális Fesztivál.

július 2.

Karsai László „Zsidómentők a népbíróság előtt” című cikkében Tarpataky Zoltánnak (1898-1966) állított emléket (ÉS 2006. július 7. 12-13 p.) Karsai javasolta írásában, hogy a jogtalanul meghurcolt Tarpataky emléktáblát érdemelne a Szent István park 6. számú ház falán.

július 11.

Videokonferenciával zárult a „Füstbe szállt életek” című, öthónapos magyar-izraeli kísérleti távoktatási program. A Holocaust Emlékközponttal kapcsolatot tartó középiskolai tanárok és az OR-ZSE hallgatói közül 24 meghívásos jelentkező vett részt a programban. Közülük hatan tettek eredményes vizsgát. A jeruzsálemi Yad Vasem Intézet tökéletesítette a programot, s ezzel folytatódott a program 2007-ben.

július 12.

1. Két izraeli katona elrablásával, és Dél-Libanonból Észak-Izraelt célzó bombatámadással kezdetét vette a 34 napos háború a síita Hezbollah ellen. A háború - becslések szerint - 5,7 milliárd dollárjába került Izraelnek. A háborúnak az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1701-es 2006. augusztus 11-i határozata vetett véget. A szervezet egyhangú döntéssel szólította fel a feleket a háború beszüntetésére. Az Erec 2006. augusztusi számában tudósítás jelent meg „Helyszíni riport Észak-Izraelből” címmel (4-5. p.). Az Új Élet 2006. augusztus 1-i számában összeállítást közölt a

háborúról (5. p.), a Bzsh pedig gyűjtést indított az Izraelben elesettek árváinak javára. Az aggasztó háborús hírek ellenére ötvennél több magyarországi fiatal utazott Izraelbe 10 napos Birthright útra a Szochnut szervezésében. A Taglit-Birthright Israel program keretében ezen a nyáron érkezett a százezredik zsidó fiatal az Ígéret Földjére. Magyarországi zsidó szervezetek - a Mazsihisz, a Joint, a Mensch Alapítvány, a Szochnut - a harcok miatt 120 otthontalanná vált 14-18 éves fiatal látott vendégül egy hétre Budapesten, Szegeden és a Szarvasi Táborban. A Mensch Alapítvány elnökének, Geiger Andrásnak a munkáját később magas izraeli kitüntetéssel ismerték el. A ZSVK Izraelbe látogatott szolidaritási küldöttségében Feldmájer Péter Mazsihisz elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató is a Szentföldre látogatott. A Wesley János Lelkészképző Főiskola rektora, Iványi Gábor családjával, a Duna Televízió forgató stábjával együtt vett részt szolidaritási látogatáson Izraelben. (ld részletesen Új Élet 2006. augusztus 15. 1. p.) A Wesley Főiskola intézményeiben 2007 nyarán vakációra látott vendégül izraeli gyerekeket a háború sújtotta területekről. A libanoni - izraeli konfliktusról Lattmann Tamás és Nagy Boldizsár az ÉS 2006. augusztus 18-i számában „Támadható-e Bejrút vagy Tel-Aviv?- Arányosság a libanoni konfliktusban” (7. p.) címmel, Kiss Álmos Péter az ÉS 2006. szeptember 22-i számában „Egy elszalasztott lehetőség” (9. p.) címmel, Rege Mihály ugyanitt „Vesztesek és vesztesek” (8. p.) címmel közölt írást. Valki László az ÉS 2006. augusztus 25-i számában „A kaotikus Közel- és Közép-Kelet” címmel foglalta össze az események hátterét (8-9. p.). A Múlt és Jövő 2006/3. száma összeállítást készített a libanoni háború apropóján. Heller Ágnes „Zsidó háborúk - esszé”; Goldstein Imre „Eldobható versfoszlányok háború idején - napló”; Smuel Trigano „A zsidók és a gyerekek: a pótlék-antiszemitizmus”; Sidra DeKoven Ezrahi „Halál élet és irodalom mezsgyéjén”; Fehéri György „Háború és béke? - Szemle a németországi reakciókról”; Danny Postel „Eszmék, amelyeknek eljött az ideje - Beszélgetés a börtönéből szabadon engedett Ramin Dzsahánbeglu iráni filozófussal” című írásai

olvashatók a folyóiratban. A magyar jobboldali sajtóban a háború újra felerősítette az anticionista hangokat. Erről Gadó János „Izrael a Magyar Nemzetben” címmel közölt összeállítást a Népszava 2006. augusztus 21-i számában (7. p.).

2. 76 éves korában meghalt Beney Zsuzsa (született Gazda Zsuzsanna) költő, műfordító, orvos. Az ÉS-ben Ambrus Judit búcsúztatta (2006. július 21. 8. p.), a Kozma utcai temetőben Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi vezette a temetési szertartást.

július 14.

Gervai András „Apu” című novellája jelent meg az ÉS 20056, július 14-i számában.(19. p.). Ugyanebben a lapszámban készített interjút Serge Kovacs újságíróval apjáról, Kovács Imréről Cserba Júlia. A beszélgetésre az adott okot, hogy a Waffen SS, az izraeli hadsereg és a francia idegenlégió katonájának, a magyar-zsidó származású Kovács Imrének emlékiratai jelentek meg Párizsban „A bosszúálló” címmel (7. p.).

július 15.

Az Új Élet 2006. július 15-i számtól kezdve több folytatáson keresztül frissen végzett kántorokat mutatott be Szilágyi Iván Péter. Kardos Lászlót (4. p.), valamint a Máramarosszigetről származó Szerdócz Ervint a július 15-i számban (5. p), Zucker Immánuel az augusztus 15-i számban (4. p.), Vencel Györgyöt az október 15-iben (5. p.), a november 15-i számban pedig Szilágyi Gábort (4. p.) kérdezte.

július 18.

Az „Óvás! Egyesület” a Dob utca 27 szám alatti, félig lebontott épület előtt tiltakozott az UNESCO által védetté nyilvánított zsidó negyedben folytatódó bontások ellen. A csendes tüntetéshez több civil szervezet is csatlakozott, az eseményen mintegy százan vettek részt. A Dob utca 27 előtt már egy évvel korábban - május 18-án - is tiltakozó akcióra került sor „Dobszerda” néven, ám mint a példa mutatja a tiltakozás hatástalan maradt. 2006 májusában a Kertész utca 23 és a Király utca 40-es számú Hild-ház lebontása ellen tartottak demonstrációt. A Hild-ház

lebontását a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nem engedélyezte.

július 27.

A Semmelweis Kiadónál „Abszolút tenger” címen megjelent esszékötete kapcsán Gábor György vallásfilozófussal készített interjút Sándor Zsuzsanna a „168 Óra” című hetilapban „A vallás titkai” címmel (2006. július 27.).

Az Or-Zse tanévzáróján Totha Péter Joelt nyilvánították okleveles rabbinak, heten kaptak kántor-diplomát. A frissen végzett kántorok: Kardos László (Zugló), Biczó Tamás (Buda), Szilágyi Gábor (Újpest), Szerdócz Ervin József (Dél-Pest), Vencel György (Hunyadi tér), Zucker Emmánuel (Nagyfuvaros utca) és Klavanszkij Anatolij (Szeretetkórház). A művelődéstörténeti szakon négyen, a judaika tanárszakon hárman, a szociális munkás szakon hatan, a liturgiátörténet előadó szakon 19-en végeztek.

A nyár folyamán mintegy 60 településen tartottak mártír istentiszteletet. Köztük újnak számít Mosonmagyaróvár, Tótkomlós, Szentés, Gyula, Tata, Cegléd és Esztergom. A vallási közösség újjáélesztésében Mosonmagyaróváron segítséget nyújtott a városi televízió, ahol heti 10 percben zsidó vallási műsort sugároztak Radnóti Zoltán rabbi vezetésével. Kapolcson újjászentelték a felújított zsidó temetőt. Az ünnepségen Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi méltatta a kapolcsi Művészetek Völgye Fesztivál vezetőinek – az ünnepségen beszédet mondó Márta István igazgatónak, Szőke András filmrendezőnek és Baji Gabriella tanárnőnek – az ügyben végzett munkáját. A Lauder Iskola és a zsidó egyetemi hallgatók szövetsége ugyancsak segítséget nyújtott a temető rendbetételéhez. Az avatási szertartásban közreműködött Fekete László főkántor, imát mondott Illés Sándor katolikus plébános is. A Népszabadság 2006. július 22-i Hétvége mellékletében Cseri Péter „Sírmentő csapatok a Völgyben” címen megjelent írásából megtudható, hogy a taliándörögdi, és az öcsi zsidótemető helyreállítása után két éven belül a

kapolcsi volt a harmadik, amelyet Szőke András és barátai helyreállítottak. (12 p.). Tótkomlóson a város szülötte, Benedek István Gábor a Weisz fotóscsalád emlékét idézte fel, majd felolvasták a környékről elszármazott, Izraelben élő író, Schnapp Lea üdvözlő sorait. Nyíregyházán az egykori gettó területén felállított emlékműnél mintegy 100 főnyi közönség előtt Riczu Zoltán történész emlékezett a városból és környékéről elhurcolt zsidókra. Somos Péter Szenes Hanna egyik ismert dalát adta elő. Nagykátán Róna Tamás rabbi vezette a megemlékezést, Bernáth László újságíró személyes emlékeit osztotta meg a jelenlévőkkel. A Mazsihiszt Grósz Andor professzor képviselte. Karcagon a felújított zsinagógában tartott megemlékezésen megjelent Varga Mihály, a térség országgyűlési képviselője is. A szertartást Deutsch László újpesti főrabbi és Szilágyi Gábor kántor vezették. Jánoshalmán a felújított zsinagógában és a temetőben rendezett mártír ünnepséget követően a polgármesteri hivatal dísztermében a képviselő testület ünnepi ülésén avatta posztumusz díszpolgárrá az 1930-ban jánoshalmi Nemes Marcell néven elhunyt műgyűjtőt. Az 1866-ban Klein Marcell néven a városban született műgyűjtő többek között El Grecót fedezte fel a világnak, híres gyűjteményének darabjait a budapesti Szépművészeti Múzeumnak, és a Kecskeméti Képtárnak adományozta. A Nemes Marcellnek adományozott díszpolgári címet a Hosana Jánoshalmi Zsidók Egyesületének elnöke, Kurcz Ferenc vette át.

Júliusban a gödöllői polgármesteri hivatal kötelezettséget vállalt a gödöllői zsidótemető, és az benne lévő emlékmű helyreállítására. Gémes György polgármester azt is közölte a Mazsihisz vezetőivel, hogy a folyamatos gondozást is vállalja a város.

Hódmezővásárhelyen megnyílt az önkormányzat 700 millió forintos ráfordításával létesített „Emlékpont”. A mintegy 500 négyzetméteres kiállító teret magában foglaló intézményben a „Fél Évszázad Vásárhelyen” című kiállítás emberi történeteken keresztül mutatta be a város 1945-1990 közötti történetét. A kiállítás a Terror Háza Múzeum

főigazgatójának, Schmidt Mária a koncepciója szerint készült, a megnyitón jelen volt és beszédet mondott Lázár János polgármester és Schmidt Mária. Novák Attila a Szombat 2006/októberi számában „Kettős megszállás” Hódmezővásárhelyen” címmel arról írt, hogy 2004-ben és 2006-ban a Terror Háza Múzeum segítségével két emlékhely is létesült a városban (27-29. p.).

Júliusban lejárt a kaposvári születésű Meir Beck januárban kapott megbízatása a Szochnut Közép- és Kelet-Európai részlegének élén. Az Új Élet 2006. október elsejei számában Gál Juli búcsúztatta „Váltás a Szochnut élén: Meir Beck hazamegy” című írásával (1. p.) Meir Beck helyét Eran El-Bar és Corina Berger foglalta el.

Vallástörténeti konferenciát tartottak Dunaföldváron az evangélikus templomban Raj Tamás főrabbi, Jankovics Marcell művelődéstörténész, Grandpierre Attila csillagász és Molnár Iván evangélikus lelkész közreműködésével. Raj Tamás a helyi televízióban szorgalmazta, hogy a város önkormányzata készítsen emléktáblát Scheiber Sándor egykori lakóházának falán.

A „Szegedi Zsinagógáért Alapítvány” hangversenyt rendezett az Új zsinagógában, ahol hazai művészen kívül felléptek Görögországból, Németországból, Izlandról, Koreából és Kínából érkezett művészek is.

Berlinben Irán Izrael-ellenes politikájáról, az iráni nukleáris kísérletekről, a vallások közötti béke esélyeiről és a különböző jóvátételi alapokról tanácskoztak a ZSVK delegáltjai. A tanácskozáson Feldmájer Péter Mazsihisz elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató képviselte a magyarországi zsidóságot. A résztvevők között volt Németh Miklós korábbi magyar miniszterelnök, Joshka Fischer korábbi német külügyminiszter, Franz Vranitsky korábbi osztrák kancellár, a francia Simone Veil, Lean-Marie Lustiger bíboros-érsek, a németországi politikai pártok képviselői, a Német Zsidó Központi Tanács

nemrég megválasztott elnöke, Charlotte Knoblauch, és Israel Singer újraválasztott ZSVK elnök.

A hónap elején rendezett Savaria Nyári Egyetem témája a kőszegi zsinagóga sorsa volt. A tanácskozáson megjelent David Admon izraeli magyar nagykövet is. A hónap folyamán Kőszeg város képviselőtestülete is foglalkozott a kérdéssel, a felújításhoz azonban nincs a városnak pénze. A Kőszeg és Vidéke című folyóirat 2006. augusztusi számában „Egy tudományos ülészak utóélete” címmel ismertetés jelent meg a zsinagógalapító Schey Fülöp (1798-1881) életéről. Decemberben a Szombathelyi Zsidó Hitközség kezdeményezésére a kőszegi önkormányzat részvételével megalakult a Schey Fülöp Alapítvány a zsinagóga megmentéséért. A kuratórium 2007-ben többször is ülésezett, de felmutatható eredményt nem tudott elérni.

Az orosházi Szántó Kovács Múzeum Évkönyve 8. kötetében jelent meg Balogh István „Büchler rabbi népe. Az orosházi és környékbeli zsidók története” című tanulmánya (219-238. p.).

A Jászság című folyóiratban jelent Csősz László „A jászsági zsidóság a vészkorszakban” című tanulmánya (2006/74-110. p.). A kutatást a J and O Winter Fund és az OTKA támogatta.

Az Életünk című folyóirat 2006/7-8. számában jelent meg Balázs Edit tanulmánya „A jó zsidó egyúttal jó hazafi is - Dr. Bernstein Béla rabbi” címmel (111-119. p.).

augusztus hónap

augusztus 4.

1. A Holocaust Emlékközpontban a Raoul Wallenberg születésnapján ünnepelt „humánus napján” köszöntötték azokat, akik üldözött zsidó honfitársaikat mentették. Szita Szabolcs történész elmondta, hogy eddig az időpontig 671 személy és család részesült Yad Vasem

kitüntetésben. Várpalotán a napokban avattak szobrot a cigány áldozatok emlékére.

2. Az ÉS 2006. augusztus 4-i számában Ungvári Tamás tanulmánya jelent meg „Közép-európai sorsok: Margarete, Milena, Kafka” címmel (17,22. p.).

augusztus 5.

Kinszki Imrének, a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége alkalmazottjának és családjának állított emléket Bächer Iván a Népszabadság 2006. augusztus 5-i számának Hétvége mellékletében „Kinszkiék” című írásával. A szerzőt a család ma is álló Verőcei nyaralójának sorsa ihlette meg. A cikkben szó esik a két háború közötti nyaralótartási szokásokról is. A Kinszki család jeles rokonai közé tartozik Baumhorn Lipót neves zsinagógaépítő is. (11. p.)

augusztus 14.

Iránban megnyílt a holocaustról meghirdetett karikatúra pályázat – válaszul a 2005 szeptemberében egy dán napilapban megjelent Mohamed-karikatúrákra. A teheráni kiállítás kudarcáról Szántó T. Gábor a Népszabadság 2006. augusztus 24-i számában „Két világ” címmel írt cikket (12. p.). A kétharmad részt arab/iszlám országokból küldött 1100 pályaműből 200-at mutattak be a Palesztin Kortárs Művészeti Múzeumban, de a megnyitóra csak ötven ember volt kíváncsi.

augusztus 15.

Az Új Élet 2006. augusztus 15-i számában Deutsch Gábor tollából megjelent tudósítás (6. p.) szerint az Or-zse a „Magyar Zsidó Szemle” újjáélesztésével próbálkozik. Staller Tamás főszerkesztő és Lichtmann Tamás felelős szerkesztő vezetésével eddig 2004-ben, 2005-ben és 2006-ban készült el egy-egy szám. Ezekhez egyelőre csak az Or-Zsen keresztül lehet hozzájutni.

augusztus 21.

A Népszava 2006. augusztus 21-i számában Hamvay Péter készített egész oldalas interjút Kövesdy Pál zsidó származású egykori operaénekesssel, aki a háború után New Yorkban híres műgyűjteményt hozott lére műkereskedőként, majd 85 éves korban visszavonult és

hazatelepült. „A miénk a legjobb másodvonalbeli korai avantgard – mondja a nemrég hazatelepült műgyűjtő – Kövesdy Pált Karády Katalin segítette bújtatni” címmel (10. p.).

augusztus 23-27.

Az 1998-ban Berlinben alapított Bet Debora nevű zsidó női szervezet az EszterTáska Alapítvány közreműködésével Budapesten rendezte meg a negyedik konferenciáját, amelynek témája a „Diversities: eltérések, elkülönülések” volt. Többek között előadást tartott az izraeli feminizmus anyjaként ismert Alice Shalvi, Shulamit Reinharz (USA), Svenka Savic (Novi Sad). Magyarországi zsidó nők képviselőiben Kelemen Katalin, Herman Judit, Wirth Judit, Toronyi Zsuzsa, Pető Andrea és Gazsi Judit vett részt és tartott előadást a konferencián.

augusztus 27.- szeptember 3.

A IX. Zsidó nyári Fesztivált hivatalosan Zoltai Gusztáv nyitotta meg, a megnyitón jelen volt David Admon izraeli nagykövete is. A nyitókoncerten Vivaldi „Juditha Triumphans” című műve hangzott fel a Rumbach utcai zsinagógában Grossmann Dániel vezényletével. A Dohány templomban ezzel egy időben nemzetközi kántorkoncert zajlott Israel Rand és Simon Cohen (Izrael), a Jeruzsálemi Kántor kórus, Fekete László, Tóth Emil főkántorok, valamint Neumark Zoltán zongorakíséretével. Ugyancsak a Dohány utcai templomban tartották a Pártos Ödön-émlékkoncert ősbemutatóját a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekara és Bársony Péter közreműködésével. Vezényelt Héja Domonkos. Az Uránia moziban a Jiddish Színház a „Lola Blau” című darabot adta elő Maia Morgenstern főszereplésével, a Belvárosi Színház „Szfardi dallamok” című rendezvényén Horgas Eszter, Kovács Adél, Szakcsi Lakatos Béla és Vukán György lépett a fel. A fesztivál egyes rendezvényei az Örökmozgóban, az Operettszínházban, a New Orleans Klubban, az Aranytíz Művelődési Központban kaptak helyet. A Gólem Zsidó Színház „Dávid pennája” címmel kabarét adott elő Heltai Jenő, Királyhegyi Pál és Gábor Andor műveiből. A Dohány utcai zsinagógában „Konzert Stradivarian” címmel Vadim Gluzman adott hangversenyt

a Liszt Ferenc Kamarazenekar közreműködésével. A Deák téri zsidó könyvnapokon 20-25 kiadó kínálta kiadványait, a vásárt Schiffer János főpolgármester-helyettes nyitotta meg. A vidéki városok közül bekapcsolódott a fesztiválba Kiskunhalas, Vác, Karcag, Nagykőrös és Szeged, valamint a határon túlról Szabadka és Révkomárom is. A Budapest Klezmer Band tartott koncertet az Újvidéki zsinagógában. A váci rendezvényen mintegy kétezer látogató fordult meg, az itt rendezett konferencián Turai János hitközségi elnök bemutatta a hitközség által kiadott magyar-angol nyelvű turisztikai könyvet, amely a környék zsidó emlékeit sorolja fel. Décsei Miklós, a Szatmárnémeti Zsidó Hitközség elnöke az Észak-Erdélyi zsinagógákról, Viera Komencká, a Szlovák Nemzeti Múzeum Zsidó tagozatának főmunkatársa pedig a szlovákiai zsidó nevezetességekről beszélt. A konferencia résztvevői és a városi önkormányzat képviselői emléktáblát helyeztek el az egykori zsidó polgári leányiskola falán. Kiskunhalason a Csipkeház nagytermében „Zsidó egyházi textíliák és a judaika” címmel nyílt kiállítás a budapesti és a prágai Zsidó Múzeum anyagából. Gábor Anna, a múzeum munkatársa a tóratakarókról és Mózes tekerceinek tartalmáról, Schöner Alfréd főrabbi Marc Chagall alkotásairól a Knesszetben, Popper Péter a zsidó ezoterikáról tartott előadást. Szegeden Botka László polgármester nyitotta meg a fesztivált. A főleg zenei programok mellett a Parti Ékszer társaság saját tervezésű judaica ékszereit is kiállították a zsinagóga Mártír Termében. Révkomáromban a város zsidó emlékeit látogatták meg a Magyarország és Szlovákia számos helységéből érkezett látogatók. Szécsi József a Keresztény - Zsidó Társaság 1991-2006 közötti tevékenységéről számolt be, Jozef Dukes azokról a jeles zsidó személyiségekről szólt, akik Szlovákiából indulva szereztek hírnevet a világban. A Salgótarjáni Zsidó Hitközséget Gótai László elnök mutatta be. Elmondta, hogy a régiós együttműködés keretében keresik az együttműködést Fülek, Losonc, Rimaszombat zsidóságával. Gergely Anna a székesfehérvári Szent István Múzeum munkatársa az ottani zsidók történetéről tartott vetített képes előadást.

augusztus 27.

A Spinoza Házban bemutatták Groó Diána „Kazinczy utca és a többiek” című rövidfilmjét.

augusztus 28.

1. A felújított győri zsinagógában kapott helyet a város nem régen elhunyt díszpolgára, Vasilescu János műgyűjtő gyűjteménye. Az állandó kiállítással az egykori templom épülete a XX. századi magyar képzőművészet legnagyobb vidéki központjává vált, új funkciójára Hiller István kultuszminiszter adta át az épületet. Villányi Tibor elnök elmondta, hogy a holocaust utáni győri hitközség számára nagy és fenntarthatatlan volt a templom. Az évekkel korábban elkezdett felújítás 2003-ban vett kedvező fordulatot, amikor 450 millió forintos célzott állami támogatást kapott a templom épületének rekonstrukcióját. A város ehhez 80 millió forintot tett hozzá. A felújítást és a funkcióváltást mind a győri hitközség, mind a Mazsihisz megnyugvással vette tudomásul. A Mazsihisz vezetői és a főrabbi az átadást követően kaddist mondtak az áldozatok emlékére. Az ünnepségen jelen volt a zsinagóga első rabbijának, Ranschburg Salamonnak dédunokája: Ranschburg Hildegárd asszony, Erdélyi Ernő egykori hitközségi elnök fia, Erdélyi Miklós, valamint Paul Chaim Eisenberg bécsi főrabbi, akinek édesapja 1944 után a hitközség első rabbija volt.

2. Az „Óvás! Egyesület” a Spinoza Házban rendezett vitaestet „Ön mit gondol a zsidónegyed jövőjéről?” címmel.

augusztus 30.

Klein Judit jiddis dalestet adott a Spinoza Házban.

Tokajban tízedik alkalommal rendezték meg az egyhetes „Zsidó hagyományőrző tábort” Lőwy Lajos helybéli előimádkozó és a New Yorkban élő Berkovits Kálmán rabbi fia, Mordechai Berkovits vezetésével. A külföldi zarándokok évről évre visszatérnek a környék zsidó emlékeihez, meglátogatják a rabbi sírokat. Rendszeresen megjelennek a zuglói, a Bethlen téri és a nagyfuváros utcai körzet tagjai is, ahol közösen

foglalkoznak a Szentírás tanításaival, együtt imádkoznak.

Szegeden „Biblikus konferenciát” rendeztek, immár 18-ik alkalommal. A konferencia zárónapján előadást tartott a tisztéből távozó Gyulai Endre katolikus megyés püspök, és utóda Kiss-Rigó László. Lednitzky András hitközségi elnök és Markovics Zsolt főrabbi köszöntötték mindkettőjüket. Jakubinyi György gyulafehérvári érsek eladását követően Szécsi József ismertette a szegedi konferenciák történetét bemutató két kötetes gyűjteményt Jakubinyi György teológiai professzor és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi szerkesztésében.

A Thalassa 2006/2-3. „Pszichoanalízis és társadalomkritika” tematikus számában olvasható Theodor Wiesengrund-Adorno „A freudi elmélet és a fasiszta propaganda mintázata” című tanulmánya Szummer Csaba fordításában (7-32. p.). Erich Fromm „A tehetetlenség érzéséről” című tanulmányát Schulcz Katalin fordította (71-94. p.). A lapszámban megjelent Franz Samuelson „A tekintélyelvű karakter Berlinton Berkelely-ig és aztán: Egy probléma Odüsszeiája” című munkája (95-126. p.) is.

A „Magyar Lettre” című folyóirat 2006. 62. őszi számában „Freud és a lélekelemzés” címmel tematikus összeállítás készült. Ebben olvasható Erős Ferenc „A Monarchia világa a Freud - Ferenczi levelezés tükrében”; Bókay Antal „Bécs, Budapest, London a pszichoanalízis fordulata 1924-ben”; Jádi Ferenc „Freud és a zsidó identitás reminiszenciái” című tanulmánya. Borgos Anna „Nők a pszichoanalízisben”; Székács Judit „Hogyan lesz az emberből kétnyelvű terapeuta?”; Michael Molnár „Halál a múzeumban”; György Péter „Reusch, Freud és Mandelstam (A szentpétervári Freud-múzeumról.)”; Farkas Zsolt: „Freud-Verneinung” címmel írt értekezést.

Az Erec 2006/augusztusi számában Róbert Péter cikke jelent meg „60 éve: Tarbut iskolák Magyarországon” címmel (15. p.).

A Magyar Zsidó Szemle Új folyam 2006. (3.) számban Balázs Edit „Armálisok a Budapesti Zsidó Levéltárban” címmel jelentetett meg tanulmányt. (67-90. p.).

szeptember hónap

szeptember 1.

1. 96 éves korában meghalt Faludy György Kossuth-díjas költő, műfordító. Az ÉS 2006. szeptember 8-i számában Fencsik Flóra, Vámos Miklós és Szántó T. Gábor búcsúzott a költőfejedelemtől. A Szombat 2006/októberi számában Szántó T. Gábor „Faludy 1910-2006” című tanulmánya jelent meg (30-32. p.).

2. Majsai Tamás „Kamenyec-Podolszkijra emlékezünk” című írása az ÉS 2006. szeptember elsejei számában idézte fel az 1941. augusztus 27-28-i vérengzés emlékét (6. p.). Karsai László az ÉS 2006. október 20-i számában közölt tanulmányt „A Kamenyec-Podolszkij-i deportálásról” címmel (16. p.) a vérengzés történeti, tankönyvi és közéleti interpretációiról. Haraszti György a Múlt és Jövő 2006/3. számában tette közzé „Zsidók kiutasítása Kárpátaljáról 1941 nyarán - Az újvidéki mészárlások” című tanulmányát.

3. A Spinoza Házban kéthetente Popper Péter estet rendeztek.

szeptember 2-3.

Az Európai Zsidó Kultúra Napja alkalmából a Mazsike és a Szombat folyóirat szerkesztősége sétát szervezett a budai és a pesti zsidó emlékek megtekintésére. A Szimpla kertmoziban (VII. Kazinczy u. 14.) a Szombat folyóirat rendezett zenés irodalmi estet az első napon Uri Asaf, Balla Zsófia, Borbély Szilárd, Mezei András, Petőcz András, Schein Gábor, Szántó T. Gábor, Székely Magda, Tábor Ádám és Turczi István részvételével, a második napon pedig levetítették Groó Diána „Urlicht” című kisjátékfilmjét. A Spinoza Házban a 2004-ben „civilekből” alakult „Klezmerész együttes” adott koncertet. Baján ugyancsak a város zsidó emlékeit és temetőjét látogatták meg az érdeklődők, a városi

könyvtár rendezvényén zsidó ételeket szolgáltak fel klezmer zenei háttérrel, Zima András történelemtanár pedig „A zsidóság útja Európában” címmel tartott előadást.

szeptember 4.

A NÜB új helyre, a Budapest VIII. Népszínház u 27. I. emeletére költözött.

szeptember 8.

A Holocaust Emlékmúzeumban levetítették Dettre Gábor filmrendező dokumentumfilmjét a Zsidó Gimnázium 1944-ben érettségizett diákjainak sorsáról. Az „Én Varsóból való vagyok, én Prágából, én nem tudom honnan...” című dokumentumfilm szerkesztője Keleti Éva, az operatőr Markert Károly.

szeptember 10.

Az újpesti zsinagóga fennállásának 120 évfordulóján rendezett ünnepségen megjelent az Or-zse Rektori Tanácsa. Beszédet mondott Schöner Alfréd rektor és Deutsch László, a körzet főrabbija. Fellépett a Goldmark Kórus, Tóth Emil és Fekete László főkántorok, valamint a frissen diplomát szerzett hét kántor. A mintegy félezer főnyi közönség soraiban a zsidóság vezetőin, rabbijain kívül megjelent Kiss Péter kancelláriaminiszter, Derce Tamás, Újpest polgármestere, Solymár Péter Tamás, Blázi Lajos és Donáth László evangélikus lelkészek és Molnár Béla esperes.

szeptember 13 - november 30.

Az ELTE BKT épületében „Az eltűnt hiány nyomában” címmel hetente szerdán és csütörtökön tartottak előadást és workshopot a kommunikáció szak rendezésében. A sorozat előadásai 2009.ben jelentek meg kötetben a Nyitott könyvműhely kiadásában. Előadások: Horváth Rita (Bar-Ilan University. Ramat Gan, Izrael):Kertész Imre regényei; Orbán Katalin: Test és emlékezet: Art Spiegelman képregényei a holokausztról és szeptember 11-ről; Varga Péter (egyetemi docens, ELTE BTK Germanisztikai Intézet): Holokauszt a háború utáni első generációs háborús német lírában; Berger Ágnes (kulturális menedzser,

Collegicum Hungaricum, Berlin): 'Stolpersteine'. Az emlékezés macskakövei; György Péter (egyetemi docens, ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet): Az akart és akaratlan emlékezet - emlékművek; Fehér György:(irodalomtörténész, Collegicum Hungaricum, Berlin): A halálhoz nem a logika aszfaltozott útja vezet... A holokauszt filmes ábrázolásának problémáiról. „Emberekkel történt” Fehéri Tamás filmje; Gantner Brigitta Eszter (történész, PhD-hallgató, Humboldt University, Berlin):Szembenézés?” - Holokauszt és történelem 1945 után (Perek, Historikerstreit és történeti emlékezet); Stephan Wackwitz (igazgató, Goethe-Institut, Pozsony):„Szerepcsere” - W. G. Sebaldtól Wilkomirskiig; Varga Péter: A holokauszt utáni német irodalom második generációja; György Péter: Az emlékezet színhelyei - Bécs, Budapest, Berlin; Kriza Bori (szociológus, PhD-hallgató, Institut d'Etudes Politiques de Paris):Nem gondoltuk, hogy ez lesz a vége”. Holokauszt és a nem zsidó szemtanúk emlékezte. Szomszédok voltak, Varga Zsuzsanna filmje.

szeptember 15.

1. György Péter az ÉS 2006. szeptember 15-i számában „Zsidó Múzeum, Budapest” címmel írt kritikája (16. p) érzékenyen érintette B. Turán Róbertet, a múzeum igazgatóját. Ezért az ÉS 2006. október 13-i számában egész oldalas írásával ismertette a Múzeum lehetőségeit és a végzett munkát „A zsidó Múzeumról” címmel (16. p.) A lap 2006. október 20-i számában György Péter „A Zsidó Múzeum - válasz nélkül” címmel (16. p.) ismét kifogásolta a Múzeum körüli vásári forgatagot, a virágzó zsidó emléktárgy kereskedelmet, az édes-bús klezmer zenét, és újra szereptévesztéssel, koncepciótlansággal vádolta a múzeum vezetését.

2. Az Új Élet 2006. szeptember 15-i számában megjelent a Mazsók döntése alapján elfogadott pályázatok listája (5. p.). Eszerint a hitközségek és intézményeik részére kiírt pályázatra 91 pályamunka érkezett összesen 39,2 millió forint értékben. Ebből 35 pályázatot fogadtak el 7 millió forint értékben.

Ezek közül kiadványokra 10 pályázat összesen 2 millió forint, szociális feladatokra 6 pályázat 1,7 millió forint, rendezvényekre 6 pályázat 1,1 millió forint, ingatlan fenntartásra, javításra, eszköz beszerzésre 10 pályázat 1,6 millió forint támogatást kapott. A hitközségeken kívüli szervezetek 220 pályázatot nyújtottak be összesen 98,93 forint értékben. Ebből 67 pályázat kapott összesen 15 millió forintnyi támogatást. A legtöbb pályázat könyvekre, kiadványokra, ezekhez kapcsolódó kutatásokra érkezett. A 37 elfogadott pályázat összesen 8,3 millió forint támogatást kapott.

szeptember 15-17.

Az EMIH és a Chabad pilisi hétvégéjén részt vett Davis Admon izraeli nagykövet és Shmuel Raskin rabbi is.

szeptember 17.

1. A nyilasok által az üldözöttek bűjtatása miatt 1944. december 27-én a Dunába lőtt Salkaházi Sára boldoggá avatásán jelen volt és beszédet mondott Schweitzer József országos főrabbi is. A közszolgálati televíziók közvetítették az eseményt, a Duna TV pedig az üldözöttek mentésében részt vevő Schlachta Margittal együtt Salkaházi Sáráról is portréfilmet készített. Egy túlélő, a kassai Grósz Margit már 1968-ban javasolta Salkaházi Sárát a jeruzsálemi Yad Vasem Intézetnél a Világ Igaza kitüntetésre, amit 1972-ban kapott meg a rendfőnöknő. A budapesti zsidóság pedig 1989-ben, illetve annak összetörése miatt 2002-ban ismét emléktáblát állított fel mártíriuma helyszínén. Az Új Élet 2006. október 1-i számában Hídvégi György írt cikket „In memoriam Salkaházi Sára” címmel (6. p.).

2. Jeffrey Siegel adott újév köszöntő jótékonyági zongorakoncertet a Nagyfuváros utcai zsinagógában.

szeptember 20.

Jeruzsálemben Theodor Herzl kívánságának megfelelően 76 évvel az eredeti temetés után apjuk mellé temették két gyermekének, Paulina és Hans Herzl holttestét. A gyermekeket a bordeaux-i zsidó temetőben exhumálták.

szeptember 23.

1. Ros Hasana 5787 alkalmából a Mazsihiszen keresztül köszöntötte a magyarországi zsidóságot Hiller István oktatási miniszter, Arató Gergely államtitkár, Csepregi András egyházi titkárságvezető, Medgyessy Péter korábbi miniszterelnök, Tarjáni István, az MSZP vallásos tagozatának titkára, Mandur László, az országgyűlés alelnöke, Margalit David, az „Izraelben Élő Makói Zsidók Egyesületének” elnöke.

2. 67 éves korában meghalt Pege Aladár nagybőgőművész.

szeptember 27.

1. „Tudományos kutatások és dokumentáció a Yad Vasem műhelyeiben” címmel tartott előadást Dan Michman, az intézet vezető történésze, a Bar-Ilan Egyetem professzora az MTA Felolvasótermében az MTA Judaisztikai Kutató Intézet vendégeként. A vendéget Komoróczy Géza professzor és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi mutatták be.

2. Az Újlipótvárosi Klub Galériában (Bp. XIII. Tátra u. 20/b.) emlékkiállítás rendeztek Engel Tevan István (1936-1996) grafikusművész halálának tizedik évfordulójára. A kiállítást Kozák Csaba nyitotta meg, a megnyitó szövege az ÉS 2006. október 6-i számában olvasható „Engel Teván, a kortárs” címmel (29. p.) A Petőfi Irodalmi Múzeumban Engel Tevan István emlékkiállítás rendeztek, amely 2007 márciusáig volt látható.

szeptember 28.

Efraim Zuroff, a jeruzsálemi Simon Wiesenthal Központ igazgatója bejelentette, hogy nyomára akadtak egy 92 éves, Budapesten élő háborús bűnösnek – Képíró Sándor személyében. Képírót parancsnokként súlyos felelősség terheli az újvidéki vérengzésben, amiért már a Horthy-rendszerben is elítélték. Másodszor 1946-ban ítélték el, ekkor 14 évi börtönt kapott a Wiesenthal Központ szerint. Nagy felháborodást váltott ki, hogy a 2007. február 14-én rendezett csendőrség-történeti szimpóziumon a tervek szerint Képíró Sándor is előadást tarthatott volna „Hogyan lettem „háborús bűnös?” címmel. Az igazságügyi és

rendészeti tárca 2007. január 31-én vizsgálatot indított az ügyben, de a tárca oktatási osztályának vezetője, Boda József úgy nyilatkozott, hogy amíg az ítéletek valódiságát vizsgáló Fővárosi Bíróság nem nyilatkozik Képíró bűnösségét illetően, addig megilleti az ártatlanság védelme, így előadást is tarthat. A Fővárosi Bíróság 2007. február 19-én keltezett végzésében a Képíró Sándort büntetlen előéletűnek nyilvánította, és 1944. február 18-ai hatállyal korábbi tiszti rendfokozatába visszahelyezte. A Simon Wiesenthal Központ jeruzsálemi irodája kifogásolta a bírósági döntést. 2007. március 13-án a Budapesti Nyomozó Ügyészség polgári lakosság elleni erőszak büntette miatt nyomozást indított Képíró Sándor volt csendőr százados ellen

szeptember 29.

A zsidó munkaszolgálatosokat védő vitéz Nagybaczoni Nagy Vilmos vezérezredes halálának 30. évfordulója alkalmából koszorúzási ünnepséget rendeztek a Hadtörténeti Intézet Múzeuma udvarán 2003-ban létesített emléktáblájánál. Emlékbeszédet mondott Holló József Ferenc altábornagy, az intézet igazgatója, valamint a Mazsihisz képviselőjében Lebovits Imre.

szeptember 30.

Kijevben a Babij Jar-i vérengzés 65 évfordulóján rendeztek megemlékezést, kiállítást és konferenciát. Az emlékműnél Viktor Juscsenko ukrán és Mose Kacev izraeli elnök nyitotta meg az emlékezést, amelyen mintegy 40 külföldi küldöttség is részt vett. A két nap alatt 33 ezer zsidó halálát okozó tömeggyilkossággal foglalkozó kiállítást Viktor Juscsenkó elnök nyitotta meg, a vendégek között volt Stephen E. Hurbits a ZsVK, valamint Serge Cwajgenbaum, az Európai Zsidó Kongresszus képviselője is.

A Duna Televízió szeptemberben tűzte műsorára a „Zsidó Budapest” címmel forgatott több részes dokumentumfilmet, amelyben többek között Komoróczy Géza professzor és Perczel Anna építész, az „Óvás!

Egyesület" egyik alapítója mutatta be a város zsidó emlékeit. Az Erzsébetvárosban volt zsidónegyed revitalizálására fiatal építészek nyújtottak be pályázatot az Európai Unióhoz. A pályázat két német nyertesét - Jutta Kleisch, Johanna Porep - és Perczel Anna fiatal építészeket kérdezte Váradi Júlia az ÉS 2006. október 27-i számában „Valóságos segélykiáltásnak hangzott a pályázati felhívás” című írásában (7,10. p.).

Debrecenben és a budapesti Dessewffy utcai zsinagóga közelében is öt-öt zsidó család részvételével kezdte el működését a Bné Beraki rabbi Steinemann irányításával a fiatal nős férfiak egész életre szóló Talmud tanulását célzó kolél. A tanulást a magyarországi származású ráv Doed Keleti vezette.

A Spinoza Házban szeptembertől volt látható Kapolka Gábor „Séták a zsidónegyedben” című fotókiállítása.

A Karinthy Színházban bemutatták Joe Bettancourt „A New York-i páparablás” című vígjátékát Cseke Péter rendezésében. (A szerző 1924-ben Budapesten született Weiner János néven.) A rabbit Vallai Péter, a pápát Bécs Ferenc, Smülét Nádas Péter, feleségét Vándor Éva játszotta. A korábbi, 1986-os előadásban Bessenyei Ferenc és Zenthe Ferenc játszották a főszerepet, Ruszt József rendezésében.

A Remény című folyóirat 2006/őszi számában jelent meg Kertész Péter „Jelentés a szentendrei izraelita temetőről” című írása, és egy tudósítás a „Gödöllői históriák” címmel megjelent helytörténeti sorozatról.

A Szombat 2006/szeptemberi számában Várnai Pál Fenákel Judit íróval készített interjút „Talán jobb lett volna, ha beszélünk róla” címmel (25-27. p.). A Kanadában élő Feldmár András magyar pszichológussal Novák Attila beszélgetett „Az elnyomás ellen mindig küzdeni kell” címmel (21-23. p.). A folyóirat a Mazsök működéséről két cikket is közölt. Gadó János „Működésképtelen kuratórium? - 24 millió forintról nem dönt a Mazsök” című írását (11-12. p.) Korányi László, a Mazsök pénzügyi bizottsága elnökének

elemzése követi (12-14. p.) „A Mazsök elmúlt hét éve számokban – Pályázati és döntési gyakorlat” címmel. /Csaknem két év múlva, 2008 júliusában a Mazsihisz újabb „Pályázati Felhívást” tett közzé a Mazsök irodavezetői, egyben kuratóriumi titkári állására. (Népszabadság, 2008. július 22. 22. p.)/. Szegő Péter „Vannak-e zsidók Lengyelországban?” címmel számol be a lengyelországi hitközségeknél tett látogatásáról (8-10. p.). A libanoni háborúval, Közel-Kelettel foglalkozó blokkjában Novák Attila, Konrád György és Heller Ágnes írása jelent meg (4-7. p.).

A Holmi 2006/szeptemberi számában jelent meg Hubay Miklós „A bíró fia” című elbeszélése a tiszzaeszlári vérvád bírójának, Bary József fiának sorsáról.

A Mazsike 2006/szeptemberi Hírlevelében Rick Zsófi bemutatta Kirschner Pétert, a Mazsike elnökségének tagját, a Fővárosi Önkormányzat kulturális tanácsadóját „Eszmecsere, közös gondolkodás” címmel (12-13. p.). A Nagyfuváros utcai zsinagógát és körzetét Streit Sándor elnök mutatta be „Az Emberbarát Templomegyelet utóda” (8-9. p.) címmel.

A Kritika 2006/9. számában Gyáni Gábor „Emlékezés és felejtés, mint politikai stratégia” című tanulmánya jelent meg a Jedwabne-jelenség kapcsán (8-9. p.)

október hónap

október 1.

Erev Jom Kippur.

október 2-3.

A Petőfi Irodalmi Múzeumban kétnapos konferenciát rendeztek Lesznai Anna, született Moskovitz Amália halálának 40 évfordulójára. Lesznai Anna Hatvany Lajos unokatestvére Jászi Oszkár első felesége volt. A konferencia kapcsolódott a Petőfi Irodalmi Múzeumban Török Petra és Szilágyi Judit által Lesznai Anna tevékenységéről készített kiállításnak. A Szombat

2006/szeptemberi számában Lesznai Anna naplójából olvasható részlet Török Petra bevezetőjével (27-29. p.).

október 8.

A Sátrak ünnepén a Bálint Zsidó Közösségi Ház sétát szervezett a zsidónegyedben Szegő Dóra vezetésével, majd Raj Tamás rabbi az őszi ünnepekről beszélt.

október 11.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban sorozat indult „Művészet mindenkinek” címmel Bálványos Huba művészettörténész vezetésével.

október 9.

A „Magyar Nyelvterületről Származó Zsidóság Emlékmúzeuma” megtartotta a hagyományos Herzl-napi ünnepséget Cfáton. A rendezvény központi témája a holocaust után született generációk szerepe volt a szellemi örökség megőrzésében. A közös programokat meglátogatta Aharon Zeevi Farkas tábornok és a magyar nagykövetség munkatársai. Átadták a Révész család által alapított ösztöndíjat is.

október 12.

Történész konferenciával emlékeztek a Kamenyec-Podolszkijban és Stanislauban 1941-ben elkövetett vérengzésre a Wesley János Lelkészképző Főiskolán. A házigazda Karsai László egyetemi tanár volt.

október 15.

1. „Zsidó sors a XX. században” címmel rendezett kerekasztal-beszélgetést a Mensch Alapítvány a nyilas párt hatalomra kerülésének évfordulóján a Bálint Zsidó Közösségi Házban. Vendég volt Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Ormos Mária és Szita Szabolcs történészek, Betlen János és Vámos György újságírók.

2. Az Új Élet 2006. október 15-i számának címlapján búcsúzott a nagyváradi zsidó hitközség zenekarának 71 éves korában elhunyt karmesterétől, Vilan Györgytől. Ugyanitt méltatták a Kaposvári Hitközség éléről 60 éves szolgálat után visszavonuló Lipkovits Tibor érdemeit, az új elnök Róna László.

október 19.

1. „A responsum-irodalom kutatásának útjai” címmel rendezett konferenciát az ELTE Tanári Klubjában az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja. Előadást tartott: Turán Tamás „A halakhikus érvelés poetikus elemei a responsum-irodalomban”; Spitzer, Slomo „Egy középkori responsum Dél-Frenciaországból: értelmezése, feldolgozása és jelentősége”; Zsom Dóra „Kitért zsidók szefárdi szerzők responsumaiban”; Visi Tamás: „A toszafisták szerepe a Maimonidesz körüli vitákban”; Komoróczy Géza „Szökés Budáról 1686. Egy responsum fonákja”; Bányai Viktória „Ezekiel Landau magyarországi levelezői. Levelek a responsumok mögött”; Komoróczy Szonja Ráchel „A nyelvi asszimiláció ügye R. Hillel Lichtenstein responsumaiban” címmel. Kónya Judit „Zsidótörvények és responsum-irodalom (1938-1944). A magyarországi zsidóüldözés belső története”; Friedlander, Yehuda „Életmentés keresztény iratokkal a Shoah idején a halakhikus irodalomban”; Frojimovics Kinga „Jizkor-könyv és responsum: műfaj keveredés a Holocaustot követő rabbinikus irodalomban” címmel.

2. A „Marom” konzervatív, vallásos zsidó ifjúsági szervezet a Király utca 50-ben lévő „Sirály”-ban rendezett vitaestet „Visszatérés... de mihez?” címmel. A vitaestet Vincze Katalin Zsófia vezette. A vitapartnerek Vári György, a konzervatív, Gárdos Bernadett a reform zsidó közösség tagja és egy magát megnevezni nem kívánó ortodox fiatal zsidó volt. A vitaesten hallgatóként megjelent Radnóti Zoltán rabbi.

október 20.

Az ÉS 2006. október 20-i számában Standeisky Éva „Írástudók hatalma - Az Irodalmi Újság és a kommunista párt, 1950-1956.” című írása jelent meg (Melléklet 1-2. p.) Tamás Gáspár Miklós írása ugyanebben a lapszámban „A nemzetek titkai - Széljegyzetek Orphan Pamukhoz” címmel olvasható (7. p.). TGM a 2006 évi Nobel-díjjal kitüntetett török író életművét, illetve Pamuk néhány nyilatkozatát követő megosztottságról ír. Pamuk következetesen elítélte, és genocídiumnak nevezte az örmények

legyilkolását a török állam által. A török nemzet titkának megnevezésével Pamuk a mi sötét titkainkat is felfedte - írja TGM.

október 22.

A Scheiber Sándor Gimnáziumban tudományos konferenciát tartottak a magyarországi zsidóság és 1956 kapcsolatáról a Mazsihisz és az OR-ZSE szervezésében. Feldmájer Péter Mazsihisz elnök megnyitója után Stark Tamás, az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa a forradalom társadalmi gyökereiről, Haraszi György az OR-ZSE egyetemi tanára az antiszemita jelenségekről tartott előadást az ötven évvel ezelőtti forradalomban. Sipos Péter történész „Magyar zsidóság 1945-1956” címmel tartott előadást, Domán István főrabbi pedig a forradalom nemzetközi háttéréről beszélt. Konferencián meghívottként megjelent Bölcskei Gusztáv református zsinati elnök, Häfenschner Károly, a Magyarországi Evangélikus Egyház országos irodájának vezetője, David Admon izraeli nagykövet és Fónagy János Fideszes országgyűlési képviselő is. A Múlt és Jövő 2006/3. számában Domán István „Zsidó 56” című, és Anna Mária Háberman „Levelek Tibornak” című írása jelent meg. Az Erec 2006/októberi számában Vámos György „Hol voltak a zsidók 1956-ban?” című írása olvasható (3. p.). A Szombat 2006/októberi száma „56 és a zsidók” címmel tematikus összeállítást közölt. Ebben Engländer Tibor, Heller Ágnes, Kende Péter, Standeisky Éva, Szántó T. Gábor és Várnai Pál írása foglalkozott a forradalom zsidó vonatkozásaival (4-26. p.).

október 23.

Az utcai randalírozók 2006 szeptember 17-e (Gyurcsány Ferenc miniszterelnök Balatonöszödön elmondott beszédének kiszivárogtatása) óta folyamatosan foglalkoztatták a közvéleményt, a csúcspontot a forradalom 50. évfordulójára időzítették. A kormány lemondását sürgetők rendre antiszemita jelszavakat is skandáltak a főváros különböző pontjain, a parlament előtt például felolvasták a zsidó(nak tartott) közéleti szereplők névsorát. Az elszaporodott jogsértő esetek miatt

Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos közleményben figyelmeztette a zsidózó tüntetőket, hogy „egyes személyek vallási meggyőződésére vonatkozó adatok fokozott védelmet élveznek, ezért azok nyilvánosságra hozatala kimeríti a bűncselekmény fogalmát, és akár három évig terjedő szabadságvesztést vonhat maga után. A Mazsihisz levélben tiltakozott Sólyom László köztársasági elnöknel a Kossuth téren hetek óta tartó zsidózás, és az árpádsávós zászlók lengetése ellen.

október 24.

A budai Várban a Hadtörténeti Múzeum díszudvarán elhelyezett emléktábla megkoszorúzásával emlékeztek a Nemzetközi Vöröskereszt embermentőiről, köztük Friedrich Born svájci delegátusról. A koszorúzáson megjelent Habsburg György, a Magyar Vöröskereszt elnöke és Jacques Moreillon, a Nemzetközi Vöröskereszt Bizottságának tagja. A Holocaust Emlékmúzeumban, Eduard Benedek Brunschweilerre emlékeztek, aki a pannonhalmi apátságban tevékenykedett. Pannonhalmán az „Embermentők napján” Várszegi Asztrik főapát avatta emléktábláját az apátság falán. Az ünnepségen megjelent Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Bogyai Katalin, az Oktatási Minisztérium külügyi vezetője, Chava Baruch, a Yad Vasem Intézet osztályvezetője és Székely Gábor, a Holocaust Közalapítvány kuratóriumának elnöke, valamint Martinkovics Judit ügyvezető igazgató.

október 27.

1. Az ÉS Ex Libris rovatában Salamon János ismertette a pécsi Jelenkor kiadásában megjelent Jack Derrida műveket /Marx kísérletei; Hit és tudás; Ki az anya?; A másik egynyelvűsége) (25. p.).

2. A Hunyadi téri Generációk Klubja Benedek István Gábor író-t hívt meg vendégül.

október 28.

1. A 66 éves korában váratlanul elhunyt Bence György filozófust Kelemen János búcsúztatta az ÉS 2006. november 3-i számában „Bencze György 1941-2006” című nekrológiájában (11. p.). A Farkasréti zsidótemetőben Schweitzer József nyugalmazott

országos főrabbi vezetésével helyezték örök nyugalomra 2006. november 7-én. A Szombat 2006/decemberi számában Novák Attila írt nekrológot (26. p.)

2. A Népszabadság 2006. október 28-án megjelent számában Ungvári Rudolf emlékeztetett arra, hogy 1956-ban Miskolcon az ávósokkal együtt lincseltek meg zsidó származása miatt egy embert.

3. Bíró Eszter dalestjét rendezték meg a Spinoza Házban.

október 30.

A Spinoza Házban elkezdődött a több részből álló „Nincsen hónap Rejtő nélkül” előadás sorozat.

A Páva utcai Holocaust Dokumentációs Emlékközpontban hónapról hónapra filmklub működik elsősorban túlélőknek és történelem tanároknak Pécsi Katalin vezetésével. Októberben a Színház és Filmművészeti Egyetem két diákjának dokumentumfilmjét mutatták be. Schuszter Richárd „Bapszi” és S. Takács István „Múltba nézők” című alkotásait holocaust túlélőkkel forgatták.

A hónap közepén Beer Shevában mutatták be Kármán Irén „Szép, sima kő” című dokumentumfilmjét, amely a tiszaföldvári holocaust történetét dolgozta fel. A „Jewish Eye - World Jewish Film” fesztivál versenyprogramjában bemutatott filmet a Nyilvánosság a Tiszazugért Alapítvány finanszírozta, főszereplője Köves (Kuschner) Mihály, vágó Korniss Anna, operatőr Rác Albert.

A Károly körúti Keren Or zsinagóga Bodz és Merav Kenig izraeli állampolgárok adománya révén megkapta harmadik tóratekercsét, amelyek készítését Köves Slomo rabbi, hivatalos Tóramásoló fejezette be az adományozók lakhelyén. A nagyméretű Tórat felszentelés után a templom tóraszekrényében helyezték el.

A Pesti Jesiva növendékei az őszi ünnepek megtartásában segédkeztek olyan helységeken, ahol

nincs rabbi, vagy előimádkozó. Így jártak Dunaszerdahelyen, Galántán és Érsekújváron is.

Október végén a Mazsihisz székházában köszöntötték Ungár Richárd író 75 születésnapján kollégái, barátai, valamint a hitközség vezetői. Szeptemberben ugyanitt Deutsch Róbert főrabbi 50-ik születésnapját ünnepelték.

Bécs második kerületében korábban Ichmannassét Simon Wiesenthalról nevezték el.

Tatán a város zsidótemetőjében felavatták azt a porcelán emléktáblát, amit Farkasházy Fischer Mórnak állított a 180 évvel ezelőtt általa alapított Herendi Porcelánmanufaktúra. A család leszármazottai, a város és a manufaktúra vezetőinek jelenlétében Simon Attila vezérigazgató mondott beszédet, az temetőben az ünnepség Raj Tamás főrabbi imájával fejeződött be. A Polgármesteri Hivatal Dísztermében Michl József polgármester avatta fel a manufaktúra ajándékát, Fischer Mór porcelánszobrát.

Szolnokon a Baumhorn Lipót által épített egykori neológ zsinagóga (ma Művészeti Galéria) épületében rendezett estet a Szolnoki Zsidó Hitközség, a Keresztény - Zsidó Baráti Társaság és a Magyar - Izraeli Baráti Kör. Schöner Alfréd rektor a szolnoki zsinagóga történetéről, Róna Tamás rabbi a kecskeméti és a szolnoki hitközségek egységéről beszélt. Berman Dávid hitközségi elnök köszöntötte Varga Bélát, aki könyvben dolgozta fel a szolnoki zsidóság történetét. Szécsi József főtitkár a Tórát elemezte. A Goldmark Kórus énekével végződött eseményen megjelent Feldmájer Péter Mazsihisz elnök, és az izraeli követség több munkatársa is.

A Keresztény - Zsidó Társaság által Debrecenben rendezett „Teológiai napon” Csukás Judit, az egyetemi könyvtár tudományos főmunkatársa „Nők a szentírásban”, Halmos Sándor docens „Híres zsidók államférfiak mellett” címmel, Marjovszky Tibor református teológiai professzor „Egy fejezet Misna, és ami utána következik” címmel tartott előadást. A

teológiai nap zárásaként a Debreceni Magyar - izraeli Baráti Társaság vacsorát adott, amelyen megjelentek a város vezetői és a történelmi egyházak képviselői is.

Felújítás után októberben ünnepélyesen avatták újra Révkomáromban a 110 éves ortodox zsinagógát, és a hozzá tartozó Menház épületét. Menház folyosóján kiállítás nyílt az épület felújításának történetéről. A munkálatok 2004-ben indultak meg a Szlovák Köztársaság kormánya Kárpótlási Tanácsának anyagi támogatásával. Az ünnepélyes avatáson - amelynek költségeihez magyar részről hozzájárult a Mazsihisz, az Illyés Közalapítvány és a magyar Oktatási és Kulturális Minisztérium is - Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi a hitközség korábbi rabbijainak tevékenységét idézte fel. A templom mezüzejét Verő Tamás budai rabbi szegezte fel. A felújított tóraszekrénybe Schweitzer József, Verő Tamás, Zeev Boker Izrael Állam szlovákiai nagykövete, Paszternák Antal a Komáromi Zsidó Hitközség elnöke, Biczó Tamás és Zucker Immanuel kántorok helyezték vissza a tóratekerceket. A köszöntők sorát Frantisek Alexander, a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének ügyvezető igazgatója kezdte, majd Bastrnák Tibor révkomáromi polgármester és Fazekas László református püspök*helyettes szólt az egybegyültekhez. A moderátor Asbóth József, a Duna Televízió „Halld, Izrael!” című műsorának házigazdája volt. Kihirdették a Bét HaKneszet helytörténeti pályázatának eredményét is. A bírálóbizottság tagja volt Fritz Zsuzsanna, a Bálint Zsidó Közösségi Ház igazgatója és Verő Tamás rabbi is. Levetítették a 2001-ben készült „Zsidók Komáromban - Emlékezések a jövőért” című dokumentumfilmet, amelyet Susanne és Peter Scheiner forgatott. Fellépett a Bécsben 1989-ben alakult Weiner Jüdischer Chor. A rendezvényen megjelent a város számos közéleti személyisége, a dunaszerdahelyi, érsekújvári, galántai, párkányi, lévai, győri, budapesti és tatai zsidó hitközségek tagjai.

A moszkvai Choral zsinagóga alapításának centenáriuma alkalmából rendezett ünnepségen részt vett az Oroszországban tartózkodó Ehud Olmert izraeli

miniszterelnök és Jurij Lucskov moszkvai főpolgármester is. A templomot néhány éve felújították a város és zsidó üzletemberek hozzájárulásából. Pinchas Goldschmidt moszkvai főrabbi elődei, és Golda Meir, Izrael egykori szovjet nagykövete emléklét idézte. Oroszország főrabbija a felújításhoz nyújtott segítséget köszönte meg, a templomban II. Alekszij pátriárka zsidókhöz intézett levelét Vszevolod Chaplin püspök olvasta fel.

A száz éve született Kabos Endre háromszoros olimpiai bajnok kardvívó emlékére állítottak emléktáblát egykori iskolája, a Petőfi Gimnázium falán (Bp. I. Attila u. 43.). A holocaust áldozatául esett élsportoló emléktábláját Zsivótzky Gyula olimpiai bajnok kalapácsvető avatta föl.

Az Or-zse Dísztermében a Bécsi Zsidó Múzeum „Zsidó esküvő” című kiállításának anyagából nyílt kamara kiállítás, amelyet Borsányi-Schmidt Ferenc judaika tanár, Schőner Alfréd rektor és Georg Haber, a Bécsi Zsidó Múzeum igazgatója nyitott meg.

A Múlt és Jövő 2006/3. számában búcsúzott a nyáron elhunyt temesvári születésű izraeli tudóstól, Ezra Fleischertől. Ari L. Goldman: 78 éves korában elhunyt Ezra Fleischer, a héber kötészet tudósa; Joshua Grant: És nem tudták a rögök, mit rejtenek; Kőbányai János: Jaj! (Ezra Fleischer 1928-2006).

A Mazsike 2006/októberi Hírlevelében a felújított Hegedűs Gyula utcai zsinagógát és körzetét mutatta be Zoltai Gusztáv körzeti elnök (6-7. p.). A Mazsike elnökségi tagjai közül pedig Hoffman Ivánnal, a III. kerületi önkormányzati képviselővel készített interjút Rick Zsófi (12. p.). A „Magyar Zsidó Nagyjaink” sorozatban az Elektronikus Készülékek és Anyagok Gyárát 1888-ban alapító Engel Károlyról, és a gyár történetéről közölt ismertetést Pári Mirella Mirjám (13. p.). A második rész a Hírlevél novemberi számban jelent meg.

A Partes Populorum Minores Alianigenae 2006/10. számában jelent meg Balázs Edit „A zsidó jótékonyság

és intézményei Vas megyében a második világháborúig" címmel (153-173. p.).

november hónap

november 1.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban a zsidó temetők magyarországi helyzetének szenteltek egy délutánt a MAZSIT Alapítvány kezdeményezésére. Vándor Zoltán a Hatvan környéki elhagyott zsidó temetőket megörökítő „Itt vagyunk” című fotókiállítását Szabó István filmrendező nyitotta meg. „A zsidó temető, mint érték” című kerekasztal-beszélgetés vendége volt Denke Emma, F. Várkonyi Zsuzsa, Gergely Anna, Iványi Gábor, Raj Tamás és Ráday Mihály. A zsidó temetők állapotáról és jövőjéről Frölich Róbert, Oblath András, Suchman Tamás és Szőke András mondta el véleményét. A rendezvényre eljött Londonból Abelesz Jiszrael, aki vezető szerepet töltött be a Győr környéki zsidótemetők felújításában.

2. 81 éves korában elhunyt William Styron, aki a „Sophie választása” című regényét egy magyar zsidóasszony, Lengyel Olga „Öt kémény” című emlékirata felhasználásával írta. Ungvári Tamás a Népszabadság 2006. november 4-i számának Hétvége mellékletében „Búcsú egy nagy írótól” című írásával emlékezett rá (5. p.). Styron 2002-ben megkapta az Auschwitz Jewish Center Foundation Witness to Justice díját.

november 3.

1. Wagner István az ÉS 2006. november 3-án megjelent írásával tisztelgett a szentendrei Lehoczky János és Lehoczky Tivadar iparművészek előtt, akik a müncheni új zsinagóga kapuját készítették el Robert Guttmann hitközségi elöljáró (magyarországi születésű építész, a budapesti ArtHotel tervezője) megbízásából. „A Bajor zsinagóga magyar bronzkapuja” című írás ismerteti a 2003. november 9-től a Kristályéjszaka 2006 évi évfordulójáig készült új zsinagóga történetét is (29. p.). Az elkészült bronz kapukat Szentendrén bemutatták a közönségnek, majd

2006. szeptember 26-án szállították rendeltetési helyükre.

2. Markovics Zsolt szegedi főrabbi is beszédet mondott Szegeden, a Belvárosi Temetőben a 66 éves korában, október 27-én elhunyt Gregor József operaénekes koporsójánál. Gergor József birtokosa volt a hitközség „Lőw Lipót Emlékplakett” kitüntetésének, a Szegedi Magyar-Izraeli Baráti Társaság Díszelnökeként támogatója is volt a hitközségnek.

3. A Magyar Tudomány Napján az Or-Zse négy éve működő doktori iskolája szervezett konferenciát az Or-zse Oktogonális Termében. A doktoranduszok nagy zsidó tudósok kerek évfordulói köré csoportosították előadásaikat: Sigmund Freud 150, Hanna Arendt 100 és Emmánuel Lévinas 100 éve született. Staller Tamás rektor helyettes megnyitója után a következő előadások hangzottak el: Zima András „A századforduló zsidóságának szellemi élete a sajtó alapján”; Hrotkó Larissza „A tömeg pszichológiája Freud nyomán”. Urbanics Zsolt „Makó zsidósága 1944-ben”; Kozma György „Ritoók Emma író nő naplójának freudi elemzése”; Hasznos Judit „Hanna Arendt üzenete” címmel értekezett. Bacsó Beáta „Messiási szerepkör és az álomlogika Karinthy Frigyes műveiben”; Kárpáti Ildikó „Freud hatása a filmművészetre”; Markovics Zsolt „Lőw Immánuel szegedi rabbiról”; Kárpáti Judit „Freud és a rituális fürdő kapcsolata” címmel értekezett. Gleszer Norbert „Cádik tisztelet korabeli híradások alapján”; Fényes Balázs „Michael K. Silber kulturális antropológiájáról” tartott előadást. A Múlt és Jövő 2006/4. számában jelent meg Silber, Michael K.: „A német zsidóság történelmi tapasztalata és hatása a magyarországi zsidó felvilágosodásra és vallásreformra” című tanulmánya (14-44. p.).

november 3-5.

„Kezet - Szivárvány. Egy paletta sok ecsettel” a Bálint Zsidó Közösségi Ház több napos, térítési díjas kulturális programot szervezett a Római parti Holiday Beach Hotelben. A konferencia lényegében az egy évvel korábban az MTA-n tartott „Zsidó Közösségi Fórum” továbbfejlesztett változata volt. A programok párhuzamosan futottak - az angliai Nottinghamban már

negyedszázada meghonosodott Limmud elnevezésű konferencia hagyományát idézve. A napi 20 programajánlatban szerepeltek filmek, koncertek, kiállítások, Gábor György, Karády Viktor, Kovács András, Balázs Gábor filozófus, Balla György berlini rabbi növendék, Rékai Miklós zsidó folklórkutató és előadásai. Zsidó színpadi és irodalmi szerzők, zsidó giccsparádé, valamint felolvasás eddig még meg nem jelent zsidó vonatkozású írásokból Kornis Mihály. A „Budapesti Gólem Zsidó Színház” „Kóser szex” címmel mutatott be kabarét, a felolvasó színház pedig bemutatta Hanoch Levin „Jákobi és Lájdentál” című darabját.

november 6-9.

„Jelenkori antiszemitizmus és rasszizmus” címmel Budapesten rendezett négy napos konferenciát a Tel-Aviv-i Egyetem Stephen Roth Intézete a világ 30-35 országából érkezett résztvevővel. A megnyitón a Mazsihisz Dísztermében megjelent Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, a Mazsihisz és a Bzsh vezetői, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, valamint Hóvári János, Magyarország korábbi izraeli, és David Admon Izrael jelenlegi magyarországi nagykövete is. A konferenciát Dina Porot professzor, a Roth Intézet igazgatója, Pók Attila, az MTA elnökhelyettese és Raphael Vágó, a Tel-Aviv-i Egyetem professzorának előadásai nyitották meg. A rendezvényen átnyújtották a kulturális tárca Pro Cultura Hungaria-díjat Raphael Vagónak, a Tel-Aviv-i Egyetem díját Dina Porot adta át Hiller István miniszternek és Feldmájer Péter Mazsihisz elnöknek. A szekcióüléseket a második napon az Or-zse-n tartották izraeli, angol, amerikai, francia, kanadai és magyar résztvevőkkel. A harmadik napon Kovács András professzor előadásával a CEU-n folytatódott a konferencia, itt argentin, mexikói, venezuelai, orosz, ukrán, belorusz, moldovai, szerb, svájci, belga és lengyel korreferátumok hangzottak el. Az utolsó napon az MTA adott otthont a konferenciának, ahol ausztrál, dél-afrikai, délkelet-ázsiai professzorok előadásai hangzottak el. Az Erec 2006/decemberi számában Büchler Sándor készített

interjút Dina Porattel „Ellentmondó tendenciák” címmel (12. p.).

november 8.

78 éves korában meghalt Litván György. A történésről Kende Péter írt nekrológot a Népszabadság 2006. november 9-i számában, az ÉS 2006. november 17-i számában Rainer M. János búcsúztatója jelent meg „Litván György halálára” címmel (5. p.). Az Óbudai temetőben 2006. november 30-án eltemetett mesterétől Kozák Gyula búcsúzott az ÉS 2006. december elsejei számában „Litván György emlékére” címmel (12. p.) A temetőben a történeeszt Glatz Ferenc akadémikus búcsúztatta, a sírnál elmondott beszéde olvasható a Kritika 2007/májusi számában „Halotti beszéd – Búcsú Litván Györgytől” címmel.

november 9.

Bécsben a restitúciós bizottság Alma Mahler-Werfel lányának ítélte Eduard Munch „Tengeri táj” című festményét. Az ítélet szerint a Belvedere Múzeum köteles visszaszolgáltatni a képet az örökösnek. A kárpótlásként korábban az Amerikában élő Maria Altmannak ítélte négy Gustav Klimt festmény árverezéseinek rekord leütési árak születtek a Christie's New York-i árveréseinek.

november 10.

Az ÉS 2006. november 10-i számában Kőszeg Ferenc emlékezett a forradalom harmincéves évfordulóján, 1986-ban Krassó György által Eörsi István és Betlen Anna lakásán rendezett konferenciára „A harmincadik évforduló huszadik évfordulóján” című írásával (10. p.). 2006-ban a Szabó Miklós Alapítvány ismét ugyanott tartott összejövetelt az azt követő időszakról. Ugyancsak az ÉS közölte „Trauma, emlékezet, kultusz” címmel Gyáni Gábor előadását, amely egy debreceni konferencián hangzott el 2006. november 2-án. (6. p.).

november 11.

1. A Mazsike Klub vendége volt Jávori Ferenc (Fegya), a Budapest Klezmer Band alapító-vezetője, akivel Garai Péter beszélgetett.

2. A Goethe Intézet Ráday utcai új otthonában kétnapos konferenciát rendeztek a családi fényképek szerepéről az egyén, a család és egy adott közösség múlt értékelése témában. A Műkritikusok Nemzetközi Szövetségének Magyar Tagozata közreműködésével szervezett nemzetközi konferencián több zsidó tárgyú előadás is elhangzott. A berlini Humbolt Egyetemről érkezett Nicola Hauck egy W. G. Sebald regényben szereplő, nagyrészt zsidó kivándorlókat megörökítő családi fényképről tartott előadást. Hirsch Marianne (Columbia University) és Spitzer Leo (Dartmouth Collage) csernovici zsidó polgárok háború előtti képeit elemezték. Nancy K. Miller (Columbia University) „Ükapám pajesza” című előadása a diaszpóra zsidóságával foglalkozott, Maro Rizzi Jeruzsálemben készített fotóit mutatta be.

november 12.

1. A 25 éves Karinthy Színház igazgatója, Karinthy Márton volt a Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége, ahol a meghívottal Bóta Gábor újságíró beszélgetett.

2. A Budai Micve Klub autóbuzsos kirándulást szervezett Bécsbe, ahol zsidó nevezetességeket látogatták meg.

november 14.

Az ELTE Néprajztudományi Doktori Iskoláján Vincze Kata Zsófia védte meg a 2005-ben elkészült „Visszatérők a zsidósághoz Budapesten. A hagyománytól való elszakadás és a báál tsuvá jelenség kérdései” című értekezését.

november 16.

A Mindentudás körei - Tagliot programsorozat megtartotta első rendezvényét a Sirály kávéházban. A sorozat célja, hogy a Taglit Birthright Israel tíznapos ajándék körutazás leendő, és korábbi résztvevőinek ismereteit bővítse a világ zsidóságának kérdéseiről. A világ zsidóságának kapcsolatáról Gideon Lewinsohn izraeli professzor, Izrael világgazdasági és politikai szerepéről pedig Yahel Vilan követségi tanácsos beszélt.

november 16-18.

Háromnapos konferenciát rendezett „Emlékezés Budapestre” címmel a „Zsidó Ügyvédek és Bírók Nemzetközi Szövetsége” az Európa Tanács főtitkárának védnöksége alatt. A világ minden tájáról érkezett jogászok a holocaust idején üldözött és meggyilkolt kollégáikra emlékeztek, és felhívták a figyelmet a napjainkban támadt új antiszemitizmusra is. A Holocaust Emlékközpontban rendezett konferencián részt vett Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Bánáti János, az Ügyvédi kamara elnöke és Tomi Lapid, Izrael korábbi igazságügyi minisztere. A Mazsichisz-t Feldmájer Péter elnök képviselte, beszéde olvasható az Új Élet 2006. december 15-i számában (3. p.)

november 18.

„Maratoni Klezmer Kocsmá” címmel egész estét betöltő zenélést rendezett a Mazsike a Bálint Zsidó Közösségi Házban. Fellépett a Lauder Javne Iskola diákjaiból álló Z, mirim klezmer zenekar, a Merész Klezmerész, a lendületes Klezmer R.s, a cigány-zsidó zenét játszó Jud-Rom, valamint az igazi kocsmazenét játszó Vodku v Glotku zenekar. A pincében libazsíros kenyér, libatöpörtyű, vörös bor és haszid tánc ház várta a mulatókat.

november 19.

1. A Dohány utcai zsinagógában közös jótékonysági koncertet adott Dész László, Gerendás Péter, Pege Aladár és Varnus Xavér. Az est fővédnöke Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke volt.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban a Szegedről elszármazottak meghívásával Geser – Szeged- Budapest Híd estét rendeztek. A Klubban levetítették „A Kasztner-vonat” című háromrészes dokumentumfilmet is. A Spinoza Házban már szeptemberben műsorra tűzték a Kasztner filmet.

november 24.

1. A Budapesti Zsidó Múzeumban fotókiállítás nyílt Jevgenyij Haldej háborús tudósításaiból „A háború ikonjai” címmel. A kiállítást Varga László történész nyitotta meg, az ott elmondott szöveg megjelent az ÉS

2006. november 24-én megjelent számában „...Ich bin auch ein Jid!” címmel (32 p.).

2. A Blikk címlapján Gyenge Zsolt, a Fidesz terézvárosi alelnöke, önkormányzati képviselő náci egyenruhás képe jelent meg, ezért a Fidesz vezetősége kizárta Gyengét a pártból.

november 26.

1. A Mazsihisz által alapított „Magyarországi Zsidókért” díjjal Erdő Péter bíborost és Plankó Erika, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium főosztályvezetőjét tüntették ki. Plankó Erika a zsidó közösségi kárpótlási rendszer megteremtésében végzett meghatározó tevékenységéért részesült az elismerésben.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban kerekasztal-beszélgetést rendeztek „A Horthy-korszak hatása a magyar zsidóságra” címmel. Meghívott vendég volt Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Ormos Mária, Szita Szabolcs és Romics Ignác történészek, a beszélgetést Betlen János vezette.

november 29.

A magyarországi gettók túlélőinek értekezletét a Síp utcai Díszteremben tartotta a Measz gettó csoportja.

November közepén 80 éves korában meghalt Garami László, a Chevra Kadisa igazgatója. A Kozma utcai temetőben Löwy Tamás főrabbi és Klein Ervin főkántorok végezték a temetési szertartást.

Szegeden a 100 éve született Birnfeld Sámuel szegedi rabbira emlékeztek a hitközség székházának dísztermében. A mártírhalált halt rabbi emlékét Schőner Alfréd az Or-zse rektora, Kármán György az Or-zse magántanára és Markovics Zsolt főrabbi idézte fel, a zsinagóga előterében kiállításon mutatták be életének főbb állomásait.

Az erzsébetvárosi Szenes Hanna Parkban (Rózsa és Jósika utca sarok) megkoszorúzták a 62 éve kivégzett Szenes Hanna emlékkövét. Az eseményen Novák Attila, a Macisz elnöke mondott beszédet, jelen volt David

Admon izraeli nagykövet, a Holocaust Emlékközpont képviselőjében Martinkovics Judit kuratóriumi elnök, Szenes Iván a NÜB elnöke, a család részéről Szenes Iván dalszövegíró és lánya, Andrea, a Mazsihisz képviselőjében Lazarovits Ernő külügyi vezető, valamint a Hit Gyülekezete Bornemissza Péter Gimnáziumának egy osztálya.

A NÜB november végén tartott közgyűlésén olyan állásfoglalás született, hogy a kormány lépjen fel a neonácik ellen. A közgyűlés új tagokat megválasztott a vezetőség meghalt tagjai helyébe. Mandátumot kapott Földi Péterné, Frisch György, Keresztes Tiborné és Gedeon Timea. A táborcsoportok beszámolóit Szemes Györgyné: Auschwitz, Frischmann Edgár: Sachsenhausen, Buchenwald: Cserépfalvi Ervin, Mauthausen: Kertész László, Lichternwörth: Kovács Györgyné, Neuengamme: Lakatos Emil, Bergen-Belsen: Jenei Sándorné, gettócsoporthoz: Réti Klára.

A Múltunk 2006/novemberi számában tanulmány jelent meg Holocaust Észak-Erdélyben címmel.

A Szombat 2006/novemberi számában Gadó János „A Kossuth téri „forradalomról” címmel írt az ötvenedik évfordulóra időzített randalírozásokról és antiszemita megnyilvánulásokról (4. p.). Adam Michnik a „Harag és szégyen” című könyvének megjelenése alkalmából látogatott Magyarországra. A Gazeta Wyborcza alapító-főszerkesztőjének könyvét a Kalligram Kiadó jelentette meg, a szerzővel Gadó János készített interjút a Szombatban „Egy demokrata nem buzdít anarchiára” címmel (9-10. p.). Szegő Péter a szlovéniai zsidóságot mutatta be (11-19. p.). Csáki Márton az „Új arcok” sorozatban Lányi Esztert, a nem zsidók számára informális oktatást nyújtó Haver Alapítvány kuratóriumi elnökét, és Kürti Csabát, a Jewish Meeting Point a Zsidó Közösségért Alapítvány kuratóriumának elnökét ([.jmpoint.](http://.jmpoint)) mutatta be (21-23. p.). Heller Ágnes „Zsidók ábrázolása a jelenkori történelmi regényben” című írása a folyóirat 30-31. oldalán jelent meg, a lap novella pályázatának második helyezettje Varga Miklós „Zsidó szerepkártya” című írása a 28-29. oldalon kapott helyet.

A Mazsike 2006/novemberi Hírlevelében a Frankel Leó utcai zsinagógát és körzetét mutatta be Tordai Péter elnök (8-9. p.), Közép-és Kelet-Európai zsidó emlékeinek meglátogatására szervez túrákat rendelésre a www.rockhoppers.hu vállalkozás, amelyet Török Mónika mutatta be (6 p.).

A Budai Sófár 2006/novemberi száma Fritz Zsuzsát, a Bálint zsidó Közösségi Ház igazgatóját mutatta be a „Sikerés zsidó fiatalok” sorozatban (6-7. p.).

A Gede testvérek magyarországi előadókörutat szerveztek David Duke, ismert amerikai neofasiszta Ku-Klux-Klan vezérnek. A Magyarok Házában mutatták be a „Zsidó szupremácia - a zsidókérdés amerikai szemmel” című könyvét.

december hónap

december 1.

1. Nyerges András az ÉS 2006. december 1-i számában ismertette Sinkó Ervin 1945-1967 között írt leveleinek az Argumentum kiadónál megjelent kötetét „Akinek kibicelt a történelem” címmel (26. p.).

2. A Soros Open Society Association konferenciát rendezett az október 23-i randalírozás kapcsán 1956 és 2006 kapcsolatáról „Mi (volt) ez?” címmel. A Bence György filozófus emlékének ajánlott konferencián elhangzott 25 előadás közül néhány szerkesztett változata olvasható az ÉS 2006. december 8-i számában (11-14. p.). Ezek: Radnóti Sándor „A repríz tanulsága”; Komoróczy Géza „Az erőszakot le kell fogni”. Ludassy Mária „A forradalom szó jelentéséről”; Rév István „2006 (1989) 1956”; Varga László „Mit kíván(t) a magyar nemzet” avagy Legyen béke, szabadság és egyetértés”; Ungváry Rudolf „Ami 56-ból tovább él - Az élőhalott forradalom”.

december 6.

1. A Magyarországról elszármazott Steve Reich zeneszerző 70. születésnapjára nagyszerű koncertet

adott a Művészetek Palotájában az Amadinda együttes, az UMZE Kamaraegyüttes és a Schola Cantorum Budapestiensis az ünnepelt közreműködésével. Ebből az alkalomból az ÉS 2006. december 15-i számában Végső Zoltán írása jelent meg „Reich hetven” címmel (30. p.) A Népszabadság 2006. december 16-i Hétvége mellékletében pedig Láng Zsuzsa készített interjút Steve Reich-hel „A zene gyógyítja a szívet” címmel (9. p.).

2. Az Amerikai Konzervatív Mozgalom rabbi gyűlése olyan határozatot hozott, hogy a homoszexuális kapcsolatok „bizonyos formái” megengedhetők.

december 7-10.

A Bzsh és a Mazsihisz közgyűlésén az őszi zavargások kapcsán megállapították, hogy számolni kell a „mindennapi antiszemizmussal.” Feldmájer Péter nyitó beszédében élesen elítélte Sólyom László államfőt és Szekeres Imre honvédelmi minisztert, amiért posztumusz tábornokká léptették elő Kisbarnaki Farkas Ferencet, Szálasi legfőbb katonai tanácsadóját. „Máris csökken a Magyarországra látogató izraeliek száma, ami egyrészt az őszi zavargásokkal, részben a libanoni háborúval függ össze” - mondta. A közgyűlések elfogadták a 2006 évi beszámolót és a 2007 évi költségvetés főbb számait. A Bzsh gazdálkodásáról Pintér Ágnes főkönyvelő, a Mazsihisz gazdálkodását Hagymási Zsuzsanna főkönyvelő adta elő. A gazdálkodás átláthatóságát azonban továbbra is érte kritika. A közgyűlés a hitközségek tulajdonában lévő ingatlanokkal foglalkozó részét zárt üléssé nyilvánították. A MAOIH harminc évre megkapta a sajaszentpéteri mikve kezelői jogát. A közgyűléseken elhangzott, hogy egyre több, az államtól visszaigényelt ingatlan kerül a területileg illetékes hitközség tulajdonába. Intő példa volt a Mazsihisz vezetői számára, hogy egy ingatlan átadásának elmulasztása kapcsán a keszthelyi hitközséggel kialakult jogvitában alul maradt.

december 10.

1. A Macisz közgyűlésén Novák Attila történészt választották a szervezet elnökévé, Englander Tibor

korábbi elnök pedig az örökös tiszteletbeli elnöki tisztséget tölti be.

2. A Lauder Javne Iskola „Könyvünnep” rendezvényének vendége volt Garaczi László, Karinthy Márton és Németh Gábor.

december 11.

Teheránban nemzetközi tiltakozások ellenére megnyílt az úgynevezett „Nemzetközi holocaust konferencia” azaz a holocaust-tagadó konferencia. A mintegy harminc – főleg muzulmán – országból származó, mintegy hatvan kutató részvételével rendezett konferenciát Mahmúd Ahmadinedzsád iráni elnök kezdeményezte. A konferencián részt vettek Izrael ellenes ortodox zsidó rabbik is. A konferenciával foglalkozott Novák Attila a Szombat 2007. februári számában megjelent „Globális anticionista vízió” (5-6. p) című írásában.

december 12.

1. Nyilvános konferenciát rendezett a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Kisbarnaki Farkas Ferencről, aki a nyilas rémuralom idején soron kívüli előléptetéssel került vezérezredesi rendfokozatba, s ebben a minőségében ítélkezett a kiugrási kísérletben résztvevők felett. Kisbarnaki személye július 5-én került a közfigyelem központjába, amikor a Honvédelmi Minisztérium Rehabilitációs Bizottságának határozata alapján elindult a rendfokozat posztumusz visszaadása iránti eljárás. A minisztérium a javaslatot továbbította Sólyom László köztársasági elnöknek, aki 2006. szeptember 15-én posztumusz helyreállította Kisbarnaki vezérezredesi fokozatát, amelyet az illegitim Szálasi kormánytól kapott. Az eljárást széles társadalmi vita követte a sajtóban, novemberben pedig a Parlamentben Gulyás József SzDSZ-es képviselő interpellálta Szekeres Imre honvédelmi minisztert, hogy miért kezdeményezte a rehabilitációt. A konferencián Romics Ignác akadémikus Magyarország helyéről és szerepéről tartott előadást a 2. világháborúban; Szakály Sándor történész a háború katonai elitjének megítéléséről beszélt. Kovács Tamás, a Holocaust Emlékközpont gyűjteményi csoportvezetője Kisbarnaki Farkas Ferenc

helye, szerepe, tevékenysége a Horthy- és a Szálasi érában és az emigrációban címmel tartott előadást, Bonhardt Attila alezredes, a Hadtörténeti Levéltár és Irattár igazgatója pedig Kisbarnaki Farkas Ferenc és a rendelkezésre álló katonai levéltári dokumentumok címmel tartott előadást. A konferencia foglalkozott a népbíróságok szerepével és tevékenységével, valamint a katonai rehabilitáció jogi hátterével is. Ezt egyébként a 2006. november 25-én alakult Magyar Antifasiszta Liga is szorgalmazta. A Liga Nyilatkozatot adott ki, amelyben követelte, hogy a magyar parlament, a kormány, a bíróságok és az ügyészségek – a Magyar Köztársaság nemzetközi kötelezettségeinek is eleget téve – tegyenek meg mindent az utóbbi időben elszaporodott neofasiszta jelentések visszaszorítása érdekében. A Liga egyben aláírás-gyűjtést is kezdett tiltakozásul a Ságvári Endrét meggyilkoló Kristóf László csendőr és Kisbarnaki rehabilitálása ellen, és követelte a jogi lépések hátterének felderítését. A Nyilatkozat elítélte az őszi zavargások során a szélsőjobb által készített és nyilvánosságra hozott megfélemlítő listákat, valamint a fasiszta műveket újra kiadó Gede testvérek ügyében az ősszel hozott felmentő ítéletet. A Nyilatkozathoz az [@primlista](#). címen lehetett csatlakozni. A Ságvári-perben a Legfelsőbb Bíróság 2008. január 8-án jogerőre emelte az elsőfokú ítéletet Kristóf László rehabilitálásáról. Révész Sándor a Népszabadság 2008. január 25-i számában „Balítéletek” című írásában kritizálta az ítéletet (3. p.).

2. Bächer Iván estek sorozatát indították el a Spinoza Kávéházban.

december 13.

Carl Lutz, az embermentő svájci alkonzul emlékművét avatták fel a budapesti Szabadság téren. Az avató ünnepségen beszédet mondott April H. Foley, az Egyesült Államok nagykövete, Marc-André Salamin svájci nagykövet, Demszky Gábor főpolgármester és Vámos György, a Carl Lutz Alapítvány elnöke.

december 14-15.

Az MTA „Oktatás, elitek, zsidóság a 19-20. században” címmel rendezett kétnapos konferenciával tisztelgett a 70 éves Karády Viktor professzor előtt.

december 14.

1. A Petőfi Csarnokban irodalmi estet rendeztek a hanuka tiszteletére „Klezmer és irodalom” címmel, amelyen Havas Judit Hajnal Anna verseiből adott elő, Hegedűs D. Géza Domán István „Rettegés” című memoárjából, Keres Emil pedig Ady Endre és Avigdor Hameiri írásaiból olvasott fel. A zenei blokkban a Budapest Klezmer Band és az izraeli Beit Habutot zenekar lépett fel. A rendezvényen megjelent Demszky Gábor főpolgármester, David Admon izraeli nagykövet, Weinek Leonárd zuglói polgármester is.

2. A Toldi moziban bemutatták a kőszegi zsinagóga hányatott sorsáról szóló „Zsinagógát vegyenek!” című dokumentumfilmet, melyet Kriza Bori rendezett.

december 15.

A hanuka alkalmából a legtöbb zsidó szervezet és hitközség tartott ünnepséget. A felújított győri zsinagóga valódi felavatása a hanuka ünnep volt, amelyet Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Tóth Emil főkantor vezetett. A vendégek között volt Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, Lentulai Attila református esperes, Szakács Imre, a megyei közgyűlés elnöke, a Mazsihisz részéről Suchman Tamás alelnök és Egri Oszkár jogtanácsos. Az ünnepel egy időben nyílt meg Villányi András fotóművész tárlata is a zsinagógában, a műsoros esten fellépett Gerendás Péter és Gáti Oszkár színművész és Bede Fazakas Csaba operaénekes. Galántáról, Érsekújvárról, Révkomáromból, Dunaszerdahelyről és Mosonmagyaróvárról is érkeztek vendégek. Vácott a Madách Imre Művelődési Központ Színháztermében rendeztek fánkfesztivált, a liturgiai részt Zucker Immanuel kantor és Chikán Zoltán előimádkozó végezték. Szegeden a hanukát „nagy protokoll” mellett ünnepelték: megjelent Szabó Gábor, az egyetem rektora, Botka László polgármester, David Admon izraeli nagykövet, Katona Tamás, Gulyás Kálmán korábbi államtitkárok, Kiss-Rigó László megyei püspök, valamint a Mazsihisz részéről Zoltai Gusztáv

és Feldmájer Péter. A vendégek között volt Gregor József özvegye is. A közös gyertyagyűjtásra a Dóm téren került sor. Veszprémben Schweitzer József és Verő Tamás, valamint Biczó Tamás kántor vezették az ünnepet. Révkomáromban a tatabányai, tatai, párkányi, bicskei és győri hitközségek tagjai ünnepeltek együtt Paszternák Tamás közösségi koordinátor vezetésével. A Mazsike a Budai Micve Klubban rendezett zenés táncos összejövetelt, a Szombat című folyóirat a Király u. 50 Sirály Kávéházban tartott kulináris lapbemutatót „Kuszkusz vagy gefilte fis?” címmel. Előköstoló és ételbemutató Frölich Erika cukrász és Fényes Balázs kóserági szakértő volt, Budai Miklós szefárd dalokat játszott gitáron. A Maccabi Sportegyesület Pusztazámoron az Öreg Tölgy kastélyban ünnepelt. A Chabad a Városligeti Műjégpályán gyűjtött gyertyát. Az EMIH Hanna Klubja koncertet és jótékonyági árverést rendezett csak nőknek a Budapest Novotel Centrumban (Bp. VIII. Rákóczi u. 43-45.). A Jewish Meeting Point a MÚOSZ Andrassy úti székházában rendezett születésnapit, hanuka partyt. A negyedik éve működő közösségi portál létrehozója és működtetője, a pécsi hitközség elöljárója, Kürti Csaba és Radnóti Zoltán rabbi beszélt az ünnep jelentőségéről. Az EszterTáska zsidó nőszervezet a Bálint Zsidó Közösségi Házban rendezett Ros hodes bulit, ugyanitt ünnepelt a Bét Orim Progresszív Zsidó Közösség is. A Múlt és Jövő szerkesztősége a Marom Budapesttel és a Pilpul.nettel összefogva rendezett hanukát a Sirályban, amelyen Fitz Zsuzsa, a Bálint Zsidó Közösségi Ház igazgatója gyűjtött gyertyát, Gábor György és Bitó László a Genezis könyvének filozófiai értelmezéséről beszélgetett. Bemutatták a HaHeszder és a Walk on water című izraeli filmeket, az esten a zenét a Veszprém Klezmer Band szolgáltatta.

december 19.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban a Zsidó filmek klubja keretében bemutatták Sipos András „Viszontlátás” című filmjét, amelyet Fahidi Éva 2005-ben megjelent „Anima rerum” című könyv ihletett.

december 20.

1. Az A38 Állóhajón lépett fel a Fellegini KlezmerGipsy együttes, Palya Bea és a marokkói Chalaban.

2. Az OR-ZSE Oktogonális termében mutatta be Staller Tamás „Zsidóság és filozófiai - történeti vázlat” és Mendelssohn Mózes „Phaidon” című könyveit a Logos Kiadó vezetője, Babits Antal. A műveket méltatta Schőner Alfréd rektor, Rathmann János és Kiss Endre professzorok.

december 21.

A Népszava 2006. december 21-i számában Buda Péter „Zsidózzunk még egy kicsit!” című írása jelent meg, ami kapcsolódik a szerző egy korábbi, 2006. december 6-án szintén a Népszavában megjelent „Vizet prédikálni és bort inni” című írásához. Mindkét írás az egyházi antiszemitizmusról szól. Prohászka Ottokár fajvédő eszmerendszerét vizsgálja, az utóbbi azonban reagálás Joó István a Magyar Nemzetben megjelent cikkére, Joó azzal mentegeti Prohászka antiszemitizmusát, hogy a zsidó népcsoportot „patkányozó” kijelentései a századelőn hangzottak el.

december 22.

Az ÉS 2006. december 22-én megjelent számában Sándor Iván „Az Auschwitz-i jegyzőkönyv útja - Dosszié egy dokumentumfilmhez” című írása (52. p.) olvasható. Ugyanebben a lapszámban készített interjút Marina Cattaruzza olasz történész professzorral Fries Katalin (7. p.) „A tömeges halál, mint napi tapasztalat” címmel. A professzor Storia della Soah /A soa története/ című ötkötetes munkájának első kötetét a napokban mutatták be Torinóban.

december 23.

A Hanuka bált ebben az évben a Gundel étteremben rendezte meg a Mazsike. A „Magyar Zsidó Kultúráért” díjat Jávori Ferenc klezmer zenész, a „Várhegyi György” oktatási díjat Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi kapta 2006-ban.

Az Élet Menete Alapítvány javára jótékonysági koncertet rendeztek a Dohány utcai zsinagógában Dés

László, Varnus Xavér és Gerendás Péter közreműködésével.

A Szeretetkórházért a budai Hilton Szálloda báltermében rendeztek jótékonysági vacsorát 360 fő részvételével. A vacsora közben a Pannónia Klezmer Band szolgáltatta a zenét, a műsorban fellépett Bálint András, Vukán György, Horgas Eszter, Székelyhidi Hajnal, Kármán György, Jávori Ferenc és Bíró Eszter. Az est rendezését támogatta a Bank Hapoalim, a Szerencsejáték Rt, és a TEVA Magyarország.

A Mazsike Hírlevél 2006/decemberi számában az Újpesti zsinagógát mutatta be Rick Zsófi (8-9. p.). A Mazsike elnökségét bemutató sorozatban Olti Ferenc kérdezte Deák Gábort (Hiányzik a koordináció 12-13. p.) A Szochnut alija osztályának vezetőjét, Corina Bergert Rick Zsófi mutatta be „Debrecen a második otthonom” című interjújában (6-7 p.).

A Palimpszeszt folyóirat 2006. decemberi (25) tematikus számát a szefárd zsidóság témakörének szentelte. „A kiűzetés előtt és után - szefárd zsidóság Ibériában és a diaszpórában” című tematikus szám szerkesztője Peremiczky Szilvia, társszerkesztője Ladányi-Turóczy Csilla volt. (In: Antal József Halévi vallásos és világi költészetéről; Benke László „Cum gratia et privilegio”: a converso diaszpóra irodalma a ferrarai Biblia tükrében”; Ladányi-Turóczy Csilla „ marrano probléma születése a XV-XVI. században: a portugál és spanyol helyzet”; Mészáros Zsolt „ nyelvezet a XI-XII. századi hispán-zsidó költészetben”; Nagy András Ödön „ Benjamin utazásai”; Peremiczky Szilvia „ és kultúrák metszéspontja - a szefárd zsidó folklór műfajai”; Végh Dániel „ Luis de León - egy converso szerző?”; Végh Dániel: Abravanel „Dialoghi d'amore”; Virágh András „ Kazár szótár látszólagos ellentmondásai”.) FORDÍTÁSOK: Vicente „Lusitánia komédiája” - bevezető jelenet Ford.: Ladányi-Turóczy Csilla; Luis de León: „Zsoltárparafrázis - 137. zsoltár” Ford.: Ladányi-Turóczy Csilla; „ Alborayque könyve” Ford. Zsom Dóra; de Assis „Az újkeresztény

lány" - részlet Ford.: Ladányi-Turóczy Csilla; „dalok” Ford.: Peremiczky Szilvia és Ladányi-Turóczy Csilla; „mesék” Ford.: Peremiczky Szilvia és Ladányi-Turóczy Csilla; Raphael „Don Isaac Abravanel válasza a Kiűzetési Rendeletre” (Részlet az Alhambrai rendelet c. könyvből) Ford.: Ladányi-Turóczy Csilla. RECENZÍÓK: Peremiczky Szilvia „israelitas espanoles (?) - avagy a szefárdok egy története”; José Albino Teixeira Alves „Nadler: A biografia de Bento Espinosa”.)

A Vígszínházban, decemberben mutatták be Hanoch Levin „Az élet olyan, mint” című darabját Parti Nagy Lajos átdolgozásában, Ilan Eldad (Lengyel Iván) rendezésében, Kútvölgyi Erzsébet, Kern András és Rajhona Ádám játékaival.

Kardos Péter főrabbit a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesítette Sólyom László köztársasági elnök.

Decemberben, New Yorkban 87 éves korában elhunyt az utolsó tokaji rabbi, reb Mojse Kálmán Berkovits.

A Szombat 2006/decemberi és 2007/januári számában jelent meg az új EU tagállamok zsidóságát bemutató sorozatban Gadó György beszámolója „Töredékek a litván zsidóságról” 1-2. rész című összeállítása. Az etióp zsidóságról Szegő Péter „A falassák hazatérése” (8-9. p.) és Sturovics Andrea „Sába királynője és Salamon - Etióp nemzeti legenda, egy tisztázatlan liaison” (9-10. p.) című írása jelent meg a Szombat 2006/decemberi számában. Heller Ágnes „Egy fontos születésnapról” című írásában Hannah Arendt 100. születési évfordulójára hívta fel a figyelmet (27-28. p.)

A Szegedi Tudományegyetem Vallástudományi Tanszéke háromnapos konferenciával ünnepelte fennállásának 10 évfordulóját. A konferencián előadást tartott Schőner Alfréd rektor, Oláh János docens és Markovits Zsolt, a szegedi zsidó hitközség fő rabbija.

A Keresztény - Zsidó Társaság (KZST), az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) és a Goldziher Intézet nemzetközi konferenciát rendezett a zsidó - keresztény kapcsolatok alakulásáról. Előadást tartott Csepregi Zoltán rektor (EHE), Fabinyi Tamás elnök (KZST), Helmut Nauser és Markus Himmelbauer (Ausztria), Paszternák Tamás (Révkomárom), Ivan Kolin (Kassa), Haraszi György és Halmos Sándor (Or-zse), Ionel Schlesinger (Arad), Róth Sándor (Brassó), Juttas Hsusman (EHE) és Szécsi József (KZST). A Carl Lutz emlékműnél a svájci diplomatáról Csernák István, a Magyarországi Metodista Egyház szuperintendánsa beszélt. A konferencia résztvevőinek delegációját a Parlamentben fogadta Balog Zoltán Fideszes országgyűlési képviselő.

December elején temették el a 85 éves korában elhunyt Szilárd Gyula iparművészt, aki saját költségén jelentette meg „...sodrában a szörnyű malomnak” című önéletrajzát, verseit. A Kozma utcai temetőben Domán István főrabbi búcsúztatta. Szilárd Gyula felesége két nappal korábban halt meg, mind férje.

Az év végén megkezdődött a katalán főváros, Barcelona régi zsidónegyedének rekonstrukciója.

Az év végére felújították a ravatalozót Nagykőrösön a zsidótemetőben.

Borbély László tervei alapján elkészült a kecskeméti Ó-zsinagóga új tetőzete. A felújítás költségeit a Mazsihisz Közép-Magyarországi Területi Csoportja fedezte. Az épület valószínűleg képtárként működik tovább, ahol a kecskeméti Cifra Palotában található zsidó alkotásokat állítják majd ki a tervek szerint.

A Budai Micve Klubban az év folyamán több körzet találkozóját rendezték meg. A Frankel körzet vezetői és tagsága vendégül látta a Nagyfuvaros utcai, a Thököly utcai, a Bethlen téri, és a Dohány utcai körzet vezetőit és tagságát.

Magyar Zsidó Levéltár
2012